חסידות · ספרי ראשית

עבודת ישראל

רבי ישראל הופשטיין מקוז'ניץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עבודת ישראל

רבי ישראל הופשטיין מקוז'ניץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עבודת-ישראל/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

שער 5
הסכמות 5
הקדמה 9
ספר בראשית 15
בראשית 15
נח 20
לך לך 28
וירא 33
חיי שרה 40
תולדות 43
ויצא 44
וישלח 49
וישב 57
דרוש לחנוכה 60
מקץ 65
ויגש 73
ויחי 79
ספר שמות 83
שמות 83
וארא 85
בא 86
יתרו 90
משפטים 92
לפרשת שקלים 94
תרומה 96
תצוה 99
לפרשת זכור 100
כי תשא 107
לפרשת פרה 111
פקודי 119
ספר ויקרא 121
ויקרא 121
לפרשות החודש 121
לשבת הגדול 124
לפסח 128
ביאור הגדה 132
ליום שני דפסח 136
ליום ז של פסח 137
לפסח שני 140
שמיני 141
תזריע 146
מצורע 148
אחרי מות 151
קדושים 153
אמור 155
בהר 157
בחוקתי 160
ספר במדבר 162
במדבר 162
לשבועות 166
נשא 171
בהעלותך 175
שלח 179
חקת 184
בלק 186
פנחס 193
מטות 196
מסעי 196
מגלת איכה 200
ספר דברים 202
דברים 202
ואתחנן 205

לט"ו באב 209
עקב 213
ראה 217
שופטים 225
כי תצא 227
כי תבוא 228
נצבים 230
וילך 235
לראש השנה 235
האזינו 247
לשבת תשובה 248
ליום הכפורים 250
לסוכות 253
לשמיני עצרת 256
וזאת הברכה 256
ליקוטים 257
מלכים 257
ישעיה 258
תהלים 261
נחמיה 265
חגיגה 265
תענית 266
כתובות 267
זבחים 268
ביאור תפילה 269
הלכות תפילה 270
אגרת הקודש 273
פרקי אבות 279
פרק ראשון 279
פרק שני 294
פרק שלישי 306
פרק רביעי 321
פרק חמישי 342
פרק ששי 361
חידושי הלכות 364
חלק א 364
חלק ב 367
חלק ג 367
חלק ד 371
חלק ה 373
חלק ו 376

שער

ספר

עבודת ישראל

מאת האדם הגדול בענקים. בהיר הוא בשחקים. כבוד אדונינו מורינו ורבינו' תפארת ראשינו. הרב הגאון אמיתי. זקן ויושב בישיבה. איש אלקים מופת הדור. עומד בפרץ וגודר גדר. חסידא סבא קדישא. אספקלריא המאירה לו נפתחו שערי אורה. לפניו נגלו כל תעלומה. בנגלה ונסתר ידיו רב לו. המפורסם בכל קצוי ארץ. כבוד קדושת שמו מוהר"ר **ישראל** זצלה"ה בהמנוח מוהר"ר **שבתי** ז"ל מ"מ דק"ק קאזניץ ומהות הספר הקדוש הזה. וכל אשר נמצא תוכו רצוף אהבה. יבואר בהקדמה:

הסכמות

הקדמת והסכמת כבוד אדומו"ר הרב המאה"ג הגדול איש אלקים קדוש הוא תפארת ישראל מופת הדור. החסיד המפורסם צדיק יסוד עולם האב"ד דק"ק **קאזניץ ומאגלניצא** נכד הרה"מ המחבר הקדוש זצלל"ה:

אודה ה' בפי ובתוך רבים אהללנו. יתהלל הבורא וישתבח היוצר. אשר חסדו יקדמנו. להופיע אור זרוע על ראשינו. פרי צדיק עץ חיים נטע בתוכנו. פריו למאכל ועליהו לתרופה. שקוי לעצמות ולנפש מרפא. לכל הוגי בם מפיקים חכמה תחי' כל נשמה. נאום הגבר לאיתיאל. וגדול בישראל. ה"ה עטרת ראשינו. גאון עוזינו. כבוד אא"ז הרב המאור הגדול הגאון אמיתי זקן ויושב בישיבה. בשבת תחכמוכי של מעלה ומטה לערך חמשים שנה. עם תלמידים חריפים ושנונים. ראש הדור בפלפול וסברא עמי' שרי נהורא. מושל במכמני סגולת התורה . איש אלקים. מופת הדור עומד בפרץ וגודר גדר. המפורס' קדושת שמו מוהר"ר **ישראל** זצלל"ה בהמנוח מוהר"ר **שבתי** ז"ל מ"מ דק"ק קאזניץ. ומי יעצור רב צדקותיו להביע. לא' מאלף לא יגיע. ומלבו הוציא מילין בטעם קוד שיחתו כאשר מצאה חכמתו והשיגה ידו בטהרתו וקדושתו. מנדעי לבי' רחב ידים. בכנפי חכמתו יעוף השמים מזמות קדשו במעלות בית אל ירוצו. מעייני סוד לאנשים יפיצו. כבוד אלקים דברי סתר. הוא פותח ופותר ישדד בעמקים. עמקי החכמה כראי מוצקים. צרפות ובחינות שבעתים מזוקקים. אותותינו ראינו. בנגלה ונסתר ברוחו פי שנים. נחמד להשכיל ותאוה לעינים. ונשאר אחריו ברכה. אשרי שלו ככה. כמה חיבורים. כספירים מאירים. וישא משאת מאת פניו חכמת חכמים ובינת נבוכים הגדל התורה והאדירה: בא בחדרה וגילה סתריה. ומצפוניה הוציא לאורה בחבורו על התורה גילה אור לתת

להם מהלכים בין העומדים. ובים התלמוד יפו פעמיו בנעלים. שם דרך לעבור גאולים. על שיטות הש"ס שם לו חקה ועל שרשי הפוסקים יתחקה בטעמה ונימוקה. ויחלק לכל העם דעת ותבונה כאשר גזרה חכמתו העליונ' כאשר יעידון עיני העדה וחכמיה. אשר ראו המראה הגדול לפניהם. ותאורנה עיניהם המה ראו כן תמהו ויאמרו ראה זה חדש. אחריו יענו מקודש מקודש. על כן הסכמתי לקרא שם ראשי' וחבור קדשו על התורה בשם **עבודת ישראל** לזכר שם קדשו כי הוא הגבר אשר הקים על התורה והעבודה. צרר התעודה. חתם בלימודה. למד דעת את העם במראה ולא בחידות. להלל לה' ולהודות. וזאת לדעת כי לא ניתוסף על דברי כבוד אא"ז הרה"מ הקדש זצלל"ה. גם אות אחת שיהי' נוגע למכוון הפי' כ"א אח אשר הי' בהכרח טעות סופר. או מחמת טישטוש הכתבים מזמן רב כזה. ולגודל הוצאת הדפוס לא הדפסנו כעת מחידושי תורתו מל הש"ס רק על שנים ושלשה הלכות. זה השער צדיקים יבואו בו. ויחזו יפיו וטובו כי חכמת אלקים בקרבו. ובשבטי ישראל אודיע נאמנה כי מאז לוקח מעל ראשינו מחמד עינינו. הדרת היראי'. אא"ז זצלל"ה. קותה נפשינו להוציא לאור דבריו בחבוריו הקדשים. גם כבוד דוד בן אא"ז. הרב הצדיק קדוש ישראל כ"ש המנוח מוהר"ר **משה** זצלל"ה מ"מ דק"ק קאזניץ. השתדל בכל עוז בזה. ואנכי מצאתי עצמי מחויב בדבר כי חבה יתירה נודעת כי מכבוד אא"ז נ"ע זצלל"ה. ונטה עלי עוז ידידת אהבתו. כאומן את היונק נשאני באברתו. גדלני על ברכיו. והייתי יום יום שעשועיו. והשקה אותי מים חיים. הי' ברוחו אלי פי שנים. ינקתי דבש חכמתו. וגילה עיני במאור תורתו. בנגלה ונסתר האציל עלי רוח מבינתו ע"כ קותה נפשי כי תמצאנה ידי תושי' להפיץ אור כתבי קדשו. להגיה על ערי תבל שביב אשו. ואמרתי מי יעלה בגורלי. לעזור ולעזוב עליו עמלי. עד כי אנכי אלהים ונתנני לחן ולחסד בעיני אהובי ומיודעי נפתולי אלהים נפתלתי. עם אנשי בריתי הסרים למשמעתי המה היו בעזרתי להוציא כלי למעשהו כאשר זמותי יתר שאת ויתר עז לחתני הרב המופלג השנון ותיק וחסיד ירא ה' מוה' **אברהם אלחנן** נ"י בן הרב המאה"ג הצדק מוה' **מרדכי דוד** נ"י ויגיעת חתני נ"י עמדה לי להעמידני על גורלי ונודע לכל גודל העמל והיגיעה אשר היה לחתני נ"י כי בכל עוז נתאזר ובכל כחו עבד לא נח ולא שקט ופיזר על זה הונו ורכושו עד למרבה והוציא סך עצום וטרח ויגע בגופו ונפשו ומאודו ולי' נמטי' אפריון כי יגיעתו עמדה לו ליסד הבית הזה להיות עליון ע"כ ידי תכון עמו וזרועי תאמצנו להזהיר אחינו בני ישראל שלא יכנס שום אדם בגבולו ולא יהרסו לעלות בגורלו וחלילה לשום אדם להדפיס זה הספר הקדוש במתכונתו ואף שלא במתכונתו בלתי רצונו של חתני נ"י ורשותו עד כלות משך ששה שנים מיום כלות הדפוס שלו וכל

איש ייראַ לנפשו דלא ליקום בלטותא דאיסו׳ השג׳ גבול ח״ו והשומעי׳ לדברינו יסיגו ברכות שלום וחיים ויזכה לראות בבנין ציון וירושלים וזכות אא״ז הרב המחבר הקדוש זצללי״ה יעמוד לנו ולזרענו ולא ימוש התורה מפינו ונזכה לראות בנין בית תפארתינו ויוליכנו קוממיות למקום מקדשינו וה׳ בראשנו כ״ד הקטן **חיים מאיר יחיאל** בן הרב המנוח הצדיק **אבי עזרי** זעליג זצלה״ה אב״ד דק״ק קאזניץ ומאגלניצא:

הסכמת כבוד אדומו"ר הרב המאור הגדול החסיד אמיתי: מופת הדור הצדיק המפורסם וכו׳ האב״ד דק״ק **ראדשיץ ופרשעדבורז**:

מודעת זאת לכל אוהבי וריעי: אשר לא מלאני לבי להרים את ידי נגד עם קדשי ישראל וביותר לחכמים יודעי דעת ומביני מדע. אמנם אשר עיני ראו. גודל צדקתו ועבודתו של כבוד אדונינו מורינו ורבינו הרב המגיד הקדוש מקאזניץ נבג״מ זצלה״ה זי״ע לנצח. אשר לא ימוש מלהגות בתורת ד׳ יומם ולילה הן בנגלה והן בפנימיות התורה ומי יוכל להאריך בשבחו אשר לו דומיה תהלה. וגודל חריפתו ובקיאתו. נודע בקצווי ארץ בשער בת רבים. אולם גודל תמימותו אשר לא נח ולא שקט ממעשיו הקדשים הנסתרים אי אפשר להעלות על הכתב. ובזאת ידעתי כי כל החפצים בתורת אמת ימצאו בכתבי קודש אשר נשאלו. מרפא לנפשם. ועד הנה לא זכינו להוציא לאור תקוותינו. להאיר פני תבל בחיבורים הקדושים ההם. וכעת העיר ה׳ את כבוד ידידינו הרב האברך החסיד מוה׳ **אברהם אלחנן** נ״י בהרב הגאון המפורסם מוה׳ **מרדכי דוד** נ״י וחתן ידיד נפשינו הרב הגאון הצדיק המפורסם מוה׳ **חיים מאיר יחיאל** נ״י אב״י דק״ק קאזניץ ומאגלניצא. נכד הרה״מ המחבר הקדוש זצללה״ה. והתנדב בגופו ובכל מאודו. להביא לבית הדפוס החיבור הקדש הזה ישלם ה׳ פעלו. וטוב גמולו וגם ידי תכון עמו. וזרועי תאמצנו. וחלילה להסיג גבולו עכ״פ משך ששה שנים מיום כלות הדפוס אי״ה יום ב׳ תולדות כ״ד מרחשון תר״ב לפ״ק ראדשיץ: הכ״ד המדבר לכבוד התורה הקדושה ולכבוד הרב הגאון תפארת ישראל אדומו״ר הרב המגיד הק׳ דק״ק קאזניץ זצלל״ה: ה׳

נאום הקטן **ישכר בער בהר״י** ז״ל מראדשיץ אב״ד דק״ק פרשעדבורז:

הסכמת כבוד הרב המאור הגדול הגאון המובהק המפורסם לשם ולתהלה וכו׳ האב״ד דק״ק ווארשא:

מה רב טוב אשר היה צפון טמיר וגניז הלא המה חידושי תורה מהרב הגאון הגדול המקובל חסידא קדישא נודע ומפורסם בכל קצוי ארץ כקש״ת מוהר״ר **ישראל** זצק״ל האב״ד ומ״מ דק״ק קאזניץ אשר השאי׳ ברכת כתבי קודש אשר בשם עבודת ישראל יכונה. על התורה ועל פרקי אבות. וליקוטים שרשי הספר הנ״ל אמונה וענפיה תבונה.

וכמעט שנאבדו ברבות הימים. וכעת העיר ה' את רוח איש היקר הרב המופלג החסיד כ"ש מוהר"ר **אברהם אלחנן** נ"י בן הרב הצדיק הגאון מוה' **מרדכי דוד** נ"י חתנו של הרב הקדוש הגאון **חיים מאיר יחיאל** נ"י האב"ד דק"ק קאזניץ ומאגלניצא נכד הרב הגדול המחבר הקדוש זצללה"ה. טרח ויגע גם כסף לא נחשב לו למאומה. למען ישיג הכתבים הנ"ל ולמען יוציאם לאור על ידי הדפוס לכל מבקש דבר ה'. ומה לי להלל ולספר שבח הכתבים הללו הלא המה מגדול מפורסם אשר נודע שמו למשגב בכל תפוצות ישראל לכן כל אנשי לבב יתנו יקר להרב מוה' **אברהם אלחנן** נ"י הנ"ל לסעדו ולתמכו בכל מה דאפשר למען תצא מחשבתו הטובה לאורה. וגם ידי תכון עמו אף זרועי תאמצנו לבל יסיג איש במדיצנו את גבולו ולא ידפיס שום אדם הספר הלז בלתי רשותו משך ששה שנים מיום כלות הדפוס. וכל השומע לדברינו תבא עליו ברכות טוב. ובימינו יקים ד' דברו אשר דבר טוב על ישראל. ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים. הכ"ד המדבר לכבוד התורה רותם פהק"ק **וואַרשא** ביום ג' י"א מרחשון תר"ב לפ"ק הק' **חיים** דוד זאהן חופ"ק הנ"ל:

הסכמת כבוד הרב המאוה"ג החסיד מפו' הצדיק מופת הדור וכו' האבד"ק ווארקא:

הנה מהראוי להחזיק טובת גדולה לכבוד ידידינו הרג האברך החיין בכן של קדושים מוה' **אברהם אלחנן** נ"י בהרב תצדיק הגאון תמפורקיס מהור"ר **מרדכי דוד** נ"י וחתן ידידנו כבוד הרב הגאון הקדוש צדיק וחסיד מפורסם מוה' **חיים מאיר יחיאל** נ"י אבדק"ק קאזניץ ומאגלניצא. נכד אדומו"ר הרה"מ מקאזניץ זצללה"ה אשר השתדל בכל עוז להוציא לאור ולהדפיס ס' הקדוש **עבודת ישראל** מכבוד אדומו"ר המ"מ הק' נ"י פ"ה ע"ה בעל המחבר זצללה"ה. וחלילה חלילה להסיג גבולו ח"ו עכ"פ ששה שנים מיום כלות הדפוס: ויתעורר עלינו זכות כבוד הרב בעל המחבר הק' זצלל"ה. וכל המסייע ויקנה הס' הק' הזה יתברך בכל טוב. יום ג' כ"ב טבת תר"ב לפ"ק נאדערזין:

נאום הק' **יצחק** במוהר"ש ז"ל מק"ק ווארקא

הסכמת כבוד הרב המאה"ג הגאון הצדיק וחסיד ומפורסם לתפארת ותהלה וכו' האב"ד דק"ק פראגא ושידלאווצא:

מה נכבד היום בהגלות מול עיני אותיות מאירות כתבי קודש מאדומו"ר הרב הגאון מופת הדור איש אלקים תפארת ישראל מפורסם בכל קצוי תבל מוה' **ישראל** זצללה"ה מ"מ דק"ק קאזניץ אשר בעוד רגלו עמדו במישור זכיתי להתענג מזיו אור תורתו פיו הקדוי הפיק מרגליות על אדני אמת וצדק והשביע נפש רעבה בצחצחות אמונת אלקי עולם ולהלהיב נפשותם בעבודי הקודש עתה בא לפני שריג נחמד כבוד הרב המפורס'

המופלג החסיד מוה' **אברהם אלחנן** נ"י בהרב הגאון הצדיק המפורסי' מוה' **מרדכי דוד** נ"י וחתן ידידנו כבוד הרב הגאון הגדול איש אלקים צדיק ומפורס' מוה' חיים מאיר יחיאל נ"י אבד"ק קאזניץ ומאגלניצא נכד אדמו"ר המחבר הק' הנ"ל והביא אחד מחיבורו הנפלאים ספר **עבודת ישראל** על התורה ופ"א וליקוטי' להדפיס חידושי תורה הנ"ל ששתי כעל כל הון אשר זה היום שקויתי שיפוצו על פני תבל חידושי אדומו"ר הנ"ל זצללה"ה ומצאתי ראיתי ובין שורותים יצהירו אור פני קדוש מי האיש החפץ להתענג מחידושי אדומו"ר הנ"ל זצללה"ה ויהי' תומך ועוזר להרב מהרא"א נ"י לבצע פרי מעשהו יתברך ממעיין הברכות ובטוח אני בשארית ישראל לא יעשו עולה ולא יסיגו גבול הרב מהרא"א הנ"ל להדפיס חבור קודש הנ"ל בלי רשותו עכ"פ ששה שנים מיום כלות הדפוס אי"ה יום ג' י"א מרחשוון זרעו **לכם לצדקה** לפ"ק פראגא:

הקטן ישעי' מוה' **יעקב משה** נ"י חתן הרב החסיד מוה' **יצחק** ז"ל מק"ק ראדוויל חופ"ק פראגא ושידלאווצא:

הסכמת כבוד הרב הגאון החסיד המפורסי' וכו' כ"ש מהרי"ם מווארשא:

מה נכבד היום בהגלות נגלות דברי קודש של מרן הרב הגאון מאור הגולה איש אלהים קדוש וטהור מוהרר **ישראל** זצללה"ה מ"מ דק"ק קאזניץ. וראוי לנו להחזיק טובה להרב המופלג החסיד מוה' **אברהם אלחנן** נ"י בהרב הגאון מוה' **מרדכי דוד** נ"י חתן הרב הגאון הקדוש מוה' **חיים מאיר יחיאל** שיחי' אב"ד דק"ק קאזניץ ומאגלניצא. נכד קדוש ישראל זצללה"ה. אשר טרח ויגע בגופו וממונו להביא לבית הדפוס הספר הק' עבודת ישראל. על התורה ופ"א ולקוטי. וראוי לסעד ולתמוך בכל עוז למזכה רבים. לזאת גם ידי תיכון עם הרבכים המסכימים אשר חלילה וחלילה להסיג גבולו ולהדפיס ספר הנ"ל משך ששה שנים מיום כלות הדפוס. והשומע לדברינו תבוא עליו ברכות טוב: פה **ווארשא** יום ג' י"א מרחשוון: **זכות יגן על** ישראל לפ"ק: הק' **יצחק מאיר** בהרב מור"י ז"ל **מווארשא**:

הקדמה

הקדמת המביא לבית הדפוס

יתברך היוצר וישתבח הבורא: **א**וליף **ד**עת **נ**תיב **י**שרה. ברוך הוא וברוך שמו הגדול והנורא. על הטוב אשר גמלנו. אין טוב אלא תורה היא עץ חיים לנו. ובשבילה ברא ארץ ושמים וכל צבאם בששת ימים. ובחר בנו לעם סגולתו וקרבנו לפני הר סיני ונתן לנו שעשוע חמדתו. ע"י רעיא מהימנא משה נביאו נאמן ביתו. כמאמרם ז"ל משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע כו' עד דרי בתראי. ומאהבת השי"ת לזרע יעקב חבל נחלתו.

תמיד משגיח עלינו בעין חמלתו. ומעמיד בכל דור ודור רועי צאן מרעיתו. גאוני הזמן ומורי דרכי תורתו כאשר עינינו רואות בקדושת ספריהם אשר השאירו ברכה אחריהם. וכן לנצח חסדי הש"י. חופף עלינו. וישנם צדיקים קדושים נשיאי אלקים בתוכינו אשר מפיהם אנו חיים והורים ומורים תורה ועבודה ויראת שמים. והמפורסם אין צריך ראיה. עיר וקדיש נחית מן שמיא. נודע ונגלה בכל קצוי ארץ כולה. מאור תורתו וגודל קדושתו וטהרת חסידותו ורוב צדקתו ותוקף ענותנותו. מכבוד אדונינו מורינו ורבינו גאון עוזינו. הרב הגאון אמיתי בוצינא דנהורא. סבא קדישא ויקירא: ידיו רב לו בנסתר ונגלה **שמן** תורק שמו לתפארת ותהלה רבן של כל בני הגולה **איש** אלקים קדוש מאוד נעלה. **לו** דמי' תהלה מרנא ורבנא קדוש ונורא שמו מוהר"ר **ישראל** זצללה"ה בהמנוח מוהרי שבתי ז"ל מ"מ דק"ק קאזניץ. אשרי לו ואשרי יולדתו. ואשרי עין ראה אותו. וזכה לשמוע מפיו קדושת תורתו. ומי ימלל ויפאר מעלותיו הקדושים והנעימים בפרט כי צעיר אנכי לימים. בזה נוכל מעט להבין אשר שמעתי מאדומו"ר. חותני ההי"ק שיחי' לאי"ט שאמר בשם מורו ורבו הק' הרב הצדיק ממעזיבוז זצלה"ה זי"ע: וגם מפי כמה מגידי אמת שמעתי בשם הצדיק הקדוש הזה שהתפאר זה היום שישיע בו נורא ואיום. שיצאו לאורה זו תורה מחבורי הרב המגיד זצללה"ה אשר עינים מאירה והפליג בשבחו אשר עצמה מלספרה. לבד מהנשמע רבים מספרים עזוז נוראותיו. ורבות מופתיו ונפלאותיו. וכפי הנשמע מהזוכרים חכמתו ובינתו. וחריפותו ובקיאתו. וזכו לשמוע קדושת חדושי אור תורתו. נודע שאחת מני אלף לא נרשם לזכרון.שיהיה למשמרת לדור אחרון. ואשר הפליא הש"י חסדו עמנו. ונשארו אמרות טהורות גם לנו. והמה בכתובים מפי באר מים חיים המה נשאבים. מאז נפלה עטרת ראשינו. ונלקח ארון אלקים מאתנו רעבים גם צמאים ישבעו נפשם בם ומיחלים ומצפים ותאבים מתי נזכה לאורה להוציאם כי הכתבים נתטשטשו ונבלאו וחלילה תשתכח התורה הקדושה הזאת מהדורות הבאים וכבר רצו כמה פעמים לבית הדפוס להביאם ולא הגיע העת רצון עד הנה מאת אלהי שוכן מעונה להגלות אלו דברי אלהים חיים תחת כל השמי' ולהאיר עיני המחכים לראות' בדפוס מחוקקים וגם רצון הרב המגיד המחבר הקדוש ז"ל אשר אמרותיו כטל תזל היה ג"כ שיפוצו על פני תבל חיבוריו היקרים. כאשר שמעתי מכבוד אדומו"ר חותני ההי"ק שלי"ט ששמע ממנו כמה פעמים אלו הדיבורים מי יתן ויכתבון מלי הנאמרי' וכאשר ראיתי בהקדמת ספר ליקוטי אמרים מהרב בו"ק הגאון הצדיק רשכב"ה מה' דו"ב זצללה"ה זי"ע. אשר שאל להרב ר"ש מלאצק ותשובותיו משם תראנו יקרת אמרותיו לי אמר לבי להתאמץ גם בחידושי קדוש ישראל להוציאם מכח אל הפועל ועד

הנה נמשכה כל כך תוחלת עם אל והנה כעת במה אכף ואקדם לאלהי קדם. אשר זיכני באות הזה להיות מהזוכה ומזכה כל חוזה בזאת בטחתי בזכות אבותי שיחיו לאורך ימים. בטוב ונעימי' המה הנחוכי. ועד הלום הביאוני ולהם אמטי אפריון. ולכבודם אחזיק טיבותא במיטב הגיון. לכבוד אדוני אבי מו"ר ע"ר הרב הגאון המפורסם שליי"ט. אשר מאז זכה מאת ד' מן השמים לשדך בניו הנעימים כארזים עלי מים צדיק התהלך בתומו להשיא בנות גדולי עולם ויחוסי הדור למו והש"י רצון יראיו יעשה והיה אתו בכל אשר עשה כן יזכהו לראות מכל צאצאיו המסולאים בנים ובני בנים מגודלים כנטעים. שלשים ורבעים ואותי במעגלי צדק הנחני ולבית נאוה קודש נתנני הלא הוא כבוד אדו"מור חותני הרב הגאון צדיק יסוד עולם אור החיים אור המאיר ד' יברכהו **ויחי' אל**. עטרת תפארת ישראל שליי"ט. זה לי ארבע עשרה שנה ת"ל בגבולו כן יזכני השי"ת להיות לעד באהלו עד כי יבא שילה ומעת רוח הדעת הופיע בקרבי. ושמתי עיני ולבי לשמוע דברות קדשו כזוהר מזהירים שמעתי מפה קדוש יאמר כמה פעמים מאמרים בשם כבוד אביו זקנו הצדיק הרה"מ זצללה"ה זי"ע לדור דורים: ומאז בצלו ישבתי ואת קולו שמעתי חמדתי ותאבתי. להעתיק לי הכתבי קודש בפרי ענוי ולהגות בם מידי שבת בשבתו יורו דרך ה' ועבודתו ואל ההרים עיני נשאתי ולצור ישענו קוה קויתי מתי נזכה לעת רצון מהרה להוציאם לאורה להתענג בם כל נפש יקרה כעל נפש עייפה מים קרה בפרט אחרי הודעי כמובא למעלה תשתוקק נפשי ביותר ומיחלה עד שזה יותר מקץ שנתים ימים התעוררנו לרוות צמאונים והרביתי גודל עמל ויגיעה עד אם אמרתי אספרה כמו תקצר היריעה גם לשליש ולרביע כאשר הרואים ראו ואנשי שלומי שמעו ובואו ונחזיק מלא חפנינו טיבותא. לכבוד מרן אדומ"וח ה"הק שליי"ט שלולא שהי' בעזרתי כבר אמרתי נואש לתוחלתי ובדברי רוח קדשו חזקני ואמצני אשריך שזכית לזה בני שכרך הרבה מאוד בעזר הבורא ולפום צערא אגרא ובראותי גודל תשוקתו ואשר הרבה עוצם קדושת טרחתו לעורר טרחות אנשים יקרים לעזרתי באיזה דברים אשר מעודי לא נסיתי בכאלה. והמה הי' לי לפה בעת ההתחלה ישלם ה' פעלם וטוב גמולם ובכל זאת לתכלית לא הועילם אז קמתי ונתעוררתי לא נחתי ולא שקטתי עד שבחמלת השי"ת עלי ותפילתו הרצוי' עמדה לי והאל תמך גורלי והיו לרצון לפניו יתברך מעללי וזה ראשית פרי קודש הילולים לבית הדפוס כעת עולים החיבור הקדוש הזה על התורה ופ"א וליקוטים ואיזה הלכות שתולים נגלה ונסתר יחדיו יהיו תמים בו כלולים ואנכי העתקתים רובם מכת"י הרב החריף החסיד המפורסים המנוח מוה' גבריאל מווארשא ז"ל יהי' לו לזכרון לטובה סלה שהיה תלמיד נאמן בית בבית הרה"מ זצללה"ה ומהם מכת"י הרה"מ המחבר הקדוש זצללה"ה

בעצמו ואשר הי' נכתב בהם מהצד עשיתי זכר למו. וצרפתים יחד בפנים והצבתי ציונים מרובעים זל"ז פונים (כזה) גם מה שמצאתי מהעתקת אחרים ומהצורך הי' להביאם בתוך המאמרים מפיו הקדוש המה נאמרים רשמתים בקוי' ישרים. ומה שהי' נכתב בהם חסר או שהי' מההכרח טעות סופר או מטישטוש הספר להוסיף או לשנות הצבתי עגולים שני דפנות (כזה) גם ההלכות נעתקים מכת"י הרה"מ המחבר הק' ז"ל בעצמו והוגהו עפ"י גאוני זמנינו שיחיו ואשר הוסיפו הגהות עפ"י שכלם נרשמים כולם למען יהי' הכל לנכון על אופניו:

וידע הרואה כל הכתוב לפניו וגם אנכי בעזהי"ת יגעתי והגהתי הכתבים בכל יכולתי ואשר לא השיגה ידי ובינתי אית לי רבא במתא ומפיו הק' דרשתי ועפ"י עצת קדשו הכל עשיתי בפרט לסדר הספר מאוד עבדתי ועמלתי ותידד מעיני שנתי ומשנתי גם בבית הדפוס בכל כחי השגחתי. ועוד במשך הזמן אשר לישב שמה לא יכולתי אנשי אמת שמה הושבתי ובאם אחר כל זאת עוד שגיתי ה' הטוב יכפר על שגגתי כי שגיאות מי יבין כשם שא"א לבר בלא תבן ואחר כ"ז צויתי לדפוס לוח הטעות ויותר מכל זה לכ"ז תדינני אותי כי לזכות רבים כוונתי לא לעשות סחורה בזה התחלתי וגם בעת העתקת הכתבים הובאו לי איזה מאמרים בפ' מקץ נכתבים:

ואחרי כותבם נודעתי שהם מבן הרה"מ ז"ל ותורת משה המה ודרשתי פי צדיק אם למונעם מלהדפיסם שמה והשיב לי לאשר כי מאת ה' נוסבה ונכתבים יחד. יהי' נדפסי' ג"כ כאחד ישמחו האבוי ויגילו הבנים גם יחדו בוודאי גם כבוד הרה"מ ז"ל ירצה בחידושי בנו וישמח משה במתנת חלקו צרופה אמרתו בחידושי אביו הדרת גאונו ובשבטי ישראל אודיע נאמנה סיבת אשר הספר הקדוש הזה בשם זה מכונה הנה בעת הואלתי להשתדל בהדפסתו דרשתי פי' צדיק אמו"ח שלי"ט מה שמו מה אומר אליהם בהתחלתו. והצעתי לפניו שבדעתי שיקרא בשם **עבודת ישראל** כי כשמו כן הוא מורה דרך לעבודת האל. ואמר לי שרצון רוח קדשו שיהי' נרמז בשם הספר שהי' מגיד בקאזניץ. וספר אשר כן הי' דרכו והנהגתו בעת שרצה לפעול טוב בתפילתו או לבטל הרע מהבאים בצל קורתו הי' מצוה לאמר כך צוה המגיד מקאזניץ וכן הי' בעזהי"ת וחשבתי ומצאתי והסכים לדעתי להקרא שמו כמחשבתי:

כי **עבודת** בגי' מגי"ד מקאזני"ץ זצי"ל חישבנא דדין כחושבנא דדין ונוטריקון **ע**בודת **ב**וראינו ויושר דרך **ת**למדון ואותיות **ישראל** על שם הרב המחבר הק' יגידון כנודע מכל המחברים מרמזים שמות' בהקדמת הספרים בגימטריא או בחשבונות הנמצאות:

ואנכי עשיתי לכבוד הרב המחבר ה"ק ז"ל מפורש לעיני כל **ישראל** וגם כי **ספר עבודת ישראל**: שלשה המה בגי' להודיע בארוכה: **מחב"ר הר"ב המגי"ד מקאז"ניץ זכרו"נו לברכ"ה**: בכל אלה ראיתי מאת ה' היתה זאת לכונן לנכון דעת': וכעת מצאתי עוד בשם הנכבד הזה שיהי' לי לזכרון לפני כל חוזה וענתה בי צדקתי וכושר פעולתי כי לטובה נתכוונתי לאשר כי שמינו בקרבם שמי ושם אבותי שעמדה לי זכות' וטובם וכן לעד אתי יהיו: **ספר עבודת ישראל** בגי' **אברהם אלחנן בן הגאון אמ"ו מרדכי דוד וחתן הגאון אמ"ו חיים מאיר יחיאל יחיו** זכרה לי אלהי לטובה סלה. זכות המחבר הרה"מ הק' יעמוד לי. להרים חפצי מעלה מעלה. ואזכה להיות מהתמימי דרך ההולכים בתורת ה' ועבודתו בדרך סלולה. ויקוים בי מקרא שכתוב לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך עד עולם וכגון דא ניצרכא להודיע. אשר זה החיבור כטיפה מן הים מגיע לערך הכתבים שישנם ת"י קדושים ונוראים על גפ"ת ועל הזוהר הק' ותיקונים וספרים מופלאים. יזכני השי"ת כולם לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל אזכה להדפיסם בעזר האל כי בפעם אחת הוצאת הדפוס רבה ופרעמנערנטין לא עלה במחשבה כי הזמן יכלה וכדי מסת הצורך לא יעלה ע"כ בזה המעט אשר חנני אלקים ואשר תשיג יד בהלוואה לפרקים אתנהלה לאטי והשי"ת יהי' אתי להדפיסם אחת לאחת עד אשר יאספו כל הנמצא באמתחת. וקניתי כל הכתבים מיורשי הרה"מ ז"ל במחיר מלא כאשר נכתב בהשטר מכירה לעד סלה. ובכן אחי ורעי שלומי אמוני ישראל. הבינו וראו את עבודתי יום ולילה. ואין זה מהצורך לבקש גם להזהיר אחרי כל עמלי לבל יסיגו גבולי להדפיס ספר הקדוש הזה כפעלי. בלי שום ערמה ומרמה כתבניתו או לשנות מה כי שארית ישראל לא יעשו עולה. אחר כל יגיעתי ואנכי תכנתי עמודי' סלה. לתאר הבנין ולשכללה. ואני זכיתי בה תחילה וגם כבר קדמו הרבנים גאוני קדושי זמנינו. וגדרו גדר בעדי לבל ירעו לי. וגם על הפועלים העוסקים כעת בהדפסתו חל הנדר לבל ימצא גם דף אחד בלתי ידיעתי אתו. ולאשר כי מאוצר מתנת חנם חוננתי לזו הגדולה והשי"ת עזרני שהספר הק' הזה על ידי לדפוס הועלה ימלא פי שיר ותהלה. אני תפלה לפני נורא עלילה. יהיו לרצון לפניו יתי' פעולתי לנצח סלה **א**ברך ה' אשר יעצני **ב**דבר המצות הזו בתחלה אותי לזכני **ר**חמיו המרובים כן לנצח יסוככני. **ה**חיבורים הקדושים כולם להדפיסם יושיעני **מ**תוכם יעזרני ללמוד הדרך האמת להדריכני **א**רשת שפתי יערב לפניך **ל**עשות בלב שלם רצוניך **ח**נני דעה בינה והשכל לעבודתיך: **נ**א עשה למען שמך: **נ**הלנו מהרה לירושלים עיר קדשיך: נשלמה המלאכה הקדושה: בשנת **אליך אתפלל לפ"ק**:

הק' **אברהם אלחנן** בהרב הגאון המפורסם מו"ה **מרדכי דוד** נ"י וחתן הרב הגאון הקדיש הצדק המפורסים מוה' חיים **מאיר יחיאל** נ"י אב"ד"ק קאזניץ ומאגלניצא נכד הרה"מ המחבר הקדוש זצלה"ה:

סדר שטר מכירה

להיות לראי' ביד המוכ"ז הרב החסיד המופלג כ"ש מוהר"ר אברהם אלחנן נ"י ממאגלניצא בן הרב הגאון המפורסם מוה' מרדכי דוד נ"י איך שאנחנו האחים הח"מ מכרנו לו במכירה גמורה וחלוטה: כל החידושי תורה הנשאר מכבוד אבינו זקנינו הגאון הצדיק רשכב"ה מוה' ישראל זצללה"ה בהמנוח מוה' שבתי ז"ל מ"מ דק' קאזניץ אשר המה עומדים להדפיסם ומעתה כל החידושי תורה הנשאר ממנו רשום בכתב מכורים המה להרב מהרא"א נ"י הנ"ל מוכ"ז. ואסור לנו באיסור גמור למסור לשום בן אדם לא דבר ולא חצי דבר מכתבי הקודש הנ"ל מלבד להרב מהרא"א נ"י הנ"ל או לב"כ. והרי כל הכתבים בכחו וברשותו להדפיסם ולעשות בהם כרצונו וכאוות נפשו. ואין לנו ולב"כ שום טו"ת נגד הרב מהרא"א נ"י הנ"ל בעסק הזה: היום יום ב' י"א אדר שני ת"ר לפ"ק:

נאו' **ישכר** בהרב המנוח מוה' **משה** א"ב זצלה"ה: ונאו' הק' **אלעזר** בהרב המנוח מוה' **משה** אליקים:

ונאו' הק' **מרדכי יצחק** בהמנוח מוה' **יעקב יוסף** זצ"ל: בריעה: זצללה"ה מ"מ דק"ק קאזניץ:

נאו' הק' **שלמה** בהמנוח מוה' **יעקב יוסף** זצ"ל: ונאו' הקטן **נחמן** בהמנוח מו"ה **יעקב יוסף**:

בפנינו עדים ח"מ נעשה גוף הענין ובפנינו קיבלו היורשים הנ"ל בקנא"ס על כל הנ"ל ובפנינו באו עה"ח דהיינו הרב מוה' **ישכר** נ"י בזמן הנ"ל בפני מוה' **שלמה ליב** נ"י ובפני מוה' **יצחק** הכהן נ"י והרב מוה' **אלעזר** נ"י הנ"ל ונ"ד מוה' **מרדכי יצחק** נ"י ואחיו מו"ה **שלמה** נ"י ביום הנ"ל בפני מו"ה **אברהם חיים** הלוי נ"י ובפני מוה' **בצלאל יהודא** הכהן נ"י ומהו' **נחמן** נ"י: בפני ר' **שלמה ליב** הנ"ל: ובפני ר' **אברהם חיים** הנ"ל ביום א' ד"ו שבט תר"ב לאשר ולקיים כל הנ"ל ודא הוא חתימת ידם ממש ואשרינוהו וקיימינוהו כדחזי יום הנ"ל:

נאו' **הק' שלמה יהודה ליב** בהמנוח מוהר"י זצללה"ה מקאזניץ: ונאו' **הק' אברהם חיים** בהמנוח מוהריי"ל הלוי ז"ל מקאזניץ:

נאו' הק' **יצחק** ב"מ **ירוחם פישל הכהן זצ"ל** ונאו' **הק' בצלאל יהודא** במו"ה צבי הכהן נ"י ממאגלניצ':

ספר בראשית

בראשית

בראשית ברא אלהים במדרש תנחומא זש"ה ה' בחכמה יסד ארץ וכשברא הקב"ה את העולם נתייעץ בתורה וברא את העולם שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה וכו'. הענין נודע כי החכמה נקראת ראשית כי בחכמה הביט וצפה אל אחרית דבר היא המלוכה אשר ימליכוהו ב"י ובחכמה הגביל הקב"ה את מדתו בחי' א"ס ויצא לכח בגבול ומדה ושיעור. והנה המלוכה נקראת ארץ כנודע ולכן כתיב ה' בחכמה יסד ארץ פי' מה שעשה יסוד לבחי' חכמה בבחי' גבול הוא מפני ארץ שהביט אל המלוכה. ואעפ"כ לית מחשבה תפיסא בי' כלל להבין מהות הענין איך נעשה מבחי' בלי גבול בחי' גבול ותכלית הגם שהמקובלים הראשונים האריכו בדבריהם לתת משל ומליצה דברי חכמים וחידותם להלביש הענין קצת לאוזן השומע. אמנם עכ"ז נעלמה מעיני כל חי להבין הדבר על בוריו. והחקירה האמיתית בזה הענין הוא כמ"ש הרמב"ם שאין כח כלל בהשגתינו להשיג מחשבתו של היוצר כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכ' ע"ש בה' תשובה. ולפי"ז נלאה כל שכל מחקור ראשית הבריאה אבל אנחנו בניו ועבדיו מאמינים כי זאת היתה אבן פנתו ועיקר הכוונה בבריאה כי נעבוד לפניו ביראה ופחד ונמליכהו ולשרת בשמו. וזה הי' בחי' גלם הראשון לבריאת עולם והוא הנקרא אבן השתיה וגל"ם גימ' חכמ"ה וז"ש בחכמה יסד ארץ ונתייעץ בתורה וברא את העולם דהיינו שאח"כ הוציא המחשבה לבחי' בריאה ע"י עולם הבינה המצייר ציורין שנא' לי עצה ותושי' כי ל"י רומז על מספר ד' יודי"ן שבע"ב היא החכמה כנודע. אח"כ בא לבחי' אני בינה לי גבורה שהיא נכללת בחכמה וגבורה של עולם עליון כנודע. והנה נחלקו ב"ש וב"ה במסכת חגיגה דף י"ב. ב"ש אומרים השמים נבראו תחלה וב"ה אומרים הארץ נבראת תחלה ע"ש. ופי' החייט כי כל רקיע מז' רקיעים נקרא בחי' ארץ ושמים דהיינו מקצתו הנוטה על ראשינו נקרא שמים בערכינו ומקצתו של מעלה נקרא ארץ נגד וערך הרקיע שלמעלה הימנו ולכן מא"ח ומא"ח ולא פליגי ע"ש. פי' לפירושו כי כל עולם נקרא בבחי' שמים למה שלמטה הימנו כי הוא המשפיע בו ונקרא ארץ לשלמעלה הימנו כי הוא בחי' מקבל כנגדו כמ"ש האר"י ז"ל. ואפשר עוד לבאר ע"פ דרכנו. דהנה דעת ב"ה כי הארץ נבראת תחילה פי' תחלה היינו עיקר יסוד הבריאה היה בעבור הארץ היא המלוכה כמו שאמרנו ולכן נקרא הארץ נבראת תחלה כיון שע"י ציור הארץ במחשבת היוצר בתחלה נברא כל העולם. וב"ש אומרים השמים נבראו תחלה כי שמים נקרא בחי' ההשפעה כנודע. והנה מדרך הטוב להיטיב. והגם שחפץ בעבודתנו עיקר הבריאה היתה להיטיב לנו כל הימים.והנה

הט למשל אזנך השמש משפיע אורו בירח ומאיר בה ואפשר בזמן אשר הירח לא יגיה אורו כראוי כמו בסוף חודש אז יש ג"כ איזה בחי' פגם באור השמש הרוצה להאיר דרך הירח וממילא כשמצמצם אורו מלהשפיע נקרא בבחי' פגם שאינו מאיר כדרכו. וכן הענין כביכול כשבניו עושים רצונו אז יכוללהשפיע ולהיטיב להם משא"כ ח"ו להיפך אזי נקרא בחי' פגם במשפיע כי יותר מה שעגל רוצה לינק כו'. ולכן נקרא השמים נבראו תחילה פי' שיטיבו בנ"י את מעשיהם ויוכל להשפיע להם כל טובה. וז"ש במדרש בפ' ויכולו השמים והארץ משל לאמבטיא מלא מים והיו בה ב' איסקרסים נאים [פי' צורות] כשעירו המים מתוכה נראו הצורות וכן הי' השמים והארץ ע"ש. פי' כי השמים והארץ נקרא חו"ב אצל המקובלים וכמ"ש לעיל כי היו במחשבתו לבריאה וכן המקובלים קראו לבחי' תוהו ובוהו בשם חו"ב כי החכמה נקרא תוהו ר"ל שמם כמדבר ותוהו שאין תפיסה בו. ובוהו היא הבינה המצייר ציורין וניכר קצת בו וזה בו הוא. ואז היה נכלל השמים והארץ ולא היה ניכרין להדיא עד שעירו המים הוא המשל לבחי' א"ס הנקרא מים שאין להם סוף ובא לבחי' גבול ואז נראו השמים והארץ:

ויאמר ה' לא טוב היות האדם לבדו וגו'. איתא בילקוט זה אחד מעשרה מאמרות שנברא בהם העולם. ואית דאמרי ורוח אלקים מרחפת וגומר. כבר נודע שהעולם נברא בעשרה מאמרות וכתבו המקובלים שהם נגד עשר ספירות ונתעטף הקב"ה בהתלבשות עשר מדות הקדושות וכתבניתם יתנהג האדם דלמטה ויהיה כסא כבוד לקדושת רצונו יתברך וכמ"ש בספרי' הקדושים בפרט בספר תומר דבורה יעו"ש והנה אות ברית קודש אשר אל חי חתם בבשרנו הוא נגד מדת צי"ע ומכונה המדה הזאת בס"ק בשם טוב ע"ש ופשוטו של ענין כי הוא היסוד לכל טוב והוא המשפיע והמוליד דוגמת המדה העליונה המשפעת כל טובה ושפע הקדושה ולכן נקרא צדיק יסוד עולם. ועפי"ז הסברא נותנת כיון שקדושת אות הברית כ"כ גדול. ולהיפך ח"ו הפגם גדול מאוד שגורם להוריק השפע לחיצונים. א"כ יותר טוב היה שיברא האדם נעדר מתאות המשגל לגמרי אפילו מהאשה הראוי' לו. להיותו לבדו בארץ למען לא יכשל בחטא גדול כזה ח"ו. ואפ"ה אנחנו רואים כי לא כמחשבותינו מחשבת יוצר כל ולא תוהו בראה לשבת יצרה ואיתא בזוה"ק לא לשבת בינייהו אלא מינייהו למעבד ישובא מנהון פי' משברא את האדם בתאוה הזאת ולא לשבת בינייהו בין עולם התוהו רק לשבר מתלעות עול ולהסיר כח זונים מקרבו ויטהר ויתקדש במותר לו ביחודו עם אשתו לגרום יחוד עליון עם מדות עליונות ותתיחד השפעת הקדושה אל כנ"י. וע"י שבירת התאוה והמשכתה אל הקדושה נולד תענוג עליון ועי"ז נעשה האדם מרכבה לבחי' צדיק יסוד עולם המכונה בשם טו"ב וזש"ה ויאמר ה'

לא טוב היות האדם לבדו פי' שלא יהיה האדם מרכבה לבחי' טו"ב כשיהיה לבדו ויהיה נעדר מתאוה הזאת כי זולת עבודת האדם בשבירת התאוה הגשמית כבר נבראו מלאכים וצבא השמים מקבלים עול מלכות שמים אכן עיקר התענוג משוכני בתי חומר מה שנבראו בעלי תאות היצה"ר והם נלחמים וטהרו וקדשו את נפשותם לכן אמר אעשה לו עזר כנגדו פי' שתהיה עזרתו ע"י כנגדו הוא כח המתאוה לאשה והוא המסיתו ולא יכול לו לכן דרשו רז"ל שהוא אחד מעשרה מאמרות כנ"ל שהמה נגד עשר ספירות ומאמר הזה הוא להיותו מרכבה למדה הט' הנקרא בשם צ"יע. וז"ש ואית דאמרי ורוח אלקים מרח"פ"ת הוא צירוף רפ"ח מ"ת סוד מלכין דמיתו אשר אנחנו מנטלים ומנשאים ע"י עבודתנו ושבירת כח הרע וזה המאמר כולל לכל כוונת הבריאה:

וישם ה' לקין אות. במד"ר אות שבת נעל בפניו. ד"א קרן עשה לו במצחו. ד"א כלב מסר לו לשמרו וכו' ע"ש. ביאור הענין דהנה הקב"ה אמר לקין נע ונד תהיה בארץ. וצריך להבין ענין הקללה הלא הבחירה ביד האדם לבחור לו מקום לשבת ולא ינוד ממקומו. אע"כ צ"ל שמסך בקרבו רוח טועים ואיזה פחד ושגעון אשר עי"ז לא נבחר לו מקום לשבת רק להיות נע ונד בארץ. והנה בוודאי אם קין היה יכול להתדבק במחשבתו בבורא ית' כראוי אז בוודאי סרו מעליו כל הפחדים ונמתקו כל הדינים כמ"ש בכל דרכיך דעהו וגו' אלא שזה גוף הקלל' שנתבלבל' מחשבתו מדביקתו והיה נע ונד במחשבתו עד שגרמה לו הפחדים ונידוד בארץ ולכן אמרו במ"ר אות שבת נעל בפניו פירוש שעכ"פ ביום ש"ק היה נדבק בבורא ית' והיתה לו מנוחה כי בי' כל דינים אתכפיין וכל חייבא דגיהנם נייחין ד"א קרן עשה לו. פי' קרן הוא לשון בהירות כי לדעה הב' נשאר עליו מהוד שבת על יומא דחולא שיגין עליו קצת מהפחדים ומחיות רעות. ד"א כלב מסר לו לשמרו פי' לדעה הג' לא שמרוהו מצד הקדושה רק מסר לו ענין שמירה מס"א שלפעמים נעשה נסים ג"כ על ידיהם כמו שמצינו בגמ' ובמד' פ' תולדות שע"י ארגיניטן נעשו ניסי' לרבינו הקדוש וחביריו והרבה שלוחים למקום:

ונח מצא חן בעיני ה'. במד"ר אמר ר' סימון שלש מציאות מצא הקב"ה אברהם דכתיב ומצאת את לבבו נאמן לפניך. דוד דכתיב מצאתי (את) דוד עבדי. ישראל דכתיב כענבים במדבר מצאתי ישראל. אתיבון חברייא לר' סימון והא כתיב ונח מצא חן בעיני ה'. א"ל הוא מצא אבל הקב"ה לא מצא עכ"ל. ביאור המד"ר הנה ר' סימון רמז בשמו לשון סימנא בעלמא דרש ברמז וסימנים וציונים שברא הקב"ה בהם את העולם דהיינו שעשוע יוצר בראשית ונמלך בשמותם. וז"ש שלש מציאות מצא הקב"ה פי' שע"י מציאות שלשה צדיקים הנ"ל הביט ורצה בם לברוא העולם דהיינו אברהם שהיה מרכבה לבחינ'

חסד שנקרא אברהם אוהבי ועשה חסד בעולם. ודהמע"ה היה מרכבה לבחינת מלכות ששרשה מבחינת גבורה הדן את העולם. וישראל הם מקו האמצעי תפארת. כמ"ש ישראל אשר בך אתפאר. וז"ש כענבים במדבר מצאתי ישראל מלת במדבר רומז על הזמן הנעלם שקודם הבריאה שאין בו אפילו תפיסת המחשבה ורעיון ואז הביט לנשמותיהם של ישראל ובשבילם נברא העולם. אתיבון חברייא והא כתיב ונח מצא חן בעיני ה'. פי' שגם בפסוק הזה רומז ענין הבריאה. כי עי"ן הוא מספר ריבוע מ"ה ושם מ"ה הוא מספר אד"ם שעלה במחשבה לברוא בו את העולם והנה אותיות השורש משם זה עולה חס"ד והמילוי מריבוע עולה ח"ן. ולדעתם נרמז שמצא ח"ן בעיני ה' פי' שמצא ח"ן וחס"ד בעי"ן הרומז לשם מ"ה שעולה חס"ד שבשבילו נברא העולם. והשיבם ר' סימון הוא מצא אבל הקב"ה לא מצא כי אע"פ שהיה צדיק היה צריך סעד לתמכו וז"ש (חסר) העולם (ובהעתק אחר מצאתי. אעפ"י שהיה צדיק גדול ועשה בעבודתו שביל ונתיב למעלה עד שמצא חן בעיני ה. אבל היה צריך סעד לתמכו דכתיב בו את האלקים התהלך נח. דהיינו אחר סעד מאת ה' וברא עולמו התהלך נח) אבל לא שבשבילו יברא העולם משא"כ באברהם שעליו נאמר התהלך לפני והיה תמים והיה הולך בצדקו ומאיר לפני הבריאה. וכן ישראל שכתוב בהם לכתך אחרי במדבר דהיינו מה שהיו הולכים באמונתם במדבר בארץ לא זרועה האיר לפני היוצר במחשבתו הקדומה לברא בם את העולם וז"ש לשון לכתך אחרי הרומז על גודל צדקתם מבלי הצטרכות סעד למשל כמו שהתינוק הבריא וחזק ללכת ברגליו הולך אחרי אמו כי בטח בו לבה שלא יפול ולא יכשל וכן הבוב"ה היה מובטח בהם שילכו אחריו הגם שלא יסייעם ולא יהיה להם לסעד לכן בשבילם נברא העולם:

בהפטרה

כה אמר האל ה' בורא שמים ונוטיהם רוקע הארץ וצאצאי'. ירצה כמד"א בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. וכמו שפי' האו"הח שבבריאה ראשונה ומאמר ראשון נברא כל העולם ומלואו. וזה נכלל במלת א"ת וגם כולל כל המאורעות וכל מעשה אשר יהא נעשה תחה השמש אם טוב ואם רע ח"ו ובכולם צפה והביט הבורא ית' בצפי' הראשונה את מעשה כולם מדור אנוש ודור המבול ודור הפלגה וכדומה באלו עד סוף כל הדורות ועכ"ז צפה אשר אח"כ והארץ היתה תוהו ובוהו והיינו מימות עולם עד עת שהכיר אברהם אבינו את בוראו ית' ונתגלה אור התורה ע"י אברהם במה שקיים כל התורה כולה ועד אותו שעה היה תוהו וזה התוהו צפה השי"ת אך ורוח אלקים מרחפת על פני המים רומז על התורה שנמשלה למים. ולזה נזכר חמשה פעמים מים בפסוק נגד

חמשה חומשי תורה גם ה"פ אור. גם רקיע. ורומז אור על סתרי תורה. ומים רומז על התורה שבכתב. ורקיע רומז על תורה שבע"פ שזה מבדיל בין מים למים ר"ל בין טהור לטמא. וע"י שעשוע התורה ברא עולמו. ואע"פ שצפה בתורתו ומה כתיב (חסר מה) אור. וזה שאמר הש"י לישעיה הנביא כאשר צוה אותו להוכיח את ישראל ושלא להתמיה בעיניו היאך אפשר להחזיר את הרשעים למוטב לזה אמר כה אמר האל כו' רוקע הארץ וצאצאי' ר"ל כשבראתי את העולם ראיתי את כל מעשיה' ובראתים על דעת כן שיוכלו לשוב. נותן נשמה לעם עליה ר"ל לאלו שהם למעלה מן הארץ ועלי' שאינם עוסקים בעניני העולם כל ימיהם כ"א ביראת ה' כל היום והם במדרגה גדולה להם היא במדרגה נשמה. ורוח להולכי' בה לאלו שהולכים בעוה"ז ואינם הולכים בעבודת ה' בתמידות כי אם לפעמים הולך ובא לזה אין כ"א מדרגת רוח וזה ענין קין והבל שהבל היה בבחי' נשמה. וקין בבחי' רוח. ולזה כתיב ויהי הבל רועה צאן מלשון צאנה וראנה ר"ל שהיה שומר הדברים היוצאים מהבורא ית'. וקין עובד אדמה. קי"ן אותיות ק"ן יו"ד ורומז על אותם האנשי' שחושבין בעצמם שהם קן ומושב להש"י בעבודתם ותפלתם כאלו מטיבים עם הבורא יתברך ונתגדל בעיניהם העבוד' בחשבם שמידם היתה זאת. ולזה כאשר לא שעה השם אל מנחתו חרה לו מאוד והיה כמתרעם על הבורא ית' על שלא קיבל מנחתו והיינו כמד"א והתקצף באלקיו. אבל הבל מדה אחרת היתה בו שהיה הבל וריק בעיניו וגם עבודתו איננה נחשבת בעיניו לכלום בחושבו שמיד הבורא יתברך ומכחו היה לו זאת והוא הנותן לו כח לעשות חיל ולזה כתיב והבל הביא גם הוא. וז"ש שה"מ ע"ה בשגם זה הבל. גם הוא לשון ריבוי ודבר הנטפל. ור"ל שהבאתו ועבודתו היה מדת גם. היינו שלא היה חושב עצמו לכלום רק כטפל. רק מה' היתה זאת והביא מבכורות צאנו היינו שהוא חושב שהוא התחיל אפס דבר מועט כענין שניתן לאדם הבחירה והרצון ומן השמים עזרוהו. ולזה כתיב גם הו"א לשון נסתר. ר"ל שגם זה השפלות והג"ם היה בהסתר אצלו שלא הי' נראה אצלו כלום והכל ממנו יתברך וישע אל מנחתו. ואל קי"ן לא שעה ויפלו פניו ר"ל שנפל ממדרגתו הראשונה. ויאמר ה' אל קין כולי ואליך תשוקתו ואתה תמשול בו. ר"ל שהתשוקה של יצה"ר אל האדם היא נתנה ביד האדם שע"י התשוקה שאדם משתוקק להעברה ממשיך עליו תשוקת היצר. אבל ואתה תמשול בו ר"ל שביד כל אדם למשול על יצרו ולהתגבר עליו ושיעבוד באלו התשוקות והחמדות את בוראו יתברך. ויסיר תשוקת היצר מעליו וכל אלו המעשות והמדרגות היו הכנה וסדר להעולם אשר בשני אלו המדרגות יתנהג כל העולם. וכמו כן התלמידי חכמים בבחינת הבל. ועמי הארץ בבחינת קין. ולזה כתיב ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו. רומז על עמי הארץ

שאינם מספיקין ומסעדין ידי לומדי תורה שמוטל עליהם באמרם השומר אחי אנכי וכי עלי מוטל פרנסתו. ובאמת אינו כן כי צריך להחזיק ידי לומדי תורה כל צרכם בכדי שיוכלו לעבוד את השם יתברך ולא יתבטלו מעבודתם:

אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. הכבוד הוא (חסר מה) הבורא ית' כאשר הוא בכבודו ובעצמו וכל אלו צריכין להתקן ולהעלות קודם (חסר מה) מדריגת הבל וקין. וזהו הב"ו לה' בנ"י אלים רומז על קין. וגם ר"ת הוא הב"ל וכתיב הבו לה' כבוד ועוז. ונחזור לענין ואמר אני ה' וגו' וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים. רומז על כבוד הש"י כאשר הוא בעצמותו. ותהלה רומז על התהלות שההמון נותנים לו. וזה חוזר לענין ראשון שאמר השם יתברך לישעי' וכי יעלה על דעתך שאתן כבודי לאחר ותהלתי לפסילי' אם לא שמידי היתה זאת וחפץ אני בתשובתן ותהלתי לפסילים רומז על תפלות פסולות על ידי מחשבות זרות וכיוצא שהן בבל יעלה רק זורקין אותן לסט"א. ויש שאין נפסלים כל כך ומניחין אותם בהיכל אחד עד שיתעלו על ידי תפלות איזה צדיק שהוא משורש נשמת זה האדם או ע"י תשובת זה האדם בעצמו: ישימו לה' כבוד. היינו להמליך את הבורא ית' על כל איברים דיליה ובכל עסקיו ובשינ' ובקיצה דיליה ובהילוכא דיליה: ותהלתו באיים יגידו אף אותם שהם בשממה ובמחשכי זה העולם אף עליהם יזרח אור ויגידו תהלתו: ה' כגבור יצא. בכף הדמיון ור"ל כי בוודאי עצם הש"י אמיתת הוויתו אינו כ"א טוב לבד והוא מתנהג במדת הגבורה להתגבר על שונאיו וזה על אויביו יתגבר. וגם צורך העולם הוטלת יראתו על פניהם ויסורו מדרכם הרעה מיראתו ית' אבל באמת הוא טובות וישועות מאתו ית' וזהו אתאפק כיולדה. כמו היולדה שיש לה כאבים קודם הלידה והכל יודעים שהוא הכנה ללידה ולטובתה כמו כן כל הצרות והשיעבודים שעוברים עלינו תמיד אך שהם נסתרים דרכי ה' וזה כתיב והולכתי עורים בדרך לא ידעו וגו'. ור"ל שלעתיד יגלה ויפקחו ענינו ונראה שהכל היה לטובתינו ומחסדו הגדול יתברך ויתעלה:

נח

אלה תולדות נח וגו'. איתא בש"ע א"ח סי' פ"ט קודם התפלה אסור ליתן שלום לחבירו ששמו של הקב"ה שלום ע"ש. נ"ל לבאר הטעם מה שנקר' הקב"ה שלום הוא ככתוב עושה שלום במרומיו כי קבלנו מרבותינו נ"ע כי אין לך דבר נברא שאיננו מורכב מד' יסודות ארמ"ע והם יסודות מתנגדים כי מים מכבים האש והרוח מנפחו וכן כולם אחד לעומת חבירו ומצד השכל אין מבין איך הם בתפיסה אחת להיות מיוחדים ומשולבים אלא שכח המחברם וכוללם יחד הוא אדון כל וכתיב כלם בחכמה עשית כי חכמה

הוא צירוף כ"ח מ"ה דהיינו שכל המעשים וארבע היסודות נברא בהם כח ההסתכלות להביט כל דבר כי מה הוא והוא אפס ואופס לפני מחוללו ומוכרח לשמור פקודת יוצרו אשר שם בקרבו הגם שעי"ז יתבטל ממציאותו. ולפי"ז כאשר המים נעשה אין ואפס ובהתפשטות גשמות כח שבקרבו וכמו כן האש וכן כלם עד שעי"ז מתייחדים ומשולבים איש עם רעהו בפקודת היוצר וכן מלאכי מרכבה דהיינו מיכאל מימין מהלל וגבריאל משמאל ממלל הגם שהם כחות מתנגדים זה עושה חסד והשני מתגבר בגבורה עכ"ז שלום במחיצתם ואין שנאה ואין קנאה ביניה' והוא ג"כ מטעם הנ"ל כי כל מלאך מסתכל בכח עושהו דהיינו שחסד שהוא עושה או הגבורה איננו עושה בכח עצמותו רק רצון קונו שרוצה בעבודתו וזה שמו של מיכאל צירוף מ"י כא"ל פי' מי עושה חסד בלעדיך וגבריאל מעיד כי גבורתו מאל יתברך ומבלעדיו אין אלקים.לכן הם וכל אשר להם בטלים במציאותם נגד רצון הבורא יתברך שבקרבם ועי"ז נותנים באהבה רשות זה לזה וביניהם שלום וריעות כי אין המחלוקת וקטטה רק בנפרדים למטה שכ"א מתנשא לומר אני אשתרר מחמת חכמה שבקרבי או איזה עילוי. אחרי אשר הם תועים מדרך אמת ושוכחים כי היוצר הוא הנותן להם כח לעשות חיל אבל למעלה בין המשכילים שמבינים מדעתם כי רוח ה' בקרבם והוא מחיה את כלם ומתנהגים כרצונו ע"כ שלום ואהבה במחנותם ולכן הקב"ה שמו שלום כי מפני שמו יראים ומתפחדים עד שנעשה שלום ביניהם כנ"ל. והנה הבוב"ה ימינו טפחה שמים וכל צבאם ותלאם בהנהגת האדם דלמטה כמבואר בס"י וס"ק. ואם אמת מארץ תצמח אז צדק משמים נשקף ומתעורר למעלה על כל צבאות השמים חסד ורחמים והשפעות טובות. וחילופיהן ע"י גולם ואיש בער ח"ו שע"י מעשיו הרעים פוגם להם למעלה ונפגמו מקדושתם וז"ש חז"ל אסור לאדם להקדים שלום לחבירו קודם שיתפלל כי ח"ו כשמקדימו להאדם לכבדו טרם שימליך את הבורא אז גורם פגם למעלה ג"כ שמראה שיש כח ומכובד זולת היוצר וזה סתירה למה ששמו של הקב"ה שלום כמ"ש לעיל והנה עפ"י דברינו נפרש עוד סדר הבריאה כי כל הנהגות צבא השמים ממעל וסדר הנבראים בארץ הם מתנהגים אחרי מעשה בני האדם למטה. ומסתמא כמה עולמות וכמה נבראים אשר תלוים בזה האדם וכמה מהם באדם אחר ולכן מצינו בדור המבול דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו פי' אפילו חיות ובהמות ועופו' נזדווגו שלא במינם אשר הענין יפלא מהבין אחרי שאין בהם יצה"ר לעבור עברה למה זנו כמו האדם אבל לפי זה ניחא שהברואים ששורש נשמתם היתה מצד רשעים ההמה שהשחיתו דרכם על כן גם המה השחיתו כמו הם דרכם והמעט מהם אשר באו אל נח אל התיבה מן הטהורים שבעה שבעה ושנים מן הטמאים מסתמא

היתה שרשם משורש אדם שלא חטא וכמוהו גם הם לא פגמו במעשיהם והתיבה לא קלטה יותר מהם וכן מצינו למעל' שפגמו דור המבול אפילו בשמים ממעל עד שארובות השמים נפתחו והשמש והירח לא שמשו כמאמרם ז"ל וכמו שנבאר בסמוך אבל מצד נח היה אך טוב ואפילו מדת הדין נהפך לו לרחמים וכמ"ש רש"י ז"ל ע"ש:

ויולד נח שלשה בנים את שם ואת חם ואת יפת. ולכאורה שמות בנים מיותרים בפרשה זאת מאחר שמוזכרים תכף למעלה בסוף ספר בראשית. ונ"ל לומר עפ"י הקדמה אחרי שאנו רואים מעשה בני אדם אומן העושה כלי אם גומר לעצמו במחשבתו לעשותו כך או כך בציורים נאים וכיוצא בהם ואח"כ כשנגמרה מלאכתו ואם שגה בה ולא נעשה כרצונו אז יתנהו שנית בכור להאבידה מאותה צורה ולעשותו שנית עד שתכון מחשבתו ותיעשה כרצונו וזה משפט בני אדם שוכני בתי חומר אבל היוצר כל בחכמתו המביט לסוף דבר בקדמותו. אין לומר עליו שיחפוץ להשחית את העולם עבור רשעי דור המבול ולהאבידו מכל וכל אחרי שאנו רואים שעל' ברצונו הפשוט לבראו והביט לנשמותיהן של הצדיקים האבותו וגם הבנים וכאשר ח"ו השחיתו מכל וכל אז הצטרך לבראו שנית עבור הצדיקים שיבואו אח"כ וא"כ היה חסרון בחוקו כאשר ח"ו נעלמה מעיניו טרם הבריאה מה שיהי' אח"כ כיון שיברא ויחריב ויברא שנית וא"כ עפ"ז הסברא נותנת שלא היה מדרכו להשחית את העולם במי המבול אם לא שנשאר נח ובניו הצדיקים ויהיו שארית בארץ לבריאת עולמו עד שאיבד את הרשעים ואח"כ נשאר הבריאה בסידורו הראשון בלי השתנות כי רק איבוד הרשעי' היה מסודר לפניו בלוח הבריאה וכאשר נבאר מזה במ"א לכן פתח הפרשה הזאת בנח ובניו כי הם היו היסוד לעונש הרשעים שמבלעדם לא היתה באפשרי להחריב עולמו כנ"ל וז"ש ישעיה הנביא ז"ל כי מי נח זאת לי ונקראו המים על שם נח כדרשת רז"ל וכדאיתא בזוהר מחמת שלא התפלל על בני דורו ולכאורה קשה להאמין על צדיק כמו נח שיחדל מהעתיר לה' בעד כל יושבי תבל כל ק"ך שנה שעסק בבנין התיבה והתרה בהם תמיד אבל נוכל לומר ע"פ דרכנו שלכן נקראו על שמו כיון שע"י צדקתו הוא נשאר שארי' בארץ ועי"כ שפך הקב"ה כאש חמתו על ראש רשעים כנ"ל ולכן נקרא מי נח זאת לי ועפ"י זה ניחא מה שאמרו חז"ל בפסוק ויסגור ה' בעדו שהיו אומרים בני דורו אלו אנו רואים אותו נכנס אל התיבה אנו שוברים את התיבה והורגי' את נח ובניו ולכאורה הדבר תמוה מה בצע להם כי יאבידו גם את נח ובניו ולא תשאר פרסה והגם שהיו רשעים אבל לא היו טפשים ואדרבה כמ"ש בזוהר שהבינו בשכלם כל דבר בשורשו למעלה ולכן קשה שאין לך טפשות גדול מזה להאביד נח ובניו אבל לפי מה שכתבנו ניחא שרצו בהריגתם כדי שעי"ז לא תהיה

שארית בארץ וממילא מוכרח שישוב ה' מחרון אפו ולא להחריב עולמו אחרי שהביטו אל סוף מעשה באצטגנינות שלהם שיברא את אברהם ויצחק ויעקב והבאים אחריהם וזה בלתי אפשרי שיהיה השחתה ובריאה שנית כנ"ל ולכן רצו להרוג נח ובניו כדי שלא יאבדו הם על ידם כנ"ל ולכן אמר הקב"ה נראה דבר מי יקום:

איתא בז"ה בראש הפרשה הזאת וז"ל ת"ח נח איתחזי מיומא דאתברי עלמא למיהוי בתיב' בחיבורא חדא ולמיעל בה ועד לא איתחברו כחדא לא הוי עלמא כדקא יאות וכו' ותא חזי משיעורא דתיבותא אוף הכי נמי הוא עכ"ל. ולהבין הענין שמענו מאדמו"ר ? מצדיק מוהד"ב זל"הה כי שיעור התיבה הוא שלש מאות אמה אורך הוא מספר אות **ש** חמשים אמה רחבה היא בגימט' אות **נ** ושלשים אמה קומתה היא גימ' אות **ל** הצירוף מהן הוא **לשן** וידוע כי ברית הלשון רומז על הצדיק הבא אל התיבה היא המלכות ומתחבר עמה וזה כוונת הזוה"ק משיעורא דתיבותא אוף נמי הכי הוא עכ"ל. ויש עוד מלין לאלוה דהנה היחוד הצדיק עם המלכות הוא בסוד יחוד הוי"ה עם אדנ"י א"כ יש לומר י' פעמים א' ה' פעמים ד' עולה שלשים (אמה) קומת התיבה ו' פעמים נ' עולה שלש מאות אמה אורך התיבה ה' פעמי' י' עולה חמשים אמות רחבה ואתי שפיר טפי כוונת הזוהר הק' הנ"ל וכמדומה שכבר נכתב בספר מקובל אחד כדברי:

קנים תעשה את התיבה. במד"ר אמר ר' יצחק מה הקן הזה מטהר את המצורע אף תיבתך מטהרתך עכ"ל ונראה לבאר ההיקש דהנה אמרו חז"ל רשעים מלאים חרטות פי' אפילו בשעת חטאם עובר עליהם ההרהור והחרטה כי הוא נשמת ישראל עמו אכן אין בכח ההרהור הזה להחדילו מהמעשה אשר יעשה אפס כי נעלם מקומה במחשבה דקה מן הדקה. וצורך הענין מה שברא היוצר הרהור תשובה זה כדי שיעשה רושם קצת שעכ"פ יוכל לשוב אח"כ הגם שעשה רשע ופשע. וזה היה הענין ז' מלכין דמיתו שעלה אורם למעלה דהיינו שעי"ז נרשם ונפעל שיבא אח"כ עולם התיקון שיתחדש כנודע. וכן ענין הרהור חרטו' הרשעי' כנ"ל והבן וכן דור המבול כאשר פגמו וימחו מן הארץ ולא נשאר מי שיעשה ויגרום היחוד לקיום העולם וישאר אך נח הוא הצדיק ועלה בתיבה מורה על הסתלקות הצדיק בעולם המחשבה כנודע. והיה הכנה לעולם התיקון אחרי המבול. והנה עולם המחשבה נרמז בשם י"ה כידוע וכשכ"א כלול מעשר עולה ק"ן והוא דרך א' כמו קן המטהר את המצורע והוא בסוד קנה חכמה קנה בינה:

ויאמר ה' לנח בא אתה וגו' כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. פרש"י לא נאמר תמים כי מקצת שבחו אומרים בפניו וכולו שלא בפניו ע"ש ואפשר לומר עוד טעם אחר על השינוי שחסר כאן מלת תמים. מה שנכתב לעיל בראש הפרשה. דהנה רש"י פי' לעיל

בפסוק את האלהים התהלך נח שהיה צריך סעד לתמכו אבל אברהם כתיב בו התהלך לפני והיה תמים לפי"ז נוכל לומר מסברא שגם נח לא היה צריך סעד לבחי' צדיק כי הי' מתחזק מעצמו והלך בצדקתו אמנם להיות צדיק תמים שהוא מעלה היותר גבוה כמבואר לזה הי' צריך סעד מאת ה' לתומכו. ולכן למעל' שסיפר הכתוב הבדל מעלתו מבחי' אברהם אע"ה כתיב נח צדיק תמי' את האלקים פי' שלזאת הי' צריך סעד משא"כ באברהם דכתיב בו התהלך לפני והי' תמים הרי שלא הי' צריך סעד אפילו לבחינת תמים אבל בפסוק זה משמיענו כי לבחינת צדיק גם נח לא הי' צריך סעד לתומכו לכן כתיב כי אותך ראיתי צדיק לפני הרי לפני דייקא שלא הי' צריך סעד ממילא משבחו רק בבחי' צדיק לבד ולא תמים:

ויבא נח וגו' מפני מי המבול. פרש"י אף נח מקטני אמנה הי' מאמין ואינו מאמין שיבא המבול ולא נכנס עד שדחקוהו המים ע"ש. והענין תמוה נח הצדיק שחליל' הי' חסר אמונ' בבוראו יתברך ואף גם מהידוע כי ק"ך שנ' קודם המבול טרח בבנין התיב' וגם הוכיח והתר' בבני דורו כמבואר והוא בעצמו יהיה מקטני אמנה. אכן יש ליישב דברי רז"ל כי מדרך הצדיקי' להמתיק הדינים ולבקש רחמי רצון הש"י על ברואיו. והגם שנרא' לו שהקב"ה גוזר גזיר' מרב' בתפל' ובמחשבותיו הקדושים עד שממשיך רחמים לעולם ואיתא באידרא רבא סוד ה' ליראיו ועד לא אסכימו לא נחתין דינין לעלמא ע"ש א"כ נח הצדיק אחרי שחפץ להגביר החסדים ולבטל גזירת המבול לא נתן אל לבו התפשטות המחשבה כי יצא דבר המלך ואין לשנות אבל היה מתגבר במחשבתו לאמר ישוב ה' וניחם ויגולו רחמיו על מדותיו. לכן קראוהו חז"ל בצחות לשונם מקטני אמנה שהיה מאמין ואינו מאמין פי' לא חפץ להאמין שלא להסכים עם הדינים ורק מפני שהיה יחידי בעולם לא יכול להציל את כל בני דורו אבל הוא עשה את שלו ולא נכנס עד שדחקוהו המים:

וידבר אלהים אל נח צא מן התיבה וגו'. איתא במד"ר לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמי' זמן היה לנח ליכנס לתיבה כו' וזמן היה לו שיצא ממנה משל לפרנס שיצא מן המקום והושיב אחר תחתיו כיון שבא אמר לו צא ממקומך משל לסופר שיצא למקום אחר והושיב אחר תחתיו כיון שבא א"ל צא ממקומך עכ"ל. תחלת דברי המד"ר להורות לנו דרך הישרה שקבלנו מרבותינו נ"ע ובארתים באורך בהגהות לס' גבורות ה' ומשם תראנו וקיצור הענין שיש שני הנהגות לסדר העולם ומקריו האחד מה שקבע יוצרנו בלוח משי"ב וסידר העת וזמן מה שיהיה כל ימי הבריאה כמו שנתבאר בפ' והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך ע"פ תהום שצפה הקב"ה על ד' גליות שיהיו אח"כ ורוח אלהים הוא

רוחו של משיח וכן כל הענינים למגדול ועד קטן ואעפ"כ עשה אופן בתוך אופן הוא הנהגה התוריית כמ"ש הרמב"ן בפסוק והי' אם שמוע תשמעו ונתתי מטר וההיפך יגרום ההיפך ואל תאמר כיון שהבחירה תלוי בבחירה איך היתה מודעת לפני היוצר לסדר בלוח העתים ובזאת נבוכו רבים מהחכמים: והעיקר בזה כמ"ש הרמב"ם שאין לעמוד בסודו כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם והדבר אמת כמו שאמרנו באורך במ"א ועיין בהגהות שנדפס בשמי בספר באר הגולה בזה הענין וגם כאן ביאר לנו המד"ר כי היה הכל גלוי וידוע לפניו פגם דור המבול וביאת נח אל התיבה ועת שיצא מן התיבה ונרמז קצת בפסוק הנ"ל וידבר אלהים פירש"י הצדיקים מהפכין מדה"ד למד"הר פי' כי אלהים גימ' הטב"ע והיינו שלא יצא מן התיבה עד שהראה לו כי אפי' הדין מסכים עמו והכל היה בלוח המסודר בטבע משי"ב וצפה והביט אל צדקתו ומ"ש משל לסופר ופרנס וכו' רמזו בדבריהם לסוד הנעלם כמ"ש כי תפארת ויסוד עלו למעלה כל ימי משך המבול במו' חו"ב כי לא היה מן הצורך לשום יחוד ולא היה איתערותא דלתתא. וכדוגמתם נכנס נח אל התיבה ונתכסה שם וע"כ נאסרו בתשמיש כנודע רק שנעשה ע"י ביאתו אל התיבה איזה יחוד דקה מן הדקה להיות קיום העולם ע"י ואח"כ כששב וינחם ה' והספירות הנ"ל באו אל מקומם הראשונה אז אמרו לנח היושב במקומם ועושה היחוד צא כי מעתה אין העולם צריך לזה והבן:

את קשתי נתתי בענן וגו' הנה אמרו חז"ל ששאל רשב"י ע"ה לר"י ב"ל נראתה הקש' בימיך א"ל הן א"ל אם כן לאו אתה בר ליואי ע"ש. והמאמר צריך הבנה כיון שראינו הפעם שלא היה נח הצדיק יכול להגין על בני דורו א"כ מה כ"כ התימה בדורות אחרונים כמו בימי ריב"ל גם אם נראתה הקשת בימיו מ"מ אפשר שהיה צדיק גדול רק שאין דורו זכאי לכך לכן צריכים לקשת וא"כ מה חרי האף הגדול הזה שאמר לו א"כ לאו אתה בר ליואי ואפשר לתרץ דהנה האלשיך הקדוש פי' על מאמר חז"ל כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו הטעם לזה כי בוודאי מן הנמנע לצדיק יחידי בלי זכות דורו כלל להביא מלך המשיח ולבנות בית המקדש ועכ"ז חייב כל אדם מישראל לתקן מעשיו וימיו ושנותיו ולעשות עכ"פ הכנה לגאולה שלא יהיה העיכוב מצדו ח"ו וז"ש כל מי שלא נבנה בהמ"ק בימיו דייקא פי' שלא השגיח על ימיו ושנותיו שיהיו מתוקנים וראוים לבנין בהמ"ק כאילו נחרב בימיו עכ"ל ודפח"ח ומעתה נחזי אנן ונימא כזאת בענין הקשת הגם שמן הנמנע לצדיק יחידי להגן על כל בני דורו וכמו שמצינו בדור המבול. עכ"ז אין אדם מישראל יוצא ידי חובתו כ"א לעבוד הש"י בעוז ותעצומות עד שהוא מצד עצמו עכ"פ לא יצטרך לקשת. וזה ששאל רשב"י לריב"ל נראתה הקשת בימיך פי' תקנת

ימיך עד שלא הוצרכת מצד עצמך לקשת והשיב לו בענוותנותו הן וע"ז אמר לו א"כ לאו אתה בר ליואי וא"ש ומעתה נבאר פגם דור המבול וענין הקשת מה שהוא שייך לזה מן הידוע כי בוראנו ית"ש עלת על כל העילות דלית מחשבה תפיסא בו כלל שעלה ברצונו הפשוט לברא העולם לא היה רק לבעבור חפצו ורצונו בעושי רצונו ויקרא בהם אלהותו ית' והחקירה הגדולה שנתחבטו בה שאיך יתכן חפץ ורצון לבוראנו המופשט מכל מדה וציור תשובתנו ע"ז שאנחנו מאמינים בני מאמינים אמונתנו לעד קיימת שבוודאי נתלבש בבחינת רצון לרצונו בעבודת ישראל ובתורה ואין להבין הדבר על בוריו וכבר הניח הרמב"ם ז"ל יסוד אמיתי בזה עפ"י הכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם והחוקר לדעת ולהבין מחשבת יוצרנו סכל הוא כי לית מחשבה תפיסא בי' והנה הרבה טועים ע"י זאת החקירה כרעו ונפלו ומעדו מאמונת יוצרנו ובמשה ובישראל עמו והחקירה הזאת התעום עד שפגמו ברעוא דרעוין ואמרו כי נברא העולם מבלי כוונת מכוון עד שלפי דעתם אין צורך לבורא ית"ש בעבודת עמו וכמו שהארכתי מזה הרבה בהגהות לספר גבורות ה' יע"ש וזה הוא עמק עכור לכל מעדי רגל הכדים ונעים מעל משכן ה' ותורתו ומצותיו וכן היה פגם דור המבול ולכן השחיתו את דרכם ופגמו בזרע לבטלה להורות על שפעת המשפיע ללא צורך וזווגו מין בשאינו מינו להורות על עירוב הנבראים שלא היתה בכוונה וסדר רק הכל במקרה. וכ"כ גדול כח הפגם עד שנקם ה' באויביו מדה במדה והוריק עליהם מי המבול בלי מדה ושיעור וצימצום כרצונם בהשפע' בלי צימצום לאבד כל זכר למו ואחרי כן כאשר שב ה' וינחם על הרעה ויכלא הגשם מן השמים והביט אל נח ויאמר לא אוסיף עוד לקלל וגו' את קשתי נתתי בענן פי' ברמז במלת ענן על החסד הגדול וכמ"ש בזוה"ק בפסוק ויבא משה בתוך הענן שהוא מלאך מיכאל כהנא רבא ע"ש והענן מכונה ג"כ בשם ע"ב שמספרו עולה חס"ד ומלת קשת מורה על בחינת גבורה כמ"ש אשה קשת רוח אנכי ולכן אמר ה' את קשתי נתתי בענן נתתי דייקא לשון עבר פי' כאשר בראתי עולמי שלא כדעת החוטאים רק נתתי בחינת הגבורה בתוך החסדים שלא יתפשטו החסדים עד בלי די ויהיה מן הנמנע להנבראים להכיל אותם ולכן עשיתי שיעור וגבול א"כ הגבורה עצמה הוא ענין חסד ולכן והיה בענני ענן על הארץ פי' בכל זמן שירבו ההשפעות הנרמזים בחסדים ונראתה הקשת יהיה כמו כן בחי' גבורה להגבילם שלא יזולו בלי די כמו בדור המבול רק בבחינת גבורת קשת שיש לו שלשה גוונים הרמוזים על האבות ועל פיהם יתקיים העולם כראוי והבן וזה וראיתיה לזכור ברית עולם ואיתא בזוהר שהה"א רמוזה אל המלכות פירוש הענין

שהבטיח הקב"ה שההשפעה תהיה נובעת ע"פ המלכות שימליכו אותו בני ישראל וע"פ סדר עבודתם ואז יהי' נאה להם ונאה לעולם:

בהפטרה

ושמתי כדכוד שמשותיך וכל גבולך לאבני חפץ. איתא בילקוט מהו כדכוד פליגי בה תרין מלאכי ברקיעא מיכאל וגבריאל ותרין אמוראי בארעא. יהודא וחזקיה בני רבי חייא חד אמר שוהם וחד אמר ישפה וקוב"ה אמר ליהוי כדין וכדין וכל גבולך לאבני חפץ אמר הקב"ה בעוה"ז ישראל מתחמין ע"י עפר וצרורות אבל לעתיד יהיו מתחמין ע"י אבני כסף וזהב ומרגליות עכ"ל הנה ענין פלוגתא המלאכים והאמוראים היא לדעת ע"י מי תהיה הגאולה כי יש צדיקים שעיקר עבודתם ע"י עסקם כל היום בתורה הנקרא שה"ם אותיות מש"ה כי כל התורה נקראת על שמו ככתוב זכרו תורת משה עבדי ויש צדיקים שעיקר עבודתם ע"י התפלה ויחודים הנקראים ישפ"ה שהצירוף מורה י"ש פ"ה וקוב"ה אמר ליהוי כדין וכדין דהיינו שכלו מחמדים וממתקים הן התורה הן התפל' רק בעוה"ז כל ימי משך החורבן העבודה ללקוט שושנים הניצוצי קדושה מתוך עפר וצרורות דהיינו ע"י צרות רעות ושיעבודים רח"ל אשר הצדיקים עומדי' בנסיונם ועובדים הש"י אבל לעתיד שיעביר רוח טומאה מן הארץ ונגלה כבוד ה' ואז תהיה העבודה באהבה ורשפי אש הנגלות מבלי לבוש וזה נקרא אבני כסף וזהב:

בצדקה תכונני. להסביר הענין. וגם מה דאיתא שהקב"ה חותר חתירה מתחת כסא הכבוד לקבל בעלי תשובה. כי בוודאי היא חוצפה גדולה לעמוד לפני ממ"ה הקב"ה לבקש מחילה לחטאיו וכי באיזה אנפין יקום קמי מלכא קדישא. וכל העולמות אינם מניחין לעלות תפלות זה האדם. רק עד"ז שיבקש האדם מאת הש"י בדרך צדקה שיעשה עצמו כעני בפתח. ולזה צריך האדם ג"כ לעשות צדקה עם העניים ואביונים כי במדה שאדם מודד מודדין לו. וא"כ ע"י זו הצדקה שעושה עושה לו רגלים לכנוס לפני ולפנים לבקש מחילה על חטאיו ממנו יתברך ומצדק נעשה צדקה: וזה חותר חתירה מתחת כסא הכבוד. כי בוודאי מחמת גדולת ורוממות הבורא יתברך אי אפשר לקרב אליו יתברך אך מגודל רחמנות הבורא יתברך כביכול משפיל עצמו מכסא כבודו הוא גודל מלכותו ורוממותו כדי לקבל שבים וזהו מתחת כסא כבודו. והנה כשהש"י מביא עליו איזה יסורין ומחליש כח היצר וישוב לבו אל הבורא ית' נמצא אז בוודאי מתחרט על מעשיו ולא יהרהר אחר מדותיו ולא יבעט ביסורין. אבל מי שמתחרט על מעשי הצדקה והמצוה שעשה מחמת שלא הגיע אליו תועלת הפעולה הצריך לה ודאי איהו רע וכדאיתא בש"ס בר"ה גבי מעשה דכורש. החילוק שבין ב"י לעכו"ז: וכמו שהקשו לחכם אחד מנין בא

זה שאדם חולה ופיזר מעותיו לעניים לומר תהלים בעדו כנהוג ואעפ"כ לא הגיע אליו רפואה על ידי זה. והשיב שזה אינו מן הנמנע כי כשהאדם אינו עושה רק חליפין עם העניים שנותן להם מעות והם אומרים לו תהלים מאין יבא הרפואה. רק צריך האדם לכוון כפשוטו. שבוודאי. לא בא אליו כזאת כ"א למען הזכירו לשלם הצדקה הנקצבת לו כי לכל אדם נקצב לו מר"ה כמה צדקה יתן בזו השנה. נמצא כוונתו אינו רק למעשה הצדקה בעבודת הש"י וא"כ בוודאי הש"י ירפאהו בעבור שהשלים חובתו:

לך לך

ומלכי צדק מלך שלם וגו' ויאמר ברוך אברם לאל עליון וגו' איתא בזוה"ק ברוך אברם כמה דאמרינן ברוך אתה רזא דמלה תיקונא דברכאן אינון עכ"ל. ונראה לפע"ד ביאור קצת לדבריו הקדושים ע"פ הקדמה מרבותינו נ"ע שפירשו פסוק בתהלים קפיטל ק"י אתה כהן לעולם פי' דהנה אנחנו קרוצי חומר מלאי חטא ועון ואעפ"כ אנו זוכים לדבר ולהתחנן לפני מלך הכבוד הוא היוצר כל דלית מחשבה תפיסא ביה וגם אנו קוראין אותו בלשון אתה כאשר ידבר איש אל הנצב לעומתו זהו בוודאי חסד גדול ופלא מרחמי הש"י המרחם על בריותיו. וידוע כי ענין החסד מכונה תמיד בשם כהן איש חסד. וז"פ את"ה מה שאנו זוכים לדבר לך בלשון את"ה הוא כה"ן לעולם היינו מפני כי לעולם חסדו עכ"ל. ע"כ נראה לפרש כן דברי הזוהר ברוך אברם כמד"א ברוך אתה דהיינו מה שאנו זוכין לומר ברוך אתה הוא בחינת החסד מה שנרמז במלת אברם שהוא ג"כ איש החסד כנודע. ולפי זה מסיים שם שפיר רזא דמלה תקונא דברכאין אינון פי' שרמז כאן סוד סדר התפלה. וכן יש לפרש הפסוק אתה כהן לעולם כנ"ל על דברתי מלכי צדק פי' כמו שרמז מלכי צדק כפי' הזוהר הנ"ל. וגם כי ענין הקפיטל הנ"ל כולו סובב על אודות אברהם כפירש"י שם. ונוכל עוד לומר איזה רמז בפסוק זה לפי שאמרו חז"ל סדר התפלה אומר קודם אדני שפתי תפתח ?" ופי' דבריהם כדי להמליך הבורא ב"ה מקודם שמבלעדי חסדו ורצונו אין לנו אפילו בחינת שפתים לצפצף לפניו ואנו מתפללים אדני שפתי תפתח. וזה פי' הפסוק אתה כהן לעולם כנ"ל זה חסדך על דברתי מלכי צדק פי' מה שאנו זוכים לדבר אליך וקוראים לך. מלכי צדק שהוא האדנות ובזה נפתחים שערי צדק מלכותא קדישא כנודע בפי' הפסוק אדני שפתי תפתח מהאר"י ז"ל ולכן אתי שפיר הלשון על דברתי שכתב רש"י שם היוד יתירה והיל"ל דברת ע"ש. והשתא א"ש שאמר דוד על עצמו שזה מחסדך שאני מדבר אליך בלשון מלכי צדק. וז"ש חז"ל בענין סמיכת גאולה לתפלה דהפסוק הזה לא הוי הפסק דכיון דתקינו רבנן כתפלה אריכתא דמיא עכ"ל ואל"ף מתחלף בעי"ן והוי כמו עריכתא פי' דבזה הפסוק אנו עורכין כל סדר

התפלה שבזה אנו ממליכין לבוראנו שמבלעדו מי שם פה לאדם וזה השער לה' הוא המלכות והבן:

ויתן לו מעשר מכל. אדמו"ר האלקי מהד"ב זצ"ל אמר רמז כי מלכי צדק מלך שלם משך בקדושתו אות ה' לאברם מה שאח"כ קרא לו ה' שם חדש אברהם וזה שנרמז ויתן לו מעשר מכ"ל כי כ"ל עולה חמשים והמעשר ממנו חמשה הוא אות ה' וזה שנתן לאברהם:

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. י"ל שאברהם בעצמו חשב זה להקב"ה לצדקה שעשה עמו שנתן לו שכל להאמין בה' אחד. וקרוב לזה פי' הפסוק לך לך ה' הממלכה ולא כתיב המלוכה רק הממלכה. דהיינו ג"כ שדהמע"ה אמר לך ה' שהכל שלך הוא אפילו מה שממליכין אותך הוא מכח שלך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. והעושר והכבוד מלפניך פי' שכל העושר והכבוד הוא רק מלפניך שיכול לעמוד מלפניך לעבוד אותך:

אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים וגו' והיה שמך אברהם. מן הידוע כי בשביל אברהם נוסדה הארץ וכל צבאיה כמו שנרמז בפסוק אלה ת"ולדות ה"שמים ו"הארץ בה"בראם ר"ת תה"ו שהיה עולם תוהו ובוהו עד שזרח אור אברה"ם אותיות בהבראם ובשבילו נתקן השמים והארץ וכמ"ש בזוה"ק ע"ש. ונוכל לומר כי הקב"ה גילה לו הסוד הזה באלה הדברים. אני הנה בריתי אתך דהברית נקרא על קיום העולם כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי וגילה לו הקב"ה כי כל עיקר הברית הוא אתך פי' בשבילך. ואל תתמה על אברהם שלא השיג זה בעצמו הגם שהשיג כל התורה עם הצירופים כנודע. י"ל האחד כי מדרך הצדיק האמיתי להיות דכא ושפל רוח ולא יגבה לבו חלילה בשום ענין להאמין בעצמו כי בשבילו נברא העולם הגם שאמרו חז"ל חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם לא ח"ו כיוונו לנשא ולנטל את רוח האדם על ידי זה ואדרבה שיכנע וישפל ביראה ופחד שאפשר שבשבילו נברא העולם א"כ הוא צריך לעבוד לה' בכל מיני עבדות מה שיש בכחו וכל מה שהוא עובד הוא מקצר עדיין כנגד מה שהוא חייב לעבוד. ואפשר עוד לומר כיון שהיה שמו קודם אברם בלא ה' א"כ לא היה עדיין הצירוף בהברא"ם רמז על שמו לכן לא נגלה אליו הסוד הזה עד שאמר לו הקב"ה הנה בריתי אתך והיה שמך אברה"ם וניחא הצירוף כראוי. והנה רש"י פי' שמקודם היה שמו אברם אב לארם ועתה הוא אב להמון ורי"ש של אברם לא זזה ממקומה שאף יו"ד של שרה נתרעמה עד שהוסיפו ליהושע על שמו עכ"ל. וקשה א"כ יגרע ג"כ הרי"ש ויוסיפו אח"כ בשם צדיק אחר כמו היו"ד של שרה והדבר נפלא מלהבין דמאי שנא. וי"ל עפ"י דברי האר"י ז"ל שכתב בפסוק ואת לוט ואת רכוש"ו ב"ן אח"י אברם ר"ת רבא שהיה נשמת רבא בלוט ונשבה אצל המלכים עד שהשיבו אברהם ע"ש.

א"נ י"ל שכיון שהשיבו אברהם ופדה יקר מזולל לכן נכלל נשמת רבא באברהם בג' אותיות ראשונות משמו א"ב"ר"הם ולכן הרי"ש לא זזה ממקומה:

והקימותי את בריתי ביני וביניך. מהידוע כי ימין נקרא המדה המשפעת והיא נקראת מדת החסד כמ"ש עולם חסד יבנה שבמדת החסד נברא העולם. והשמאל נקרא מדת הגבורה המצמצם ומגביל ההשפעה ועפ"י שניהם נברא העולם כידוע דברי רז"ל כי היתה התפשטות הבריאה לבלי סוף עד שגער הקב"ה ואמר די והוא כח המגביל. והנה בין מדות ימנית ושמאלית יש מדה ממוצעת הוא המכריע ונקרא צדיק יסוד עולם המקבל מהם ומנהיג ההשפעה כסדר באורח מישור. וזה נקרא הקמת ברית כנודע. והנה לכל משפיע צ"ל בחינת מקבל כנגדו כי בלא"ה אינו משפיע ובוודאי מהראוי שיהיה המקבל בצורות המשפיע דהיינו ימין ושמאל ומדה ממוצעת וז"ש והקימותי את בריתי ביני וביניך וז"ס כי אות הוא ביני ובין בני ישראל והמשכיל יבין: ואגב אבאר מ"ש האר"י ז"ל בכוונת שמ"ע בס"ת הטוב שמך ול"ך נא"ה להודו"ת שם כה"ת ע"ש. נראה הטעם מפני כי בשלש אחרונות נעשה היחוד וצ"ל שמירה שלא תאבד ההשפעה רק שתקלוט לכן כתב לכוין בשם זה שהוא טוב להריון כי שם זה הוא כח מגביל והוא היוצא מס"ת הנ"ך הר"ה ויולד"ת עיין מזה במ"א. והנה האר"י ז"ל כתב לכוין בברכת שים שלום שם הוי"ה עם אלהי"ם משולבים דהיינו אי"לה"הו"יה"ם ע"ש. והוא בסוד היחוד שנכלל המשפיע במקבל וכן שם הוי"ה בשם אלהים. וסדר הצירוף ראש השם עם סופו הוי אותיות א"ם שהמקבל מצייר ההשפעה בציור ולד ונקרא א"ם ונשאר אותיות יל"ה שגימ' מ"ה שע"י נעשה היחוד. ושאר אותיותיהם הוי"ה עם יל"ה עולים מספר ע"א כנגד סנהדרין שהיו כחצי גורן עגולה והמ"י:

איתא בילקוט שימני כחותם על לבך. זה אברהם שהיה דבק בהקב"ה כחותם. כחותם על זרועך זה יצחק שהיה דבק בקב"ה כחותם תפילין בזרוע. כי עזה כמות אהבה זה יעקב שנאמר ואוהב את יעקב. רשפיה רשפי אש. שיהיה זיוון של צדיקים כרשפי אש. צדיק כתמר יפרח כמו תמר שיצאה לשריפת אש ואז נתביישו שונאיה כן כל הצדיקים יבושו כל שונאיהם ע"ש. ביאור הדברים כי אאע"ה היה דבק בחותם כי החותם מצייר צורתו במה שכנגדו כמו בשעוה וכיוצא בו דהיינו אם החותם צורתו בולטת שכנגדו שוקע. ואם הוא שוקע שכנגדו בולט. וכן הנמשל באאע"ה שהיה כ"כ דבוק בקב"ה עד שנחקק בו כ"כ רצון הבורא עם כל תורתו ומצותיו עד שהשיג הכל וקיים אפילו עירובי תבשילין ומחמת דביקותו ברצונו ית"ש נחקק באיבריו כל הרשימו מה שיעשה בהם עד שקיים כל התורה: ושמעתי אומרים מה שלא קיים אאע"ה מצות מילה קודם

שנצטוה כי בודאי השיג את המצוה בדעתו רק שהיה רוצה לקיים את המצוה לאחר הציווי כדי שיהיה מצווה ועוש' וגדול ממי שאינו מצווה וכשיקיים מצות מילה בטרם הציווי א"א לקיימה עוד משא"כ שאר המצות הגם שיצווהו הבו"בה אח"כ אפשר לו לקיימם עוד. ונוכל לומר על קדושת אבינו אברהם הגם שלא קיים מצות מיל' קוד' הציוי מ"מ לבו התלהב בקרבו בהשתוקקתו וכלו' נפשו לומר מתי יבא לידי ואקיימנ' וזה ענין התשוקה הוא בהתלהבות יותר מאח"כ שבא לבחי' מעשה כמו הגחלות הנראות עוממות ואש סתרים תבער בם והם רותחים מאוד בלא יוכלו יגעו בם ונקרא יחוד נסתר בהצנע: וז"ש האר"י ז"ל בכוונת תפלת מנחה לכווין היחוד מהחז' ולמעלה ע"ש רומז כי שם הכוונה אל אהבה מסותרת ולא בגלוי כמו בשחרית דו"ק והבן כחותם על זרועך שהיה דבוק כתפילין המרמז בשמאל לבחי' גבור' באיתגלי' כי הגבורות מגולים יותר מהחסדים וז"ס והם בזרוע באי עדיך ואע"ג דכתיב והיה לך לאות ודרשינן ולא לאחרים לאות שיהיה באיתכסיא עכ"ז אפשר שיתגלה לעתיד כבוד ה' ואעפ"כ יתקיים והיה לך לאות ולא לאחרים דהיינו שיתגלה כי אות האהבה מה' לבני ישראל לבדם ולא יתערב זר בשמחתם ואח"כ הקו המכריע הוא יעקב שמאהב' שאהבו נתגלו י"ב שבטי ישורין וכל הצדיקי' שיהיו אח"כ ויהיה זיוון כרשפי אש שיתגלה התלהבותם לה' ועי"כ יתבער וישרפו ויעבירו רוח הטומאה מן הארץ ואז יהיה התלהבותם ברשפי אש לה' אשר מסרו נפשם תמיד לה' כאש של תמר שיצאה לשריפה ומזה האש עצמו היה הבירור ונתביישו שונאי' כן יבושו כל שונאי יראי ה' במלוך ה' לבדו על כל הארץ במהר' בימינו:

בהפטרה

למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור זה הוא הוויכוח שנתווכח ישעיה הנביא עם אנשי דורו על אשר לא הביטו אל פעולת ה' ומעשהו והסירו השגחת הבורא ית' מעליהם באמר' שאין זה כבודו ית' שישים תמיד השגחתו על ברואי מטה השפלים ונבזים רק היו עובדים לכחו' אחרי' לצבא השמים. אבל זה הוא אדרבה מדרך הכפירה רח"ל כי הממ"ה הקב"ה שהוא א"ס ב"ה וכולם נסקרין לפניו בסקירה אחת ואין חקר לתבונתו. יכול להשגיח על כל העולם כאחד ולא יקל כבודו בזה וז"א למה תאמ' יעקב. רמז לעמי הארץ שאינם מבינים כ"כ פעולת ה' ואמיתת הבורא יתברך ואמר להם למה תאמר ואמירה הוא לשון רכה שעונם אין גדול כ"כ מחמת חסרון ידיעתם. אבל ותדבר ישראל. רומז על לומדי תורה ה' ואמר להם לשון דיבור שהוא קשה שגדול עונם מנשוא שאינם חסרי' רק האמונה. נסתרה דרכי מה'. הוא מעשי האדם ותחבולותיו אך שאמר כחי ועוצם ידי וכו' ומאלהי משפטי יעבור. הוא הנהגת העולם

וכל השתנותו יעבור מלפניו באמרם שהכל מוטבע בעולם להתנהג כן. הלא ידעת ה' וכו' בורא קצות הארץ. ר"ל ע"ד דאיתא בגמרא שאמ' לעולמו די כי הבורא יתברך הוא א"ס וכחותיו הם א"ס וכשאמר שיברא העולם היה העולם מתפשט עד א"ס והוצרך לבראות לו קיצין והוא הכח המגביל שלא יתפשט יותר וזהו בורא קצות הארץ נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה הוא דיבור כפול ומפרש המתרגם דיבור נותן ליעף כח קאי על הש"י שנותן הש"י לאד' שכל לעבדו ולעסוק בתורתו. ולאין אונים עצמה ירבה. זה בא לו משכלו מחמת שעובד הש"י ובודאי השכל נקרא כח כי כל כחות האדם הם ע"י השכל המתפשט בכל איבריו ואם יהיה איזה חסרון באבר אחד הוא מחמת שאין השכל מתפשט בו. ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו. ר"ל אותם שהם סוברים שכחותם ושכלם הוא משלהם וביד' הבחיר' והרצון לעשות כרצונם וחפצם ומסירים השגחת פרטיות הבורא מעליהם המה יעפו ויגעו וכשל יכשלו. אבל וקוי ה' יחליפו כח מחמת שהם מחזירין תמיד כחותיה' ושכלם אל הבורא יתב' באמרם אליו יתברך הכל שלך הוא ומידך נתנו לך ומחזירים תמיד בכל רגע ורגע כחותיה' למקורם. ואז הבורא ית' מחליף כחותיהם ומחדש להם שכלם כמו שנפש האדם בדם הוא ומקור הדם הוא בלב וכשהדם חוזר תמיד למקורו אל הלב ומתחלק שמה אזי נתחדש תמיד ויעמוד על עמדו ובריאתו. ובאם שיסתום איזה צינור דם שלא ישוב למקורו אזי יחלש האדם. וכן המים כתיב כל הנחלים הולכים אל הים וכו' אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. ובאם לא יחזרו המים למקורם אזי יסרחו המים כי כל חיות העולם הוא ברצוא ושוב. ולז"א וקוי ה' יחליפו כח. אבל הנערים והבחורים שאינם מחזירים הכח אל הבורא יתברך וא"כ הוא נפסק ממקורו ממילא נפסד והולך לו וזה כשל יכשלו. יעלו אבר כנשרים. שלזה נקרא נש"ר על שמנשר ומשליך תמיד הנוצות שלו ואח"כ גדלי' לו נוצות אחרים כמו כן קוי ה' יעלו אבר כנשרים שמחזירים כחותיהם למקורם ומתחדש להם כחות אחרים. החרישו כו' אז ידברו כו'. כמו שפירש"י גבי משה שקיהל לכל ישראל ואמר להם התוכחות שלא יאמר אחד אלו הייתי שם כך וכך הייתי משיבו כן ישעיה אמר החרישו וכו' אז ידברו יחדיו למשפט נקרבה משפט הוא לשון בירור דברי' ונרא' דבר מי יקום אם תוכלו להשיבני ואמר להם מי העיר ממזרח (צדק) זה אברהם צדק יקראהו לרגליו שהרגיל שמו של צדיקו של עולם בפי בריותיו. יתן לפניו גוים כו' אורח ברגליו לא יבא. שכל מה שעשה ורדף המלכים בוודאי ברגליו לא יבא ולא בכחו עשה כל זאת רק מי פעל ועשה קורא הדורות מראש כי העולם נברא בזכות אברהם כמד"א בהב"ראם באבר"הם קודם שנברא העולם עלה לפניו יתברך אהבת אברהם רחימו וברא עולמו. נמצא עליו כל

העולם עומד ובכח זה רדף אחר המלכי' ונצחם והכניע כל העולם לשמו וזש"ה הבט נא השמימה וספור הככבים. ספור הוא לשון בהירות והארה. וזה שדרז"ל שהעלהו למעלה מקופת הרקיע ר"ל שהראהו שהוא למעלה מכל העולמות והוא המאיר בכל הכוכבים ומזלות ובגינו כולם עומדים וקיימים. ולכך השוו כול' להמליך את אברהם עליהם. לפי שראו שבצילו הם חיים והוא עיקר כל העולמות. וא"ל כה יהיה זרעך. ר"ל אף בדורות האחרונים יהיו כל העכומ"ז נכנעים לפני ישראל שאע"פ שאינהו לא חזי מזלייהו חזי והם שרי מעלה שהם מבינים גדולת ישראל ומעלתם איך שעל פיהם הם חיים וקיימים והם נכנעי' לפניהם אכי"ר:

וירא

וירא אליו ה' באלוני ממר"א. גימ' רפ"א אותיות פא"ר דהיינו במדת ת"נ עמודא דכליל כולא. והוא יושב פתח האוהל כחם היום שאעא"ה זכה לשבת בדביקות פתח אוהל דא תרעא דמהמנותא מלכות' קדישא. כחם היום בחיבור צי"ע הנקרא חם היום וממילא שמתלבשי' בהם עולמות העליונים עתיק ואריך כנודע וזה רמוז במלח והו"א יושב כי עולם הנסתר נקרא הוא וכמ"ש במ"א ואי"ן נסתר מחמתו שבחינת אי"ן נסתר ומתלבש במדת חמתו שהוא ז"א נקרא שמש כנודע:

והוא יושב פתח האהל כחם היום. איתא במד"ר פתח טוב פתחת לעוברים ושבים וכו' שאילולי אתה לא בראתי שמים וארץ שנאמר וימתחם כאהל לשבת עכ"ל. הנה אאע"ה ע"פ מצות הכנסת האורחי' באכיל' ושתיה הקריא בפיהם שמו של הקב"ה למען דעת כל עמי הארץ כי הוא הבורא הוא המכלכל וזן ומפרנס את בריותיו כמ"ש במד"ר ועי"ז רבים השיב מעון והחזירם בתשו' כדאיתא במד"ר לחד מ"ד בן מ"ח שנה הכיר את בוראו והיה יושב ומצטער על ימיו שעברו ולא ראו טובה עד שנחמהו הקב"ה ואמר לו טל ילדותך ע"ש. ביאור דבריהם כי אחר שנתקרב לבוראו בתשובה מאהבה אז זדונות נעשו לו כזכיות כנודע והטעם מחמת שע"י הזדונו' בא למעלת בעל תשובה ומסתמא המתקרבים אל אברה' למדו אורחותיו ג"כ לעשות תשובה בשמעם ממנו תנחומי הקב"ה טל ילדותך כי שני הילדות שלא ידע את בוראו הם כטל לשנים הטובות הבאות והם היו הגורם להיות בעל תשובה כל ימיו ועי"ז נתחזקו כל בעלי עבירות לשוב אל ה' מאחר שראו שהבורא ימינו פתוחה לקבל שבים וזה שרמז פתח טוב פתחת לעוברים ושבים שע"י הפתח שהכניס האורחים נפתח שער לדופקי בתשובה ונקראים עוברים ושבים שמתחילה עברו רצונו ושבים אחר כך להיות עושי רצונו וזה היה תכלית מעשה שמים וארץ לשוב כל אחד אל יוצרו:

והוא יושב פתח האהל כחם היום במד"ר ר"ב בשם ר"ל אמר ישב כתיב בקש לעמוד אמר לו הקב"ה שב ואתה סימן לבניך מה אתה יושב ושכינה עומדת כך בניך יושבים ושכינה עומדת על גבן כשישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבהמ"ד וקורין ק"ש והן יושבין לכבודי ואני עומד על גבן שנאמר אלהים נצב בעדת אל עכ"ל והנה הענין ממלת ישב חסר שפירושו כמו ישב וביאור הענין כי ע"י מצות מילה זכה אברהם אע"ה לעלות לבחינת מלכות שהוא עלמא דנוקבא שבו הישיבה כנודע מהאר"י ז"ל ולכן ביקש לעמוד אחרי שהבין במדרגתו שיכול לעלות גבוה מעל גבוה לעלמא דדכורא ושם הוא בחי' עמידה כמו בשעת שמונה עשרה כנודע. ואמר לו הקדוש ברוך הוא שב ואתה סימן לבניך פי' הגם שאתה במדרגה גבוה לעלות למעלה אל תזוז מבחי' הישיבה והוא סימן לבניך כי האבות סימן לבנים שלא יוכלו לעלות מבחי' מלכות והלאה וזה השער לבעי בחצרות ה' כמ"ש בזוהר בפסוק בזאת יבא אהרן אל הקודש ומאן דלא שת לבו גם לזאת עלי' אתמר וכסיל לא יבין את זאת ע"ש פי' כי זאת הרשת אשר בה נוקשו ונלכדו כמה טועים שעזבו בחי' המלכות ירצו לעלות לגבוה מעל גבוה כמו אנשי סדום דכתיב נסבו על הבית פי' שנסבו על בחינת מלכות הנקרא בית וכפרו בזה ורצו לעלות לעלמא דדכור' עד שע"פ טעות' נפלו ברשת רשעת חטא משכב זכור לעומת עלמא דדכורא ולא רצו בשתי בנות לוט שאמרו הוציא האנשים ונדעה אותם והכל כפי הנהגתם בטעות שרצו להמשיך ולכן הזהיר הקב"ה לאברהם אע"פ שאת' יכולת לעלות דרך המלכות לגבוה מעליהם מ"מ אתה סימן לבניך כשיהיו נכנסין לבתי כנסיו' ויושבין וקורין ק"ש כי בק"ש הוא עלמא דנוקבא ואני עומד עליהם אבל הנהגת עלמא דדכורא לית כל מוחא סביל דא:

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו איתא בזוה"ק אברהם יצחק יעקב. ואיתא ג"כ מיכאל גבריאל רפאל. וכוונתם אחת שנתגלה עליו מדת הכוללת המרכבה אהבה ויראה והתפארות ומסתמא בהן כוללים ומתלבשים תלת רישין. ואמר יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ. דהיינו כי המלאכים הקדושים ברדתם לעולם השפל מוכרחים להתלב' כמין חומר שיוכלו לסבול העולם כנודע ומסתמא ע"י ירידתם ממדרגת' ובואם לעוה"ז נפחת קצת מעלתם בהשגת הקדושה כמקדם ואפשר כי המלאכים אלו שבאו אל אברהם אבינו ע"ה ע"י התלבשות כנודע וע"י שהבינו בעצמם כי אין מעלתם בהשגה כמו אם הם מלמעלה ברקיע אמרו בלבם אם אנחנו לשעה ירדנו מקדושתינו בני אדם שהם תמיד למטה עאכו"כ שאינ' משיגים הקדושה לכן אמר להם אברהם אחרי הבנתו את כל אלה יוקח נא מעט מים דהיינו שהשפיע עליה' מקדושתו ורחצו רגליכם דהיינו להרחיץ הרגלין שלהם ומדרגה תחתונה המסביבם. והשענו תחת

העץ תחות אילנא דחיי כמ"ש בזה"ק. והיינו שהראת להם כי לא כן כדבריהם ואדרבה שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם ע"י עבודתם והשתדלות' מתגברים ונאחזי' בקדוש' כ"כ עד שהם המשפיעי' הקדושה אפי' למלאכים כי בשבילם נברא הכל:

יוקח נא מעט מים פירש"י ע"י שליח והקב"ה שילם לבניו ע"י שליח שנא' וירם משה את המטה ויך את הסלע ע"ש וצריך הבנה באמת מפני מה אברה' אבינו איש החסד מדוע נכשל לתת מים ע"י השליח ולא כיבד אורחים בעצמו כי מצוה בו יותר מבשלוחו. וגם אח"כ אמר ואקחה פה לחם דהיינו שבעצמו יטריח עבורם ולא מקודם וי"ל דהנה מדרך הצדיק לקרב כל בני עולם לעבודת הש"י ומכ"ש אברהם אבינו ע"ה שהקריא שמו ית' בפי כל הברואים. רק שמתחילה נדמה לו שהם ערביים לא רצה לרדת מקדושתו ולהתערב עמהם פן יתלכלך מהם וממחשבותיהם. ולכן בענין הרחיצה שצריך להרחיץ אותם מגילולם אמר יוקח נא מעט מים ע"י שליח ורחצו רגליכם מרגיליות שלכם כי הכלל מונח שטרם אדם יכנס אל הקדושה מחויב לרחוץ את עצמו ולטהר ולנקות מחלאתו ומטומאת מעלליו ואח"כ והשענו תחת העץ הוא העץ החיים להכניסם אל הקדושה. ולכן אח"כ אמר ואקחה פת לחם כי פ"ת גימטרי' תלמו"ד דהיינו לאחר שנטהרו ובאו בסוד הקדוש' הטריח בעצמו להשפיע להם הקדושה. ואמר להם הטעם כי על כן עברתם על עבדכם. וקרא עצמו בלשון עבד כי הצדיק נקרא בחי' עבד לכל באי עולם שצריך לעבוד עבורם כל מיני עבדות הן להשפיע להם טהרה וקדושה וחכמה ובינה וגם כל השפעות גופניות מה דאפשר. ואעפ"כ נענש שלא שילם הקב"ה לבניו המים כ"א ע"י שליח כי לפי גודל רחמנותו של הקב"ה על הברואי' הי' מהראוי שיטה אברהם את עצמו להם אפי' בבחי' הרחיצ' ולהרחיצם בעצמו ולבטוח על בוראו שישמרנו מכל רע:

המכסה אני מאברהם. במד"ד הה"ד סוד ה' ליראיו בתחלה היה סודו ליראיו ואח"כ לישרים כמ"ש ואת ישרים סודו ואח"כ לנביאים כמ"ש כי לא יעשה ה' אלהים דבר בלתי גילה סודו אל עבדיו הנביאים וכו'. המד"ר הזה מרמז להשפעת הנבוא' והשתלשלותה מלמעלה למטה כי בתחלה הוא בסוד חו"ב עולמות המכוסי' ונסתרים ושם המורה הגדול והפחד. והדבקים שם נקראים יראיו ואח"כ לישרים הם בחי' חג"ת וסוד אותיות מנצפ"ך כי הם בכפילם גימ' ישרים ואח"כ לנביאים סוד נה"י שמשם ינקו הנביאים כידוע וכתבתי זה באורך להגהות תקוני זוהר הקדוש:

שם במד"ר ר"א בשם ר"ש בר נחמן בשם ר"נ אמר אפי' הלכות עירובי חצרות היה אברהם אבינו ע"ה יודע. ר"פ בשם ר"ש אמר אפילו שם חדש שהקב"ה עתיד לקרוא לירושלים

שנאמר בעת ההוא יקראו לירושלים כסא ה' אברהם היה יודע. ר' ברכיה ורבי חייא ורבנן דתמן בשם ר' יהודה אין יום ויום שאין הקב"ה מחדש הלכה בב"ד של מעלה שנאמר שמעו שמוע ברוגז קולו והגה מפיו יצא ואין הגה אלא תורה שנאמר והגית בו אפילו אותן הלכות היה אברהם יודע כו'. ביאור הענין הדיעה הראשונה במד' מרמזת כי אברהם בקדושתו ייחד וקשר העולמות בסוד ה' תתאה בה' עילאה וז"ס עירובי חצרות. והוסיף ר"פ שאברהם היה יודע שם החדש ביאור דבריו ע"פ מה שכבר נכתב ונדפס בשמי בהגהה לספר באר הגולה במאמר חז"ל ועל הזועות כו' ושם מבואר כי יש לוח וסדר להנהגות העולם מסודר ובא משי"ב עד אחריתו וכל המקרות ופגעים גדול וקטן היה חרות על הלוחות בשעת הבריאה כי הכל צפוי אמנם יש אופן בתוך אופן שהיוצר ברא הנהגה התוריית שהעולם יתנהג לפי מעשינו דהיינו אם שמוע תשמעו ונתתי מטר וכן להיפך ומהות ענין הזה איך יכונו יחד שני הדרגות אלו יחדיו והיו תואמים מלמעלה קצרה דעתינו מלהשיג וכמ"ש הרמב"ם בהל' תשוב' שנעלם מאתנו לעמוד על מחקר מחשבת היוצר כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכ' והארכנו מזה שם בהגהה אבל תפשתי מועט הצריך לענינינו כי הכל צפוי מראשית ועד אחרית כמו שאמרו בפ' והארץ היתה תוהו ובוהו שרומז על ד' גליות ורוח אלהים זה רוחו של משיח והיינו שהקב"ה הי' צופה ומביט כל זה בנין בתי המקדשים וחורבנם וגאולתם של ישראל שיהיה לעתיד לבא ובוודאי היה גלוי וידוע לפניו שם חדש שעתיד לקרוא לירושלים. ואיתא בפי' הראב"ד לספר יצירה כי מי שיודע ומבין בחכמת ספר יציר' ע"פ צירופי אותיות ברל"א שערים יוכל לדעת ולהשיג הלוח המסודר ובא משי"ב עד אחריתו. ומכ"ש אברהם אבינו ע"ה שהוא היה בעל מחבר של ס' היציר' כדאיתא. ק"ו שידע והשיג כל הנ"ל. והוסיף עליו ר"ח כי אברהם אבינו ע"ה היה יודע ההלכ' שהקב"ה מחדש בכל יום כי ההלכות שמתחדשות בכל יום הם עפ"י הבירורים שנבררי' ני"ק ע"י מעשה התחתונים ועבודתם בתורה ובתפלה ועי"ז ניתקן עץ החיים מתתא לעילא ומתחדשת המלכות היא ההלכ' לכן לפי ענין הבירור שבכל יום בירור מחדש ממילא שההלכ' מתחדשת. ואברהם לפי קדושתו ולפי השגתו לדעת ר"פ הלוח המסודר ובא משי"ב הוסיפו עליו רבנן תמן אמרו שהשיג ג"כ הנהג' התוריית אופן בתוך אופן כי לעוצם קודשתו נתבררו הניצוצין ע"י ונתחדשו ההלכות והביא המד"ר הפסוק שמעו שמוע ברוג"ז קולו כי רג"ז רומז ראש גוף זנב הרומז התיקון שנעשה מתתא עד לעילא לעילא ואחר כך והג' מפיו יצא כי לפי הבירורין מתחדשין ההלכות:

ותאמר לאברהם גרש האמ' הזאת ואת בנה וגו' וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך וגו' כי ביצחק יקרא לך זרע וגם את בן האמה לגוי אשימנו וגו'. וצריך ביאור שינוי לשון ששרה קראה אותו בן האמה והכתוב אומר בעיני אברהם על אודות בנו. ובמאמר אלהים אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך שהרי לא מצינו שחר' לו על דבר האמ' זולת ע"ד בנו. ויש ליישב ע"פ הקדמה כי אמרו חז"ל בנך הבא מישראלית קרוי בנך ולא הבא משפחה ועכומ"ז ולכן אמרה שרה גרש את האמה הזאת ואת בנה כי לא בנך הוא כנ"ל אכן בעיני אברהם נדמה כי הוא בנו מאחר שרא' שנתנ' שרה שפחתה בחיקו וא"כ מסתמא שיחרר' וטבל' אות' לשם אישות שבודאי לא הביאה את הגר אל אברהם בלי טבילה לכן אמר בלבו ששרה עשת' אות' משוחררת ובטביל' לשם יהודית וא"כ נקרא ישמעאל בנו וז"ש וירע בעיני אברהם על אודות בנו. אמנם הקב"ה היודע האמת ומחשבת שרה הוא כתובה בס"ק ששרה הבינ' שעדיין באברהם קצת זוהמא ויצחק בנו צ"ל מטפ' קדוש' ע"כ נתנ' לו את הגר להמשיך ממנו הזוהמא בהריון ישמעאל ע"ש באורך ולזה נקראת הגר לשון כמים המוגרים שע"י נגר הזוהמא וא"כ לא הית' כוונת שרה לשחרר את הגר אדרב' תשאר שפחה כדי להמשיך הזוהמא והקב"ה יודע המחשבות והבין כל זאת אמר לו אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך פי' כי היא עדיין אמה והוא נער לכן הזכיר את האמ' בדבריו ואמר הטעם כי ביצחק יקרא לך זרע דהיינו שכל כוונת שרה היתה להוליד בנך הכשר יצחק מטפ' קדוש' והגר נשאר' שפח' וסיים העניין וקראו בן האמ' לגוי אשימנו: **ויבקע עצי העולה**. בילקוט בשכר שני בקיעות שבקע אברהם אבינו ע"ה עצי העול' זכה שיבקע הים לפני בניו נאמר כאן ויבקע ונאמר להלן ויבקעו המים אמר ר' לוי דייך עד כה אברהם לפי כוחו והקב"ה לפי כוחו עכ"ל. ביאור דבריהם יוכל להיות עפ"י מ"ש האר"י ז"ל לכוון לכל היחודים שני שמות אלהי"ם משולבים כזה אא"לל"הה"יי"ם מספרם עק"ב עם עשר' אותיותיהם עולה יעק"ב ועם מספר נקודותיהם שעולים ג"כ קפ"ב כמבואר שם הרי שני פעמים מספר יעק"ב גימט' השט"ן בסוד ותשליך במצולות ים כל חטאתם לדחותו ולסתום פה החיצונים שלא יתאחזו ולא יתגרו ביחוד הקדוש ע"ש והנ' מן הידוע הגם שאנו צריכים לפעול פעולת קדושות נוראות בעולמות עליונים וצירופי שמות הקדושים עכ"ז צריכים אנחנו לשמור ולעשות המצות בגשמיות כמו מעש' תפילין וציצית וסוכה ולולב מחמת שאנו קרוצי חומר לכן לא די לנו עבודה במחשב' לבד זולת במעשה ולצרור במעש' הכוונ' הנורא' והנפלא' לפעול למעלה ברוחניו' לכן אפשר שכיון אאע"ה בשני בקיעות הנ"ל כי בק"ע אותיות עק"ב הנ"ל והכין ותיקן כוונת השמות קודם

מעש' העקיד' היחוד הנפלא וכיוון ג"כ לדורות שע"י שהוא פעל ועשה הכוונ' ע"י מעש' שבקע שני פעמים עי"ז נוכל אנחנו בניו ליחד השמות הנ"ל במחשב' לבד בלא מעש'. כי כמה פעמים מצינו כן שאנו עושים הכנה ע"פ תקיעת שופר דר"ה הכנ' לכל הנסיר' שיהי' כל השנ' דבר יום ביומו וכן בשער מצות זמניות הגם שרוחניות הענין נעשה בכל יום במחשב' צ"ל פעם אחת בשנ' במעש' וכן נמי הית' כוונת אברהם אבינו ע"ה ע"י שני בקיעות הנ"ל הכנה לדורות כנ"ל וז"ש הילקוט כי ע"י שני בקיעות זכה לבניו לבקיעת ים סוף כי בשעת קריעת י"ס היה הקטרוג. הללו וכו'. וצריכי' ישראל לדחות השטן כנ"ל: וז"ס ויבקעו המי'. דהיינו ע"י שמות הנ"ל וההכנ' נעשה ע"י שני בקיעות של אברהם אבינו ע"ה. וז"ש אברהם לפי כחו שמסר נפשו בשחיטת בנו לעשות המצו' ויבקע עצי העול' לסוד הנ"ל ואיתערותא דלתתא איתערותא דלעילא הקב"ה לפי כחו לדחות השטן מפני בניו בקריעת ים:

ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה וגו'. ותרגו' ירושלמי פי' אתה הוא דחמי ולא מתחמי ע"ש. דבריו צריכין ביאור. ונ"ל דהנ' בשעת הנסיון כשמנס' הקב"ה את האדם בדבר מסתמא בזו הרגע כביכול מסתיר קדושתו וממעט השגת האדם אשר היה לו מקדם כי לולי האדם יהיה ברור וצלול בשעת הנסיון כמקדם לא היה הנסיון נחשב לכלום ובוודאי אין תימ' מי שיודע שעומד לפני מלך גדול ונורא שלא ימרוד בו והוא. רואהו אמנם ענין הנסיון שמסתלק בהירות האדם והרי הוא בא לידי נסיון וכובש יצרו באמנותו ומתחזק לשוב לבוראו אז הוא נקרא עומד בנסיון. ולפי"ז מסתמא כאשר האלהים נסה את אברהם בדבר העקיד' אחר שאמר לו קח נא את בנך מסתמא נסתלק ממנו בהירתו ודביקותו לנסות אותו אם יעמוד בצדקתו כנ"ל. ואפשר שזה כוונת הפסוק וירא את המקו' מרחוק כי הקב"ה נקרא מקום שהוא מקומו של עולם. נרא' לו כאילו הוא מרחוק ולא יכול אברהם אבינו ע"ה להשיג דרך דביקותו כמו בשאר פעמים. ולכן אמר אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ודרשו רז"ל עם הדומ' לחמור ואני והנער נלכ' דהיינו שאברהם אבינו ע"ה היה מתמי' בעצמו מדוע סר מעליו הקב"ה ונדמ' לו שאפשר שבשביל שני נעריו עם הדומ' לחמור נסתלק' ממנו שכינ' כמו בזמן שהיה לוט עמו כפי' רש"י ומדרש ולכן אמר להם שבו לכם פה. וילכו שניהם יחדיו בתמימות לעשות רצון קונם. באהב' ובחיב' באמונתם עד שנשלם הנסיון שאמר לו אל תשלח ידך כי עתה ידעתי וגו' והרא' לו תמורתו איל להעלות לעולה אז שב אברהם אבינו ע"ה אל מדרגתו הראשונ' הבהירות והדביקות והיה מבין עי"ז כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו ואם יסתר איש במסתרים אין נסתר מנגד עיניו אמנם אל האדם נדמ' כאלו חליל' אין הקב"ה רואהו כי צ"ל כן בשעת

הנסיון כנ"ל. וזה שקרא המקום ה' יראו ופי' התרגום דאת חמי ולא מיתחמי דהיינו שנודע לו עתה שהקב"ה רואי את האדם תמיד גם כשהאדם אינו מרגיש הבהירות כנזכר לעיל:

בהפטרה

ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר. אחת רומז על מלכותו יתב' מלכות שמים כמד"א ובאחת יבערו ויכסלו ר"ל שעכומ"ז מתבערים מן המלוכה וישראל עם קדושו הם קבלו עול מלכותו יתברך עליהם וגם זה מהחסד הבורא יתברך עלינו אשר בחר באבותינו מכל עם לבלתי לכת אחרי אלילים ולבל יטעו אחריהם כ"א לעבוד אותו יתב' שהוא אלהי האמת וללכת בדרכיו וזה שאנו משבחין אלו פינו מלא שיר' כו'. אין אנו מספיקין להודות לך על אחת ר"ל שאין בנו סיפוק להודות לו ע"ז שבחר בנו ונתן לנו שכל ובינה לעבדו ית' ולבחור בנחלתו. ולזה צריך כל מי שנגע יראת ה' בלבו להתעורר ע"ז ולבקש רחמים תמיד על מלכותו ית' שיתראה עלינו ושיטו כולם שכם אחד לעבדו ויקבלו כולם את עול מלכותו כמו שנתעורר זה תמיד בחצות לילה וכדאיתא בעיט בעיטין ברקיע ובאתערותא דלתתא אתער לעילא כד"א המזכירים את ה' אל דמי לכם וגו'. וזה הענין מתעורר תמיד בכל חצות ליל'. לכן החרד על דבר ה' ראוי שיקום בחצות ועכ"פ בשלשה משמורות להתעורר ג"כ ע"ז. ועכ"פ פעם אחד בשבוע או בחודש ובפרט שמחויב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם וכמרומז זה הענין במגילת רות. ויהי בחצי הליל' ויחרד האיש רומז על הבורא ית' שנקרא איש מלחמה: על מה. משיב והנ' אשה רומז על המלוכ' שנקראת לשון נקב' כי אין מלך בלא עם א"כ מקבל המלכות מן העם. והיא שוכבת מרגלותיו. ר"ל שעתה בגול' היא מושפל' ושואל עלי'. ותאמר אנכי רות אמתך שרויתי בצרות וגזירות המתגברים בכל יום על כ"י ועל שכינת עוזו: או יאמר אנכי רות אמתך שרויתי להקב"ה בשירו' ותשבחות. ופרשת כנפיך על אמתך. בבקש' ממך שתפרוס כנפיך עלינו ויכירו הכל כח מלכותך. ויאמר חי ה' שכבי עד הבוקר הוא לשון ביקור ר"ל שהשי"ת נשבע לה שלא יעזבנ' ח"ו לעולם ולא תדחוק את השע' כ"א תמתין עד שיחפוץ הש"י לבקר ולדרוש. זאת ויגאלנו כאמור אם יגאלך טוב ר"ל בזכות התור' ומעשי' טובים יגאל: ואם לא ח"ו. אגאלך אני בעת יגיע הקץ האמיתי: ויאמר היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת כו'. ר"ל שעת' הכנ"י עושי' חסד יות' במה שעובדי' אותו ית' ואין הולכין בדרכי עכומ"ז המחרפין ומגדפין אותו באמרם איה אלהיכם אבדה תקותם: ואעפ"כ זה ה' קוינו לו: משא"כ חסד הראשון דכתיב זכרתי לך חסד נעוריך איננו גדול כ"כ כי ודאי אין חידוש כ"כ שראו כל הנסים שעשה להם במצרים ובים ועננ' הכבוד מקיפים אותם ומן ובאר ושליו בודאי היה להם

להכיר אלוהותו משא"כ אנו שאין אנו רואין שום ענין מאלהותו ית' אדרבה בין כל דרי תבל ב"י שפלים ונבזים זה זמן רב ואין קול ואין קשב ואעפ"כ קוינו לו ויושיענו במהר' בימינו אמן: נחזור (חסר תשלום המאמר):

חיי שרה

ויהיו חיי שרה וגו' פירשו בזוה"ק ויהי"ו גימט' ל"ז שהיו עיקר ימי חייה מימות שנולד יצחק עד שמתה ל"ז שנים כי היא מתה בשעת העקדה כשהיה בן ל"ז שנה כנודע. ואיתא בלקוטי תורה ויהיו גימטריא ל"ז מילוי ס"ג. מאה שנה בסוד הכתר. ועשרים הם חו"ב כל אחד כלול מעשר. ושבע רומזו לשבע מדות ע"ש באורך. וע"פ קט השגתינו נרמוז בו דרך לעבודת הש"י. ויהי"ו גמטריא ז"ל כשהאדם נעשה זל בעיניו על שמתמרמר בלב נשבר על עונותיו ובפרט בלילות הארוכים אחר חצות כשהאדם קם בביתו והוא לבדו לפני בוראו ומזכיר א"ע על חיי הבל אשר הוא חי ושנותיו עברו עם אניות אבה ולא עשה נחת רוח ליוצרו ואדרב' קלקל ופגם במעשיו מראשו ועד רגליו והיום קצר והפירוד מן העולם ממשמש ובא ליתן דין וחשבון על כל רגעיו אשר חי ועי"ז הוא מתנחם ומתחרט על מעשיו ובוכה בלב נשבר לפני אביו שבשמים ועי"ז הוא נעש' ז"ל ומזולזל בעיניו כי הוא מילוי ס"ג כנ"ל דהיינו באמרו בלבו שהוא מלא סגים אמנם עיקר תכלית הווידוי הוא עזיבת החטא וקבלת עול מלכות שמים עכ"פ מיום ההוא והלא' שלא יהיה בכלל הרשעים שבחייהם קרוים מתים רק עם הצדיקים שבמיתתן קרוים חיים דהיינו שכל ימי חיותם עושים הכנה לרגע הפירוד שיפרדו מעוה"ז בקדוש' ובטהר' וכמ"ש בזוה"ק הני צדיקי חשבו בליבייהו כאילו ההוא יומא מסתלקים מעלמא ומכינים את עצמ' בשמח' ובטוב לבב לעת עלות נפשם לשרשם. וכמ"ש מרבינו הצדיק מ"א זכר צדיק לברכ' שכל תשוקתו היתי' להפרד מעולם הזה החומרי ולעמוד במקור הקדוש'. מבלי לבוש החומר העב: אכן אלו בני אדם אשר העבירו בהבל ימיהם ושנותם באנחה תקנתם עכ"פ להתעורר ולשוב עד אשר לא תחשך השמש ועיקר סימן התשוב' והחרט' כשהאדם מתזלזל בעיניו כי זוכר את רוב עונותיו ועי"ז בא לחיות חדש על ימים הבאים שלא יחטא עוד. וזה ויהי"ו גימט' ז"ל כנ"ל חיי שרה אז נקרא איש חי. מאה שנה בסוד הכתר דהיינו אחר התשוב' מתחדש לו רצון חדש לעבוד ה' והרצון נקרא כתר. ואחר כך עשרים שנה כשנחקק במוחין שלו לעבוד ה' בסוד חכמה ובינה שערים נקרא לפום שיעורין דליבא כי זה עשה לו גדרים בדרך זה וזה בדרך אחר לתקן אשר שיחת. ואח"כ בא למדת שבע שנים הם שבע מדות להמליך הבורא ית"ש ע"י אהב' וירא' והתפארות וניצוח והודי' והתדבקות לא כן הרשעים ע"י שטח מראות עיניהם ובכל יום הולך וחסר

ונכרת נפשו מבוראו ית"ש ומרב' לפשוע עד שעפ"י גודל עונותיו נעש' כעור ממשש באפילה להוסיף חטא על פשע להיות צדיק בעיניו. לדמות ברוחו שהוא עובד בוראו ושוכח העבירות שעוש' וזוכר מצות קלות שעושה בלי כוונ' ואדרב' בפניות ומחשבות זרות ומבקש עליהם שכר כפנחס וזה מצינו ונשמע מרשע שמתפאר בזה"ל ב"ה הנחתי טלית ותפילין והתפללתי גם אמרתי תהלים ומעמדות ולמדתי פרק משניות ונתתי פרוט' לצדק' ומי כמוני צדיק וישר וז"ש בהפטר' ואדני' בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך דהיינו שאנ"י מלכות הבורא ואני ממליכו ויזבח צאן ובקר ומריא וגו' שעי"ז מילא לבו בשמח' מאחר שהוא עובד ה' רשאי לשמח בעוה"ז באכיל' ושתי' ורוחו לא נשבר' בקרבו אדרב' הולך אחר תאותו אשר אצל עין רגל מלשון רגל על לשונו דהיינו ע"י רוחו הגבוה ומילוי כרסו וגרונו לשונו יחליק לדבר לה"ר ומטיל דופי ומום בקדשים לדבר על יראי ה' והן הם ליצני הדור אמנם ההיפך מזה וההתקרבו' לעשות רצון ה' כנ"ל הוא ע"י שמשבר רוחו בקרבו ומכיר מקומו הרחוק מאת ה' ית' וע"י שהוא רחוק מתקרב עצמו ומתדבק בבוראו ית"ש:

ותמת שרה בקרית ארבע. איתא שבישר השטן את שרה שנעקד יצחק בנה וכמעט שנשחט ופרח' נשמת'. וצריך הענין ביאור הלא הצדיקים כל רצונם וחיותם לעשות רצון קונם ומוסרים נפשם ומאודם ויוצאי חלציהם בעבור כבודו ית"ש ואיך יתכן לומר על שרה אמנו הצדקת אשר היה אברהם אבינו טפל לה בנביאות שכשמע' מעקידת יצחק פרחה נשמת' מחרד' ובהל' כדרך פשוטי בנ"א אשר כל חיותם לגדל זרע ולהרבות הון ובפירוד הבני' או הממון כמעט ימותו. אמנם לא כן שרה אמנו חלילה לה רק נוכל לומר כי בשמע' מעש' העקיד' שעוקד אברהם את יצחק בנה לעול' לה' והבינ' בקדושת' שנעש' ע"ז יחוד גדול וקדוש והמקום ההוא היה רחוק ממנ' ללכת שמה להתדבק עם אב ובנו בקדושת היחוד לכן עכ"פ מרחוק מסרה נפשה באהב' ובטהר' להפרד מעו"הז בעת רצון ושעה קדושה כזאת והקב"ה הסכים על ידה ויצא' נפש' בקדוש' בשעה זאת וזה נרמז ותמ' שרה בקרית ארבע רומז מקום הקרי' שמת' הי' ע"פ ארבע שהם ד' אותיות אדנ"י שבהם כוונ' מסירת נפשות וקבלת עול מ"ש:

בשם הריב"ש נבג"מ בפסוק ואבא היום אל העין ופירש"י היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצ' לו הארץ. אמר ר"א יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים וכו' ע"ש. הנה מפסוק זה גופא יוצא שם לקפיצת הארץ וז"פ היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצ' פי' מכאן גופא מדברים אלה שבזה המאמר והבן. וז"פ יפה שיחתן של עבדי אבות כי

בשיחתן רומזים סודו' נפלאות עם יחודים לקפיצת הארץ מה שאין ביד בנים אפי' ע"פ תורתן:

ויצחק בא מבוא באר לחי רואי וגו'. בתרגום יונתן איתא שלאחר העקידה הוליכו המלאכים את יצחק לבהמ"ד של שם. ואיתא שבעת הזאת שפגעה רבקה את יצחק היתה ביאתו מדרכו שהלך להביא את קטור' לאביו לאשה: ונוכל לרמוז בפסוק זה ויצחק בא מב"א כי אות ו' הוא רק לנקודת חולם שעליו כנודע. נשאר אותיות מב"א ב"א גימט' ג' עול' במ"ג ש' ועם מ' שבמלת מב"א אותיות שם שבא מבהמ"ד של שם: וגם הרמז שהלך להביא את קטור' נרמז כי בוודאי כוון יצחק ליחוד גבוה ונשא וזה באר לחי רואי כי בא"ר נקראת המלכות שהיא תורה שבע"פ ביאור התורה שבכתב לח"י הוא חי העולמים תורה שבכתב. וגם נרמז במל' ויצחק בא מבו"א מלא גימ' מ"ט שערי בינ' דמינ' דינין מתערין כי שם עולמות הנסתרים ושם נקרא הבורא בשם הו"א שהוא נסתר מהשגה עכ"ז הוא יושב בארץ הנגב כי דרום הוא החסד דרועא ימינא כי גם ההסתר שמסתיר א"ע כביכול הוא מפני כי גבר חסדו על ברואיו שיכלו לסובלו לכן מצמצם אורו ומציץ מבין החרכים:

בהפטרה

והמלך דוד זקן בא בימים וגו'. הנה הצדיק קדוש ה' מוה' ברוך נכד הריב"ש אמר בפי' הכתוב ואברהם זקן בא בימים ע"פ דאיתא בזו"הק איך שכתב אברהם אברהם משה משה היינו לעילא ולתתא פי' שכל צדיק למטה יש לו שורש ומחצב נשמתו בגנ"מ ושם הוא דבוק באמת ובדרך עראי הוא בעו"הז ובכל מעשיו הקדושים ודרכיו הישרים ממשיך קדושתו משורש נשמתו אשר הוא למעלה לעו"הז וזה ואברהם זקן שהוא מעולם הנסתר הנקרא בשם זקנה בא בימי' למשוך לעו"הז שהוא בימים ובזמן עכ"ל. וכן הפי' בוודאי בדוד המלך שהמשיך קדושתו למטה וקידש הימים והזמן. והנה הימים חיי האדם הם כמין לבושין לנשמתא שע"י ימיו הטובים שמתנהג בהם בצדקתו עושה לבוש לנשמתו דלעיל' להמשיכ' בזה למט' ומסתמא לפני מותו של אדם מתאספין יחד הלבושים ומעש' מצות שהתנהג בהם כל ימי חייו וזה הוא הענין ויקרבו ימי דוד למות דהיינו שבסוף ימיו נתחברו ונתקרבו כל ימיו לאחדים להיות אחד ומסתמא הית' קדושתו גדולה ונפלא' עד מאוד. ויכסוהו בבגדי' ולא יחם לו. ודרשו רז"ל מאימת המלאך נצטנן ע"ש. והנה דוד לגודל קדושתו שאמר לבי חלל בקרבי מלמד שהרג ליצה"ר בתענית כמאמר חז"ל. ובוודאי כל מה שהזקין ניתוספה חכמתו וקדושתו ובפרט אחרי צערו וחרדתו מאימת המלאך נמוג רוח יצה"ר מאתו ולא יכול עוד להסיתו לשום ענין וזה ויכסוהו בבגדים

ולא יחם לו דהיינו שלא היה יכול עוד להתלב' בלבושים ולעבוד ה' כי סר מאתו היצה"ר לגמרי ונדמה כמלאך אלהים וא"כ לא היה לו ממילא חיות העוה"ז כי מה ענין למלאך ה' בעו"הז. ויאמרו עבדיו יבקשו למלך נער' בתול' ותהי לו סוכנת. והיא הית' אבישג השונמית נוספת על י"ח נשים ואינו רשאי לבא אליה והם נתנו' בחיקו וע"י פרישתו מאת' לבלתי בוא אליה עבד ה' כראוי ונמצא שנעש' לו ימים ולבושים ממעשה עבודתו את ה' ע"י כבישת יצרו. ואמר' אליו אבישג חסרי' לגנבא נפשי' לשלמ' נקיט כלו' שהוסר ממך כח יצה"ר וחוש המשוש הגשמי לגמרי וא"כ אין אתה עובד ה' בזה הפרישות עד שהזמין לבת שבע החדרה ואמר ר"י א"ר מלמד שקנחה בי"ג מפות והראה בזה שיש לו עדיין כח הגשמי אכן הוא קדוש וטהור ופרוש רק לעשות יחודים לכוון לי"ג הנפלאות והגבוהים והבן:

תולדות

ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר וגו' ואברככה לפני ה' ופירש"י ברשותו שיסכים על ידי ע"ש: והענין נפלא כי לא מצינו לעיל בדברי יצחק שאמר לפני ה' רק ואברככה לפני מותי. ונראה רמז הדברים שאמר יצחק לעשו וצא השדה וצודה לי צידה וחשבו במסור' ה' שבמלת ציד' ליתר צי"ד קרי לכן נרא' כי יצחק הצדיק רמז בדבריו לשם הוי"ה הגנוז כי במלת וצודה ו"ה יתירים כי הי"ל וצד ובמלת צידה י"ה יתירים כי די באותיו' צד לשם דבר הניצוד אלא שרמז לארבע אותיות הקדושים שהוא יסכים על ידו. ורבקה הצדיקת לגודל חכמתה הבינה הרמז ואמרה בעליל שמעתי אביך מדבר ואברככה לפני ה'. ועיין בזו"הק בד"ה ויתן לך מ"ש בזה הפסוק ונראה כוונת דברינו הנ"ל:

ויאמר מה זה מהרת למצא בני. איתא במד"ר מהר' למצא את הברכה בני. אביך נתברך בן שבעים וחמש' שנים: ואתה בן ס"ג שנים. ויאמר כי הקר' ה' אלהיך לפני ר"י ור"ל חד מינהון אמר אם לקורבנך המציא לך הקב"ה שנאמר וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל למאכלך עאכ"וכ ואוחרנא אמר אם לזיווגך המציא לך דכתיב הקרה וכו'. הנה אע"פ שיצחק לא ידע על בוריו שזה הוא יעקב בנו. עכ"ז יצאו הדברים מפיו ברוח הקודש כאילו יודע כדברי המד' הנ"ל מה זה מהרת למצא הברכות רמזו בדבריהם אביך נתברך בן ע"ה שנים ע"ה גימ' כה"ן והוא מסטרא דחסד ומשם באו אליו הברכות אבל עדיין אינו יודע אם הסכימו הגבורות ואת' בן ס"ג שנים רמז לשם ס"ג שהוא באימא ונרא' שהגבורות מסכימים לברכתדו זה שתמ' עליו מהיכן זכה לכך. והשיב לו יעקב בדרך ענוה כדרכי ישרים המקטינים א"ע ותולין בזכות אחרים ואמר כי הקרה ה' אלהיך

כלו' בזכותך שאתה הוא העובד ה' ומנחיל טוב' לבנים: ורמז עוד אם לקורבניך המציא למאכלך עאכו"כ כי ידע יעקב קדושת אביו שאוכל בקדוש' ובטהרה ועוש' יחודים נפלאים ע"י אכילתו ורמז כאשר כבר אמרנו מה שאמרו בגמרא שלחנו של אדם במקום מזבח ואנחנו מוסיפים ומגדילים גדולת השולחן בק"ו מה מזבח שלא היה אלא אדמ' ועצים המקריב עליו קרבן יחשב אשה ריח ניחוח לה' עאכו"כ האוכל בקדוש' ובטהר' וע"י אכילתו מתחזק לעסוק בתור' ובעבוד' אינו דין שיכפר עליו השלחן וכן דעת אוחרנא שאמר אם לזיווגך והבן:

ויתן לך האלהים. במד"ר יתן לך ברכות ויתן לך כבישהון יתן לך של אביך ושל אחיך ר"א אמר יתן לך ויתן לך אלהותו עכ"ל. הנה רש"י פי' ויתן לך האלהים בדין אם ראוי לך יתן לך וא"ל לא יתן לך אבל לעשו אמר משמני הארץ יהי' מושבך בין צדיק ובין רשע יתן לך ע"ש. וביאור הענין כי עשו הרשע צריך למתנ' חנם וחסד דלעילא כי לולי יברכהו בהשפע' מדה במד' לא יחי' אפילו שעה אחת כי מעשה זר מעשהו ולכן כדי שיהי' לו קיום בעולם צריך להמשיך עליו השפעת חסד חנם בין צדיק בין רשע משא"כ יעקב אע"ה שהוא נגד עמודא דאמצעיתא ועולם הקוין לכן ההשפעה עוברת עליו ע"י עבודתו כמ"ש והיה אם שמוע תשמעו ונתתי מטר וכן להיפך. נמצא כשמשפיע הקב"ה טובה על ישראל הוא בהסכמת מדת הדין כי הם במשפט מקבלים שכרם וכן נאמר והם בזרוע באי עדיך כי הצדיקים נקראים בעלי זרוע להמשיך החסד ע"י מעשיהם והנ' בכל ההשפעה הגם שבא' דרך קוין עכ"ז גנוז בו הטל העליון. וזה שרמזו במדה בפסוק הזה הה"ד וטל ילין בקצירו כי הטלא דבדולחא נמשך במד' הנק' קציר ובס"ק נק' ז"א שהוא בעל ש"ק. וזה שברכו יתן לך כבישהון דהיינו שע"י מעשיך יכבשו החסדים את הגבורות כי החסדים בסוד דכורא ומדרך האיש לכבוש. וזה יתן לך של אביך דהיינו יצחק שהוא הגבור' יסכים עמך להשפע' וגם של אחיך הם עולמות החיצונים יסכימו לטוב' ולברכ' והוסיף ר"א יתן לך ויתן לך אלהותו פי' שברכו שיהי' מושל בארץ כמו אלהים בשמים כמ"ש מי מושל בי צדיק שאני גוזר והוא מבטלה וכ"כ ויקרא ליעקב אל ומדרש חז"ל ידוע:

ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע. נראה הרמז כי הצדיקים העובדים ה'. באמת הם מלאים חרטה ושפלות רוח ואדרב' נדמ' להם תמיד כאלו מתרחקים תמיד מקדוש' ולכן מתחזקים לעבוד ה': משא"כ הרשעים ואנשי שקר לא די שסרים מאחרי ה': אף גם כל אחד דרכו ישר בעיניו ומתהלל בלבו כי הוא ישר ונאמן ועובד ה' כמ"ש במ"א: וז"ש ויצא יעקב

מבאר שבע מי שהוא כיעקב צדיק וחסיד ובבחי' עקב נדמה לו כאלו הוא יוצא ומתרחק מבאר שבע הוא הקדוש' העליונ' אבל וילך כלומר מי שהוא מלא גיאות כי הולך הוא חרנ' הוא מביא חליל' חרון אף וז"ש הכתוב לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ופי' שם האר"י ז"ל בשנותו את טעמו וריחו לפני אבינו שבשמים ע"ש פי' כשהאדם נעשה בע"ת ומשנ' טעמו וריחו לפני אבינו שבשמים אז ויגרשהו וילך פי' הסימן הראשון מעובד ה' שהוא מגרש בחי' וילך כי הולך הוא ואדרבה הוא נכנע בעיניו ונדמ' בנפשו כי רחוק הוא עד ירחמהו השם ית' ויקרבהו:

ויצא יעקב מבאר שבע. נראה לבאר בדרך רמז כי מדרך הצדיק בזמן שרוא' א"ע בצר' או בגלות אינו מצטער על עינוי נפשו כ"א מחמת שנשמתין דישראל הן הן איברין דשכינתא ומסתמא כמו כן הפגם בשכינ' עוזו לכן צריך להתמרמר עלי' וכן יעקב כשהוצרך לברוח מפני עשו אחיו מבאר שבע וילך חרנ' פי' שהרגי' הילוך חרן שהוא מדת הדין חליל' וכבר רמזו חז"ל כי בחלום הזה נרמז לו כל ד' גליות והחמור שבהם הוא החורבן הזה האחרון אשר אין לנו גילוי קץ ידוע. והנה ידוע כי בהמ"ק הראשון כנגד אברהם ובית שני כנגד יצחק והבית שיבנה ב"ב נגד יעקב שלימו דאבהן ומטתו שלימה ולא יהיה לו הריס'. ואיתא לא כאברהם שקראו הר ויצחק שקראו שדה אלא כיעקב שקראו בית. וזה רמז בפסוק זה ויקץ יעקב משנתו ויירא דהיינו כשהביט לאורך החורבן האחרון נפל עליו היראה ופחד לאמר מתי יהיה הקץ. ויאמר אין זה כ"א בית אלהים כלומר שהתנחם שמסתמ' החורבן הזה הכנ' על בהמ"ק שנקרא בית דיר' קבוע לעולמים ולפי ערך אור הגאול' כן ערך החורבן לכן נמשך החורבן הזה זמן רב ואין קץ. להורות כי הגאול' העתיד' תהי' בבהירות אין סוף ואין קץ וזה שאמר הכתוב והנ' מלאכי אלהים עולים ויורדים בו והדקדוק מבואר עלייה שקודם ירידה ומבואר בפרש"י וי"ל עוד דהנ' כאש' בני ישראל שרוין על אדמתן ועושין רצון קונם. על ידם מתנהג המרכב' עליונ' וכל העולמות מקבלים השפעתם כ"א כסדר וכשור' ע"י צינור הנעשה מבנ"י מה שאין כן כשישראל בשפלות אז חלילה להיפך המה מקבלים עיקר ההשפעה ואנחנו מהמותרו' ולזה אמרו בגמ' ישראל שבח"ל עובדי עכומ"ז בטהר' הם פי' כי כשהם צריכים לקבל השפע' ע"י השרים נחשב כעין ע"ז כי מהראוי שיתפרנסו הבנים על שלחן אביהם. והנ' לפי הדמיון נדמ' להם שיש להם עלייה שמקבלים בעצמ' אבל באמת זה סדר הראוי להתנהג עפ"י עושי רצונו. וכמ"ש במדרש תנחומא פ' במדבר אמר ריב"ל אלו היו יודעין וכו' ע"ש באורך וזש"ה עולים ויורדים בו כנ"ל ויפגע במקום פי' שהראו לו עוד תנחומין על לבו דאיתא במדרש ר"ה בשם ר"א אמר מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו

מקום. שהוא מקומו של עול' ואין עולמו מקומו מן מה דכתיב הנה מקום אתי וכו' ע"ש והנה לא האריכו חז"ל בדרוש להודיע כי אין עולם מקומו כי הלא מקרא כתוב השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו. אלא ביאור הענין להורות כי הכל סיבוב הבורא אפילו שנרא' לעינים אדם עומד וממליך הבורא ב"ה ואומר לו ברוך אתה וממילא שממשיך אלהותו כביכול לבחינת מקום הנרמז במלת אתה. אבל באמת הכל כח הבוב"ה שנותן באדם דעה והשכל וכח הדיבור והוא מקומו של עולם רק שעש' איזה בחינ' הנקרא רצון לעצמו להיות נרצה בעבודת ישראל למט' ומקבל תענוגו מהם ובשבילם ברא העולם. וזה שאמרו דמות יעקב חקוקה בכסא ובז' נתהו' הרצון. והגם שאי אפשר לעמוד על מחקר הענין איך שייך זה להבורא א"ס ב"ה. מ"מ אנו מאמינים בני מאמינים שעבודת זרע יעקב היתה יסוד ופנה לרצונו ל בריאת עולמו וזה הנה מקום אתי. ואמר שם ר' יצחק כתיב מעונ' אלהי קדם אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו מן מה דכתיב ה' מעון אתה. הוי הקב"ה מעונו של עולמו ואין עולמו מעונו הנה האר"י ז"ל רמז במלת קד"ם מספר נקודות הוי"ה בשב"א קמ"ץ נקוד כל אות עולה קד"ם. ונוכל עוד לומר כי קד"ם עול' קמ"ג עם הכולל שהוא אהי"ה במילוי אלפין מורה על התפשטות אלהותו אלינו. ויש עוד מספר רבוע שם ב"ן עולה קד"ם והשם הזה מורה על כנסת ישראל שמקבלת עול עבודתו ולכן אמר כיון שבשבילם נברא עולם. ה"א שהם מעונו חליל' וממה דכתיב ה' מעון אתה היית לנו. אנו יודעים שהקב"ה מעונו של עולם פי' שהכל כלול באלהותו כי מעון אותיות נוע"ם ואותיות מונ"ע פי' שנועם שלו ע"י ישראל למטה שהם בעולם השפל ויצה"ר ביניהם המונע אותם ומסיתם מעבידת ה' והם מתחזקים לעבוד ה' וזה נועמו ואעפ"כ הוא מעונו של עולם וחקירת הענין מכוס' ומופלא מלהשיג כמ"ש הרמב"ם בהל' תשוב'. וצירופים הללו נמצאים בפסוק שאמר יעקב לרחל התחת אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן דהיינו כיון שראתה רחל כמ"ש וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה א"כ ע"י אהבת יעקב אות' הית' עקר' לכן אמר' לו הבה לי בנים פי' אתה החייב לי בזה. והשיב לה אשר מנע ממך פרי בטן פי' כי לאה שרש' מעולם עליון הנקרא נוע"ם ונהפך הצירוף לך לאותיות מנע. אבל אינני חייב בדבר: ואמר שם במדרש עוד א"ר אבא בר יודן לגבור שהיה רוכב על הסוס וכליו משופעים אילך ואילך הסוס טפל לרוכב ואין הרוכב טפל לסוס הה"ד כי תרכב על סוסיך וגו' הוסיף בזה לבאר ענין הנ"ל להורות כי הקב"ה מקומו ומעונו של עולם והוא כח של עבדיו ומשרתיו ולא חליל' שהם עבדים כעבדי בשר ודם והגם שכל עולם נתיסד על עבודת משרתיו מ"מ הוא מושל בכל ומנהיג הכל והכל כסוס שהוא טפל לרוכב וכליו מושפעים מורים על המדות

המתפשטים באהבה ויראה ודוגמתם והכל ברצונו הפשוט וחפצו הנכון הה"ד כי תרכב על סוסיך רומז בפסוק זה מלת תרכ"ב אותיות בכת"ר שהכל הוא רצונו הפשוט:

ויצא יעקב. במד"ר ר"פ בשם ר"א מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים שאין זיווגו של איש אלא מן הקב"ה וכו' יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו יצחק זיווגו בא אצלו דכתיב וירא והנה גמלים באים יעקב הלך אצל זיווגו דכתיב ויצא יעקב עכ"ל: הנה כל זיווג למטה לפי היחוד שנתעורר למעלה וז"ש אין זיווגו של איש אלא מן הקב"ה ורמז שמצינו בתורה ונביאים וכתובים כי הזיווג לפי היחוד שנעש' בתל' גוונין כמו תנ"ך שזה למעלה מזה והנה נשמת יצחק שור' הדין פירוש מעלמא דנוקבא כידוע לכן לא היה צריך לחזור אחר זיווגו ואדרב' בא אצלו. משא"כ יעקב דרך בעל אבי' לחזור אחר אבידתו והלך אצל זיווגו:

והנה ה' נצב עליו ויאמר וגו' הארץ אשר אתה שוכב עליה וגו'. פי' כי האבות הן הן המרכב' וכל עסקיהם ומחשבותם לא היתה בלעדי להכין כסא למלך ה' צבאות ולדעת בארץ מלכותו ובחינת מלכות נקרא ארץ ע"ש והארץ הדום רגלי וזה שהבטיחו הבורא ב"ה ליעקב הארץ אשר אתה שוכב עליה פי' מדת המלכו' אשר כל מגמתך עליה לך אתננ' ולזרעך שתזכ' עם יוצאי חלציך להמליכני כל הימים. והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת וגו' כי אומ' זו משול' לעפר ומשול' לכוכבי'ולכן הבטיחו הגם שתהי' כעפר הארץ מ"מ ופרצת לארבע רוחות העולם. ונברכו בך פי' הרשב"ם מלשון בריכ' דהיינו שהם יהיו שרשי עולמות ויסוד אבן פנתם ומהם תהיה הבריכ' העליונ':

וידר יעקב נדר לאמר וגו' והיה ה' לי לאלהים במד"ר אמר הקב"ה חייך כל הטובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך איני נותנם אלא בלשון הזה שנאמר והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים. והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו. והיה ביום ההוא יטפו ההרי' עסיס. והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול עכ"ל ההבטח' היתה שכל השפעות שישפיע הקב"ה ישפיע מרוב שמחתו בהם כי בכל מקום שנאמר והי' מור' על שמח' כמבואר במד"ר. וטעם לזה קבלנו מהרב הגאון החסיד מהו' לוי יצחק ז"ל כי צירוף והי"ה שם ו"ה על י"ה דהיינו שמתרומם יחוד כנסת ישראל עם דוד' לכתר ועטרה והבן. והמד"ר רמז בארבע' פסוקים הנ"ל כי ההשפע' ואיתערותא דלעילא הוא לפי איתערותא דלתתא לכן סידר כזה יצאו מים חיים מירושלים התעוררת המ"ן ואהב' מבחינ' מלכות ומתעל' לצדיק יסוד עולם הרומז יוסף ה' כי יוסף הוא צי"ע ואח"כ מתרומם לבחינ' חג"ת הם האבות המכונים בשם הרים. ואח"כ יתקע בשופר גדול הוא עלמא דחירו ונועם העליון

וע"י איתערותא מלתתא לעילא משפיע היוצר שפע ברכ' וישועות ונחמות עלינו ועל כל ישראל אמן:

ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. פירש"י אחיו אני ברמאות ע"ש ולכן סיים בדבריו וכי בן רבק' הוא ר"ל רוב בנים הולכי' אחר אחי אם לכן הגם שאני איש תם יש בקרבי חלק רמאות מאחי אם. ואפשר שרמז לה כמו שרוב בנים אחרי אחי אם א"כ מהראוי בנות אחרי אחות אב אם כן ראוי שתחזיק רחל בצדקת להיות כמו רבקה:

ועיני לאה רכות. ר"ת רל"ו מספר ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן עם הד' כוללים שהית' מרכב' לכל שיעור קומה ורחל ה"יתה י"פת ת"ואר ו"יפת מ"ראה ר"ת יתומ"ה רומז כי היתה יתומ' מאמ' כמבואר במד"ר בפ' ותרץ ותגדל אביה:

ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ. איתא במד"ר עיקר סימני' של רחל לא הי' אלא היופי ע"ש. איתא בגמ' כיצד מרקדין לפני הכל' ב"ש אומרים כלה נאה וחסוד' פי' לדברי ב"ש שצריך להלל יפי' צ"ל וחסיד' דאל"כ לא תתהלל ביופי בו"ד רק אם היא חסיד' אז היופי לה לתהל' הגם שהי' יפ"ת ומסתמא השטן מרקד בין קרני' והיא מתאמצת על היצה"ר ושומרת ברית אלהי' אז תתהלל כי היופי הוא ענין מעבודתה את ה' וזש"ה שקר החן והבל היופי אבל אשה יראת ה' היא תתהלל פי' היא תתהלל ביפי' כנ"ל. ולפי"ז כשנמצא בתור' תהלת רחל ביופי' ממילא מודעת שהית' צדקניות כי חלילה לא דבר' תורה במתים לשבח שקר החן והבל היופי. וז"ש המדרש עיקר סימני' של רחל לא הי' אלא היופי ומתהלת הכתוב את יפי' מודעת צדקת':

ויהי בבוקר והנ' היא לאה. איתא במד' אמר לה רמייתא בת רמאה לא בלילי' הוה קרינא רחל ואת ענית אמר' לי' אית ספר דלית לי' תלמידים לא כן צוח לך אביך עשו ואת ענית לי' עכ"ל. ונרא' לבאר תשובת' ע"פ שכל דהנ' יעקב אמר לאביו אנכי עשו בכורך ופרש"י אנכי הוא אנכי אבל עשו בכורך ע"ש ואפשר כפשוטו כיון שקנ' הבכור' נכלל חלק עשו בקרבו ואמר האמת כאשר הוא אנכי עשו בכורך ממש. והנה ידוע כי כל יראתה של לאה הית' כיון דאמרו אינשי הגדול' לגדול והקטנ' לקטן. אבל מכיון שאמר יעקב אנכי עשו בכורך באמת כי נכלל עשו עם הבכורה בקרבו א"כ לאה חלקו מן השמים. וזה שהית' תשובת' נצחת לא כן צוח לך אביך עשו ואת ענית. ע"כ אני חלקך וראוי לך להיות אשתך:

ותקרא את שמו יוסף לאמר יוסף ה' לי בן אחר וצ"ל שינוי הלשון שאמר' בן אחר ולא אמרה עוד בנים. או בן אחד. אכן הנה מהידוע כי אין אשה כורתת ברית אלא למי שעוש' אותה כלי דהיינו נבעל' ע"י הביא' הראשונ' מרוחא דשדי בגווה המכונה בשם ב"ן הוא שם הוי"ה במילוי ההי"ן כמ"ש באורך בליקוטי תור' מהאר"י ז"ל פ' וירא יעו"ש. ומזה

כח הולד' לאש' וכאשר נפסק ממנ' כח הזה ונשאר רק בחי' נפש בקרבה רק להחיות'. אז תעמוד מלדת. וזה ענין רחל כי בנימין קבל כל כח שם הזה שהי' ברחל. ונכלל בו גם החלק החיונית שלה. לכן מהסתלקו' אפי' חלק הנפש שלה. אז מתה ממש. וזש"ה ויהי ב"צאת נ"פשה כי מתה ר"ת ב"ן דהיינו שנסתלק כל השם ב"ן שלה בשלימו' והוא נפשה כי מתה כמ"ש האר"י ז"ל שם. כי בנימין אשלים דוכתהא כמ"ש בזו"הק. א"כ י"ל כי רחל אמנו הצדקת לגודל רוה"ק שהיה בה השיגה כ"ז והבינה כי בלידת בנימין יסתלק כל כח שם ב"ן הנ"ל. ולכן התפלל' בשעת לידת יוסף יוסיף ה' לי ב"ן אחר דהיינו שהכל בידי שמים להוסיף לה איזה כח ושם ב"ן מחדש מלבד חלק חיונית ונפשי אשר בקרבי. ואז אוכל להוליד בן אחר ולא אמות כי אחי'. וז"ש ויהי בהקשותה בלדתה פי' כאשר ראת' קושי הלידה והתגברות הדינים רח"ל נתבהל' מדברי' הראשוני' שהתפלל' בלשון בן אחר כיון שראתה שלא הועילה יראה לנפשה כי אולי חליל' גרמ' בדבריה להוליד בן אחר מסט"א לא מסטרא דקדושה כראוי. והוא כדרך הצדיקים שמלאים חרטה תמיד ומתפחדים ושבים בתשוב' מפחד ה' על מעשיה' ודיבורם ומחשבותם. ובזה הצער הרגיש' המילדת כי מסתמ' גם היא הית' צדקניות ונכתבו דברי' בתורה. ואמרה לה אל תיראי כי גם זה לך בן. ורמז' כי אינו בן אחר רק שזה הבן הוא שם ב"ן של עצמך כי הב"ן שלך מסתלק מכל וכל. ולכן הקושי בלידה וזה פי' לך בן. ויהי בצאת נפשה כנ"ל קראה לו בן אוני פי' אוני מלשון כח כמו ראשית אוני. פי' שאת' הוא הב"ן של כל כחי וחיותי כי לא נתקבלה תפלתי שיוסף לי בן אחר ולכן אתה הוא בן אוני כלומר כל כחי מסתלק ע"י לידתך. ואביו קרא לו בנימין. כי בנימין הוא מעלמא דנוקבא וכמ"ש האר"י ז"ל סוד נשמת שלש' הצדיקים יצחק בנימין חבקוק הם משורש הדינין והם צריכים להמתק' ולתגבור' החסדים כידוע שם מהאר"י ז"ל. ולכן רצה יעקב להמתיקו בחסד וקרא לו בנימין וקשר אותו בחסד דהיינו צירוף שמו בן ימין כי ימין הוא החסד ונמתקו הגבורות:

וישלח

ויותר יעקב לבדו איתא במד"ר אין כאל ישורון ר"ב בשם ר"י בר סימון אמר אין כאל ומי כאל ישורון הנאים והמשובחים שבכם אתה מוצא כל מה שהקב"ה עתיד לעשות לעתיד לבא הקדים ועשה ע"י הצדיקים בעוה"ז הקב"ה מחי' את המתים אליהו ואלישע החיו מתים. הקב"ה מברך את המיעוט אליהו בירך את המיעוט הקב"ה פוקד את עקרות ואלישע פקד עקרות הקב"ה ממתיק את המר ואלישע המתיק את המר. הקב"ה המתיק את המר במר ואלישע המתיק מר במר ר' ברכיה אמר אין כאל ישורון ומי כאל ישורון ישראל סבא. מה הקב"ה כתיב ביה ונשגב ה' לבדו אף יעקב ויותר יעקב לבדו עכ"ל.

המדרש הזה מלמדנו ענין שכתוב צדיק מושל ביראת אלהים לדעת מעשה הצדיקים וחידותם. והנה ראשית הדרש אין כאל ומי כאל ישורון הנאי' והמשובחים שבכם. לכאור' נרא' שהוסיף המד' בפסוק מה שלא כתב בו מי כאל אמנם אמת נודע מספר הערוך שורש אין כי מלת אין יש בו במשמע הן ולאו כי בל' מקר' מצינו שימושו לאו ובלשון חז"ל אמרו בהודא' על איז' דבר אמר ליה אין. ומצינו במס' קידושין שדרשו חז"ל מדלא כתיב אן כסף ש"מ אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומזה תראה כי יש במלת אין שני משמעות הן ולאו דהיינו אן בלי יוד באמצע מורה על לאו והיוד מורה על יש שבקרבו. ונדרש לכאן ולכאן עיין בערוך ומשם תראנו. ועל פנה זאת הולך וסובב מדרש חז"ל שלפנינו דכתיב אין כאל ישורון משמעותו שיש ג"כ כאל והם הנאים ומשובחים שבכם ומה שכתוב ונכלל הכל במלת אי"ן לדרשא הוא דאתא להורו' לנו דרך האמת וגדולת מעשה הצדיקים באיזה ענין הם מתגדלים ושוים לבוראם כדברי המד' היא ניהו במדרגת אי"ן שמתדבקים בו דהיינו שהם בעיניהם נחשבים לאין ואפס מגודל השגתם קדושת הבורא ומידיעתם קיצורם בעבודה נגד מה שהם חייבים להבורא ב"ה ומתוך כך הם ענוים ושפלים בעיני עצמם ואינם חוששים לטובות עצמן אדרבה מפקירים א"ע וכל אשר להם בעבור כבוד הבורא ב"ה ותורתו ומצותיו ועי"ז שהם זוכים לבחי' אין מתדבקים בגופא דמלכא ומחדשים בעולם גזירות טובות ישועות ונחמות כפי רצונם וכמ"ש לענין אפרוח הנולד מן הביצה בין מסרח לגיבול הוי עפרא והיינו כשדבר רוצה להשתנות מענין לענין צריך לבא כרגע לבחי' אין ואח"כ יוכל להתחדש ולהיות ענין שלא היה בתחלה וכן ענין איזה גזירה שצריך להשתנות מדת הדין לרחמים צ"ל ע"י הצדיק שהוא בבחי' אין כנ"ל. וע"י בטל הצורה הראשונה ומתהוה צורה חדשה וצירוף אחר וכיוצא בזה. ועי"ז החיה אליהו ואלישע את המת וברכו את המועט וכמ"ש בגמ' שאמר רחב"ד מי שאמר לשמן וידליך יאמר לחומץ וידליך והדביק הכל לשורש מי שאמר והיה העולם ונתעלה הדבר בבחי' אין עד שהשיג כח הדלקה מה שלא היה בו מקודם. הקב"ה פוקד את עקרות ואלישע פוקד עקרות כי הקב"ה פוקד דהיינו כביכול בשם פק"ד והוא אחורים דע"ב כנודע והשם הזה ע"ה עולה שם א"ל במילואו וב' פעמים שם זה עולה ש"ע ונרמז בשם אלישע שבקדושתו נדבק לשורש ש"ע נהורין ופקד את העקרות. אח"כ שם במדרש הוסיף ר' ברכיה לדרוש ישראל סבא מדכתיב ויותר יעקב לבדו. דהיינו שיעקב אבינו ע"ה כשהלך לקראת עשו בוודאי הוצרך בלילה הזאת לפנים לעשות יחודים נפלאים להמתיק הדינים שלא ישלטו וכמו שאמר במדרש שהקב"ה ממתיק את המר אף אלישע המתיק את המר והוסיף לומר את המר במר דהיינו שהמתיק דינים בשורשן וכן יעקב

אבינו הנ"ל כשהוצרך להמתיק הדינים מסתמא היה צריך לבא ולדבק בבחי' אי"ן כנ"ל וז"ש ויותר יעקב לבדו שיצא מכל בחי' גשמיות ונשאר לבדו במקום דכתיב ונשגב ה' לבדו כדי שעי"ז יוכל להמתיק הגבורות בחסדים כנ"ל:

ויאמר שלחני כי עלה השחר. במד' כתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך. אמר רשב"א על שאתה מחדשנו בכל בוקר ובוקר אנו יודעים שרבה אמונתך להחיות את המתים. אמר ר' אלכסנדרי ממה שאתה מחדשנו לבוקרן של מלכיות. אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלנו. ר' חלבו בשם רשב"ן אמר לעולם אין כת של מעלה מקלסת ושונה. אלא בכל יום הקב"ה בורא כת מלאכים חדשים והן אומרין שירה חדשה לפניו והולכין להם. אמר ר' ברכיה השבתי את ר' חלבו והכתיב ויאמר שלחני כי עלה השחר והגיע זמני לומר שירה וכו' ע"ש. נראה לבאר דעת רשב"א לפי דעת החולקים והקובלים על ענין תחיית המתים דהיינו לא שהמת מת לגמרי ואח"כ יברא בריה חדשה רק הגם שהאדם מת עכ"פ נשאר בקרבו איזה משהו וענין עושם חיות שיחול עליו ברכת תחיית המתים לעתיד לבא וכדאיתא במדרש שמעצם לוז שבאדם שאינו נרקב ממנו יבנה האד' וישוב כמו שהיה ונוכל עוד להביא ראיה לזה מדברי חז"ל שאמרו שינה אחד מששים שבמיתה. ואם נפשך לומר שע"י מיתתו של אדם מסתלק כל רוח חיונית ולא נשאר בו מאומה. איך המשילו חז"ל שינה למיתה והעריכו בערך חלק אחד מששים כיון שעכ"פ בשעת תרדמת האדם נשאר בו איזה קיסטא דחיותא משא"כ כשהוא מת מת לגמרי ואין לשינה ומיתה שום ערך בהדי הדדי ואין המשל דומה לנמשל לומר שזה החי עדיין מת אחד מששים ממת לגמרי. אלא ודאי כדאמרן שגם כשהאדם מת נשאר איזה הבל דגרמי שיקום עי"ז לעתיד לבא כשירצה היוצר להעמידו. אמנם החיות הלז הוא חלק קטן מאוד לכן שיערו חז"ל שחלק חיונית הקטן הזה הוא אחד מששים שיש חיות באדם הישן וכנגדו השינה הוא אחד מששים שבמיתה. ואז שייך השיווי ודמיון ביניהם כלומר שהישן חי ששים חלקים וחלק אחד מת ולהיפך במיתה מתים ששים חלקים וחלק א' חי. ודברי חז"ל כדרבונות וסודות צפונות. לכן דעת רשב"א הנ"ל ממה שאתה מחדשנו בכל בוקר דהיינו שאנו מתעוררים מהשינה עי"ז אנו יודעים שרבה אמונתך להחיות המתים כי כמו כן נשאר רושם חיונית במת כמו עצם לוז וכנ"ל. ור"א אמר משל כזה לענין הגאולה האמיתית שאנו מחכים לה שאי אפשר להבין אותה על בוריה איך יעשה ה' נס הגדול בארץ לרומם קרן ישראל מכל צרותיהם. אכן ממה שאתה מחדשנו לבוקרן וכו'. אנו רואים שנשאר בקרבנו קיסטא דחיותא ורחמי השי"ת בצרותינו להושיע אותנו מיד הקמים עלינו ומזה אנו יודעים שרבה אמונתך לגאלנו ובוודאי יש בקרבנו אור זרוע מאת ה' שיתעוררו

רחמיו לגאולה שלימה והוא כעין הדמיון הנ"ל שאמר רשב"א והבן כי הגאולה השלימה נקרא ג"כ תחיית המתים חיי הנפשות. ואמר ר' חלבו במערכת המלאכים לעולם אין כת מקלסת ושונה אלא הקב"ה בורא כת חדשה ואומרת שירה חדשה והולכת לה. והמקובלים אמרו שהמלאכים מתלהבים באש היוצא מן הבזק ורצונם לדבק באור א"ס כטבע התלהבות אש למעלה להמשיך לשורשו ושם מתבטלים במציאות באור א"ס ולי נראה להוסיף ביאור להבין ענין הסילוק. למשל כי כל מלאך נברא לצורך עבודתו או בבחינ' אהבה או יראה וכיוצא בו. וביאור ענין שתכלית בריאתם לעורר בחינת אהבה להבורא ב"ה בעולם או בחינת יראה ודוגמתם כדי שעי"כ יתעורר למטה בלב איש ישראלי המדות הקדושות הללו לעבוד בהם ליוצר הכל שאל"כ מאי נפקא מהם שנברא בבחינת אהבה ועובד מאהבה או במדה אחרת הואיל ואין הדבר ברשותם כ"א לפי ענין שנברא אלא ודאי שתכלית בריאתם כדי שיתעוררו על ידם הבחינות והמדות למטה ויאחז איזה צדיק דרכו כשמרגיש שבא לו איזה אהב' או ירא' לדבק בבוראו ית"ש א"כ לפי"ז נוכל לומר כשהמלאך הנברא לאיז' מדה פועל בעבודתו שמעורר המדה ועל ידו מתעורר למטה איזה איש מעושי רצונו ית' לעבוד לה' בבחי' זאת אז ממילא מסתלק המלאך ונכלל בשורשו כיון שאין צורך לעולם הימנו. וזה שהקב"ה מחדש בכל יום כת חדשה לפי ענין היום ובירור הניצוצין והם אומרים שירה ומעוררים איז' קדוש' חדשה עד שנעשית למט' ע"י ישראל והולכים להם כנ"ל והבן ושמעתי אומרים בשם חכם אחד פי' המד"ר שאמר המלאך ליעקב הגיע זמני לומר שירה. וצריך ביאור שמיו' שנברא שרו של עשו לא הגיע זמנו לומר שירה עד היו' שנלחם ביעקב. אמנם הנה כל מלאך אינו אומר שיר' וזמר' להבורא ית"ש רק על החסד שבראו לעשות רצונו ית' ולמשל מלאך מיכאל כשפועל רצונו ית"ש ומלמד זכות על ישראל ומגביר החסדים אשר לזה התכלית נברא אז אומר שירה וכן כל המלאכים. והנה שרו של עשו הוא הס"ם הוא היצה"ר הוא השטן שנברא להסית האד' ולהסירו מדעת יוצרו כי לכך נברא. אמנם אע"ג שלכך נברא אין חפץ המלאך הזה באמת שישמע האדם לקולו לעשות הרע רק הוא מחויב לעשות פעולתו ולהדיחו והאדם יתחזק וילחום כנגדו ויכבוש אותו וזה תכלית בריאתו כי לא בראו היוצר ב"ה באופן אחר כי מאתו לא תצא הרע' רק כמשל הזונה עה בה"מ הנזכר בזוה"ק וכתוב שם כי אם ישמע בן המלך לזונה המסיתו במצות המלך וידבק בה אין מזה נחת רוח להזונה רק כשמתגבר בן המלך וגוער בה ודוחה אותה במהמורות לא תקום אז מתעורר נח"ר לאביו המלך ומשלם שכר לבנו וגם להזונה מיטיב בעבורו שעשתה רצונו להסיתו ולא יכלה לו ונעשה נחת רוח להמלך. וכן הנמשל להיצה"ר הגם שמפתה

את האדם מ"מ אין חפצו ברשעים המקשיבים לקולו. ולכן אמרו יורד ומסית עולה ומקטרג. אכן אז נעשה פעולתו באמ' כשמפת' לאדם ולא יכול לו ונתעורר נח"ר ליוצרנו ואז גם היצה"ר לוקח שכרו משלם בעבור שהוא גרם הנח"ר כמ"ש על פסוק ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני ממני דייקא כלומר שכל הנח"ר בא ע"י הפיתוי ממני וא"כ יש לו לשלם לי כל יקר וגדולה עיין במ"א. ונחזור לענינינו שהמלאך הנ"ל עדיין לא אמר שירה מיום שנברא שלא היה אדם שכבשו לגמרי כמו יעקב אבינו שלימו דאבהן שהיה בן פ"ד שנים וגבור בגבורתו שהיה מעביר האבן מעל פי הבאר כמי שמעבי' הפקק מעל הצלוחית ואף על פי כן לא נתעורר בכוחו חלילה לשום תאוה רעה. כמ"ש ראובן כחי וראשית אוני שנולד מטיפה ראשונה. וכתיב וישק יעקב לרחל ואמרו ז' נשיקות ובודאי היו הנשיקות בקדושה גדולה ואיזה יחוד נפלא וכמ"ש על ענין ויבך שרא' ברוה"ק שאינה נכנסת עמו לקבורה ומסתמא כשהיה בשעה זאת ראוי לרוה"ק מסתמא לא הי' הנשיקות חלילה במחשבה גשמיות רק בדביקות בעולמות עליונים ומי כמוהו קדוש ישראל והנה כשנלחם עמו שרו של עשו לא הית' האביקה בדרך פשוט כדרך שנלחמים בעלי מלחמות רק בוודאי היתה המלחמה ברוחניות לבלבל מחשבתו של יעקב אבינו מי יודע באיזה חקירות עצומות ורשתו אשר טמן וז"ש וירא כי לא יכול לי שאבינו יעקב התגבר בקדושתו נגדו עד שנגע בכף יריכו עיין בזו"הק ותראה קצת מזה. לכן אחרי שרא' הבריאה הנבחרת יעקב איש תם כי לא יכול לו אמר שלחני כי עלה השחר והגיע זמני לומר שירה שלכך נבראתי וברוך ה' שפעלתי פעולתי לכן אני חפץ לומר שירה:

ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין וגו'. הנה אצל השפחות כתיב ותשתחוין. לשון נקבות רבות כי הם שנים ונכללו הילדים הזכרים בניהם עמהם אמנם לאה שהיא אחת ובניה רבים כתיב וישתחוו לשון רבים נסתרים והיא נכללת עמהם אבל רחל ויוסף כתיב וישתחוו וצ"ל טעם לזה. אמנם ע"פ הדרך נכון ניח' דאית' בזוה"ק והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה ח"ו דיעקב סגיד לגבי' דההוא רשע אלא והו"א רמוז על קב"ה וסגיד לגבי שכינתא ע"ש באורך ויתכן לומר מה שאמר אשר חנן אלהים את עבדך לא שכיון לנגד עשו לקרוא עצמו בשם עבד אמנ' כוונתו לשמים כדרך הצדיקים המדברי' לישנא דמשתמע לתרי אפי'. והנה השפחות שהי' ראשונ' תיכף אחרי יעקב כשמעם דבריו הבינו ברוה"ק ובחכמת' שמסתמא השכינה עוברת לפניו ולצד עילאה ממלל לכן גם הם בערה בם אש ה' ותגשן ותשתחוין אבל לאה שהית' רחוקה מאחוריו לא הבינה כזאת לכן אפשר שהית' משתחו' בהתקשרות על כוונת בני' הצדיקים ונעשית מרכב' לכס' כבוד.

ראובן חסד שמעון גבורה לוי ת"ת יהודה מלכות שמקורו מבינה יששכר תורה שמקורו מחכמה זבולין מכתר וכמ"ש האר"י ז"ל וע"י המרכבה הזאת התקשר' להשתחות מול כסא כבוד לכן כתיב וישתחוו להורות כי ע"י בני' היתה משתחווה והיינו שנתכללת בלשון זכר ויוסף ורחל אחרונים שהיה יוסף מגין על רחל ומכסה אותה מפני עינו של אותו רשע ע"כ בשעה שהיה משתחוה היתה היא ג"כ משתחוה כדי שלא יראה אותה לכן נכללה ג"כ בלשון זכר וכתיב וישתחוו:

ותדבק נפשו בדינה בת יעקב וגו'. מהידוע כי הנ"ק שהי' בשכם שהי' צריך להתברר הקרה ה' מעשה כזאת וז"ש ותדבק נפשו הנפש הנ"ק שהיה בו בדינ' בת יעקב. ר"ל לפי שהיתה בת יעקב מסט' דקדושה וכל מין הולך אצל מינו ואפשר שזה כוונת חמור אבי שכם באמרו שכם בני חשקה נפשו בבתכם וגו' דהיינו שהי' מליץ עבור בנו כלומר שלא עשה המעשה בדרך זמה וניאוף אמנם לתשוקתו לדבק בקדושתכם וכדרך הרשעים מכסים על מומ' ומתכסים בשלמת צדיקים. ואמר ראי' לזה תנו נא אותה לו לאשה כי מדרך המנאפים אחר שגמר תאותו נמאסת עליו ושכם בני עדיין עומד בחשקו ודביקותו וע"ש ברעי' מהימנא בפסוק ולו תהיה לאשה ולזה היתה תשובת בני יעקב א"כ שבנך לבו חפץ בקדושתינו ימול א"ע והיה כמונו ונהיה לעם אחד כי א"א לדבק בקדושה עם הערלה, וחמור ושכם עם יוצאי שער עירו המזויפים שמעו לקולם ומלו את עצמ' במחשב' שקר לא לש"ש רק להראות כי הם ישרי' ומבקשי' דביקת הקדושה לכן מקרא כתוב ויהי ביום השלישי בהיות' כואבי' כי כשאדם עושה מצוה לש"ש הוא ירפאהו ממחץ אבל כשאדם מסגף א"ע לשם זיוף ושקר ממילא שמשיג כל מדוי הרעים לכן בדין לקחו נקמתם שמעון ולוי להעביר המזויפים וכת שקרנים מן הארץ:

וירא אלהים עוד אל יעקב ויברך אותו ונרא' לבאר מלת עוד שלכאורה הוא מיותר אמנם ידוע מהאר"י ז"ל שני שמות אלהים המושלבים עולה עק"ב ועם עשר אותיות עולה יעקב ועם נקודותיהם כמספר הזה עולה השטן שבשמות אלו דחה יעקב לעשו וזה השם סוד דחיית שעיר לעזאזל ע"ש וכבר אמרתי רמז בדברי עשו לפני יצחק ויעקבני זה פעמים כלומר שדח' אותי בשני פעמים יעקב הם השמות הנ"ל וזה שאמר הכתוב וירא אלהים עוד כלומר שהסכים הקב"ה על ידו בצירוף אלהים עוד כלומר ב' פעמי' אלהים כו' והבן:

ויאמר לו אלהים שמך יעקב וגו'. בגמ' אמרינן כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה אלא מעתה הקורא לישראל יעקב ה"נ שאני התם דאהדרי' קרא. וקש' למה באמת אהדרי' קרא. וי"ל דבשלמא לאברהם שניתוסף רק ה' בשמו רצה הקב"ה שלא ישתנה שמו רק אברהם וכן הקורא לשרה שרי שנשאר לה השם דמקודם רק שנשתנה אות י' וגם אות

י' ניתוסף ביהושיע וכפירש"י לעיל משא"כ ישראל אם לא אהדרי' קרא היה נשכח שם יעקב ממנו מכל וכל לכן אמר הכתוב שמך יעקב כלומר זה שמך לעולם ואעפ"כ ישראל יהיה שמך וביאור השמות נראה בדרך רמז כי יעקב רומז על אופן העבודה שצ"ל האדם תמיד עקב ושפל בפני אות **י** הכתוב בראש שהוא מורה על בורא עולם שאין לדמותו בשום ציור קוין. אמנם יש לך בני אדם שהם ענווים ושפלים בעיניהם אמנם מחמת שהם בטלים ופורקי' עול מתורה ועבודה ועלולים לעבירות בכל שעה ומטעם זה הם מכירים שפלותם ולא זו הדרך לעובדי ה' רק לעבוד ה' ה' במצות עשה ול"ת ודקדוקי סופרים ואעפ"כ תהיה בו רוח נשברה ונמוכה לפני גדול אדונינו ורב כח לדעת שעדיין לא יצא י"ח. וזש"ה שמך יעקב כלומר שתתנהג בעקב וענוה ולא יקרא שמך יעקב באמת כלומר שתהי' כטפשים הנ"ל רק ישראל יהיה שמך המורה גדלות עבודת ה' ושמך יעקב ענוה לא תזוז ממך:

א"י שמרמז על הצדיק העובד ה' שצ"ל בחי' עקב וענוה ולדעת כי הוא אין ואפס אמנם לפעמי' צריך הצדיק להתחזק ולעמוד על עמדו לעורר רחמי המלכים והשרים יר"ה לבטל גזירות רעות מעל אחב"י. ולסתום פי המקטריגים וכמ"ש רשב"י בס' הזוהר בר יוחאי בעלמא וכמו ששמענו בדרך זה ממורנו החסיד הצדיק מ"א זצ"ל ולא שהתנשאו רוחם בזה באמת רק היה מרוממים ומנשאים א"ע להמתיק הדינים ולעמוד כתריס נגדם וזש"ה הגם ששמך יעקב כנ"ל מ"מ לא יקרא שמך יעקב כלומר לא לעולם כ"א לפעמים ישראל יהיה שמך ותתנשא בדרך כי שרית עם אלהי' ואנשים ותוכל:

ויעל מעליו אלהים וגו'. ופי' רש"י איני יודע מה מלמדנו ומסתמא סוד גדול נרמז בפסוק הזה אמנם נבאר לפי דרכינו איזה רמז קצת. שנוכל לדרוש בו. הנה כל צדיק וצדיק לפי עבודתו את ה' באיזה בחינה ממשיך בו קדושת הבורא יתב' ואיתערותא דלתתא איתערותא דלעילא להשראת השכינ' בבחינ' הזאת למשל אברהם אבינו ע"ה היה עובד השי"ת מאהבה ויצחק בפחד ויראה ויעקב בת"ת והמשיכו השראת שכינה על עצמן במדות הקדושות הנ"ל נמצא שנקרא המדות הנ"ל מקום שהי' המקום וגבול להשראת שכינתו על הצדיקים והנה כל צדיק מדי היותו בעוה"ז השפל יהיה מי שיהיה א"א לו להתקיים תמיד בקדושתו בבחינ' אחת תמידיות כאשר אנו רואים למשל שא"א להמשיך הדביקות וגילוי האלהו' כל היום כמו בשעת ק"ש ותפלה או בימות החול כימי שבת ויו"ט וזה בכל אדם לפי בחינתו מרגיש קדושה יותר בעת רצון ק"ש ותפלה וימי קודש ואח"כ יורד ממדרגתו עד שיתחזק ויתאמץ לעלות כמקדם וזה היה רצון מלכנו להנהיג כן שוכני בתי חומר בעולם הגשמי לבלתי היות להם תענוג תמידי כי אז לא ירגישו

כנודע וזש"ה ויעל מעליו אלהים דהיינו שנסתלק קדושת השרא' אלהי' במקום אשר דבר אתו כי ב' של במקום משמשת כמו עם מקום דהיינו שהכתוב מורה לנו איך שייך לומר הסתלקות השכינה לזה אמר כי נסתלק עם המקום דהיינו המדה שהוא עובד בה לה' והבהירות ממילא נסתלק וזש"ה ויצב יעקב מצבה להורות לנו דרך חכמה אשר דרך בה יעקב אבינו ע"ה כי כל צדיק מחויב בשעת הבהירות להכין עצמו ולהתאמץ שלא יפול לגמרי אפילו כשיעבור זמן הבהירות וכבר כתבנו די מזה במ"א ורמז בדברי שלמה ע"ה ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה ע"ש. לכן צריך לתקו' יתד במקו' נאמן ולהתקשר היטב בשעת הבהירות וז"ש ויצב יעקב מצבה דהיינו שיהי' מצבה לבהירתו ויסך עליה נסך ויצוק עליה שמן דהיינו שהמשיך מוחין עילאין הנקרא יין ושמן להתקשר בם שלא יפול חלילה לגמרי ממדרגתו ויהי' לו מעמד ומצב:

ואלה המלכים אשר מלכו וגו'. ידוע מס' רבינו רד"ב זצ"ל כי כל אדם אשר מתנשא רוחו בקרבו לאמר אני למדן ואני עובד ה' הוא ממלכין דמיתו ומאנין תבירין ר"ל והתיקון היא ע"י שם מ"ה לדעת כי מה הוא זולת שפע הבורא ב"ה ע"ש באורך. וזש"ה ואלה המלכים שהם ז' מלכין דמיתו לפני מלך מלך לבני ישראל כי מלך לבנ"י הוא היוצר כל וכשח"ו האדם מתנשא נגדו ברוח גבוה כלומר שהוא יש בפ"ע זולת המלך הנ"ל אז הוא עצמו מאלה המלכים וז"ש חז"ל כל הנטפל לשם מלפניו הוא נמחק פי' הגם שאד' עובד ה' ונטפל להשם אבל מלפניו כלומר שנדמה לו כי הולך לפני השי"ת ואינו צריך לעזר הבורא כי הוא עובד ה' ולומד תורה בכח עצמותו אז הרי זה נמחק מסטר' דקדוש' ואין בו ממש כי הוא ממאנין תבירין אבל הנטפל לשם מאחריו ופירשו בו חז"ל כגון כינוי אלהינו אלהיכם רמוז מי שעובד הש"י ונדמ' לו שאין עושה כלום רק השי"ת ההולך לפניו הוא מנהיגו ונותן בו דעה והשכל ללכת מישרים והוא רק הולך אחריו הרי זה אינו נמחק שכבר קדשו השם כי הקב"ה מקדשו בכל פעם יותר ויותר ע"י הכנעה וענוה כנ"ל:

בהפטרה

הנה קטן נתתיך בגוים וגו' פי' כי בוודאי השר העומד בהיכל הפנימי של המלך ורוא' גדולתו אז מפחדו ויראתו מקטין א"ע בעיניו ובא לידי הכנעה ושפלות רוח משא"כ העבד השפל והבזוי שהוא עומד מבחוץ ואין עליו כ"כ אימת המלכות ממילא שמתנשא רוחו בקרבו. ומעתה נבאר סמיכות הפסוקים שאמר עובדי' לאדום לדעת זאת כי קטן נתתיך בזוי אתה מאוד לפיכך זדון לבך השיאך ומתעורר בך הגאות לשמי' שיאו אמנם אם תגבי' כנשר ואם בין כוכבים שים קנך רמוז כי עיקר התנשאם הוא שרוצי' לשים קנם בין הכוכבים אלו ישראל שנמשלים לכוכבי שמים הרב' פעמי' במקרא והם רוצים

למשול בם אבל משם אורידך נאום ה' משם דייקא שע"י ישראל הקוראים לי בצרתם אשוע ואומר הנני להושיע להם מכל המצירים. איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו. רומז בדבריו לשר של עשו כמ"ש לעיל הגם שנדמ' לנו כי הוא השר הגרוע והוא היצה"ר הוא השטן מ"מ כ"ז הוא רק חיצונותו אבל פנימותו הוא טוב בודאי ואין רוצה להחטיא לבר ישראל אמנ' לפתותו מדרך טובה ובן חכם יתחזק עליו ויאמר לו נואש ולא יאבה לו ולא ישמע לקולו כמשל הזונה עם בה"מ המבוא' בזו"הק וכמ"ש לעיל. והנה השר הזה נברא בתכלית זה בהסתר אבל לגילוי עין הראות נדמה כי הוא היצה"ר הגרוע. והנה בימי יעקב כאשר נאבק עמו השר וירא כי לא יכול לו ויאמר שלחני הגיע זמני לומר שירה וכמ"ש לעיל באורך. אז נתגלה כל תכלית כוונת בריאתו אשר נברא כי חפץ בטוב האדם ושמח באמת בזה וכמו שברך את יעקב ורצה לומר שירה וז"ש איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו כלומר נתגלה הפנימית שלך ע"י הצדיק יעקב אע"ה. ובדרך רמז נאמר כי עשו במילואו ע"ין ש"ין ו"ו. והנה המילוי בלבדו הוא הנעלם והמכוסה שבאותיותיו עולה קכ"ו שם אדנ"י בריבוע שהוא בכתר שבמלכות רומז שהפנימית שבעשו הוא רק טוב ומסכים גם כן לכתר מלכות הבורא ית"ש:

וישב

וישב יעקב במד"ר כתיב בזעקך יצילוך קבוציך תני כנוסו וכנוס בניו הצילו מיד עשו. ואת כלם ישא רוח יקח הבל זה עשו ואלופיו ע"ש. ונרא' סמיכות הענין לפסוק וישב יעקב כי יש"ב נוטרקין י"ב שבטים ואמר המד"ר כי רמז הכתוב כי כנוס יעקב עם י"ב שבטים הצילוהו מיד עשו ואלופיו הנזכר למעל' בפ' וישלח. לכן ניחא מש"ה אלה תולדות יעקב יוסף והקשו המפרשים כי לא יוסף לבד תולדות יעקב ותירצו שם ולפי' הנ"ל ניחא דהלא במלת יעקב נקוד טעם רביע מלעיל והוא טעם מפסיק כנודע מהמדקדקים דהיינו שהזכיר הכתוב למעלה ברמז במלת וישׁ"ב יב"ש כנ"ל ואמר עליהם אלה תולדות יעקב וחוזר ואומר ענין בפ"ע יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה וגו':

ויראו אותו מרחוק וגו' ויתנכלו אותו להמיתו עיין פרש"י ונמצא בס' ישן נושן העתק מ"ש באמתחת מקובל גדול המכונה ר' נחמן בן שמואל ביאור על רש"י הלז אכן ביאורו צריך ביאור כי דבריו סתומי' וקצת מהם אבאר כיד ה' הטובה עלי. מ"ש כי כל הענין נכלל בפסוק והנ' נער בוכה וכתב כל הענין תבין כאשר תבין חנוך בן ירד ע"ש. ונקדים לזה דהנה י"ב שבטי ישורין צדיקי יסודי עולם חלילי' להם למכור יוסף אחיהם בזדון עם הכירו בו שהוא צדיק יסוד עולם. אכן מאת ה' היתה זאת הסיבה לגלגל אבותינו למצרי' לכן טעו ונדמה ברוחם כי יוסף אחיהם אינו צדיק הגם שהוא מזרע אביהם מ"מ איזה

בחי' פסולת שיצא ממנו כמו עשו מיצחק וישמעאל מאברהם וכמ"ש האר"י ז"ל להדיא זה הענין. ומן הידוע כי כל חוטא בשוגג ובפרט אשר האלהים אנה לידו הלא מיד אחר עשות החטא מתמל' חרטה ובושה ונפקחו עיניו לראות עד היכן הגיע הפגם במעשיו. לכן נבין אשר כתיב וישלחו כתונ' הפסים וגו' כי ענין שליחת כתונת הפסים לרמז על דבר גדול ושברון רוח אשר להם דהנה בהקדמת ת"ז דף ב' ע"ב איתא ובג"ד איקרי מלאך שר הפנים דע"י שליחא דא מתיחדין בשיתא יומין דחול אבל ביומא דשבתא לא סלקין תרין שמהן אילין וכו' ולא מתייחדין אלא בצדיק חי עלמין. ביאור הענין כי בששת הימים כנסת ישראל אינה במדרגה גדולה וצריכה למליץ ולפטרון והוא מט"ט הכותב זכיות ישראל ונעשה היחוד על ידו ונקרא שר הפנים ע"ש שהוא פונה פני ה' אל עמו ישראל ופני ישראל אל אביהם שבשמים כדרך היחוד וכמ"ש מלאכי רחמים חלו נא פני עליון אבל בשבת כשישראל עולין במעלה ונקראו בנים למקום אינם צריכים למליץ ונק' דמתייחדין בצדיק חי עלמין והבן. והנה בוודאי כשהם השבטים יחד בבית אביהם אז נעשה היחוד ביתר שאת ע"י יוסף הצדיק מרכבה לצדיק חי עלמין כנודע. אכן אחרי נמכר היה צ"ל היחוד ע"י מט"ט שר הפנים. וכבר אמרנו כי החוטא בשגגה אחרי עבור את החטא מרגיש בעצמו הפגם. ומסתמא השבטים הקדושים אחרי מכיר' יוסף בשגגה בסיבת ה' עליהם ויאורו עיניהם להביט האמת כי יוסף אחיהם הוא צי"ע ובהפרדו צ"ל היחוד ע"י המלאכי' הקדושים הנקרא פ' סקי"ן סגרי"ן י' הוא"ל מט"ט שכלם שמותיו כנודע ונרמזו בנוטריקון של פסי"ם וז"ש וישלחו כתונת הפסים כלומר לגלות המרירות אשר נולד על ידי הפרדם מאת אחיהם כי הם צריכים עתה לפסי"ם כנ"ל: וזה שאמר המקובל הנ"ל בפ' והנה נער בוכה כי מט"ט נקרא בסוד נע"ר כידוע וסיים כאשר תבין חנוך בן ירד כי חנוך הוא מט"ט כנודע וכאשר יתבאר עוד לקמן מענינים אלו: לכן סמך הכתוב למכירת יוסף ויהי בעת ההוא וירד יהודה שהורידוהו אחיו מגדולתו כי אחרי הפרד יוסף הצדיק אז' נתגלה הפגם במלכות בית דוד הבא משבט יהודה כנודע. ונסמך מעשה תמר להורות כי לולי שנמכר יוסף כי אז נעשה היחוד ע"י ביתר שאת ולא היה פגם במלכות בית דוד אז היה יהודה נושא אשה הראוי' לו ומוליד את פרץ וזרע המלוכ' אבל אחרי מכירת יוסף ונעשה פגם במלכות בית דוד ממילא שהיה צריך להיות לידת זרע המלוכה בהסתר ובהצנע ע"י תמורות וחילופים וע"י אשה ששמה תמר. ויראה יהוד' ויחשב' לזונ' ולא הבין מהו' הענין אחרי שהרגי' גודל תאותו ויצרו בוער בו לבא עלי'. וירא כי לא יכול לו והי' יודע בעצמו שהוא צדיק גמור וחליל' ליהוד' להיות פרוץ בעריות ע"כ הבין קצת כי לא לחנם יצאה אש מאת ה' להבעיר בו כח המתאוה אם לא שיולד

מזה דבר גדול. ויאמר אליה הבה נא אבוא אליך פי' הזמנה כי זירז אותה להזמין א"ע בקדושה כי אין הדבר פשוט ולא יאונה לצדיק וגו'. ותאמר מה תתן לי כי תמר הבינה הדבר על בוריו כנשמע מס"ק וכפרש"י שראת' ברוה"ק שתתעבר ממנו מלכי' ונביאי'. ולכן הטעימה אותו בדבריה למען ירגיש הענין ואמרה מ"ה תתן לי פי' שצריך להשפיע לה קדושת שם מ"ה לצורך היחוד כנודע ויאמר אנכי אשלח גדי עזים עיין בס"ק הביאור ותאמר חותמך ופתילך ומטך ואמרו במד"ר שרמזה חותמך זה מלכות ופתילך סנהדרין ומטך זה מלך המשיח שנאמר מטה עוזך ישלח ה' וכו'. דהיינו שרמזה לו שירגיש הענין כי מזה הענין תבנה ותכונן מלכות בית דוד והסנהדרין היושבים בחלק יהודה והמלך המשיח הנרמז בשם מטה שעתיד להטות כל עולמות כלם לקבל עליהם עול מלכות שמים וכן מט"ט שמו נקרא ע"ז הפעולה כנזכר בס"ק וזה המטה שהיה ביד משה ואהרן שהיה ע"י ההתחלה לפעולה הזאת להטות הכל תחת ממשלת יוצר הכל ולהבין כל יציר כי הוא יוצרו ועתיד להיות ביד המלך המשיח עיין במד"ר:

ולא שמע אליה לשכב אצלה. ופירש"י וכן במד"ר לשכב אצלה אפי' בלא תשמיש להיות עמה לעוה"ב ע"ש. ולכאורה קשה מה חידשו בזה חלילה ליוסף הצדיק לשכב במטה ארמית וכן לא יעשה. ונוכל לומר דהנה יוסף הצדיק ע"י מעשה הנסיון הזה נתגדל עד שנעשה מרכבה קדושה לבחי' צי"ע כנודע. והנה המרשעת הזאת צפתה באיצטרלוגין שלה שעתידה להוליד ממנה בן ונבאה ואינה יודעת מה נבאה כמבואר ואפשר שע"י איצטרלוגין שלה השכילה שע"י הנסיון הזה וכבישת יצרו יוסף הולך וגדול עד כי גדל מאוד להיות מרכבה קדושה כנ"ל ומדרך היצה"ר לעשות את שלו לכן הסיתה אותו שכבה עמי כלומר יהיה בלא תשמיש וכבוש את יצרך ותהיה מפליא לעשות אפילו במטה אחת עד שתשיג מדרגה היותר גדולה. אמנם תומות ישרים תנחם וחלילה לאדם להביא א"ע לידי נסיון פן יפול במהמורות בל יקום ואין סומכין על הנס. וכן עשה יוסף הצדיק לא שמע אליה לשכב אצלה אפילו בלא תשמיש פי' להגדיל הנסיון אשר ע"י כן יזכה לעוה"ב יותר וזהו להיות עמה לעוה"ב דהיינו שיזכה על ידה לעוה"ב וכמ"ש לדבורה לא מעוקציך ולא מדובשך: ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואמרו במד"ר יום שבת היה שנאמר כי בו שבת מכל מלאכתו ע"ש כי יוסף היה הולך בקדושתו כדרך הצדיקים במחשבת יחודים נפלאים וזה היה מלאכתו כמו שמסיים המד"ר שקרא ושנה מה שלמד מאביו כי סוד המקרא הוא תורה שבכתב ושונה המשניות תורה שבע"פ ומהם היחוד הגדול והקדוש. והמדרש הוציא הדרש מפסוק ואין איש וגו' כי היה יום השבת זמן שלש סעודות סעודתא דחקל תפוחין וסעודת עתיק' וסעודת ז"א ונרמזו בפסוק ויבא

הביתה לעשות מלאכתו הוא מלכות כי האלף נחה. ואותיות הנשאר הם ואותיות מלכות סעודה א'. ואי"ן הוא סעודתא דעתיקא. אי"ש הוא סוד ז"א הנקרא איש וז"ש מה שלמד מאביו כי יעקב הוא סוד ז"א ודיוקנא של אביו נזדמנה לו לעשות היחוד לעילא והיה המשכתו ע"פ שלשה שמות אל הוי"ה אל שד"י אל אדנ"י ונרמזו בפ' ב' ויהי ה' את יוסף כי ויה"י גימט' א"ל עם הוי"ה הכתובה שם ויה"י איש מצליח רמז א"ל שד"י כי איש עם אותיותיו עולה שד"י. ויה"י בבית אדוניו רומז לשם א"ל אדנ"י אשר ע"י נעשה היחוד כנודע. ואמרו רז"ל שנעץ צפרניו בקרקע כי מדרך הצדיקים בפרט יוסף לתקוע אהלו למעלה ומחשבותיו שוטטים ברקי' לכל אשר תמצאנו ואחרי כבישת יצרו ונעשה מרכבה עליונה נעץ עשר צפרניו הם עשר מדותיו בקרקע רומז לשכינה הוא קרקע עולם. וינס ויצא החוצה מעולמות התחתונים. והיה שכרו. שהמרשעת הנ"ל בגדים שלבשה שחרית לא לבשה ערבית ועפ"כ נשאר בצדקתו ונדבק למעלה להתיחד עם הקדושה והשיג כעין זה לבושין דלבש בצפרא לא לבש בפניא לבושיו דלבש יומא וכו' היינו שיהיה לו תמיד בהירות חדש להתדבק עם יוצרו והבן:

דרוש לחנוכה

בתהלים קפיטל ע"ז. אתה האל עושה פלא וגו'. איתא במס' שבת פרק ב' מאי חנוכה תנו רבנן בכ"ה בכסליו תמניא יומי דחנוכה אינון כו' כשנכנסו עכומ"ז להיכל וכו' לשנה אחרת קבעום בהלל והודאה. ולכאורה תמוה הלא זריזים מקדימין למצוה ומדוע המתינו לשנה האחרת ולא חנוכה ההוא בעצמו. גם יש להבין מה שאנו אומרים על הניסים בברכת הודאה וכתב האר"י ז"ל הטעם משום דאז בימי מתתיהו ניתקן ההוד דאיהו בנצח ואיהו בהוד ובנצח שם מ"ה ובהוד שם אדנ"י ושניהם מספרם נ"ס וכן בברכות תקע בשופר שהוא כנגד הוד והו"יה החתימ' בניקוד קיבוץ שם הנוסח ושא נס לקבץ גליותינו. ולכאורה תמוה כיון דמלת נ"ס מורה על יחוד שמות שניהם ואנן קי"ל נצח והוד תרי פלג' גופה. א"כ למה בחרו חז"ל לקבוע ברכ' הנסים בהוד וכמ"ש על נסיך ועל נפלאותיך שבכל יום עמנו בברכת מודים. ולא תקנו זה בברכה שהוא בנצח כיון ששניהם כחדא חשיבא ונקדים לבאר מ"ש בפע"ח שער השבת בשם החברים כי היכ"ל מספרו נ"ר ע"פ מספר הקדמי דהיינו בא"ב מאות **א'** עד אות **ה'** שהוא אות ראשונה במילת היכ"ל עולה ט"ו. אח"כ מ**א'** עד אות **י'** נ"ה וכנ"ל עד אות **כ'**. ע"ה וכנ"ל עד אות **ל'** ק"ה סך הכל עולה נ"ר ע"ש וכבר בארנו טעמו ונמוקו מ"ש האר"י ובמ"א כי נ"ר גימ' רמ"ח איברין ותרין דרועין שעולה בהם. והלא בספירת מלכות עסקינן ונחשבת רנ"ב איברין דנוק' וכמ"ש האר"י גופי' בר"ת ר"אה נ"א ב"ענינו ע"ש. אמנם י"ל ע"פ הקדמה

מבשרי אחזה אלוה דהנה רמ"ח איבר"י הנקבה כמו הזכר וניתוסף בחשבונה ד' איברין שהם ב' צירים וב' דלתות שבהן פתיחת הרחם לעת הלידה אשר תלד ואמרו חז"ל אשה בשעה שכורעת לילד נשבעת שלא תזקק לבעלה וע"ז יולדת חייבת בקרבן שבועה הואיל ואח"כ עוברת על שבועתה לכן מסתמא הסברא נותנת שאח"כ כשטובלת ומשמשת עם בעלה נשכח ממנה צער הלידה שאל"כ לא היתה מתיחדת עמו אלא שהיא משכחת צער הנ"ל: ועתה מבשרי אחזה המשל כביכול בספירות עליונות מרכבה הקדושה. כי בברכת ר"אה נ"א ב"ענינו מורה על החורבן ואנו מבקשים רחמים שיפתחו שערי רחמים אז נחשבים רנ"ב איברים כמבואר בר"ת מה שאינו כן בכוונות הדלקת נר שמורה על היחוד שאז משכחת ד' איברי' ב' צירים וב' דלתות אשר יש בהן צורך אל הלידה כנ"ל וממילא נחשבי' רק רמ"ח איברי' ונחזור לענייננו לפרש סוד דאיהו בנצח היינו שהבורא ב"ה הוא המהוה ובורא כל דבר נקרא נצח שהוא נצחי וקיים לעד ואין הפסק לגדולתו והגם שלמטה מורדים ופושעים בו כתיב שיחת לו לא. ואין הפגם מגיע בעצמותו והכל היה גלוי וידוע לפניו טרם הבריאה והשתשע במעשה צדיקים וראה מעשה הרשעים והמחריבים וכן כתב הרמב"ם בה' תשובה על פסוק כי לא מחשבותי מחשבותיכם כי אין השגה בשכל שום נברא לדעת מחשבת בוראו איך יתכן הבחירה והידיעה והיו תואמים. ואמונת ישרים הוא המשנה הכל צפוי והרשות נתונה שלא היה דבר נעלם מבורא עולם. לכן אין פגם בעצמותו אפי' ע"י מעשה הרשעים כי צפה והביט את כל מראשית עד אחרית ובודאי ראה שיכנסו עכומ"ז להיכל ובית חשמונאי ינצחום ואין כל חדש. לכן ניחא שלא תקנו הודאת הנסים בברכה שהיא בנצח המורה על הבורא ב"ה כי ההודאה שייך על דבר שהיה בו הכחשה ואח"כ בא ההודאה וכמ"ש רבותינו ע"ה מודים מכלל דפליגי. אבל בעצמות הבורא שלא היה מגיע פגם בעצמותו וככה לא ניתוסף בו ענין יותר ע"י הנס כי הכל גלוי וידוע ומסודר בחוקו ולכן נקרא איהו אמת ואיהי אמונה דיליה כי הבורא ב"ה אמת הוא דהיינו שלא ישנה ולא ישתנה והוא אמיתי אבל כנסת ישראל דאיהי בהוד בשם אדנ"י ואיהי אמונה דיליה דהיינו שבנ"י ממליכין אותו ואומרים אתה אדונינו ואדון על כל המעשים ולפעמים כשמתעלה בחי' המלכות ואין נראה בעליל כמו כשנכנסו עכומ"ז להיכל אעפ"כ איהי אמונה דיליה ומאמינים בני מאמינים ועומדים באמונתם ומתחזקים עד שהם מתדבקים בבוראם דאיהו בנצח ומנצחים את הכל. לכן לפי ראות עיני בשר היתה זאת מעשה נסים שכשנכנסו עכומ"ז להיכל נסתלק בחי' בהירות המלכות וטמאו כל השמנים שהם המחשבות הקדושות המכונים בשם שמן כמ"ש במקום שהשמן מצוי חכמה מצויה. ואח"כ גברה בית חשמונאי ונצחום וניכר

הנס לכנסת ישראל דאיהי בהוד להודות ולהלל ולומר על הנסים וז"ש שנכנסו להיכ"ל כי היכ"ל עולה אד"ני ושם בקשו לעשות הפגם ולא יכולו אבל בעצמותו לא שייך שום פגם כנ"ל. ואפשר שבשנה הראשונה כשנצחו מגודל הנס והבהירות נתדבקו היטב ביוצרם ונעשו כגוף אחד כביכול עד שלא הצריכו לקבוע בהלל והודאה כגוונא דיליה. אמנם לשנה האחרת היו צריכים לקבוע כמו קובע במסמרים לא ימוט בהלל והודאה שיהי' דבוקים בה' ע"י ההודאה. והנה י"ל מ"ש החברים בנ"ר מספר הקדמי לשון שמורה על קדמות השכל ועולמות הנפלאים והגבוהי' שמהם צריך להמשיך האור כי גם כשתחסר מספר היכ"ל ממספ' נ"ר נשאר מספר קפ"ה סוד אור הפ"נים א"ל במילואו אל"ף למ"ד ומספרו הק"ף שהו' ה"פ א"ל (צ"ע וק"ל) כפשוטו דדיקנא. לזה נרמז בפסוק הנ"ל אתה הא"ל אותיות הא"ל רומזים ה"פ א"ל עושה פלא מהם בא מעשה פלא כמ"ש האר"י כי פלא בא"ת ב"ש אותיו' תכ"ו והוא בסוד והם תכ"ו לרגליך כלומר הצירוף של תכ"ו כאשר ת' עלמין מאירים באותיות כ"ו הוא שם הוי"ה אז כל העולמות תכו לרגליך. וזהו סיפא דקרא הודעת בעמים עוזך שאז מודיע לכל כי העוז שלו הוא. והגם שסידר האר"י בכוונות שם א"ל ללילה א' של חנוכה אמנם ההמשכה משם זה מאיר לכל ח' לילות בסוד שם א"ל המאיר לתמניא תיקוני דיקנא. וז"ש חז"ל בכ"ה בכסליו תמניא יומין אינון דהיינו שבכ"ה בכסליו שכוונתו בשם א"ל בו נכלל כל תמניא יומין וממנו יוצאת האורה וזה שהיה הנס לשמונה ימים דייקא. ואמרו חז"ל שנשאר פך אחד מונח בחותמו של כה"ג ופרש"י שהיה מוצנע ולא טמאוהו ע"ש. ונראה שזה היה כנגד תיקון ורב חסד סוד כהנא רבא ולא היה בו פגם וממנו נעשה נס להאיר לשבעה. ואמרו בגמ' ת"ר נר חנוכה איש וביתו דהיינו כי נ"ר עולה רמ"ח איברין דנוק' היא כנסת ישראל מתיחדת עם דודה בין תרין דרועין דמלכא הם החסד והגבורה המורים על אהבה ויראה. והיחוד נרמז במלת איש וביתו. ורמזו חז"ל עוד כי אין די שיביא האדם הבהירות לעצמו רק להשפיע לכל ביתו שיעבדו ג"כ את ה' באהבתו ויראתו. להשפיע להם קדושה ע"י הדלקת נר חנוכה. והמהדרין נר לכא"וא דהיינו אם ב"ב הם אנשי לבב ויכולים למשוך להם בעצמם קדושת השם אז נר לכא"וא. ואמרו ג"כ מניחו על פתח ביתו מבחוץ כי עיקר הארת חנוכה לכל מי שיש בכוחו להמשיך הקדושה מבחוץ ר"ל לאותן העומדים עדיין מבחוץ ואינם משיגים הקדושה ולהאיר לכל העולמות שיכירו וידעו כי ה' לבדו הוא המושל בכל אפסי ארץ ולכן אפשר מטעם זה לא נזכר פלפולי חנוכה במשניות הגם שיש בהם פלוגתת ב"ש וב"ה כי המשנה סוד פנימית העולמות ושם אין צורך כ"כ רק נזכר הפילפול בברייתא שהוא לשון חיצונית כמ"ש פוק תני לברא דהיינו לרמז כי עיקר הבהירו'

לשלשל הקדושה להאיר מבחוץ. וז"ש במג"א נוהגין הנערים לסבב בחנוכה ומנהגן של ישראל תורה הוא. ורמז כי צריך להשפיע בחנוכה למי שהוא במדרגת נער וע"י הצדקה שנותנים לנערים מתעורר למעלה צדקה וחסד להשפיע לאדם הגם שהוא בבחינת נער. וגם בלא"ה ההכנה בחנוכה על הימים הבאים אחריהם טבת ושבט שהם ימי שובבי"ם כי תמיד צריך האדם להכין קדושה מימים טובים על ימים הנמוכים וכמ"ש בפסוק ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה וכמו שקבלנו מרבינו מ"א זצ"ל בספרו הקדוש אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים שמימי מוחין דגדלות צ"ל הכנה על יומין דמוחין דקטנות. והחדשים הנ"ל הם סוד עיינין דרחל כנודע לכן נעשה ההכנה עפ"י הסתכלות בנר חטכה לראותם בלבד לתקן כל אחד מה שפגם מעודו בראיית עין. ואמרו שם ואם היה דר בעלי' פירו' כמאמרם ז"ל ראיתי בני עליה והם מועטים כי הצדיקים הגדולים נקראים בני עלי' צירוף ע"ל י"ה פי' שהם מתקדשים ומטהרים א"ע עד שמשיגים בחי' אי"ן ועולים בקוצו של י' משם הוי"ה והוא ע"ל י"ה לכן הם מועטים שלא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול. והבחינה הזאת היתה בימי שלמה המלך ע"ה דקיימא סיהרא בשלימותא וכן כנסת ישראל מתיחדת עם דודה בשלימות וז"ש אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה כי כסף הוא בחינ' אהבה וכשנתעלו בימי שלמה והיו עובדים בבחינת אי"ן והתפשטות הגשמיות והיו מבוטלים מלעבוד בבחינת מדות אפי' מאהב' וכמ"ש רבינו ע"ה משה בנה משכן בלא רברבנוהי דהיינו שמגודל הכרתו והשגתו הבורא ב"ה היה בטל בעצמו מלעבוד במדות אהבה ויראה ודוגמתם. וזה נקרא בלא רברבנוהי עכ"ל. וכן בימי שלמה מגודל גדולת מלך מלכו של עולם הגיעו לבחינת אי"ן ויתבוששו אפילו לאהוב את הבורא רק היתה עבודתם באיזה בחינת יראת הרוממות שלא יתבטלו ממציאת כי כן עבודת המלאכים מקבלים עול מלכות שמים רק שנותנים באהבה רשות זה לזה כי ההשפעה זה לזה הם כשיורדים ממדרגתם הגדולה אבל בבחינת עבודה כל המדות בטלים ונמשך בימי שלמה עד אחר החטא ונתקטן הבהירות ואמר הכתוב ויתן את הכסף כאבנים וכמ"ש חז"ל במס' סנהדרין דרמי קראי אהדדי ומשני. ונחזור לענייננו אם יש צדיק גדול כזה שהוא מבני עליה ונקרא דר בעליה ואי אפשר לצדיק כזה לרדת למט' לגמרי להאיר מבחוץ כנ"ל אז אמרו מניחו בחלון הסמוך לרה"ר דהיינו שצריך לשלשל אורו דרך הז"א שנק' חלון הסמוך לרה"ר סוד המל' ועולם המקבל כנודע ופליגי שם ב"ש וב"ה ב"ש אומרי' פוחת והולך כנגד פרי החג דהיינו שדעת ב"ש שע"פ נר חנוכה והמשכ' הקדושה נדחים החיצונים לכן אמרו פוחת והולך כמו פרי החג כנודע כוונתם. וב"ה אומרים מוסיף והולך כי הכוונה להמשיך הקדושה ולהאיר לכל וזה מעלין בקודש

שזה עילוי לקדושה ואי"ן מורידין דהיינו בחינ' אי"ן מורידין ג"כ להאיר למטה. ואמרו שם ובשעת הסכנה פרש"י שגזרו על המצות מניחו על שלחנו ודיו. ביאור הענין כי בשעת הסכנה מאחר שגזרו על המצות והדינים שלטין חלילה אין בקדושה בהירות כ"כ להמשיך האור מבחוץ פן יתאחזו החיצונים לכן אמרו מניחו על שלחנו הוא עולם הבינה הנקרא שלחן בצפון ודי"ו צירוף אות יו"ד שהוא החכמה וצ"ל היחוד לעילא לעילא עכ"פ בחו"ב בסוד חכם בבינה: וע"ז אמר רבא וצריך נר אחר להשתמש לאורה וקשה הלא בלאו הכי ההלכה פסוקה דאסור להשתמש לאורה וממילא בשמניחו על שלחנו צריך נר אחר ומאי קמ"ל ואפשר דטעמא רב' אשמעינן וסוד רמוז בדבריו כי האר"י ז"ל גילה לנו הטעם שאסור להשתמש לאורה כדי שלא יתאחזו החיצונים בקדושת האור ע"י תשמיש החול הזה ולכן סד"א כיון דבשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו ועושה היחוד לעילא ואין התפשטות לאור למטה. א"כ אפשר דאז מותר להשתמש כיון דשם לא שייך אחיזת חיצונים קמ"ל רבא דאפ"ה צריך נר אחר והטעם כפשוטו משוה ביזוי מצוה כדי לזכור כי הוא נר חנוכה של הקדושה: והנה נעשה הנס ע"י חשמנאי שרומז על גזירות שנגזרו בימיהם לעבור ח"ודש ש"בת מ"ילה ר"ת חש"מ משם חשמנאי ויש בו צירוף ש"מ"ן ח' להורות כי הנס נעשה בשמן על ח' ימים. ואותיות י"א משמו רומז על מספר ו"ה משם הקדוש שנתעלה על ידו ונעשה היחוד. והטעם שגזרו על מצות אלו כי רצו חלילה להשכיח מבני ישראל המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. ונרמז במצות חודש ושבת שרמזם על חידוש עולם. ומצוה מילה שהוא סוד גילוי אלהות כמ"ש בסוד פריע"ה צירוף פר"ע י"ה כי בי"ה ה' צור עולמים והם רצו להסתיר שלא יתגלה האלהות עד שע"י המלחמה נתגלה כי יש אלהים שופטים בארץ ונעשה נס כנ"ל שמרמז על יחוד מ"ה אדנ"י. ואמר הגאון החסיד מורינו מוה' לוי יצחק ז"ל ביאור הענין כי כשנעשה נס תמיהי אינשי ושואלין זה לזה מ"ה זאת והתשובה היא אדנ"י כלומר שיש אדון על כל המעשים מנהיג העולם ומפליא לעשות. ואיתא במדרש תנחומא פ' נשא ביום השמיני נשיא לבני מנשה. ילמדנו רבינו נר חנוכה כו'. לא יאמר האדם איני מקיים מצות זקנים. אמר הקב"ה גם אני מקיים. שהרי אפרים הקדימו יעקב לפני מנשה דכתיב וישם את אפרים לפני מנשה אימתי קיים הקב"ה בקרבנות הנשיאים דכתיב ביום השביעי נשיא לבני אפרים ביום השמיני נשיא לבני מנשה עכ"ל. הנה האר"י ז"ל גילה סוד שמונת ימי חנוכה לתקן הספירות מחסד עד מלכות והם רק שבע' ע"כ צ"ל יום השביעי הוא סוד העטרה שהבורא ב"ה מעטר את עצמו בקדושה כנ"י כנודע לכן בימי חנוכת הבי' יום השביעי נשיא לבני אפרים כי אפרים נוטריקון א"ני פ"ורע ר"אש י"וסף ואות ם רומז ג"כ

לצי"ע גימט' גוא"ל כמבואר בכתבים: וענין חנוכה הוא ע"ש הכתוב חנוך לנער ע"פ דרכו דהיינו שבחנוכה מחמת גדול הארה יוכל גם האדם שבמדרגת נער לחנך אותו לעבודת ה' ולהכין נתיבות יושר להלוך בהם ולה' הישועה. כמו שאמרנו לעיל כי עיקר כוונת הדלק' הוא להמשיך האור למטה ולעומדי' בחוץ ורמזו בדבריה' שאמרו עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רבה בב"ח אמר ר"י עד דכליא ריגלא דתרמודאי ע"ש פרש"י. והאר"י ז"ל כתב כוונת ושמות על ענין זה עד שתכלה רגל מן השוק דעתו שהשיעור הוא עד שתכלה הבהירות הנקרא רגל מן השוק הם העולמות ע"ש ונראה דהנה במס' שבת דף ל"א איתא שאלת אותו בן אדם להלל מפני מה עיניה' של תרמודאין טרוטות והשיב לו מפני שדרין בין החולות פרש"י שעיניהם כהות מראות מפני החול שמנשב לעיניה' ע"ש. ומסתמא כאשר אנו רואים שעיניהם כהות מראות פנימית הענין מרמז שהם מעולמות נמוכים אשר טח עיניהם מראות להביט בקדוש' והטעם שדרין בין החולות מחמת שהם בעולם הנקרא רה"ר וטורי דפרודא ומכונה בל' חו"ל כי החול אין לו דיבוק וקיבוץ יחד ומתפרד תמיד כל קורט מרעהו. לכן בחנוכה אחרי אשר עיקר הכוונה להמשיך האור למטה דהיינו להאיר לההולכים בחושך ולהעולמות הנמוכים לפקוח עינים עורות המה יביטו ויראו כי ה' יוצרם וזה שאמר עד שתכלה ריגלא דתרמודאי להאיר אפי' לתרמודים ע"פ שם רג"ל הגם שעיניהם טרוטות. אמנם בכל זה צריך ליזהר שלא יתאחזו החיצוני' באור העליון וכמ"ש האר"י ז"ל הטעם שאסור להשתמש לאורה וכנ"ל. לפיכך כתב מנהג לומר יושב בסתר עליון וגו' והוא שיר של פגעים כנודע והמון הארץ מבינים הטעם כי ע"י אמירת המזמור יסך ה' עליה' מכל פגע. אמנם העיקר לשמור האור העליון מאחיזת החיצונים. ורמז דוד המלך ע"ה בתהלים קפיטל ס"א אגורה באהלך עולמים דהיינו שגם אנכי אגורה באהלך עולמים אהלך מלשון יהלו אורם פי' שיהיה לי חלק כשאתה מאיר לעולמים היינו לעולמות וסיים שם אחסה בסתר כנפיך סלה דהיינו שיהיה לי מחסה בסתר כנפיך הוא הסתר הנ"ל המכסה על הקדושה שלא יתאחזו וגם אני אחסה בזה: [עוד דרוש לחנוכה בספר שכתבתי ביאור ספר ליקוטים מר"ה גאון תראנו משם]:

מקץ

ותאכלנה הפרות הרעות וגו'. ויקץ פרעה והנה כשסיפר פרעה את החלום ליוסף הפליג לו כי לא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע וגו' מה שלא נזכר לעיל בכתוב בשעת חלומו. ונראה לי ע"פ הרמז שמרמזת התורה הקדושה עם כל סיפורי מעשים אשר בתוכ' להדריכנו בדרך ישרה לדעת את ה' ולעבדו. והנה חלום פרעה נראה הרמז על דרך אדם החוטא ומתעולל עלילות ברשע עד שגורם חלילה בחטאיו ששבע מדות הרעות דסט"א

בולעים שבע מדות דסטרא דקדושה ותבאנה אל קרבנה ח"ו כי יש שבע דרכים שהאדם חייב לעבוד לבורא בדרך כלל לאהבו וליראה מפניו ולהתפאר בו ולנצח מלחמו' היצה"ר למען שמו ולהודות לה' ולדבק במלכא קדישא ולהמליך אותו וזלע"ז עשה אלהים ונברא יצה"ר וסט"א להסית את האדם לעניני עולם הבל ורעות רוח ולהדריכו בדרך לא טובה לאהוב ענינים זרים ולירא מבלעדי ה' ולהתפא' בדברי' אחרים וכן כלם כיוצא בהם. והכסיל אשר בחושך הולך מתפתה אחר יצרו וגורם חלילה לכלות ולבלות שבע מדות הקדושות בז' מדות דסט"א. והנה החוטא בשעת חטאו ובכל יום כאשר חלילה מוסיף והולך באולתו וכל כמה שלא חזר בתשובה איננו מרגיש כלל שהוא רשע ומחליש כח הקדושה כנ"ל כי טח עיניו מראות ולבו מהשכיל ואדרבה נדמה לו כי הוא איש צדיק וישר והולך מישרים. ולכן ניחא בפסוק זה בשעת החלום הרומז על החוטא שבשעת חטאו כישן דמי כי בחי' הטוב שבנפשו ישן הוא ומבל' זמן כמו בחלום. אינו שייך לומר ולא נודע כי באו אל קרבנה כי אז האדם משוקע כ"כ עד שהוא אינו יודע שאינו יודע. אמנם אח"כ כשהחוטא מתעורר לעשות תשובה והוא דוגמת הקיצה משינה כמו כן הוא מתעורר משינת אולתו ומתחרט ושב אל ה' ויפג לבו על מעשיו הראשונים כי גדול עונו מנשו' ותפקחנ' עיניו לראות גודל הפגם אשר גרם במעשיו כי מן השמים מסייעין לו לראות איך הלך אחרי שיקוץ משומ' וגרם שז' מדו' דסט"א בלעו שבע מדות דקדושה וגם הפשע הגדול אשר לא נודע כי באו אל קרבנ' ומראיהן רע פי' שכ"כ עשה רעה עד שלא ידע בנפשו כי חוטא הוא ונדמה לו כי הולך מישרים וזה שרומז הכתוב בסיפור החלו' ואיקץ פי' שבעל תשובה בשובו מדבר על לבו גודל העורון אשר היה לו מקודם כאשר יתואנן אדם על חטאיו כי כ"כ הגדיל לעשות עד שלא נודע לו כי באו בעונותיו מדות הקדושות אל קרבנה עד ואיקץ פי' ההרגשה היא שהקיצותי ונתעוררתי משינ' האולת אז הרגשתי בעצמי את כל זאת ומתמרמר רוחו בקרבו לשוב אל ה' עד שיקבל עליו מהיום והלא' שלא יחטא עוד ולהיות הולך מישרים באמת: וכמו כן שמעתי מפי מורנו מהד"ב זצ"ל בתחלת הפרש' רומז לתוכח' מגולה כי שנות האדם נחלקים לשלשה חלקים ימי עלי' עד עשרים שהאדם מתעלה ומתחזק בכוחו בכל יום וימי עמידה עד ארבעים שאז האדם עומד על מעמדו ואחר ארבעים שנה נקראים ימי ירידה שהאדם יורד ומתעלף מכחו אבדו עשתנותיו ואמר הכתוב ויהי מקץ שנתים ימים כלו' בעבור שני חלקי שנים דהיינו ימי עליה וימי עמידה כי בהם בודאי היצה"ר מתגבר מחמת שהאד' הוא בכחו וגבורתו. משא"כ מקץ שנתים ימים היה לו לאדם להתחרט ולשוב מדרכו ולשים על לבו כי במהר' עתיד ליתן דין וחשבון. אמנם אחרי שהרגיל בדרך לא

טובה ופרעה חולם רומז על יצה"ר המקשה ערפו ונדמ' לו כחולם חלום והנה עומד על היאור פי' שאדרבה מתגאה בלבו ב"ה שאני למדן ועומד על היאור צירוף ה' או"ר שהם חמשה חומשי תורה ואשרי לי ולנשמתי. וכ"ז מפני שהורגל במעלליו הרעים אבל מי שזוכה שנפקחו עיניו אדרבה מביט כפעם בפעם גודל חסרונו בעבוד' ה' ועי"ז נשבר ונדכה ושב אל ה' וירחמהו:

ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאוד וגו' דאיתא בכתבים כי כל עיקר עבודתנו מאז ומקדם להגביה שפלים המה הני"ק ולהוציא יקר מזולל ללקט רפ"ח ניצוצין שנפלו במצולות בסוד מרחפ"ת צירוף רפ"ח מ"ת סוד מלכין דמיתו. וזה עיקר העבודה לקבצם ולהשיבם למקורם. ונודע כי ממצרים הוציאו רק ר"ב ניצוצין ונשאר לנו לתקן עוד פ"ו ע"י מעשנו ועבודתנו דבר יום ביומו ומסתמא אם היינו יכולים להעלות ולתקן גם אותן פ"ו בגלות מצרים בודאי לא הוצרכנו לטלטל פעם שנית ושאר ענינים ואפשר שזה היתה כוונ' יוסף שאמר למצרים שימולו א"ע ואז יתן להם בר כנודע ממדרשים. כי היה רצונו ע"י מיל"ה גימ' פ"ה והמיל' הוא בסוד גילוי אלהות דהיינו שיתוקן עוד אלו פ"ה ניצוצין בזה שיכניע קליפת מצרים במצות מילה. ויהיה נשאר רק ניצוץ אחד לבדו ולא נצטרך לשעבוד עוד ונוכל לתקן אותו במהרה. ולכן חרטומי מצרי' והמכשפי' בחקירתם עמדו על זה ומאנו לשמוע לקולו ובפרט אחרי ששמעו קצת גילוי הדבר מיוסף שאמר לאחיו לראות את ערות הארץ באתם וכינה ארץ מצרים בשם ערוה ואמר שהם באו לראות וללקט ולעשותה כמצולה שאין בה דגן כאשר לבסוף נעשה באמת כזאת. ולכן המצריים ע"פ הבנתם כ"ז בחכמ' חיצוני' שלהם ואמרו בלבם אם נמול ג"כ אז יתבררו כל הני"ק וממילא יסתלק החיות של מצרי' ושל כל כחות הטומא'. ולכן הכתוב אומר ויצבר יוסף ב"ר הם ר"ב ניצוצין הרבה מא"ד אותיו' אד"ם שם מ"ה שע"י זה השם הוא התיקון למלכין דמיתו להעלות הני"ק. עד כי חדל לספור כי אין מספר ר"ל שאח"כ העלה אותם לבחינת אי"ן הם העולמות הרמים והנשאים שרשי הני"ק והרימם ונשאם ונטלם לעולמות הגבוהים למעלה ממספר וחשבון. וזה וילקט יוסף את כל הכסף. כי חלילה לזרע יעקב אע"ה ולצדיק יסוד עולם שיהיה מגמתו לאסוף ולצבור כסף וזהב כדרך המוני עם. רק היתה כונתו לש"ש ללקט הני"ק ואהבתם וחמדתם הנקרא בלשון כסף כי נכסוף נכספתה. ויבא אותם ביתה פרעה תחת ידו וממילא אח"כ יקל לבנ"י להוציא הני"ק המכונסין ואסופים ולעשות מצרים [כמשב"ד] ככתוב וינצלו את מצרים:

ושברו לנו משם וגו' כי רפ"ח ני"ק נפלו ובני יעקב ירדו לשבר ב"ר בסוד וגם ערב ר"ב עלו אתם אכן אנחנו צריכים עוד לברר פ"ו ניצוצין ע"י שאר גליותנו לכן רמז להם יעקב ושברו לנ"ו עולה פ"ו משם ואז. נחיה ולא נמות פ"א בגלות:

ויכר יוסף וגו'. כתיב ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. לכן כשבאו אחי יוסף והם מעלמ' דנוק' אז בא יוסף לשיעור קומה הרומז במספר ויכ"ר לאות **מ** מלכות וזהו ויכרם. אבל אחיו עדין לא ידעו מזה וידבר אתם קשות בסוד בקש שלום ורדפהו ואז המשיך לעצמו החלומות הוא ניקוד חולם שהוא כתר שמתעטר בו. ויאמר להם מרגלים אתם היינו שהם צריכים לדבק בנה"י סוד הרגלין. ואמר להם בזאת תבחנו דהיינו שבחינתם היא זאת כינוי למלכות. אבל באמת לא היה אפשר לעשות היחוד בלא בנימין שהוא צדיק דלתתא. ולכן אמר והביאו אחיכם הקטן אלי ויאמנו דבריכם. ויאמנ"ו צירוף שיומשך אות **י** אל **ו** ויעשו עמהם אמ"ן שהוא היחוד שהיה צריך לעשות הכנ' להגלות כמו שהיה נעשה ביהודה שהיו מיחדין החתן להכלה כדאיתא בפ"ק דכתובות מפני גזירת טפסר והיו מקדימין יחוד לקדושה לבטל הגזרה והבן: ויאסור אותו לעיניהם. וכיון שאסר את שמעון לעיניהם בודאי באו לעצבות גדול. לכן ציוה יוסף להשיב כספיהם רומז אל החמדה ואהבה שיוכל לשרות השכינה ביניהם. ויפתח האחד את שקו ופירש"י הוא לוי כי כשיוסף נסתלק מאחיו נשאר בנימין במקומו בסוד צדיק דלתתא ונקרא הרימותי בחור מעם כמ"ש במ"א בס' תהלים תראנו משם ועכשיו שבנימין לא היה אתם היה לוי במקומו שהוא לשון לווי' וחיבור להיות בסוד צדיק כי האחד גימט' ח"י. וירא את כספו בשקו היינו שבא לידי חמדה ותאוה לעבודת השם ויאמר אל אחיו הושב כספי כי היה דבר נפלא בעיניו וכנזכר בכתבי ריב"ש ע"ה שכשבא אל האדם פתע פתאום כזאת מורה על בחינת דין ואיזה דבר לא טוב ולכן כתיב ויחרדו איש אל אחיו מאימת הדין והם לא ידעו כי כ"ז עשה להם יוסף ואמרו מה זאת עשה וגו' רומז מה זאת על ענין יחוד כלומר מאיזה צד נעשה היחוד ואח"כ כשבאו לביתם ששם בנימין. נעשה בהכנת יוסף היחוד כדלעיל בגדלות יותר לכן הם בעלמא דנוק' שהם במרכבה תחתונה של ארגמ"ן וכל מחנה הם תצ"ו כמנין מלכו"ת כנזכר סוף פרקי היכלות וז"ש צרו"ר כספו עולה תצ"ו ומחמת צרת שמעון לא היו מוכנים ליחוד לכן כתיב ויראו:

ויאמרו א"יש א"ל א"חיו א"בל א"שמים א"נחנו וגו' השל"ה כתב רמז בר"ת ששה אלפין שהתחרטו השבטים כי התוודו את עונם שהטעה אותם היצה"ר שהוא שולט בשית אלפי שני כי באלף השביעי אין שטן ואין פגע רע עכ"ל יע"ש. ובעז"ה יש לנו עוד מילין לאלוה לומר איזה רמז שרמזו בדבריהם עפ"י דברינו שכתבנו לעיל פ' וישב שמסתמא

תיכף אחרי מכירת יוסף התחרטו השבטים מיד והרגישו בעצמם הפגם אשר הולידו בסוד יוסף צדיק יסוד עולם. רק שבשעת המכירה היצה"ר החשיך לפניהם ונדמה להם כי אדרבה הם עוסקים במצוה ודימו ברוחם כי יוסף הוא נתעב ושפל והוא חלילה מסט"א דוגמת ישמעאל ועשו כנודע מכתבי האר"זל אבל אחר החטא מדרך העולם שכיון שנסתלק היצה"ר נתגל' הפגם ואדם יודע בנפשו מה עשה. וכן השבטים לאחר המכירה ותפקחנה עיניהם בהרהור תשובה להביט האמת כי הוא צי"ע והבינו חסרונם ע"י המכירה וכמ"ש לעיל באורך. ולכן עתה בשעת הוידוי רמזו בר"ת ששה אלפין כי כל **א** נודע צירופו וצורתו **י** לעילא **י** לתתא **ו** באמצע ועולה כ"ו שהוא סוד שם הוי"ה וא"כ ששה אלפין הם ששה הויו"ת עול' גימ' יוס"ף כי הוא סוד צי"ע כלול מו"ק שפגמו בו. ולזה השלימו דבריהם וגם דמו הנה נדרש ופירש"י וגם דם הזקן פי' שרמזו הפגם שמגיע גם לדם הזקן יעקב אע"ה כי התוודו שלא בלבד פגמו בששה הויו"ת שהוא סוד צי"ע רק בסוד יעק"ב שהוא עולה שבעה הויו"ת כנודע והוא דמו של הזקן:

והם לא ידעו כי שומע יוסף כי המליץ בינותם. פירש"י זה מנשה. ובוודאי הקבלה הוא אמיתית שהיה מנשה המליץ בינותם. ורש"י דייק מלשון המקרא שהוא אומר המליץ בה"א הידיעה ש"מ שהוא מורה על מליץ ידוע ומסתמא הוא מנשה. ואפשר שנרמז לנו בזה דבר גדול שמסתמא בשעת הוועד יוסף עם אחיו נעשה יחוד גדול וקדוש כנסת ישראל עם דודה שהוא היה המרכבה לבחי' צי"ע וכמ"ש למעלה שע"י מכירת' אותו והפרדו מאתם צ"ל היחוד ע"י המלאכים הרמוזים במצת פסי"ם. אבל עתה שבאו אחיו אליו והיה מדבר עמהם עשה היחוד כדרכו שהוא ידע שהם אחיו ככתוב אומר ויכר יוסף את אחיו רומז במלת ויכ"ר גימט' רד"ו שיעור קומה ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן עם ד' כוללים שמות היחוד שהשפיע עליהם ואז נרמז מנש' למליץ כי מנשה נוטריקון מט"ט נע"ר ש"ר ה"פנים כי הוא המליץ למעלה בין ישראל לאביהם שבשמי' והיה מנשה מרכבה בשמו למליץ בינותם כי הם סוד היחוד. והנה הקשה הצדיק מוה' אברהם בן מורינו מוהד"ב זצ"ל מ"ש ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו משמע שיוסף נטה א"ע לאחיו. ואח"כ כתיב והקול נשמע כו' כי באו אחי יוסף. ומשמע שהיה התעוררת מצד אחיו דיוסף עכ"ל והבן. אמנם נוכל לתרץ כי בודאי כנ"י מתחזקת להתיחד עם דודה. אמנם הכל אחרי הסיוע הבא מן השמים וענין הבהירות שמשפיע לנו יוצרינו שנתלהב לעבודתו והוא כעין רמז שמרמז חתן לכלה שחפצו בה ולכן ניחא מ"ש בתחילת הגילוי יוסף אל אחיו שמתעורר איזה רמז מצי"ע אל כנסת ישראל ואח"כ הוא מתחזקת ובאה אליו וז"ש באו אחי יוסף והבן (וכמדומ' שכן שמעתי פי' ממורי מהד"ב זצ"ל) והנה יוסף

הצדיק חלילה לו לצער את אביו ואת אחיו כל כך זמן רב ובוודאי היה לו להודיע את אביו כי הוא במצרים ונעשה מושל וכמו שהקשו המפרשים אע"כ לענין זה להחיות רוח יעקב אביה' ולגלות סוד זה כי הוא במצרים היה צריך יוסף לעשות כמה יחודים גדולים ונפלאים ובפרט אחרי שזכה שבאו אליו אחיו מארץ כנען עשרה ויעמדו לפני יוסף והם היו במדרגות כנסת ישראל ויוסף בסוד צי"ע חפץ לדבר עמהם ולעשות עמהם יחוד נפלא אמנם לא היה באפשרי לגמור היחוד עד שהביאו אליו את בנימין שמו מרמז ב"ן ימ"ן בסוד שם ב"ן שהיה ברחל כמ"ש סוף פ' ויצא ע"ש והוא הכלי לקבלת השפעת היחוד וכדאיתא בזוה"ק רחל דיתבא בין תרין צדיקי והבן. ויעקב אבינו ע"ה הגם שלא הבין הדבר על בוריו שיוסף עודנו חי במצרים והוא המושל עכ"ז הרגיש בקדושתו הגדול' ומהמקרות שפגעו את בניו במצרים ושאלת המושל להם והבין כי לא דבר רק הוא אמנם יש כאן סוד נסתר והתחיל לעשות יחודים כדרך הצדיקים להתדבק בבוראם כדי לעמוד ע"ז על מחקר הדבר ותוכן הענין וזה שאמר לבניו א"כ קחו מזמ"רת הארץ וכתב האריז"ל שעולה תרפ"ז ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן קס"א קמ"ג קנ"א שמות היחודים והורידו לאיש מנחה כי מנחה מרמז על מלכותא קדישא דמנחה בין תרין דרועין דמלכתא ואמר להם שיורידו לאיש מנחה פי' שיראו להוריד איש הוא צי"ע למנחה כנ"ל. ורמז מעט צרי ודבש נכאת ולוט בטנים ושקדים ששה דברים לרמז על הורדת צי"ע הכלול משששה קצוות ולעשות יחוד ע"י ואל שדי יתן לכם רחמים כי השם הזה מורה על היחוד ויתעוררו רחמים בעולם ויגלה מטמון הצפון אשר במצרים וכמ"ש רש"י ז"ל וירא יעקב כי יש שבר במצרים ועיין במד"ר שהביט שיש לו סבר במצרים והוא יוסף וז"ש ושלח לכם את אחיכם אחר ופרש"י נצנצה בו רוח הקודש זה יוסף והיינו כדאמרן שאמר להם שאין הדבר הזה כפשוטו רק צ"ל בכאן יחודים גדולים ולעורר רחמים ועי"כ יתגלה יוסף איפוא הוא. ולכן כתיב בבוא אחי יוסף עם בנימין למצרים וישבו הבכור כבכורתו וגו' שאז היה יכול לעשות עמהם יחוד גדול וקדוש והשפיע עליהם שפע קדושה וקבל כל אחד לפי ערכו וישא משאת מאת פניו ותרב משאת בנימין חמש ידות והוא בסוד חמש פעמים י"ד שעולה שבעים שהוא הכלי לקבלת שפע היחוד וכמ"ש האר"י ז"ל בפע"ח שער ק"ש פ"ט בכוונ' פסוק שמע ישראל ובנימין היה מרכבה לזה ענין וכמ"ש לעיל. ולכן היתה חלקו חמש ידות. ואגב אורחא נאמר מעם הגון מה שברוב השנים וכמעט כולם מתכוונים ואתרמי אהדדי פ' מקץ בשבת חנוכ' כי גם בחנוכה רמזו חז"ל בנוסח בימי מתתי' מסר' גבורי' ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאי' ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך חמש פעמים מלת יד להורות כי גם בחנוכה נעשה יחוד גדול וקדוש וצ"ל חמש

פעמים יד הכלי לקבל השפעות היחוד כנ"ל ולכן פ' מקץ שכתוב חמש ידות עם חנוכה מזדמני אהדדי. ונחזור לענינו דכתיב וישתו וישכרו עמו שעד היום לא שתו יין הן אחיו הן יוסף ונוכל לומר כי מיום המכירה עד היום הזה לא נעשה היחוד לא זכו לכנס בכרם עליון שהוא עול' התענוג וסוד יין המשומר לכן לא שתו יין עד היום הזה שנעשה היחוד והרגישו בעצמם תוספות קדושה מכרם עליון והבן והנה אע"פ שנעשה היחוד ביניהם מ"מ לא נגמר הענין התודע יוסף אל אחיו עד אחר מעשה הגביע ונוכל לומר כידוע ליו"ח כי מבשרי אחזה אלוה ואין אשה מתעברת מטיפ' ראשונה. ופורשין אחר היחוד הראשון. וכמו כן באלף הבדלות אחרי היחוד הקדוש שנעשה ביניהם היה צריך להיות פרישה ביניהם וצעקה וחרדה ע"ד הגביע ואחר כך נתגלה היחוד מחדש על ידי הגביע וסודו כתב האר"י ז"ל גבי"ע גימטריא מיל"ה. רומז על היחוד שנית שנעשה בעליל לגלות יוסף לפני אחיו כי הוא המושל בכל ארץ מצרים:

אם כן איפוא זאת עשו וגו'. בוודאי התנוצץ ביעקב שמא הוא יוסף ולכן צריך ליחוד ולהכין ההלכות הנקראת זא"ת מזמרת לשון זמירות המשוררת לבעל' ועי"ז יוצא הפורת יוסף. וז"ש והורידו לאיש מנחה להורידו לכלתיה הנוק' בין דרועין דמלכא ויהיה בצירוף מנחה מ"ה נ"ח וצוה להביא מנחה ששה דברים כנזכר בפסוק בסוד ששה קצוות להלבישו ויתקנו הרחם בא"ל שד"י וז"ש ואל שדי יתן לכם רחמים והאיש ג"כ יתוקן באל שדי מלא כמו בשבת במנחה:

ויבא החדרה ויב"ך שמה אותיות ביכ"ו שם היחוד הנעשה בגלות. וירד מיוסף הסברת פנים להשבט. וזהו משאת מאת פניו שהכירו שהוא צדיק. ולבנימין בביאה ראשונה נתן לו שם ב"ן שבו חמש ידות לעשותו כלי לעשות יד שענינו מקום. וכן היחוד וישתו וישכרו עמו בסוד שתו ושכרו דודים. והנה ידוע שבשם ב"ן יש ב' כלים אחד הנעשה מחמשה אותיות **ד י** והם ה' ידות וכלי ב' מג' ויי"ן עם שם ב"ן עולה ג"כ ע' כנזכר בכוונת מלת שמע שבק"ש. וזה גיבע"י גב"ע הכסף דדכורא שיש בנוקבא להעלות מ"ן:

הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחותינו השיבונו אליך וגו'. ופירש"י זה אחד מעשרה ק"ו שבתורה. ואפשר ע"פ מ"ש רבינו מהד"ב זצ"ל בתפלת משה שהתפלל אל נא רפא וגו'. כי אמר שם הש"י ק"ו ואביה ירוק ירק ק"ו לשכינה י"ד יום. לכן התפלל במדת אל שם הרחמים והוא נגד ק"ו כנזכר בכוונת האר"י ז"ל בברייתא דרבי ישמעאל ע"ש. וי"ל גם כאן מחמת שראו תוקף הדין וייראו לכן פתחו בק"ו והמשיך הרחמים מדה א':

(אמר המביא לב"ה נודעתי שמכאן עד סוף הסדרה הוא מבן הרה"מ המחבר זצ"ל ותורת משה היא:)

ויהי מקץ שנתים ימים נקוד על ויהי זקף גדול עש"ה זוקף ה' לכל הכפופים שהשי"ת זוקף את ישראל הכפופים בחורבן ע"י ביטולו מהם כל גזירין בישין אשר הם כופפים אותן לבל יוכלו שאת ח"ו ראשם אמנם בהבטל מהם כל הגזירות רעות אזי יכולים שאת ראשם ולעמוד בקומה זקופה. ועיקר הבקשה ע"ז שעי"ז נישא ג"כ הבורא ב"ה כי בכל צרתם ח"ו כביכול לו צר. וכמש"ה אשר פדה גוי ואלהיו כי כביכול גם האלהות נפדה עמם. וכאשר הבטיח ליעקב אבינו ע"ה אנכי ארד עמך מצרימה ואעלך גם עלה גם לרבות השכינ' הקדוש' אשר היא ביניינו בחורבן גם היא תעלה עמנו. וז"פ המשנה שנו חכמים בלשון המשנה שכל תפלתם ותורתם של הצדיקים הוא בלשון כפל כי כשמתפללים למטה על איזה איש מישראל עיקר כוונתם שיתוקן למעלה כי ח"ו אם איזה איש ישראלי בצער אזי נוגע הצער גם למעלה והשכינה הקדושה כביכול מיללת עליו קלני מראשי קלני מזרועי וע"ז עיקר תפלתו. ואגב מתפלל שיושע ג"כ האיש השרוי בצער למטה וזהו שנו חכמים בלשון המשנה מלשון כפול וזהו פי' הכתוב כאן ויהי מקץ ויהי לישנא דצערא והטעם עליו זקף גדול כלומר זקף באם תרצה לזקפן מהצער אזי. גדול. תראה שהצער ההוא נוגע לגדלות דהיינו להבורא ברוך הוא ועיקר תפלתך שיתוקן הצער למעלה. וממילא יתוקן גם למטה וזה אומרו שנתים ימים שתראה להתפלל ע"ז בבחי' שנתים וכמש"ל עיקר כוונתך שיתוקן למעלה ואגב יתוק' למטה ג"כ. ופרעה חולם. פרעה מלשון התגלו' שיתגל' עליהם האלהות. חלם אותיות חמל שיחמול עליה' ויבטל מעליהם כל רע ויגזור עליהם ישועות ונחמות אמן:

או יאמר ויהי מקץ. בהקדים הכ' חסד אל כל היום חסד שבאם ירצה להמשיך חסדים על העולם אזי א"נ כל היום צריך לחבר א"ל לכל היו' שימשיך עליהם החסד וכמו שצריכין להמשיך מיום השבת על כל ימי השבוע וז"א ויה"י בגימ' א"ל. ר"ל באם תרצה להמשיך החסד על העולם אזי מקץ תמשיך החסד מקץ דהיינו מהבורא ב"ה ר"ל מקץ הימין מחי העולמים שנתים ימים ותביא בזה החסד לעילא ולתתא וזהו שנתים ימים נקראו החסדים. ופרעה חלם כנ"ל שהתגלות האלהות יחמול עליהם ויבטל מהם כל רע אדרבה יוסיף עליהם רחמנות ויתן להם כל טוב. ואז והנה עומד על היאור. והנה לשון שמחה כידוע היאור רומז על התורה כמזוכר בספרים ור"ל שיזכו לעמוד על היאור דהיינו על התורה והתפלה בשמחה ובטוב לבב מרוב כל אמן:

או יאמר ויהי מקץ בביאור פ"ה יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו דהנה איתא אין הצדיקים נתונים בצרה יותר מג' ימים. וז"א יחיינו מיומים שהעיקר הבקשה היא על הב' ימים שיחיינו גם באלו הב' ימים ואז ממילא ביום הג' יקימנו ונחיה לפניו.

או יחיינו מיומים דידוע שיש ד' עולמות אבי"ע וצריך האדם להתחזק עצמו לעלות מעלה ממדרג' למדרג' וז"א יחיינו מיומי'. דהיינו בב' עולמות עשיה יצירה. ביום השלישי יקימנו דהיינו גם בעולם הבריאה יקימנו. שלא נפול משם ונהיה קיימים שם אזי ונחיה לפניו באצילות קדשו לפניו ממש וכזה מרמז לנו הכתוב גם כן כאן מקץ שנתים כשתהיה בקץ וסוף השני עולמות עשיה יצירה. אזי ופרעה חלם התגלות אלהותו יחמול עליך להעלותך מעלה מעלה גם לשני עולמות העליוני' בריאה ואצילות אמן:

ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם. הנה תיבת להם אינו מדוקדק דה"ל למכתב אשר חלם עליהם. אמנם יתבאר דהנה חלם לו והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה דהנה יוסף מרמז לציי"ע כידוע ובוודאי החלומות שחלם לו אינם כפשוטן רק מורים על דברים עליונים מאלמים בתוך השדה דהיינו בהמלכות חקל תפוחין קדישין שצריך לעבוד בה ולתקן בה כל השבע מדות והצדיק כלול מכולם. והנה אמר תסובנה אלמותיכם ותשתחוין לאלומתי ר"ל שכל תיקון מדותיכם צריכים למדתי. והם ענו ואמרו לו המלוך תמלוך עלינו בתמיה התחשוב בעיניך כי תהיה מלך עלינו ונהיה צריכים לך. אם משול תמשול בנו זאת יוכל להיות שיהיה לך איזה ממשלה עלינו אבל לא כ"כ גדול' כאשר אמרת. והנה כל החלומות הולכים אחד הפה והם גרמו שימשול עליהם ע"י פתרונם וזהו אשר חלם להם כלו' שהם עצמם הפכו החלום שימשול עליהם ע"י פתרונם ולא פתרו כאשר אמרנו למעלה. וע"כ נתגלגל הדבר ובא יוסף למצרים והוכרחו לבא ולהשתחוות לפניו ובראותו זאת נזכר החלומות אשר חלם לה"ם דייקא כנ"ל ויאמר אליהם מרגלים אתם שהבאתם הדברים ברגליות דהיינו בדברים תחתונים שפתרו הוראת החלום על ממשל' לראות את ערות הארץ. ערוה הוא דבר תחתון שהפכת' הדברים לדברים תחתונים. ויאמרו לא ועבדיך באו לשבור אוכל. אוכל לשון זיווג שמרמז על היחוד כלומר לא כן כמו שאתה מחשב. רק ועבדיך באו לשבור אוכל לעשות יחוד וזיווג עמך: (עד כאן)

ויגש

ויגש אליו יהודה. במד"ר כתיב תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו מה אופן זה מראה פנים מכל צד כך היו דבריו של יהודה נראין לכל צד בשעה שדיבר עם יוסף עכ"ל. רומז כי דברי יהודה עם יוסף יש בם כמה רמזים הן לשלום הן למחלוקת ויש בם סודות נפלאים. ושמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאון מו' הד"ב זצ"ל. כי הכתוב הורה לנו דרך תפל' שצריך הצדיק להתפלל עבור ב"י ולהמשיך רפואה לחולי' ופקודה לעקרות ולכל איש די מחסורו אשר יחסר לו. אכן כאשר הצדיק מתפלל על איש

פרטי לפעמים ח"ו יש קטרוג על אותו פלוני עבור איזה חטא. ומעכב תפילת הצדיק מלעשות רושם ומלפעול פעולתו. לכן יש תקנה לזה להתפלל הכל במחשבתו הרצוי' למען כבוד ה' כי איתא בגמ' על דמן של רשעים שנשפך שכינה ה' אומרת קלני מראשי קלני מזרועי. ק"ו לדמן של צדיקים חלילה א"כ יש להתפלל בכוונה זאת דהיינו כי כל ההשפעות שאני רוצה להביא לעולם הוא עבור כבודך יתברך שתתנשא ותתעלה ויהיה לך תענוג מההשפעה כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק וכו'. והנה בתפלה עד"ז נסתם פי המקטריגים כי אפי' שזה האיש אינו ראוי במעשיו לקבל שפע רחמנו' אבל בודאי הקב"ה ראוי להשפיע למען יתרומם כבודו ולמען תענוגו בהשפעה. וזה ויגש אליו יהודה כי יוסף צי"ע רומז לחי העולמי'. ויהוד' רומז להממליך אותו בהודאה. ויגש אליו ויאמר בי אדני פי' כי עיקר כל מחשבתי למען כבודך שתמלוך לבדך ויהיה שמך אדנ"י לכן ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי אז אין שטן ואין פגע רע כנ"ל ודפח"ח: [העתק מכת"י הה"מם זצל"ה]:

אל תירא מרדה. ר"ת את"ם כמו אז אתם שנותן כח להתחזק. כי לגוי גדול ס"ת יל"י להעלות בו הניצוצות לגוי גדול ועיין באור החיים. אעלך גם עלה הב' עייניך רמז לע' זקני' של חכמ' ולע' נפש כתר דאצי' ול"ך הך' הוא ת"ק עם הלמד הוא ל"ה ול"ה של עלה הוא ע' סנהדרין דבינה דבזה הוא כל תיקון ויוסף הוא מלך הדר ישית ידו על עיניך לתקן אורות עייניך ועיין בפ"פי הקט' שחברתי על אדם דאצילות:

להורות לפניו גושנה. איתא במד"ר לתקן לו בית תלמוד דהינו קודם היחוד כי גשנה נוטריקון גוף של נו"ן שערי בינה ולכן ויאסור לצי"ע מרכבתו של נצח הוד מלכות ויעל לקראת ישראל אביו הוא ישראל סבא ולחברם לגש"ן ועשה שם יחוד והמשיך אותיות וירא ממספר רי"ו של ויעבור אל רומז לחסד והוא תיקון א' מת"ד ואח"כ י"ו סוד יודי"ן ווי"ן של יחוד ת"ד להוריד הטיפה ליחוד וז"ס וירא אליו: (עד כאן)

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גושנה רומז דהנה כנ"י כשהיא צריכה לדבק באלהים חיים ולהשיג דרכיו הוא שולחת את הצדיק הנקרא בשם יהודה ע"ש שמלא פיו ברכות והודאות כמ"ש הפעם אודה את ה' ותקרא את שמו יהודה. אל יוסף הוא צדיקו של עולם נקרא בשם יוסף להתחנן לפניו ולבקש שיורה ה' דרכי הישרה לעמו ישראל וזה להורות לפניו גושנה מלשון גישה איך לגשת לכבודו יתברך:

ויאסר יוסף מרכבתו וגו' וירא אליו. והמפרשים תמוהו על וירא אליו עיין דבריהם. והאלשיך הק' כתב שהכתוב מודיע צדקתו של יוסף שלא ברח מפני אביו כדרך הרשעים מתפחדים ובושים מהצדיק מפני מעשיהם הרעים כי הכרת פניהם ענתה בם אבל יוסף

הצדיק הוא יוסף אשר היה בתחלה ולכן לא נתירא מפני יעקב ואדרבה בצדקתו וקדושתו קרב א"ע אל אביו וז"ש וירא אליו. ודפח"ח. ואפשר לומר עוד דהנ' בזוה"ק פ' תצוה איתא וז"ל פרי עץ הדר דא צדיק אמאי איקרי הדר והא אתר טמירא איהו דלית ליה גלויא וצריכא לאתכסיא תדיר ולית הדר אלא מאן דאתגליא ואיתחזי אלא אע"ג דאיהו דרגא טמירא הדורא איהו דכל גופא ולא אשתכח הדורא לגופא אלא ביה וכו' ע"ש ופירושו הפשוט כיון דהסריס אין לו זקן נמצא הדיקנא הוא מורה ומוכיח על כח המשפיע הוא הצדיק וז"ס כי בן זקונים הוא לו פי' שיוסף נתגלה ביעקב אבינו ע"ה שע"י באה אליו אור הדיקנא והבן. וי"ל עוד פי' בזו"הק דקושיתו הוא על דרך הצדיק כיון דהוא אתר טמירא וצריכא לאיתכסיא פי' מי שרוצה להיות עובד ה' באמת ולהיות צדיק חסיד נאמן ראשי' חכמה להסתיר א"ע ולהיות הצנע לכת מה דאפשר א"כ אמאי איקרי הדר כיון דלא מינכר. והתירוץ הוא אע"פ שדרכו בהצנע והסתר הדורא איהו דכל גופא. פי' שהקב"ה מגלה צדקתו וברחובות תתן קולה והוא מפני תיקון העול' שילמדו מדרכיו ויהיה כולם קדושים וז"ס וירא אליו שע"י שהי' יוסף צדיק ונתקרב לאביו כדברי האלשיך הנ"ל עי"כ הומשך לאביו אור הדיקנ' וזה רומז במלת א' ל' י' ו' א"ל הוא תקונא קדמאה ואחר כך בא האור דרך יוד"ין ויו"ן כנזכר ביחוד דדיקנ' והבן:

ויאמר ישראל אל יוסף אמות' הפעם אחרי ראותי את פניך וגו'. ואמרו רז"ל שלא נשק יעקב ליוסף שהיה קורא ק"ש ע"ש פי' כי כאשר נתגלה יוסף לפני יעקב וגרמו היחוד הגדול שנעשה בהתחברות שני צדיקים גדולים כמותם וזה היה ענין הק"ש ויעקב אבינו ע"ה נדבק למעלה ולכן אמר אח"כ אמותה הפעם כמו בסוד נפ"א שאחר היחוד כמו אחרי יחוד ק"ש ושמ"ע כנודע והבן:

במדרש שיר השירים שחורה אני ונאוה וגו'. כאהלי קדר כיריעות שלמה. מה אהלי קדר אע"פ שנראים מבחוץ כעורים ושחורים ומבפנים אבנים טובות ומרגליות. כך ת"ח אע"פ שנראים כעורים ושחורי' בעוה"ז אבל בפנים יש בהם תורה מקרא משנה כו' אי מה אהלי קדר אין צריכין תכבוסת כו' יכול אף ישראל כך ת"ל כיריעות שלמה מה יריעות שלמה מתלכלכת וחוזר' ומתכבסת. אף ישראל אע"פ שמתלכלכין בעונות כל ימו' השנה יוה"כ בא ומכפר עליהם כו' אי מה אהלי קדר מטולטלין ממקום למקום יכול אף ישראל כן ת"ל כיריעות שלמה כיריעותיו של מי שהשלום שלו כו' שמשע' שמתחן עוד לא זזו ממקומן כו'. רבי יודן אמר כיוסף מה יוסף נמכר לאהלי קדר שנא' וימכרו את יוסף לישמעאלים וחזר וקנה את קוניו. שנאמר ויקן יוסף את כל אדמת מצרים כך ישראל יהיו עכ"ל. דהנה גם הצדיקים ההולכי' ומתקרבים בקדושתם תמיד

לפני השי"ת מכל מקום לכל יש עת וזמן תחת השמים שיורדים באפס מה מקדושתם כגון בימי טבת ושבט או בימי תמוז ואב שהם בעצמם ימי ירידה שבהם נחרב הבית בראשונה ושניה והובקע' העיר וכל הצרות עד כי חדל לספור כדאיתא בזו"הק דחולקא דיעקב בניסן אייר סיון וחולק' דעשו בתלת ירחין טבת תמוז אב אבל איתאביד דהא לאו כוליה דיליה אלא עד חמשה עשר. ובמקום אחר נמצא בזו"הק טבת שבט תמוז. וי"ל בקיצור דלא סתרי אהדדי מאמרים אלו. שהם יחד שלש חדשים טבת ותמוז כולם וחצי שבט עד חמשה עשר כי שבט מחמשה עשר שבו ר"ה לאילנות מתרומם קרן הקדושה. ואב ג"כ עד חמשה עשר כי לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב נמצא נשאר חולקא דיליה טבת תמוז חצי שבט חצי אב. וזה נרמז בפסוק ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר דהיינו שלשון כמשלש שע"י צירוף שבט ואב נעשה שלש חדשים. ויגד ליהודה הוא הצדיק שנקרא יהודה ע"ש כי ימלא פיו בברכה והודאה תמיד להשי"ת וממליכו. אבל בשלש חדשים אלו ויגד זנתה תמר כלתך פי' הכלה העליונה היא המל' יורדת אז בעולם התמור' והחסרון ונקרא מלשון זנות והשטה וממילא שמתבלבל הצדיק מעבודתו ואע"פ שהצדיק מתבלבל קצת. עכ"ז יקום והתהלך על משענתו וצריך לחזק א"ע כלב הארי ולא יפול ח"ו רק בירידה שהוא צורך עלי' ומקצץ ענפי החשכות ואורח צדיקים כאור נוגה. ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף. כלו' הצדיק מתגבר בקדושתו כאש בוערת ושורף המחשבה המבלבלת אותו. למשל כדרכי המלכים הגבורים שאינם נלחמים במדינתם שלא להחריב ארצם ע"י המלחמה רק הם יוצאים לקראת אויביהם למקום מדינתם ושם נלחמים בזרוע וזה סימן הגבורה וחיזוק הלב. וכמו כן צ"ל מי שעובד ה' בתכלית. לא נפלאת המלחמה לעשותה בשבתות וי"ט שאז בהירות הקדושה מצוי' רק דווקא בימים הנמוכים ושפלים בשנה להתגבר וללחום נגד כל מחשבות און ועי"כ מוציא הני"ק האסורים בקליפה שמהם נעשה המחשבות. וזהו הוציאוה ותשרף לאחר הוצא' הני"ק ותשרף המחשבה בסוד וכל הרשעה כלה וכו'. ולזה כינה המד"ר לת"ח בשם אהלי קדר שהם כעורים מבחוץ כלומר בימים הללו הנ"ל דמיון הת"ח שהם כעורים ואין ניכר בהם הבהירות כ"כ אבל מבפנים אבנים טובות ומרגליות והפנימית בהם כאש בוערת באהבה ויראה. ואע"פ שמתלכלכים דהיינו שבא להם איזה בלבול מחשבה לא טובה מדברים בטלים וכיוצא בהם מיד הם מתכבסין ע"י תשובתם שנזכרין מיד ומתחרטין ומתמלאין תשובה כעל עבירה חמורה להיות חדשים לבקרי' וז"ש בא יוה"כ ומכפר עליהם שיוה"כ הוא סוד עולם התשובה. ואמר שם יכול שהם מטולטלין ממקום למקום כאהלי קדר פי' כמו האוהל המטולטל בשעת טלטולו הוא מתקפל ומונח

בקופסא ובבואם אל המקום אשר יחנו מתפשטין. ויכול אף הת"ח כן פי' שבשעת בלבול המחשבה הם נופלים ממדרגתם ואח"כ בשעת ההרהור תשובה הם קמים מנפילתם. ת"ל כיריעות שלמה וכו' דהיינו שהם בשלימות תמיד עם המלך שהשלום שלו ומשעה שמתחן עוד לא זזו ממקומן פי' כי גם נפילתם הוא בקדושה בטהרה וחלילה לצדיק ליפול כלל רק באפס מה בא לו איזה מחשבה של עצלות בד"ת ועבודה ודוגמתו ולא יותר ומיד הוא מבטלה בהרהור תשובה לא נודע מקומה איה והרי היא כאילו לא היה לכן לא נקרא נפילה בשום פעם והלואי שיזכו פשוטי בני אדם בגדלות המוחין שלהם להיות כמו הצדיק בשעת בלבול המחשבה כי חלילה לו להוציא אי זה מחשבה לא טובה מהכח אל הפועל ולא יבלה זמן בה אדרבה ממהר לבטלה כי הם וכל אשר להם קדושים וטהורים. והוסיף ר' יודן כיוסף וכו' פירוש כי עיקר הענין נתיסד להתחזק ולשבור מטה הרשע ולהעלות ני"ק. והצדיקים ע"י ירידתם קצת ותשובתם בחרטה מיד על חטא קל מחשבתם הסרה מדביקות. פועלים ג"כ שע"י התעוררת' עולם התשובה מתעוררים כמה רשעים וחטאים לשוב אל ה' עמהם והם מנשאים עמם באותה שעה כמה בני אדם שיזכו לתשובה על חטאתם וזה שאמר שהם נעשו שובים לשוביהם כי היצה"ר ביקש להפילם וע"י תשובתם הם מפינים אותו אפי' אצל אחרים יזכרו וישובו אל ה' כל אפסי ארץ:

בהפטרה

ויהי דבר ה' אלי לאמר. דאיתא בזו"הק בפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים. פירושו שמלכות שמים משבעת לנשמת הצדיקים קודם ירידתם מעולם העליון והם נקראים בנות ירושלים כי ירושלים מרמז יראים ושלמים. אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. פי' שלא ישכחו מלהתפלל ולזעוק אל מלך מלכו של עולם שירחם על מדת מלכותו שיהיה למלך על כל הארץ וכמ"ש המזכירים את ה' אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו וגו'. והגם שאין שכחה לפני כסא כבודו. זאת היתה רצונו שהצדיק למטה יתעורר להזכירו ולהמליכו וכן ראוי כל אדם בפרט בחצי הלילה ובלילות הארוכים בימות החורף לעמוד משנתו להתאבל על חורבן ירושלים ולדאוג על כבוד שמים מתי יתגלה בארץ אמנם ראשית דבר צריך להתחרט בתשובה מקודם על מעשיו ולקבל על עצמו להתנהג בדרך ישרה שאל"כ נאמר למעלה על האיש הזה קשוט עצמך תחלה והמלך קונך בנפשך אלא צ"ל מוכשר במעשיו ואח"כ להתפלל על כבוד מלכות שמים וידוע כי מדת מלכות נקראת בשם דיבור כי אין המלך ניכר רק ע"י דיבורו שגוזר ועבדיו מקיימים. והנה בזמן החורבן הגם שהכל מעשה ידיו של היוצר מ"מ כיון שאין ניכר מלכותו נקרא רק מושל וז"ש כי לה' המלוכה כי בוודאי הוא המלך ומכל מקום נקרא

מושל בגוים לע"ע כעין ממשלה אבל לא מלך בשלימות. וז"ש הנביא ויהי דבר ה' אלי לאמור כלומר שהתעורר בי דבר ה' היא מדת מלכות. לאמור להתחנן ולבקש עליה מתי תתרומם. וסידר אח"כ אופן התנשאות המלכות ע"י עץ אחד לשון עצה וכתוב עליו יהודה דהיינו למלאות האדם פיו בברכות והודאו' להש"י ובפרט בזמן תפלה ועץ אחד אפרים בן יוסף רומז כי בוודאי אי אפשר להתפלל למי שאינו שומר הברית כראוי לכן צריך לתקן הברית אז זוכה ליחוד כנסת ישראל עם דודה ע"י הודאות פיו בשירות ותשבחות וחלילה מי שפוגם הברית הוא מכסה חרפת ערלה על אות הברית קודש וצריך לתקן וז"ש אפרים בן יוסף שהוא הבחי' הקדושה כאשר כתבנו סוף דרוש חנוכה וז"ש עץ יהודה ועץ אפרים מורה תיקון שני בריתות ברית הלשון וברית המעור והי' לאחדים בידך פי' שעי"כ תזכה ליחוד הגדול והקדוש:

עוד בהפטרה ועשית אותם לגוי אחד בארץ דאיתא במדרש ויקרא אלהים לאור יום זה מעשה יעקב ולחשך קרא לילה זה מעשה עשו ע"ש רמז הענין דהנה יש דרכים רבים לעבודת השי"ת האחד יש דרך ישר לפני איש כפשוטו לעסוק בתורה ועבודה כל היום ושאר מצות ולסגף עצמו להיות פרוש מכל הנאות וחמדות ויש עוד איזה דרך אל הבאים להתקדש דהיינו אפי' באכילה ושתי' להתקדש בם כמ"ש בש"ע א"ח סי' רל"א ע"ש ובכוונת האר"י ושאר ס"י. ובוודאי מי שיוכל להתקדש אפי' בדברים גשמים ובתאות ולהיות שלחנו כמו מזבח קדושתו יותר גדולה ונפלאה. כי בוודאי כל זמן עסק האדם בתורה או בתפלה אין כח היצרגדול כל כך לפתות אותו ולהסירו מדרך טובה לדרך רעה כי שומר מצוה לא ידע דבר רע. אבל כשאד' נופל ממדרגתו ותאב לאכול והוא משבר תאוותו שלא לאכול ולשתות כבהמה רק אוכל לשובע נפשו כדי שיוכל לעבוד השי"ת בכחו ושיהיה לו לב רחב ופקח בתורתו וכיוצא בהן כוונת אחרות גבוהות מאוד אז תגדל כח עבודתו ופועל נח"ר להשי"ת אלף פעמים ככה וזה אמר המד' ויקרא אלהים לאור יום. זה מנשה יעקב איש תם יושב אוהלים. כי עיקר העבודה והתחלתה ע"י מעשה יעקב בדרך פשוט בתורה ובתפלה ובפרישות. וזה הדרך נראה טוב מבחוץ כמו מבפנים וזה נק' אור יום. שהוא דרך אור וכל העולם רואים את הדרך כי הוא קודש. ולחשך קרא לילה זת מעשה עשו. פי' שיש עוד איזה דרך לעבודת ה' להתקדש באכילה ושתי' ודברים בטלים. כמו שהי' אוכל התנא בישרא דתורא ושותה יין לפקח דעתו לעבודת הש"ית כמו שאמרו בגמ' בענין מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן וכיוצא בהן הרבה. וללקט שושנים ני"ק מכל הבלי עולם. מצינו שגם הצדיק עוסק לפעמים בדברים בטלים. ומחשבתו קשורה תחת כסא כבודו י"ת והלבוש מבחוץ נראה כמו מעשה עשו כי גם עשו אוכל ושותה ומדבר

דברים בטלים. אבל ההבדלה הוא בכוונה ומחשבות פנימית ונק' לילה וחשך שאינו מאיר מבחוץ ולא ידע ולא יבין בו שום אדם הרואה אותו. אבל הטוב גנוז בגווי' כי גם זה בלתי לה' לבדו. ואמר הכתוב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד יהי' הצדיק איך שיהי' יום אחד כלומר ששניהם כאחד טובים. וז"ש הנביא ומלך אחד וגו' ולא יחצו עוד וכו'. כי עתה בזמן החורבן מחלוקת בין החכמים זה אומר לה' אני בתורה ועבודה כפשוט כנ"ל וזה בשם ישראל יכונה ורצונו לעבוד ה' בדברים חיצונים. אבל לעתיד לבא יתגלה הפנימיות והאמת אז יראו עין בעין כי הכל טוב קודש לה'. וזהו מלך אחד יהי' כולם. ולא יחצו עוד לשתי ממלכות כלומר שלא יאמר כי זה ממליך בדרך אחד וזה בדרך אחד כי הכל חד אלו ואלו דברי אלהים חיים הוא וכוונתם להש"י ובלבד שיכוין לבו לשמים והיו לגוי אחד בארץ. אמן

(הועתק מכת"י הרה"מ זצ"ל בעצמו):

ויחי

ענין שני חיי יעקב עיקרן שבע שנים שי"ב ולכן בגימ' ז' הויות וארבעים הוא חיותו מחב"ד והדעת כלול חו"ג הרי ד"פ עשר הם ארבעים וכן ז' וארבעים הה מ"ז הוא החיים הבאים מחיבור הויה אהיה ומאת שנה הוא הרצון והפסוק כסדר:

אפרים ומנשה כראובן ושמעון. אפרים כראובן בחסד. ומנשה אותיות שמעון והעי"ן מתחלף בה'. ולכן לקח יוסף אפרים בימינו ומ"מ יהי' מנשה מזומן לברכה. לפי מ"ש מ"ו בספרו כי מנשה הלך בצדקו הכל להבורא וא"כשם מנשה ששכח בזה העולם אלא דיבק בכל מחשבתו להבורא והי' בבחי' אור חוזר כמ"ש שהוא כח גבורות החוזרת לשורשם וזה הי' בכור שעיקר שיצא בריאה הי' אור חוזר שאל"כ בכח בלי סוף א"א לבורא' וז"ש גם הוא יגדל אולם אחיו הקטן כי הצדיק שרוצה להשפיע צריך בכל פעם להשגיח על העולם וצריך להתקטן והוא יגדל ממנו כי בתחילת הבריאה ג"כ אהבה דוחקת הבשר ויעקב שכל ידיו ואמר מ"ו לוי יצחק להיות בכ"מ לא יהי' מכה עד שיברא רפואה תחלה ואפשר עשה לתיקון ליהושיע כאמור יה יהושעך ואפשר עד ביאת משיח בן אפרי' שלא ימות ויהא הגאולה ברחמים ועיין בתיקון ס"ת ועיין בר"מ ר"פ ויצא ושם במאמר פתח ר"ש דאמר בהאי גם שהוא אבא יו"ד לאשלמא רמ"ה לגבי משיח בן יוסף שלא ימות ע"ש כי יוסף משך חיים מאבא ולכן נק' משכיל ומשם מושך חיים לדוד וכאב יסד ברתא:

אז חללת. תיבת אז מיותר הנה הזוהר כתב שהבכור' הגיע' לבני' של רחל שמחשבה ראשונה הי' לה אלא שכתיב ובחללו ניטלה הבכורה והיינו שבאמת לאה הי' בעולם עליון שלא הי' יכול יעקב להזדווג לה כמ"ש ועיני לאה רכות שהיא ארוכה והי' צ"ל

היחוד ע"י רחל והי' זה כזיווג אחור בפנים שהוא לא הי' פונה לה עד שראובן מצא דודאים והעלה לה חן אז אמרה אלי תבא ולכן זכה ישששכר לוירא מנוחה להסתכל בפני' של תורה והנה לא הי' מקום לראובן לומר רחל היתה צרה לאמי אדרב' ע"י רחל נזדווגה ובדיבורו העלה המקטרג לומר שהיה יכול להזדווג והוא כבן תמורה וז"ש אז חללת למפרע על תחלת בנינך והבן:

ובענין איך יצא לוי ממנין השבטים הוא כשנלקח הבכורה מראובן וגם הכהונה אז נתחלק לוי שהיה ממוצע כגוף בין חסד לגבורה ונתחלק כהונ' לצד אחד ממילא נשאר לשאר לווים רק צד שמאל ולכן כהן לוי ישראל ובאמת שורש לוי נשאר למעלה לצד ממוצע והוא כשורש אבל אח"כ הענפים נתחלקו לשנים לכהנים ולוים ובכ"מ כמו שיוסף אינו נמנה שהוא משך הגוף לוי לא נמנה שהוא הגוף עצמו ובמקום שיוסף נמנה גם לוי נמנה:

כבס ביין לבושו. במד"ר שמחוור להם התורה ובד' ענבים סותה. שמחוור להם טעיותהון כי כתיב במחשכים הושיבני זו תלמוד בבלי וע"ז ספדי גדול הוא בשש"ך הם הש"ך דינים שמחוורין בפילפול התלמוד בבלי ונעשים מהם הכתר בתכשיטי הלכה ושם לו ברקת זו טבריא זה הקו"ף של רקת נתחלף בך' של שש"ך שגם הוא גימ' כתר אלא רקת הוא מה שעולם עליון מכתר לעול' התחתון וששך הוא העולם התחתון שנכתר מעולם העליון ואמר שבעת המשיח יתגלה הסוד שבתלמוד בבלי שהכל מיוסד בגנזי אורייתא בזה יחוור להם ביין שהוא הסוד ואמר שהגם שאדם יאמר שמא אני טועה בפילפולי ואמר שהקב"ה יחוור הטעות שהוא כעין תכשיטי כלה כאמור בזוהר שיר השירים והכל מכוונים ליפות הכלה לכן כולם דברי אלהים חיים ודרשו אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל בה ואז יתרון אור מן החושך:

לישועתך קויתי ה'. במד"ר הכל בקיווי יסורין קדושת השם. זכות אבות. תאוות עוה"ב הה"ד אף אורח משפטיך קוינוך לשמך ולזכרך תאות נפש. אלו הם ד' מדריגות של העולמות שהיו בתחלה בעולם התוהו הם יסורים בבית הסוהר וכשאדם בא לזה העולם יש לו יסורים ועליה ראשונה הוא בקידוש השם שהוא מלכות ואח"כ לזכות אבות ואח"כ לתאוות עוה"ב שהעלי' עד הבינה ואמר גם חנינה בקיווי שאפילו שהעולמות של חנינה הם בקו מדה במדה וכן הסליחה כי למי נושא עון למי שעובר על פשע ואדם חונן דלים ומעורר מדת החנינה והסליחה במדה וז"ש הקב"ה למי שאין לו היינו שעובד באי"ן והן הבני עלי' דעיילי בלא בר בלי גבול ומ"מ כל ישראל בכלל זה וכל רשעי ארץ. והגם שבדעתם שוב לא יהא להם עוה"ב מגודל רשעתם ועכ"ז עושים איזה צדקה ומצות. היא

ללא תשלום שכר וראוי בוודאי לחנינה. ומכ"ש הצדיקים שמגודל צדקתם אינם בטוחים כלל בשכר כמאמר דוד. וא"כ הם עובדי' להש"י בחנם ולא נוציא מזה אלא איזה בינונים וסכלים וכל ישראל ראוים לחנינה: (עד כאן)

ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו. במד"ר ר"ב ואמרי לה בשם ר"י ור"ל ר"י אמר לרוע' שהוא עומד ומביט בצאנו. ר"ל אמר לנשיא מהלך והזקנים לפניו על דעת' דר"י אנו צריכין לכבודו על דעתיה דר"ל הוא צריך לכבודנו. ע"ש פירושו בפירוש מ"כ. ונראה לומר ע"פ מ"ש כבר במקום אחר דשני דרכים לעובדי ה' האחד הוא מתהלך לפני ה' וצריך סעד לתומכו ולשמרו מכל עצת יצה"ר והיא למשל כמו התינוק הולך לפני אמו ואמו משגחת עליו שלא יפול ולא ימעדו קרסוליו. ויש עוד דרך יותר חזק כשמתישן בצדקו ומתגבר ללכת אחרי ה' עד שאינו צריך שומר והוא כמו התינוק שמתגדל והולך אחרי אמו ואינו צריך להשגחת' ולשמירתה. וזה שמצינו אפי' באברהם אבינו ע"ה קודם שנימול אמר לו הקב"ה התהלך לפני כי עדיין לא קיבל את התורה רק ששמר מעצמו כל התורה לכן עדיין צריך שמירת הבורא ב"ה והוצרך להתהלך לפניו מה שאין כן בנ"י אחרי קבלתם התורה מן השמים כתיב אחרי ה' אלהיכם תלכו שיתחזקו בדרך הטוב עד שיהיו נשמרים מאליהם וילכו כתינוק המתהלך אחרי אמו וזה פלוגתת ר"י ור"ל ר"י אמר לרועה שהוא מביט בצאנו והוא משגיח עליהם לשמרם. ור"ל אמר לנשיא מהלך והזקנים לפניו. היינו שהם אין צריכים לו. ואפשר עוד לומר כי כל אחד לשיטתו אזיל. ר"י שהוא מתהלך בצדקו וקדושתו מיום הולדו ולא נטה ללכת ימין ושמאל לכן דרכו צריך שימור כל ימיו שלא ילכד בעצת יצרו כי לא ידע את מהמוריו ועצתו אשר יקוש בהם בני אדם לכן צריך לשמיר' הבורא ב"ה. וזה שדרש כעין דרכו. משא"כ ר"ל שהיה רחוק ונתקרב לקדושה ע"י גיסו ר' יוחנן כמבואר במס' בבא מציעא פרק הפועלים ובוודאי בעל תשובה כמוהו נשמר מעצמו כי הוא צריך לעבוד ביתר שאת ולשמור נפשו מפחת יצרו אשר כבר יודע כי נלכדו רגליו לכן שומר את נפשו ואינו צריך לשמירה מלמעלה ולפי דרכו דרש המקרא:

לישועתך קויתי ה' אחר העיון בפ' מקץ ופ' ויגש ופ' ויחי עד הפסוק הזה ולא מצינו שם הוי"ה נכתב בם בפירוש ותמי' נשגבה בעיני מדוע נפלא הדבר הזה מכל ספרי המקובלים שלא להבי' איז' רמז שיש בזה הגם שהיו סופרים ומונין כל אותיות התור' עד שעל פ' אחת סדר תצוה שלא נזכר בכל הפרשה שם משה רבינו ע"ה אדון הנביאים ונזכר הפלא בספר הזוה"ק ובס"ק ואמרו שם כי הצדיק בדיבורו עושה רושם ומצינו בתורה דברי משה רבינו ע"ה שגזר ע"ע ואם אין מחני נא מספרך וגו' ונתקיים קצתו עכ"פ להפקד שמו

מפרש' אחת עיין בדבריהם. ולדעתי יש ג"כ איזה רמז לזה מה שברוב השנים מהקביעות חל ז' באדר שהוא יום הסתלקותו של אדון הנביאים בשבוע שקורין סדר תצוה דוק ותשכח. ואיידי דשייכי אהדדי מיתרמי אהדדי. ונחזור לענייננו להתמיה מה שנעלם ח"ו מאבותנו רחבי לב הדבר הזה. כי בב' פרשיות מקץ ויגש ופרשת ויחי עד הפסוק הזה נפקד מקום שם הקודש הנכתב הוי"ה ואפשר לתת טעם ואיזה רמז כי בפ' מקץ על ידי החלומות פרעה ופתרונו של שני הרעב נתגלגל הדבר וירדו אבותנו למצרים. ובפ' ויגש הוא תחילת הירידה שירד יעקב אבינו ע"ה ובניו כמ"שכ אנכי ארד עמך מצרימה עיין בזוה"ק לכן נעלם שם הוי"ה המורה על הרחמים וחסדי גדולים עד הפסוק הזה לישועתך קויתי ה' שמורה על הגאולה העתידה שניבא יעקב אבינו ע"ה כמו שפירשו המפורשים שם. לכן נתגלה שם הוי"ה המרחם עלינו הפודנו והגואלנו במהרה אמן:

בן פורת יוסף וגו'. בנות צעדה עלי שור. וימררוהו ורבו וישטמהו בעלי חצים. ותשב באיתן קשתו ויפוזו זרועי ידיו וגו'. רש"י ז"ל פי' שכל בנות העיר יצאו על החומו' ועל הגגות להסתכל ביופיו וכל אחת השליכה אבני שוהם ומרגליות לו למתנה ואעפ"כ הוא לא היה מסתכל בהם ולא נשא לשוא נפשו ואל הגלוים לא נשא עיניו ע"ש הנה בנות אלה בודאי היתה רוח זמה בקרבם ומחשבות רעות כמעשה ארץ מצרים וקבלנו מהצדיק הגאון רא"ק זצ"ל. בפי' הפסוק טוב מעט לצדיק שהטוב הוא מעט אצלו ע"י וכו'. שמתרבי' אז חלילה גובר כח הטומאה כ"כ עד שבאפס מה מתמעט טוב' וצדקתו. וזה טוב מעט לצדיק וגו'. א"כ מסתמא מטומאת הבנות בודאי בא איזה הרגש ובילבול במחשבתו הקדושה. אמנם הרשעים באחת יפולו כיון שבא להם איזה מחשבה רעה ועצת יצה"ר יש לה התפשטות באיבריה' וגידיהם וזריזים לעשותה. משא"כ הצדיק לא ינוח עליו שבט הרשע כי הצדיק מושל ברוחו וכובש יצרו ואפי' כשמתבלבל קצת מיד הוא מתנחם ומתחרט ושב אל ה' ומתהפך במחשבתו לטובה. וזה יוסף הצדיק בעברו במצרים ויצאו כל בנות אנשי העיר לקראתו במחשבת' מחשבת און וימררוהו ורבו דהיינו שהמרו את רוחו ע"י מחשבותם הרעים וישטמהו בעלי חצים כי נקרא המשפיע בלשון יורה כחץ בגמ' והבנות נקראים בעלי חצים כי הם הבעלי' ונושאי החצי' הנ"ל הם המחשבות. ואמר הכתוב שבחו ותשב באיתן קשתו כי אית"ן מורה על המחשבה כידוע מאותיות אית"ן מהמדקדקי' שמורה על העתיד לבא כמו א'תן י'תן ת'תן נ'תן והוא המחשבה שפוקד על דבר שלא בא לעולם רק שיהיה אח"כ וזה ותשב באיתן קשתו שהיה נכלל רק במחשבתו ולא היה לה שום התפשטות ח"ו אפי' בציור דק באפס מה

עד שהעלה המחשבה ונתהפכה בקרבו לשוב אל ה' ויפוזו זרועי ידיו שהי' מעלה אותם לעולם הנקרא פ"ז:

נשלם ספר בראשית. בעזר ברא כל ביומי שית

ספר שמות

שמות

ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך. ופרש"י רשע שכמותך. ביאור הענין דהנה איתא בגמ' כל היכא דכתיב נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם וילפינן מהא דכתיב בפ' קרח ודתן ואבירם יצאו נצבים. והנה האר"י ז"ל כתב כי דתן ואבירם היו בקליפה דוגמת משה ואהרן בקדושה ע"ש ואפשר שזה דכתיב בפ' זו נצבים לקראת' פי' לעומתם ממש. וזה ידוע כי משה ואהרן בקדוש' שקולים היו כדכתיב הוא משה ואהרן הוא אהרן ומשה וממילא שדתן ואבירם היו שקולים ברשעתם לעומתם וזה כוונת רש"י שפי' רעך רשע שכמותך. שמשה רבינו ע"ה הבין כ"ז ברוה"ק ואמר לו למה תכה רעך. וכוונתו הי' לענוש אותו בזה השם תכ"ה כידוע משער היחודים בפסוק רק בעיניך תבי"ט ע"ש. ואלו הרשעים דתן ואבירם הבינו זאת והשיב לו הלהרגני אתה אומר פי' אני מבין שאמירתך הוא להרגני בלשונך שאמרת שם תכ"ה. ורצה להגביר א"ע נגד משה רבינו ע"ה בשם היוצא מס"ת מ"י שמ"ך לאי"ש כמבואר בהאר"י ז"ל. כידוע לעומדים בסוד שם מ"ב שאין מגלין אלא לצנועים: (הועתק מכת"י הה"מח זצ"ל בעצמו) **ומשה הי' רועה**. כי הוא הבל שהי' רועה ראשון. ועוד הי' כמ"ד שאמר והי' העולם כי זה השם השיג משה וזה הוא ברצון עליון הנתגלה באנכי ה' אלהיך ולכן אמר לו כי אהי' עמך כי בהתחברות א' דאנכי בהיה הוא שם אהיה ומשם הם התר"ך עמודי אור שמהם תר"ך אותיות דיו"ד דברות ואמר וזה לך האות. כי יש לאדם אות כל חד לפום מדרגתו האיך יוכל לעמוד בפני הבורא ומשה שכל ימיו עמד בפני הבורא פנים בפנים נק' זה משה האיש לך האות וממנו ימשך את אלהים תעבדון על ההר הזה כי כולם ידעו פ"בפ: **במדרש** כאן יודיע דרכיו למשה כשאמר הודיעני את דרכיך כי כל אדם יש בו שורש א' הגם שכלול מכל התרי"ג מ"מ א' בו שורש ומשה כל ימיו דאג על כנסת ישראל ובני' וביקש הודעת דרכים היאך לרצות הבורא על עמו וכן כאן שהי' הולך אחר המדבר בעיונתו עד הר האלהים חורבה שהם בחורבן ואמר לבנ"י עלילותיו מדות ב"וד מעותות שנאמר ושם לה עלילות דברים כי האדם בשינ' לא נותן לה עלילות דברים שמתוכה יבוא לריב ולשנאה והקב"ה אמר וחנותי אשר אחון פירוש כשהקב"ה רוצה ליתן לא'

מתנת חנם מזכהו שהוא יעשה מתנת חנם כדי שאח"כ ימדוד לו מדה במדה לחנותו לכן לעולם האדם יבקש מהשם לו מדת חנינה וג"ח שמתוכו יבא לו מהש"י החני נה:

ד"א יודיע דרכיו למשה שגילה לו הקץ סמך על פסוק שבא עד הר אלהים חורבה כתב בתמונה שכאן מרומז הקץ ועיקר רמיזתו כי הוא עולם החורבן והקץ הוא כשיעלה ממנו כל הניצוץ וז"ש ותלוי בתשובה להעלותם ואמר במדרש ה' שמות היה לו הר אלהים נמשך החסד ביחוד האלהים הרועה אותי שיגמ' צדי"ק והר בשן המושך מנש"ב והר הגבנוני' הוא הממוצע והר חורב שממנו לקחו כח הניצחון למשול בחרב לדין דיני נפשו' ובוא"ו ממתיק החרב ונעשה חורב העולה רי"ו לע"ב שמות חסדים וכשיוצא הוא"ו אז על אדם וגומר והר סיני בהוד כי הודאה מכלל דפליגי היינו שיצה"ר בישראל יותר ובת"ח ביותר ואפ"ה מודים. והשם כידוע בכל דברינו לכן משם יורד סיני כו'שאין להם יצה"ר כזה ואפ"ה אין עובדי' לה':

ושמעו לקולך ואמר משה והן לא יאמינו לו כי יצאו בזכות האמונה והנה כל זכות הוא במה שיש בו בחירה ורצון. וא"כ היה קשה למשה שאם הקב"ה אומר ושמעו בדרך חיוב א"כ אין כאן בחירה ואמונה וזכות. אלא שוהן שהוא אחת המלוכה היא שיהא אפשר להיות שלא יאמינו ובאמת אינו כן כמ"ש על מ"ש נח מקטני אמנה היה וקשה הלא באמת ירדו בתחלה גשמים שאם יחזרו בתשובה יהיו גשמי ברכה אלא שזה הוא בהנהגה חיצונית וקטנות ויש הנהגה פנימית שבה הקב"ה צופה ומביט עד סוף כל הדורות ואין מכריח לשו' דבר ועליו נא' כי לא מחשבותי מחשבותיכ' ואלו הישראל שהם בגדלות אמונה משיגים עד סוף כל הדורו' אלא שנח מקטני אמנה היה באמת כמ"ש ויהי הגשם שהוא בהנהגה גשמיות ובאמת שהש"י אמר ושמעו לקולך היה בהנהגה גדלות שמביט לסוף הדורות באין מכריח אלא שכל הנסיונות הבאים לעולם הוא בקטנות אמונה לערך המנוסה וכשמשה הקשה והן לא יאמינו אז המשיך הקטנות אמונה ואמר לו הקב"ה מזה בידך באיזה הנהגה זה ואמר מטה הוא בעולם להטות לימין ושמאל ומשם בא הנהגה למט"ט להנהיג בעץ הדעת טו"ר ואמר השליכהו ארצה ויהי לנחש שהמשיך הקטנות כמ"ש האר"י ז"ל ואמר אחוז בזנבו ומסתמא מתחלה נעשה מראש המטה ראש נחש ומסופו זנב כי שליט אדם באדם אבר באבר נמצא כשאחז בזנבו ונהפך למטה היה ראוי להיות בידו תחתונית המטה והכתוב אמר ויהי למטה בכפו כמו שראוי להיות מטה בכפו כי נהפך הוא והיה זה הוראה כי יש אור ישר ואור חוזר ובאור חוזר מתתא לעילא נמצא [*המלכות] (היות) סוף הפעולה בכתר המורה שברצון העליות כבר יודע בפנימיו' סוף הפעולה:

בענין הקש כי הקב"ה הוא רצון כל הרצוני' והתנשא ואמר פרעה לי יאורי שסבר שיש להם הרצון כמ"ש בענין ועשו בהם כרצונם שמדמים בעיניהם שהרצון הוא שלהם וזה נק' קשי' ות' איש דעשו והם הקשין לשון זיקנ' נגד הסבין עלאין והם רצון לטמא את בנ"י שגם הם יאמינו בזה ולא ישעו בדברי שקר. והקב"ה באמת כל אלו הם בידו ומשם מורידם:

לא איש דברים כי הקול הוא איש לדיבור כי הקול הוא מעצמות אדם והדיבור נלבש בדברים אחרים עד שבתורה כתיב יעננו בקול בקולו של משה ונעשה בעל דברים ואלה הדברים אשר דיבר משה:

המטה הזה וגו'. במדרש אם לא תעשה שליחותי המטה הזה יעשה שליחותי שכבר כתבנו שזה המטה הוא מט"ט להטות כל דבר וזה שם מטה ובגימ' נ"ד שמאין לדין בנ"ד שמות לאותיות גבורה ולעשות חסד לכתוב זכותן של בנ"י: [עד כאן]

וארא

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' וגו'. והנה הרב אבן עזרא התמי' על שם שדי שאמרו חז"ל טעם לשם הזה שאמר לעולמו די. ותמי' וכי בשביל פעם אחת מה דהוה הוה. יקרא שם הבורא ית' לעולם ועד בשם שדי ולפי דרכינו הענין מבואר כידוע פי' הפסוק לעולם ה' דברך נצב בשמים שבכל רגע ורגע שופע הקב"ה בכל דבר החיות ומהוהו וצריך תמיד להיות כח מגביל להגבילו שלא יתפשט וזה בשם שדי כמו שאמר אז לעולמו די כן בכל פעם מתהוה ע"י שם זה הגבול והעמדה לכל דבר. ומן הידוע כאשר כבר כתבנו באורך כי יש סדר המסודר משמת ימי בראשית ואופן בתוך אופן להשתנות כאשר ירצה הבורא ב"ה לפי מעשה בנ"י וכמ"ש בהגהה לספר באר הגולה ע"ש. וזה השינוי הוא משם הוי' עצמו שהוא הוה ומהוה כל דבר ומשנהו כרצונו. ולמשל כאשר הי' הסדר שהמצרים ישלטו על ישראל ת' שנה והקב"ה חשב את הקץ לעשות הי' צריך לשמש בשם עצם שלו הוי' לשנות ולעשות כפי רצונו וזה לא נתגלה להאבות רק למשה רבינו ע"ה כשהוצרך לגאלם וזהו שמי ה' לא נודעתי להם:

וגם הקימותי את כו' לתת להם את ארץ מגוריהם אשר גרו בה פי' שהבטיח להם שהם יזכו להמליכו ולקבל מלכותו וזהו ארץ החיים כידוע. וזה ארץ מגוריהם אשר גרו בה ג' ר"ו נוטריקון ג' ראשונות הם ח' ב' ד' כי עיקר המחשבה הי' על מלכות ישראל וכן בסוף. והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם וגומר. כי זה עיקר ירושתנו מהאבות להמליך הבורא ב"ה. וגם אני שמעתי את נאקת בנ"י אשר מצרים מעבידים אותה. היינו שעיקר צעקתם ונקאתם היתה שמעבידים אותם בפולחנא

נוכראה ומסירים מהם עבודת היוצר ב"ה לכן אמור להם אני ה' פי' לבשר להם כי אמלוך עליהם כי אני רומז על מדת מלכות כידוע כאשר המלך מתפאר אני אני הוא ולית שולטנא אחרא והבן:

בא

החודש הזה לכם. במדרש אמר שלמה בי מלכים ימלוכו א"ר לוי משל לדוכס שזרקו לו הלגיונות פורפירא כו' ע"ש מה עושה פונה לופס כו' ע"ש כך לכ"ו דורות מלך הקב"ה במצרים פנה לופס שנאמר ובני ישראל יוצאים ביד רמה שרף את השטר שנאמר ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים. ומוציא את הלגיונין והוא נקרא ראש למלכותו. החודש הזה לכם. לקיים מה שנאמר בי מלכים ימלוכו עכ"ל ולכאורה בלתי מובן מה שייכות יוצאים ביד רמה לענין פונה לופס אמנם עפ"י דרכינו יבואר. ונקדים לפרש הכתוב בי מלכים ימלוכו כי הקב"ה ברא כל העולמות כדי לגלות עול מלכותו ולזה ברא את האדם ויפח באפיו נשמת חיים כדוגמא שלמעלה ונתן לו עינים לראות ואזנים לשמוע ואף להריח ופה לדבר אשר ארבע חושים הללו הם כנגד ארבע אותיות הוי' כמו שסידר האר"י ז"ל. וביאור הדבר כי העין נגד הי' כי חוש הראות הוא משמש תמידי כל זמן שהעין פתוח הוא רואה איזה דבר מה שהוא לפניו יהי' מה שיהי' לכן חוש הראות הוא כמו היו"ד היא החכמה ואצילות קדשו שהוא תמידי. ואח"כ שמיעת אוזן הגם שהוא משמש תמידי מ"מ הוא פחות מחוש הראות שבזמן שאין לו דבר לשמוע או דיבור בני אדם או איזה קול אינו משמש בו. ולכן הוא נגד אות ה' בינה מקושרת בחכמה ופחותה ממנה. ואף להריח הוא פחות מהם כי הגם שיש לו איזה דבר להריח צריך האדם להמשיך הריח ע"י נשימת האויר להמוחין והוא ענין מעשיי ע"כ הוא נחשב לאות שלישי אות **ו**'. ואח"כ הפה לדבר שהקול והדיבור היוצאים ממנו ע"י ה' מוצאות הפה הם גשמים קצת ופחותים במעלתם ונחשב כנגד ה' אחרונה. ונחזור לענייננו כי מהידוע שבשעת הבריאה יצאו זי"ן מלכין דמיתו ומלך הח' הדר המתקנם פי' הענין שיצאו המדות ברצונו שיהיה להם רצון לומר אני אמלוך ונפלו ונשברו עד שהמלך הדר בחי' מה החדש שמסתכל כל דבר שהוא כאין ואנחנו מה לפני בורא כל וזה הוא התיקון. ולא תאמר ח"ו כי המלכין דמיתו והקליפות הם דבר נפרד ויצאו ברצונ' ח"ו כי גם זה שהם יצאו ברצונו הפשוט הבלתי מושג וגלוי וידוע לפניו השבירה והתיקון ע"י התורההומצות כי רצה להתענג כביכול ע"י זרע אברהם יצחק יעקב בדרך בחירה ושכר ועונש וז"ש שלמה המלך ע"ה בי מלכים ימלוכו דהיינו שגם המלכין דמיתו וכל עוברי רצונו גם הם ברצוני כי לא מחשבותי מחשבותיכם והוא דבר נפלא להבין וחלילה להפריד שום ענין בעולם מרצון

בעל הרצון בורא כל: כי בזה הטעות נפלו נמרוד וחביריו וכל אותם הדורות של כ"ו דורות שהי קודם התיקון ע"י התורה שהם היו ניזונין בחסדו של המקום ב"ה ובזכות הצדיקים המועטים שהיו ביניהם אדם שת חנוך וכדומה עד אברהם יצחק יעקב והשבטים ואז הי' הבורא ב"ה משל לדוכס צירוף ד"ו כ"ס שהיו אומרי' הרשעים שתי רשויות יש וכל אחד מתנשא אני אמלוך עד שזרקו לו הפורפירא הוא לבוש המלכות כי הוא לבדו מלך על כל העולם כי יש עוד צירוף במלת דוכס כ"ו הוא שם הוי' ד"ס ע"ה הוא אדנ"י דהיינו כשהוא מלך בכלל על כל הארץ ואז פנה לופס שהי' מסיר את חמס וכל מיני שולט ומושל מעליה' שנאמר ובני ישראל יוצאים ביד רמה. כי שם רמ"ה הוא מורה על גילוי הבורא ב"ה עם כנ"י בג' יחודים שגימטריא נ"ר והוא סוד רמה ידך בלי חזיון עיין בסידור בכוונת ק"ש לשובבים יחוד ד'. ושרף את השטר פי' שהיה שטר עליהם להיות בשעבוד ת' שנה והקב"ה חשב את הק"ץ היינו ק"צ שנים מלידת יצחק ולא היו אלא רד"ו ונקר' ראש למלכותו שנתגלה ביציאת מצרים ובחודש ניסן שהוא ר"ה למלכים. וירא ישראל את היד הגדולה כי כח הבורא ב"ה גם דבר שנדמה שהוא נגד רצונו כמו המצריים וכדומה. וזה בי מלכים ימלוכו:

איתא במדרש למה נקראו ישראל בני בכורי לפי שכתוב בתורה כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים כך ישראל יורשים שני עולמות העו"הז והעו"הב ולכך מסר הקב"ה סוד הלבנה לישראל שיהיו הם מונים בה כו' ע"ש וכשם שהלבנה הוא של אור כך ישראל נוחלין האור שנאמר אור זרוע לצדיק כו' ואומר קומי אורי כי בא אורך ולכך נאמר הח"דש הזה לכם וגו'. כבר כתבתי באורך בהגהו' לספר גבורות ה' ענין הכפירה של המצריים והבאי' אחריהם ונלכדים ברשת הטעות באמרם לפי ערך האלוה הגדול אור א"ס דלית מחשבה תפיסה ביה כלל ואין לומר בעצמותו ענין רצון ושום מדה מהמדות וא"כ אין נכון לומר שהו' מתנהג לפי עבודת בני אדם ורוצה בתורה ובמצות כדי שיגיע לו איזה תענוג ונח"ר מהשומעים בקולו שא"כ הוא גרעון בערך אין סוף ועי"ז הם כופרים בהשגחתו בעולם השפל כי לפי דעתם אינה המדה לפי כבודו ובערכו. וגורעין ומוסיפין וקרו ליה אלהא דאלהיא ולפי דעתם ההשפעה נוזלת מכוכבי' ומזלות הנבראים כי יש להם איזה שייכות ויחוס עם עו"הז ונק' בזו"הק דפלחו לחמה בישא דהיינו עיקר עבודתם לכח בגבול הואיל ובעל הכוחות מבלי גבול ומה שדי כי נעבדנו. אבל ישראל מונין ללבנה היא המל' להמליך את הבורא ב"ה ולעבוד לא"ס היוצר כל ומהוה ומחיה את הכל ועובדים לו וע"פי תורת אמת אשר נתן לנו דרכיה דרכי נועם כי אע"פ שהבורא כל לא יערכנו מדה ורצון והשגחה שהם בגבול מ"מ בוודאי אמת

שברצונו הפשוט שברא עולמו נחית מדרגוהי וקרא לגרמי' גדול בגדולה וגבור בגבורה כמ"ש בר"מ פ' בא ע"ש כי לדברי הטועים וטעותם שהם מגביהים כבוד א"ס בזה שאינו משגיח בעולם השפל. אדרבה הם גורעין ומתישין כח של מעלה ממ"נ לפי כבוד הבורא ב"ה שהוא א"ס אף השמים ושמי השמים ושרפים ואופנים וחיות הם כאין ואפס נחשבו לו. כיון שהם עכ"פ כח גבולי ואין לחלק לפני ערך א"ס בין כל חלל העולם הנברא ובין גרעין אחד כי ההבדל ביניה' שייך לומר זה גדול וזה קטן הימנו בערך מדה וגבול. אבל בערך א"ס אם ח"ו יעלה על דעתינו שאין לפי כבודו להשגיח על גרעין אחד כיוצא בו נאמר שאין לפי כבודו להשגיח במלאך מט"ט ומיכאל וכל המרכבה הגם שהם גדולים מאוד נבדלי' ונפלאים. עכ"פ בערך א"ס הם כאין ואפס כידוע לכל מי שיש לו עיני שכל. וא"כ ע"כ כיון שהעולם נברא ברצונו הפשוט וצריכין אנו לומר שכביכול המציא לו איזה רצון הבלתי מושג אלצנו ולא עמד שום נברא בסוד הזה כמ"ש הר"מ בפ' בא כי טרם הבריאה והתחלתו א"א להשיג ולדעת. וזה שאלת מה לפנים אשר אין לנו רשות לדבר בו וז"ש האר"י ז"ל בסוד עשר ולא אחד עשר כי הכתר אינו במנין הספירות כי חיצונית הכתר אינו מושג כנ"ל והבן אבל לבתר דברא עלמא ואתלבש ונחית בדיוקנא דאדם ואתקרי בההוא דיוקנא הוי"ה כמ"ש ר"מ ע"ש והיינו לקבל העבודה מבחי' אדם העובדו בתורתו ובמצותיו וזהו ראשית המחשבה ונקרא בני בכורי ישראל. וכשישראל היו שנואין בין העכומ"ז על העבודה הזאת מטעם הנ"ל ונקראו בכור בן השנואה. כי אינם רוצים שתהיה העבודה לא"ס הנקרא זה אלי ואנוהו בדיוקן אדם וז"ש עבדי פרעה אל פרעה עד מתי יהיה זה לנו למוקש. פי' ה' הנקרא זה. כי בתחלה כפרו בו כלל וכלל. ואח"כ בראותם הנסי' ונפלאו' שנעשה ע"י משה ואהרן רצו לגרש את ישראל ולא אבו לתת אל לבם דרך אמת לעבוד להבורא הנקרא זה כדרך הרשעים אע"פ שרואים האמת רוצים לגרשו ובורחי' ממנו. והשונאים והנרדפים לעתיד יירשו האור שנאמר קומי אורי וגו' וכבוד ה' עליך זרח במדת עבודתם ודרכם דהיינו אע"פ שעובדים לה' יודעים ומשיגים כי הכל כח הבורא ב"ה וכל הבהירות שיש לנו שלו הוא וזה וכבוד ה' עליך זרח הוי אומר החודש הזה לכם שיהיו מונין ללבנה היא המלכות להמליך הבורא הנקרא זה ומתחדש כביכול ע"י מעשיכם הטובים לכל ההשפעות טובות וכמ"ש במדרש משל למלך שהיה לו בן ואמר עד עכשיו אני שמרתי הכסף והזהב ומרגליות עתה שעמד' על פרקך הרי הכל מסור לך וכו'. כי לפי קידוש החודש שלמטה ההנהגה מסודר' למעלה וכענין שדרשו חז"ל על פסוק אקרא וגו' לאל גומר עלי ומתנהג בדיוקן אדם ואיתערותא דלתת' ורצון יראיו יעשה להשפיע כל טוב לעמו ישראל סלה:

והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם ואמרתם זפ"ה לה' ויקד העם וישתחוו. פרש"י על בשורת הבנים שיהיו להם ולכאורה לשון השאלה הוא שאלת בן רשע שאמרו לכם ולא לו וא"כ מה שמחו בבשורת בן הרשע טוב לו שלא נברא. אמנם כבר כתבתי באורך בהגהות לספר גבורות ה' כי הכתוב נאמר על החכם והרשע. והתשובה ג"כ לשניהם ע"ש והבן כי רש"ע אותיות שע"ר שהוא כמו שער ופתח שבו יראה ויוכר מעלת החכם כיתרון האור מן החושך ויש לנו עוד לבאר עפ"י הקדמת נח ושלשת בניו שם חם ויפת וכאשר אירע המעשה לנח ויתגל בתוך אהלו. יש אומרים סרסו וי"א רבעו ע"ש. ואגלה לך קצת מהות הענין שעיקר הפגם היה ע"י חם הרשע שע"י רשעת הבן מתבלבלת מחשבת האב הגם שהוא צדיק כי מוח הבן ממוח האב כנודע. ועי"ז מעשה תעתועים ומחשב' און של חם נולד באפס מה איזה מחשבה מבולבלת בנח בחקירות אלהות הרמות והנשגבות כידוע מספרים הק' וזה נקרא סרסו שהיה מסרסו ומשברו ממחשבותיו הקדושים וי"א רבע"ו אותיות רבו"ע שהוא סוד אחוריים שע"ז נפל נח הצדיק באיזה מחשבה מחשבת אחריים ה' ישמרנו והתיקון היה ע"י שם ויפת שהם פרשו את השמלה בחקירות קדושו' להבין שהכל הוא כח הבורא ואין בו שינוי וגבול והכל ברצונו והבן. ונוכל לומר גם כאן שמשה רבינו הזהיר אותם כזאת פן יהיה להם בן רשע ויתבלבלו ע"י במחשבות וחקירות מה העבודה הזאת. וז"פ והיה כי יאמרו אליכם בניכם אליכם דייקא שיתעורר איזה קושיא כזאת ח"ו בקרבכם ובלבבכם ואמרתם זבח פסח הוא לה' כי פסח ודלג בבריאת עולמו מבלי גבול אל כח בגבול ורוצה בעבודתנו ואעפ"כ הכל חד ונכלל ברצונו הפשוט וזה ויקד העם וישתחוו על בשורת הבנים שמכיון שהבטיח להם ג"כ על המחשבות טובות אלו שיתעוררו בקרבם לדחות הרע מסתמא מוכח שיהיה להם ג"כ בן חכם שיתעורר על ידו מוח האב בקדושה לכן שמחו וישתחוו: **והגדת לבנך לאמר בעבור זה עשה ה' לי**. פרש"י לשאינו יודע לשאול ורמז ג"כ תשובה לרשע לי ולא לו וכן אמר בהגדה אלו היה שם לא היה נגאל ולכאורה קשה ממ"נ בתשובה לרשע היה לו לומר לשון נוכח לי ולא לך ומה ענין התכללות תשובתו באמירתו לשאינו יודע לשאול. אמנם בודאי האמת כי מוכיח לרשע מומו וכתיב אל תוכח לץ אבל התורה צותה להגיד לזה ולהוכיח את הרשע בדרך נסתר אלו היה שם לא היה נגאל וכבר אמרתי בדרך הלצה על הנוסח ואף אתה הקהה את שניו מאי ענין נקיון שינים לשאלה זאת. ואפשר כי יש רשעים מוסתרים אשר הם מודים במקצת כי יש לעבוד הבורא בתורה ובתפלה ובשאר מצות אבל אינם מאמינים כי יש עבודה אפי' באכילה ושתיה וכל דבר גשמי להרים הניצוצות ולדבקם בו ית' וזה השאלה מה העבודה הזאת לכם כי לכם לכל

צרכיכם פי' שאת' אומרי' כי גם בזה אתם עובדים את הש"י והרשע מלעיג ע"ז ולכן אף אתה הקהה את שניו כלומר כיון שאינך מאמין כי האכילה ושתיה נבראו ג"כ לכבוד השי"ת ולעבדו למה תשחית בחנם את הלחם כי האדם כשאוכל כמו הבהמה הוא מוריד את הניצוצין ח"ו להשפילם יותר ולכן יותר טוב לו נקיון שינים כי כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו והצדיקים הם מנשאים כל תאות וכל דבר גשמיי השמימה לעשות נח"ר ויחודים נפלאים ה' יאיר עינינו אמן:
(פרשת בשלח עיין לקמן קודם פרשת שמיני)

יתרו

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים הנה בחודש השלישי הוא סיון שבו נתנה תורה זורח מזל תאומים והוא ברזא דיעקב אבינו שלישי לאבות כמבואר בזו"הק והוא סוד הת"ת אשר שם סוד החיבור כנסת ישראל עם דודה ולזה מורה מזל תאומים כי הם יחד ידובקו כתאומי צביה וזה נתגלה בחודש השלישי כמ"ש בזוה"ק אימתי נחית האי טלא בשלימותא כד קאים ישראל על טורא דסיני וזה שכתוב ויחן שם ישראל נגד ההר ופירש"י כאיש אחד בלב אחד כמו שראוי להיות בזמן היחוד ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה'. הכתוב מרמז לנו דרך העבודה שתחלתה להתחיל ביראה לפני הש"י וזה שעלה אל האלהים ואח"כ נתגלה עליו ה' בחי' אהבה וחסד. כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל חז"ל דרשו דברים שקשים כגידין וגם דברים שמושכין את הלב כאגדה ובוודאי זה וזה דברי אלהים חיים כי נתגלה עליהם חיבת הקודש ביחוד הגדול המושך את לבם כאגדה וקשים כגידין כידוע לי"ח ואשא אתכם על כנפי נשרי' פי' הרב הגאון מו"ח לוי יצחק ז"ל כי שם הנשר נקר' על מעשהו כי נושר נוצותיו וחוזר ומתחד' בניצות חדשים לזמן ידוע וז"ש תתחדש כנשר נעוריכי וכמו שפרש"י בתהלים קפיטל ק"ג ע"ש וכמו זה הענין הקב"ה נתן לעמו ישראל לפי ראות עינינו שיקראו מהלכי' ואינם יכולים להיות במדרגה אחת אפילו בגדלות המוחין ובא להם איזה קטנות והם שבים ומתחרטי' מיד ומתחדשי' לבקרים וזה הוא כמו מעשה הנשר כנ"ל. וזהו ואשא אתכם על כנפי נשרים והבן. והנה רש"י פי' הדמיון לנשר שאינו מתירא רק מן החץ ולכן נושא גוזליו על כנפיו ואומר מוטב יכנס החץ בי וצריך להבין הענין והחסד שעשה עמנו בוראנו כיון שבלא"ה לא שייך כאן הטעם מוטב יכנס החץ בי ומי מבלעדיו אשר יורה חצים או ירים את ידו שלא ברשות יוצרנו אלא הענין כך כי בשעת יציאת מצרים וקריעת ים סוף וכן בכל זמן כשמגדיל הבורא ב"ה חסדיו על עמו ישראל רוצה המקטרג לקלקל כמ"ש שאמר השר הללו עובדי עכומ"ז והללו עובדי עכו"מז וכו'. ומדוע אתה ב"ה נושא

פנים להם וזה הקטרוג נק' חצים שמורה בלשון כמ"ש חץ שחוט לשונם וכיוצא בהם ואעפ"כ הקב"ה מגדיל חסדו ודן את דיננו ומוציא משפטינו לאורה ומסיר כל המקטריגי' וסותם פיהם. וזה שכינה הכתוב ואשא אתכם על כנפי נשרים ואומר מוטב יכנס בי החץ שהקב"ה מסיר הקטרוג מעל עמו ישראל ולא יכנס בהם החץ ומקבל על עצמו כביכול להשיבם תשובה נצחת ולהסיר כל תלונה. ועתה אם שמוע תשמעו בקולי איתא במד"ר אין ועתה אלא תשוב' ע"ש וי"ל בנידון דידן שהקב"ה רמז להמתקרבים אליו שאל יתיאשו ואל ייראו מגשת אליו עבור עונותיהם שעשו מקודם כי העיקר על כל פנים להתקרב מהיום והלא' ושלא לחטא עוד ולזה ועתה אם שמע תשמעו בקולי וזה מצות תשובה והוא חסדו הגדול שרוצה לקרב השבים ושלא לזכור להם מעשיהם הראשונים ושמרתם את בריתי דהיינו כמו שהאדם שומר בריתו ואינו מוציא השפעתו לבטלה כן גורם למעלה בעולמות שלא תרד השפע לחיצונים ח"ו וז"ש ושמתרם את בריתי והבן. ואתם תהיו לי ממלכ' כהנים וגו'. דהנה צדיק מושל ביראת אלהים דהיינו שהוא מתנשא ומתרומם בגבהי מרומים עד שיכול למשול אפי' על השרים שלמעלה ולמנותם כפי רצונו שמבין לטובה כמו ששמענו דרך הצדיק הריב"ש נבג"מ. והנה המלאכי' נק' כהנים לאל עליון. ועושי רצון בוראם למטה בוחרין להם מלאכי רחמים וזה שהבטיח להם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים שאתם תמליכו את הכהנים מלאכי מרום ותפקדו אותם לצבאותם וכמו שהי' שלמה המלך ע"ה כשם שמלך על התחתונים כך מלך על העליונים: **והיו נכונים ליום השלישי וגו'**. ואמרו בגמרא בשם ר' יוסי דיום אחד הוסיף משה מדעתו ודריש היום ומחר מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו והסכים הקב"ה על ידו. ואפשר לומר דלכן אמר משה ג"כ היו נכונים לשלשת ימים שפרש"י לסוף ג' ימים והוא יום רביעי ע"ש ולכאורה קשה למה לא אמר בהדיא ליום הרביעי כמ"ש הקב"ה בדבריו לפי דעתו הקדושה בתחלה והיו נכונים ליום השלישי. אלא דאפשר לומר כיון שהוסיף משה יום אחד מדעתו ונתירא בלבו פן לא יסכי' הקב"ה עמו כדרך הצדיקים שאינם מאמינים בעצמם רק מסתכלי' תמיד לרצון הבורא ב"ה איך שיהי'. ולכן אמר הלשון והיו נכונים לשלשת ימים דהוא לישנא דמישתמעי לתרי אפי כלומר נראה איך ירצה הבורא ב"ה ואח"כ באמת הסכים הקב"ה על ידו. וביאור הענין להבין שהוסיף יום אחד מדעתו. כבר אמרתי דאיתא במס' שבת פרק ר"ע דכ"ע בשבת ניתנה תורה דכתיב זכור את יום השבת לקדשו. ולהלן כתיב ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מה להלן בעצומו של יום אף כאן בעצומו של יום ע"ש ונוכל לומר כיון שע"פ דעת משה שהוסיף יום אחד והסכמת הקב"ה ונתן לנו את התורה בשבת רמז לנו במלת זכור את יום

השבת לג"ש זכור זכור להורות לנו על עצומו של יום משא"כ לפי דעת כביכול בתחילה לתת לנו התורה מקוד' בחמישי לחודש שהוא יום ו' ערב שבת לא הי' צריך לומר זכור רק שמור את יום השבת כמ"ש בדברות האחרונות כי אין כאן גזרה שוה הנ"ל וידוע מזו"הק כי בחי זכור גבוה מבחי' שמור כמ"ש בר"מ זכור לדכורא שמור לנוקבא ע"ש ולזה חפץ משה והוסיף יום אחד מדעתו כדי לקבל התור' בששי לחודש בשבת כדי שיקבל התורה מבחי' זכור שיצטרך לכתוב לג"ש (ואפשר כי אם היינו מקבלים התור' מבחי' שמור לא היו הלוחות נשברי' כי הוא בחי' קטנה אבל מבחי' זכור שהוא גבוה שלטה בהם עה"ר ונשברו) ובאופן אחר נראה לבאר כי משה רבינו ע"ה הי' רוצה שנקבל התורה ביום שבת קודש כי יום קדוש הוא ומרומם ונשא וכוונתו הי' כיון שיקבלו ישראל את התורה בקדושה הנפלאה זאת ישמרו ויקיימו אותה לעולם ועולמי עולמים. וזה שדרש היום ומחר מה מחר לילו עמו כי אלף השביעי נקרא מחר כמ"ש היום לעשותם ומחר לקבל שכרם דהיינו לעתיד ואז יהי' החיבור ודבוק כנ"י עם דודה תמיד אפילו בבחינת לילה שהוא כעת זמן ירידת המוחין אבל מחר יהי' לילו עמו ולא יפסיק היחוד ורצה לעשות גם היום לילו עמו ולכן המשיך הענין על שבת קודש שהיום גורם לזה אבל האמת לא עמד על אמתת דעת הבורא ב"ה כי לא יראני האדם וחי ולא מחשבותי מחשבותיכם כי הקב"ה רצה לתת התורה ביום ו' מימי החול כדי שתתקדש החול ג"כ ואז לא יהי' ירידה בשום אופן: וראי' לדבר מצינו כי לפי דעת משה שהוסיף יום אחד ממילא כלו יום בששה עשר בתמוז ואז עשו מה שעשו רח"ל כי אחר חצי החודש הוא תגבורת ס"א רח"ל. אבל לפי דעת השי"ת הי' כלה חשבון ארבעי' יום בט"ו לחודש דקיימא סיהרא בשלימותא ואין כח לחיצונים ואפשר שלא באו לידי מעשה הידוע. ומחמת שא"א לאדם להשיג רצון הבורא ב"ה עד תכליתו ותחסרהו מעט מאלהים ודרשו רז"ל על משה רבינו ע"ה ממילא שלא הבין תכלית רצון הבורא ב"ה. ורצה כנ"ל ג"כ לתוספת קדושה לקבל התורה ביום הקדוש מכל הזמנים ומבורך מכל הימים והבן:

איתא במד"ר. שנתגלה הקב"ה במתן תורה בכ"ב אלף רבוא מלאכי שרת שנאמר רכב אלהים רבותים אלפי שנאן וגו'. הנה רמז שירד שפע קדוש מטלא עילאה י"ג מכילן דרחמי אל בחי' יש' אשר בך אתפאר כי הוא ט' מדות ועם י"ג ס"ה כ"ב וזה שנאן שדרשו אל תקרי שנאן אלא שאינן שנתגלה בחי' אי"ן. והבן:

משפטים

וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה וגו'. מכאן נוכל למצא הרמז מ"ש בסידור האר"י ז"ל. כי הרמ"ק קבל מפי אליהו ז"ל לבטל מחשבה זרה לומר פסוק אש תמיד תוקד על

המזבח ע"ש ואפשר לפי"ז לפרש הפסוק זה וכי יזיד איש היצה"ר על רעהו הוא היצ"ט שהם יחדיו בלבו של אדם להרגו בערמה במחשבת ערמומית וכוזבת אז מעם מזבחי תקחנו למות. דהיינו הסגולה לומר הפסוק אש תמיד תוקד על המזבח כנ"ל ויעבור רוח הטומאה מן הארץ:

וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור וגו' בעל הבור ישלם וגו'. ופירש"י להביא כורה אחר כורה ע"ש. ולפי פירש"י מיושב המקרא על מכונו כי בור הראשון נכתב מלא בוא"ו והשני חסר והשלישי מלא ע"ש בחומ' מדוייק. אבל לפי פירש"י ניחא. דכי יפתח מיירי שהיה הבור של עשרה טפחים לזה נכתב מלא שלא היה חסר אלא הפתיחה או כי יכרה איש בר חסר שהיה חסר מעשרה טפחים ומלאהו והוא כורה אחר כורה שהאחרון חייב. ולזה כתיב בעל הבור ישלם בור מלא דהיינו מי שהיה ממלאהו ישלם:

מכשפה לא תחיה. כל שוכב עם בהמה וגו'. זובח לאלהים יחרם וגו' וגר לא תונ' וגו' נ"ל סמיכות הפסוקים הגם שהם ענינים רחוקים שרשם דבר אחד הוא. כי שמעתי בשם גדול אחד שאמר שצוה הקב"ה על המכשפה ולא על המכשף כי רוב מיני כשפים נמצאים יותר באשה שיש בה איזה אחיזה לקליפ' כגון בימי טומאתה אבל בזכר אין להם כ"כ אחיזה כי אם במי שמטמא עצמו ח"ו במשכב בהמה יוכל להיות מכשף ואז ממילא חייב מיתה מחמת שוכב עם בהמה ואין צריך להמיתו מחמת כישוף. ולזה נסמכו הפסוקי' מכשפה וגו' פי' ומה שלא הזהרתי על המכשף כי כל שוכב עם בהמה מות יומת והוא חייב מיתה בלא זה עכ"ל. והנה כל ענין הכשפים הוא מערובי המדות כמ"ש בגמרא למה נקרא כשפים שמכחישין פמליא של מעלה דהיינו שמערבין הכוחות פנימים בחיצונים כידוע עד שנודע להם עניני עשבים ודוגמתם: ולכן אחרי ענין זה נכתב זובח לאלהים יחרם שאסור לנו לעשות כן ולזבוח לכח אחר מלבד לה' ואח"כ הזהיר הכתוב פן יאמר האדם הואיל וכן הוא א"כ יש לשנוא הגר כי הוא ג"כ מתערובת וזר. ולכן צוה וגר לא תונה. כלו' שהוא הניצוץ הקדוש אשר יצא משביה לחירות ואתדבק במלכא קדישא עילא':

ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות למען ינוח וגו'.: דהנה נחלקו ב"ש וב"ה: בש"א מחד בשבת לשבתא: וב"ה מדה אחרת היתה בם וכו' כי הענין ידוע כי אי אפשר לקבל הקדושה ביום שבת קודש אם לא ע"י ההכנה שאדם עושה כל ששת ימי החול דהיינו ביום **א**' לעבוד לה' במדת אהבה וחסד: וביום **ב** במדת יראה וביום **ג** בהתפארות וכן כולם עד יום השבת שבו שלימות הקדושה וכן היו נוהגין ב"ש למטה שהיו מכינים כל דבר מחד בשבת לשבתא דוגמת הכנת העבודה והקדושה וב"ה מודו

להם בענין זה רק שמדה אחרת היתה בם לכבוד שמים והיו מתקנים ששה מדות לעילא לעילא בשרשם וממילא נעשית הכנה על קדושת שבת: והנה אחרי שאמרנו שההכנת הקדושה לעילא תלוי באתערותא דלתתא בהכנה גשמיות שאנו מכינים על ש"ק כן הענין שאנו רואים שאיש העשיר אשר יש לו כל מכין על שבת בהרחבה ומזמין עמו לאין נכון לו. כיוצא בזה הצדיק הגדול המכין א"ע בקדושתו כל ימות השבוע על כבוד ש"ק מזמין עמו הנלוים אליו והפחותים ממנו אשר אין לאל ידם להכין הכנה כראוי עכ"ז הם נכללים עם קדושת הצדיק להתפלל עמו לכבוד שבת ולשמוח ולהתענג בתענוג חי עולם וזה נרמז בפסוק ששת ימים תעשה מעשיך דהיינו הכנה לקדושה כדי שיבוא יום השביעי תשבות ותוכל לקבל הקדושה: ותעשה הכנה גדולה למען ינוח שורך וחמורך. היינו הקטנים ממך. כי שור הוא לשון הבטה והסתכלות דהיינו שאין בו רק שמסתכל אל הקדושה. ובחי' חמור הוא מי שמשים עצמו כחמור למשאוי לקדושה הגם שאין לו השגה גדולה וינפש בן אמתך. היינו מי שרוצה לדבק עצמו אל האמת. וזה הצווי הוא על כל אדם שיתחזק א"ע. וכמו שאמרנו פי' הגמרא עשה שבתך חול. כלומר הכן את עצמך בחול לכבוד ש"ק ואז אל תצטרך לבריו' כלומר שלא תצטרך לישועת מי שגדול ממך שהוא יזמין אותך אבל תהיה מוכן בעצמך אל קבלת הקדושה:

ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וגו'. ופרש"י מי חלקו בא מלאך וחלקו. ולכאורה תמוה דמאי ענין החלוקה דייקא לחצאין ומאי נ"מ אם יהיה איזה חלק מרובה מחבירו עד שהיה צריך המלאך לבא ולחלקו וי"ל לפי דרכינו לעיל בפ' יתרו ע"ש: ולפי שהמעשה הזאת היה בחמשה בסיון במזל תאומים אשר נדבקו בנ"י עם ה' כתאומי צביה ומבשרי אחזה אלוה כמו יחוד למטה בין אהבת אוהבים שנאמר עליהם כי הם נפש אחד ודם אחד וכן היה הרמז כאן על גודל אהבה כי חשוב בעיני השי"ת חצי הדם אשר זרק על העם כמו החצי אשר זרק על המזבח וזה בא מלאך וחלקו להורות בסוד לא הוא גדול ממנה ולא היא גדולה ממנו והבן:

לפרשת שקלים

וידבר ה' וגו' כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם דהנה כשהאדם חוטא ח"ו אינו יכול לישא ראשו לפני הבורא ית"ש מחמת חטאו. ובודאי לא דברה תורה במתים הם הפושעים שאינם בושים ממנו ית"ש ועומדים נגדו בעזות מצח. וע"ז תקנו בוידוי שחטאנו לפניך בעזות מצח. אך התורה דברה מאותם המכונים בשם ישראל הוא ודאי מתבייש ממנו ית' לזה אמר כי תשא את ראש בני ישראל ר"ל כשתרצה לישא ראשם שיוכלו בנ"י לישא את ראשם לפניו ית"ש ולעבדו ובפרט שהם צריכים לקבל השפעות

קדושות שמתחדשות בניסן שהוא ראש השנה למלכים ר"ל למלכות הבורא ב"ה שנתגלה בניסן ומתחדש השפע לבנ"י והם צריכים לישא את ראשם כדי שיוכלו לקבל השפעה. לפקודיהם ר"ל לאותן הדברים שהיו חסרים מהם עד עכשיו: ונתנו איש כופר נפשו. כמאמר המשורר. לדוד אליך ה' נפשי אשא שהי' מוסר נפשו לקדושת שמו. ולזה אש"א בגימ' ש"ב שהי' משיב כל נפשו אל ה'. אל אבושה ואל יעלצו אויבי לי. דהמע"ה היה מבקש ממנו ית' שלא ידקדק בנפשו אם הוא ראוי לקבל ולא ישליך אותו חוצ' ובהיות כן אל יעלצו אויבי לי. וזהו ונתנו כופר נפשו לה' שיתנו לכפרה מסירת נפשם לה' זה יתנו כל העובר על הפקודים שיתנו המדרגה ז"ה שיוכלו לעמוד לפניו לשרת פנים בפנים כאשר ידבר איש אל רעהו כל העובר על הפקודים. ר"ל כל מי שעובר על המצות ופקודין דמרא ולא הי' יכול לעבוד במדרגת ז"ה ישוב ויתן מדרגת זה מחצית השקל בשקל הקודש. דהנה היצה"ר רוצה להדיח את האדם מעבודת ה' ב"ה וב"ש באמרו הלא אתה הרבית לפשוע איך תוכל לעבוד אותו. לזה אמר הכתוב מחצית השקל שידמה בעיניו שהוא במשקל מחצה על מחצה כמאמר חכמינו לעולם יראה האדם כו' ובמצוה אחת מכריע את כל העולם כולו לכף זכות ובעבירה אחת להיפך ח"ו:

א"י זה יתנו מחצית השקל. דהנה זה היתרון במלכים מבני אדם דאצל המלאכי' כתי' מקום אשר יהי' שם הרוח ללכת ילכו. שהולכין תמיד אחר רצון ה' ואין להם יצה"ר אבל בני אדם יש להם נפש הבהמיות הממשיך לתאוות ושק"ל בגימ' נפ"ש שצריך אדם ליתן מחצית הש"קל חציו של שק"ל בגימ' רוח (ע'ה) ר"ל שיתן הבחירה והרצון שלו להבורא ב"ה שהוא ית"ש יתן לו רצון לעבוד אותו. עשרים גרה השקל. י"ל בצירוף הפ' הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד. ר"ל שיעשו רשעים תשובה ויתהפך תיבת רשעי"ם לצירוף שערי"ם הם הנ"ון שערים שמשער בשכלו לעשות תשובה ובהיו' כן בית צדיקים יעמוד. וזהו עשר"ים גרה. הוא אותיות רשע"ים וגם אותיו' שערי"ם. גר"ה הוא הג"ר כמאמר הכתוב ונסלח כו' ולגר הגר שידמה בעיניו שמעתה הוא מתגייר ורוצה לעבוד את ה': תרומה לה'. ר"ל דהנה החוטאים אינם חוששין לכבוד הבורא ב"ה וב"ש ואינו חשוב בעיניהם והם מתישים כח של מעלה באמרם שלא תבא עונש מאתו. ועי"כ הם מעוררין ג"כ שלא יהיה הקב"ה עוזר לישראל ח"ו. וזהו תרומה לה' ר"ל שיעשו תשובה וירומו שם ה' כמו שאנו מתפללין יתגדל ויתקדש שמי' רבא ב"ב: העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט. העשיר נק' מי שהרבה לעשות מצות ומעש"ט. לא ירבה ויגדיל א"ע כמאמרם ז"ל משביעים אותו אעפ"י שכל העולם אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע בכ"ף הדמיון שאין אדם רשאי להחזיק א"ע רשע כמאמרם לעולם יראה כו' אלא כרשע ופי'

כמו שהרשע מחזיק עצמו לפחות לבינוני אף אתה אפילו כל העולם אומרים לך צדיק אתה תחזיק א"ע לבינוני: והדל לא ימעיט ממחצית השקל. ר"ל אין דל אלא בתורה ומעש"ט לא ימעיט לא יחזיק א"ע לרשע אלא ג"כ לבינוני והוא כשקל מחצה על מחצה ויכול להכריע את כל העולם לכף זכות וזהו מחצית השקל: ולקחת את כסף הכפורים שירבה לעשות צדקה ועי"ז יהא מכופר ומקונח עונם כאמור ובצדקה תכונני. או יאמר ולקחת את כסף הכפורים כסף הוא מלשון נכסף שעיקר התשובה יהיה בשמחה ובזכות התשובה יבא המבשר צדק ויבנה בית מקדשינו אמן:

תרומה

ועשו לי מקדש וגו'. דהנה כל הרוצה לעבוד ה' ולהתחיל בתורה או בתפלה אי אפשר לשום נברא להעלות על דעתו שיש בכחו לעבוד לעילת העילות כי אף השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו אף מכ"ש שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם אלא צריך האדם לפנות עצמו מכל מיני מחשבה זרה והרהור בשום עסק ולהיות מוכן ומזומן לקבל קדושת בוראו והשפעת חכמה ובינה אשר ה' ישפיע בו וכפי אשר יורהו ה' בדרך יהיה נכון ללכת ואז יוכל קצת לעשות נח"ר ליוצרו בכח עליון ובהשפע' חכמתו הקדושה אשר היא ג"כ מבלי גבול. וזה שאמר למרע"ה ועשו לי מקדש פי' שתהיו אתם מקודשים לשון מזומנים להב' ב"ה ואז ושכנתי בתוכם פי' בתוכם ממש בשיעורין דלבא כשאתם תעבדו אותי רק בבחי' אשר אשפיע לכם אז יהיה מקום משכני בקרבכם ממש. וזה ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן. שכל עבודתך תהיה כדרך שאני מראה אותך שאתה תהיה ברצון פשוט לקבל השפעות הבורא או אהבה או יראה. וז"ש וכן תעשו ורש"י הקשה שם על ו' של וכן שהיא יתירה וע"פ הרמז הנ"ל ניחא שמרמז שתזכו להמשיך כל המדות הקדושות אהבה ויראה והתפארות וניצוח והודיה והתדבקות להמליך בהם את הבורא ית'. והם מכונים ששה קצוות ועליהם רמז ו' כן תעשו שתחברם בתבנית המשכן שהיא המלכות להמליך הבורא ית'. וזה שכתב האר"י כי מקד"ש גימ' שמות אהי"ה במילוי ע"ש רמז להנ"ל שצריך האדם להכין עצמו להשי"ת כפי אשר ישפיע בקרבו חב"ד והמדות וזה בלשון אהי"ה דאנא עתיד למהוי כפי ההשפעה שאקבל ברצות ה' אמן:

ונודעתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת וגו'. דהנה בהפטורה כתיב ויעש לבית חלוני שקופים אטומים. פרש"י רחבות מבחוץ וזה שקופים מגזרה השקיפה וקצרות מבפנים. וזהו אטומים לשון אטום וסתום. כי שלמה המלך ע"ה בנה בהמ"ק שלא כדרך בתים אחרי' אשר חלונותם רחבות מבפנים וקצרות מבחוץ לשאוב האור מבחוץ ולהאיר

לבית. אשר לא כן בבה"מק כי ממנו האור יוצא לכל העולם כלו. ועיין במדרש תנחומא. והתרגם מפרש בהיפך אטומים מבחוץ ושקופים מבפנים כדרך כל הבתים ע"ש וכבר עמדו עליו והקשו עליו ע"ש. ונ"ל בדרך רמז דהנה הבית היה עיקר הרמז איך שיעבוד האדם את בוראו וכמ"ש הראשונים במלאכת המשכן ע"ש. והנה נמצא בקרבינו שני סוגי צדיקים האחד שהוא צדיק גדול ועוש' רצון בוראו יתברך אמנם שיודע בעצמו שהו' עושה רצון בוראו ית' ואין בכוחו להחזיר הכל לשורשו לדעת כי הכל הוא מאת רצון הבורא ב"ה אפי' מה שעובדו. ודרך הב' הצדיקים הגדולים אשר הם בעיני עצמם אפס ואין ומחזירים כל מדה וכל מחשבה לשורשה כי הוא כח הבורא ב"ה ומבלעדיו אפס ואין. ומצדיק הגדול הזה אשר הוא בקרבו אפס ואין האור יוצא לכל העולם וכל ההשפטות הקדושות. ועליו רמזו רש"י עם המדרש. שעשה המקדש רומז לעבודת הצדיק הגדול רחבות מבחוץ שהאור יוצא ומתפשט ממנו ואטומים מבפנים שהוא בעיני עצמו אטום ונדמה לו שהוא חושך בקרבו. אבל התרגום מרמז להצדיק אשר הוא במדרגה קטנה כנ"ל. כי תרגום גימ' תרדמה אחוריים סוד בחי' קטנה שסובר שכבר השיג רצון בוראו ועושה הישר והטוב ושהוא צדיק וחלונות שקופים מבפני שנדמה לו שהו' מבהיק ומאיר אבל אטומים מבחוץ שממנו אין האור מתפשט לכל באי עולם כי איננו במדריג' גדולה כל כך להשפיע לאחרים ואלו ואלו דברי אלהים חיים ואתי שפיר. וזה שהבטיח הקב"ה ונועדתי לך שם דהיינו שאראה ואועד לך שאני שוכן בכל המדות. ודברתי אתך מעל הכפורת. רמז למדרגה גבוה שאעלך גם עלה. מבין שני הכרובים שהם אפי זוטרי כנודע שתהיה תמיד בבחי' קטנה בלבבך ונכנע ושפל כמו אפי זוטרי אשר עי"ז תזכה לכל המדרגות הגדולות אמן:

בהפטרה

וה' נתן חכמה לשלמה ויהי שלום בין חירם ובין שלמה הנה הזוה"ק הקשה מה שייך זה לזה ע"ש. ול"נ חיר"ם רומז ליצ"הר ר"ל חרון אף שאם זוכה אדם לעבדות השלימות אז גם אויביו ישלים אתו הוא היצ"הר ומלאך רע יענה אמן. וכמאמר היזהר בר' מאיר ובתורתו. וזהו וה' נתן חכמה לשלמה לעבוד אותו ועי"ז היה שלום בין חיר"ם הוא הס"א ובין שלמה:

א"י וה' נתן חכמה דהנה האדם השלם אע"פ שעובד השי"ת בכל מיני שלימות צריך להסתכל תמיד על פחיתת ערכו שהוא עפר ואפר והעבדו' אינו אלא מאתו ית"ש והוא הנותן לך כח לעשות חיל. ובהיות כן זוכה להיות מקדש לשכון בו הבורא ית"ש. כמו שהשיב התנא להמין שבחכמי ישראל יש כמותו. מה הקב"ה פוקד עקרות אף אלישע

פקד עקרות ע"ש בזו"הק. וכמו ששמעתי ממורי ורבי. ואהיה לכם למקדש מעט ר"ל שהשי"ת אמר שיהיה להם למקדש אך באופן שימעט א"ע. ונחזור לענייננו וה' נתן חכמה לשלמה. ר"ל הש"י נתן לו המדה הזאת חכמ"ה אותיות כ"ח מ"ה ר"ל שהסתכל תמיד שהוא כח מה ר"ל אי"ן וזהו אין כמוך ואין כמעשיך מי שהוא מחזיק עצמו שהוא אי"ן. יכול לעשות כמעשיך וזהו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה חיר"ם רומז להקב"ה שהוא חי ור"ם. ר"ל שע"י שהי' לו מדת חכמה כנ"ל היה שלום בינו ובין קונו והיה יכול הבורא יתברך שמו לשכון בקרבו:

ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל. י"ל מ"ס ע"ד שנא' בישששכר ויהי למס עובד שהי' נושא וסובל עליו העול והמשא של הבורא ית"ש והוא העול מלכות שמים. והיפך אותיות מס הוא ס"ם הוא הס"א שמסמא עינו של אדם שלא להסתכל אל הבורא ב"ה ולעשות מה שלבו חפץ מחמת שאומר מי רואני ומי יודיעני. וזהו ויעל המלך שלמה מ"ס ר"ל ששלמה היה מהפך ומעלה אותיות ס"ם לאותיות מ"ס שיהיו נושאים עליהם עמ"ש ויהי המס שלשים אלף שלשי' הוא למ"ד והרמז שהיה מלמד אותם התורה הקדושה. וזהו ג"כ וישלחם לבנונה ל"ב בי"נה. והוא ר"ת ל"ב נתיבות חכמה והנו"ן השניה היא רמז לנ' שערי בינה. כ"ז היה מילף ומלמד אותם ואדנירם על המ"ס. ר"ל אע"פ שהיה נושא עליו את המשא הזה הוא העמ"ש היה מסתכל תמיד ואדניר"ם ואדנ"י ר"ם על המ"ס ואין זה משלי רק מכח הש"י. ועד"ז פרשנו ג"כ הפסוק ויעש לבית חלוני שקופים אטומים. עיין לעיל בדיבור ונועדתי. ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל. ר"ל שהיו יכולין לדרוש ע' פנים לתורה והיו סובלים עליהם העול הבורא ב"ה וב"ש. ושמוני' אלף חוצב בהר. ר"ל הם אנשים בינונים שהיו צריכים להלחם ולחצוב היצה"ר שנמשל להר. ויצו המלך ויסיעו אבנים גדולות ליסד הבית. י"ל דהנה האותיות נקראים אבנים. בספר יצירה שע"י האותיות נבנה התיבה. וכמו שנוטלי' בתחל' אבנים גדולות לעשות היסוד הבית. כמ"כ צריך לצייר בתחלה האותיות במחשבתו קודם שמוציא האותיות מפיו ואז נקראים אבנים גדולות לפי שבמחשבתו אותיות של התיבה הם בצירוף אחד וכשמוציאן מפיו הם יוצאין זא"ז ואז נקראים אבנים קטנות: וכן נקראים חיות קטנות עם גדולות. וזהו ויצו ויסיעו אבנים גדולות. ר"ל שיקחו בתחלה אבנים גדולות ויקרות לצייר האותיות במחשבתן ליסד הבית אבני גזית כדי שיהיה ליסוד לאבני גזית הם האותיות קטנות שנגזזים בדיבור זא"ז. ויכינו העצי' לבנות הבית. העצים הוא לשון עצה שקודם שילך אדם להתפלל ולבנות הבית צריך שיתן עצות בנפשו לעשות הכנ' ולהתבודד במחשבתו לפני מי עומד להתפלל כמו שהחסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין.

והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה. ע"ד הפשוט שהבית נבנה מאליו. שהאבנים היו מסיעין את עצמן. וזהו מסע נבנה. וכאמור אצל ר' חנינא בן דוסא שהיו מלאכי שרת נושאין עמו אבן לירושלים. והרמז שאם זוכה האדם לעבוד את הבורא ב"ה וב"ש. אזי אבן שלמה מסע נבנה. ר"ל שהאותיות יוצאים מעצמם מפיו בקדושה כראוי כאמרם ז"ל אם תפלתי שגורה כו'. ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו ר"ל ע"ד שאמר הריב"ש ז"ל על הגמרא האומר שמע שמע משתקין אותו ופריך דלמא מעיקרא לא איכוון. ומשני מחינן ליה במרזפתא דפרזלא כי היכי דאיכוון. ולכאורה התירוץ אינו מובן. וכי מה יעשה שלא כיון. ופירש הוא ז"ל דהנה אם אדם מתפלל בלא מחשבה צלולה אזי הש"י שולח לו מחשבות זרות כדי שעי"ז יהרהר בתשובה ויתחזק עצמו להתפלל במחשבה טהורה. וזהו שמשני הגמרא שזה לא אפשר שלא איכוון מעיקרא שהרי מחינן לי' במרזפתא דפרזלא הם המחשבות זרות עד שיכוון. וזהו ג"כ פי' מקבות והגרזן כו' לא נשמע בבית בהבנותו ר"ל שבימי שלמה המלך ע"ה היו כולן צדיקים וקדושים ולא היו צריכין למרזפתא דפרזלא הם המחשבות זרות: ויהי דבר ה' כו' הבית כו' והקימותי את דברי אתך וגו'. ר"ל שהדיבורים שלך יהיו כמו דברי כאילו אני דברתי אותם כביכול. וזהו את דברי אתך:

תצוה

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וגו'. רמז במלת תצוה שצריך הצדיק להמשיך לישראל מדת מלכות בשם א"ל אדנ"י גימ' צ"ו כידוע. והנה מדלא כתיב צו את בנ"י ש"מ שהקב"ה רמז למרע"ה שהתועלת הוא ג"כ למעלתו כמו לישראל כי כשהצדיק מלמד תורה לבנ"י ניתוסף אצלו ג"כ בהירות וקדושה יותר מקודם לזה אמר ואתה תצוה כאילו כתיב תצוה ויקחו אליך שמן זית שיתוסף בך מדת חכמה עי"ז ונקרא שמן משחת קודש חכמה עילאה. כתית למאור נודע מהזוה"ק דצדיק כתיש כתישין עיין בתיקונים כי מדרך הצדיק ללמד תורה לרבים ואומר לכל איש ואיש כפי ערכו ונמצא דבור אחד לזה ודבור שני לזה והחיות רצוא ושוב אצלו מענין לענין וזה כדרך הכותש במכתשת מכניס ומוציא בוכנא באסיתא כן הצדיק מדבר דברי תורה וחוזר ומתדבק בשורשו וחוזר ואומר תורה עד שמתקן ומעלה את בנ"י לתורה ולעבודה והבן הענין להעלות נר תמיד דהיינו שהשומעים ישמעו וילמדו ויהיה להם ג"כ עלייה כי המקבל הוא מקבל בלי רצוא ושוב והבן:

ואתה תצוה. איתא במדרש הה"ד תקרא ואנכי אענך למעשה ידיך תכסוף אין תכסוף אלא ל' תאוה וכו'. אנו באורך נראה אור ואתה מצוה להדליק נרות וכו'. איוב אמר

הפסוק הזה ורמז בזה בלשון תמוה תקרא ואנכי אענך פי' כי כל התורה שאנו לומדים וכל התפלות שאנו מתפללין וכל מעשים טובים שאנו עושים הכל משלך רבון העולמים כי אתה נתת לנו ה' מוצאות הפה וחמשה חושים ורמ"ח איברים ואתה מחיה את כולם ומשפיע בהם בכל רגע וזולחך אנו אפס ואין וא"כ כל הקריאה והקדושה שאנו עושים הוי כאלו אתה קראת ועשית כיון שכל השכל והכח שלך הם א"כ הוי כאילו תקרא ואנכי אענך שכל מעשינו הם רק כענין עונה לקריאה ואנו מטין את עצמינו לכף זכות לרצונך הטהור והרי זאת רק כמו עונה ואפ"ה למעשה ידיך תכסוף לשון תאוה כיון שהכל שלך א"כ אין לעמוד בסודך למה אתה מתאוה לזה לשמוע תורה ותפלה מפינו. וכן ענין הנרות באורך נראה אור ואתה מצוה אותנו להדליק נרות ולית מחשבה תפיסא בך כלל ואין לעמוד על סוד הענין רק הנגלות לנו ולבנינו לעשות אמן:

איתא במדרש תנחומא כבוד חכמים ינחלו זה דוד ושלמה בנו שבנו ביהמ"ק ונטלו כבוד. וכסילים מרים קלון כו' ראה מה כתיב ה' בעיר וכו' ע"ש: דהנה כבוד חכמים ינחלו שע"י מעשיהם הטובים ממשיכין אור החכמה ונגלה אור הפני"ם שהוא אל במילואו אל"ף למ"ד וזה ינחלו דוד ושלמה שבנו בהמ"ק ועשו היחוד הגדול והקדוש וכן בכ"י כשאנחנו עונים אמן אחר הברכות יש בו צירוף הוי"ה ואדנ"י ובזמן היחוד נגלה אור הפנים ונקרא כבוד דלעילא והכסילים המחללים ומפרידים זה מזאת פוגמין באור הפני"ם והשם עושה בהם דין והפנים של זעם כי הפנים ע"ה גימ' קלו"ן וזה מקום וכו' ע"י הפגם שעשה מעשה בו הצירוף לענשו ולהיפך לצדיקים יזרח אור נוגה הולך ואור עד נכון היום:

לפרשת זכור

במדרש תנחומא פ' תצא. מלחמה לה' בעמלק מדור דור רבי אליעזר ורבי יהושיע ור' יוסי. רא"א מדורו של משה עד דורו של שמואל ר"י אומר מדורו של שמואל עד דורו של מרדכי ואסתר ר' יוסי אומר מדורו של מרדכי ואסתר עד דורו של משיח שהוא ג' דורות כו'. דור דורים תלת. ר' ברכיה בשם ר"א בר כהנא. כל זמן שזרעו של עמלק קיים כאילו כנף מכסה הפנים. אבד זרעו מן העולם ולא יכנף עוד מוריך. ר"ל בשם ר' אחא. אבד זרעו של עמלק השם שלם והכסא שלם כו'. עוד שם במדרש בריתי היתה אתו כו' שקיבל עליו ד"ת באימה וביראה ברתת מה ת"ל מפני שמי נחת הוא. אמרו בשעה שיצק משה שמן המשחה על ראש אהרן נרתע ונפל לאחוריו כו'. הנה מה טוב ומה נעים כו' כשמן הטוב כטל חרמון מה הטל אין בו מעילה כו'. וכי שני זקנים היו לו לאהרן אלא כיון שראה משה יורד על זקן אהרן כאלו על זקנו יורד כו' ע"ש. ידוע מהזו"הק תלת רישין דא לעילא מן דא. ודא לגו מן דא. פי' אמיתת מציאותו נעלם מכל מין נברא כמ"ש בש"י אם

רץ לבך שוב לאחורך. והוא הנק' רישא דלא אתיידע. ופי' רישא הוא שכל. היינו שיוכלו הברואים לעבדו ולהמליכו ויבינו בשכל זה שא"א להשיגו. כידוע שבחי' מלכות מעולם עליון הם בחי' רישין לעולם התחתון. דהיינו כתר ח"וב ובחי' זו נק' דור דורים. דור חד הוא כתר ודורים תרין הם חו"ב. ואלו התנאים כל אחד בבחי' נשמתו גילוי הארת התלת רישין ר' אליעזר הוא מבחי' אעשה לו עזר כנגדו גילה הארה שנמשך מדורו של משה היינו מיחוד ח"וב. עד דורו של שמואל. ור' יהושיע שורש נשמתו מבחי' ת"ת כהוראת שמו יהו' שע' גילה ההארה מדורו של שמואל עד דורו של מרדכי ואסתר. בחי' שמואל בקוראי שמו. ג"כ בחי' תפארת עד דורו של מרדכי ואסתר. ור' יוסי שורש נשמתו מבחי' מלכות כהוראת שם יוס"י שעולה בגימ' הכ"סא וגימ' אהי"ה אדנ"י הוא בחי' נ"ר. גילה ההארה עד דורו של מלך המשיח. שאליו אנו מצפים שיקוים הפסוק ונגלה כבוד ה'. הם הג' רישין הנ"ל שיתגלה הארתם. ומר א"ח ומא"ח ולא פליגי. שכך הוא האמת: אלא שכ"א גילה עד בחי' שורש נשמתו והארתו ונק' שם בי"ט והם חילוף אותיות שמ"ן כי חילוף השי"ן הוא בי"ת. כי השי"ן הם ג' קווין בחינת מלכות ע"כ החילוף הוא בי"ת הנקרא לשון בי"ת וחילוף היו"ד הוא מ כי החכמה אין לה גילוי כ"א ע"י בינה. והיא המ"ם מלמרבה המשרה. וחילוף הנו"ן שע"ב הוא הטי"ת הנק' בזו"הק ט' היכלין לאו אינון היכלין לאו אינון בוצינין כו'. והנה הגם שאין יד האדם מגעת שם בעולמות הנ"ל ואין שם עבודת האדם. עכ"ז כשישראל ממליכין אותו ית' בתורתו ועבודתו ובקישוט מדותיו [אורח חיים פן תפלס לא תדע היינו לא אתיידע] ריח ניחוח עבודתיהם עולה לשם. ובאמת בחי' זו נקראת בטעמים זרק"א סגו"ל. ניגון זרקא הוא כמו שיר כנוקבא המשוררת לבעלה. דידעין לזרקא ההוא אבנא קדישא לאחר דאותנטילת מתמן כמו. שהיה במחשבתו ית' בבחי' סגולתא. והיינו דור חד דורים תרין: ועי"ז ניתוסף הוא ית' כביכול בתענוג ושעשוע ונקרא פז"ר גדו"ל ויש מפזר ונוסף עוד. ומתלבש בקר"ני פר"ה. בהם עמים וכו'. ודו"ר הוא לשון חירות וזהו כוונת המדרש בשעה שיצק משה שמן המשחה על ראש אהרן היינו שנמשך עליו ההארה מאותיות שמן הנ"ל. נרתע ונפל לאחוריו. אחור"יו הוא מלשון חוו"ר היינו שהאיר אליו מת' עלמין דכסיפין. והוא הנקרא שמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן דהיינו עולמו' עליונים שאין שם השגה כ"א בבחי' וקמץ הכהן נתגלה ע"י זקן כי פת"ח הוא תמונת ו ע"ש ו"ק והנה הנס בימי מרדכי ואסתר היה ע"י הארת בחי' ג' רישין הנ"ל כי מגל"ה גימ' מזל"א עולה ג' שמות הוי"ה כר"ת (ב"פ) ז' כר ל' מעשה ב' ראשית אכן מחמת שהיה בזמן החורבן לא היה יכול להתגלות בפרהסיא ע"כ היה כל הנס בדרך הסתר ולכן לא נזכר במגלת אסתר השם

במפורש כ"א בר"ת וס"ת ולא היה הנס כ"א ע"י שמות אהי"ה כי פי' אהיה היה ויהי' כי מחמת ההתגלות שהיה בזמן שהיה להם בהמ"ק והתגלו' שיהיה אח"כ לעתיד ע"י כן היו יכולים להמשיך הנס ע"י שמות אהיה והוא גימ' כנ"ף ע"ה כשנתמלא בההי"ן והוא נקרא אה"ה. כי כן היתה כוונת המן הרשע ומרדכי ואסתר בבחינתם שהוא ור'ב חס'ד נ"ח"ל להמתיק האלפי"ן בצדקת' פעלו שיתמלא באלפ"ין והוא לשון ה"א היינו לשון זה הדבר והיינו שישראל ראוין לעשות להם הנס ולכך עולה פו"ר ב"פ קמ"ג. ולכן באותו פעם היה הנס ע"י כנפים בדרך הסתר עד ביאת משיח צדקינו שיקוים ונגלה כבוד ה' ואז יתגלה אלהותו עלינו עין בעין אמן כי"ר:

זכור את אשר עשה לך עמלק וגו'. דהנה שותא דעלמא לקרא ולכנות אדם רשע בשם עמלק ואין לך דבר למטה שאין לו שורש וטעם. והנה הענין הזה מפני שעמלק בטומאתו וברשעתו הכניס במלחמה אז איזה ניצוץ וענין רע בלב כל איש אשר לא לחם כנגדו כראוי כי עיקר ענין עמלק הוא היצה"ר צורר כל אדם וזה מלחמה לה' בעמלק מדור דר דהיינו שבכל דור ובכל שעה היא המלחמה הגדולה אשר אנחנו נלחמי' תמיד כל ימי היותנו על הארץ כי עמלק נוטריקון ע"מל ק"סם ו"מרי וזה זכור את אשר עשה לך עמלק לך ממש שעשה בקרבך ענין עמלק עמל קסם ומרי. אשר קרך בדרך קרך הוא מלשון קרירות שהקר אותך מהתלהבות שראוי להיות כל אדם בלבו כמוקד אש לפני ה' תמיד והיצה"ר מקרר את האדם ומעצלו ובא אליו בכמה מיני פיתוים ומתנכר בלבושים וענינים עד שמפחה את האדם ואומר לאדם מה לך תיגע לריק ותלד לבהלה הלא אתה עשית כמה עבירות עד אין מספר וכבד ממך הדבר לעשות תשובה כראוי ולסגף מה שאתה חייב לכן למה לך ללמוד תורה ולהתפלל בכוונה ועליך נאמר זבח רשעים תועבה ואין בידך לא משלות העוה"ז וגם נכזבה תוחלתך לעוה"ב ותירש תרתי גיהנם. שמע נא עכ"פ ושמח בחור בילדותך בעוה"ז ואכול ושתה וייטב לבך היום ואל תדאג דאגת מחר לעוה"ב. וגם מה שאתה רואה כמה אנשים מכונים בשם צדיקים וחסידים ואנשי מעשה אשר הם מיגעים את עצמם בתורה ובעבודה אל תביט אל מראיהם כי כלו סג יחדיו ומי יודע מה מעשיהם בסתר. ועוד כהנה מדבר היצה"ר בלב האדם עד שמפילו בעצלות בעבודת השי"ת ומחזק לבו למרות עיני כבודו עד שמוליכו כשור לטבח לזה הזהי' הקב"ה זכור את אשר עשה לך עמלק אשר קרך בדרך שהקר אותך כשאתה הולך בדרך ה' ומלת דר"ך ידוע מהאר"י ז"ל רמז על שמות יחודי' נפלאים ובוודאי זה לעומ' זה עשה האלהים שיש להיצה"ר ג"כ דרך בטומאתו השם ישמרנו. וזה אשר קרך בדרך בדרך רשעים אבל האמת והעיקר שיש להתגבר עליו בכח שמות דר"ך הקדושה ולהכניעו וזה

רמז מלת דרך בפ' זו וכן בנביאים במפטיר פקדתי שנזכר כמה פעמים מלת דרך ע"ש. והיה בהני"ח ה' אלהיך כי מלת בהניח צירוף נ"ח בי"ה דהיינו כאשר תשכיל ותבין בשם י"ה הם חכמה ובינה ותנוח בם אז מחה תמח' זכר עמלק לא תשכ"ח צירוף ת"ש כ"ח פי' שלא תהיה תש כח ולא תפול בעצלות ח"ו ואף אתה הקהה את שיני היצה"ר ואמור לו הנני מתחרט ושב ומתנחם על העבר ומכאן והלאה חושבנא לקבל עלי עבודת ה' באמת שלא אחטא עוד ואתחבר לצדיקים וחסידים והם יורוני דרך התשובה והאמת כמ"ש חז"ל והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים ואזכה לתקן את אשר שחתתי ואתגבר כנגדך תמיד: והנה המן צור"ר היהודים רמז שהוא בקליפה לעומת מלכות דקדושה כי צור"ר עולה מלכו"ת תצ"ו מחנות הקדושה שיש במרכבת ארג"מן כנזכר בספר היכלות ע"ש ושם הם בחשבון תצ"ו. אבל המן שהיה מעולם הפירוד נפרד החשבון ונעשה מאות ת' ב' רישין במלת צורר וליכא דידע לישנא בישא כהמן פי' כמו שאמר למלך ישנו עם אחד כן כיון בדבריו לקטרג למעלה שהם ישנים מן המצות ואת דתי המלך אינם עושים כמו שיש בקדושה צדיק שמדבר עם בני אדם דברי חול. ותוכם רצוף אהבת יחודים ודביקות לה' יתברך. כן זה לעומת זה עשה האלהים את המן הרשע שרצה לעורר קטרוג ושטנה על בנ"י וע"ש בגמרא ומדרש כל מה שרמז בדבריו. ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו כי ידע כי מרדכי הוא צדיק גדול וירא כי לא יכול לו לבדו רק בקש לעקור את הכל ויהי' העולם נידון אחרי רובו ובדור ההוא נתחייבו שונאיהם של ישראל כליי' כדאיתא בגמרא. ואז יוכל ג"כ להרוג את מרדכי ואיתא בגמרא שאנו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו דור כליי' אמר להם אמרו אתם אמרו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע אמר להם א"כ אותן שבשושן יהרגו ולא של כל העול' אמרו לו אמור אתה אמר להם מפני שהשתחוו לצלם אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר פירש"י מפני מה זכו לנס אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה אלא לפנים ע"ש. וצריך להבין מה שייכות הקושיא וכי משוא פנים יש בדבר על טעם של רשב"י ומשמע לדברי תלמידיו ניחא והלא ב"כ וב"כ קשה וכי משוא פנים כו' גם פירש"י מפני מה זכו לנס קשה להולמו מנ"ל לפרש כן דלמא הקושיא כפשטא מפני מה זכו וניצולו מכליון כי הנס שייך על ענין ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים וכו' ותליית המן בתוך ג' ימים לגדולתו. ונ"ל דלפי דברי התלמידים אין קושיא וכי משוא פנים יש בדבר כידוע שכל עיקר הגזירה אשר יצאה ברצון כבודו ית' לא היתה רק להחזיר לישראל בתשובה כמ"ש תשב אנוש עד דכא ובכל דור ודור כל הפחדים וגז"ר רח"ל אין חפץ כבודו ית' רק לעורר ישראל לתשובה שלימה וא"כ בנידון דידן מה שנתחייבו ישראל מפני שנהנו

מסעודתו שייך רק על אנשי שושן וכמו שהוקש' להם א"כ כל העולם לא יהרגו כנ"ל וצריך לומר דלפי סברתם הוה אמינא כי כל ישראל שבאותו הדור היו מחצה זכאי ואותן שבשושן הכריעו לכף השני לכך יצאה הגזיר' על הכלל כלו אבל כאשר מרדכי הצדיק ידע את כל אשר נעשה וקבץ היהודים אשר בשושן בצום ובכי ומספד ובתשובה שלימה וכמ"ש ויעבור מרדכי מיד ביו"ט של פתח ממילא הכריעו אנשי שושן לכף זכות וניצולו כולם ונעשה להם נס בזמן מועט בג' ימים הראשונים הואיל ונגמר הדבר רצונו ית' שעשו תשובה כראוי. אבל לדברי רשב"י שלא רצה בזה רק מפני שהשתחוו לצלם וא"כ קשה מפני מה נעשה תיכף בתוך ג' ימים הואיל ועדיין לא ידעו שאר היהודים אשר במדינות המלך ולא התחרטו ולא שבו עדיין והי' צריך להיות הנס אחרי הודעם וסופקם על ירך בתשובה. וזה שהקשו וכי משוא פנים יש בדבר ומפני מה זכו לנס כי עיקר מלת נס שייך על זמן מועט שנהפך הדין לרחמים. וע"ז השיב הם לא עשו אלא לפנים לפיכך הקב"ה לא עשה אלא לפנים אבל עיקר הענין הי' להחריד אותם שיעשו תשוב' בגלוי (ודי להם בחרדה לשמע אוזן ולשוב בתשוב' ואח"כ תיכף לשמוע בשורות טובות וד"ל) וז"ש המלך בסוף דבריו מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן דהדבר תמוה הלא ידע מכל זה אלא הענין כך הוא דשם כתיב ויאמר המלך אחשורש ויאמר לאסתר המלכה והנ' ויאמר השני הוא מיותר אלא דקאי על מלכו של עולם שהוא אמר מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן כ"ן פירושו באמת כלומר מי הוא אשר עלתה על לבו לגזור גזירה רעה ח"ו באמת כי כל עיקר הענין רק לפנים ולהחזירם בתשובה באמת אבל כיון ששבו ונסלח להם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם: ואגב נבאר מהות מחשבת המן הרשע ומפלתו כי נודע כי תכלית הבריאה היתה למען נעבוד לאלהי ישראל וזה כוונת ורצון הבריאה ואין לעמוד ולחקור על מהות רצונו כביכול על מה ולמה רצה בזה כמ"ש החקר אלוה תמצא וכמ"ש הרמב"ם בס' הי"ד וזה עיקר אמונתינו אבל המן הרשע וכן כמה רשעים שהיו בעולם כמו פרעה וכיוצא בו לפי סכלותם אמרו שזה גרעון בכבוד א"ס שירצה בעבודת תחתונים מחמת שאין חקירתם ע"פ שכל האנושי מסכים לזה ולכן בקשו לכפור בבחי' אלהי ישראל דהיינו שמתנהג ע"פ עבודתינו בתורה ובמצות רק דקרו ליה אלהא דאלהיא ואינו משגיח בעולם השפל ונתן הממשלה לכוכבים ומזלות והם המנהיגים. לפיכך צריך לעבוד להם ולא לעילת על כל העילות ונפלו ברשת הטעות עד שפגמו ברעוא דרעוין ואמרו כי הבריאה לא היתה ברצון מחמת שאין להבין שייכות הרצון לא"ס עד שאמרו שהיה כח מוכרח לבריאת עולם וגולם קדמון וכמו שהארכתי בהגהות לס' גבורות ה' וע"י הנסים והנפלאות שעשם הקב"ה מדה במדה ולפי רצון

משה רבינו וכל הצדיקים נתברר הענין שרוצה בעבודתינו ומתנהג ברחמים לפי דרכינו ונקרא אלהי ישראל ונקרא זה אלי ואנוהו שכל אחד היה מראה באצבעו דהיינו הגם שאינו מושג ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. עכ"פ יש איזה השגה ברצונו ית' ע"י התורה והמצות. אבל המן הרשע שכפר בכל זאת אמר וכל זה איננו שוה לי שבחי' הנקרא ז'ה המושג ע"פ התורה והמצות איננו שוה לי רק כטעותו וסכלותו שתהיה ההנהגה ע"פ הכוכבי' ומזלות ולכן אח"כ כשנעשה הנס ונתגלה אלהי ישראל ע"י מרדכי הצדיק נתגלה שם קמ"ג שהוא אהי"ה במילוי אלפין שיש בו אות ה"א שמורה כמו הא לכם זרע דהיינו שהקב"ה מושג ע"פ התורה וזה נקרא פורים על שם הפור כי פו"ר בגימ' ב"פ קמ"ג בסוד אהיה אשר אהיה ונקרא פורים כי ב"פ פור גימ' בע'תק כי נפתח להם אור עתיק חסד דעלמין קדמאין ונתגלה שהרצון הוא רק בבנ"י ולפי עבודתם והבן: ואיתא במשנה מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג וכו' כי י"א גימ' ו"ה שהוא מורה על בחי' אלהי ישראל כנ"ל וגם וה' הוא לשון שמחה כי זאת ההנהגה ע"פ התורה היתה עיקר הבריאה (ולא) היתה שמחה כיום שנבראו בו שמים וארץ מורה ג"כ ע"ז וכמ"ש בפי' לקוטים מרב האי גאון ע"ש באורך שנים עשר רומז על י"ב אותיות שיש בג' שמות הויה שמספרם מגל"ה וכמ"ש האריז"ל. י"ג זמן קהל' לכל הוא והיינו שמתגלה אור הגדול י"ג מכילן דרחמי כי י"ג פעמים חס"ד גימ' תעני"ת עם אותיות והכולל. וכשחל בשבת שאין מתענין בו נפתח האור ע"י י"ב לחמי' אשר על השלחן כי י"ב פעמים לח"ם גימ' ג"כ תתק"לו כנ"ל וזה ג"כ מספר מרד"כי אס"תר עם הכולל שהם המשיכו החסדים ונרמזו בשמותם והוא ג"כ מספר שב"ת זכור עם הכולל. כי בשבת שלפני הפורים נפתח תמיד האור הזה להופיע עד י"ד וט"ו שהם ימי משתה ושמחה ובהם קורין את המגלה. ועי"ל בפי' המשנה כי משנכנס אדר מרבין בשמחה ומתחיל להופיע אור מרדכי לכן אמרו מגילה נקראת באחד עשר פי' שהאור נגלה כל אחד עשר יום מר"ח עד יום אחד עשר שיוצא בבהירות ורשאי לקרות בו המגלה לבני כפרים והנה השל"ה הקדוש כתב רמז במשנה זאת כי י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו עולה ס"ה מספר שם אדנ"י כי נתגלה שיש אדון בעולם וזה מגילה נקר' ע"י המספר הזה מגלה האדון לכל היצורים ע"ש וי"ל ג"כ איזה רמז. באחד עשר היינו א' פעם עשר. שנים עשר הוא ב' פעמים עשר. שלשה עשר הוא ג' פעמים עשר. ארבעה עשר הוא ד' פעמים עשר חמשה עשר הוא ה' פעמים עשר ס"ה ט"ו פעמים עשר עולה ק"נ כי שם אדנ"י נקרא ג"כ ק"ן לשם הויה הנעל' בו זהו כדברי השל"ה הנ"ל. ועתה נבאר מהות אור מרדכי הנקרא מירא דכיא ע"ש בכתבי האריז"ל. כי איתא בש"ע א"ח פי' הברכה אשר יצר את האדם בחכמה שהכין מזונותיו ואח"כ בראו ע"ש. וענין הזה שנקרא חכמה

למשל שאנו רואים בעולם שיש אדם חכם רופא וכיוצא בו אין חכמתו מועלת רק אחר שנולד איזה חולי או מקרה בגופו של אדם אז הרופא יעשה רפואתו עפ"י חכמה. אבל אין לך חכם שיתן רפואה על החולי העתיד לבא כי מי יודע אם יהיה חולי ומה שיהיה ענין החולי ומהות החולי וזה למטה בעולם השפל. אבל בורא כל שהכין מזונותיו של אדם ואח"כ ברוא ממילא מוכרח הדבר שהשקיף הכל עד סוף כל הדורות בחכמתו מהותם וחסרונם ותועלתם. וז"פ אשר יצר את האד' בחכמ"ה כנ"ל. והנה אור החכמה השגחת הבורא עלינו זורח תמיד בבהירות בשבת קודש עלינו בנ"י לכן בכל ע"ש קוד' שנקבל הבהירות הזה יסדו לנו הקדמונים שישוב כל אדם בתשובה בערב שבת כמ"ש ספרי יראים. ולרחוץ ולטבול וללבוש לבנים לכבוד שבת כי בו יתגלה אור החכמה ואנחנו עולים למעלה לקדושה עד בחי' הנק' קודש ישראל לה'. והנה בימי מרדכי ע"י תשובתם וקימו וקבלו את התורה ברצון טוב נתגלה עליהם האור הזה הגם שלא היה בשבת רק בימי החול. (וזה דכתיב כאשר נחו בהם היהודים ר"ל כיום המנוח הוא השבת). והחילוק היה שבשבת עולים לשם למעלה משא"כ ע"י מרדכי הצדיק נמשך הארה למטה ונתגל' החסדי' וז"ש ללבוש בגדי שבת בפורים מורה. על הנ"ל: והנה האר"י ז"ל כתב שבגדי יו"ט חשובים משל שבת כי ביו"ט בא האור עליון מלובש בלבוש והשמחה מושגת יותר ע"ש. אבל בפורים אין מן הצורך ללבוש בגדי יו"ט כי האור הזה שזורח למטה אינו כ"כ גדול ואינו צריך ללבוש רק מחמת שהוא מאור החכמה לכן צריך ללבוש בגדי שבת. והנה מרדכי האור הזה יש לו התגלות בפורים ולכן הגם שאמרו חז"ל רצוי לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. אל תאמר ח"ו שנגרע מערכו רק שהיה לו בהירו' עליון מאור החכמה ולא יכלו להתחבר עמו כי אין הגילוי אלא בפורים כמ"ש האר"י ז"ל. ואסתר הצדקת היתה מרכבה לשכינה כידוע מהאר"י ז"ל. ולכן אמרו במדר' פ' בא על פסוק יפה כלבנה זו אסתר שנא' ואני לא נקרא כי לבא אל המלך זה שלשים יום. והענין הוא כי הבורא ב"ה ברא את הלבנה המקבלת אורה מהשמש ומתחדשת אחת לשלשים יום. ואורה זורח בסוד המלכות נקנית בשלשים מעלות. והנה אסתר בראותה כי לא נקראת אל המלך זה שלשים יום ירא' ופחדה לנפשה מאוד בסוד וירח לא יגיה אורו ח"ו. ולכן צותה על הצום שלשת ימים לילה ויום כדי שע"י התשובה וצום ובכי יתעוררו רחמים ויחוד עליון ואז תשא חן למטה: אבל זה אמת ברור שח"ו לא נגע אחשורוש בגוף אסתר הטהור כי השביעה שידה במקומה כדאיתא בזוה"ק ומקובלים ובזה מתורץ קושי' ר"ת שהקשה מדמקשה בגמרא והרי אסתר פרהסיא הוה ולא מקשה והא אסתר גילוי עריות הוה ש"מ דבעיל' עכומ"ז אינה אוסרת ע"ש בריש מסכ' כתובת

דף ג' ע"ב אבל אפשר ליישב דלהכי לא מקשה והא גילוי עריות הוה כדאיתא בזה"ק שלא שמשה כלל רק השביע' שידה במקומה. אבל פריך שפיר והא אסתר פרהסיא הוה דלמראה עיני הבריות שלא ידעו מזה ההשבעה איכא איסורא והיה לה למסור נפש. אבל י"ל דבעיל' עכומ"ז באמת אוסרת ומשני קרקע עולם היא ואפילו חילול השם ליכא כדאיתא בתוס' שם: וי"ל ג"כ בתוס' שהקשו שם על הא דאמרינן בגמרא מלמד שהיתה טובלת מחיקו של אחשורוש ויושבת בחיקו של מרדכי דהלא צריך הבחנה אפי' אלמנה וגרושה. והתוס' תירצו דהיתה משמשת במוך עכ"ל ואפשר דגם דגם התוס' הסכימו כדעת המקובלים דהיתה משבעת לשידה במקומה רק דשם הקליפה הוא מוך עיין בס' קינת סתרים מהגילאנטי ומרמז התוס' בלשונם בכוונה כנ"ל:

כי תשא

ויתן אל משה ככלותו. במדרש הה"ד מתן אדם ירחיב לו כו'. שם ד"א מתן אדם ירחיב לו אלו ישראל בשעה שאמר להם משה להביא נדבה למשכן מה כתיב והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר כו' אר"י שני בקרים הביאו מה זכו שהרחיב הקב"ה את גבולם שנאמר כי ירחיב וגו'. גבול של כ"א ואחד כו' ר' יונתן אומר ג' דברים ניתנו במתנה גשמים ומאורות ותורה כו' ע"כ. הנה ידוע מאמר רז"ל ככלתו כתיב ככלה שהיא מקושטת בכ"ד קשוטין הן כ"ד ספרים. וידוע שכל קישוטי החתן שנותן לכלה כדי שתעלה חן בעיניו. וממילא אחר שתמצא חן בעיניו הוא בוודאי מוסיף לשלוח תכשיטין וכמ"כ תמיד וחזרת חלילה כמו שאמר הרב הצדיק המנוח מהור"ר זושא זצ"ל על פסוק מה אשיב לה' כל תגמלוהי עלי. פי' יותר מה שכנ"י עובדים לו יתברך הוא מוסיף להם בהירות לעבדו בחשק ושכל גדול יותר [וכן כשנצטוו על מלאכת המשכן שישכין הוא יתברך שכינתו בישראל ויברכם ע"י מדת כ"ה תברכו כו' שנקרא כלת משה היו נצרכים כ"ה מינים עם י"ב אבנים שהיה בחושן נגד י"ב שבטים] וזה פי' המדרש מתן אדם ירחיב לו. יותר מה שהוא ית' משפיע ע"פ עבודת האדם לכנ"י הוא מעלת יותר חן והרחבת הדעת לפניו ית'. והנה מרוב אהבת וחשק ישראל להביא נדבתם לבית שכינתו ית' בכל לבבם ונפשם אשר כמעט אם היה באפשרם למסור נפשם למשכן. האיר להם הוא ית' ממדת אי"ן הנקר' ג"כ בוק"ר. והיינו לשני בקרים הביאו כי מדת אהבה נקרא בוקר. ומחמת גודל הרחבת לבם להביא נדבתם זכו להרחיב הוא ית' גבול של כאו"א: פי' כי כתיב באיוב אם חרוצים ימים וגו' אם הוא לשון אם. כי הנה בשורש נפשות ישראל הנקרא א"ם בעת בואם. לעוה"ז באותו עת וזמן נגזר על כל או"א כל המאורעות שיעברו על זה האדם. והיינו בבחי' א'ם חרוצים ימיו וע"י הרחבת לבם זכו להרחיב

הגבול הזה. של כל או"א היינו בשורשי נשמתם שיצאו מהגבול ומצר של של או"א. וזהו פי' כי ירחיב וגו' ואמרת אוכלה בשר בשר רומז למדת הדין כנודע ואכילת בשר. רומז להמתק' הדינין כידו בכל אות נפשך כו' ר"ל ע"י הרחבת לבם ותשוקתם לעבודתו בשמחה וטוב לב עי"ז ימתקו הדינין בשרשם מדה במדה וזהו פי' ר' יונתן ג' דברים ניתנו במתנה גשמים שנ' ונתתי גשמיכם בעתם. כי ידוע שאין לצייר אותו ית' בשום מדה אפס לאהבת עם קרובו ולפי עבודתם ואהבתם ויראת' אותו ית' ככה מלביש א"ע כביכול במדת חסד וגבורה. וכן בשארי המדות בכל הו"ק. וזה נקרא כביכול לשון גשם. וכפי העת והזמן שעובדין בנ"י אותו ית' ככה משפיע להם רוב חסדו במדתם. וזהו ונתתי גשמיכם בעתם שאשפיע לכם החסדים הגדולים כפי העת ומדת עבודתכם: וזהו מתנה גדולה שהוא ית' באין סוף ותכלית ישפיע לבני אדם רב טוב לפי מעשיהם והתורה. שנאמר ויתן אל משה ככלותו ככלתו כתיב כי האמת הגם שהחתן נותן מתנות להכלה כהבטחתו עכ"ז כשהיא נושאת חן בעיניו הוא מוסיף לה בתוס' מרובה כמ"ש בתוס' כתובה וכד אשכחית רחמין בעיני כו' וזהו מוספי שבת ויו"ט. ולז"א במד' התורה ניתנה במתנה כו' ככלתו שמוסיף להם בכל פעם יותר בהירות בתורתו:

ויתן אל משה ככלותו. איתא במדרש הה"ד כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה גדולה החכמה וגדולה ממנה הדעת והתבונה הוי כי ה' יתן חכמה אבל למי שהוא אוהב מפיו דעת ותבונה ר"י ור"ל חד מנהון אמר למה"ד למלך שהי' לו בן בא מבית הספר מצא תמחוי לפני אביו נטל אביו חתיכה אחת ונתנה לו מה עשה בנו אמר לו איני מבקש אלא ממה שבתוך פיך מה עשה נתנו לו למה לפי שהי' מחבבו. וחד אמר משל כו' והיה לאביו מנות א"ל בנו איני מבקש אלא מן הפיצטלין שבתוך פיך ונתן לו הוי מפיו דעת ותבונה כו' ע"ש הנה המדרש מלמדינו העריבות והנעימות שהי' בין ישראל לאביהם שבשמים בשעת מתן תורה שנאמר ויתן אל משה ככלתו ודרשו רז"ל שנתנה לו במתנ' ככלה הה"ד נופת תטופנה עיין במד' תנחומא וכיוצא בו והגדיל המתיקות עד שהי' כמו זווג נשיקין שנתערבו ההבלים שבפה. כנודע וכדאיתא בזו"הק על פסוק ישקני מנשיקות פיהו דלא כתיב פיו לשון זכר ולא פיה לשון נקבה רק פיהו מורכב מלשון זכר ונקבה כי מגודל המתיקות נעשה פיו ופיה כמו פה אחד ודיבורם אחד מה שאין הפה יכול לדבר וכו' אשר ע"ז גוזמא נקטו במדרש לומר המשל אל בן המלך שלא רצה לאכול אלא ממה שבתוך פיו של אביו והוא ענין שינוי מטבעי ודרכן של בנ"א שאדם רוצה לאכול יותר מתמחוי ממה שיאכל בלעו של חבירו רק בעת גדלות האהבה בין הריעים והם נעשים אחד אז אין הפרש ביניהם לאכול אחד מפה של חבירו וכמו דאמרי אינשי

על גודל האהבה כידוע. וזה הענין מפיו דעת ותבונה כי דעת פירשו רש"י בחומש רוח הקודש ע"ש כי דעת הוא לשון התחברות כמו והאדם ידע וגו' והדעת גנוז בפומא דמלכא ונחלקו שם ר"י ור"ל במדרש ח"א מן התמחוי וח"א מנות ע"ש כי יש שתי השגות האחד המלכות אשר היא מכונה קערת כסף אחת כלי קבול והוא התמחוי. והשגה השנית המדות שמשפיעים לתוכה והם המנות כנודע: ואיתא במד' פרשה מ"ה כשאמר הקב"ה למשה שוב אל המחנה באותה שעה מצא משה ידו לדבר לפני הקב"ה אמר לו ראה שאין אתה יכול להזיז אהבתך מהם אפי' שעה אחת שנאמר ויאמר משה אל ה' ראה אתה אומר אלי אתה מוצא וידבר ה' אל משה ויאמר ה' אל משה וכן אתה מוצא ויאמר משה אל ה' וידבר משה אל ה' משל למערה שהיא נתונה על שפת הים עלה הים ומלאה ולא היה הים זז משם אלא מכאן ואילך הים נותן למערה והמערה נותן לים כן וידבר ה' אל משה ויאמר משה אל ה' וכו' ע"ש דהיינו שבעת שהצדיק נתדבק בו כביכול בפרט משה רבינו ע"ה היה ממש פיו ופי כביכול נעשים כאחד וכמו שאמרו שכינה מדברת מתוך גרונו והיו דיבורם אחד ומיוחד עד שאלו היה באפשרי לכתוב בבת אחת הדבור שדבר ה' עם משה והדבור שדבר משה עם ה' היה נכתב בבת אחת ג"כ וזה הוא המשל אל המערה עם הים והבן:

עוד במד"ר. הה"ד כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה: גדולה חכמה. וגדולה ממנה דעת ותבונה כו'. אבל למי שאוהב יותר מפיו דעת ותבונה כו'. משל למלך שהיה לו בן כו'. א"ל איני מבקש אלא מזה שבתוך פיך הוי כי ה' יתן חכמה. ולמי שמחבב יותר מפיו דעת ותבונה ע"כ. הנה בוודאי חכמה גדולה יותר מתבונה ודעת כמו שהם מסודרים כמה פעמים בתורה קודם להם. אמנם כשהאב רוצה ללמד איזה חכמה לבנו ודאי א"א לאב ללמד להבן ולהבינו עוצם חכמתו כ"א ע"י ציור ולבושים בשכליות קטנים בכדי שעי"ז אפשר לו להשיג חכמה ושכל האב והוא הנק' דעת. וזהו שפר"שי על דעת שהוא רו"הק וזהו הנק' דעת קטן כידוע. ויש עוד בחי' ב' יותר גדול מבחינת דעת. היינו כשהאב משכיל בדעתו ואומד דעת הבן ושכלו כפי השגתו וזהו נקרא דעת עליון כי הוא דעת האב. ולזה יו"ד במילוי הו' קודם לד'. הגם שהד' הוא בחי' ה' עילאה הו' קודמת שהיא בחי' דעת וע"ז נאמר כי אל דעו"ת ה' רומז לשני מיני דעת הנ"ל והנה כתיב ישקני מנשיקות פיהו. וארז"ל שהוא לשון מזון כמו על פיך ישק. והוא מכוון למאמר המדר' איני רוצה אלא מזה שבתוך פיך. היינו ממקום שאתה מקבל כך. כביכול בעליית ישראל לכנ"י וכמ"ש האר"י ז"ל בכוונת שבת. א'דירים מ'שברי י'ם א'דיר ב'מרום ה' ר"ת אמ"י אב"י. וכמו שהוא בכוונת יהו"כ וכן גם שבת נקרא שבת שבתון כמו יוה"כ. וז"ש רז"ל

אי"ן בין שבת ליו"הכ פי' שבשבת ויו"הכ עולים עד האי"ן וזהו איני מבקש אלא ממה שבתוך פיך היינו משור' החכמה תחיה בעליה. ולכן כל פרקמטיא של משה ושירו היה באז כי שי"ר הוא ש"ר **י'** כמו שמפרש בתיקונים. ע"ש המחשבה וחכמה. וכתב האר"י ז"ל כי החכמה כלול מד' מוחין. וכל מוח כלול מח'. וח' מדות מחכמה עד יסוד הם ל"ב. וכן הוא השם היוצא מפסוק אז ישיר כו'. א"ז ב"ו ג"ה עם ח' עולה ל"ב נתיבות החכמה כי בשיר שכנ"י משבחין לפניו ית' עולין עד למחשבה וזה הרמז עשה לי שירים נזמים ואק"דש אני לך. וכ"ש איני מבקש אלא מה שבתוך פיך היינו משורש ההמשכה כי"ר:

שני לוחות העדות. במדרש למה שנים נגד שמים וארץ נגד חתן וכלה נגד שני שושבינים. הנה גילו לנו רבותינו הסוד שכתב הרעיא מהימנא פ' תצא דשבירת הלוחות היו כחתן דתבר בתולים דיליה ע"ש באורך. כי ידוע ע"פ מ"ש בכמה מקומות שנשמות ישראל לא חטאו. ומפורש אמרו בגמ' לא היו ישראל ראוין לאותה מעשה אלא כדי להורות תשובה. ומצינו בגמ' שהיו מיחדים חתן וכלה בעדים. והגם שעכשיו אין היחוד בעדים עכ"ז עיקר היחוד הראשון והזיווג הוא ע"י שושבינים וברוב עם. והוא פרהסיא ומשם ואילך הוא בהסתר וגם עת טבילה מחויבת להסתיר כדאיתא בש"ע והענין הוא ידוע ארז"ל שאין אשה מתעבר' מביאה ראשונה ולזה לא איכפת לן הפרהסיא משא"כ אחרי כן שהיחוד הוא שיבא לידי לידה אז צריך להיות בהצנע ע"כ לוחות הראשונות היו בפרהסיא וכדאיתא גם בגמרא ומטעם שכתבנו לעיל בשם הר"מ משא"כ בלוחו' שניות אמרו במדר' אמר הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות וגם יפ"ה ר"ת יו"ד פעמים ה' גימ' נ' שערי בינה ע"כ צריך להיות בצניעות. וזהו שאמר המד"ר נגד חתן וכלה ונגד שושבינים והבן:

וחנותי את אשר אחון. במד"ר באותו שעה הראה לו הקב"ה כל אוצרות כו' ואמר אוצר זה של מי ואמר לו של עושי מצות כו'. אח"כ ראה אוצר גדול כו' א"ל למי שיש לו אני נותן לו משכרו ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה וזה וחנותי את אשר אחון למי שאני מבקש לחון כו' ע"כ. הנה כתיב אעביר כל טובי וגו' וארז"ל אין טוב אדם אלא בביתו בית רומז למקבל. והיינו שנותן לכל אחד כפי הכנתו בעבודת השם וז"ש אוצר זה של מי של עושי מצות. ומי שאין לו אני עושה לו חנם. היינו שהבורא ית' נותן לו מדת חנינה ורחמנות שיתנהג האדם עצמו במדת רחמים וחסד להתחסד עם קונו ועי"ז נותן לו מאוצר מתנות חנם שהוא אוצר גדול. וכמ"ש על פסוק ונתן לך רחמים ועי"ז ורחמך:

ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. במד"ר מהיכן זכה משה לקרני הוד. רבנן אמרי מן המערה. ר' ברכיה הכהן בשם ר"ש הלוחות היו אורכן ששה ורחבן ששה והיה משה

אוחז טפחיים ושכינ' טפחיים וטפחיים באמצע משם נטל משה קרני הוד ע"כ. הענין הוא כי מערה הוא לשון חיבור והוא ע"י הדביקות והחבור שהיה תמיד בבורא ית'. וז"ש רז"ל מער' שעמדו בו משה ואליהו כי אלי"הו גימ' ב"ן והיינו שם הוי"ה במילוי דכוותיה שעולין ב"ן ומורה על דביקות. ור"ב אמר הלוחות היו אורכן ששה כו'. כבר כתבנו מזה שזה שאנו אומרים המשלשים לך קדושה. כי השפע יורדת בבחי' שלש רגלים כנודע. כמו כן המקבל'. וכשנכללין זה מזה המשפיע והמקבל יש לכל א' ששה. וזה אורכן רומז להמשפיע. ורוחבן רומז למקבל. וידוע שהתורה ניתנה למשה בפרד"ס אשר ילמד לעם ישראל. אמנם שורש התורה מה שלא ניתן לגלות היא נשארה לפניו במרום וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. וזה נקרא טפחיים בידו של הקב"ה וטפחיים בידו של משה. ומה שתלמיד ותיק וצדיקי הדור מחדשין בכל עת חידושי תורה. היינו שממשיכין ע"י נשמת משה המאיר בכל צדיק וצדיק כנודע. וזה נקרא טפחיים באמצע. ומשם נטל משה קרני הוד כי על ידו כל השפעות וחידושי תורה מתגלים לצדיקים בכל דור ודור:

לפרשת פרה

וידבר ה' אל משה לך רד וגו'. ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה וגו'. ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם וגו'. ויש לדקדק הלא אמירה הוא לשון רכות וכאן אמירה הוא לשון קשות. ול"ל כלל הפסוק ויאמר כיון דעדיין לא נשלם הדבור הראשון שמתחיל וידבר ה' אל משה. והאמת שהרגישו רז"ל בדבר ואמרו בפסוק ועתה הניחה לי פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו שאם יתפלל עליהם לא יכלם וכמ"ש רש"י. ויש לנו עוד להמתיק האמירה שלכן נכתב פעם שנית ויאמר בלשון רכה דכאן כיון הקב"ה בדבריו בלישנא דמשתמעי לתרי אפי': הנגלה הוא ידוע ויש בזה כוונה עמוקה להורותם דרך תשובה ועתה הניחה לי פי' שתעשו לי נייחא ונחת רוח שישובו מחטאם וידוע דעיקר התשובה הוא החרטה והמרירות בלב וצריך כ"כ להתמרמר ער שיעלה חרון אפו בלבו על עצמו ויכעוס וירגז על יצרו לאמר מה עשית לי וגמלת לנפשי רעה והאבדת אותה מקרב עמה ואין לי מצח להרי' ראש ע"י עצתך הרעה עד שיבכה ויתנחם וישוב באמ' ויקבל על עצמו שלא יחטא עוד וצריך כ"כ להרבות עד שיתגל' מצפוני לבו לפני יודע תעלומות וצופה עתידות ב"ה והוא יעיד עליו שלא ישוב לזה החטא לעולם וכמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה ע"ש. וזה שאנו אומרי' בתפלה והחזירנו בתשובה שלימה לפניך דהיינו שיהיה גלוי לפניך צופה ומביט שאני בעל תשובה באמת. וזה שרמז לו הקב"ה הניחה לי ויעשו תשובה והורד עדיך ויתמרמרו עד ויחר אפי בהם דהיינו חרון אפי שיש לי עליהם יחר בהם בלבבם על עצמם ויתחרטו על שעבר. ואכלם לשון תאוה

כמ"ש כלתה נפשי אל ה' דהיינו לאחר התמרמרות כזה ונקיון כפים מחטאים באמת אח"ז בא התשוקה וכלות הנפש אל ה'. וז"ש שפתח לו פתח להראות חסדו הגדול שמקבל התשובה מהשבים ואז תהיה תפלתו רצויה עליהם:

והנה בשבת פרשת פרה הקדימו לקרות פ' פרה לפ' החודש שיש בה טהרתן של ישראל כמ"ש בגמרא ופ' הענין דבזמן שאין בהמ"ק קיים דבר שפתינו לרצון לפני אדון כל כאלו קיימנו והקרבנו הקרבנות וגם הפרה בהזאת שלישי ושביעי. וע"י קריאתה עכ"פ נטהר טהרה רוחניות לכבוד הרגל הבא' עלינו וזה הרמז איתא בפסוק וידבר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דהיינו שיהיה זמן שדי באמירה לבד כאשר אין בהמ"ק קיים וזה אשר צוה ה' לאמר. ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וגו' והנה במלת לטמא הלמ"ד בפתח מורה על דבר הידוע. י"ל ג"כ רומז לדברינו דהיינו כי הפרה רומז לתשוב' המטהר' הטמאים והיינו דוקא הטמא הידוע בעצמו בלבו שמתחרט ויודע ושב ונחם ולא כאלה העורים השוגים כל ימיהם בהבל וריק ואומרים לא חטאנו כי לאלה אין טהרה וכפרה אשר העיקר להתחרט ולשוב ואח"כ להתלהב ולהשתוקק לבוראו ולעשות רצונו עכ"פ כמו שהתאוה לרצון יצרו בחטאיו. וזה נקרא עפר שריפת החטאת ששורף החטאים ומתלהב באש לבוראו ואח"כ ונתן עליו מים חיים: ואיתא בילקוט משלי בפסוק שמע בני וקח אמרי וירבו לך שנות חיים. הרבה לקיחות צויתי אתכ' בשביל לזכות אתכם אמרתי לכם ויקחו אליך פרה אדומ' שמא בשבילי. לא בשביל לטהר אתכם. אמרתי לכם ויקחו לי תרומה. לא בשביל שאדור ביניכם: אינו אומר ויקחו אלא ויקחו לי אותי אתם לוקחים. ויקחו אליך שמן זית זך כדי לשמור נפשותיכם הנמשלה לנר שנאמ' נר אלהים נשמת אדם וכן ולקחתם לכם ביום הראשון והלא ט"ו הוא אלא אמר הקב"ה ויתרתי לכם את עונות הראשונים ומעתה ראש מחשבון הוא עכ"ל. והנה המסורה שמסר לנו הילקוט ד' לקיחות הללו שאין ענינם אחד רומז ג"כ לדברינו כי א"א להיות כסא ומעון לשכינתו ית' כי אם אחרי אשר יטהר האדם מחלאתו וטומאתו ויתחרט ויתנחם על העבר ויקבל עליו בתשוב' לטהר א"ע מכל טומאה ועבירה. וזה ענין לקיחה א' של פרה אדומה כנ"ל. ואח"כ זוכה להיות משכן לה' שידור עמו כמ"ש ויקחו לי שאדור בניכם ואח"כ ממילא זוכה לזיכוך המחשבות הנרמז בלקיחה ג' שמן זית זך כי שמן רומז לחכמה ומחשבה וכמ"ש כל מקום שהשמן מצרי החכמה מצוי' וכנודע מס"ק ואח"כ עולה האדם למעלה לבחי' אהבה עילאה הנגלה ביום הראשון של חג הסכות בו אנו ממשיכין שנות חיים ע"י הלולב כנודע. וכן אמר הכתוב שמע בני וקח אמר"י כי אמ"ר רומז לג"ר א' חכמה הוא פלא ובצירוף א' עם מ' נעשה אם לבינה תקרא ואות ר'

נוטריקון ראשית והוא הדעת כנודע הצירוף מזוה"ק. ופי' הענין כאשר תשמע אל מצותי ותדבק במחשבה ג"ר כי העיקר הוא לעשות המצו' בכוונ' ובמחשבה נכונה אז וירבו לך שנות חיים שתזכה להמשיך שנו"ת חיים הנרמזים במצות תפילין בכוונת האר"י ז"ל והם שמות המוחין ותזכה לגדלות המוחין ולהמשיך כמו ע"י הלולב כי בכל יום ראוי להמשיך חיים ע"י התפילין וע"י פסוק ראשון בק"ש ואז תמשיך חיי ובני ומזוני לכל בנ"י במושבותם אמן:

וידבר ה' כו' זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר נראה לפרש מלת לאמר מורה כדעת האומרי' שפרשת פרה מדאורייתא. ולזה בא הרמז בתורה אשר צוה ה' לאמר שאפילו בזמן הזה שאין לנו בית לעשות פרה כתיקונה צריך לקרות הפרשה ונשלמה פרים שפתינו ותהיה אמירת הפרשיות במקום עשיית הפרה וזהו לאמר ויקחו אליך. ופירש"י כל הפרות נקראות על שם משה נראה הרמז כי מצות צריכות כוונה ואמרו לך אני מגלה טעמה של פרה. ולהם חוקה לזה צריכין לעשות הפרה על דעת וכוונת משרע"ה ולכך כל הפרות נקראות על שמו: פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול. נראה שהתורה רמזה בכאן ב' מדרגות כנגד השם הוי"ה ואדנ"י והמדרגה התחתונה היא שלא עלה עליה עול מלכות שמים. כי עיקר מלכות שמים שיפרוש עצמו מעבירה או שיעשה מצוה מחמת שהבורא ית' שהוא אדון כל צוה כך וזהו עיקר עול מ"ש וכדרך שאמרו חז"ל ישב ולא עשה עבירה מעלה כאלו עשה מצוה. ר"ל שאם היצה"ר מפילו לאיזה חמדה או כעס רח"ל והוא מתגבר עליו ויושב ולא עבר עבירה מחמת שהבורא ב"ה צוה שלא לעשות בודאי הוה כאלו עשה מצוה. וזהו אשר לא עלה עליה עול כי כפרה סוררה היתה בית ישראל שאפילו עול מ"ש אין לה:

א"י אשר אין בה מום שמי שמחזיק עצמו לצדיק שתיקן הכל ואין בו מום בודאי איש כזה הוא שלא עלה עליו עול מ"ש כנ"ל. וזהו ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה ר"ל שצריך העובד את ה' שיראה לו שהוא עדיין בחוץ ולא התחיל בעבודת ה' כלל

ושחט אותה לפניו ופרש"י זר שוחט ואלעזר רואה נראה לפרש ע"ד שאמרו בשעת יציאת הנשמה מן הגוף רואה פני השכינה. וזהו דווקא אם סיגל מעשיו בחייו אזי זוכה לראות פני השכינה בשעת מיתה ונשמתו מתדבקת בה ולזה הזהיר הכתוב ושחט אותה לפניו. שיהיה זר שוחט ואלעזר רואה. ר"ל שכ"א יראה לעשות מעשים טובים בחייו כדי שיוכל לראות פני השכינה ולהתדבק בה בשעת יציאת נשמה מן הגוף וזהו זר שוחט שבשעה שזר שוחט הוא המלאך המות. יהא אלעזר הוא הקב"ה שהוא א"ל עז"ר שהוא עוזר לכל

רואה ולקח הכהן מדמה והזה. נראה כי בשעה שהחכ' יושב ודורש ומוכיח לעם בודאי מהרהרים בתשובה ודמם נשפכין כמים. וזהו ולקח הכהן הוא הצדיק העובד ה' מדמה. הרהורי תשובה. והזה אל נוכח פני אוהל מועד. היינו שיקרב הרהורי תשובה שלהן להבורא ב"ה וב"ש:

א"י שהצדיק יראה שכל אדמימות היצה"ר הוא צורך גבוה ונח"ר לפני ה' שמשפיל את היצה"ר ובוחר בה' אחד כמשל בה"מ כמבואר בזוה"ק. וזה פי' הכתוב במגילת אסתר למי יחפוץ המלך לעשות יקר וגדולה יותר ממני ר"ל שהמן הוא שורש היצה"ר ולזה אמר שכל מעשי המצות הוא בא ממני שאני מסית לעבירה והוא מתגבר ואינו עושה ומחמת זה הוא גודל השכר. וזה פי' הפסוק ולקח אלעזר הכהן מדמה שהצדיק ירא' להם שכל אדמימות היצה"ר שמייפה כל החמדות ותאות הוא כדי שיתגבר עליו ויהיה לו שכר וזהו והזה לנוכח פני אוהל מועד שיראה להם שהכל צורך גבוה כנ"ל: ושרף את הפרה לעיניו. ר"ל כי כפרה סוררה היתה בית ישראל וישרוף זה בתשובה. לעיניו. ר"ל שיתחרט ויאמר איך עברתי עבירה בחדרי חדרים ואמרתי מי רואני ומי יודיעני הלא הקב"ה מלא כל הארץ כבודו ועיני ה' משוטטות בכל הארץ כמו שהתנצל דהמע"ה והרע בעיני"ך עשיתי וכמו שאמר החכם אל תמרה את אדוניך והוא רואה אותך. את עורה כו' על פרשה ישרוף. פירשה אותיות פר"ש י"ה ר"ל מה שפירש מהקב"ה. ישרוף בתשובה וחרטה כ"א כפי מדרגתו או בתעניות או במקואות או בבכיה: ונוכל לומר שזהו הפירוש ושרף הפרה לעיניו שיבכה בעיניו על עונותיו: ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת. עץ ארז רמז להקב"ה כמו שהארז גבוה מכל האילנות כך הקב"ה גבוה על הכל. ואזוב רומז על הצדיק הנאצל מהקב"ה כאילן הקטן שנתפשט מאילן גדול. ושני תולעת רמז שיקשור א"ע להצדיקי' ועל ידם יוכל לקשור א"ע להבורא ב"ה וב"ש וכבס בגדיו הכהן. ר"ל כשהצדיק מוכיח את העם ומקרב א"ע להם ממש לא ימלט שבאפס מה נדבק בו מהלכלוך וסרחון עונות שלהם כמו שהמשיל אדמו"ר זצ"ל למי שמוציא זבל לשוק אפי' יעשה כל תחבולות שבעולם לא יועיל שלא ידבק בו מעט מן הזבל. ולכך צריך הצדיק כיבוס. וזהו פירוש לטהר טמאים לטמא טהורי' באומר קדוש. ר"ל כשהצדיק אומר דברים קדושים אזי מטהר טמאים שהעם עושים תשוב' ומטהרין א"ע מעונות ופשעים. ומטמא טהורים דהיינו הצדיק את עצמו. הנוגע במת. היינו שהשורש מת הוא המלאך המות הוא היצה"ר והוא אבי אבות הטומאה והרשעים ההולכים בעצת היצה"ר הם אב הטומאה. ולז"א הנוגע במת היינו שהולך בעצת היצה"ר: או לכל נפש אדם ר"ל שמחבר עצמו אל אנשים רשעים ובודאי לומד ממעשיהם בודאי האנשים ההם טמאו את שבע

המדות שמרומזין בפסוק לך ה' הגדולה וכו'. וזו וטמא ז' ימים כנ"ל. וזהו הוא יתחטא כו' ר"ל שיעשה תשובה בחרטה גמורה ויטהר שבע מדות כנ"ל: כל הנוגע במת בנפש אדם כו' את משכן ה' טמא. ופירש"י ונכנס למקדש או למשכן בטומאה ובודאי התורה היא תמידיות ובכל עת וזמן ובזמן הזה שאין לנו ביהמ"ק איך יוכל להיות שיטמא ובודאי התורה מרמז כי האדם הוא משכן לה' אחד ובאם יטהר מחשבותיו ומעשיו ויעש' הכל לש"ש בודאי הוא כלי מוכן לשרות בו השכינ' והוא עצמו המשכן כמש"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכ"ם בתוך אדם ממש ונמאמר הכתוב היכל ה' המה זהו כל הנוגע במת כנ"ל שטמא במחשבותיו ומעשיו וזהו את משכן ה' טמא שטמא א"ע שהוא משכן ה' ולא יכול לשרות בו השכינה. וזהו ונכרתה הנפש ההוא מישראל שאין לו חלק לעוה"ב בה' אחד שהוא אלהי ישראל. עוד טומאתו בו. ר"ל שעביר' גוררת עבירה ולא די שהוא עושה פ"א רק שהוא כופל עבירות כעבות עגלה חטאה: זאת התורה אדם כי ימות באוהל נראה לפרש ע"ד דאיתא בגמ' אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ר"ל שממית כח עצמותו ואומר שהכל הוא מאת הקב"ה כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל והוא הנותן שכל ובינה לעבדו. וזהו אדם כי ימות באוהל. דהיינו שאינו עושה מכח אדם רק יודע שהכל בא מאת הקב"ה. הוא באוהל ה': וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים. ר"ל כי האדם שמחזיק עצמו לצדיק ועובד ה' כאילו הוא אך לה'. וזהו אשר באוהל. יטמא שבעת ימים ר"ל שבעת המדות וצריך לתקנם: וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא ר"ל מי שהוא מדבר כל מה שחושק ואין לו מחסום לפיו ובודאי לא ימלט שאינו מדבר לשה"ר ורכילות וניבול פה. וזה וכל כלי פתוח שפיו פתוח לדבר דברים בטלים. אשר אין לו צמיד פתיל עליו: ר"ל שאין לו מחסום לפיו טמא הוא בודאי אדם כזה טמא הוא שמדבר לה"ר ורכילות וניבול פה כנ"ל: וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב. נראה לפרש בצירוף הפ' איש חרבו על יריכו. שצריך לחגור חרבו של מלאך המות אם מסיתו לדבר עבירה וזה איש חרבו שצריך לחגור חרב של מלה"מ. על יכרו ר"ל אם מסית לו היצר לחמדה רעה לפגום בריתו ח"ו וכמאמר חז"ל ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. וזהו בחלל חרב. ר"ל שעושה חלל ואינו זוכר בחרב של מה"מ על יריכו אלא פוגם בבריתו ח"ו: או בעצם אדם. ר"ל שהיצה"ר מראה לאדם שהוא עובד ה' ומביאו לידי גאוה: או בקבר. ר"ל שלפעמים היצה"ר מפילו לידי עצבות ומרה שחורה הרי אתה מלא פשעם וא"א שתהיה עובד ה' כל ימיך. וזה אינו רק תחבולות היצה"ר להדיחו מה' שלא יוכל לעבוד מחמת גאוה או עצבות ובודאי אדם כזה ההולך בעצת היצה"ר יטמא שבעת ימים כנ"ל רק באמת צריך האדם להתבונן אם היצה"ר מפילו לעצבות שבוודאי

אמת הוא שאני מלא פשעים אך אני רוצה לעבוד את ה' מעתה ולשוב בתשובה ובודאי ידו פשוטה לקבל שבים וימחול לו על הכל אמן:

במדרש תנחומא. מי כהחכם יודע פשר דבר כהחכם זה הקב"ה יודע פשר דבר שפי' התורה למשה שנאמר חכמת אדם תאיר פניו. אמר ר"י גדול כוחן של נביאים שמדמים דמות גבורה של מעלה לצורת אדם שנא' ואשמע קול אדם. ור"י ב"ר סימון אמר מהכא ועל דמות הכסא כמראה אדם. ועוז פניו ישונה שהוא משתנה ממה"ד למדה"ר לב"י. אר"י דסכנין בשם ר"ל כו' כיון שהגיע לפסוק אמור אל הכהנים אמר משה לפניו רבש"ע אם נטמא הכהן במה תהא טהרתו: לא השיבו באותה שעה נתכרכמו פניו של משה. כיון שהגיע לפ' פרה אדומה כו'. ולא השיבותיך. זהו כפרתו ולקחו לטמא כו'. ובמשנה מס' יומא אר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנ' וזרקתי עליכם מים טהורים. מה מקוה מטהר' הטמאים כך הקב"ה מטהר את ישראל. הנה ידוע גודל התעלמות הבורא ית' שאין באפשרי לשום נברא להשיגו ולא לציירו בשום מדה ושום אות. אפס מרצונו הטוב והפשוט לבראות עולמו בגין דישתמודעין ליה כמ"ש בראשית כו' כביכול הגביל עצמו בבחינת חכמה. והגם שגם חכמתו ית' ומחשבתו א"א להשיג: עכ"ז ע"י הנש"ב באפס מה יוכל להיות איז' השגה כמ"ש על משה רבינו ע"ה ותחסרהו מעט מאלהים. מ"ט שערי בינה נמסרו למשה וע"כ נקרא מ"י דקיימ' לשאלה. וע"י השערי בינה יוכלו להשיג בני עלי' כמשה רבינו ע"ה ור"ע וחביריו ודומיהם נביעו דחכמתא. וזהו הפי' אר"ע אשריכם ישראל לפני מ"י אתם מטהרים ומ"י מטהר אתכם אביכם שבשמים דהיינו גם כלל ישראל שאינם יכולי' לעלות כ"כ למעלה עליונה הנ"ל. עכ"ז נמשך הארת החכמה דהיינו אביכ"ם ע"י השמים. שנא' וזרקתי עליכם מים טהורים. וזהו כונת המקוה. כי מקוה גימ' אהיה במילוי ההי"ן וכל **ה'** ג' קוין וכל קו הוא ראש תוך סוף. ד' ההי"ן לד' רוחות המקוה הם ל"ו והיו"ד כופלת עם הד' דמילוי. ובתוך היו"ד האדם הכלול מו"ק והם ארבעים סאה נגד מ' יודי"ן הנ"ל. וזהו וזרקתי שמאירין הת"י נימין. וכשאדם נכנס ונתעלם במקוה כעובר בבטן אמו נולד בריה חדשה. זהו כוונ' המקוה [עוד מצאתי העתק בכ"י אדמו"ר ההמ"ח בתיקוני' תיקון י"ט וז"ל ואנו מיחדים נשמתינו במלכות ועולין עם הוא"ו למקוה ומקבלין טהרה ממ' סאה. ת' נגד מילוי יודי"ן מימי החסדים ומקבלין שפע מהאל"ף דקנ"א הרומז לפלא עליון ומשם מקבלין בחילוף **מי"ש** דיודי"ן דרך האי"ן דאל"ף להפוך הכל לטובה ויתר הכוונה א"א אלא מפה לאוזן. ולכן זה השם נק' מקוה גימ' כנ"ף שהוא מכנף לכל השמות שביודי"ן שכולל ע"ב נכללין ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן ובאל"ף הכולל אהי"ה נכללין כל

מילוי אהיה ועיין בשם נחל דשבת] והיינו מים טהורים הוא המשכת החכמה מתגלה ע" הבינה. וזהו פי' מי כהחכם ע"י מ"י יכולין להשיג קצת מהחכמה. ואמר יודע פשר דבר שפירש התורה למשה כי כל פשר הוא דבר ממוצע וזהו בחי' משה דע"ת המכריע שהמתיק תמיד הגבורות בחסדים ע"י הרחמים. ולז"א ר"י גדול כוחן של נביאים שמדמים דמות גבורה שלמעלה לצורת אדם. כוחן של נביאים נק' משרע"ה שהיה רבן של כל נביאים כי משה רבינו ע"ה המשיך הי"ג מכילין דרחמי על ישראל כי הגם שמיכה ג"כ גילה הי"ג מכילין דרחמי ברחמים יותר גדולי' עכ"ז מיכה גילה אותם במקורם. אבל משה רבינו ע"ה בגודל כחו המשיך הי"ג מדות בז"א כמו שאנו אומרים כהודעת לעניו מקדם וכן כתוב בתורתך שהתורה הוא דיוקן אדם ברמ"ח מ"ע ושס"ה מצות ל"ת: וירד ה' בענן ויתיצב עמו שם. היינו שנתיצב כביכול עם הי"ג מכילין דרחמי שם. כדיוקן אד"ם ואמת כמו שהזהיר רשב"י ע"ה באדרא קדישא רבא. שכל מי שעושה איזה פירוד חלילה בין עתיקא לז"א. כי הכל יחוד גמור. אפס לפי מדות העבודה מעמו ב"י ממשיכין אותו ית' בהתגלות כביכול להשפיע להעולמ'. ויש עוד לומר גדול כוחן של נביאים. כי כשמאירין הי"ג מכילין קדמאין במדות האד"ם שהם ט' מדות. וממנו לכנ"י שנק' ו' מדות כמבואר בכוונת ברכת כהנים עולה כ"ח והיינו שאמרו שמדמים דמות גבורה שלמעלה לצור"ת אד"ם כי נק' בחי' זו דמות אדם והיינו אומרם ז"ל צורת אדם שנא' ואשמע קול אדם כי מדת מלכות נק' שמיעה כמלך שסרי' למשמעתו ומדת ז"א נק' עשיה. ובזה תבין גודל כח ישראל שהקדימו נעשה לנשמע וד"ל: ור"י בר"ש אמר מהכא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. וזהו הראיה יותר מבוארת כמ"ש כי השכינה נקרא בשם מראה. ל' אספקלריא דכל חזיונין אתחזיין בגוה. וזהו כמראה אדם עליו מלמעל' דהיינו שמאיר עליו באורות שהם למעלה ממדות האד"ם. ועוז פניו ישונה שמשתנה ממ"הד למד"הר לכנ"ין. שמ"הד חלילה לו להרע לשום בריה אפס לשלם לכ"א כגמולו. ומשה רבינו ע"ה בגודל כחו ורוב צדקתו. ואחריו ר"ע במסירת נפשו כמ"ש כל ימי הייתי מצטער וכו'. יצאו מבחי' אדם שהוא בעל ו"ק לבחי' עליו מלמעלה כנ"ל וכן כל הצדיקי' אחריהם ועושי צדקות ועובדים אותו יתברך בדרך צדקה מגלים האורות עליונים על המדות. וזה השתנות ממה"ד למדה"ר. ויש לרמוז שמהראוי לכ"א וא' להכין א"ע לפי כחו בשלשים יום אלו קודם הפסח בכל התאמצות לעבודתו ית' ולצאת כל א' וא' ממצרים. ואפשר זה כוונת חז"ל שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם הפסח שלשים יום. כי הלמ"ד נקרא מגדל הפורח באויר. כי היא גבוהה מכל האותיות גם ל הוא תמונת כו וכ' רומז לי' מדות מעילא לתתא. וי' מדות מתתא לעילא. והו' היא עליו מלמעלה

ונקראת עטרה שעטרה לו אמו. וע"י הכנה זו ליציאת מצרים. נוכל לזכות לטהר המדות במ"ט ימי הספירה הבע"ל. ואמר ר"י דסכנין כו'. אמר משה אם נטמא הכהן במה תהא טהרתו. כי בוודאי כל או"א לפי רוב קדושתו. חלילה פגמו יותר גדול. ולא השיבו הקב"ה באותו שעה כי בוודאי לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. וכל מצות התורה נתגלה כל דבר בזמנו. ולא היה מקום התגלות לפ' פרה אדומה עד שנתכרכמו פניו של משה וע"י צערו וכרכום פניו זכה שיתגלה הטהרה. ואמר לו הקב"ה ולקחו לטמא הידוע ואפשר לרמוז ע"פי מה שפסק המג"א בהל' ר"ה שלא יאמרו לחיים בפתח שמשמע לא. וזה הרמז לטמא לשון ל"א טמ"א. ר"ל מה שאמרתי לך לא יטמא אם נטמא ולקחו מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי. כי כל"י הוא ר"ת כ"הן ל"וי יש"ראל וימשיכו עליהם מים חיים עליונים שרשי כל"י. ובזה יומתקו הדינים. כמ"ש ועוז פניו ישונה הוא משנה בהתחלפות היו"ד במ"ם וימשיכו האורות עליונים בצי"ע הנקרא משנה למלך ואותיות שנ"ה היא נקרא' מלכות המקבלת כל השפעות קדושות וכל הטובות להשפיע לבית ישראל:

עוד במדרש ר"ה אמר תרתי אין כל הגליות מתכנסות אלא בזכות משניות שנא' גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם כו'. ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי. וכי יש מנחה כו' אלא זו משנה. שמואל אמר ואם נשלמו כל צורות הבית וכי יש עד עכשיו צורות הבית אלא הואיל ועוסקים בו כאלו בונים אותו ע"כ. קרא לימוד המשניות בלשון יתנו לשון תנאי כי הגם שנפלו ניצוצי קדושה בטומאה חלילה אינו כ"א בדרך תנאי וע"י הלימוד ועסק התורה מבררים ני"ק מתוך הטומאה. וזה עתה אקבצם כי הבירורים נק' קיבוץ גליות. ואמר עוד מוקטר מוגש לשמי היינו שיקשרו אותם בשמי ע"י לימוד התורה. ושמואל אמר וכי יש צורות הבית כו' כאלו אתם בונים כי כל עבודתינו בלימוד התורה ועשיית המצות ובפרט בעבודת הלבהיא תפלה להאיר צורות הבית ולקשטה בכל המדות. וזהו באמת בניינה שבנ"י בונין אותה עד שנזכה ליחדה אי"ה יחוד עולם. וגם עכשיו מריקים מים חיים עליהם והם נקראי' שיורי טלא כי טל הם אותיות טי"ת למ"ד ושיורי טל הם מילוי ט"ל הם גימ' תמי"ד כי זולת עושי רצונו א"א קיום העולם. והם (ע"ה) גימ' תנ"ה ג' מילוי אהי"ה להמתיק ההו"ד. ולעתיד יהיה הטל בשלימות (והגימ') הוא ר"ת צ"דקתך ת"מיד ג"מלם. והוא שם הנצ"ח כי יומתק ההו"ד וישתווה עם הנצ"ח והוא הנקרא טל של תחיה כי אז יתבררו כל הני"ק במהרה בימינו:

פקודי

ויביאו את המשכן במדרש הה"ד צאנה וראנה בנות ציון בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו בנים המצויינים לי ע"י א"ה. בעטרה כו' מה העטרהמצויירת כו'. אר"י חזרתי על כל המקרא כו'. רשב"י שאל את ר"א בר"י מהו בעטרה כו' א"ל הן משל למלך שהי' לו בת יחידה והי' מחבבה ביותר עד שקראה בתי אחותי אמי כו'. עמד רשב"י ונשקו על ראשו. ביום חתונתו על הים וביום שמחת לבו באוה"מ. ד"א ביום חתונתו במשכן וביום שמחת לבו בבנין בה"מק כו' ע"ש: במ"ד שיר השירים דודי לי ואני לו כו' הוא לי לאלהים ואני לו לאומה הוא לי לאלהים אנכי ה' אלהיך ואני לו לאומה שנא' ולאומי אלי האזינה הוא לי לאב שנאמר כי אתה אבינו. כי הייתי לישראל לאב. ואני לו לבן בני בכורי ישראל. בנים אתם. הוא לי לרועה שנא' רועה ישראל האזינה. ואני לו לצאן שנא' ואתנה צאני כו' הוא לי לשומר שנא' הנה לא ינום כו' ואני לו לכרם שנא' כי כרם ה' צבאות בית ישראל: הנה כתיב ביום החודש הראשון תקים את המשכן כו': כי ידוע שאמתת מציאתו א"א להשיג לשום נברא. ודבר זה ידוע לכל הנבראים גם השכליים שאין באפשרם להשיג שום ענין מעצמותו ית' ולית לי' ציור בשום אות. והוא בלי תחלה וסוף. והעולמות כולם הם בגבול וסוף ושיעור אכן כשעלה במחשבתו ית' לחדש עולמו כדי שיהי' ברואים שיכירו מלכותו. והגם שבאמת העליונים עובדין אותו ית' בתכלית השלימות כפי רוב שכלם. מ"מ עיקר חידוש עולם לא הי' כ"א בשביל עושי רצונו זרע קודש מצבתם בעולם השפל מלא מכל מיני הבל ורעות רוח. ולזה אמר שהמע"ה ה' אמר לשכון בערפל רומז לעוה"ז המלא מכל מיני חמדות ותאוות מגונות ובחשכה ממש יתהלכון. ושם מבררים בנ"י ידידיו אהבתו וירא‌תו ושאר מדות טובות לעבודתו ית' והם משכנו ובית שכינתו ית'. לז"א ה' בחכמה יסד ארץ במחשבתו הקדומה בשביל בנ"י וזה הי' התייסדות המשכן וכל כליו כידוע מזוה"ק ומשאר ס"ק. וזהו פי' ביום החודש הראשון כמו שהי' התחדשות הראשון במחשבה הקדומה תקים את המשכן שיהי' בית שכינת וועד אליו ית' כאשר הי' במחשבתו. ונכון כסאו מאז. וכן האמת כמ"ש מעשה ידי להתפאר כי כפי שישראל מכשירין מעשיהם ככה מגבילים אותו ית' כידוע וזהו פי' בנים מצויניי' לי כחותם שוקע שנכנס בו חותם בולט ככה כפי הציון שהם עושים כן מציינים אותו להשפיע להם כל מיני טובות. מחמת שהם בין או"ה וזהו פי' הוא לאלהים שנא' אנכי ה' אלהיך היינו שהוא ית' מתנהג בעולמו לפי הכשרת מעשיהם והיינו אלהיך ממש לפי בחינתך. ואני לו לאומה שנא' ולאומי אלי האזינה. כי כשישראל מטים אזנם לתורתו ולמצותיו כביכול עי"ז נעשה בחי' אודנין קדישין למעלה וכביכול

נעשה חידוש מוחין להשפיע להם רב טובו יותר ויותר וכל רצונו ית' להשפיע להם כל מיני טובות ע"פ עבודתם האד"ם והיינו הוא לי לא"ב הוא לשון רצון ואני לו לבן בני בכורי ישראל. והיינו מדרגה עליונה. אכן כשהם אינם כ"כ במדרגה גדולה אז הם בבחי' אהי"ה בגימ' ואתנ"ה והם בבחי' צאן. נוהג כצאן יוסף והם במדרגת יעקב כמ"ש צאי לך בעקב"י הצאן הוא אותיות יעקב שאין יכולים לקבל במדרגת בן. ועכ"ז הוא להם לרועה. כאמא המרעה ומניקה את בנה כשהוא בימי יניקה. והנה אמרו בזוה"ק דדים אינון שופרא דאתתא. והאמת שהגם שכפי הנראה אי אפשר שתגלה הדדים. אמנם כשהאם צריכה לפרנס ולהניק את בנה ומוכרחת לגלות דדיה עי"ז זה נושאת חן בעיני בעלה שמגדלת לו בנים לעשות נח"ר לפניו ית'. ובפרט עפ"י מה שאמרו בזוה"ק ע"פ והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים שכשנתמלא פה התינוק ומחזיר החלב לפומא דאמא ויש לה תענוג גדול מזה. וכ"ז הוא כשהתינוק הוא בריא וחזק ועולה בתוקפא דאמא כאשר ישא האומן את היונק משא"כ כשהתינוק הוא ח"ו חולה וא"א להשיאו על ידיה וצריכה להרכין עצמה עליו בעת הנקתו. ואז א"א שיהיה התענוג הנ"ל כי לא יגיע בדרך זה החלב החזור מפיו לפי' על צד הטבע. וזהו נקרא בחי' אמא רביעא על בנין. ולכן עתה. עכ"פ מהראוי להכשיר מעשים להיות עכ"פ במדרגה הא' בבחי' יניקה שלא יצטרכו לבחינת אם רביעא על בנין. אמנם יש מדרגה יותר גדולה מכל זה כשישראל הם בבחינת השלימות ועושים נח"ר לפניו כמ"ש ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים. ואז הם בבחינ' כר"ם רומז לתענוג וז"ש הוא לי לשומר ואני לו לכרם. ובחי' זו נקראה א"ם כביכול כמו שהאם מפרנס בנה. וזהו בעטרה שעטרה לו אמו. וזהו אמרם לא זז מחבבה עד שקרא' בתי היינו שאינו קורא אותה בשמה. וזהו נק' ב"תי היינו ב"ת יו"ד. כמ"ש אתי מלבנון כלה. לבנו"ן הוא ל"ב נ"ון שאז הי' כביכול כנ"י בבחי' השתוות עמו ית'. וכן א"תי הוא א"ת יו"ד. כי במחשבתו ית' בחי' יו"ד המילוי הוא ו"ד. ואח"כ לא זז מחבבה עד שקראה אחותי היינו התגלות. ולא זז מחבבה עד שקראה אמי. שכביכול נתעטר בם. והנה הצדיקים הגדולים כשאומרי' תורה דיבורם עושה רושם. נמצא כשיגלה ר"א בר"י הדבר הזה נעשה באותם הדיבורים מרכבה למדה זו של עטרה שעטרה לו אמו. לכך עמד רש"בי ונשקו על ראשו שידבק א"ע במדה זו והבן. ביום שמחת לבו באוהל מועד כי הנה אמרו בזוה"ק שבהיכל הרצון שם נשיקין דרחימיתא. והנה סדר הנשיקין בשירת הים הוא תחלת חיתון ונשיקין לכנ"י עושה פלא. וקודם סמיכת גאולה לתפלה על שפת הים לשון שפה. הם מכנ"י אליו ית' והם נשיקין קודם היחוד ובשעת תפל' שמ"ע הם

נשיקין בשעת היחוד ובז"ה הנערה בא"ה כו' כל אשר תאמר ינתן לה באחרונות בשים שלום וזהו שמחת לבו להשפיע כל טוב:

נשלם ספר שמות בעזר הבורא האמת

ספר ויקרא

ויקרא

ויקרא אליו. במד"ר בסנה הפסיק אליו בין קריאה לדבור באוהל מועד אין כאן הפסקה. בסנה משל למלך ב"ו שכעס על עבדו וצוה לחבשו בבית האסורין כשהוא מצוה את השליח אינו מצוה אלא מבחוץ אבל באוהל מועד כשהוא שמח בבניו וב"ב שמחים. כשהוא מצוה את השליח אינו מצוה אלא מבפנים כמו שהוא מושיבו בין ברכיו וכיד אדם על בנו. לכן נאמר ויקרא אל משה כו'. הנה הבורא ית' ויח' מדרכו להיטב לרעים ולטובים נמצא כשהוצרך לצוות למשה ללקות את פרעה על שעבר רצונו ית' עכ"ז הוא נק' צווי מבחוץ כי הוא דבר חיצוני כביכול אליו ית'. וע"כ נגלה אליו בסנה. ולכן הפסיק אלי"ו הוא ביו"ד וא"ו כי הוא מורה על גילוי מדה במדה. משא"כ כשהוא שמח עם בניו וב"ב כביכול מפשיט א"ע כמלך שמפשיט עצמו מכל מלבושיו בפני בניו וב"ב ולא נשאר עליו כ"א לבוש דק. ע"כ לא כתיב אליו כי אם א"ל המורה על חסד הפשוט והבן:

לפרשות החודש

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם. במד"ר הקב"ה נק' ראשון שנא' אני אחרון ציון נקרא ראשון כו' עשו נק' ראשון שנא' ויצא הראשון אדמוני יבא הקב"ה כו' ד"א אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבון עולם אימתי אתה עושה את המועדות שכן כתיב בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא אמר להם אני ואתם מסכים וכו'. ולא עוד אלא אם בקשתם לעבר השנה הריני משלים עמכם. לכן כתיב החודש הזה לכם. עוד במד"ר ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: אר"ע נמשלו ישראל לעוף מה העוף אינו פורח בלא כנפים כך ישראל אינ' יכולים לעשות דבר חוץ מזקניהם. אמר ר"י בן חלפתי גדולה זקנה אם זקנים הם חביבין הם אם נערים הם נטפלה להם ילדות. דתני רשב"י כו' אף לעתיד לבא הקב"ה חולק כבוד לזקנים הה"ד וחפרה הלבנה ובושה החמה וכתיב ונגד זקניו כבוד כו' עתיד הקב"ה למנות לו ישיבה של זקנים משלו כו' ונגד זקניו כבוד ע"ש. מה מאד נמרצו אמרי יושר חז"ל בדקדוק לשונם הקדוש שאמרו כביכול שהקב"ה נקרא ראשון כי אלמלא מקרא כתוב אני ראשון א"א לכונתו ית' בשם ראשון. כי עצמותו הפשוט בלי סוף ובלי גבול. ואין לו שום התייחסות

עם הברואים אכן מהיות רצונו ית' לברוא עולמות בשביל עושי רצונו שנק' ראשית בגין דישתמודעין ליה עלה במחשבה לפניו ית' להצמצם כביכול במדות ולהקרא בשם ראשון. וזהו אומרם ז"ל כביכול הקב"ה ר"ל הקדוש שהפריש עצמו כביכול ממהותו בלי סוף ובלי תכלית להקרא בצירופי שמות הקדושים לפי עבוד' עושי רצונו ולשכון בתוכם כביכול מצד שהם בעוה"ז בגודל היצה"ר ועכ"ז הם עובדים אותו ית'. וזהו פי' ועשו נקרא ראשון שנאמר ויצא הראשון אדמוני האדום הוא כח מוגבל בלי התפשטות. כ"ז הי' במחשבתו ית' כמ"ש יתרון לחכמה מן הסכלות. ולזה היה עליית הרצון לפניו ית' לחדש העולמות. וזהו השבח מוכתר בכתר עליון כי כתר הוא מלשון כתר לי זעיר לשון המתנה כביכול ממהותו והוייתו ית' למחשבת בריאת עולמות והרצון דבוק באין סוף. וזהו מוכתר בכתר עליון. כדי שלא יעלה על הדעת חלילה שהעולמו' מצד שהם בגבול הם אינם דבקים בו ית'. לזה גילו לנו חז"ל שהאין סוף דבוק בהרצון ולזה עיקר הדביקות וחיות כל העולמות בו ית'. ואין שום דבר יוצא בכל העולמות מרשותו ית'. וזהו ואני אחרון כביכול אפילו עשו וכוחותיו אינם כ"א תחת רשותו יתב'. וכן עלתה במחשבתו לפניו יתברך כדי שיהא יתרון האור מתוך החושך. ע"י טהרת עושי רצונו מדותיהם. ככה ממשיכים אותו ית' במדות וצירופים קדושים וז"ש. בי"ת מועד לכל חי כי הם בית וועד אליו ית' הנקרא כל חי. וזהו ובמאמר קדישין שאלתא. מלשון שאלה שהדבר מושאל לישראל. ולא עוד אלא שאם בקשתם לעבר השנה להשוות ימות החמה עם ימות הלבנה. להאיר הלבנה לפניו יתברך כמו שהיתה קודם מיעוטה הריני משלים עמכם ולזה כל העולמות דבקים בו יתברך ע"י עליית הרצון לפניו ית' והריח ניחוח שמקבל מבנ"י. ולזה נקרא בחי' הרצון מחצית השקל שם מחצית הוא הממוצע שהוא הממצע בין עצמותו י"ת לבין המדות שבנ"י ממשיכין אותו ית' בהן בעבודתם אותו ית'. עשרים גרה השקל גר"ה (ע"ה) גימ' אר"ח מלשון חוור הם ממשיכין החוורין עילאין בהעולמות (ועשרים הוא יו"ד בחי' מתתא לעילא ויו"ד מעילא לתתא) ע"י או"א וזהו אר"ע נמשלו ישראל לעו"ף כי עו"ף גימ' יוסף והשפעת הצדיק ע"י כנפים הם נ"וה כך ישראל אינם יכולין לעשות דבר חוץ מזקנים היינו הגם שהם עולים עד א"ס כביכול. א"א להם לקבל כ"א ע"י הזקנים הם או"א: והנה יש בין בנ"י בחי' זקנים דהיינו שהם מרכבה לא"וא הנק' זקנים. ויש עוד בחי' זקנים זק"ן זה קנה חכמה שהם מרכבה לו"ה היינו ואם נערים הם ר"ל שהם זקנים בבחי' נערים יש בבחינת זקנים שנקראי' דיקנא נטפלה להם ילדות. דתניא רשב"י כו' חולק הקב"ה כבוד לזקנים שנאמר וחפרה הלבנה ובוש' החמה כו' ונגד זקניו כבוד. בוודאי אין הכתוב כפשוטו שיתביישו מעשי ידיו של

הקביה בפרט שידוע שחמה ולבנה הם מרמזים לעולמות עליונים כנ"ל. אכן הפי' הוא שיזדככו העולמות הקדושים הנק' בשם חמה ולבנה בחי' ו"ה כזקנים הנקראים או"א וכן הוא הפי' בכתבי האר"י ז"ל שלעתיד יתבטלו מ"ה וב"ן ולא יאירו כ"א שמות ע"ב ס"ג: וחלילה לומר שיתבטלו לעתיד כפשטן של דברים ואיך זה אפשר לסבור כן אשר זאת הוא פנת ומוסדות כל התורה הק' ומצותיה. אלא הפי' הוא כמ"ש ששמות מ"ה וב"ן יאירו בבחי' ע"ב וס"ג. וזהו הפי' ביום ההוא יהיה ה' אחד:

ד"א החודש הזה לכם. הה"ד אלה שני בני היצהר העומדים על אדון כל הארץ. א"ר לוי מלמד שהיה הקב"ה מבקש באיזה דבר לגאול את ישראל ולא מצא אלא זכות משה ואהרן והיא עמדה להם: משה ואהרן הם מרכבה לבחי' זקנים כמ"ש בגמ'. והם נק' בני יצהר לשון שמן ע"ש המחשבה. והם עומדין על אדון כל הארץ הינו שהם מתקנין המלכות. וזהו פי' החודש הזה לכם שהם מתקנין אותה ובודאי בכל דור ודור נמצא בחי' משה ואהרן כמ"ש בגמ' משה שפיר קאמרת:

ויאמר ה' אל משה וגו' החדש הזה לכם. י"ל דהנה ידוע עיקר תכלית בריאת העולם היה בשביל בנ"י שיעשו רצון הבורא ב"ה ומקבל מהם נח"ר. לא כמו הפילוסופים שאמרו שאין זה כבוד הבורא שהוא א"ס ויקבל תענוג מגושי עפר ולכך צריך לעבוד לכוכבים ומזלות. ובאמת בנ"י עם קרובו מאמינים שהם מעלים ריח ניחוח לפני הבורא ב"ה ע"י עבודתם וזהו החדש הזה לכם שעיקר התחדשות המלוכה לא היה רק לכם בשבילכ' כדי שתעשו רצון הבור' ויקבל מכם נח"ר וכמאמ' בני בכורי ישראל ר"ל שראשי' המחשב' לא היה רק בשביל ב"י שהמחשבה נק' בכור שקודם שיעשה המעשה יחשוב במחשבתו:

ראשון הוא לכם לחדשי השנה. י"ל בצירוף הפסוק ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. דהנה בניסן הקב"ה מחליף הממונים והשרים עליונים להראותם שכולם ברשותו ית"ש. ויש קדושי עליון שיכולין לברוא ממונים למעלה ופרקליטין טובים ע"י. כמאמר מי מושל בי צדיק. וזהו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים שאתם תמליכו השרים עליונים. וזהו ראשון הוא לכם לחדשי השנה. ראשון הוא הקב"ה כמש"ה אני ראשון ואני אחרון. הוא לכם שאתם תוכלו להנהיג את כל העולמות לחדשי השנה להתחדשות של כל השנה הם יכולים להפוך לכל הטובות וישועות אמן.

א"י החודש הזה לכם דבניסן ר"ה למלכים למלכי ישראל. דבודאי הבריאה בר"ה לא היה רק כמו הריון כמו שאנו אומרים היום הרת עולם. לפי שבריאת העולם לא הי' אלא שיתגלה מלכותו. והתגלות המלוכה לא היה רק בניסן ביציאת מצרים וזהו החודש הזה לכם למ"י כמבואר ברמב"ן. ובודאי כמו שהתחלת הבריאה היתה בכ"ה באלול כמו כן

התגלות מלכותו היתה מכ"ה באדר. וזהו פירוש בכ"ה באדר שולחנות יושבין במקדש וממשכנין על השקלים. השולחנות הוא שלחן מלכים התגלות מלכותו הוא בכ"ה. ויש ממשכנין אותן. כמו שהיה על השקלים כדי שיהיה להם חלק בקרבנות ציבור כמ"כ ממשכנין ומניחין הקדושה על ישראל בע"כ מחמשה ועשרים בו:

שה תמים ר"ל שישים א"ע לפני המקום כשה תמים. ר"ל באמת ובתמים. והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש בין הערבים. נראה ליתן טעם למה דוקא ציוה הקב"ה להקריב את הפסח בי"ד בו ולשחוט בין הערבים דווקא. מפני שידוע שמזל של מצרים הוא טלה ובניסן הוא שולט המזל טלה ובחצי חודש הוא בתקפו וגבורתו ובין הערבים הוא שליטת החיצונים לכן ציוה הקב"ה לשחוט את הפסח בין הערבים ובארבעה עשר להראות שהכל כאין נגדו והוא מושל על הכל:

ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף. נראה לומר שמחמת שהמצרים עשו בכשופים שלהם שאפילו עבד אינו יכול לברוח ממצרים ומכ"ש ס"ר ישראל ע"כ ציוה הש"י ב"ה ליתן על שתי המזוזות לרמז כנגד אברהם ויצחק אבינו שהם גילו אלהותו של הקב"ה. אברהם גילה המלכות של הקב"ה לכל באי עולם ואמר שבודאי ראוי לעבוד אותו מחמת אהבה שהוא הנותן חיים ומזונות. ויצחק פירסם אלהותו של הקב"ה לעבדו מיראה כי הוא יכול ליקח החיות מהאדם ובודאי ראוי לעבדו ביראה גדולה. וזהו ונתנו על שתי המזוזות כדי שיתגלה המלכות של הבורא ב"ה. ועל המשקוף רומז ליעקב אע"ה שהיה שוקף על שתיהן. והיו יכולים לצאת ממצרים: זה היה בפסח מצרים. אבל בבהמ"ק היה הפסח נשחט בשלש כתות והיה זה נגד האבות שהם שלשה. ולא היה צריך ליתן מן הדם אלא מתנה אחת רמז למדת מלכות שמכל העכומ"ז בחר בבנ"י שהם אחת:

לשבת הגדול

בש"ע א"ח. נוהגין ליקח חטים ולחלקם לעניים נראה הרמז של מנהג זה. כי חט"ה בגי' כ"ב הוא כ"ב אותיות שבתורה ובאותם החטים עושין הכנה שיוכלו לקדש כ"ב אותיות התורה בתורה ותפלה שלזה נקרא החג הקדוש הזה פסח פ"ה ס"ח שיקדש זכורו בשירות ותשבחות. וס"ח בגימטריא חיים כי החיים והמות ביד הלשון לכך צריך לבחור בחיים הם דיבורים קדושים וגם התיבות צריכים להיות בחיים היינו בכוונה שלימה כי תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה לכך צריך שיראה שיהא קפלתו בחיים דהיינו בכוונה: ולחלקם לעניים ר"ל העניים הם אשר לא יוכלו לקדש בעצמן הכ"ב אותיות צריך לחלק להם מחלקם ולהשפיע להם מחלקם ולהשפיע להם קדושה כדי שיוכלו ג"כ לקדש. כי אם אינו מקדש את דיבוריו אזי אם עומד להתפלל אח"כ אינם נכנסין

דיבוריו אל הקדושה. וזהו פי' ולא אמרו העוברים ברכת ה' אליכם. ר"ל אותם העוברים רצונו לא יכלו לומר ברכת ה' מפני שאינ' נכנסין בקדושה: עוד שם: והאידנא למ"ד יום וה"ה העני הדר פה למ"ד יום מחוייבין ליתן לו. הרמז הוא שצריך ללמוד התורה וללמד ולעשות הכנה על חג הקדוש הזה. רק שצריכי' גם הם להיות נלוים להצדיק ולהתגבר עצמם אל הקדושה אז בוודאי יוכל הצדיק לסייע אות' כי לולא זה בודאי אין יכול הצדיק להשפיע להם כ"כ מחמת שהוא עצמו מדחה הימנו. ומי שאין דר פה למ"ד יום עכ"פ מחויבים ליתן לו מצה. הרמז הוא כי בוודאי יש קדושי עליון שבהגיע חג הפסח הם מטוהרים ועומדים וכל תפלתם בכוונה שלימה בלי שום מחשבת פסול. ולזה מי שאינו במדרגה כ"כ שיוכל לטהר עצמו ולפנות מכל וכל אזי צריך ליתן לו מדרגת מצ"ה מל' מצה ומריבה כמבואר בזוה"ק ור"ל שצריך הצדיק להשפיע לו עכ"פ שאם יבא היצר להפילו למחשבות רעות בחג הקדוש הזה. שילחם במצות ומריבות נגדו ולהתגבר עליו: **באחד בניסן ר"ה למלכים**. ר"ל שתמליכו את הקב"ה על כל העולם. נראה הרמז בזה שמאחד בניסן עד עשרה בו צריך לקבל עליו קדושה מאדנות מאות י' של השם אדנ"י. ומעשרה עד ערב פסח ד' ימים צריך לקבל עליו קדושה מאות **ד**' של השם הקדוש אדנ"י. ומפסח עד שבועות חמשים יום נגד אות **כ** של שם הקדוש אדנ"י. ובשבועות נתגלה הפלא עליון והוא נגד **א** אל שם הקדוש אדנ"י. ובזה ממליך עליו את הקב"ה שהוא אדון כל העולם מאחד בניסן עד שבועות עוד אחת בשנה צריך לקבל עליו עול מ"ש כנ"ל: (מבואר לקמן בס"ד):

בגמרא אור לארבעה עשר בודקין את החמץ כבר פירשתי שהחמץ הוא היצה"ר כמו שפירש הרמב"ם שחמץ הוא מלשון גזילה מלשון אשרו חמוץ ולכך חמץ מרמז על היצה"ר שמי שהולך בעצת היצה"ר הוא נגזל משרשו. ולכך צריך לבער החמץ בע"פ ולעשות הכנ' שיוכל להשרות עליו הקדושה הגדולה שמתגלה בליל פסח שפסח הוא מלשון פסוח ודלוג כי בכל מועד הקדושה אינה באה לאדם בפעם אחת רק צריך להמשיך עליו הקדושה בתפלות ערבית ושחרית ומנחה. אבל בפסח בא הקדושה לאדם בפעם אחת כלשון פסח כנ"ל ולכן צריך הכנה כי אע"פ שבא אור הבהיר אעפ"כ צריך כל אדם לטהר עצמו כדי שיוכל לקבל אור הבהיר למשל שהחמה אע"פ שהיא זורחת ביותר אעפ"כ צריכין החלונות להיות פתוחים שאם יהיו סתומים לא תוכל החמה לזרוח להבית. ובכל מועד צריך להמשיך עליו הקדושה בתפלות כמאמר הכתוב אשר תקראו אותם במועדם מקראי קודש שצריך לקרות הקדושה. אבל בפסח היה צריך אור הבהיר לבא בפ"א כי בחפזון יצאת ממצרים חפזון אותיות ח"פ ז"ן כלומר כי בכל מועד בא

הקדושה מהקב"ה כדרך זכר ונקיבה הוא חתן וכלה כל מה שהכלה מקשטת עצמה הם הכנ"י כך החתן זה הקב"ה מקרב א"ע יותר אליה אבל בפסח מחמת ישראל היו צריכים לצאת ממצרים כי אלו היו שם עוד רגע אחת לא היו יכולים לצאת משם ולזה היה צריך להיות הגאולה בחפזון ר"ל ח"פ ז"ן שמחפה מידי זכר לנקבה רק האור הבהיר באה פסוח ודלוג אבל בוודאי אעפ"כ צריך כל אדם לעשות לו הכנה כמשל זריחת השמש אל החלונות כנ"ל:

א"י אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר מבואר הוא שעיקר החמץ הוא היצה"ר כמ"ש לעיל וכמ"ש בגמרא מי מעכב שאור שבעיסה. והנה עיקר החמץ הוא היצה"ר הוא בא מחמת שבני' של האדם הוא מתאוו' וחמדות תשמיש כמ"ש דהמע"ה הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי ע"כ צריך אדם לקדש עצמו בשעת תשמיש שיותר שיקדש עצמו מושך להולד נשמה קדושה כי מקדושת התשמיש בא להולד יצר טוב. ומהתאוות וחמדות בא היצה"ר ע"כ ימעט תאותו כדי שיהי' להוולד מעט מזעיר יצה"ר ויוכל בקל להתגבר היצ"ט על היצה"ר ולז"א אור לי"ד בודקין את החמץ לאור הנר. ר"ל לאור נשמתו כי נר ה' נשמת אדם כי נר הוא ר"ת נ'שמה ר'וח ו'נפש ר'וח כי הוא יפה לבדיק' ויבער את היצה"ר מכל וכל:

בגמרא דרש רבא אין לשון אלא במים שלנו. למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו לגביה. ולכאורה קשה למה ליה לרבא לדרוש בלשון שאפשר לטעות. ונראה לי שרבא רמז בדברי קדשו שהעול' יהיו מיחדים שם הוי"ה ב"ה בעשיית המצות. שמצה הוא אותיות יה"ה בא"ת ב"ש. והוא"ו של השם הוי"ה אין בו. לזה למד רבא להעולם בדברי קדשו שיוכלו למשוך את הוא"ו להמצה ויהי' השם שלם ולכך דרש בזה הלשון אין לשין אלא במים שלנ"ו התיבה של"נו בגימ' עם הכולל שם נג"ד יכ"ש שפירוש של השם הוא נגדי כבוד שמים והשם זה נגד הוא"ו של שם הוי"ה שהשם הא' אב"ג ית"צ הוא כנגד היו"ד והשני נגד הה' וזה השם השלישי כנגד הוא"ו שהוא"ו היא המשכה שהיא מכוון נגד זה השם שצריך להמשיך עליו עד שיהא כנגדו כבוד שמים ולזה דרש רבא בזה הלשון של"נו לרמוז שצריך להמשיך הוא"ו למצ"ה ויהיה השם שלם ולזה בערב פסח צריך לעשות המצות לשם מצוה דהיינו ג"כ על זה הכוונה כדי להמשיך הוא"ו למצה ויעשה מצוה ויהיה השם שלם כנ"ל. ולמחר אייתו כולי עלמא חצבייהו לגביה ר"ל הכלים הריקים היינו אותן שלא היו יכולין להמשיך בקדושה הוא"ו למצ"ה אתו לגבי רבא כדי שישפיע להם מרוב קדושתו כדי שיוכלו ג"כ להמשיך הוא"ו למצ"ה ויהיה השם שלם אמן:

בש"ע

אין בודקין את החמץ אלא לאור הנר. נ"ר הוא אותיות נ'שמה ר'וח. ובנר של שעוה. שע"וה הוא אותיות ש"ע ו"ה. ש"ע מלשון ואל קין ואל מנחתו לא שע"ה דהיינו שצריך ליחד ולשעות שם י"ה בו"ה בכל מצוה שאדם עושה כמו שאומדים קודם כל מצוה ליקב"הו ליחד שם י"ה בו"ה ולא אמירה היא עיקר כי אחר כוונת הלב הן הן הדברים ובלבד שיכוון לבו לשמים ולזה צריך של שעוה דווקא לרמז על כל הנ"ל:

נוהגין להניח פתותי חמץ במקום שימצאו שם הבודקים וכו' מיהו אם לא נתן לא עכב. שדעתו של אדם לבער אם ימצא. ונראה שנהגו המנהג הקדוש הזה מפני שעיקר הביעור חמץ הוא היצ"הר כמ"ש לעיל ולזה הנהיגו להניח חמץ להראות שבודאי יש בו עדיין עון וחמץ הוא היצה"ר. כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא כי האדם שמחזיק עצמו שתיקן הכל בודאי לא התחיל לעבוד את ה' כמו שכתבתי במקום אחר פי' הכתוב אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול שמי שסובר שאין בו מום בודאי לא עלה עליו עדיין עול מ"ש. וכמאמר החכם בחו"ה שאם אמרתי בלבבי לא הייתי חוטא בודאי הוא חטא ביותר כי הגאוה הוא חטא ביותר ולזה נוהגים להניח פתותי חמץ להראות כנ"ל כי בודאי לא תיקן הכל:

ואם בעל הבית רוצה יעמוד מבני ביתו אצלו בשעה שמברך ויתפזרו כל אחד על סמך ברכה שבירך בעה"ב לדבוק איש איש במקומו. נראה הרמז שבו שבעה"ב צריך להשפיע לכל אנשי ביתו קדושה וטהרה ומי שהוא צדיק יותר צריך להשפיע קדושה וטהרה על כל בני עירו ומי שהוא צדיק יותר צריך להשפיע על כל העולם כולו כדי שיוכלו לשוב בתשובה שלימה:

כל מקום שמכניסין בו חמץ צריך בדיקה. ר"ל שצריך כל אחד לבדוק במקום שדרך היצה"ר הוא החמץ לשכון שם כ"א לפי ערכו מי שדרכו לפגום בבריתו ח"ו או בעיניו ח"ו לראות במקום שאין רשאין לראות צריך לבדקם ולבער ולשוב בתשוב' ובחרטה גמורה שאל יעשה עוד עבירה ועל מה שעשה יחזור בתשובה שלימה ובוודאי ימחול לו הקב"ה. וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. נראה הרמז דהנה יש ב"א שאינם משגיחין על מעשיהם רק על מעשים של ב"א אחרים ולזה מזהיר התנא מקום שאין מכניסין כו' אין צריך בדיקה. כלומר שאין (לעשות) כך שישגיח על מעשיהם של אחרים רק שיתקן וישגיח על מעשיו:

חורין הגבוהין שאין יד אדם מגעת שם וחורין הנמוכים פחות מג' טפחים אינם צריכין בדיקה נראה הרמז שאל יאמר האדם איך אוכל לבדוק כל החטאים ועונות שאין אני זוכר את כולם. לזה אמר חורין הגבוהין שאין יד אדם מגעת שם ר"ל שאין זוכר אותם

אין צריך בדיקה אלא האדם צריך לבדוק ולשוב בתשובה על אותן עוונות שהוא זוכר. ואותם שאינו זוכר ממילא יהיו בטלים כי הקב"ה אומר אלו הי' זוכר עוונות הראשונים בוודאי הי' מתחרט עליהם ושב בתשובה כמו שהוא מתחרט ושב על אותן שהוא זוכר: **כל** אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה נראה הרמז שכל אדם צריך לפנות מחשבתו בי"ג בניסן ולעשות הכנה בי"ג כדי שיוכל לבדוק בלילה שאם לא יפנה מחשבתו מקודם וכשירצה לבדוק בפתע פתאום בוודאי לא יראה בעצמו שום חמץ ויאמר צדיק אני. רק צריך לפנות מחשבתו מקודם ובודאי ימצא שם חמץ:

מצה שהכסיפו פניו הוא חמץ. וכתב המג"א אבל העולם אין נזהרים בזה נראה ע"ד הרמז שמרמז שיש אנשי' שאומרים דברי חידודין לחבריהם ומלביני' פניהם ברבים ואזל סומקא ואתא חיורא וזהו שהכסיפו פניו זהו בוודאי חמץ גמור ר"ל עצת היצה"ר ובזה אין העולם נזהרים כי אומרים מצחק אני ובודאי מי שרוצה להיו' ירא שמים יהי' נזהר מזה החמץ ולבערו מכל וכל:

כלים שתשמישן בחמין יגעלו בחמין בצונן ידיחו בצונן וכלי חרס אין לו תקנה אלא בשבירה נראה ע"ד הרמז שאע"פי שחוטאים אינם עושין העבירה בלב שלם ובנפש חפצה רק בע"כ יספר שבחו של עבי' מחמת תחבולת היצה"ר אבל הוא באמת אינו רוצה כלל לעשות מה שהוא נגד רצונו הקדוש ית"ש. זה האדם הוא שתשמישו בצונן ר"ל שאינו בחמדה ותאוה רק כמי שכפאו. וזה האדם בודאי אין צריך סיגופים רק שיקבל עליו באמת שלא יעשה עוד עבירה אפילו אם היצה"ר מסיתו. וזה יגעלו בצונן ר"ל בלא סיגופים ובגודל חמימת הלב רק התשובה צריך להיות כמו שחטא. אבל מי שתשמישו בחמין ר"ל שמחמם א"ע לדבר עבירה ועושה אותן בנפש חפיצה זה צריך לעשות התשובה כמ"כ בחמימות הלב. וכלי חרס כו' אין לו תקנה. ר"ל אותם שהרבו לחטוא כמו הכלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם אין להם תקנה רק בשבירות לב ובמרירות על חטאיו שעבר נגד רצון הבורא ית' וית' ובודאי קרוב ה' לנשברי לב ויקבל אותן:

לפסח

בליל פסח נתגלה האור הבהיר ובפרט בשעה שאומרי' הלל שאין זה כל השנה וימים טובים. ה"לל גמ"ור בגימ' שד"י שהי' משדד מערכות. הלולא בביתא מרפסין איגרא. רמזו בדבריהם כדרך המשל שאיתא בזוה"ק (פ' בחקותי) משל למלך שכעס על בנו ומרחקו ממנו ומטרוניתא עמו לימים בא המלך מחמת שרחמנותו על בנו ומשגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים לראות מה שבנו עושה ושרי געה ובכה ועכ"פ אם רוא' שהבן בשמחה אין הבכי' כ"כ גדולה ולזה צריך להיות בשמחה וצריך בהלולא לרפוס איגרין

ר"ל לשבור כל איגרין וכותלין שלא יצטרך עוד הקב"ה להשגיח מן החלונות רק ונגלה כבוד ה' לעיני כל. אלא שלאחר ההלל יכול האור הבהיר להסתלק ממנו וצריך להמשיך עליו הקדוש' אח"כ בקידוש ובמצה ובד' כוסות שהן כנגד ד' כוסות של (חמלה) וכנגד ד' כוסות התרעל' שעתיד הקב"ה להשקות הרשעי ארץ וזהו פי' חוטפין מצה בלילי פסחים בשביל שלא ישנו הפרחים ר"ל שתכף אחר ההלל צריך להמשיך עליו הקדושה כדי שלא ישנו הפרחים זהו המוחין האור הבהיר וזהו שלא ישנו הפרחים וצריך להמשיך עליו הקדושה בכוס של קידוש כנגד בן חכם: ופי' של קדש שצריך להזמין עצמו להקב"ה שפירוש של קדש הוא הזמנה כמו הפירוש של הרי את מקודשת לי שתה' מזומנת לי ואסור לכולי עלמ' כהקדש רק להיות מוכנת להחתן בכל עת שירצה. כך צריך לקדש עצמו להיות מוכן להקב"ה וזהו פי' של ורחץ שצריך לרחוץ ולטהר את עצמו להקב"ה ורחיצה הוא לשון בטחון והוא אותיו' רחץ י"ה ר"ל שתהא בטחונו בהקב"ה ובלילה הזה צריך ג"כ רחיצה שהם כנגד כלים פנים פנימיים ואמצעים וכלים חיצונים שהם מחשבה שצריך לטהר ולקדש מחשבתו שלא יהי' לו מחשבות זרות כי אם מחשבות טהורות לעבודת הבורא ב"ה אמן:

במדרש חזית דומה דודי לצבי כו'. הנה זה עומד אחר כתלינו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. מן החלונות זו זכות אבות. מן החרכים זו זכות אמהות. ענה דודי ואמר לי. מה אמר לי החודש הזה לכם. ד"א אמר ר' עזריה כו' ענה דודי ע"י משה ואמר לי ע"י אהרן כו'. ד"א קומי לך בתו של אברהם כו' רעיתי יפתי בתו של יצחק ולכי לך בתו של יעקב ע"ש. ראשך עליך ככרמל. אמר הקב"ה הרשים שבכם חביבין עלי כאליהו שעלה לראש הכרמל כו' וישם פניו בין ברכיו כו'. אין לנו זכות הבט לברית. ודלת ראשך כארגמן אמר הקב"ה הדלים והרשים שבכם חביבין עלי כדוד כו'. וי"א כדניאל דכתיב ביה והלבישו לדניאל ארגוונא. מלך אסור ברהטי' מלך זה הקב"ה דכתיב בי' ה' מלך גאות לבש. אסור ברהטים. שאסר עצמו בשבועה שיהא משרה שכינתו בישראל. ברהטים של אבינו יעקב בזכות מי כו' ע"ש. הנה הבורא יתברך ויתעלה הוא בלי סוף ובלי גבול וכשעלה במחשבתו וברצונו ית' לחדש העולמות בגבול וסוף. הוצרך כביכול להתצמצם ולהגביה א"ע. כי זולת זה לא הי' באפשרי להיות העולם. כי שני בלי סוף אי אפשר להיות כמבואר בחו"ה בשער היחוד וזהו פי' ה' מלך כשעלה ברצונו לברוא העולם שיהא נק' מלך עליהם. גאות לבש. כביכול הוצרך להתגאות ולהגביה גודל גדולתו ורוממותו לגבהי מרומים בכדי שיתהוה כאן עולם בגבול. וזה גאו"ת גימט' ת"י כמנין קדוש וקדושה הוא לשון פרישות שכביכול הפריש עצמו כמעט מזה בכדי שיתהוה העולם. וישפיע

להם השפעו' קדושות ע"י שיעורים ונימין שלא יתבטלו ח"ו בגודל אורו הרב וכ"ז היה בראשית בשביל בנ"י שיקבלו התורה בתרי"ג אורחין כמנין התאז"ר אשר שם בשרשי העולמות בתורה הקדומה שם היה שרשי נשמות ישראל. וזה פי' הרמב"ן אלהי אבי וארוממנהו ע"ש וזהו דומה דודי לצבי. מה צבי רץ ופניו לאחוריו. כן כביכול צימצם ופנה אור פניו הא"ס לאחוריו כדי שיתהוה כאן העולם. וכ"ז היה אחר כתלינו ע"ד משל היינו עבור נשמת עושי רצונו כמ"ש. וזה ראשך עליך ככרמל הוא צירוף ר"ך מ"ל היינו עלמין אריכין האירו בשבע מדות הבנין שכ"א כלול מעשר גימט' מ"ל וזהו בחינ' יורה ומלקוש יורה במרחשון גימט' אר"ך והוא מצד הבורא יתב'. ומלקוש בניסן מבחי' כנסת ישראל. והגם שלפעמים כנ"י אינם כ"כ במדרגה גדולה עכ"ז לא יגרע מצדיק עינו. הם דבוקי' ויונקים בצי"ע כמבואר בכוונת הא לחמא עניא. וזהו פי' אין לנו זכות הבט לברית. וכשהם במדרג' עליונ' יותר עולים עד בין דרועין דמלכא כמ"ש ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל. וזהו פי' משגיח מן החלונות זו זכות אבות היינו חג"ת. מציץ מן החרכים הם קצרים מחלונות היינו מדרגות נה"י והחילוק שבין היחודים הוא שכנסת ישראל אינם במדרג' כ"א בבחי' ד"י והם דבוקים בצי"ע כביכול נצרך הבורא ית' לרדת ממעל' הרמ' כאומרם ז"ל נחות דרגא כו' וכשהם במדרגה יותר גדולה ועולין עד בין דרועין דמלכא ומכ"ש כשנזכה ב"ב שיתעלו כנ"י עד פב"פ ולא יצטרך כביכול לרדת ממעלתו להשפיע. כמ"ש וירד מעשות החטאת ר"ל הירידה הוא עבור עשות החטאת ח"ו משא"כ כשהם זוכים לעלות ע"י מעשיהם הטובים וכביכול לזה הוא י"ת מחכה כשכנ"י הם עולים עד נה"י דהיינו שני לוחות. וע"ז תקנו לנו הנוסח בתפלה ושני לוחות כו' וכתוב בהן שמירת שבת מלשון ואביו שמר. ר"ל שהבורא ית' שומר ומחכה שיבואו ישראל בבחי' שבת ענה דודי ואמר לי החודש הזה לכם. ר"ל שכל ההשפעות והתחדשות העולמות יהיו ע"י עושי רצונו וכל העולמות אי אפשר להם לקבל כי אם ע"י עושי רצונו ע"כ הם נעשין כביכול כנפין ומגינין עליהם ד"א ענה ע"י משה כי ענייי הוא בקול כמ"ש וענית ואמרת וגו' ונשמת משה היא מבחי' אמא הנקרא קול גדול יעננו בקול. ואמר ע"י אהרן אמירה היא במחשבה כנודע ומשם הי' נשמת אהרן מאחורים דאבא. ודלת ראשך כארגמן בחי' דוד ודניאל הוא בחי' אחת מרכבת מלכות. א"ל אדנ"י אותיות דניאל ומרכבה הנושאת כנ"י לפניו ית' הוא בחי' ארגמ"ן כנודע: והדלי"ם בחי' דל"ת תחתיו ית'. מלך אסור ברהטים שאסר עצמו בשבועה היינו בז' ימי בראשית ע"י עבודת ישראל משרה שכינתו בתוכם ומשפיע להם כל טוב. וכשהבורא ית' רוצה להשפיע לכנ"י כביכול מעטר עצמו בעטרות חתנים וזהו ה' מלך גאות לבש כו' נכו"ן כסאך נו"ן כפופה ונו"ן פשוטה. בינ"ה ומלכ"ות

כ"ו באמצע היינו א"מא מעטרת לברא. ומשפיע לכנ"י כל טוב וזהו פי' בתיקוני' תיקון י"ט נכו"ן דא נאמן יושב ונאמן עומד באמצע. וטעות שם וצ"ל ונאמן עומד וכ"ו באמצע וזהו הצירוף של נכון כנ"ל:

עוד במדרש חזית נזכירה דודיך מיין. מיניה של תורה כגון הלכות פסח בפסח. הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג. ד"א מיין של אבות כו' מי פעל לפניך כאברהם כו'. עוד בפסוק תורי זהב נעשה לך זו ביזת הים עם נקודות הכסף זו ביזת מצרים כשם שהפרש בין זהב לכסף כך הפרש בין ביזת הים לביזת מצרים. ותבואי בעדי זו ביזת מצרים עדיים זו ביזת הים ד"א תורי זהב זו התורה כו' עם נקודות הכסף כו' אלו האותיות ר"א אומר אלו התיבות. יהודה ברבי אומר נאוו לחייך בתורים זו התורה צוואך בחרוזי' אלו הנביאים תורי זהב אלו הכתובים עם נקודו' הכסף זה שיר השירים מלה חתומה ומלה מסיימה ע"כ. הנה בפ' ישקני מנשיקות פיהו כ'י ט'ובים ד'ודיך מיין ר"ת גימ' ג"ל דברי ריצוי כנ"י לפניו ית' להתחבר עמה. מלשון משיקין את המים. הוא ל' התחברות וע"י החיבו' יתגלה עליהם הארתו הקדושה מיינה של תורה הקדומה המתגלת בכל עת וזמן. וכן פי' בפ' זה שהארתו והשפעתו הק' נתגלה בכל עת וזמן ע"י שלש רגלים הם חג"ת ובד"א פי' יותר ע"י האבות הקדושים אשר הם שורש שלש רגלים כמבואר בזוה"ק. והגם שלפעמים תמצא בדבריהם ז"ל שפסח הוא גוון תכלת ע"ש שכול בכורות. הדרך הישר המבואר הוא כי פסח נגד חסד כי זה היה מחסדו לברר ני"ק מבכורי מצרים ולהוציא עמו בנ"י מכור הברזל כדי שיתגלה מלכותו ואלהותו בעולם ולזה ארז"ל על פסוק לקחת לו גוי מקרב גוי כעובר הנשמט מרחם אם. כי היה אלהותו ית' והנהגתו העולמות ע"י תפארת ישראל בהסתר כעובר הנסתר בבטן אמו כמו שאמר פרעה מי ה' וכשהוציאם ית' ונתגלה אלהותו ית' ובריאתו כל העולמות והנהגתם בשביל בנ"י היתה דוגמת לידה כמו שמפורש ביחזקאל מולדתך ביום הולדת אותך וכל הענין. והיה בחי' יניקה עד טהרת עמו בנ"י וספירתם שבעה נקיים וטהרתם כל זי"ה וגמר קישוטי כנסת ישראל לפניו ית' בכ"ד קישוטי כלה. וכל קישוט אינו פחות משני מינין כמו זהב וכסף הרי מ"ח ובכללות הם מ"ט. והופיע עליהם ית' בשער החמשים לקבל התורה פב"פ. והיה אז היחוד הגדול בשלימות הגמור. אכן כל ימי יניקה אין היחוד בשלימות כמ"ש בגמרא מניקה לא תשמש וד"ל. אכן גם בימי יניקה יש שני בחי' כמ"ש רז"ל שדים אינון שופר' דאתתא מחמת שמורים שהיא ג"כ יכולה להשפיע והיינו כשהיא נושא' התינוק כאשר ישא אומן את היונק בזה היא מתפארת בפני בעלה. אכן יש ג"כ בחי' אחרת והיא בקטנות יותר כשהאם מרכנת עצמה על גבי העריסה כנ"ל ואז נק' אימא רביעא על בנין.

וכל זמן דהיינו כל ימי יניקה בחי' נגמרת בשבעה שבועות כנ"ל. אכן גם בחי' הב' נמתקת בחסדו הגדול בבחי' דם נעכר ונעש' חלב. אכן בליל פסח האירו כל התיקוני' והגדלות ברגע אחד כדי להוציא עמו בנ"י מכור הברזל ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה. וזהו כי בחיפזון יצאת ממצרים. ובחי' זו לא היתה מסטרא דילן כמבואר בזוה"ק והיה אז היחוד בחי' ח"וכ הסועדין סעודת אירוסין בבית אביה ומחמת שלא היה מסטרא דילן האירו כל הארות וגדלות בפעם אחד כי השעה הוצרכה לכך כנ"ל כמבואר בכתבים. לזה פי' המדרש בעדי זו ביזת מצרי' שהיו נכללים כל המדרגות בבחי' אחת. אכן אחר יצ"מ הוצרכו לברר המדות מעט מעט עפ"י עבודתם עד חג השבועות וכנ"ל. ולזה פי' עדיים זו ביזת הים שמאז היו נכנסים בקטנות וגדלות על יד על יד עד גמר היחוד:

יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו איתא במד' כ' אין רשו' לחתן לבא להיכל הכל' אלא בנתינ' רשו' ממנ' ולכן היא אומר' יבא דודי לגנו. והנ' לכאור' קשה היכי משכח' לה שתהי' היא תובעת בפה מה שאינ' רשאי. ונוכל לומר כי ע"י רוח דשבק בה בעל' היא משתוקקת ותובע' ע"י חלקו והתביעה נק' על שמו מטעם זה כמ"ש הזוהר. וז"ש יבא דודי לגנו כי רשאית לומר כן ויאכל פרי מגדיו כי זה נק' פרי מגדים שלו ע"י הרוח דשבק בה. והנה לפעמים משכחת שהאשה אין לה שום תאוה להתקשט ולהתיחד עם דודה רק מחמת הבנתה את בעלה והשתוקקתה לשמח את בעלה מתקשטת ומראית לו פנים שוחקת עד שנראה הדבר לבעלה כאילו היא תובעת אותו אבל באמת אין כוונתה לשום עצמה כלום רק עבור לשמח לב בעלה כי לפעמים היא מרת נפש מחמ' איזה סיבות ומקרי הזמן ואז אלו הי' מבין בעלה את כל לבבה וגודל אהבה המסותרת אשר בקרבה המסתרת כל עצבה ויגונה ומעוררת שמחת בעלה. הלא בודאי יוסיף אהבה אלי' אלף מנות ככה ואלו הי' באפשרי שיתקן ג"כ ויסיר הצער ודאבון נפש ממנה בודאי הי' עושה כפי יכולתו. וכנדון זה כנסת ישראל עם דודה כשבא לה איזה צער ע"י איזה סבה או איזה גזירה והיא מתחזקת ומתקשטת לעשות רצון דודה ולשמח עמו בשבתות וי"ט או בשעת התפלה ועשיית המצות. והבורא ב"ה שהוא יודע המחשבות ומכיר בכל זה בוער בו אהבתה כביכול ברשפי אש עד אשר יסיר מאתה כל יגוני הלב כי הוא יודע מרירות הנפש והוא בעל יכולת להתגבר ולהכניע כל שונאי'. וזה נק' איזה אשה כשירה כל שהיא עושה רצון בעלה דהיינו שהיא מולדת רצון בבעלה כנ"ל:

ביאור הגדה

הא לחמא עניא וכו' והנ' המפרשי' רצו לגרוס כהא כי המצה היא דמיון לחם עוני שאכלו אבותינו במצרים אבל לא זה לחם עניא עצמו. והאר"י ז"ל כתב לומר הנוסח הא ע"ש

בכוונות. ונראה לבאר דהנה איתא בחי' ה"י המורה על ההשפעה היורדת מחסד הבורא ומתנת חנם אע"פ שהמקבל אינו כדאי וזה מורה אות יו"ד שאחרי ה' על בחי' אבא וראשית החסד והנקודה מורה לשוק הי כמו שאומרים על דבר הנעלם ומתבקש כלו' הי החסד שבא מהבור' שאין אנו כדאי ע"פ עבודתינו. אבל בחי' הא מורה על דבר הנראה באצבע כלומר בזמן שהמקבל כדאי ע"פ עבודתו לקבל שכר וחסד וזה שאנו אומרים הא פי' בחי' הנק' הא שהחסד בא מדה במדה. לחמא עניא שהמדה היא בעניות ודלות כיון שאנחנו בגלות ואין אנו עושין רצונו ית' כראוי וכמו בגלות מצרים שבא החסד עלינו בדרך דילוג וקפיצה ולא היינו ראוים כידוע וזה די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים כי די מורה על הנ"ל כי היו"ד מורה על חסד הגדול שעשה היחוד בין יסוד ומלכות כי כל זמן שהיחוד יותר בקטנות צ"ל טמיר בגווי' חסד עליון וגבוה וכמו בשביעי של פסח שאז היחוד יותר בקטנות בא השפע מעתיקא ע"ש כדי לחזק ולהתגבר יותר ולשמור את היחוד שלא יתאחזו בו וד"ל: כל דכפין ייתי וייכול דהיינו שאנו מתפללים להבורא ב"ה הנק' כל והוא כפין ומשתוקק להתייחד עמנו והוא יעשה למען שמו לזכותינו שנוכל להתייחד עמו וזה ייתי וייכול כי אכילה הוא לשון זיווג כדכתיב אכלה ומחתה פיה: כל דצריך. ר"ל מה שירצה הקב"ה שיעשה לו כמלך שמצוה לעבדיו. ייתי ויפסח. מלשון פה סח שיבוא וידבר עם עמו ישראל ובוודאי נשמע לו. וזה הכל בליל פסח שמתגלה המלוכה של הקב"ה. ולזה אנו מבקשים שיתגלה עלינו ג"כ המלוכה ויבא ויתיחד עמנו וידבר עמנו מה שרוצה: לשנה. הבאה בארעא דישראל ואז יהי' היחוד. כראוי ויהי' הצירוף הא כי נהי' ראוים ליחוד:

עבדים היינו לפרע' במצרים וע"ש בכוונות. דהיינו שלפעמים כשאין היחוד כראוי אז עכ"פ יש השתוקקת אצל הכלה להתיחד אצל החתן וכמו המים פנים אל פנים כן יש התעוררת בלב החתן להתיחד עם הכלה וזה היחוד הוא א"בא רק במחשבה ובא היחוד מא"וא שהם עולמות המחשבה וזה הבחי' הי' בשעת גלות מצרים ולא נתגלה עדיין עד ויוציאנו ה':

מעשה בר"א ור"י ור"א"בע ור"ע ור"ט שהיו מסובין בבני ברק. ופי' האר"י צירוף מעשה ש"ע מ"ה להמשיך לז"א ש"ע נהורין ע"ש דהיינו אע"פ שבזמן החורבן מדת הא המורה על מדה הנראה ומושגת כנ"ל. שהיא בעניו' ודלות. אעפ"כ בחסד הבורא ברא צדיקים בכל דור ודור שעל ידם נעשה היחוד ונתגלה החסד בדיוקן אדם הנק' מ"ה. וזה שהמשיכו חמשה התנאים הק' אלו החסדים הגדולים בדיוקן אדם גי' מ"ה אף שהיו בזמן אחר החורבן:

ברוך המקום. פי' שהבורא נק' מקום שעשה מקום לעצמו וגבול בבריאת עולמו ע"י הבחי' שהסתיר א"ע ונעלם ומסתתר וזה ברוך הוא והם ענין אחד וכל ענין הגבול הוא ליתן תורה לעמו ישראל ולהגלות בדיוקן אדם ורוצה בעבודתינו וזה ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. כנגד ארבעה בנים דברה תורה היינו שהי' מצייר כל ארבעה בנים הן חכם והן רשע וכו' והכל גלוי לפניו כמ"ש הכל צפוי:

חכם מה הוא אומר. עיין פי' שאלת החכם מ"ש בהגהות לס' גבורות ה'. ואף אתה אמור לו כהל' הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. דהיינו להבטיח לו שבזמן הגאולה העתידה יהיו ממותקים כל הדינים ולא נצטרך לומר אפיקומן שהוא אפיקומן שהם הדינים וכן הס"ת של אחר הפסח אפיקומן כמ"ש רק שיהי' רחמים וחסדים:

מתחלה עובדי עכומ"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקו' לעבודתו. פי' שבעל הגד' סידר לספר בזמן גאולתינו בכדי שלא יאמר אדם הואיל והרעותי את מעשי עד הנה אין לי תקנה להתקרב אל ה' אלא אדרבה יתחזק האדם עכ"פ לשוב מהיום ויאמר בלבו הלא מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו ואעפ"כ קרבנו המקום לעבודתו. ומצינו במד' חד אמר בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו והי' מצטער בעצמו על השנים שעברו. וינחמהו ה' ויאמר לו טל ילדותך כמו טל ע"ש. וזה בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם וגו' ויעבדו וגו' ואקח את אברהם ואולך אותו בכל ארץ כנען דהיינו שע"י מהלכו לפני ה' בצדקתו גבר ושלט על כל ארץ כנען. וארב"ה את זרעו. וכתב האר"י ז"ל וארב"ה בגי' יצחק והנה אח"כ כתיב בפ' ואתן לו את יצחק ע"ש. ונראה הענין כי מתחלה צריך להצטייר במוח האב ציור הבן דהיינו שרוצה להוליד בן ואח"כ מתפשט בבחי' המשפיע. וזה וארבה את זרעו בגי' יצחק שנצטייר במוחותיו יצחק בנו ואח"כ מתפשט לבחי' צי"ע להוליד. וזה ואתן לו את יצחק כי ואת"ן נוטריקון אלה תולדות נח שהוא מורה על צי"ע המוליד ומגלה ההשפעה שיוליד בן:

צא ולמד מה בקש לבן הארמי וכו' שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל. כי פרעה היה כל כפירתו וימאן שתתפשט ההשפעה ע"י בני ישראל והאמין שהוא צריך לקבל ההשפעה מאלהא דאלהיא רק שלא רצה לקבל ע"י עבודת ישראל את ה'. וז"ש כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אבל כל הבת תחיון שהבין שעכ"פ צריך להיות בבחי' נוקבא לקבל השפעה. אבל לבן הגדיל הכפירה באומרו שמיום ברא אלהים השמים והארץ וסדר המערכות הם הולכים בסדר המסודר ומעתה והלאה איננו צריך לקבל ההשפעה. ולכן בקש לעקור את הכל כי שמו לבן זלע"ז לובן העליון ורצון הנעלם. וכפר ברצון הבורא ב"ה דהיינו הגם שברא עולמו ברצונו מ"מ אחר הבריאה סובב והולך

עפ"י סדר המסודר ואינם צריכים לרצונו ואינם מתחדשים בכל רגע לרצונו. וזה היה הפגם שלו. ואמר בלבו כי כרצון עצמו כן יעשה ואין מוחה. וכן נאמר במגילת אסתר ויעשו בשונאיהם כרצונם. דהיינו שנקמו מהם נקמה על מחשבתם שאומרים בלבם שעושים הכל ברצון עצמם וזה שקר כי האמת הכל הוא רצון הבורא ב"ה שבר' העולמות ואפי' רצון המכחישים וז"ש וירד אובד אבי וירד מצריימה ועיי' בשל"ה שכתב כי לבן ירד למצרי' בגלגול בלע' שהי' אחד מג' יועצי פרע' ע"ש וז"ש וירד אנוס עפ"י הדיבור דהיינו כי גם רשעת הרשעים ורצונם. הרע לישראל אין להם כח בעצמם ח"ו כ"א הכל ברצון הבורא ב"ה שברא עולמות כאלו כדי שיהיה הבירור דהיינו שברא כח היצה"ר ולהעניש אשר ישמע לקולו וליתן שכר טוב למשבר כח הרע ומברר ניצוצים הק' מהם. וזה מלמד שלא ירד להשתקע שם שלא ברא ח"ו אותם בכדי שיעשו כרצונם ויהיו הני"ק משתקעין בהם אלא לגור שם בדרך גירות עד שיתברר אל הקדושה וז"ש ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך דהיינו שאין תכשיט וקשוט לכנ"י רק ע"י הבירורין. וזה כי כבד הרעב דהיינו בזמן שאין יחוד והמלכות מתעלמת ומתכסת ומזה בא הרעב עד שיתברר הני"ק שהם כמו תכשיטין וקישוטין לכלה ועיין בזוהר חדש דף פ"ז ע"ב בד"ה ויהי רעב בארץ:

ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך אני הוא ולא אחר. דהיינו שהראה הקב"ה להם כי כל כוחותם ומחשבותם ורצונם הוא רק ברצונו ית' ולכשירצ' יעביר רוח טומא' מן הארץ. וזה אני הוא פי' אפי' כשבא בבחי' הוא ונסתר כבודו וקדושתו. אני הוא ולא אחר פי' שאין זה בחי' אחר ח"ו רק הכל חד כי ככבודו בגלוי כן הוא אפי' בשעת הסתר:

אלו הוציאנו ממצרים כו' אלו הרג את בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם דיינו. היינו שהממון הוא הני"ק שהוציאו ממצרים ועשאוה כמצודה שאין בה דגן. ואלו הרג את בכוריהם לחוד היו יוצאים הני"ק ממילא: אלו נתן לנו את ממונם היינו הני"ק ולא קרע לנו את הים דהיינו כי הקב"ה קרע את הים ע"י שם קר"ע כידוע ולישראל נעשה המספר ש"ע שהם השעשועים ואלמלא לא הופיע החסדים הגדולים דיינו: ואלו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה דיינו שזה היה חסד נוסף שהלך פסל מיכה בין מחנה ישראל ואעפ"כ עבר בים צרה וזה נק' בחרבה. וזה היה במכוון שלכאורה איך שגו וטעו חכמי מצרים לעבור בים אחרי ישראל הלא ידעו כי ה' את ישראל ונלחם להם והוא עושה להם נסים ונפלאות ומדוע אין יראה לעבור במצולה פן יהמו יחמרו מימיו וירעשו עליהם. אע"כ כיון שראו איצטגניני פרעה כי עבר בים צרה א"כ אמרו אין זה מדרך הנס מישוע' ה' כי גם המסכה עברה אלא דרך הטבע הוא שהים ברח לאיזה סיבה או רוח

והיו רודפים אחרי ישראל עד שנטבעו במצולות ולכן זה שהעבירנו בתוכו בחרבה היתה סיבה לשקוע צרינו בתוכו והיה זה חסד נוסף על קריעת י"ס:

ליום שני דפסח

בפרשת אמור. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרת' וגו' והבאתם את עומר וגו'. דהנה כל ענין הספירה לגלות ע"י עבודתינו הנהגת מדה במדה שהקב"ה מתנהג לפי הנהגות האדם כי כל ענין הכוונות האר"י ז"ל להמשיך המוחין להמדות וזה כי תבואו אל הארץ היא המלכות אשר אני נותן לכם היא נותנת לכם מדת אני שהוא מלכותו: וקצרתם את קצירה פי' שתהיו אתם בסוד מחצדי חקלא: והבאתם את עומר וגו' כי עומר פירושו מדה. וזה והבאתם את עומר אל הכהן הוא החסד העליון שיהיה מתנהג במדה ושיעור והבן: הנה הפוסקים כתבו טעם מפני מה אין מברכין זמן על מצות ספירה כמו שאנו מברכין על כמה מצות זמניות ע"ש בדבריהם. ולפי הנראה יש לתרץ עפ"י דברי האר"י ז"ל שהאירו עינינו כי בליל א' דפסח האירו מוחין דגדלות וקטנות וכל אורות שיאירו בימי הספירה הם נכנסין ע"י המצות והכוסות רק שאח"כ הם מסתלקים וצריכים אנחנו לספור ספירה להכניסם ע"י מעשינו אחד לאחד עד חג השבועות כמ"ש בזוה"ק והאר"י ז"ל. לכן סרה ממילא הקושיא הנ"ל דלא שייך ברכת זמן כיון שאין כאן בהירות חדש ע"י מצוה זו כי כבר נעשה הכל בכלל בליל א' דפסח והבן: והנה אפשר לפרש שאלת הבן החכם ששואל מה העדות והחוקים אשר צוה וכו' דהיינו ששואל טעם הענין וביאורו כיון שנעשה בליל א' דפסח כל התיקונים א"כ מה העדות והחוקים אשר צוה ה' לספור אח"כ ספירה ואחת לאחת למצא חשבון ולעשות התיקונים בעולמות לאט לאט. והתירוץ הוא כי כתוב אומר ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה דהיינו שיש באדם מוחין דגדלות ושעות שיוכל לעבוד את בוראו בבהירות ובהתלהבות. ויש עתים וזמן שמסתלק ממנו המוחין ונשאר בקטנות ובנסיונות ובמלחמה עם יצרו והכלל שצריך האדם לזכור בשעת מוחין דגדלות להכין עצמו ולעשות רושם בקרבו הגם שיסתלק ממנו התלהבות לא יפול לגמרי ח"ו ויהיה מהמנצחים קרבא ויתחזק וישען בה'. וזה רומז מ"ש אמור אל הכהנים ואמרת ופי' רש"י להזהיר הגדולים על הקטנים דהיינו בשעת מוחין דגדלות להזהיר עצמו על שעת הקטנות ולחזק א"ע. וכן בכל הזמנים למשל בשבתות וי"ט שאז זמן ההתלהבות בחשק נפלא לעבודתו יתברך שמו צריך האדם להכין עצמו על ימי החול הבאים שיהיה מקושר ג"כ בבוראו ית"ש וכן ביום א' דפסח אמרו רז"ל הסימן א"ת ב"ש. א"ת א' דפסח הוא תשעה באב וא"כ צריך האדם לקשר עצמו ביום א' דפסח היטיב בבוראו עד שאפי' בט'

באב שהוא יום הירידה מכל המדרגות יהי' ג"כ מקושר בעבודת השי"ת. וזה רומז ביום טובה הי' בטוב וגם אז ראה והביט על יום רעה שיבא בירידת המוחין והכן עצמך עליו שלא תפול בו. וזה הענין בפסח ג"כ שסידרו לנו חז"ל קדש ואח"כ לאכול הכרפס כי בשעת הקידוש הוא שעת מוחין דגדלות וצריך לעשות הכנה על מוחין דקטנות הבא ע"י הכרפס לרמז כנ"ל וכן ע"י המצות והכוסות נעשה הכנה על ימי הספירה שאח"כ שלא יפול לגמרי משא"כ אם היינו מתחילין במוחין דקטנות כמו בכרפס ובספירה לא היינו יכולים לגמור מלאכתינו לולי אור ה' וחסדיו שמופיע עלינו בתחילה בגדלות המוחין ואח"כ אנועושין הכנה על ימי הקטנות וכנ"ל ובזה מתורץ קושית בן החכם הנ"ל:

וספרתם לכם ממחרת השבת וכו'. וספרתם מלשון ספיר ויהלום שאתם צריכים להאיר לכ"ם עצמיכם בתשובה מכל עונות: ממחרת השבת. ר"ל מרוב הקדושה שבא לכם מיום א' דפסח שבליל פסח ממשיך קדושה משלשה מצות ומארבע' כוסות כנ"ל על שבעה שבועות של עומר: מיום הביאכם וכו' נראה לפרש ע"ד הפסוק יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה פי' מי שהוא סר מרע ועושה תשובה הוא בינ"ה בן י"ה כדכתיב בנים אתם לה' כו'. ועוד יותר שב"ן י"ה מעורבים בשילוב להראות חיבת הקודש מחמת שעושה תשובה הוא מתדבק בהקב"ה באחדות גמור כביכול. ומה גם שאותיו' ב"ן קודם אותיות י"ה ב' קודם ליו"ד ונו"ן קודם לה'. משל לבן שהו' מתעתע בדרך ואח"כ שהוא מתיישב והולך בדרך הישר אז האב לוקח אותו על כתיפיו כדי שלא יחזור לאותו הדרך תעתוע: כך הקב"ה כביכול כשרואה אדם הולך בדרך לא טוב ואח"כ עושה תשובה לוקח אותו עליו ממש כביכול ולכן אותיות ב"ן קודם מאותיות י"ה וכמאמר חז"ל במקום שב"ת עומדין אין צדיקים כו'. וכשהוא סר מרע נעשה מאותיות מר"ע צירוף עמ"ר וזהו עמר התנופה ר"ל מצרף אותיות מר"ע לעשות מהם צירוף עמר: עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום ר"ל כשלא עשה תשובה ולא העיר א"ע תיכף בתחילת ספירת העומר אל יאמר שאין לי עוד תקוה. אלא עד ממחרת השבת השביעית תספרו. ר"ל כל זמן שיש אפי' יום אחד מהספירה תספר"ו ר"ל תוכל להאיר ביום זה כל החמשים יום על ידי תשובה: והקרבת' מנחה חדשה לה'. אח"כ בשבועות יראה לקרב א"ע מחדש להיות מונח בין דרועין דמלכא. וזהו מנחה חדשה לה':

ליום ז של פסח

בפרשת בשלח. ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו' כי ידוע שהקב"ה הופיע עלינו בחסדיו דרך פסוח ודלוג שלא בהדרגה ביצ"מ כי לו התמהמנו ח"ו אבדנו בטומאת מצרים המלאה גילולים ובזה יבואר דברי המדרש

הנפלאים שכתב שמלו ולא פרעו במצרים כדי שלא להתמהמה עוד ע"ש: והדבר נפלא להבין כיון ששים רבוא מלו כ"א ונתרפאו בשעה אחת למעלה מן הזמן והטבע א"כ הי' להם לפרוע ג"כ בעזר הרופא כל בשר והוא ישלח עזרם ורפואתם מקודש. אלא הענין הוא כך שהפריעה הוא סוד גילוי אלהות בסוד פר"ע י"ה וא"א להם לגלות האלהות לגמרי במצרים כי לא יכלו להתמהמה עוד רק בחפזון מלו ובדם פסח ובדם מילה נגאלו ולא במעשיהם כי היו אז ערום. וערי' וכמו שהיו מקטרגים אז השרים הללו עע"ז וכמו שכתבתי הדרוש באריכות בהגהות לס' גבורות ה' ע"ש. ונמצא עכ"פ שהיו אז ישראל בעצם בקטנות המוחין רק שהופיע עליהם השי"ת בחסדיו מוחין דגדלות ולמד זכות עליהם ויזכור חסדי אבותם וגאלם וכמ"ש שם באורך. ולפי"ז ירא הקב"ה כביכול להנחות' דרך ארץ פלשתי' פן ינחם העם וגו' מחמת שלא היו בעצם מקושרים בה' כראוי. והנה איתא ברש"י בד"ה ויעשו כן כשאמר להם משה לחזור לפני בעל צפון אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם והאמינו בלב שלם בכל דבריו ע"ש. ולפי"ז קשה מה היתה הצעקה אח"כ כשראו את מצרים ויאמרו המבלי אין קברים וגו' ומדוע נפלו מאמונתם לשמוע בקול ה'. אלא הענין הוא כך דהנה ביום השלישי כשאמר להם לשוב לפני פי החירות והוא היה יום ב' לספירת העומר שבו נכנס גדלות ב' ע"ש בכוונות ואז היו בבחי' גדולה ודעה רחבה להאמין באמונה שלימה בדברי השי"ת ובמשה עבדו משא"כ ביום ראותם את המצריים הוא יום הששי לצאתם והוא יום ה' לספירה שבו נכנס קטנות ראשון יעו"ש ונתקטנו המוחין עד שנשארה האמונה להם בקטנות וירדו ממדרגת הבטחון עד שבא יום ז' של פסח ונכנס גדלות ב' אז שמעו אל משה והיתה יהודה לקדשו והים ראה וינוס. ואיתא במדרש מה ראה. ראה ארונו של יוסף. ואמר אדמו"ר מוהד"ב זצ"ל כי מדרך האשה בראותה איש צדיק היא בורחת ומסתרת עצמה מפניו וכן הענין קריעת י"ס והבן כי הוא סוד עמוק. ונחזור לענינינו כיון שביום הששי נתקטנו המוחין והיה ירידת המדרגות מזה עצמו הרגישו המצריים בטומאתם ובכישופם ולא הבינו הדבר לאמיתו רק שהעלו בדעתם כי בני ישראל נבוכים הם בארץ וירדו ממדרגתם לגמרי עד שרדפו אחריהם. והנה כל זה היה מחסדי הבורא ית' שמו. וקטנות המוחין היה ירידה צורך עליה כי לולא קטנות המוחין של ישראל לא חזקו המצריים את רוחם לרדוף אחריהם בים ולא טובעו בים ולא נתכבד כבוד שמים כי איך נואלו שרי צוען אחרי כל המכות שהוכו ואחרי כל הנסים שראו שיצאו ביד רמה ועתה ראו קריעת י"ס ויתחזקו עוד לשוט במצולה. אלא הענין כנ"ל מחמת שהרגיש וע"י איצטגנינותם את קטנות המוחין אמרו בלבם שמושיען של ישראל היה רק עפ"י שמות אלהים והוא אלהא דאלהיא ונתן

הממשלה לכח אחד בשמים המנהיג את ישראל ולפעמים יורד הכח וקצרה ידו מהושיע. וכאשר הארכנו בטעותם כמה פעמים. אבל כאשר טבעו בים וראו כל הגבורות שהם חסדים לישראל הבינו כי שם הוי"ה הוא האלהים ואין עוד ואמרו מצרים אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם במצרים ה' דייקא דהיינו כי כל המלחמות היו ע"י שם הוי"ה. וז"ש ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם כי עמוד הענן רומז על החסדים כמ"ש המקובלים שרומז על מלאך מיכאל ויעמוד מאחריהם שהלך לו דרך אחוריים כדי שיבינו המצריים ויאמרו כי ידין ה' את עמו ועי"ז ירדפו אחריהם וזה צירוף ויעמ"ד כי עמד גימ' ע"ב מ"ב כי הי' כעין דין שהוא מ"ב דע"ב וגנוז בתוכו ע"ב שהוא החסד באהבה מוסתרת לישראל וז"ש ויהי הענן והחושך וז"ש וינער ה' את מצרים בתוך הים. לשון נער ובחור כמ"ש אדומ"ור הגאון מוהד"ב זלה"ה כי כבחור נדמה על הים ופי' הענין כי כל טעות מצרים בררנו שהי' שלא רצו להאמין כי הקב"ה מתנהג מדה במדה לפי עבודת בנ"י. וזה הי' הריגת הבכורים ואמר ה' בני בכורי ישראל להורות כי כל ראשית המחשבה ובריאת העולם לא הי' אלא בשביל בני בכורי כו'. וכמ"ש באורך בהנהות לס' גבורות ה'. וגמר הענין נתגלה בקריעת י"ס וזה אשר נדמה להם כבחור עושה מלחמה והבן. ונחזור לענינינו כיון שביום ה' לספירה ירדו ישראל קצת ממדרגתם ולא הבינו ג"כ את סוד הענין רק תפשו אומנות אבותיהם ויצעקו אל ה' ויאמר משה אליהם התיצבו וראו וגו' כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם וגו'. פי' כל הענין הזה שאתם רואים את המצריים רודפים אחריכם. הוא הענין למען יכבד ה' בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי ה' הוא האלהים ועי"ז יתנשאו הני"ק אשר בהם ולכן תהי' לכם לפעולה שלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם כי לא תצטרכו לשוב למצרים וללקט הניצוצות כי ביום הזה יתעלו וישובו למקורם וזה שרמז בדבריו ה' ילחם לכם ר"ת יל"י שהוא השם המעלה ני"ק והבן:

נ"ל מה שאמרו חז"ל בשעת קריעת י"ס נתבקעו כל מימות שבעולם וצ"ל דבריהם לאיזה תכלית נתבקעו כל המימות כיון שעיקר הנס הי' להראות למצריים כח ה' ודי להם בקריעת י"ס וי"ל הגם שהדבר כפשוטו כי נבקעו כל מעינות תהום מ"מ יש איזה רמז שבכח קריעת י"ס נעשה הכנה לבקע כל המימות העתידין לקרוע כגון הירדן בימי יהושע. ונהר גינאי בימי ר"פ בן יאיר. והכח הראשון נפתח ע"י מרע"ה:

במדרש שיר השירים איתא חזית איש מהיר במלאכתו. זה משה רבינו. לפני מלכים יתיצב זה מלך מה"מ הקב"ה. בל יתיצב לפני חשוכים זה פרעה. ד"א לפני מלכים יתיצב אלו הצדיקים שמתיצבים בתורת ה' כמ"ש בי מלכים ימלוכו. בל יתיצב לפני חשוכים

אלו הרשעים עכ"ל. הנה המדר' רמז במלת חזית זה משה כי חז"ת בגימ' תכ"ה שהוא השם שאחרי אותיות שד"י בא"ב ובו שמש משה שבו הרג את המצרי כמ"ש לעיל בפ' שמות בפסוק למה תכ"ה רעך כי בכח השם הזה יוכל לענוש הרשעים בסוד כל מקום שנתנו חכמים עיניהם. עיין בשער היחודים. וזה לפני מלכים יתיצב זה הקב"ה. בל יתיצב לפני חשוכים זה פרעה. כי מרע"ה אפילו בשעת עמדו לפני פרעה עמד במחשבתו לפני ממ"ה הקב"ה ולא פנה אל פרעה רק מדביקתו בהקב"ה וקדושתו השקה כוס התרעלה לעוברי רצונו. וכמ"ש במדרש בפסוק ראה נתתיך אלהים לפרעה ע"ש. וכן כל הצדיקים אורח צדיקים כאור נוגה בהתקשרות והתדבקות בבורא כל וממילא שופך הקב"ה כוס חמתו על הצרים אותם וזה בל יתיצב לפני חשוכים שאינם מביטין אל מעשה הרשעים רק דום לה' והתחולל לו כדאיתא בגמרא. ומ"ש במדר' שמתיצבין בתורתו היינו שמלמדנו המדר' כשהצדיקים עומדים בשבחו של מקום ובתפלתם ומכח הבהירות בא להם איזה דבר חידוש בתורה ומבינים איזה סוד ואז הם מתיצבים לשון נצב על מקומו ע"י התורה מ"מ נקרא לפני מלכים יתיצב זה מלך מה"מ הקב"ה והבן:

לפסח שני

בפרשת בהעלותך. וידבר ה' אל משה כו'. איש איש כי יהיה טמא לנפש. ר"ל מי שטימא א"ע בעבירות ולא היה יכול להמשיך עליו הקדושה מפסח ראשון: או בדרך רחוקה. ופירש"י נקוד עליו לומר שלא היה בדרך רחוקה ממש אלא שהיה חוץ מאסקופת העזרה. ר"ל שהיה רחוק מהשי"ת ואינו יכול לומר ברוך אתה כאשר ידבר איש אל רעהו פנים בפנים: לכם. ר"ל שטימא א"ע והוא רק לעצמו: או לדורותיכם. שמחמת רוב עוונות הוא מביא באפס מה פגם להצדיק. וזהו הפי' טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים. ר"ל מה שהטוב מתמעט לצדיק הוא מהמון רשעים רבים שעושים עבירות הרבה ומביאים לו פגם: ועשה פסח לה' בחודש השני בארבעה עשר יום לחודש בין הערבים יעשו אותו וכו'. ר"ל שימשוך עתה הקדושה עליו ע"י תשובה כמו שמבואר בזוה"ק האי יומא כרוזא כריז מאן דבעי למחמא למטרוניתא יחמי ומהאי יומא עוד שבעא יומין תרעין פתיחין: והאיש אשר הוא טהור כו' וחדל לעשות הפסח כו' קרבן ה' לא הקריב במועדו. כי בכל מצוה צריך ליחד שם י"ה בו"ה כמו שאומרים קודם כל מצוה ומצוה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחד שם י"ה בו"ה כו' וזה קרבן ה' לא הקריב שלא קרב ולא עשה יחוד בשם הוי"ה ב"ה: במועדו. שלא יאמר מה בכך הלא יש כמה צדיקים שמיחדים שמו באהבה לז"א הכתוב במועדו. ר"ל שכל אחד ואחד יש לו מקום בפני עצמו בעולמות עליונים ומה שזה מתקן אינו יכול אחר לתקנם. וזהו כי את קרבן ה' לא

הקריב במועד"ו שלא תיקן מקומו שהוא צריך לתקן: וכי יגור אתכם גר. שלא יאמר הן בעונינו נחשבנו כנכרים ואיך אוכל לעשות הפסח. הוא היחוד הקדוש. לז"א הכתוב וכי יגור אתכם גר. ר"ל אע"פ שהוא גר ועשה פסח לה'. ר"ל שבוודאי יכול לעשות תשובה כל זמן שהוא חי ולעשות יחוד שזהו תשובה תשוב **ה** שהיה עד עתה בדרך רחוקה שריחק **ה** משם הוי"ה ב"ה ועתה יעשה תשובה ותשוב **הה**: כחוקת הפסח וכמשפטו יעשה אותו. ר"ל שבודאי יכול לעשות היחוד כמו שאר הצדיקים ובזכות זה יבא הגואל צדק במהרה אמן:

שמיני

ויהי ביום השמיני. בילקוט מה ת"ל ויהי מלמד שהיתה שמחה לפניו במרום כיום שנברא בו העולם. במעשה בראשית אומר ויהי ערב ויהי בוקר וכאן הוא אומר ויהי. וכיון שכלו ישראל את מלאכת המשכן בא משה וברכן שנאמר ויברך אותם משה מהו הברכה שברכן אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. ר' מאיר אומר כך ברכן ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים. והן אומרים ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וגו' עכ"ל. דאיתא בזוה"ק לפעמים נקר' מלכות שמים בשם שבע ולפעמים מצינו שנק' בת שבע כנודע מס"ק. וביאור הענין בעידנא דאימא רביע על בנין ואז נתעורר עולם התענוג דהיינו שהקב"ה מתענג ע"י עבודת ישראל בזמן שעושין רצונו וממליכין אותו ע"י ששה מדות אהבה ויראה והתפארות ניצוח והודיה והתדבקות אז נמנה החשבון מעולם הבינה שהוא התענוג והם ז' מדות עד היסוד ואז המלכות נקרא' בת שבע שהוא השמינית אבל כשהמנין רק מחסד ואילך אז המלכות היא השביעית ונקרא שבע. והנה בשבעת ימי מילואים ששימש מרע"ה וגרם במעשיו הקדושים יחוד העליון בין א"וא שע"ז אמרו בזוה"ק זכאה מאן דזכי להאי יחודא עילאה כי ראיתי בני עליה והם מועטים. כי עלי"ה הוא צירוף על י"ה. שגורמים היחוד עליון וכמ"ש לעיל בדרוש לחנוכה יעו"ש. והיינו כמו שהיחוד נעשה בשבת קודש בין בחי' הנק' קדוש ובין בחי' הנק' מרום. כי אבא נקרא קדוש בסוד החכמה קודש היא ומרום נק' בינה המתרוממת על המדות. ולזה אמרו הנוסח שוכן עד מרום וקדוש שמו. וכתב האר"י כי מרו"ם וקדו"ש גימ' שבת פי' שאז מתיחדים והם כחד חשיבא. נמצא נוכל לומר דיום השמיני שכתוב כאן רומז על המלכות שנק' שמיני בחשבון ע"י הופעת אור הבינה עליהם מלמעלה דהיא אימא עילאה הנק' בפסוק א"ם אס"ק שמים שם אתה כי אם רומז על אימא שבה שם קש"א נרמז במלת אס"ק והוא בשמים ומרום כנ"ל. וזה שאמר המדרש הנ"ל מלמד שהיתה שמחה לפניו במרום פי' כיון שנק' השמינ"י ממילא שהיתה לפניו בבחי' הנק' מרו"ם

שכיון שעשו רצונו במילואים ועבודתם נעשה היחוד עליון במרו"ם והיתה השמחה כיום שנברא בו שמים וארץ שע"י היחוד העליון נבראו המדות והמלכו' שנקרא' שמים וארץ כנודע וכן ברכם מרע"ה יה"ר שתשרה שכינה היא שכינה עליונה במעשה ידיכם והבן. והמדרש הנ"ל יליף בג"ש במלת ויהי רמז ג"כ בצירוף ויה"י על ביאור דברינו הנ"ל פי' כאשר הכנ"י ממליכין הבוב"ה ע"י ששה מדותיו הקדושים אז הוא צירוף אות ו וממילא מתיחד אות ו עם אות י שמורה על המחשבה פי' שעושין כרצון הבוב"ה וחכמתו שע"ז רומזת אות יו"ד שהיו"ד ע"ש המחשבה נאמר ואח"כ מהתענוג שאמר ונעש' רצונו נעשה היחוד בין קדוש ובין מרום כנ"ל וזה אות ה ואח"כ אות י בסוף להורות על היחוד הגם שנכלל היו"ד בהה מ"מ הם תרין רעין והבן בחכמה וחכם בבינה והבן וזה צירוף ויה"י שאמרו בגמ' איכא הכי ואיכ' הכי ויהי ביום השמיני הוא שמחה כנ"ל ואז פי' מלת ויהי כמו והיה המורה על שמחה כי ו"ה פי' שמחה כדאיתא במד"ר דהיינו שאותיות ו"ה מתעלים לאותיות י"ה בצירוף והי"ה ולכן גדולה השמחה והבן: והנה ר' מאיר אמר שבירכן בפסוק יוסף עליכם ככם אלף פעמים כי כתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי יוסף רומז על שם החסד הוא אל כי ששה פעמים אל גימט' יוסף [וצ"ע וקל להבין] דהיינו כשהחסד מתפשט בכל ו"ק והנה שורש המדות הם באימא עילאה בשם שד"י וזה נק' עצמות יוסף שהוא העצמו"ת של יוסף וזה ויקח משה את עצמות יוסף שהיה שימושו בשמות הללו שהם א"ל שד"י גימ' משה ובמילואם עולה אל"ף וגם משה בסוד מט"ט ש"ר ה"פנים עולה אל"ף ששמו כשם רבו וכמ"ש בליקוטים של ר"ה גאון ומשם הוריד הברכה אלף פעמים כשהקב"ה מתענג על ישראל ובא בבחי' הנק' יוסף עליכם שנתגלה בו"ק אז יברך אתכם אלף פעמים ולכן אמרו במדר' שישראל אמרו ויהי נועם להמשיך ג"כ אור הבינה כנודע כמו שאנו אומרים אותו במוצאי שבת להגן עלינו באור הבינה ולהצילנו מכל רע כמ"ש באברתו יסך לך:

ולזקני ישראל במד"ר אמר רבי עקיבא נמשלו ישראל לעוף מה עוף הזה אינו פורח בלי כנפים כך ישראל אינם יכולים לעשות דבר בלא זקניהם אמר ר' יוסי בן חלפתא גדולה זקנה שאם זקנים הם חביבי' הם ואם נערים הם טפלה להם הילדות עכ"ל פי' דהנה עולם המחשבה עם המצייר ציורים נקרא ג"כ ימי זקנה והם מלובשין בעולם הדרועים כנודע וע"ז המשיל המדר' הזקנים לכנפים כיון שהם מלובשין בדרועין הנק' גדפין ולהבין הענין בערכנו הננו רואים שיש צדיקים גדולים הנק' בשם זק"ן זה קנה חכמה והוא נלחם עם יצרו עד שלבו חלל בקרבו והרג את יצרו והרי הוא נעדר מכל מיני תאוה גשמית ומכל עניני אהבת עולם ואעפ"כ כשהולך לעשות רצון קונו בתפלות ויחודים מתחד'

כנשר נעוריו וממליך בוראו בכל מיני אהבות וחשוקות והתלהבות לבו כמו שהאדם בוער באהבתו בימי הילדות לאיזה תאוה מתאבות והצדיק הזה הוא מתעלה בתשוקות האלה להבוב"ה ומעלה התשוקות כנודע והגם שאין בקרבו אהבת עניני העולם ואין בו שייכות להעלות כלל מ"מ או שהוא זוכר לתקן כל המחשבות מימי נעוריו וילדות או להעלות ימי נעורים של הבאים אחריו של כל איש ישראל המקושרים בהם וזה הענין ימי הזקנה מלובשין בימי הנעורים פ' הגם שהצדיק הזה הוא בעולם הזקנה שמתעלה מימות עוה"ז בהתפשטות הגשמית ודבק בבוראו כמו תרין ריעין דלא מתפרשין עכ"ז מלובש בגדפין באהבות ויראות של ימי הנעורים וכנ"ל וז"ש ריב"ח אם זקנים הם חביבים הם פי' שהזקנים הם מלא' חיבה וריעות כנודע ואם נערים הם טפלה להם הילדות פי' הגם שמלובשים בנערים הם טפלים להם: ועוד כי אנו אומרים זקנים עם נערים יהללו וגו' כי כאשר יבא משיחנו במהרה בימינו יהיה שם ה' בשם יהי"ה כמ"ש האר"י ז"ל בפסוק יהי"ה ה' אחד ע"ש דהיינו כשהנערי' יעלו אל הזקנים אז מאותיות ו"ה יהיה ג"כ י"ה וזה צירוף יהי"ה ונוכל עוד לומר שאע"פ שיעלו הנערי' במקום הזקנים אעפ"כ יהיו הזקנים עוד גבוהים מהם כי גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם ואין קץ למרכבות כבודך וז"ש אם נערים הם פי' הגם שיהיו מכונים בשם נערים כשיעלו לעתיד אעפ"כ נטפל להם הילדות ולא יהיו שוין לגמרי רק בסוד בן יורש את מקום אביו והזקנים יהיו גבוהים יותר והבן: **וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות וגו'**. עפ"י מ"ש מורי ז"ל בפסוק טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים. פי' כי ע"י מעשה הרשעים וכתמי פגמי עוונותיהם נטמא הארץ עד שנכנס איזה חכם אפי' בעבודת חכמי דורם שאין להם בהירות כ"כ וגדלות המוחין כראוי וכמ"ש משה כצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה' ופירש"י מחמת שהעיר היתה מלאה גילולים ע"ש. וז"פ טוב מעט לצדיק זה שהטוב הוא בבחי' מעט לצדיק הוא ע"י המון רשעים רבים עכ"ל החכם ז"ל ומפיו אנו למדים כי כמו שברבות רשעים יאנח צדיק ומכ"ש ברבות צדיקים או בהתאסף יחד שבטי ישראל לעבוד ה' ממילא מתרבה הקדושה ומתעלה הצדיק יותר כי מדה טובה מרובה והנה דרך הצדיק הגם שיש לו בהירות וגדלות המוחין משפיל א"ע בלבו ואומר מי אנכי שזכיתי לכל אלה ובודאי אין זה בזכותי רק בזכות ישראל הקדושים שגורמים בצדקתם בהירות גם לי וזה היתה ג"כ מדת אהרן הכהן והנה נודע כי אהבה ויראה נקרא' ידין שהם הדרועין חסד וגבורה וזה וישא אהרן את ידיו אל העם פי' שנשא בלבו שמה שיש לו אהבות ויראות הם מפני העם הגורמים לו ולכן ויברכם שע"י שבער בו אהבת ישראל הגורמים כ"ז בצדקתם ברכם ולכן וירד מעשות החטאת שכיון שהשפיל א"ע ותלה הקדושה בזכות אחרים ולא

גבה לבו בקרבו נשמר מעשות חטאת שהוא חטא ואח"כ אמר הכתוב והעולה והשלמים פי' שעי"כ עלה למעלה ועשה שלום בעולמות ובין ישראל לאביהם שבשמים:
זאת החיה אשר תאכלו במדר' תנחומא זש"ה לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי אשריכם ישראל שבכל אבר ואבר שבכם נתן מצוה שרמ"ח איברים באדם ולכך אנו אומרים אשר יצר את האדם וכו' חלולים חלולים בגימט' רמ"ח כמנין איברים שבאדם בראש. לא תקיפו פאת ראשכם בבשר ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם ועוד מצות מילה וכו' דהנה כל איש מישראל רצונו לעשות רצון קונו בתורתו ותפלתו אמנם היצה"ר שבקרבו וכח המתאוה שבמעיו הוא מונעו מעבודת השי"ת שמסיתו לכל תאו' אכילה ושתי' וישמן ישורון ויבעט ובפרט ח"ו מי שנכשל במאכלות אסורות ובדברים הטמאים ונתפטם באיסור אשר לא כן אורח צדיקים שהוא כאור נוגה המשברים תאותם ולא למלאות כרסם לכן לבם ברשותם לעבוד את ה' בתורה ומ"ט וז"ש דוד המלך ע"ה בענותנותו לעשות רצונך אלקי חפצתי שזה בודאי שרצני לעשות רצונך אמנם העיקר ותורתך בתוך מעי לשמור התורה במעי ולא לתת התפשטות לכח המתאוה שבמעי כדי שלא יעכבני מללכת בדרך אמת ולכן סמך המד' הפסוק הזה לפרשה זאת החי' אשר תאכלו שהזהיר הכתוב שלא לאכול דברים הטמאים ולא תשקצו את נפשותיכם ויהי' עי"ז מניעה מעבודת השי"ת ואהבתו כי הדברים הטמאים נק' בשם אסור שהם אסורים בקליפה ואין להם עלי' עד ימות הקץ שיעבור רוח טומאה מן הארץ כמ"ש בס' תניא ע"ש וז"ש המד' אשריכם ישראל שבכל אבר ואבר שבכם נתן מצוה. רצונו לומר שעי"כ שאתם מקדשים כל אבר והם רמ"ח לקבל קדושת רמ"ח מ"ע ולהיות כסא ומכון לשבתו ית' וזה שרמזם במד' במלת חלולים חלולים שהוא מלשון יסוד כמו באין תהומות חוללתי והם יסוד לקבל הקדושה כמו בראש לא תקיפו פאת ראשיכם כי שמעתי מפי רבותי הקדושים ענין שערות הראש שכתב הזוה"ק דהאי עתיקא חלי שערא משא"כ ברישא דז"א גליש רישא דמלכא כנודע דרך האב כשלומד תורה עם בנו הקטן צריך להלביש כל דבר במשל ומליצה מפני קטנות השכל של הבן וזה ענין השערות שהוא מלשון שיעור ומדה וקצבה שמגביל ההשפעה והמוחין כדי שיוכלו להתפשט בזעיר כי קטן הוא משא"כ אם הבן אומר דבר לפני אביו איננו צריך להמשיל הדבר ולהלבישו בשערות ובשיעורין לכן נאמר שם גליש רישא דמלכא ובזה תבין סוד חג השבועות שנדמה להם כזקן ועיין מ"ש בפע"ח כי אז גדלות המוחין ועולה למעלה והבן והנה ע"י הפאות שבראש אנו ממשיכין ומקבלים הקדושה מלמעלה ואם ח"ו מגלח השער של הפאות א"כ אין לו שביל לקבל מלמעלה ונמצא עושה היקף לראשו וזה לא תקיפו פאת ראשכם: בבשר שנא' ושרט

לנפש לא תתנו בבשרכם שהתורה הזהירה שלא ליתן שרט על נפש המת כי ראוי לאדם לצייר עצמו כי זה היה בשר (חסר מה) היורד משמים וכשמת מסתלק הנשמה למעלה והבשר למקורו ומדוע יאנח על חתיכת בשר על כן שרט לא תתנו בבשרכם כללו של דבר בכל אבר ואבר קדשנו ה' במצותיו כדי שנהיה מרכבה לרצונו ית"ש:

כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדושים כי קדוש אני אמרו בגמר' כשרצה הקב"ה ליתן התורה לישראל ואמרו המלאכים תנה הודך על השמים והשיבם משה למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם וכו' ביאור הענין כי נאמר ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך ופי' האר"י ז"ל שאפי' מלאך ירא לעבור במצרים מפני ריבוי כוחות הטומאה ע"ש וזה שאמר משה והגדיל שבח ישראל שהם ראוים לקבל את התורה יותר מן המלאכים שהם היו במקום טומאה כזו שאפי' מלאך ירא לעבור בו ואעפ"כ יצאו ביד רמה: וזש"ה כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים פי' בזאת הבחינה שאני ה' לבדי הוצאתי אתכם גורם לכם מעלה והתנשאות להיות לכם לאלהים ולא למלאכים כנ"ל והייתם קדושים כי מלת קדושה נאמר על לשון הפרשה ותרומה ונאמר ג"כ על דבר מזומן ומוכן כמו ולא יהיה קדש בבני ישראל ונאמר ג"כ על ענין קדושה וכל הפירושים הם מורים ענין אחד כי א"א לאדם להיות קדש בקדושה של מעלה אלא א"כ הוא פורש ובודל עצמו מכל תאות עניני העולם ומזמין א"ע להשראת כבוד הבור' ב"ה אז יכול לקבל קדושת הבור' ב"ה וזה אשר קדשנו במצותיו מלשון קידושין ופירשו בגמ' דאסר לה אכ"ע כהקדש ואז היא מזומנת לו לבדו ובזה נק' קידושין וככל החזיון הזה אנו צריכים להיות קדושי' לבוראנו כי קדוש אני פי' שאני בודאי מוכן ומזומן לקדש אתכם בכל רגע ולקבל תפלתכם ותורתכם רק שאתם צריכים להיות קדושים ומזומנים. ואגב אומר לך מה שאמרתי כבר בנוסח אשר קדשנו במצותיו פי' שהוא קידש אותנו ע"י המצות שנהיה אנחנו מקודשים כמו האשה המקודש' לבעלה וכמ"ש כמה ספרים הקדושים. ולכאורה יש לתמוה כיון דפסקינן בש"ע אה"ע סי' כ"ז דבקדושין צריך שיתן הבעל כסף קידושין לאשה ולא שתתן היא משא"כ אנחנו אומרי' שהקידושין הם ע"י המצות שאנו עושין במעשה ידינו ויש ליישב הענין כדאית' שם באדם חשוב אפי' נתנה היא מקודשת והטע' מאחר שהוא אדם חשוב בההי' הנאה דמקבל מתנה ממנה גמרה ומקני' נפשה. וי"ל גם בנידון דידן הואיל שיש ליוצרנו יתברך מלאכים ומשרתים ושרפים ואופנים וחיות הקודש המהללים שמו תמיד וכבודו ית' פונה ברחמים ואבה תהלה לקבל מתנה ומצות מדרי גיא ומדלי מעש בההי' הנאה אנחנו מקנין נפשותינו בקנין גמור ונתקדש בקדושה של מעלה אמן:

בפסוק הנ"ל איתי' במס' ב"מ דף ס"א ע"ב א"ל אנא המעלה קא קשיא לי מ"ש הכא דכתב רחמנ' המעלה א"ל לכדתנא דבר ר' ישמעאל אמר הקב"ה אלמל' לא העליתי את ישראל אלא לפי שאין מטמאין בשרצים דיי ע"ש הנה על מלת שרץ תרגומ' רחש כמו לכל ריחש' דרחיש על ארע' ופי' מלת רחש הוא ענין מהלך לאט לאט שלא במרוצה כענין שנאמר ושפתיה מרחשין דהוא ענין דבור בלחש שאינו ניכר ולכאורה אינו מובן פי' התרגו' כי אדרבה אנו רואין מהלך השרץ הוא במרוצה מאוד וגם מלת שרץ יש בו צירוף וטעם שמו מפני שֶׁרֶץ אמנם נאמר בדרך משל כשהאם מהלכת ובנ' כרוך אחריה הגם שהאם מהלכת לאט ובנה רץ אחריה אינו דומה מהלכו למהלך האם מפני רגליו הקטנים פסיעותיו הקצרים וזה אפשר שנברא מהלך המרוצה לבריות קטנות כמו השרצים כי לולי מרוצתם אין בפסיעתם כלום וכל היום ילכו ולא ישיגו חפצם והגם שהם רצים אינם דומים לפסיעה אחת שלא במרוצת מהבריות הגדולות ולכן תרגום של שרץ הוא רחש פי' הגם שתנועתם במרוצה מ"מ הוא עומד על מקום אחד וכזה נבאר הענין באדם פעמים שיש לו מוחין דגדלות ופעמים שיש לו מוחין דקטנות ואעפ"כ ישראל קדושים הם ואינם נופלים ממדרגתם ומתחזקים ומתמרמרים בנפשם על אשר נפלו ממדרגתם בקטנות המוחין וחוזרים בתשוב' ומתחזקים והולכים יותר במרוצה לעשות רצון קונם הוא ע"י מוחין דקטנות משא"כ בגדלות המוחין הם הולכים לאט ומשיגין יותר וכמו שאני בעצמי פעם אחד ראיתי הריב"ש ז"ל בחלום ושאלתי אותו מפני מה בתחלת עבודתי כאשר נכנסתי אל הצדיקים ללמוד ממעשיהם והרגלתי א"ע לעבוד השי"ת הרגשתי בעצמי שינוי לטובה מיום אל יום בעסק התורה לשמה ובכוונת התפלה ושאר מעשים ועתה אינני מרגיש כלל השינוי ונדמה לי כמו יום אתמול כן היום וכמו כן יום מחר והשיב לי בדרך משל כשהתינוק לומד א' ב' או סידור או חומש מידי יום ביומו ניכר השינוי בו שלומד יותר ממה שלמד אתמול למשל בשבוע העבר למד פרשה א' חומש ועתה לומד ב' פרשיות וכיוצא בו משא"כ אם הולך ומתגדל ולומד בעצמו גפ"ת עם הפוסקים והוא מפולפל גדול אין ניכר בו שינוי יום מיומו אמנם לפי ראות עיני השכל בודאי מה שהאדם נעתק בגדולתו יום מיומו במדרגה הוא גדול אלף אלפים ככל המדרגות שהתינוק נעתק בכל השנה כי המה בקטנות עכ"ל ודפ"ח והוא דבר חכמה נפלאה ועפ"י הענין הנ"ל תבין כמה ענינים בספירה בגדלות וקטנות:

תזריע

אשה כי תזריע. במדרש הה"ד אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק אר"מ הלשון הזה משמש שתי לשונות לשון שירה לשון דבר לשון שירה על שבחן של צדיקים לשון דבר

על מפלתן של רשעים למרחוק נאמר על הרחוקים שנתקרבו ולפועלי אתן צדק. אר"נ מחשבין לשמו של אברהם אבינו שבא מרחוק שנא' וירא את המקום מרחוק ואמר רחב"פ מחשבין אנו לשמו של הקב"ה שהיינו רחוקים וקרבנו לו. אמר רב חגי דברים שרחוקים ממנו מהלך ת"ק שנה שהבריות ישנים על מטותיהם והקב"ה משיב רוחות מעלה עננים ומוריד גשמים ומגדל צמחים ומנגבן ומעריך שלחן לפני כל או"א אמר רשב"א הפסוק הזה אם אליהוא אמרו מאיליו שבח הוא ואם ברוה"ק אמרו שבח שבחים הוא ר"ל אמר בנוהג שבעולם אדם חבוש בבית האסורים ואין כל בריה משגחת עליו בא אחד והדליק לו שם נר אינו מחזיק לו טובה כך הולד שרוי במעי אמו והקב"ה מאיר לו שם נר הוא שאה"כ בהלו נרו עלי ראשי הוי ולפועלי אתן צדק עכ"ל סמיכות המדרש בפסוק אשא דעי למרחוק שבר"ת שלו שם אל"ד מסמיך אותו לפ' כי תזריע וילדה זכר וכמ"ש בזוה"ק מאי וילדה זכר אלא איתתא מכי דמתעברא לית בפומא אלא דתלד דכר והיינו כי השם אל"ד טוב ליולדת והוא מרגלא בפומא מכי דמתעברא והנה ר' מאיר הנ"ל דורש על מלת אשא שהוא לשון שירה ולשון התנשאות מורה על שבחן של צדיקים שהצדיקים מתרוממים בגדלותו של הקב"ה ומנשאים שמו בשירות ותשבחות ועי"ז עצמו הם מזמרי' עריצים ומשפילים הרשעים וז"ש שם שהוא לשון דבר על מפלתן של רשעים ודרש שם למרחוק על הרחוקים שנתקרבו שהיו רחוקים במעשיהם מהקב"ה והיו כמו בעיבור ועתה נתקרבו והוא כעין לידה ואמר ר"נ מחשבין אנו לשמו של א"א ובעל פי' המדרש רוצה להגי' משבחין במקום מחשבין אבל נראה שהגירסא ישינה א"ש והוא לשון חשבון לשמו של אברה"ם כי אברה"ם עולה רמ"ח מאותיות מרח"ק ואות ק מרמזת על מילואה כמו הקריא' קו"ף שעולה בגימ' מק"ום כי **י** פעמי' **ל** וה' פעמי' **ה ו** פעמי' **ו ה**' פעמים **ה** עולה מקו"ם וזה שעשה הקב"ה מקום לעצמו בהגבלתו לברוא את העולם ולהולידו וכל אדם צריך להכיר גדולת בוראו מעצמו ממש כמו אא"עה שראה את המקום מרחוק כנ"ל משמו עצמו ור' חגי רמז על עץ חיים שמהלכו ת"ק שנה כנודע וחושב לזה ה' דברים שהקב"ה עושה משיב רוחות וכו' ע"ש והנה אנו אומרים בימות הגשמים משיב הרוח ומוריד הגשם ובימות החמה מוריד הטל ואמרו בגמ' וכן בש"ע דאם אמר בימות החמה משיב הרוח אין מחזירים אותו ש"מ דלכתחילה אין לומר משיב הרוח אלא מוריד הטל לחוד ולכאורה אינו מובן דלמה לא נזכיר שניהם גם בימות החמה כיון ששניהם אינם נעצרין כדאיתא בגמ' אלא י"ל כי הרוח פי' רצון דהיינו שאנו צריכין להמשיך אור הרצון כדי שיעורר ע"י מוריד הגשם כי ג"שם עולה שבי"ל ע"ה צירוף י"ש ל"ב ע"ש בכוונות אבל לענין מוריד הטל שהטל המשכתו מטלא דבדולחא שהוא מקום

גבוה ונשא אין אנו צריכים להמשיך הרוח כי אין בכוחנו להמשיך הרצון שלמעלה גבוה מעל גבוה רק כאשר לפעמים לפי הזמן יש איזה הצטרכות להמשיך הרצון רעוא דרעוין אז יודע תעלומות יזמין לפה איש צדיק בתפלתו לומר משיב הרוח ומוריד הטל בימות החמה שלא בכוונה ונמשך ע"י דבריו הקדושים הענין הנ"ל וז"ש אין מחזירין אותו והבן וזה שלא חשב המדרש הנ"ל מפיח טללים כיון שהתחיל לחשוב בעץ החיים ומשיב הרוח כנ"ל והבן:

מצורע

והזה על המטהר וגו' ושלח את הצפור החי' ע"פ השדה דהנה הפטורת מצורע אנו האשכנזי' מסימי' וירמסו אותו העם בשער וימת וצריך לתת טעם על סיום הזה בפורענות רק שהנה השליש הזה פגם באלישע הנביא לעג למו ועי"ז פגם במלכות שמים אשר דרכה לענוש לעוברי רצונו מדה במדה כמו לפרעה שכל המכות היו מדה במדה כדאיתא במד' וכן המן ושאר רשעים וסידר הענין לענוש מדה במדה כדי לגלות המלכות לפני כל יושבי תבל שידעו כי אלהים מושל באפסי ארץ סלה ושלא יאמרו מקרה הוא או דרך הטבע לכן העונש בא מדה במדה שפגם בה ואז יצא כאור משפט מלכות מלך עולם כי הוא מעניש לעוברי רצונו ומשלם שכר טוב לצדיקים. וכן השליש אשר המלך נשען על ידו נפרע במדה הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל ונתגלה כבוד שמים בזה לכן אנו מסיימים בפורענות כזה כי הוא כבוד מלכות שמים כנ"ל והנה המצורע נענש על לשה"ר שדיבר בפיו וע"ז הנגעים באים והי' משפטו בדד ישב מחוץ למחנה כמנודה תחת אשר אהב חברת יושבי קרנות וכן הצפרים באו על פטפוטי לשון כנודע כדי לענשו מדה במדה כנ"ל שהוא כבוד מלכות שמים וזה והזה על המטהר שבע פעמים וטהרו דהיינו לטהרו שבע בחי' כנודע ואח"כ ושלח הצפור החיה ע"פ השדה היא המלכות שנתגלה על ידו ואגב נבאר מ"ש האר"י בכוונת הקדיש י"תגדל ו"יתקדש ש"מיה ר"בא ר"ת גימ' ששה פעמים אלהים וס"ת גימ' **ג** הויות **וג** אלהים ע"ש: ואנו נבאר לפי דרכינו כפשוטו כי הר"ת יו"שר כי זה יושר גדול שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה לכן גימ' ששה אלהים כי כל הדינים צריכים להסכים לדבר שהוא יושר כזה ואנו ממתיקין אותם שיסכימו עמנו כמ"ש בנוסח כלם אהובים כלם ברורים כלם גבורים כמ"ש במ"א באורך כי לכל דבר ודבר צריך שיסכימו כל פמליא של מעלה הן לתת שכר טוב לעושי רצונו כלם אהובים ורוצים בזה או כשהקב"ה רוצה לעשות דין בעוברי רצונו כלם גבורים ואפי' החסדים מסכימים לזה וזה הנוסח בקדיש כיון שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה ואז יעניש לעוברי רצונו וגם הרחמים יסכימו לזה כמו שיש בס"ת ג הויות **וג** אלהים יתגד"ל

ויתקד"ש שמי"ה רבא (ס"ת גימ') אותיות של"ו שיש שלוה במחנותם וכולם מסכימי' לדבר אחד והבן:

וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת במדרש הה"ד בורא ניב שפתים ריב"ל אומר אם הניבו שפתיו של אדם בתפלה יהיה מובטח שנשמעת תפלתו מ"ט בורא ניב שפתים שלום שלום וגו' ריב"נ אומר אם כיון לבו בתפלה הוא מובטח שנשמעת תפלתו שנאמר תכין לבם תקשיב אזנך כד שלמין מיניה זכוון וכו' עיין בפי' ידי משה דהנה המצורע פגם בלשון הרע בפטפוטי דברים ונקרא מוציא רע לכן נענש מדה במדה כנ"ל ועיקר טהרתו היה על ידי שנכנע רוחו בקרבו וישוב אל ה' וירחמהו וישלח רפואתו ולא הצטרך כלל לרפוא' הטבע כנז' זה בספרי' קדמונים כי הקב"ה ברא באד' עורקים וגידים המוליכים הדם בכל הגוף וכן יש גידים המוליכים אויר ורוח מהמוח לכל הגוף ואם ח"ו יסתם אחד מהם א"א להתקיים עד אשר יפתח בקילוחו כנודע וכן יש באדם גידין שאין בהם דם ונק' בל"א פלאקס אדרין דהי"נו שהם אינם יודעים מה פעולתם ידוע לפמ"ש האר"י ז"ל הגם שהם סתומים ואין בהם אויר או דם מ"מ הם מוליכין אויר הדק שהוא החיות מהמוח לכל הגוף ובודאי ח"ו אם יסתם אחד מהם יוולד איזה חולי באבר ההוא ובטול תשמישו למשל מהמוח מתפשט החיות והשכל אל היד או אל הרגל לעשות כרצונו וזה ההתפשטות ופקודת הרצון עליהם מתפשט ע"י עורקים הסתומים הנ"ל לכן ח"ו ע"י איזה סתימה בין המוח והיד או הרגל אז יכלאו מעשות פעולתם ורצון האדם וכמו שאנו רואים לפעמים שהאדם יושב במקום אחד זמן רב אומרים שרגלו ישן דהיינו שנלאה מעשות פעולתו להלך כי נשכח מאתו ע"י שלא היה מקלח החיות והשכל מהמוח כל זמן ההוא להזכירו וכן ח"ו יקרה לפעמ"ם לאדם איזה לקותא ובטול תשמיש אבר אחד מכל וכל מפני הסתימה ח"ו באיזה גיד הנ"ל ולכן צריך לבא לתפלת הצדיק ולברכתו כדי שיביא עליו אור שלמעלה ופקודת השי"ת להזכיר לאיבריו שיעשו פקודתם כמ"ש ופקודתך שמרה רוחי כמ"ש בעל חובת הלבבות וזה הענין שתרגם על מצורע סגירו ר"ל שנסגר ממנו השפע של המוח בעונותיו וממילא פרחה הנגע וזה עצמו היה טהרתו (ובא אל הכהן שהוא הצדיק הגדול וגם בעצמו) ע"י שנכנע ושב אל ה' בכל לבבו ומקב' עליו שלא לעשו' כמעשהו ורוחו נשבר בקרבו ואין רואה זכות לעצמו. אז כתיב אני ה' אשכון את דכא וזה שסיים המדרש כד שלמין מיני' זכוון ר"ל כשבא להכנעה לסבור ולדעת כי אין עוד שום זכות מאתו אז בורא ניב שפתים שלום אז יתוקנו שפתיו ואז שלום לו ומה שנחלקו שם במדרש איכ' לפרושי עפ"י מה ששמעתי אומרים שהרב הקדוש מהו' גרשון אמר פעם אחת למורנו הריב"ש ז"ל בזה"ל כ"ז שאתה תוכל עוד בתפלה

לומר ברוך אתה עפ"י רצונך תדע כי עדיין לא הגעת לכוונת התפלה כי כ"כ צריך האדם להיות בהתפשטות עד שאפס מאתו כח ושכל לדבר התפלה. והדברים אמיתים אבל יש גבוה מעל גבוה אמת שהאדם מופשט מכל גשם ומכל מיני רצון ומקושר רק בבוראו ואינו יודע אפי' לדבר תפלתו מפני אימה ודביקות אבל מ"מ הוא מדבר כסדר כל תפלתו מחמת כי מן השמים מרחמים עליו ונותנין לו דבור וכח להתפלל כמ"ש אדני שפתי תפתח וגו' וזה דפליגי ריב"ן אומר אם כוון לבו בתפלתו מובטח ששלום לו כי זה אמת אם הכוונה מצויה ורגילה בלבו של אדם כראוי בודאי תפלתו מתקבלת. וריב"ל הוסיף על המהלך הנ"ל שהו' גבוה ומתפשט א"ע מכל מיני דבור גשמי ע"י הדבקות רק שהניבו שפתיו ממיל' בתפל' כנ"ל אז שלו' לו:

ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה'. במדר' הה"ד ראשו כתם פז וגו'. ראשו זה תורה דכתיב ה' קנני ראשית דרכו. א"ר הונ' בשם ר"ל שני אלפים שנה קדמה תורה לבריאת עולם שנא' ואהיה אצלו אמון וגו'. כתם פז אלו ד"ת שנא' הנחמדים מזהב ומפז וגו'. קווצותיו תלתלים וכו' אלו קוצי האותיות וכו' במי הן מתקיימות שחורות כעורב במי שמשחיר ומעריב בהן ר' שמואל בר יצחק פתר קרא בפרשיותי' של תורה שחורות כעורב אע"פ שנראות כאלו הן כעורות ושחורות לאומרן ברבים כגון הלכו' זיבה ונגעים נדה ויולדה אמר הקב"ה הרי הן עריבות עלי שנא' וערבה לה' כימי עולם וגו' דהתורה מרמזת לנו הלכות אלו על ימי החורבן שאנחנו שרוין בארץ נכריה ובפרט על ימים הנמוכים שבשנה כמו קטנות שבספירה וימי תמוז ואב טבת ושבט וז"פ הפסוק ואשה היא הכנ"י כי יזוב זוב דמה היינו הפרישות והתרחקות מאלוף נעוריה. בלא עת רומז על החורבן שלע"ע שכלו כל הקיצין ואין אתנו יודע עד מה וזה נק' בלא עת שהקץ נעלם ונסתר מעין כל חוזה והנה נראה לכאורה ע"פ סבר' שלכן ארך מן החורבן בלא נודע הקץ כדי שתהיה הגאולה העתידה גאולה ושמחה לעומתה בלי ערך ובלי קץ וכמ"ש החוקרים כי כל מה שהוולד שוהה במעי אמו בעיבור יותר הוא בריא יותר בכוחו וכן כל החורבן שהם כדמות עיבור וכדאית' במדר' במצרים היו ישראל כעיבור במעי אמו כנודע לי"ח לכן כל השיהוי' לע"ע ואנחנו מחכים לאור יום ואין מגיד לנו זה מחסדי הבור' כי לפי ערך כובד החורבן וצערינו תגדל השמחה כפלי כפלים עד א"ס ואין קץ. והגם שיש לנו צער בפרט בימים הנמוכים הנ"ל עכ"ז יש לנו לשמוח בשעת התורה והעבודה כי בוודאי כ"ז היה גלוי וידוע לפני בור' כל ברגע שבר' עולמו שהביט מראשיתו עד אחריתו ואע"פ כן לא היה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו השמים והארץ כדאיתא במדרש. והגם שנתן הכל בידי אדם ע"פ בחירתו מ"מ הכל צפוי והרשות נתונה וכמ"ש

כבר בענין שנבר' סדר המסודר מאת הבור' ית' וניתן בו כח להשתנות ע"פ אופן בתוך אופן לפי מעשה בנ"י ואעפ"כ הכל גלוי וידוע לפני הצופה ומביט מגדול ועד קטן וכמ"ש הרמב"ם ע"פ כי לא מחשבותי מחשבותיכם. שבענין זה נלאו כל הלבבות. מחקור לדעת זאת ואין מי שישיג סוד הזה זולתו היודע הכל מעצמותו ב"ה וכמו שנתן לנו את התורה שנעבדהו ע"י והיא היתה כתובה לפניו במרום מגדול ועד קטן כמ"ש חז"ל וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כמ"ש ראשו כת"ם פז ואמר אדמו"ר מהד"ב זצ"ל צירוף כת"ם נוטריקון כהונה תורה מלכות רומז לתלת ראשין כי הכהונה הוא חסד עליון ומלכות היא גבורה דעתיק ותורה היא עמוד' דאמצעית' וזה ראשי כתם פז שדברי תורה הנחמדים מפז שרשם מראשו ואפי' קוצותיו שהם קוצי אותיות מלשון קוצים כסוחים פי' הגם שיש בם איזה דברים המרמזים על החורבן וימי קטנות אשר הם כקוצים לנו והם כלולים בתורה ובמי הן מתקיימין במי שמשחיר ומעריב בהם ר"ל לא כאותן שוטים המעבירים ימיהם בהבל הגם שברצונם לעבוד ה' מ"מ הם מביטים וצופים ובוחרים לעצמם איזה יום שיעבדו ה' ומתנחמים על איזה יום שלא לעבוד ה' באמרם שאין דעתם צלולה בפרט בימים הנמוכים הנ"ל ובאלו אינם מתקיימים רק במי שמשחיר בשעת הבהירות כמו בשחרית ומעריב אפי' בשעת ערבית וחשכות וכמ"ש אדמו"ר הנ"ל שהבן מחויב קודם להתחיל לדבר לפני אביו ולעשות כל יכולתו עד שירחם עליו אביו וכן הדין לענין התפלה ותורה וכל המצות וג' דברי' צריכין חיזוק עד שירחם ה' ויגלה אהבתו וקרבתו ואע"פ שהן שחורות ערבות עלי כמ"ש במד' וכן יהיה עם כל הזמנים וכל הקטנו' חכם לכשירצה יהפוך הכל לישועות וטובות ונחמות:

אחרי מות

כתונת בד קודש ילבש וגו'. נ"ל לבאר דברי הפייטן בנוסח עבודת יוה"כ שכתב על הכה"ג עומד ומשרת כמלאך מיכאל ונראה כי מיכאל רומז לד' בגדי כה"ג כי אותיות מכ"א של מיכאל הם נוטריקין מ'צנפת כ'תונת א'בנט נשאר י"ל של מיכאל מרמזים על מכנסים שבהם שני חלקים על רגל ימין ועל רגל שמאל ור"ת של ימין וס"ת של שמאל הם י"ל וזה עומד ומשרת כמלאך מיכאל שבד' בגדי לבן נעשה מרכבה לשר החסד העליון:

כמעשה ארץ מצרים וגו'. במדר' הה"ד כשושנה בין החוחים. מה שושנה זו אינה בטילה אלא ע"ג ריחה כך ישראל אינן בטלין אלא ע"ג מצות ומע"ט מה שושנה זו אינה אלא לריח כך לא נבראו צדיקים אלא לגאולתן של בנ"י מה שושנה זו עולה על שלחן מלכים תחלה וסוף כך ישראל הן הן בעוה"ז והן הן בעוה"ב מה שושנה זו מתוקנת לשבתות וימים טובים. כך ישראל מתוקנין לגאולת מחר א"ר ברכיה אמר הקב"ה למשה אמור

להם לישראל כשהייתם במצרים הייתם דומים לשושנה בין החוחים כו' תנו דעתיכם שלא תעשו לא כמעשה אלו ולא כמעשה אלו: ובמד' חזית אנה הלך דודך היפה בנשים עכומ"ז אמרו לישראל אנה הלך דודך ממצרים לים לסיני אנה פנה דודך מה כנ"י משיבה לעכו"מז מה טיבכם שואלים עליו אין לכם חלק בו מאחר שנדבקתי בו יכולה אני לפרוש ממנו מאחר שנדבק בי יכול הוא לפרוש ממני כל הן דהו' לגבי הוא אתי הנה ידוע כל מה שבר' הקב"ה לכבודו ברא בשביל עושי רצונו שנקראו ראשית וכל מיני הברואי' מתעלי' בעליית האד'. וכל מיני מאכל יש להם עלי' ע"י איש מעושי רצונו האוכלם שעולים מבחי' דצ"ח לבחי' מדב"ר והיינו כשהאדם האוכלם עובד את השי"ת בכח האכיל' ההוא. נמצא עיקר ביטולם הוא האכילה זה הוא עיקר העלי"ה שלהם וכן בכל מיני הצטרכות האדם עד"ז יש להם על"יה. ובשושנה שעיקרה לריח עד"ז העלי' שלה. ולז"א במדר' מה שושנה אינ' בטילה אלא ע"ג ריחה. כי העליה הוא ביטול עצם יסודם לעלות למקורם. כך ישראל אינן בטלין אלא ע"ג מצות ומע"ט. כי ע"י המצות ומע"ט מכניעין ומבטלין החומריות לעלות ולהדבק באור עליון א"ס ב"ה ומעלין כל הדצ"ח עמהם. ומכ"ש אנשי ישראל הצדיקים אשר בעת עשייתם המצות ומע"ט ממש מתפרשים מהגשם ונדבקין ממש בו ית' ויש אז ממש ביטול להגוף: מה שושנה זו אינה אלא לריח לא נבראו הצדיקים אלא לגאולתן של כו' הגם שאמרו חז"ל אין לך דור שאין בו כאברהם יצחק יעקב משה ודומיהם. וכאשר עינינו רואות ב"ה בכל דור ודור צדיקים יסודי עולם השי"ת יאריך ימיהם ושנותיהם. אל תתמה על עיכוב גאולתינו. כי הפי' הפשוט מורה על גאולה מצרו' המתחדשות בב"י רח"ל. כמ"ש לא מאסתים כו' שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי הדורות. אכן עיקר הכוונה על גאולת נשמות ישראל להעלותן מתחות שיעבוד היצה"ר וסט"א. וגאולה זו האמיתית אינה כ"א ע"י הצדיקים המעלין נשמות ישראל ברוב כוחם וגודל קדושתם לפניו ית' וממשיכין להם מוחין חדשים לעבודתו ית': מה שושנה זו עולה על שלחן מלכים כו' הן הן בעוה"ז הן הן לעוה"ב הנה ארז"ל מאי עוה"ב עולם שכבר בא כב"ר הוא ר"ת כ'תר ב'ינה ר'אשית ששם שרשי נשמות ישראל. ועוה"ז הם שבעת ימי הבנין שבהם עבודת האדם וכפי עבודתם ית' ככה משפיע להם רב טובו. והוא פי' המד"ר שעכו"מז שאלו לישראל אנה ממצרים לים לסיני ר"ל מאז שגילה אלהותו עליכם במצרים ובים ובסיני אנה פנה עכשיו כאמור איה נא אלהיך וכנ"י משיבה מה טיבכם אין לכם חלק בו. ואנו מאז נדבקנו בו במעמד הנבחר: כל הן דהוא לגבי הוא אתי פי' הגם שהוא ית' בלי סוף. ולית לצייר ליה בשום אות וניקוד: עכ"ז מאהבת ישראל עם סגולתו צמצם עצמו כביכול להיותו נמשך באותיו' וצירופי שמות

הקדושים להאיר ולהשפיע להם דרך עבודתם וזהו כל הן דהו"א. הו"א דבר סתר רומז על הבורא הנסתר מכל רעיון מ"מ לגבי אתי כנ"ל מה שושנה מתוקנת לשבתות וי"ט כמ"ש הפוסקים להשלים מאה ברכות כך ישראל מתוקנים לגאולת מח"ר ע"ד הכתוב בצל' אלהים עשה את האדם היינו ברמ'ח איבריו ושס"ה גידיו נגד רמ"ח מצות עשה ושס"ה מל"ת זו גאולת מח"ר: שע"י בירור הרמ"ח מ"ע לקיים מה שאפשר בפועל ומה שא"א ע"י ונשלמה פרים שפתינו עי"ז יתעורר האהבה מה שהיה משיב אחור ימינו ולאקמא לה בימין דיליה ועוד ירצה גאולת מחר. היינו שיהיה אהבה ואחווה ביניהם וזו גאולת מח"ר שתתגלה האהבה כמ"ש כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות ולזה א"ר ברכיה ששורש נשמתו להמשיך שפע מברכה עליונה **י"ה לו"ה** לא תהיו סבורים כשתבאו לארץ ישראל ותהיו במדרגה עליונה לא תצטרכו כ"כ להזהר ממעשה ארץ כנען לא כן אלא תהיו יודעים שגם בארץ כנען אתם כשושנה בין החוחים. ומשיבה כנ"י כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים ואני בצלו חמדתי וישבתי כמו שפירשו רז"ל. ואמרו בגמ' למה נמשלו ישראל לתפוח על שהקדימו נעשה לנשמע ע"ש והקשו בתוס' דתפוח אין פריו קודם לעליו. ועוד דה"ל לאתויי קרא וריח אפך כתפוחים ע"ש באריכות: אכן באמת במדרשים הנוסחא היא מה תפוח ניצו קודם לעליו וכן הוא באמת שהנץ הוא קודם לעלין ולזה נמשלו ישראל לתפוח כמו התפוח ניצו דהוא שרשי הפרי קודם לעליו כך ישראל שרשי נשמתם במקורם בו ית' קדמו לכל העולם וכאמור קודש ישראל לה' ראשית ולא קשה תו קושית התוס':

קדושים

קדושים תהיו. במד"ר א"ר יודן כתיב ואתה מרום. רוממות אתה נוהג בעולמך. נתת כהונה לאהרן לעולם ברית מלח עולם היא. נתת מלכות לדוד לעולם כו' נתת קדושה לישראל לעולם שנא' קדושים תהיו המד' חשב בכאן כי הקב"ה שלא כמדת בו"ד. שכל מתנתו של בו"ד הם לפי שעה ומשתנות לפי שעה ולפי רוח אחרת ואם כן אין מתנתו כלום וכתיב אל תבטחו בבן אדם וגו' כי מאחר שאין בכוחו לתת דבר לעולם רק שמשתנה לעתים ופרקים אין ליחל לו אלא להקב"ה הגם דנחית מדרגוהי בהשתדלות ומשפיע לנו בסדר והנהג' מדה במדה שאדם עושה מ"מ אין שייכות שום מדה אצלו והכל כלול באחדותו הפשוט דלית מחשב' תפיס' ביה ואין כח בפה לאומרו וכאשר השיבותי פ"א לשואלי דבר אשר שאלני בענין הספירות בחקירות הראשונים מאחר שאין לתאר הא"ס בשום ענין. והמקובלים אמרו כי משתלשל ומתלבש בעשרה ספי' והם אחד. קשה האיך אפשר להבין על בוריו עשרה דברים והם אחד. והשיבותי לו ע"פ שכתב

חובת הלבבות בשער היחוד אשר נזהר מלתאר הבורא ב"ה בשום צד ומחשבה. ומ"מ כתב תוארו יחי"ד נמצ"א קדמו"ן ע"ש. וצ"ל איך מתואר בשלשה בחי' כי שלשה אינם אחד אלא צ"ל האמת שהבורא ית' הוא אחד והוא הנמצא והוא הקדמון אלא לפי שאנחנו למטה ואין כח בנו לדבר כאחת שלשה תארים עד שמוכרחים אנו לדבר כ"א בפני עצמו. אבל למעלה כל התארים והשבחים הם אחד באחדות הפשוט וכן הענין בספירות ודי למבין. וז"ש המדרש רוממות אתה נוהג בעולמך כי כל מה שנתת הן הכהונה לאהרן היא לעולם וכן המלכות לדוד כי דוד על שמו נקרא שהיתה מדתו מלכות ומי שרוצה להמליך הבורא ב"ה צ"ל בלבו אפס ואופס וזה רמז דוד בשמו דל"ת וא"ו דל"ת. דהיינו בחי' דלי"ת סובבים אותו מלפניו ומאחוריו כמו שאמר כי עני ואביון אנכי ומי אנכי כי הביאתני עד הלום אלא אתה ה' לבדך הנותן לי כח לעשות חיל להמליכך והוא הו' שבאמצע אותיות דוד שהוא המשכה מחי עולמים: ולזה חסידים הראשוני' היו שוהין שעה אחת לפני התפלה וכן לאחר התפילה דהיינו להתיישב ברוחם ולהוכיח א"ע ולהזכיר א"ע איך הם אפס ואין נגד הבורא וגם אחר כך אחר התפלה הגם שהודו והמליכו את הבורא ב"ה התיישבו ברוחם ויתנו אל לבם כי לא בכוחם עשו את כל אלה רק בכח ה': וכן נתת הקדושה לישראל היא לעולם הה"ד קדושים תהיו כי היו לא כתיב לשון ציווי רק לשון עתיד כי בוודאי תהיו קדושים כי סוף דבר כל ישראל יהיו קדושים לעתיד ויהי' תיקון לכל הנשמות וזה תוכחת מגולה לכל איש ואיש שישים אל לבו הואיל וסופו לתיקון ולהיות קדוש יראה עכ"פ בבחירתו לקדש א"ע מעתה והלאה ויהי' אהוב וידיד לפני המקום ב"ה. והענין הנ"ל שדברנו כי הבורא ב"ה לעילא מכל דרגין הגם שמתפאר ושש בעבודתינו ומתנהג לפי מעשינו רמזו חז"ל במד' שכתבו אלהים קדושים הוא א"ר ברכי' שהוא קדוש בכל מיני קדושות. דיבורו בקדושה דרכו בקדושה הילוכו בקדושה חשיפת זרועו בקדושה מראהו בקדושה קלוסו בקדושה ע"ש דהנה ידוע כי מלת קודש מרמזת על מדרגה גבוה חכמת עליונה לכן אמר במד' שהגם שמתלבש בו"ק ונק' כת"ת אדם לשבת בית. ולכן חשב בכאן ששה מדות מ"מ הוא קדוש ומרומם על כל ברכה ותהלה והכל הוא אחדותו הפשוט והבן:

עוד במדרש. קדושים תהיו הה"ד ישלח עזרך מקודש א"ר לוי כל טובות וברכות ונחמות שהקב"ה עתיד ליתן לישראל אינן אלא מציון ישועה שנא' מי יתן מציון ישועות ישראל כו'. ברכה יברכך ה' מציון שופר תקעו שופר בציון טל וברכה ומים מציון שנא' כטל חרמון וגו' כי שם צוה ה' את הברכה וגו' תורה כי מציון תצא תורה. עזרה וסיוע ישלח עזרך מקודש כו' ומציון יסעדך מציון מעשים שיש בידך כו' ע"ש. רא"א משל לבני מדינה

שעשו שלשה עטרות נתן אחת בראשו ושנים בראש בניו כך בכל יום ויום העליונים מכתירים להקב"ה שלש קדושות מה הקב"ה עושה נותן בראשו אחת ושנים בראשן של ישראל הה"ד דבר אל כל עדת בנ"י קדושים תהיו והתקדשתם והייתם קדושים כו' קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם ע"כ ידוע שהצדיק נקרא בשם צי"ון גימ' יו"סף. ויש ליתן טעם אשר נק' בשם ציון היינו כי שלש אותיות י"ון מציון הם אותיות יו"ה כי הנ"ון הוא חמשים שערי בינה (ומה שהנון הוא בסוף תיבה כי ידוע שבכל הצירופים עצמותו קודם כמו שמבואר בכוונת הנענועים. שצירוף נצ"ח היא ע"ש נ"ח צ"דיק צירופו יו"ה) והצדיק כוללם ומשפיע לכנ"י הוא ה' אחרונה ונק' נקודות צי"ון ומשפיע להם כל מיני טובות וזהו כוונת המד' בכללות ישועה שנא' מי יתן מציון ישועות ישראל הוא שעשועי ית' עם בנ"י עם קרובו ע"י הצדיקים. והנה כתיב ושעשע יונק על חור פתן. והוא הרמז על היחודים הנעשים בימי הספירה שהם ימי יניקה ונק' ע"ש חור פתן כמבואר בפרע"ח בכוונת שביעי של פסח על המאמר בזוה"ק בהאי מילי לא תשאל עכ"ד. ועכ"ז מאירין בו החסדים הגדולים והגם שהם בחי' יונק מאירים בו השעשועים ונמתקים היחודים ע"י העולמות העליונים וליתר ביאור כתיב מן המצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה. כי שורש הספירה מעומר שעורים ושער"ה הוא מנצפ"ך כפולים שהם שרשי הגבורות: ומנצפ"ך גימט' ר"פ וכשנחלקים לה' חלקים ע"ש ה' אותיות עולה לכל אות נ"ו והם אותיות המגבילים הדבר להיות מדבר בעדו כמו אבותינו גואלינו ודומיה' וזהו מן המצר קראתי י"ה ענני במרח' יה ונמתקה ההגבלה ע"י מרח"ב ר"ת רח"ב רב חסד:

(חסר תשלום המאמר)

והיא שפחה נחרפת לאיש ופי' אבן עזרא כי נחרפת הוא מלשון חרפה ע"ש. ונראה ע"פ מ"ש רש"י בחציה בת חורין וחציה שפחה הכתוב מדבר והיא מאורסת לעבד עברי שמותר בה ע"ש. כי הנה עבד עברי הוא בחי' ממוצע שבין מדרגת ישראל ובין מדרגת עבד כנעני כי מדרגת עבד הוא מעולם היצירה בין בחי' עבריה ובין בחי' אמה ולכן מותר לישא ג"כ שפחה. ולכן אמר הכתוב לשון נחרפת לשון חרפה שע"י שהיא נחרפת ומיועדת לו מתגלה חרפתו שאינו במדרגה כישראל גמור כי ישראל בן חורין עדיף ממנו וגבו' במעל':

אמור

שור או כשב או עז וגו'. במדרש הה"ד צדקתך כהררי אל. מה ההרים ראוים להזרע ועושים פירות. כך הצדיקים עושין פירות. ומטיבין לעצמם ולאחרים. למה"ד לפעמון

זהב והגיל שלו מן מרגליות. כך הצדיקים מטיבין לעצמו ולאחרים שנא' אמרו צדיק כי טוב כו'. מה ההרים הללו כובשין על התהום כו'. כך הצדקה כובשת את הפורענות שלא תבא לעולם מה ההרים הללו אין להם סוף כך אין סוף למתן שכרן של צדיקים כו'. ר' ישמעאל אומר הצדיקים שעושין התורה שניתנה מהררי אל הקב"ה עושה עמהן צדקה כהררי אל: עוד שם פ' ל"א. צו את בני ישראל. הה"ד תקרא ואנכי אענך. כמד"א אז תקרא וה' יענה. למען תכסוף למעשה ידיך כו' אמר איוב לפני הקב"ה רבש"ע העליונים ותחתונים ברשותך ואתה למעשה ידיך תכסוף אלא תשגיח על מעשה ידיך כו' ע"ש: הנה ידוע שכל העובדות ומע"ט שאנחנו עושים הכל הוא בעזר הבורא ית' כמ"ש כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. אפס שקצת בחירה מסר השי"ת ביד ב"א להטיב מעשיהם. וזהו פי' הכל ברשותך. אלא תשגיח במעשה ידיך. היינו לקצת הבחירה שבידם. ולכך כשזוכים להכריח ולהטות בחירתם למעשה הטוב כמ"ש גבורי כח כו'. כן מכריחים וממתיקים הדינים. כמ"ש הרב הק' המנו"ח מ"א זצ"ל מנו"כ. שור או כשב או עז וגו'. רומז למדרגת הצדיקים. והי' שבעת ימים תחת אמו כו' כמ"ש בזו"הק דאמא קדישא אחידא ברצועה וממתקת הדינים כן צריכים ישראל הצדיקים להיות במקום האם. ופי' אחידא ברצועה הוא עד"ז שעול' ומתקשט' במעשיהם של בני עולם וביופי מדתם עוברים פנים של זעם ונתמלא רצון ברכה ונדבה להשפיע להעולמות כל מיני טובות והנה הצדיקים הם נעדרים מכל וכל עיקרי מעשיהם אינם כ"א שהוא ית' ישפיע על ידם כל מיני טובו' לעוה"ז ולכל העולמות והם אינם כ"א מעבר להשפעתו הקדושה וזהו פי' צדיקים עושין פירות ומטיבין לעצמן ולאחרים ומתקנים דיוקן האד"ם. וזהו למה"ד לפעמון זהב ר"ל שהם בבחי' זהב טהור ביראתם לפניו יתברך ונעשים כלי ומעבר להשפעתו ית' וזהו של מרגליות גי"ל הם אותיו' יג"ל והוא שם השפעה משם מ"ב ור"ת יג"ל פ"דיון ז"רע ק"דושו ולפעמים הפ"א נתחלפ' בבי"ת בצירוף בז"ק כמראה הבזק רומז על השפע שתתפזר על שארית נחלתו ועל כל העולמות. ויש מפזר ונוסף עוד בגודל תענוג ושעשוע ואלו הצדיקים העובדים כן עבודת מתנה ממש בלי שום גמול כ"א בדרך צדקה הצדקה כובשת על הפורעניות. וזהו צדקתך כהררי אל ר"ל שעובדים ועושים מעש' האבות הק' הנק' הרים ולהרים אלו כיון המדרש באמרו מה ההרי' הללו אין להם סוף ר"ל שעולי' ומתעלים במעשיהם הטובים עד א"ס ב"ה ממש כך א"ס למתן שכרן כי הוא ג"כ ע"ד צדקה וחנינה בלי שום גבול וזהו פי' עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא היינו עולמות עליונים הנק' שיבה ע"י דרך הצדקה הנ"ל נמצאים ומשפיעים חסדים גדולים ורחמים פשוטים בכל העולמות וע"י

התורה שניתנה מהררי אל. היינו תורה הקדומה וחכמה של מעלה הקב"ה עושה עמהם צדקה כהררי אל ומשפיע על ידם כל מיני טובות וברכות לכל העולמות אמן סלה:

והיה שבעת ימים תחת אמו במד"ר ר' יהושיע דסכנין בשם ר"ל אמר משל למלך שנכנס למדינ' וגזר ואמר כל אכסניא שיש כאן לא יראו פני עד שיראו פני המטרונה תחלה כך אמר הקב"ה לא תביאו לפני קרבן עד שתעבור עליו שבת שאין שבע' ימים בלא שבת ואין מילה בלא שבת הה"ד ומיום השמיני והלאה ירצה עכ"ל לפי דברי המד"ר מוכרח כדעת המקובלים שבליל שבת הוא סעודתא דחקל תפוחין קדושין והעלי' למלכות והיא הנק' המטרונה שאת"ל שכוונתו במלת מטרונה סתם על קדושת שבת קשה מה מועיל הטעם שאמר על הציוי שציונו ומיום השמיני וגו' ודי הי' בשבעת ימים ומיום השביעי ירצה כי אין לך שבע' ימים בלא שבת אע"כ כדברי המקובלים ומש"ה צריך להיו' שמונ' ימים שאם יהיו רק שבע' ימי' למשל כשנולד האדם או הבהמה ביום שבת בבוקר אז ירצה דמם ביום הששי שהוא יום שביעי ללידה ולא יראה פני המטרונה היא המל' בליל שבת ולכן צריך שמונ' ימי' וביאור הענין ע"פ מ"ש אשה מכרת באורחין יותר מהאיש ודרכה לבדוק ולעיין היטב אם הגון אם לא וכן המלכות שמים והבן וכן כל אדם יוכל להבין ולדעת במחשבותיו בליל שבת אם תיקן ימי החול כראוי ולפי"ז ניחא ונוכל למצא טעם למנהג העולם שעושין סעודת זכר בליל שבת קודם המילה לילד היולד לפי הנ"ל שעיקר הכנה למילה לזכר הוא עפ"י סעודת' דחקל תפוחין קדישין ולכן עושין סעודת זכר ולרמז ע"ז כי עפ"י אותה סעודה בא שפע קודש על הזכר להכנס לבריתו שאאע"ה:

בהר

וידבר ה' אל משה בהר סיני וכתב רש"י בשם ת"כ מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצו' נאמרו מסיני אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה מסיני אף כולן כללותיהן ופרטותיהן נאמרו מסיני עכ"ל וצריך עוד ביאור דלמה נסמכו והוקשו דוקא למצו' שמיטה ולא למצו' אחרת כיוצא בה דהלא מצינו כמה מצות שנאמרו כללותיהן ופרטותיהן מסיני. ונ"ל עפ"י מ"ש האר"י ז"ל כי השמיטה היא שנה השביעי' רומזת למלכות שמים שיש לה עליה בשמיטה בסוד ושבתה הארץ שבת לה' ע"ש. וכמ"ש בגמרא טעמא דשביעית אמר הקב"ה זרעו שש ושמטו שביעית כדי שתדעו שהארץ שלי היא וזהו ענין קבלת עול מלכותו שנתגלה ע"י השמיטה. ולכן נראה לומר הטעם סמיכות והיקש המצות לשמיטה להורות כי כל המצות לא נתנו לנו לעשות מצות אנשים מלומדה רק להמליך הבורא ב"ה ולקבל עול מלכותו על ידיהם והוא הענין שנתגלה ע"י

שביתת השנה השביעית כנ"ל וז"ש בהר סיני כי הר סיני מורה על גילוי מלכות שמים שנתגלה בעליל וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר אנכי ה' אלהיך ומבלעדי אין אלהים: **במדרש** חזית. מי זאת הנשקפה כמו שחר. ר' חייא רבה ור"ש בן חלפת' מהלכין בהדא בקעת ארבאל בקריצות' וראו אילת השחר שבקעה אורה. א"ל רח"ר לרשב"ח כך תהיה גאולתן של ישראל מצפצפת דכתיב כי אשב בחושך ה' אור לי. בתחלה היא באה קמעא קמעא ואחר כך היא מנצנצת. ואחר כך פרה ורבה ואח"כ מרטבת כו' כמו שחר. אי מה שחר זה אין לו צל כו' ת"ל יפה כלבנה. אי מה לבנה אין אורה ברור כו' ת"ל ברה כחמה. אי מה חמה קופחת כו' ת"ל יפה כלבנה. הה"ד מה יקר חסדך אלהים וב"א בצל כנפיך יחסיון. אי מה לבנה הזו פעמים חסר כו' ת"ל ברה כחמ'. אי מה חמה ולבנה אין להם אימ' כו' ת"ל איומה כנדגלות כגון מיכאל ודגלו וגבריאל ודגלו. ומנין שיש להם אימה שכה"א ויראה להם ע"כ. ובמד' קהלת הכל הולך אל מקום אחד ר"א ור"י רא"א כל מה שברא הקב"ה בשמים בריאתו מן השמים ואשר בארץ בריאתו מארץ: ורי"א כל מה שברא בשמי' ובארץ בריאתו מן השמים. ר"ח בר"י אמר כל שבשמים וארץ בריאתו מן הארץ כו' ע"כ. נבא לבאר פי' אלו המדרשי' ע"ד הידוע שכל בשמים וארץ מסודר לפי הנהגת הבורא ית' אותם. והוא ית' נק' שמים כשחז"ל ע"פ ואתה תשמע השמים. וכנ"י נק' ארץ. כמד"א ואתם תהיו לי ארץ חפץ. כי כל חפצו ורצונו ית' לחדש עולמו בראשית בשביל עושי רצונו. ובהשתלשלות נתהווה ברצונו ית' כנגדם שמים וארץ ממש. ועד"ז כוונת ביאור דבריהם בלי מחלוקת ח"ו כל אחד ביאר הענין יותר. והיינו ר"א ביאר בפשיטות כל אשר בשמים נברא מהשמים ושבארץ מארץ כי כל סיבה נמשכת משרשה כנ"ל: אמנם ר"י ביאר הענין יותר כי הוא ית' עיקרא ושרשא דכל עלמין. ולז"א כל שבשמים ובארץ הכל מן השמים. ר"ל הוא ית' הממציא הכל ומסדרם ומנהיגם. ורחב"י ביאר עוד כענין יותר ואמר שהכל היה מן הארץ ר"ל מצד הכנ"י כנ"ל כי סוף מעשה במחשב' תחלה ועיקר עליית הרצון לבריאת כל העולמות היה עבור עושי רצונו ובשבילם נבראו כי הם ארץ חפץ ומעלים ריח ניחוח לפניו ית' בטוב בחירתם וברורי וקשוטי מדותיהם מארץ רחוקה העוה"ז המלא מכל מיני שפלות. וזהו ג"כ כוונת המד' מי זאת הנשקפ' כמו שחר מ"י רומז לבחי' משפיע הם אותיות מ"י משמי"ם זא"ת רומז לכנ"י כמד"א לזא"ת יקרא אשה. והיא ג"כ מדת מלכות כנודע שהם ממליכין אותו ית' וידוע עוד כי כל אשר יקרא לו נפש חיה הוא שמו ושמות התנאים אלו רומזין לבחי' ושרשי נשמתם ולזה ר' חייא רבה שמו מורה על שורש נשמתו מרכבה למקור החיים חיות הגדול ור"ש בן חלפתא הוא מרכבה לבירורי ניה"ק מעול' החילוף כי

שמעו"ן אותיות ש"ם עו"ן. ר"ל שמבררים שמ"ו ית' מהעו"ן. והיו מהלכין בהדא בקע"ת ארבא"ל רומז למדרגות הנמוכים ועולמות התערובות: בקריצותא מלשון קורץ עין. ר"ל שהבורא ית' בקריצתו ורמיזתו הק' ע"ז יכולים עושי רצונו לברר אותיות הנפילות. כמ"ש נעים זמירות ג"ל עיני ואביטה נפ"ל או"ת מתורתך ואר"ח כך תהיה גאולתן של בנ"י מצפצפת שנא' כי אשב בחושך ה' אור לי בתחלה באה קמעא כו' ואמר ג"פ ואח"ר כ"ך נגד העלאת אותיות הק' שנפלו ע"י ג' בחי' טעמי"ם נקו"דות תגי"ן כמו שביררם ר' עקיבא שהיה דורש על כל קוץ. הנה כתי' ישקני מנשיקות פיהו כטד"מ. כי ידוע ענין הכ"ד אלף תלמידים של רבי עקיבא היה על שלא נהגו כבוד זב"ז. והיו בחי' כ"ד הנק' לשון עיגול בש"ס ורומז כי דברים עגולים לא יצוייר בהם החיבור כידוע ובחי' זו כעין שבירת הכלים. והגם שכתב האריז"ל ששרשם מאות **א**. והיא אות המיתוק. עכ"ז אין סותר דברינו הנ"ל. כי גם שבירת הכלים היו לצורך קיום והעמדת עולמות חדשים כמ"ש שבירתן זה טהרתן. עד שהעמיד אותן רשב"י וחביריו ולכך הוצרכו להיות נשמות גדולות שיוכלו לעלות אח"כ למקורם ע"י רשב"י וחביריו. ובודאי רשב"י וחביריו היו מעלים אותם החבירים ותיקנו אותם כמ"ש אנן בחביבותא תליא והחיו אותם מירידתם ע"י אות **ט** שהוא אות טו"ב וחיים והגם שכתב האריז"ל שרשב"י וחביריו היו מגבורות דגדלות. כן הוא כי האהבה צריכה להיות בהתחזקות גדול שלא יוכל שום קטרוג לבטלה. כמ"ש ימינך ה' נאדרי בכח. ונמתקים הדינים בל"ג בעומר ע"י השם כד"ט הנ"ל העולה ג"ל עיני וגו' כנ"ל. וכ"א הרב הצדיק מוה' לוי יצחק נ"י שבל"ג בעומר הוא גמר הספירה יום ה' בשבוע ה' ואילו הבירורים נעשים ע"י בנ"י השוחרים ומבקשים ניה"ק מהשחרות והם יפה כלבנה. ואמר אי מה לבנה אין אורה ברור כו'. ר"ל כי מי שהוא בחי' מקבל אין אורו ברור כי הוא מצפ' לשולחן אחרים ת"ל ברה כחמה שהאור שיש להם הוא מצד עצמם ממה שהם מכשירים מעשיהם המה מרכבה להבורא ית'. כמ"ש ואוהביו כצאת השמש בגבורתו אי מה חמה קופחת. רומז למשארז"ל רוגזא דרבנן. ת"ל יפה כלבנה. הם הצדיקים המשמרים עצמם שלא יענש שום ב"י על ידם במעשיהם ובדיבורם ובמחשבתם ועל כיוצא בהם נאמר מה יקר חסדך אלהים וגו': אי מה לבנה זו פעמים חסרה כך בנ"י פעמים יורדים ממדרגתם ת"ל ברה כחמה. אי מה אלו אין להם אימה ת"ל איומ' כנדגלות כו' ר"ל שאימת ב"י הי' מוטלת על עכומ"ז כמ"ש שמעו עמים ירגזון וגו' תפול עליהם וגו'. וכולם היו נכנעים ת"י בנ"י: ומנין שיש להם אימה ת"ל וגובה להם ויראה להם. גוב"ה רומז לרצ"ון עליון. ומשם מאיר בחי' יראה טהורה על יחידי סגולה כמ"ש האי כתרא עילאה אוכם הוא לגבי עילת העילות וז"א שי"ש להם יראה

הוא כמו ש"י י"ש עולה כת"ר משם נמשך להם יראה כנ"ל ומשם שורש מדות האבות כמ"ש מה ההרים אין להם סוף כו'. וזה כוונת המד' כגון מיכאל ודגלו וגבריאל כו'. כ' הם מרכבה למדת האבות כנודע: והנה כל השאלות והחלוקות שהזכיר המד' לא החליט ענינם כאמרו אי מה חמה קופחת כו' ת"ל יפה כלבנה הענין הוא כי יש בחי' קופחת אצל ישראל כגון רוגזא דרבנן להכניע שונאי השם כ"א להורות שיש גם בחי' יפה כלבנה כמו שאמרנו. והם הצדיקים המשמרים עצמם שלא יענש שום אדם ע"י. וכן אי מה לבנה פעמים חסירה כידוע שיש בחי' חיסור הוא ירידה ממדרג' לפעמים והירידה היא צורך עליה. והוא הנק' קטנות שני שיבא לידי גדלות יותר. אכן באמרו א"י מ"ה לשון שאלה בלא החליט כ"א ת"ל ברה כחמה. ירצה להורות על אותן צדיקים שאינן צריכין לידי ירידה וקטנות זו שהם בבחי' ברה כחמה ועליהם נאמר וישבתם לבטח בארצכם. ועד"ז יתפרשו כל המד' הנ"ל במלת אי מה שאמר בכולן. ועוד אפשר שרמזו במלת א"י מ"ה שמורה על הבירורים הנעשים במדות הנ"ל כעין הבירורי' הנעשים מי"א סממני הקטורת ובאים לבירור מ"ה החדש וזה א"י מ"ה והבן:

בחוקתי

והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים. פירש"י אטייל עמכם בג"ע כאחד מכם ולא תהיו מזדעזעים ממני. יכול לא תיראו ממני ת"ל והייתי לכם לאלהים עכ"ל. וצריך ביאור שתחלת דבריו שהטיול יהי' באופן שלא תהיו מזדעזעים ממני. ואח"כ מסיים יכול לא תיראו ממני ת"ל והייתי כו' ש"מ שיהי' גם בחי' יראה אכן נראה עפ"י פי' המשנה שאמרתי במס' אבות ר"ח ס"ה אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאילמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו עכ"ל: ופי' המשנה כפשוטה היינו שאנחנו מחוייבים להתפלל בשלום המלך יר"ה שישב השקט ובטח ושאנן מפחד רעה. ויהיה שלום בחילו ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח. כי בשלומו שלום לנו ובעין חמלתו משגיח עלינו לטוב לנו. אכן באם כפשוטה לבד הל"ל הוי מתפלל בשלום המלך. וגם מה שייכות שאילמלא מוראה להשלום אלא יש לרמוז בדברי רז"ל שכוונתם ג"כ התנהגות בני המדינה ועם המלך שאנחנו מחוייבים להתפלל שתהיה אימת המלכות מוטלת על עמו. ולא שיעבדו להמלך באהבה לבד בלתי יראתו תמיד על פניהם כי אז יעשו מה שלבם חפץ באמרם שהמלך אוהבם ולא יענשם ויכנסו כולם אליו ברצונם בלי שום יראה וישבו יחד אתו תמיד כולם ויתרשלו בשמירת מצות המלך ופקודתו. ע"כ הטוב לירא מאוד גם כן מפני המלך וכשיש אהבה ויראה אז המלכו' מתנהגת כראוי וזה הוי מתפלל בשלומה ש"מ. היינו בשלימות של מלכות אהבה ויראה שאילמלא מורא' איש את רעהו חיים בלעו: ואל

יאמר על כל פשעים תכס' אהבה: ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא וכמ"ש ירא את ה' בני ומלך וע"פ התדמות זה גם במלכות שמים י"ל כן: דהנה עיקר העבודה להש"י ע"י האהבה הגדולה ברשפי אש שלהבת יה ולדבקה בו בכל מינה אהבות שאנו מרגישין בתענוגי עוה"ז יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו ושוגה בה תמיד כאלו חולה חולת האהבה כמ"ש הרמב"ם בזה"ל בסוף הל' תשובה ע"ש ולפי קשוט הנפש במע"ט תגדל האהבה עד שמגודל התענוג יוכל האדם לבא לידי כלות הנפש ותשוקתה להפרד מן הגוף כדי להתדבק במקור החיים בחי החיים ואמרו רז"ל וע"כ אתה חי. פי' שתצרף בעבודתך בחי' יראה וחרדה ובושה מלפני רם ונשא עקרא ושרשא דכל עלמין וע"י בחי' היראה נתהוה בחי' הצמצום והגבול וישוב דבר על מכונו כידוע לבאי בסוד ה'. וז"ש ר"ח ס"ה הוי מתפלל בשלומה של מלכות כלו' שתתפלל לה' שיתן לכם שלימות של מלכות שמים דהיינו האהבה וגם היראה בעת שתמליכו אותו בתורה ותפלה ומע"ט שאלמל' מוראה פי' שלולא היראה ותעבדו רק בבחי' האהבה אז איש את רעהו חיים בלעו איש רומז להקב"ה ורעהו זה האדם שעובדו בדביקות ותענוג ונק' רעים ואחים להקב"ה כנודע יהיו חיים בלעו כי מחמת התענוג והדביקות תתפרד הנפש מהגוף לגמרי ולכן התפלל גם בעד הירא' וזהו שלומ' של מ"ש כי בע"כ אתה חי ע"פ האדמה עוד אשר קצב לך ימי חלדך. ולפי"ז ניחא שהקב"ה הבטיח אם בחקותי תלכו והתהלכתי בתוככם כלו' יהיה הטיול עמכם בג"ע והו' תענוג הנשמות ודביקות הנפלא. ובזה לא תהיו מזדעזעים ממני כי אדרבה מגודל כשפי אש תכלה הנפש לבוראה ית'. יכול לא תראו ממני. כלו' כיון שלא תראו ממני תגיעו להתפשטות הגשמית ותהיו אפס ואין. כענין שנא' בנדב ואביהוא בקרבם לפני ה' וימותו שגם הם קרבו א"ע יותר מדאי ונשארה נשמתם במקורם כנודע. ת"ל והייתי לכם לאלהים שתהיה עבודת היראה מצורף לבחי' האהבה לצמצם אותה ולהגבילה:

א"י כי הטיול בג"ע הוא שהקב"ה משתעשע בנשמות הצדיקים וגם קודם שנברא העולם היו נשמות הצדיקים שעשועיו יום יום ובעבורם נברא העולם כדאיתא במד' נמלך הקב"ה בנשמות הצדיקים וכו'. וע"י זה השעשוע הגביל הקב"ה מדתו א"ס לבחי' סוף ושיעור וגבול ועולם לעולם בדרך השתלשלות עד שנברא זה העולם וזה נק' והתהלכתי בתוככם. פי' כל עיקר הילוך שלי ממדרגה למדרגה הוא בתוככם ע"י השעשועים שאני מקבל תענוג ממעשה ידיכם. יכול לא תיראו ממני כלו' שמחמת החיבה הגדולה שנודעת לכם כי בשבילכם נברא העולם וכל מדרגות השתלשלות. לא יהיה לכם ח"ו אימה ובושה רק

בבחי' אהבה לבד וזה לא יתכן כמו שאמר התנא בצירוף ויהי מורא שמים עליכם ע"ש. ת"ל והייתי לכם לאלהים שהו' בחי' היראה שצריך להיות ירא ה' תמיד:

נשלם ספר ויקרא. בעזר אל איום ונורא

ספר במדבר

במדבר

וידבר ה' אל משה במדבר סיני. במדרש. מכאן שנו חכמים בשלשה דברים ניתנה התורה באש ובמים ובמדבר. באש מנין שנא' והר סיני עשן כולו וגו'. במים שנא' גם עבים נטפו מים. ובמדבר שנא' וידבר ה' אל משה במדבר סיני וכו'. ואיתא עוד שם איש על דגלו חיבה גדולה חיבבן הקב"ה לישראל שעשאם דגלים כמלאכי שרת ומנין שהוא אהבה שנא' הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה. ר' יהודה אומר הביאני אל בית היין למרתף גדול של יין זה סיני וכו'. ד"א איש על דגלו הה"ד ימצאהו בארץ מדבר מציאה גדולה מצא הקב"ה את ישראל שנא' כענבים במדבר מצאתי ישראל לכך ימצאהו בארץ מדבר. מדבר הי' העולם עד שלא יצאו ישראל ממצרים. ובתוהו יליל ישימון תוהו ולילה הי' העולם עד שלא יצאו ישראל ממצרים ועד שלא קבלו את התורה וכיון שקבלו את התורה מהו אומר יסובבנהו יבוננהו. יסובבנהו שהקיפן בענני כבוד. יבוננהו שהבינם בד"ת. יצרנהו כאישון עינו עד היכן נצרן כביכול עד כאישון עינו וכו' ע"ש עד גמירא: ומקודם נפרש הפסוק איש על דגלו באותות לבית אבותם מנגד סביב לאוהל מועד יחנו. הקשו המפרשים לפי מ"ש רש"י בפ' יתרו בפסוק ויחן שם ישראל נגד ההר למזרחו וכל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח ע"ש. והלא הכא היו חונים סביב למשכן זה לדרום וזה לצפון ולמה כתיב מנגד. נ"ל לבאר הרמז שרמז רש"י בדבריו ונבאר כסדר הפסוק. ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני פירש"י בשם המכילתא מקיש נסיעתן מרפידים לביאתם למדבר מה ביאתן בתשובה אף נסיעתן בתשובה ע"ש. דהנה כל אדם מישראל אין לך אחד שאין לו שעה תשוקה ואהבה והתעוררת להמקום ב"ה מחמת שחלק אלהות שבו מרגיש מתיקות הבורא ב"ה ואמתתו. רק מחמת חטאתיו מקודם ונשאר איזה אהבה חיצונית ותאוה טפשית בלבו היא מבלבלת עוד את מחשבתו ומפסיק האהב' להמקו' ב"ה מחמת שמרגיש עוד מתיקות הרע אשר טעם מקודם רק אם נתעוררהאדם בתשובה שלימה באמת מעומקא דלבא ומשליך במצולות ים כל חטאתיו ומתחרט ועוזבם כראוי אז מרגיש ג"כ מגודל האהבה למקום ב"ה איזה מתיקות גם מבחי' עזיבת החטאים וכאלו השליך מעליו איזה משאוי גדולה. וכן היה הענין כשנסעו ישראל מרפידים ששם היו

רפויי ידים מהתורה ומצות כמ"ש חז"ל ויסעו משם באהבה ובתשוקתם לעזוב הדרך הרע כמו האהבה ותשוקה שהיתה בבחי' ביאתן להר סיני כי היו אז במדרגה גדולה ובבהירו' וז"ש מקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני לומר לך כי גם נסיעתן מרפידים לא היו בע"כ רק באהבה וחשק לעזוב ולהשליך מעליהם בחי' רפידים: ויחן שם ישראל נגד ההר בלב אחד למזרחו וכל מקום שנאמר נגד פנים למזרח דהנה שם נג"ד ר"ת נ"א ג'בור ד'ורשי הוא בת"ת ודיוקן אדם ומשם יוצא האורה לכל הספירות ולכל הבחינות כי הוא הממוצע והוא מזרח כי הוא זורח ומאיר לכולם וכשבאו ישראל להר סיני היה פניהם כל פינה שהיו פונים לבחי' מזרח שהוא אלהי ישראל המאיר וזורח ונרמז במלת נגד. ולכן ניחא ג"כ הפסוק איש על דגלו מנגד סביב לאוהל מועד יחנו דעיקר הענין שהיו פונים למזרח הנ"ל והיו מתיחדים עם אלהי ישראל ע"י צירוף שם הנ"ל שהוא מורה **כ** נו"ן שערי בינה שמשם יוצא השפע ומתפשט בת"ת ואז הוא **גד** שהוא היחוד גימל עם דלת כנודע גומל דלים וסוד צורת גימ"ל מפורש בזוה"ק ובכתבי האריז"ל שעפי"ז ניחא לבאר היחוד שיש בתפלת המנח' מהחזה ולמעלה כי הגימל בצורתו הוא בחי' יסוד והבן: ועתה נבאר דברי המד' הנ"ל מ"ש בשלשה דברים ניתנה התורה אש ומים ומדבר והוא כדאי' בזוה"ק ח"א מסטרא דימינ' איתיהבת אורייתא וח"א מסטרא דגבורה ע"ש ושניהם אמת. דהנה אית' בגמר' דשבת דף פ"ו ע"ב שבאו ישראל למדבר סיני בר"ח דיליף בג"ש ביום הזה מהחודש הזה. ויומא קמא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא. בשני אמר להו ואתם תהיו לי ממלכת כהני'. בשלישי עביד הגבל' ע"ש. דהנה ישראל בנסיעתן מרפידים ויבואו מדבר סיני רמז שבאו לדביקות המוחלט והתפשטות הגשמית והמדות וזה נק' בשם מדבר כנודע ולכן לא אמר להו ולא מידי כי שם אין אומר ואין דברים רק אפיסה המוחלטת ודביקות באחדות הפשוט. וביום השני התחיל לומר אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים וגו' דהיינו שסיפר להם גבורו' הש"י וגודל כוחו כדי שייראו לפני השי"ת ויקבלו התורה באימה. והוא כמשל שהמשילו חז"ל במדרש כשהסוחר יש לו סחורה רעה הוא מדלג וקופץ מקונה אל קונה לבקש אחד אשר יקנה מאתו משא"כ הבורא ית' ויתהלל בסחורה הנחמדה מזהב ומפז רב אינו נצרך לבקש קונה כי יש לו קופצים הרבה. ולכן התחיל לספר גבורו' וידו החזקה. כלו' שאתם אם תקבלו את התורה תשמרוה באימ' וביראה. בשלישי עביד הגבלה והראה להם שכל התגבלות העולמות וכל הבריאה לא היה אלא בשביל בנ"י. וזה שחשב המד' כי ניתנה במים הוא בחי' אהבה. ובאש הוא בחי' יראה ובמדבר רמז לקו הממוצע וגיבול העולמות כי מי שהוא בקו האמצעי הוא נוטה הן לחסד הן לדין ולכן הוא נמשל למדבר כמ"ש במדרש מה המדבר הזה הפקר

כן כל מי שרוצה לקבל התורה מוכרח להיות כהפקר דהיינו שהאדם יהיה מופקר לפני השי"ת כמדבר דהיינו אם ישפיע לו בחי' אהב' יעבדהו באהבה ואם ישפיע לו בחי' יראה יעבדהו ביראה והוא הקו הממוצע. וכ"ש בפסוק הביאני אל בית היין. למרתף גדול של יין שהעלה אותם לבחי' אהבה הגדולה היוצא מעולם התענוג והוא נרמז במלח מרת"ף גימ' תש"ך והוא עשר פעמים חס"ד של יין היוצא מכרם עליון של תענוג. וכן דרשו חז"ל ימצאהו בארץ מדבר וגו' מדבר היה העול'. תוהו היה העולם עד שלא ניתנה התורה וכו'. כי המדר' מרמז לנו שורש התורה שיצא מעולמות הגבוהים ונעלמי' שהקב"ה כביכול משתעשע בעצמותו לברא את העולם ברצונו הפשוט וכיון שאין לנו השגה להבין מהות הרצון לכן נק' מדבר ותוהו כמו הדבר השמם מבלתי משיג את מהותו ושם מצא לישראל שרצה בנו ובשבילנו ברא את העולם ומהות הענין להבין איך ומה נלאו כל הלבבות מחקור זאת. אח"כ דרך השתלשלות בא לבחי' חכמה שרמז המד' במלת יסובבנהו כי יס"ב גימ' ע"ב והוא החס"ד. וזה שהקיפן בענני כבוד כי ענן רומז אל החסד כמ"ש בזוה"ק על פסוק ויבא משה בתוך הענן סוד מלאך מיכאל. ומ"ש בזוה"ק פרשת פנחס ישת חושך סתרו ענן וערפל סביביו שהם חו"ב פי' כי החו"ב מלבישין לעתיק והם סוד חו"ג דלעילא כנודע. ואח"כ יבוננהו שבא עד עול' המציי' ציורין ואח"כ יצרנהו כאישון עינו דהנ' המדקדקים פי' מלת אישון בנו"ן יתירה מאותיות האמנת"יו שהם להקטין הענין ומלת אישון הוא על שם איש קטן הנראה בבבת עין ולכך נקרא אישון עין והוא מורה ומרמז על בחי' ישראל והוא שהבורא ב"ה רוצה להיות אלהי ישראל ולהתענג בעבודת בני אדם ולהשתלשל במדותיה' וזה נצטייר במחשבה קדומה שהביט והסתכל עליהם וז"ש עד היכן נצרן עד כאישון עינו כי משם ההשגחה עליהם לטובה לכל הברכות והבן היטיב: **איש על דגלו** במדרש הה"ד ימצאהו בארץ מדבר כו' שנא' כענבים במדבר מצאתי כו' מדבר היה העולם כו' עד היכן שומרן כו' עד כאישון עינו כו' ע"ש ידוע שמהיות רצונו וחפצו ית' לחדש העולמות בשביל עושי רצונו צמצם א"ע כביכול מעצמותו ית' שהוא בלי סוף ולית לצייר ליה בשום אות וניקוד קדם דברא עלמא ובחי' א"ס נק' מדבר ושם ימצאהו לב"י והתבונן במחשבתו ית' איך יקבל תענוג מהם בהתבררותם האור מתוך החשך והתבררות ניה"ק מתוך השבירה כמו שנתברר בעת יציאתם ממצרים בשבע שבתות תמימות השבעה מלכין עד וימלוך תחתיו הדר והוא השלימות דהנה בכל הענינים יכול להיות ח"ו איזה שבירה וירידה כשעולה ע"ד האדם שום התפארות בעבודתו לומר כי אני אמליך את הבורא. עד התבררותו האמת שמהדר הכל אליו ית' כי הוא הנותן כח לעשו' חיל בתורה ועבודה כאמור כי מתוך הכל זה הוא תיקון והתבררות

אמיתי והנה ידוע כי בירור הז' מלכין ותיקונן הוא דיוקן אדם מלך הדר ושם אשתו מהיטבאל בת מ"ט ר"ד היינו העלאות המ"ט שערים שירדו כמו שמעלים ומבררים אלו השערים בפרט בז' שבתות אלו. והנה אמרו רז"ל הוסיף משה יום אחד מדעתו. שרצונו היה שתנתן התורה ביום נ"א לספירה שיתגלה שער הנו"ן ולא ניתקן אז בתיקון גמור כידוע. שאמרו רז"ל גדולה עבירה ששוברת לפניה ולאחריה וע"י חטא שאח"כ שאמר לו הקב"ה לך רד לא עלה התיקון אז בשלימות גמור והיינו מ"ט ר"ד לא היה יכול להתברר כ"א מ"ט שערים עד לעתיד אי"ה ב"ב שיתברר בתיקון גמור כמו שעלה ברצונו ית' וזהו פי' המדת עד היכן שומרן כאישון עינו דהנה פירשו המפרשים ז"ל אישון הוא מלשון איש ע"ש דיוקן איש קטן הנראה בעין והנה אדם המביט בעין חבירו ורואה בו דיוקן באמת אין האדם המביט דבוק בעין חבירו כ"א באפס מה כמו שאמרו באשה שמסתכל' בימי נדתה במרא' הזכוכית נעשה במקום הבטה כתם ע"י דביקות העין ובאמת זה לא אמר הכתוב כ"א לשבר האוזן כי לא כן עושי רצונו אשר בשרשי נשמתם הם דבוקים בו ית' ביחוד נפלא והנה אמרו המפרשים על נו"ן ההוספה במלת אישון הוא להקטין הדבר ודומה לו כתיב האמינון אחיך ואמת דבריהם אכן להטעים הענין נאמר כי פי' אישון הוא אי"ש נו"ן והיינו התבררות הדיוקן אדם ע"י נו"ן ש"ב. וזה נק' הקטנות וצמצום הדבר ולז"א שכל נו"ן בסוף תיבה מורה על התקטנות הענין וזה אישון מורה על התיקון דיוקן אדם כאשר הבורא ית' התבונן במחשבתו כמו שתקנו בנוסח קדיש בעלמא די ברא כרעותיה משא"כ אדם העושה כלי או שום ענין אינו יודע אם יוגמר בכי טוב כאשר נצטיירה במחשבתו בלי שום גרעון ושבחו ית' הוא כי העולמות יתוקנו אי"ה ב"ב בתכלית השלימות כמו שהיה בעליית רצונו ומחשבתו ית' וזהו כאישון עינו ר"ל כאיש שעלה ברצונו ועיונו ית' שהיה מרכבה שלימה אליו ית' כמו שנבאר דהנה בפ' גדול אדונינו ורב כח אמרו באידרא רבא קדישא שהוא תקונא תנינא דדיקנא ע"ש ובמקום אחר אמרו שהוא בשיעור קומה כמבואר בכתבים והניקוד הוא ניקוד אוחזה בסנסיני"ו מקום השדיים ולפי הנראה הם כוונת שונות. אבל באמת הם כוונה אחת דהנה זה הפסוק הוא במזמור כי טוב שהוא נגד יסוד כמבואר בכוונות (ומזמור שירו לה' שיר חדש הוא בחסד ולכך נרמז בו רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה וגו' כמ"ש בזו"ח שיר השירים. כד איתגלי' אות **צ** כגוונא דהאי אחר דזקיפא דהמן ההוא מקטרגא עריק ולזה בזה המזמור בהתגלות יד חסד כתיב לעשות נקמה כו') וכשכנ"י מתקשטת בתיקוני' ושפירו דאתתא הנ"ל אזי נתוסף ית' בעוז וחדוה ואתיילד יוסף. ואחז"ל כשהלביא רוצה להזדווג ללביאה מי יכניס ראשו ביניהם בודאי דמו בראשו

ולזה מלביש א"ע בתיקונ' דיקנא. ומדחה ומשבר כל המעיקים והמקטריגים ועד מהר' ירו"ק דבר"ו מרצה את כנ"י ושולח אמר"תו ארץ כמבואר בכוונות. והנה כתיב ואין נסתר מחמתו כמו שאמרו בזוה"ק וכמ"ש ועוד ירצה כביכול בהתחמ' עצמו להשפיע לעולם כ"ט נסתר בו האי"ן והיינו ויי"צר אלהים את האדם צורה בתוך צורה ולזה בברכת כהנים שממשיכין הי"ג תיקונין דא"א בט' תיקונין דיקנא לששה תיקונין דנוקב' נגד י"ג יודי"ן ט'ווין ששה ההי"ן הם גימ' כ"ח ועי"ז הוא ית'משפיע לכנ"י כל מיני טובות ולזה ניתקן אחר זה ברכת שים שלום כו' עלינו ועל כ"י. ואז המרכבה בתכלית השלימות וממילא כל השפע אינה יורדת כ"א לכנ"י וזה כוונת הפסוק גדול אדונינו ורב כ"ח לתיקונים הנ"ל וסידר אח"כ השולח אמרתו כו' יש ל"ח דברו י"ג ע"ב שלח י"ג הויות והי' מורה על מילוי יודי"ן. ישב רוחו יזלו מים. זה השם הוא ביסוד ולפעמים נתחלף היו"ד במ"ם ונק' מז"ל כמ"ש במזלא תליא וביסוד הוא מזל ומזיל ומשפיע ית' כל מיני שפע וחסדים וכל הטובות לב"י אכי"ר:

לשבועות

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני בחודש השלישי היינו בהתחדשות שמקודם הוציא אותם מכור הברזל ממצרים ואכלו העוגות שהוציאו ממצרים וטעמו בהם טעם מן ואחר כך עלו למעלה יותר והוריד להם הקב"ה לחם מן השמים ובשר מן השמים וזהו התחדשות השלישי שבאו למעלה יותר וקרבו לפני הר סיני לקבל התורה הקדושה וזה החודש הוא מזל תאומים שמורה שהקב"ה עם עושי רצונו הם כתאומים כביכול וכמ"ש המחקרים שהתאומים אם לאחד ח"ו לא טוב גם להשני כן ואם טוב לאחד טוב להשני דבר מזלי' הוא שנבראו בשעה אחת כן הבורא ב"ה כביכול עם עושי רצונו כתאומים ולזה נק' יש"ראל שהוא יש"ר א"ל ששוים לאל וגם הוא רא"ש ל"י ולזה קרבו לפני הר סיני בחודש השלישי ונתגלה להם הקב"ה ודיבר עמהם כאיש א"א. לפי שהוא מזל תאומים: עוד בחודש השלישי שניסן הוא כנגד אברהם ואייר כנגד יצחק: וסיון כנגד יעקב:

ביום הזה באו מדבר סיני ופירש"י לא היה צריך לכתוב ביום הזה אלא שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנם נראה לרמוז בדברי קדשו כי באמת בכל שנה ושנה כל ימי עולם נתגלה הדבר ההוא שהיה בימים ההם כגון בימי פסח שיצאו ממצרים. גם בכל שנה יש נפשו' מישראל שיוצאים ממצרים וגם בחודש הזה כיון שקרבו לפני הר סיני נתגל' ג"כ שיוכלו לקרב א"ע להקב"ה ולקבל התורה ולקרב עצמן לפני הר סיני סיני"י מלשון שנאה שישנא לכל דבר רע כמ"ש חז"ל סיני שבו ירדה שנאה לעכומ"ז ר"ל

למעשה עכומ"ז. ולזה צריך כל אדם כשבא ר"ח סיון עד חג השבועות לקרות באותו עסק התורה ולהמשיך לו זה הקדושה שנתגלה ביום זה וזהו שפירש"י שיהיו דברי תורה חדשי' עליך כאלו היום נתנם דהיינו שבאמת נתגלה כל דבר בעתו כמ"ש: באו מדבר סיני ר"ל שעשאו עצמ' כמדבר הזה שהוא רק ואין בו שום דבר טוב גם הם חשבו עצמם כמדבר שלא התחילו בעבודת ה' כלל:

ויסעו מרפידים וגו' ויחן שם ישראל נגד ההר ופירש"י ויחן כאיש אחד בלב אחד דהיינו לאביהם שבשמים נגד ההר למזרחו של ההר כ"מ שנא' נגד אינו אלא פנים למזרח נראה לפרש ע"ד שפירשתי במקום אחר מה דאיתא בגמ' אין לשון אלא במים שלנו ותוכן הדברים שלנ"ו הוא שם הקדוש נג"ד יכ"ש שפירושו של זה השם הוא נג"די כ'בוד ש'מים וזהו שלנ"ו שהקב"ה הוא שלנו ומייחד שמו על עמו ישראל וזהו שפירש"י נגד למזר"חו של ההר ר"ל מלשון ויזרח השמש שחנו נגד זריחת הקדושה של הקב"ה ומזר"ח הוא אותיו' מחזר כמשל הלבנה שהיא כדור שחור ואין לה רק מה שמקבל' מהשמש וזה האור שמקבל' מהשמש היא מחזר' ומאירה לכל העולם. כך צריך אדם להתנהג כשבא לו זריחת אור ושכל מהקב"ה הוא צריך להחזיר זה ולעבוד בזה השכל להקב"ה: ומשה עלה אל האלהים כי מחמת שכל ישראל הכינו עצמן לקדושת ה' ופרוש לפי דורו ולכך היה יכול לעלות למעלה אל האלהים. ורש"י פי' שכל עליותיו בהשכמה היו. נראה שרש"י בא ללמדינו איך היה משה עולה לשמים כי בודאי ברגלי בשר לבד לא היה יכול לעלו' לשמים. ולכך פירש"י כל עליותיו בהשכמה היו דהיינו שהשכי' שכלו להקב"ה ובזה נשאו לבו ועלה לה' וכמו שפירש"י ע"פ וישא יעקב את רגליו שנשאו לבו ללכת. וזהו השכים ונפל פסוק בתוך פיו הרי זה נבואה קטנה ולא אמרו הניעור משנתו ואמרו השכים דווקא דהיינו ג"כ כנ"ל שהשכי' שכלו להקב"ה. וכשהוא הקריב א"ע לה' אז ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב. ר"ל באותה קדושה עצמה ששמעת. ותגיד לבית ישראל. ר"ל שיקשור בידו את ישראל להקב"ה:

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. הנה אמרו חז"ל אין ועתה אלא ל' תשובה. כי היצה"ר בא לאדם ואומר לו היאך אתה יכול לעשות תשובה הלא אתה מלא פשעים. ובוודאי אין האמת כך כי האדם הרוצה לעשות תשובה באמת צריך לומר אמת שאני מלא פשעים ומה שעבר עבר ומעתה אני רוצ' לעשות תשובה לשוב לה' בכל לבבי ולזה אמרו חז"ל ועתה הוא לשון תשובה: אם שמוע תשמעו. פירש"י אם תקבלו עליכם לשמוע יערב לכם מכאן ואילך. וזהו תשמעו בקולי כי הקול הוא רחמים פשוטים כי הקול הוא פשוט והדיבור הוא מחלק להקול לכל מה

שרוצה לדבר בו ולזה הדיבור הוא קשו' והקול הוא רק רחמים וזהו תשמעו בקולי ויערב לכם מכאן ואילך והייתם לי סגולה מכל העמים. נראה לפרש ע"פ משל למלך שפיזר אבנים טובות ומרגליות יקרות ובוודאי מי יתאוה ביותר אחריהם בודאי הבן מלך שהוא יודע כמה חביבין הן ואין אחר יודע כ"כ. וכך הקב"ה פיזר הני"ק בכל העמי' ובכל הארץ ומי מברר אותן בוודאי בניו עושי רצונו. וזהו והייתם לי סגולה מנל העמי' ר"ל שאתם תבררו סגולת המלכים היינו הני"ק. מכל העמים. מה שהוא מפוזר ומפורד בין העכום"ז. וזהו כי לי כל הארץ. ר"ל שבכל הארץ יש ני"ק השייכים לי: ושמרתם את בריתי. ר"ל כי יש אנשים שמקוים בכל יום שיזכו לשמור הברית לזה מבשר הקב"ה שתוכלו לשמור אותו: א"י דהברית היא אבר ההשפע' ולכך ההשפעה שהולך מהקב"ה נק' ג"כ ברית וזהו ושמרתם את בריתי שאתם תשמרו כל ההשפעות שבא מאתי שיהא הולך רק אצליכם. וזהו ג"כ פירוש הפ' והקימותי את בריתי אתכם: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. נראה לפרש ע"ד ששמעתי שהריב"ש הקדוש אמר כשהגיע ר"ח ניסן שהוא ראש השנה למלכי' והושיב כל מלאך על כנו וכשרא' מלאך אחד שלא ישר בעיניו היה ממנה אחר תחתיו. וזהו פי' הפסוק ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ר"ל שאתם תמנו ותמליכו כל המלאכים המשרתים אותי לכל הישר בעיניכם:

ויבא משה ויקרא לזקני ישראל וישם לפניהם. ר"ל כמו שפירשתי למעלה כה תאמר לבני ישראל באותו קדושה עצמה. וזהו וישם לפניהם שהיה משים לפניהם הדברים כי יש בם ממשות וכל העם רואים הקדושה שיש בדברים האלו:

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך. ר"ל שאדבר עמך בקדושה קטנה כדי שיוכלו כל ישראל להבין מה שאני מדבר עמך:

ויאמר משה אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה. דהנה העובד ה' על מנת לקבל פרס נק' במדרגת אשה בחינת מקבל כאשה. אבל העובד לה' כדי לעשות נח"ר להקב"ה ולא לשום תועלת עצמו זה נק' בבחי' זכר. וז"ש מרע"ה אל תגשו אל אשה ר"ל שלא תעבדו את ה' בבחינת אשה ע"מ שתקבלו שכר רק כדי לעשות נח"ר להבורא ב"ה וב"ש:

ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה. דהנה איתא במדרש שביום מתן תורה בקשו להתנמנם בבוקר ושנתם ערבה להם עד שעוררן מש"ר ע"ה לקבל את התורה ע"ש. ואמר הצדיק הגאון מהור"ר לוי יצחק זצ"ל חלילה לחשוב על עם קודש שנפלו בתרדמת העצלות והשינה ביום הנכבד שידעו שיתן הקב"ה את תורתו להם. אלא י"ל דכוונתם הי' לש"ש שמיום שני בסיון שהתחילו לעשות הכנה לקבלת התורה ועבדו בכל כוחם

ובמחשבותם הקדושים עד שנפל עליהם ליאות ועייפות והיו מתייראים פן לא יוכלו לקבל את התורה במחשבה צלולה כראוי. ע"כ נתנו שינה לעיניהם ולעפעפם תנומה בכדי שיתחדשו מוחותיהם ויתחזקו עשתונותיהם בבהירות לקבלת תורה הקדושה עכ"ל. והנה מפשוטו של מקרא דכתיב ויוצא משה את העם וכ"מ דכתיב עם הם פשוטי בני אדם כנודע. ולכן ניחא לומר עליהם שהיו ישנים ונרדמים עד שהקיצן משה ויוצא אותם לקראת האלהים. ואף גם לפי מה שאמר החסיד הנ"ל דכוונתם היה לש"ש. מ"מ מוכרע שלא היו אותם האנשים במדרגה גדולה כי מי שנכון לבו בטוח בה' אינו צריך להכנה ומתחזק בבטחונו להלוך אל ה' ולעבודתו ומן השמים ירחמו לחזק מוחו ולתת לו בהירות אמנם מי שאינו דבוק בבוראו בדביקות כראוי אינו בוטח בו כראוי ומתנהג ע"פ דרך הטבע ושומר מוחותיו ומחשבתו וישן בשעת שינה וכן שאר ענינים הגם שגם זה לש"ש מ"מ אינו במדרגה גדולה כמשליך על ה' יהבו ואינו משגיח ע"ע לשמור נפשו עפ"י דרך הטבע. והנה ידוע כי כל מה שהאדם מחשב ומדבר ועושה למטה. מעורר מדה כזאת למעלה ולכן כתיב ויוצא משה את העם דייקא שהיו במדרגה קטנה ובקשו לשמור מוחותם עפ"י דרך הטבע ושינה והקיצן משה והוציאן לקראת האלהים כי אלהי"ם גימ' הטב"ע כי ע"י דרך הטבע שדרכו בו נתעורר שם אלהים וזה ויתיצבו בתחתית ההר במדרגה קטנה:

בפרשת אמור וספרתם לכם וגו' עד תספרו חמשים יום. והנה על לשון חמשים יום כתב רש"י שהוא מקרא מסורס וה"פ עד חמשים יום שהוא יום חמשי' ולא עד בכלל תספרו ע"ש. ואפשר לומר כי מבשרי אחזה אלוה כמו שקובעים זמן חתונה ביום שנדברו והותנו התנאים ואם הכלה חביבה על החתן וכן החתן על הכלה הם סופרים ומחשבים יום יום מתי יגיע עת דודים להתעלס באהבים ויקוו וייחלו לעת כי בא מועד ואז מדרך לחשוב ג"כ היום המוגבל אשר בו בעצמו יהיה שמחת הנשואין כיון שהם מצפים ומחכים עת שמחתם בחצי היום או בערב כי אז יהי' עיקר השמחה. ובכן ניחא שהתורה הקדושה רמזה לנו בחיבת הקודש שבינינו הגם שאנו מונין שבעה שבועות בסוד טהרת האשה לבעלה כנודע מזוה"ק עיקר הספירה והתוחלת היום ליום החמישי' והו' יום שמחת הנשואין והיחוד. ולזה אמר תספרו חמשים יום כי אין הענין נגמר רק בקדושת כתר שאנו ממשיכים מעולם הדיקנא עפ"י קדושת הלילה בתורה כנודע. ואמרו חז"ל כי במ"ת הקב"ה נדמה כזקן מחמת שבזה היום מתיחדים העולמות ונמשך הכתר מהדיקנא לחי עולמים כנודע. פי' כיון שבנ"י מתקדשים ומתטהרים ברגל כרצונו ית' מתפאר בנו יוצרנו כלומר זה הענין שעלה ברצונו לברוא העולם בשביל בנ"י ובכן נעשה כרצונו שהם

עובדים אותו כראוי. ורמז לזה באמרם נתמלא הזקן עובר לפני התיבה. כי מילוי הזקן כשהזקן התחתון מתיחד עם הזקן העליון כנודע לי"ח ואז ב"פ זק"ן גימ' שד"י אשר בו היחוד. וזה עובר לפני תיב"ה כי לפני **ת** בא"ב הוא אות **ש** לפני **י** אות **ט** לפני **ב** אות **א** לפני **ה** אות **ד** ואותיות ש' ט' א"ד עולים שד"י שהוא המתיחד עם התיבה היא המל' כנודע: או יאמר כי נתמלא זקן פי' זק"ן במילואו זיי"ן קו"ף נו"ן האותיות האמצעות עולות כ"ב שכנגד כ"ב אתוון דאורייתא הניתנת ביום זה והם בגימט' **חט"ה** שהיו מקריבין שתי לחם ממנה. וסוף אותיות המילוי **נפ"ן** עולים ק"פ כמו שמות ע"ב ס"ג מ"ה שהם יורדים ומתיחדים עם התיבה המל' הוא ב"ן כנודע:

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה. רש"י פי' בפ' והניף כל תנופה מוליך ומביא מעלה ומוריד ע"ש. ידוע מזוה"ק פ' בלק שכתב שם בשם הינוקא צירוף תנופה תנ"ו פ"ה ע"ש. ולפ"ד כל ענין התנופה להראות כי מלא כל הארץ כבודו ולית אחר פנוי מיניה. וזה ת"נו פ"ה ופ"ה כלומר כל מקום שאתה פונה הנך לפני אלהי האלהים ואדוני האדונים:

ברמב"ם פ"ח מהל' תמידין ומוספין כתב שתי הלחם אינן באין אלא מן החדש לא מצא חדש יביא מן העליי' דהיינו שבדיעבד כשר מן הישן. והקשה שם הלח"מ מ"ש לגבי עומר דלא כתב האי שריותא דבדיעבד כמ"ש לענין שתי לחם דחד דינא אית להו לפי הנראה עפ"י תנא דברייתא ע"ש. והנה י"ל עפ"י מה שנקדים בשם ספר הקנה שכת' שכל הלכה צריכה להיות מובנת ומובחרת מתתא לעילא עד סופא דכל דרגין וכן היו החכמים הראשונים יסדו כל ההלכות וטעמן ונימוקן עד רישא דכולא ע"ש. ולכן הגם שלפעמים ההלכה שפסק איזה פוסק אם אינה מבוררת לנו כראוי עפ"י הדין יש לנו להצדיק אותו כי מסתמ' טעמ' אחרינא אית בגווי' והוא הבין יותר ממנו שורש של ההלכה למעלה ולכן פסק כה"ג בהלכותיו: ואפשר לומר בנדון דידן כי העומר בא מן השעורים שהוא לשון שעור ומדה וקצבה והם סוד הגבורו' שצריך להתגבר ולטהר עצמו בימי הספירה. וצ"ל גבורו' מן החדש ואם לא מצאו מן החדש מה לנו לעורר גבורות ישנים ח"ו משנים קדמוניות. ולכן השמיט הרמב"ם ברוח קדשו דין זה לענין עומר משא"כ בשתי הלחם שהם באים מן החטה סוד החסדים כי חטה בגימ' כ"ב אתוון דאורייתא ולהזכיר זכותן של ישראל שקבלו עליהם ביום זה התורה והמצות וצריך לכתחילה להביאו מן החדש כי אשרי למי שמתחדש בכל יום בתורה ובמצות ואם לא מצא ח"ו מן החדש לעורר חסדים חדשים אז מצוה להביא עכ"פ מן הישן ולעורר חסדים עתיקין וזכות ישיני עפר ואבותינו הקדושים שיתעוררו רחמי ה' עלינו תמיד. והבן:

נשא

איש או אשה כי יפליא כו'. במד' הה"ד שוקיו עמודי שש שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו כו'. עמודי שש שהעמיד כל מעשה בראשית לששה ימים כו'. הרי ג' אמהות שמהם נבראו כו'. מיוסדים על אדני פז. שיסודן היה ג' דברים משובחי' ואין כמותן בעולם. הה"ד ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו. זה הים. חכמה היא יראת ה' כד"א הן יראת ה' חכמה וסור מרע בינה. דעת זה המכיר את בוראו כו'. השכל וידוע אותי ע"כ. הגם שזה אפס ההשגה. על מה ולמה רצה ית' בבריאת העולמות. וזהו ארז"ל האי כיתרא עילאה אוכם הוא לגבי עילת העילות. עכ"ז האמת כן הוא שרצונו ית' היה לבראות עולם ולהיטיב להם ע"פ מעשיהם ותיקוני מדותיהם. וזהו שאמר זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו. עמודי שש. הם ששה ימים שבהם ברא ית' העולם להתנהג ע"פ ו"ק. ורמז שהמע"ה למה שאמרו בזוה"ק האי עתיקא וז"א לית לאפשרא ביניהון וכולא חד. והוא ארז"ל שוקיו הוא הרצון והוא עמודי שש להתנהג ע"פ ו"ק כמ"ש זה אלי ואנוהו. אנאה אותו בגוונין קדישין. אלהי אבי וארוממנהו שעפ"י התיקונים שישראל מתקנים דיוקן אדם נתרומם עד שורש המחשבה. ואלו הו"ק שרשם הם מדות חג"ת. והם הג' אמהות שמהם נברא הכל. וזהו שארז"ל נחית בחסדך. זו החסד. נהלת בעזך. זו התורה בחי' עמודא דאמצעותא. אל נוה. קדשך. זו עבו"דה. בגימ' אלהי"ם (ע"ה) נגד מדת הגבורה. ונה"י הם בחי' הרגלין המתפשטין להשפיע לכנ"י. ואלו המדות כביכול נעשו כלים לחכמה ותבונה ודעת. וזהו פי' מיוסדים על אדני פז שיסודן היו ג' דברים משובחים שאין כמותן כו'. חכמה היא יראת ה'. כי יראה נקרא בחי' יו"ד כמ"ש **י'** יראה. וע"י היראה הנקרא יו"ד היה זה כלי להחכמה שהיא יו"ד עילאה. וזה פי' הן יראת ה' היא חכמה. ותקנו בתפלת שבת האל הפותח בכל יום דלתו"ת שערי מזרח. מזר"ח הוא מלשון מחזר. דהנה יראה הנק' בחי' דל"ת היא מחזרת האור כביכול למחשבה עילאה מקום אשר היה שם אהלה בתחלה כלבנה המאירה באור חוזר להחמה. דוגמת האדם המביט במראה הזכוכית (שפיגל) אם לא היה בעבר השני מסך כעין שעושין מכסף. אזי חיש הראות עובר לצד השני. וע"י המסך שעושין חוזר האור אליו ורואה בו דמותו ממש כצלמו. כן הדבר הזה יראה שהיא בחי' דל"ת דהיינו נקודה זעירא מחזרת האור למקום מחצבתה עי"ז נבקעו חלוני רקיע כו'. ובא השפע לכל העולם נמצא היראה היא כלי לחכמה. וזה הן יראת ה' היא חכמה. וסור מרע בינה דהיינו ע"י שצפה ית' שהאדם יהיה סור מרע ויגביל א"ע ומדותיו בכל הדברים האסור והמותר. כי אותיות מר"ע הם אותיות עמ"ר. זה היה כלי לבינה כביכול עי"ז צייר ית' בבינה הנקרא

צייר ציורין: בדעתו תהומות נבקעו זה הים.דעת זה המכיר את בוראו. דהנה מאותן ב"א העובדים אותו ית' באמונה בלי התאמצות להכירו ית' אמיתת מציאותו ועוצם גדולתו. זה אינו בחי' פנים. אבל אותן המאמצים כחם להכירו ית' ולדעתו כמד"א דע את אלהי אביך ועבדהו. עבודה זו נק' פב"פ. וזה הדע' היה כלי כביכול לדעת עליון והמיחד או"א וזהו בדעתו תהומות נבקעו ע"י הדעת נבקעו התהומות ונתייחדו. וזה אומרים זה הים. דהיינו הדעת מיחד או"א. יו"ד למ"ם היא בינה. מ"ם דלמרבה המשרה ונעשה נו"ן שערי בינה. נמצא כשבנ"י עובדים אותו ית' ומכשירים מדותיהם יכולים להעלות דיוקן האדם כמ"ש נ"אדר ב"קודש ר"ת ב"ן. עושה פלא כביכול מתקנין הפלא עליון:

ונבא לבאר מצות הנזיר. הנה הנזיר הרוצה להפריש א"ע מעסקי העוה"ז ונעשה מרכבה לפלא עליון וזהו איש כי יפלי"א. לנדור נדר נזיר להזיר. הוא מלשון הפרשה כמש"ל האי כתרא עילאה אוכם תוא כו' ובא זה הנזיר להיות מרכבה לעולם הקדוש הזה: מצותו גדל פרע שער ראשו. ובלוים כתיב והעבירו תער על כל בשרם והענין הוא כמו שהמשיל הה"ק המפורס' מוה' לוי יצחק נ"י לרב שמלמד לתלמידו דבר שהוא עומק המושג. צריך להלביש לו זה הענין והשכל במשלים ולבושים לפי דרכו וקט שכלו. משא"כ אם הוא מלמדו שכל קטן לפי השג' התלמיד אז אינו צריך להלבישו במשל. כ"א יצטרך להלביש לו גם זה השכל הקטן עד שיבינו הוא מצד גרעון ופחיתת התלמיד שאינו נוטה לבבו להבין מה שביכלתו. כן זה הנזיר שהוא מרכבה לעולם גבוה כזה. ומשם א"א להשיג כ"א ע"י שערות ונימין. משא"כ הלוים אדרבה מצווים להסיר השערות. כ"א יוצרכו לשערות זה הוא גרעון אצלם. וכתיב וכפר עליו מאשר חטא על הנפש. ואיתא בש"ס אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר כו' פ"א פחז יצרי עלי אמרתי העבודה שאגלחך לשמים. כי זה נק' אצל אדם כשר חטא מה שפחז יצרו עליו. דיש לו להזכיר בעצמו מקודם וגלח הנזיר פתח אוה"מ את ראש נזרו. ולקח את שער ראש נזרו. ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים. וארז"ל אם יגלח בעזרה ה"ז דרך בזיון. אלא כוונת הפסוק שלאחר שחיט' השלמים שנא' בהן פתח אוה"מ אז יגלח. ובוודאי אין המקרא הזה אומר אלא דרשוני כי מה ענין פתח או"המ לכאן לרמז על אחר שחיטת השלמים ומה מקרא חסר לכתוב בפירוש שיגלח אחר השחיטה. אמנם לפי דרכינו ירמוז עוד בזה דזה הנזיר רוצה להפריש א"ע ולעמוד במקום גבוה כזה שיקבל משם השפע והנה בהשלמת ימי נזרו רוצה לעמוד במקום עבודת האדם. לזה ייעצו התורה הקדושה במתיקות דבריה שלא יגיע לו שום גרעון עי"ז. כי כל אלו המדרגות שהשיג בעודו נזיר יכול להשיג ע"י הז"א. והוא הנקרא פתח אוה"מ הנקרא היכל הקודש ומכוון באמצע. והוא הפתח שהיה

יכול להשיג ע"י כל המדרגות העליונות וכתי' ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים. דוגמת הרופאים המומחים ידוע להם מיני עצים לתבשיל החולי לכ"א לפי צורך רפואתו. ולזה יעצ' התורה ונתן על האש אשר תחת זבח השלמי'. שכח הקדושה שע"י השערות תסייעו להשיג כל ההשגות ויכולים להשיג כל השגות ע"י עבודת האדם. ולזה נסמכת ברכת כהנים לפ' נזיר שיכולים להשיג ע"י עבודת האד"ם כל המדריגות ע"י כ"ח תיקונים י"ג יודי"ן תשעה ווי"ן. ששה ההי"ן. והוא הכלי המחזיק ברכה לישראל כשהשפע באה ע"י עבודת האדם. משא"כ כשהשפע באה ע"י עולמות עליונים אז כולם רוצים ליקח מחסדו ית' והבן:

במה מי עלה שמים וירד מי עלה שמים זה הקב"ה כו' וירד. וירד ה' על הר סיני מי אסף רוח בחפניו. אשר בידו נפש כל חי כו'. מי צרר מים בשמלה. צורר מים בעביו. מי הקי' כל אפסי ארץ ה' ממית ומחיה. מה שמו. צור שמו. שדי שמו. ה' צבאות שמו. ומה שם בנו וגו'. בני בכורי כו': הנה התרגו' תרגם על וירד ואתגלי. הענין הוא. כי לא יצוייר אליו ית' הממלא כל עלמין בכל עת וזמן ולית אתר פנוי מיניה כלל. לומר שירד על הר סיני. ע"כ תיקן זאת בפירושו שמלת הורדה הוא ענין התגלות אשר נתגלה כעת לעין כל. כי הוא נעלם מעין כל חי. וכן ח"ו סילוק שכינתו היינו הסתרה חלילה מהברואים. ואולם אחר שהכשירו מעשיהם לגודל הזדככותם והסרת מסך המבדיל. נתגלה להם ית"ש במעמד הנבחר וראו אורו פא"פ כדכתיב פנים בפנים דיבר ה' עמכם והנה כתיב ודמות כמראה אדם עליו כו' היינו כמרא' שקורין בל"א שפיגל. שהציור שמראין כנגדו. דמיונו ממש נראה מתוכו וזהו. פא"פ. שכפי הפנים והצורה שפונים אליו ית"ש ככה מגלה הצורה. וידוע שההסתכלות הוא קצת דביקות במרא' כענין אשה נדה שנעשה כתם במרא' במקום מבטה כנ"ל. כן בוודאי להיפך כשרואין ומסתכלין בו בגוון טוב ובהיר. מביאין בו יותר בהירות. ככה כשמזככין בנ"י מעשיהם ומטהרין רמ"ח איבריהם ושס"ה גידיהם במלא קומתם אזי המה מרכבה אליו ית' וכביכול נצטייר בציור ודיוקן אדם. אמנם מאן יזכה להאי נהורא שיהיה מרכבה אליו ית' בבחי' ישראל אשר בך אתפאר בגוונא דילי' אין זה כ"א אותם הצדיקים אשר הם בבחי' מ"ה לפני ה' בענוה גדולהכבחי' מש"ה. כהוראת שמו מ"ה ו**ש**הוא תלת קוין דאבות. מי שהוא בבחי' מ"ה הוא אדם. ולזה משה קיבל תורה מסיני. וז"ש בר"מ פומך סיני הר סי"ני הוא גימ' רבוע שם מ"ה. והוא כמין הר שמשפע ועול' בכל פעם והוא גימ' פ"ה אד"ם ולז"א בזוה"ק שעד מתן תורה לא נתגל' הפה הקדוש והענין הוא כאשר תראה אהבת אב לבנו יחידו אין לה התגלות כ"א ע"י הפה שמדבר עמו בדברים ערבים ומתוקים דברי חבה ושעשוע:

ועכ"ז אין לה כל כך התגלו' בשלימות כמו שהיא תקועה ברוחב לבבו לאין שיעור. כי מה שמתגלה הוא ע"י צמצום ולבושי הדיבור. כן במתן תורה שנעשו מרכבה אליו ית' כמ"ש בני בכורי כו' ונתגלה להם פב"פ בהר סי"ני גימ' פ"ה אד"ם ונראית ונתגלה חיבתו ואהבתו עליהם ע"י הפה כביכול כמש"ל. ולכן היה ע"י לבושים יו"ד יו"ד ה"א כו'. ובס' גינת אגוז מסדר השם להיפך והכל הולך למקום אחד וכוונתו ג"כ כנ"ל שכל מה שבאה השפע להשתלשל באה יותר בצימצום וכמשל הנ"ל וזהו פי' המד"ר מ"י עלה שמים מ"י הם נ' ש"ב. ומבינה עלה לשמות הנק' שמים בהשתלשלות עד שירד על הר סיני ונתגלה לעיני עמו. מי אסף רוח. אשר בידו נפש כל חי. בי"דו צירוף יו"ד ועם ר"ת נ'פש כ'ל ח'י גימ' פ"ח והיינו שופך ד"ם האדם באד"ם היינו העולמות עליוני' שאין לצייר אותם בהוויות כ"א בהתלבשות אהי"ה. מי הקים כל אפסי ארץ. היינו אותן שירדו לאפיסה הוא ית' מקים אותן כמ"ש ה' ממית ומחיה. מה שמו צור שמו. היינו צייר ציורין: שדי שמו. שאמר לעולמו די ר"ל להעלמו. שיתגלה אלהותו בעולם. ה' צבאות שמו. היינו בינה. כי גם העולמות שלמעלה מבינה נק' בינה לגבי עלמין קדמין. ונקרא בינה ותרין שוקי' ונק' צבאות ומה שם בנו. בני בכורי כו' הגם שלא יצוייר אצלו ית' שום השתנות. כאמור אני ה' לא שניתי. אכן אין בזה צד שינוי כי באמת גם קודם הבריאה היתה זו הרשימה שתהיה ההנהגה ע"י בני בכורי ישראל:

ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. למשל אנו רואין בב"ו באיזה איש חשוב ומפורסם נק' אשתו על שמו אשת פלוני. והיא מכובדת ג"כ בכבודו. ועאכ"וכ שאנחנו נכבדים ויקרים ומבורכים מכל מלאכי מעל' מחמת שהבורא ב"ה שמנו קראת בשמך ואנחנו ישראל עמו ככלה המקודשת בסוד וארשתיך לי לעולם. וז"ש הקב"ה ושמו את שמי על בנ"י דהיינו שתקרא אותם בשמי כי הם עמי וידידתי וממילא ואני אברכם בכל הברכות ויסכימו פמליא של מעלה כי כבוד ישראל הוא כבודי כמשל הנ"ל:

ויהי ביום כלות משה. במדרש אמר רבי ברכיה הכהן ברבי עד שהיו ישראל בסיני רמזן הקב"ה שכשישרה שכינתו ביניהם אז יברכם אמר להם הקב"ה כשאבא אליכם אני בא טעון ברכות וכו'. והיכן רמזה להם בסיני שנא' מזבח אדמה תעשה לי וכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך וכשבא אליהן ברכן דכתיב יברכך ה' אימתי ביום שהוקם המשכן עכ"ל. דהנה הברכות באים מסוד הזעיר שהוא סוד התורה שניתנה ונתגל' בסיני ע"י שנעשה היחוד למעלה שנרמז במלת שמ"י ש"ם **י** יחוד או"א. ומלת שמ"י ניטריקון שמעי"אל מט"ט יהו"אל ואח"כ בא טעון ברכות ע"י הזעיר. וז"ש בכל

המקום אשר אזכיר את שמ"י כנ"ל. וזה ושמו את ש"מי על בני ישראל ואני אברכם ע"י היחוד עליון מאותיות שמי אני אברכם בכל מיני ברכות:

בהעלותך

בהעלותך את הנרות. במד"ר זש"ה כי אתה תאיר נרי. אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע לנו אתה אומר שנאיר לפניך אתה הוא אורו של עולם האורה דרה אצלך דכתיב ונהורא עימיה שרי'. ואתה אומר אל מול פני המנורה כו' הוי כי אתה תאיר נרי. אמר להם הקב"ה לא שאני צריך לכם אלא שתאירו לי כדרך שהארתי לכם למה לעלות אתכם בפני העכום"ז שיהיו אומרים ראו היאך ישראל מאירין למי שהוא מאיר לכל וכו'. ביאור הענין על פי הקדמה שאמרנו כבר וכתבנו מזה באורך בהגהות לס' תיקוני זו"הק כי הבורא ב"ה הוא מאיר בחסדו הגדול לכל בריותיו ומשפיע שפע כל הצטרכות אמנם כדי שלא יתאחזו החיצונים לעשוק ההשפעה ההולכת לבנ"י כי העיקר נברא העולם עבור בנ"י כמ"ש במדרש בראשית. לכן צריך להיות גבול וצמצום להיות ההנהגה מדה במדה לשלם שכר לעושי רצונו ולהעניש לעוברי רצונו. ואע"ג דלית ביה מדה ודמיון נחית מדרגוי לאיתלבשא כפי המדות שעובדין אותו ובעובדא תליא מילתא וז"ס כל המצות שאין הקב"ה נצרך לבריותיו בשום ענין רק גזירת המלך הם המצות וכשיעשו רצונו אז ישפיע להם לבדם כל טוב ואין לאחר עמם. ועתה אם בנ"י עושי' המצות הם עושים השביל וצנור להשפעת הבורא ב"ה ומדה וצמצום. וז"פי המד' אמר הקב"ה לא שאני צריך לכם כי אני מאיר בחסדי הגדול ומשפיע לכם כ"ט אלא שתאירו לי דהיינו להגביל ההשפעה כדי שלא יתאחזו החיצונים והיינו להעלותכ' בפני כל העכום"ז שיאמרו בעצמם ראו האיך ישראל מאירים למי שהוא מאיר לכל והם עושים בזה גבול ושפע לאורו למשל ע"פ שבעת נרות המנורה המרמז על המלכות שממליכין את הבורא ע"י מדותיו ובאמת הכל הוא ברצונו הפשוט ואין שינוי בו בשום ענין. ויתר הדברים מבוארים במ"א בהגהות לספר גבורות ה' ולספר תיקוני זוה"ק ופירוש על ליקוטים מרב האי גאון ע"ש:

דבר אל אהרן וגו' בהעלותך במדרש זש"ה יראו את ה' קדושיו כו' את מוצא למעלה י"א שבטים הקריבו ושבט אפרים הקריב כו' ואהרן לא הקריב כו' אמר לו הקב"ה כו' לגדולה מזו אתה מתוקן כו' אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו וכל הברכות כו' אינן בטלין לעולם ע"כ (כי מאחר שאפרים ג"כ הקריב הרי נשלם כבר הי"ב שבטים נגד רגלי המרכבה) הנה אהרן נק' שושבינא דמטרוניתא ואחז"ל הבכור והמעשר וכבר כתבנו לעיל כי חכמה תתאה היא כלי לחכמה עילאה ואהרן שורש נשמתו מבחי' אבא והוא המעמיד כנ"י לפניו ית' וציוהו השי"ת שבהעלותו את הנרו' היא כנ"י לפניו ית' יעלה

אותה כאשר היתה בשורש המחשבה וזהו שתהא שלהבת עולם מאליה לשון מע"ל י"ה כי עי"ן בא' מתחלף כמ"ש סוד שלהבת ברחיצת חמין בע"ש ועיקר העלתה וקבלתה ממנו ית' ע"י עמודא דאמצעית' היינו אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות כי ע"י הקצוות א"א לקבל שלא יתאחזו ח"ו החיצונים משא"כ לע"ל כשיהיו העולמות בתיקונם כתי' כי ימין ושמאל תפרוצו ולא יהיה פחד מעשו וישמעאל כי זרעך גוים יירש כו' וז"ש המד' הקרבנות הם בזמן בהמ"ק אבל הנרות אינן בטלים לעולם דלכאורה תמוה היכן הן הנרות בזמן הזה: ואם כוונתו יהא על נרות חנוכה כמ"ש המתפרשים הלא בגלות בבל גם מצות חנוכה עדיין לא היה ולפי מה שכתבתי יובן דזו ההכנה היתה בפרט על ימי החורבן עד שיהיה העולמות בתיקונן כי נשמת אהרן היא הכלי לזה וזהו אמרם ז"ל וכן הברכות כו' אינן בטלין לעולם כי ברכת כהנים על ידי בחינת אב"א ולזה נתקן בברכת כהנים האמורה מפי אהרן שצריך שיהא המברך מרכבה לפה אהרן ואמר הנתוב ויעש כן אהרן כו' כי יש צדיקים המלהיבים נשמות בנ"י לעבודתו ית' בתחלה ואח"כ לפעמים אין קיום ח"ו לאותן אנשים בתמידות בעבודת השם משא"כ אהרן קדוש ה' לא שינה מהעמדת כנ"י היא מטרוניתא קדישא לפניו ית' כל הימים שיהיה כלי למחשבה עליונה להאירם מאור הגנוז וז"ש במדרש גדול אורו של הקב"ה החמה והלבנה מאירין לעולם ומהיכן הן מאירין מזיקוקי אור של מעלה הן חוטפין שנאמר לאור חציך יהלכו כי ח"ץ גימ' הוי"ה חס"ד ומשם מקבלין האור והתיבה עצמה ג"כ מורה לזה כי **ח** הוא חכמ"ה המשפיע לבי"נה ו**צ** היא **יג** ומשפיע לנו"ן ע"י ה**י'** ומשם באה השפע לכנ"י ע"י הצדיק היינו יו"ד מחציי"ך ובשורש הוא לנוגה ברק חניתך שהוא כמין ברק והבן בזה: ואמר עוד גדול אור שלמעלה שלא ניתן לבריות אלא אחד ממאה שנאמר ידע מ"ה בחשוכא כי השם מ"ה הוא במילוי אלפי"ן ולכך דרשו רז"ל מ"ה לשם מאה ובכ"מ שתמצא דרש זה פי' בחי' מ"ה הוא נתחבר בשורש כל השרשים הנק' אפיסה הנק' למקובלים בשם חושך לרוב תעלומו ומשם מאירין החמה והלבנה הידועים ואמר אל מול פני המנורה כו' אר"י ב"ר נמנעה השמחה מן הרשעי' וניתנה לצדיקים היינו ע"י שתמנע השמחה מהרשעי' היינו החיצונים שלא יתאחזו ח"ו כו' וניתנה לבנ"י שהוצרך הקב"ה לישב עם בשר ודם בנר כי עמודא דאמצעיתא נק' ב"ו על שם הרמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות ל"ת כנודע בנ"ר היינו היחוד העולה נ"ר: וכביכול ע"י הכשרת מעשיהם מתלבש ית"ש בבחינת תפארת ישראל ומתייחד עמהם בג' יחודים העולי' נ"ר:

בהעלותך את הנרות. במדרש הא כיצד שלשה כלפי מזרח ושלשה כלפי מערב ואחד באמצע נמצא כולם מקבילים את האמצעי מכאן אמר ר"כ האמצעי משובח עכ"ל רמז

בכאן כי כל העבודות וכל הענינים היא לדבק בגופא דמלכא דהוא עמודא דאמצעיתא וזה אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ולא אמר ששה הנרות כי כל השבעה הוצרך להעלות אל עמודא דאמצעיתא ואמצעי הוא המשובח:

קח את הלוים מתוך בני ישראל וגו'. רמז בכאן ענין נפלא שצוה לקחת אותם מתוך בני ישראל מתיבות אלו כי בנ"י ישראל במילואם בי"ת נו"ן יו"ד האותיות האמצעות הם יו"ו גימ' כ"ב הם כ"ב אתוון שנתן להם בכחם להודות ולהלל ולרנן ולפאר בשיר וזמרם ישראל במילוי יו"ד שי"ן רי"ש האותיו' האמצעו' הם יי"ו גימ' הוי"ה השם הנכתב להודות לפניו ואח"כ אל"ף למ"ד ממלת ישראל האמצעית הם מ"ל לשון מלה שיצרפו כ"ב אתוון למלה לפני הוי"ה לשורר בהם וזה הכח שנתן להם מתוך בני ישראל ממש ואמרו במדר' כמה נימין הי' בכינור שבע שנא' שבע ביום הללתיך ולימות המשיח נעש' שמונ' שכן דוד הוא אומר בנגינות על השמינית ולעתיד נעשה עשר שנא' בנבל עשור אזמרה לך ע"ש דהנה עיקר התיקון לתקן שבע ספירות הבכין ולהעלותם כנודע עד אשר לימות המשיח שיהיה להם עליה עד הבינה ואז יהיו שמונה ואח"כ לעתיד לעולם שכולו טוב ויתוקן העץ חיים עד שרשו שהוא הרצון ואז בנבל עשור אזמרה שכל עשר כחד חשיבן ונכללים יחד והבן:

עשה לך שתי חצוצרות כסף. במדר' זש"ה שאו שערים ראשיכם וגו' ה' צבאות הוא מלך הכבוד שהוא חולק מכבודו ליראיו כיצד הוא נקרא אלהים וקרא למשה אלהים שנא' ראה נתתיך אלהים לפרעה הוא מחיה מתים וחלק מכבודו לאליהו והחי' את המת וכו' ולמלך המשיח הלביש לבושו שנאמר הוד והדר תשוה עליו מה הקב"ה כתיב בו עלה אלהים בתרועה כו' א"ל הקב"ה למשה מלך עשיתיך כו' אף אתה עשה לך שתי חצוצרות כסף וכו' ע"ש הנה קבלנו מאדומ"ור הגאון מהד"ב זלה"ה צירוף חצוצרות חצי צורות דהיינו שהיו מרמזים על כנ"י עם דודה שהם כחצי צורה כל אחד לבדו כביכול כבודו לפי רצונו הנורא ית' כל אהבתו והתדבקותו בתאומתו כנ"י והיא ג"כ משתוקקת ומתדבקת בנפש רוח ונשמה לבוראה ית' עד שהכל נכלל באחדות וכיוצא הרבה מצות שצונו הבורא ב"ה לרמז בהן היחוד והדבור כמער איש ולויות כמו הלולב ואתרוג הנזכר בזוהר ותיקונים וכן שאר ענינים ואע"ג דאיהו בנצח ואיהי בהוד הם תרי פלגי גופא וע"י היחוד נעשים דבר אחד שלם וכדוגמתם היו משה ואהרן כנודע ונק' ג"כ השפתים כמו נצח והוד כי מלת שפתים הוא על משקל שנים כמבואר בס' דקדוק שפה אחת לא תוכל לדבר בלא חבירתה וכן הרגלים א"א ללכת באחד משא"כ שאר איברים כנודע והשפתים הם הנק' שערים מלשון שיעורין דלבא כמ"ש הזוה"ק נודע בשערים בעלה ע"ש והיינו

כי מחשבת המלך א"א להשיג ולעשות רצונו רק אח"כ שנתגלה ע"י השפוון והדבור אז ממליכין אותו ולכן נקראו שערים שע"י משער העובד אותו איך שיעבדהו ולכן סומך המד' עשה לך שתי חצוצרות כסף זש"ה שאו שערים ראשיכם כי השפוון מרמזי' ג"כ על היחוד שע"י שניהם נגמר מלוכת המלך כמו ע"י חצוצרות שנרמזים כנגד נצח והוד כנ"ל. וזה הכבוד שיתן למלך המשיח שאז יהיה התיקון כראוי וזה הוד והדר תשוה עליו כי הדר רומז לנצח דאיהו בנצח ומהדרים אליו שהכל בכחו והוא בסוד מלך הדר והתיקון כראוי הבן:

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' וגו'. רמז הארון לת"ח שנקרא ארון כמו שאמרו על מאמר חז"ל שקורין לארון ארנא כי הת"ח נקרא ארון ע"ש הלוחות והתורה שניתנו בו והוא מבוזה בעיני המון וקורין להם ארנא בלשון בזיון והנה דרך הצדיק להתקרב לבוראו דבר יום ביומו אכן למי שהבורא ב"ה רוצה בו מנסהו בכמה נסיונות אם יעמוד בם ואז אם יתחזק ויעמוד על משמרתו אז יעלה למעלה גדולה ונפלאה וכמ"ש במד' קח את הלוים זש"ה ה' צדיק יבחן אין הקב"ה מעלה את האדם לשררה עד שבוחן ובודק אותו וכו' ע"ש והנה בשעת הנסיון שהוא ירידה לצורך עלי' כנ"ל הענין הוא כמו העולה במעלית הסולם אשר מידי צריך לעלות על השליב הגבוה עוקר רגל א' משליב שתחתיו ונשאר עומד כרגע ברגלו אחת על הסולם ורגלו אחת באויר ואז צריך האדם שמירה והבחנה שלא יפול ח"ו וכן הענין הזה בעבודת ה' בשעת הנסיון אף ע"ג שיעלה אחר כך יותר גבוה מ"מ בשעת הנסיון נשאר עומד כמו על רגל אחד ואז צריך שמירה גדולה וחיזוק ה' ישמור לנצח כל החוסים בו וזש"ה ויהי בנסוע הארון כלומר כשהת"ח נוסע מענין לענין וממדרגה למדרגה ויאמר משה כלומר שהתפלל על הצדיקים קומה ה' והיה בעזרתם שלא יפלו ח"ו ואדרבה יתחזקו ויעלו יותר ויותר ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך כלו' שלא יהיה אז אחוזה לחיצונים בהם עד יעבור עמך ה' אמן:

וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו רומז בכאן סוד יחוד כנ"י עם דודה דהנה מבשרי אחזה אלוה כי אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי מקודם היא היתה גן נעול רק ע"י שעשאה כלי היא מעלה נח"ר וחיבתה אליו וכן כביכול הבוב"ה ע"י שנותן חב"ד במוח ודיבורו הק' בפינו הוא שעושה אותנו כלי לעבודתו עי"ז אנו מעלים נח"ר ותיבת הקודש וערבות וידידות וכן נרמז בפ' הנ"ל כי מתחלה וברדת הטל על המחנה לילה כי הטל רומז לתתן שראשו נמלא טל וטל ורוחות אין נעצרין כי הוא תמיד ותמידית בלי זמן וגבול וגם מילוי טל הם אותיות תמי"ד טי"ת למ"ד שמורה על הבורא ב"ה שתמיד הוא שופע בתוכנו. ואח"כ אנו מעלים במעשינו נח"ר ונקרא מיין נוקבין

לעורר חיבת הקודש כנודע וזה ירד המ"ן עליו שהבורא כביכול עוש' עצמו כאלו מקבל תענוג ממנו דרי מטה אע"פ שהכל שלו ומידו נתנו לו כינה הכ' בלשון ירד המן עליו כי הוא מתעטר בנו ומתפאר בנו לנצח נצחים וממיל' שמתיחד עמנו ומשפיע לנו כל הטובות וכל הצטרכות עמו בנ"י. וזה שרמז חז"ל במס' יומ' דע"ו ע"ב כתי' ותעל שכבת הטל וכתיב וברדת הטל טל מלעל' וטל מלמט' ודומה כמו שמונח בקופסא ע"ש. וזה מורה כדרכינו שמתחלה שופע בנו הקדושה לעורר נפשותינו לעבדו ואח"כ אנו מעלים מ"ן בעבודתינו עד שע"י חיבת הקודש אנו מביאי' ההשפעה שנ"ת בלי הפסק לטוב לנו כל הימים אמן:

שלח

ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ופי' בתרגום יונב"ע וכד חמי משה ית ענותנותי' קרא שמיה יהושע ע"ש ודבריו נפלאים וצריך לפרש דבריו בעזה"י דהנ' למעלה בסוף פרק בהעלותך אלדד ומידד מתנבאי' במחנה כתיב ויען יהושע בן נון דאמר אדוני משה כלאם. ואמרו בגמרא שהיו מתנבאים משה מת יהושע מכניס את ישראל לארץ ע"ש. ועתה נחזי אנן אם ח"ו היה יהושע מבעלי רוח גבוהה וממבקשי הכבוד לא היה כועס עכ"פ עליהם שהם היו מתנבאים על גדולתו ורוממות קרנו. אבל מדמצינו שאמר יהושע אדוני משה כלאם מוכח שהיה ענוותן וברוח מן הכבוד כדרך הצדיק והיה אומר בלבבו מוטב שיחיה משה רבינו לעולם להנהיג את ישראל ואנכי אהיה עבד למו ולכן ניחא שקר' משה לו יהושע פירש"י יה יושיעך מעצת מרגלים וקשה וכי ס"ד על צדיק שפניו כפני הלבנה שיהיה נפתה לעצה הרעה הזאת להוציא דבה על ארץ הקדושה אלא ע"כ מכח שראה ענותנותי' והשתוקקתו לחיי משה רבינו עדי עד חשש לו פן יפול עי"ז בעצת מרגלים כדי שלא יכנסו ישראל לארץ וממילא יאריכו ימי משה כי מיתת מש"ר ע"ה תלוי בביאת הארץ כמ"ש הקב"ה לכן אתה לא תביא את העם הזה אל הארץ וגו'. ובודאי שלא היה נעלם דבר מנביאים הללו כמו משה ויהושע ע"ה שראו הדבר הזה שימות משה קודם ביאת ישראל לארץ. וא"כ יש לחוש פן עי"ז יעכב יהושע כניסתן לארץ להאריך ימי משה רבינו ולכן משה ענוותן קרא אותו יהושע יה יושיעך מעצת מרגלים כלומר יהיה איך שיהיה ולא תלך בדרך חטאים ח"ו. וזה שתרגם יונתן כד חמי משה ענותנותי' דיהושע פי' במה שאמר למעלה בקצף גדול אדני משה כלאם לכן קרא שמו יהושע כפירש"י יה יושיעך מעצת מרגלים כנ"ל:

ועתה יגדל נא כח אדני. אית' בילקוט זשה"כ יאחז צדיק דרכו וטהר ידים יוסף אומץ. אמר רבי חוניא צדיק זה הקב"ה דכתיב בי' כי צדיק ה' צדקות אהב. וטהר ידים זה

הקב"ה דכתיב בי' טהור עינים מראות ברע.יוסיף אומץ זה הקב"ה שהוא מעצים כחו של צדיק שיעשה רצונו ד"א יאחז צדיק זה משה שנא' בו צדקת ה' עשה. וטהר ידים זה משה דכתיב ביה לא חמור אחד מהם נשאתי. יוסיף אומץ זה משה שהוא מעצים כח גבורה כמד"א ועתה יגדל נא כח אדני וגו'. ד"א יאחז צדיק דרכו בשעה שאמר אכנו בדבר א"ל משה תפוס מדתך. תפוס אומנתך כל הצדיקים תפסו כאו"א אומנתו. אברהם תפס אם המילה. יצחק תפס את התפלה יעקב תפס את האמת שנא' תתן אמת ליעקב. יוסף תפס את החסידות שנאמר ויט אליו חסד. משה תפס את הענוה שנאמר והאיש משה ענו מאד. אהרן תפס את השלום. שנאמר בריתי היתה אתו החיים והשלום. פנחס תפס את הקנאה שנאמר בקנאו את קנאתי. אף אתה תפוס אומנתך רחום וחנון וגו' לכך נאמר ועתה יגדל נא כח וגו' אמר ר"ל משל לגבור שבא לטעון קורה גדולה ותלמידו מהלך אחריו כ"ז שהיה התלמיד רואה את רבו מתגבר והולך היה אומר לי יתקוף חילך. כך משה כ"ז שהיה רואה את הקב"ה מתפייס וסולח לישראל היה אומר לו יישר חילך ועתה יגדל נא כח אדני וכו' ע"ש. ונראה בעזה"י ליישב שכולן דברו דבר אחד ורמזו להראות כחו של משה והמשכתו הרחמים וחסדים לעולם. עפ"י דאיתא בזוה"ק בפ' זו בזה הפסוק וז"ל תא תזי כד אנהיר עתיק' סתימ' במוחא אנהיר ללבא וכו' האי חילא דאתא מעתיקא קדישא סתימ' דכל סתימין יגדל נא דיתרבי ויסגי לעיל' לעיל' ויתנגיד ויתמשיך לתתא וכו' ע"ש באורך והנה כבר כתבנו מזה בנ"מ שעיקר מחלוקת הרשעים והעכומ"ז מימי קדם עלינו להכחיש אותנו מה שאנו אומרים שהבורא ב"ה ברא את עולמו בשביל עושי רצונו שנעבדהו בתורתו ובמצותיו כל הימים והוא מתנהג עמנו מדה במדה ומקבל עבודתינו ומשפיע לנו במדה שאדם מודד מודדים לו. וזה הענין מכונה בשם אלהי ישראל. ובכתבי האריז"ל מכנה בשם ז"א ודיוקן אדם וכמראה אדם דלמטה מתנהג למעלה והעכומ"ז כפרו בזה כמו פרעה והמן וכיוצא בהם כמ"ש במ"א עפ"י סברתם הבדוי' בפתיות מחמת הכלל המונח שהבורא ב"ה לא ישתנה ולא ישיגוהו משיגי הגוף ומקרי הזמן ופגעיו א"כ לא יאותו להגבילו בשום ענין עבודה או עשיית רצונו או להיפך ומזה יצאו לטעות שאיננו משגיח בעולם השפל רק שנתן כל הממשלות בכוכבים ומזלות והם המנהיגים כרצונם ולכן יאות לאבדם. ועבירה גוררת עבירה שעינם הטעתם ממילא לומר כיון שאין חפץ הבורא ב"ה בעבודתו כלל א"כ למה ברא עולמו כלל עד שפגמו ברעוין ואמרו שהבריא' היתה בהכרח ולא ברצון ועפ"י גולם קדמון שהי' קודם הבריאה וע"כ הרעו לאבותינו במצרים וכן כיוצא בהם עד שהקב"ה גילה כחו ועוצם ידו להענישם מדה במדה כמ"ש במד' גבי עשר מכות ודוגמתם כאשר בא הביאור

בדברינו כל אחד על מקומו. ונגל' עליה' שבני בכורי ישראל ובשביל זאת בראתי עולמי ואני המשגיח ומנהיג אפי' הנהגה הזמנית ואין לעמוד על סוד המחקר הזה על הרצון הפשוט למה רצה בעבודה כיון שאין בו שינוי והכתוב אומר בפירוש כי לא מחשבותי מחשבותיכם וכמ"ש הרמב"ם בהל' תשובה ואנחנו עמו מאמינים בני מאמינים שברצונו הפשוט ברא כל העולם וסדרו ומערכותיו ומתנהג ברצונו מדה במדה לפי עבודתינו ע"י תורתו הקדושה שנתן לנו ברצונו ית' (וז"ש משה בתפלתו כי אתה ה' נראה בקרב העם הזה בקרב ממש בסוד מ"ש בזוהר דבמעייכו בעיתו למנדע היש ה' בקרבנו אם אין ואז ביצ"מ נתגלה כי ה' שוכן בקרבם ממש ומתנהג לפי עבודתם). והנה כשנתעורר כביכול להעניש הרשעים ולהנקם מהם מדה במדה אז צריך להכין שמירה ג"כ לישראל כי לא יצדק לפניך כל חי ואם יש צדיק בארץ שיעש' רצון הבורא ב"ה כראוי שהוא ראוי לקבל טובה מדה במדה הלא הם מועטים. אבל רוב המון צריכי' לרחמים כשהקב"ה מתנהג מדה במדה לכן הקדים הבור' ברוך הוא מצות צדקה וגמילות חסדים לעשות בארץ ואיתערותא דלתתא איתערותא דלעילא לעורר החסדי' והרחמים אעפ"י למי שאינו ראוי והגון. וממיל' להכופרי' הנ"ל שהם אכזרים ואינם מתנהגים בצדקה וחסד יוצא קו הדין נטוי מדה במדה וז"ש דוד המלך ע"ה ימטר על רשעים פחים אש וגו' מנס כוסם כי צדיק ה' צדקות אהב ומה ענין זל"ז אלא כדאמרן שביק' להעניש הרשעים בהנהגת מדה במדה. וזה שנרמז במלת ימטר כי מט"ר עולה רמ"ח ע"ה שמורה כמו רמ"ח איברי אדם ודיוקן אדם וכמ"ש האר"י ז"ל בכוונת ותן טל מטר ע"ש וזה הוא מנת כוסם לפי המדות שעשו וגרמו למעלה ואעפ"כ ייטיב לישראל כי צדיק ה' צדקות אהב. וצוה לנו לעשות צדקה וחסד לדלים ועניים וכשאנחנו עושי' הצדק' לאיש זר ואין אנו מתנהגים מדה במדה לשלם לאיש כפעלו רק לוותר טובה במדת רחמנות עי"ז גם הבורא ב"ה חונן דלים עמו ישראל ומשפיע החסד שלמעלה במדה הזאת ומשלם שכר טוב מדה במדה לפי הצדקה והחסד הגם שאינו ראוי עפ"י מעשיו. וזה ישר יחזו פנימו. שהפנים שלמעלה החסדים הגדולי' מאירים בפנים של קו המדה שנקרא ז"א וכמ"ש האריז"ל: וזה כוונת המדרש לתפלת משה רבינו שכתב זש"ה יאחז צדיק דרכו כי צדיק ה' צדקות אהב כי כיון משה רבינו ג"כ להמשיך החסד שלמעלה כנ"ל: וטהר ידים זה הקב"ה שנא' טהור עינים וגו' כי הידים והעינים הם ענין אחד כמ"ש למעלה בפ' בהעלותך כי השפוון ורגלים הם סוד אחד וכן כאן כי הידים הם הזרועות עולם חו"ג וכן העינים נקרא' חו"ג לעולמות שלמעלה מהם כנודע. יוסיף אומץ זה הקב"ה שמעצים כחו של צדיק שיעשה רצונו דהיינו הגם שמתנהג בדרך צי"ע והוא דיוקן אדם מעצים כחו שיעשה רצונו הוא הרצון העליון שלו

מלא חסדי' ורחמים ומשפיע לישראל כל טובה שהוא גנוז בצדיק והנהג' מדה במדה. ואמר שם ד"א יאחז צדיק זה משה שנא' צדקת ה' עשה. פי' הענין אחד שמרע"ה המשיך אלו החסדים בתפלתו וגרם צדקת ה' דלעילא כנ"ל. עד שפעל הצדקה והחסד שישפיע הבורא ב"ה בקו המדה ומשפט ומוציא לאורה משפטינו כאלו אנחנו ראוים והגונים לכך וז"ש ומשפטיו עם ישראל. וז"ש יוסיף אומץ זה משה שהיה מעצים כחו של גבורה עפ"י שאמר ועתה יגדל נא כח אדני להגדיל הכח למעלה ולהמשיך בו החסד הגנוז דהוא כחמרא דיתיב על דורדי' כנודע. ואח"כ ביאר המד' אופן המשכת החסדים שהמשיך משה לבחי' הקווין והוא ע"י הזכרת זכות אבות שהם ראוים לפי מעשיהם לשלם שכר טוב לישראל ע"כ חישב המד' שבעה צדיקים שהם שבעה עיני ד' שבעה הרועים ולא מנה דוד המלך עמהם מפני שלא היה אז בימי משה עדיין רק חישב במקומו פנחס שקינא קנאת ה' צבאות והוא בסוד המל' דינא דמלכותא להפרע מן הרשעים העוברים רצונו. וכן עשה פנחס למטה בקנאו את קנאתי ונעשה אז מרכבה למלכות והם תפסו אומנותם אף אתה תפוס אומנתך שנק' רחום וחנון להשפיע חסד ורחמים במשפט ויתקוף חילך הוא שנאמר ועתה יגדל נא כח אדני וגומר:

ועתה יגדל נא. איתא בגמ' מצא משה להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות. אמר לו משה אין שלום בעירך אמר לו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו. אמר לו אעפ"כ היה לך לעזרני מיד אמר ועתה יגדל נא כח אדני וגו'. ומקודם נבאר רמז מאמר חז"ל שאמרו פזור נאה לרשעים וכנוס נאה לצדיקים והוא עפ"י מ"ש האר"י ז"ל בעולמות העגולים שאין עגול נוגע בחבירו ושם הי' השבירה עד שניתקן בעולם היושר ע"ש: ופי' הענין והמשל שהשכל של העגולים פי' כמי שסובב א"ע ומתעגל ונפרד מקונו ונדמה לו שברצון עצמו ינהיג א"ע וזה שמתנשא לומר אני אמלוך וזה היה השבירה רח"ל וכן הרשעים כל א' מתנשא בלבו אני אמלוך ולכן הם בעלמא דפרודא ואינם יכולים להתחבר כמו העיגולים כמו שנראה בחוש כי לא יכלו לשבת יחדיו ולהם נאה הפזור. משא"כ הצדיקים הגם שכל אחד עובד בוראו בסגנון אחר מ"מ כולם מכוונים לדבר א' לאביהם שבשמים ומתאספים אחד לאחד כאיש אחד בלב אחד שכל אחד מקטין א"ע ומהדר העבוד' להשי"ת שנותן בו כח ושכל לעובדו ולכן לא יתנאה על חבירו והם בעולם היושר ומתיחדים זע"ז. וז"פ מצא משה להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות פי' כתר הוא הרצון והקב"ה קשרם לרצון של כל או"א ולהראותם כי כל רצונם נכלל ברצונו ולא יוכלו לעשות דבר שלא כרצונו וזה התיקון לכל העולמות כנודע. ולכן אע"פ שביקש הקב"ה שאילת שלום ממשה רבינו ע"ה דהיינו שיעשה יחודים הקדושים ונוראים ושלום בפמליא של מעלה השיב לו משה.

כלום יש עבד שנותן שלו' לרבו כלומר הנני רואה בעיני התקשרות הכתרים רומז שכל רצוי הנבראים אפי' מה שעושים רצונך הכל הוא נכלל ברצונך הפשוט ומבלעדיך אין כלום ואיך אוכל ליתן לך שלום ולעשות שום דבר כי יש לי אימה גדולה ובושה עצומה אפי' לעבדך ולעשות רצונך. ואמר לו הקב"ה היה לך לעזרני לך דייקא פי' הגם שאתה רואה בעולמות שאני מקשר רצונם ברצוני כי אל אשר יהיה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן. משא"כ אתה הוא ילוד אשה עיקר תענוג הנבראים מה שבראתי אתכם בבחירה חפשית ואפ"ה אתם עושים רצוני. וענין זה עמוקה מארץ מדה להבין כמ"ש הרמב"ם בה' תשובה ענין הרצון הזה שניתן בבנ"א לעשות רצון בוראם או להיפך ח"ו ע"ש. ואתה היה לך לעזרני על ידי מעשיך הקדושים שלכך נוצרת וזה רצוני. ולכן מיד אמר משה ועתה יגדל נא כח אדני והמשיך החסד עליון בהנהגת הקוין הנקרא מדה במדה וז"א כנ"ל וזה רומז יג"דל צירוף י"ג מכילין יהיו נמשכים לד"ל הוא הזעיר שהוא בבחי' ד"ל מחסדים ודן מדה במדה וגם המשיך במלת נ"א דהיינו כשיגדל נ"א פירוש שיתמלא אותיות כמו נו"ן אל"ף עול' רז"י שנמשך מש"י עולמות למטה כנודע ויתגלו החסדים אמן:

דבר אל בני ישראל בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה והיה באכלכם וגו' תרימו תרומה לה' הנה הצדיק הקדוש מהו' משולם זיסל מאניפאלי אמר כשהאדם אוכל בתאותו לפי דמיונו שא"א לחיות בלא אכילה ושתיה בוודאי מן הנמנע שירים נינוצי הקדושה שבתוך המאכל למעלה. רק אם האדם חכם ומשכיל על דבר ואומר בלבו הלא בוודאי אם הבוב"ה רצה שנחי' בלי אכילה בודאי היה אפשר להתקיים כמו עתה. אלא שהבורא ב"ה רצונו להחיות נפש כל חי ע"י אכילה ועי"ז אני מוכרח לאכול בקדושה וטהרה שאני עושה רצונו בזה ואז יש בכח אדם להרי' ני"ק לשורשם וז"פ הפסוק בבואכם אל הארץ דהיינו אל הארציות ותדעו נאמנה אשר אני מביא אתכם שמה כי אני הבאתי אותך לזה שהרעבון והצמאון מאת השי"ת והשביעה ג"כ מאתו. אז והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. ותגביהו הני"ק למעלה ודפ"חח. ומעתה נבאר שאר הפסוקים שכתוב ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה. פי' שלא יאמר האדם אנכי עדיין רך בשנים ויש עת לכל חפץ כשאזקין אשוב לעבוד אותו ית' בהגבהת הני"ק אבל עתה כתיב שמח בחור בילדותך. ולזה אמר הכתוב לא כן רק ראשית עריסותיכם תרימו תרומה כי עיקר העבודה בימי הילדות והבחרות כשהאדם שלם בכחו והוא הראשית לקדש מנעוריו. ואמר הכתוב אח"כ מראשית עריסותיכם ומדייק שם רש"י על לשון מראשית ע"ש. ונבאר גם כן לפי דרכינו דהתורה מזהיר' ג"כ שלא יאמר האדם א"כ אבטל א"ע מכל וכל עניני עוה"ז ואפי' הכרחית וזה ג"כ אינו רשאי וכמ"ש מורנו מ"א

בספרו נ"א בפסוק ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה וגו' ע"ש וז"ש הכתוב ג"כ כאן מראשית עריסותיכם מקצת ולא כולו שלא תכלה א"ע בסיגופים יותר מדאי רק הכל בהשכל ובמישור וידעת את ה':

וראיתם אותו. במדרש אותו ולא אותה שאם עשית כן כאלו כסא כבוד אתה רואה שהיא דומה לתכלת. וראיתם וזכרתם המראה מביא לידי זכרון והזכרון מביא לידי מעשה שנא' למען תזכרו ועשיתם וגו' ע"ש הנה הפייטן באהבה לפ' זו התחיל שש מאות נקראות פי' דבריו כי ציצית עולה ת"ר הגם שאין היו"ד השני' במכתב בתורה יש אם למקרא שהחירק מושך יו"ד וכמ"ש בזוה"ק ועם הח' חוטין וחמשה קשרים עולה תרי"ג וזה שרמז במלת נקראות על מקרא היו"ד ואמר שם אח"כ לך נפתר סוד נסתר חוט ציצית היות מרובע ופי' המפרש דת"ר כמה חוטין הוא נותן ב"ש אומרים ד' ע"ש ולי נראה שרמז בזה דבר גדול כי הטלית הוא אור מקיף לז"א והציצית למלכות וזה כוונת הפייטן כי הסוד נסתר חוט ציצית רומז על המל' היות מרובע כי הוא אות ד' שבשם הנכבד ה' אחרונה וזה שהקשה המד' בפסוק וראיתם אותו דקאי על חוט תכלת שמורה על המלכות שהיא תכלית הכל וא"כ שייך לשון נקבה על המלכות והל"ל וראיתם אותה אלא שאם עשית כן כאלו כסא הכבוד אתה רואה דהיינו עיקר מצות תכלת טעמא כדאמר ר' מאיר תכלת דומה לים היא המל' וים דומה לרקיע שהוא צדיק יסוד עולם כדאיתא בזוה"ק הפוך רקי"ע ותמצא עיק"ר ופי' האר"י העיק"ר בגימ' ש"ם מ"ה שהוא עיקר הכל גופא דאילנא ורקיע דומה לכסא הכבוד היא אימא המרחפת על בנין ועיקר מצות ציצית כדי לדעת כאלו כסא הכבוד אתה רואה ועלמא עילאה בדכורא איסתיים ולכן שייך לשון זכר וראיתם אותו והמראה מביא לידי הזכרון לעורר עולם המחשבה ששם מוח הזכרון וזכרון מביא לידי מעשה שהוא צירוף ש"ע מ"ה כמ"ש האר"י ונמשך השעשוע למטה להתענג במצות ה' כל הימים אמן:

חקת

אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה והמדרש דרשו על זה שלא נזכר שם משה רבינו וגם שם ה' בשירה זאת וע"ש בזוה"ק. ואנחנו נבאר לפי דעתינו דהנה כתיב למעלה וידבר העם וגו' ונפשנו קצה בלחם הקלוקל ופרש"י לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא עכ"ל בשם הגמרא וצריך ביאור הלא כל ארבעי' שנה אכלו את המן ולא נתפח במעיהם מה יום מיומים לעת עתה שנפלו ברשת טעות כזה שמבואר סותרו עין בעין כי כל מתי מדבר לא מתו ח"ו מחמת אכילת המן רק מפני גזירת המלך ונראה לעין

בברור והחיים ידעו שימותו וחופרים את קברם בעצמם כדאיתא במד' ע"ש. לכן נראה לבאר עפ"י דברי רבינו הקדוש האר"י זכור לטוב שביאר לנו סוד המן שהיה בזכות משה הוא סוד תורה שבכתב הנק' ז"א ובאר היא סוד תורה שבע"פ בזכות מרים ע"ש. פי' כי באר מלשון ביאור הדבר והבנתו וזה הענין הוא תורה שבע"פ. וכשמתה מרים נסתלק הבאר וחזרו כולם בזכות משה כדאיתא במדרש וזה שנרמז בפ' דברים הואיל משה באר את התורה כלו' שביאר התורה והוא סוד הבאר שחזר על ידו ונחזור לענין כי המן הוא סוד תורה שבכתב והואיל ומשה רבינו לא נכנס לארץ גם המן אכלו רק עד בואם אל קצה ארץ כנען ואפשר מחמת שעדיין לא נתקדש' הארץ לא יכלו לאכול בה לחם מן השמים רק כתוב ויאכלו מעבור מעבור הארץ ממחרת הפסח ע"ש ביהושע: וגם משה רבינו לגודל קדושתו לא היה יכול לכנס לארץ ישראל שאז היתה ארץ כנען ולא נתקדשה עדיין רק כשהיו ישראל במדבר שרומז לשון מדבר ושממה על עולמות הגבוהים ונעלמים מעיני כל חי והיו באפיסה לפני הבורא ב"ה אז היה להם רועה נאמן משרע"ה וגם המן בזכותו. והנה עדת ישראל לא ידעו עדיין שיכלה המן אחר ארבעים שנה כי לא נכתב שיעור הימים שירד בתחלת נתינתו ע"כ חששו להם פן יאכלו המן ג"כ בארץ ישראל יתפח במעיהם כי ידעו שהארץ לא תוכל לסבול עוד קדושת המן הזה ולכן כל ימי היותם במדבר לא התרעמו ולא נסתפקו כלל לאיזה חולי שיבא מן המן ח"ו כי ידעו כי קדוש הוא. משא"כ עתה שראו בסוף ארבעים שנה שמתקרבים לארץ כנען יראו לנפשם ואמרו ונפשינו קצה בלחם הקלוקל עתיד המן הזה כלומר בביאתינו לארץ. אבל טעו בזה כי המכין מזון לכל חי נותן שפעו לכל איש כפי כחו. והמן פסק מלרדת קודם בואם אל ארץ כנען והנה הבאר היא סוד תורה שבע"פ בזכות מרים והיא מסטרא דנוקבא לכן כתיב אז ישיר ישראל בסוד כנ"י הרימו קרנם בתורה שבע"פ ולא נזכר שם ה' וגם שם משה שהם סוד דכורא והבן. והנה השירה הזאת היא סוד התעוררת המלכות להתיחד עם דודה לכן בכל פעם ששתו מים מן הבאר אמרו ישראל את השירה הזאת כדאית' במד' דהיינו שע"י כח השירה נתעוררת המל' היא הבאר להתיחד וממילא באה השפע וז"ש במדרש ודברתם אל הסלע אמר הקב"ה למשה שנה עליו פרק אח' וכו' ע"ש דהיינו כי המל' מתיחדת עם צי"ע בפרק אחד התחתון כמ"ש האר"י ז"ל: והנה היחוד נעשה תמיד לפי התעוררת דלתתא וכמ"ש ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו כלומר כי בחול נעשה היחוד ע"י מצות תפילין וברי"ה ע"י השופר ובפסח ע"י המצות ובסוכות ע"י הסוכה וכיוצא בהם והיינו שהקב"ה קובע עונתן של ישראל בעת שועם אליו תמיד לפי העת והזמן שהם זועקים אליו באיזה אופן ובאיזה מצוה וכשמתעורר היחוד בצ"יע הוא בסוד

אב"ר אשר לעומתו במלכות ההתעוררת נק' אותיות אב"ר בצירוף בא"ר כי אצל המשפיע האותיות בצירופם כסדר א' ב' ואצל המקבל שמתעוררת לעומתו לקבל ההשפעה הוא בצירוף ב' א' ר'. ורמזו חז"ל בילקוט מעין זה בפסוק וממתנה נחליאל בשביל הבאר שנתן להם הקב"ה אמרתי לו שירה ונחלתי אותו אמר להם הקב"ה אני חלקכם חלקי ה' אמרה נפשי ואתם חלקי שנא' כי חלק ה' עמו אני נחלתכם שנאמר וממתנה נחליאל ואתם נחלתי שנא' יעקב חבל נחלתו הה"ד למנצח על הנחילות על הנחלה שנחלתם אותו והנחלה שנחל אתכם ע"ש והיא ביחוד כנ"י עם דודה ונק' חלק אותיות חק"ל תפוחין כנודע ועולים לה' בסוד נח"ל מתתא לעילא נפשינו ח'כתה ל'ה' באה ההשפעה בסוד נ'וצר ח'סד ל'אלפים כנודע מכתבים. וזה נקרא שתי נחלות שנחלתם ושנחל אתכם והבן: ונחזור לענין שישראל אמרו שירה תמיד מאז נתנה להם הבאר וז"פ הילקוט שם אתמול עד שלא שתו אמרו היש ה' בקרבינו אם אין משתו אמרו נעשה ונשמע וכו' ע"ש. כי הסלע ניתן להם בחורב ככתוב הנה אנכי עומד לפניך שם על הצור בחורב ומקודם שניתן להם היו ברפידים ופגמו במה שאמרו היש ה' בקרבנו אבל כיון שנסעו משם לחורב ונסעו ממדרגות קטנות שהיו ברפידים נטהרו יותר ע"י מצות ספיר' זכו להתיחד ואמרו שירת הבאר ושתו ואמרו נעשה ונשמע לעשות רצון מלכנו אמן:

בלק

וירא בלק בן צפור את כל וגו'. ויגר מואב וגו' להבין הענין ממ"נ כיון שראה בלק היה לו לירא מפניהם ומפני מה ויגר מואב. לכן י"ל פירושא דהאי קרא דפסוק ויגר מואב מוסיף על ראיית בלק שראה את כל אשר עשה ישראל לאמורי וגם ראה המורא של המואב מפני העם וכי נמוגו בפניהם ולא קם עוד רוח בהם ועי"ז התחיל לפחד גם כן עד שרצה לקחת קללת בלע' לעזרתו: ויש לנו עוד לומר כי מחמת שראה את כל אשר עשה ישראל לאמורי והוא מלחמות סיחון ועוג כי היה צריכי' להכריתם קוד' כניסתן לארץ כידוע לי"ח ואפשר שהבינו בעצמם בלק ובלע' שהם היו ג"כ דוגמת' לכן יראו לנפשם כיון שראו שישראל מתקרבים לארץ:

כי מראש צורים אראנו. במד' אלו האבות ומגבעות אשורנו אלו האמהות: דהנה אמרו רז"ל קו ירוק המקיף את כל העולם ע"ש בדברי המד': וביאור הענין כי ענין הקו הוא התחלת צורת כל דבר כי ראשית לו היא הנקוד' הנקרא **י** שהוא כמו גולם ר"ל בתחלת תבנית כל דבר צבע וצייר ציירין ואח"כ מתפשט או לאורך או לרוחב והוא ענין הקו והתפשטות והנה אמרו ז"ל כי ישראל עלו במחשבה ובשביל עושי רצונו נברא העולם פי' שכולם בחכמה עשית היא היו"ד שהי' ע"ש המחשבה נאמר וחכמה גימ' גל"ם שהוא

התגבלות הראשון מא"ס שהשתלשל לבחי' חכמה ולמחשבה לברא עולם ואח"כ בא לבינה המצייר ציורין וכל ענין המחשבה היתה בשביל האבות והאמהות יסודי עולם שעשו רצון קונם אברהם בבחי' אהבה יצחק בפחד ויעקב כלול מכולם והוא עמודא דאמצעיתא והנה מראה ירוק הוא מעורב מן הלבן והאודם כי אין לך מראה עצמיות רק הלבן או האדום והאי שחור אדום הוא כמ"ש ז"ל. ומראה ירוק הוא לפי התערבות סממני הצבעים כנודע לכל יודע בטיב הצבע ומן המשל יובן הנמשל כי בחי' ישראל והוא העמודא דאמצעיתא מורכב מן אהבה ופחד הוא קו ירוק המקיף את כל העולם במחשבה דקה שהביט והשתעשע בעבודת ישראל ובשביל עושי רצונו נברא העולם ולכן בלעם הרשע הסתכל באיצטגנינות שלו ואמר כי מראש צורים אראנו כי הראש צורים הוא המחשבה ראשית לכל הציורים שם אראנו כי היו עמו במלאכתו ובמחשבתו הראשונה כשהביט לצייר ציורין אלו האבות והאמהות: וכן איתא בילקוט כי מראש צורים אראנו אני רואה אותם שקדמו לבראשית ברייתו של עולם משל למלך שהי' מבקש לבנות הי' חופר ויורד ומבקש ליתן תמלוים (פי' יסודות) והי' מוצא ביצה של מים וכן במקומות הרבה לא עשה אלא חפר במקום והי' מוצא למטה פטרה (פי' סלע או אבן) אמר כאן אני בונה ונתן תמלוים ובנה. כך הקב"ה הי' מבקש לבראות עולם והי' מתבונן בדור אנוש ובדור המבול אמר האיך אני בורא את העולם ורשעים אלו עומדים ומכעיסים אותי. כיון שצפה הקב"ה באברהם שעתיד לעמוד אמר הרי מצאתי פטרה לבנות עליו וליסד את העולם לכך קרא לאברהם צור שנא' הביטו אל צור חוצבתם ולישראל קורא צורים וכה"א זכור עדתך קנית קדם מחשבתן של ישראל קדמה לכל וכו' ע"ש. ויש לנו עוד לומר ע"פי מ"ש כבר כי הצירוף במלת יוצר מורה על המשכת העולמות מאות **י** המורה על המחשב' לבחי' **ו** המורה על קו והתפשטות ואח"כ לבחי' **צ** דהוא צי"ע ואח"כ לבחי' **ר** היא המלכות העטרה המתגל' בפריעה כמ"ש בזוה"ק מזה ע"ש ויש צירוף ג"כ במלת צור כזה אות **צ** מורה על קו ירוק המקיף את העולם הוא הבינה והוא קנה לכתוב בו ספר תורה כי כל יסוד שבעולם נק' צי"ע וג"כ יסוד דאימא נק' כן ואח"כ היא מוציאת אות **ו** ובא לבחי' **ר** היא המל' ולכן נק' אברהם צור שהביט הבורא ב"ה שיהיה הוא פטרה והעמדה לעולמות ובו ברא את עולמו. וענין המחשבה הזאת אצל בעל הרצון אין בידינו להשיג איך ראה והביט וברא את עולמו רק שהאמונה תקוע' בלבינו כי היא אמיתית והרבה רשעים וכופרים נטרדו מן העולם ברצונם שרצו לעמוד על מחקר הענין ומחמת שלא יוכלו להבין ולבא עד תכונתו כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם יפגמו במעשיהם ורצו להרוס מעמד ומצב זה דהיינו שיהיה הנהג' העולם וסדרו שלא ע"י

עושי רצונו ועבודת' רק עפ"י כח וממשלה הכומ"ז שניתן להם בשי"ב ולא יהיה לבורא ב"ה עסק בזה כלל כי גבהה מעלתו אצלם להשגחתו בעולם השפל וכבר בארנו טעותם בארוכה במ"א. והנה בלק ובלעם גם הם היו רוצים לעקור בחי' מל' מבנ"י. ומברכתו של אותו רשע אתה למד מה שהי' בלבו לקלל ואמר הן עם לבדד ישכון ופי' הראשונים בספריהם רומז לזה כי בא"ב דאט"בח נשאר **ה** יחידית שאין לה זיווג וכן אות **נ** במספר עשירית היא יחידית בלי זיווג כי החיבור הוא **י"צ כ"פ** וכו' וכן במאות ק"ר ש"ת **ך ם ן ף ץ** כי מנצפ"ך הישרים נחשבים כסדר למאות דהיינו **ך** ת"ק **ם** ת"ר וכו' כנודע ועפ"י א"ב דאט"בח א"כ מצטרף **ק** עם **ץ** שעולה אלף **ר** עם **ף** וכו' ונשאר אות **ך** בלי זיווג ויחוד ורמז מזה האריז"ל בת כהן לישראל אין זיווגם עולה יפה מחמת שאותיו' כהן הם בלי זיווג בא"ב הנ"ל ע"ש ועיין בספר החייט ופירושו פז תחלת פ' תשיעי שביאר שם סוד ההריסה שרצו המהרסים להרוס בזה ולהפריד עולם מעולם עפ"י חשבון זה סך האותיות נחשבים הם כ"ב עם מנצפך כפולים הם כ"ז וכל אחד כלול מעשר הרי אותיות ר"ע וזה שורש הרע אבל הם טעו בזה ועושים קיצוץ ופירוד בזה רק החשבון הוא אות **א** עם **י ב** עם **ט** וכן כולם ואח"כ **י** עם **ק כ** עם **צ** וכו' ואות **ק** עם אלף. **ר** עם **ץ**. **ש** עם **ף** כו' ואז כל האותיות מזדווגים אפי' אותיות כ' ה'ן כי **ה** מתחבר עם **ו נ** עם **ס ך** עם **ם** דוק ותדע ואז נחשבים שלשים אותיות שהמלכות נקנית בשלשים מעלות ע"ש בספרי המקובלים מזה באורך והנה לפי כוונת בלק ובלעם בהמשכתם לרעה אמרו הן עם לבדד כלו' שאותיות ה"ן בלי זיווג ורצו להפריד היחוד אבל לא היה הרשות בידם רק כל אשר ידבר ה' אותו ידבר והוכרח להודות כי הסדר מתנהג עפ"י יחוד וחיבור שעושים ישראל דהיינו יחוד ו"ה ואז האותיות מתחברים כסדר ו"ה ביחידית וכן בעשירית נ"ס וכן במאות **ך** עם **ם** שהוא ת"ק ות"ר ואז המל' נקנית בל' מעלות והיא אות **ל** של לבדד ישכון כי בד"ד עולה עשר ומתחבר לאלף ולא כמו שחשבו הם להיות נרגן מפריד אלוף וזה ובגוים לא יתחשב והנה האותיות עפ"י חשבון אט"בח מאות אל"ף עד טי"ת עולה מ"ה. ואם החשבון הוא ע"פי חשבון ישר א"י ב"ט ג"ח וכו' עולים נ"ה וסך הכל ה"ם ה"ן בגימ' מודי"ם כמ"ש האריז"ל בכוונ' מודים וזה הן הם יודו שכולם צריכים להודות על חשבון וצירוף האמיתי וגם בלעם ובלק הוצרכו להודות עפ"י כפייתם מן השמים והקב"ה גילה עיני עורים להביט האמת ואמר כי מראש צורם אראנו כי ישראל עלו במחשב' ואין לעמוד בסוד זה והוא סוד נעוץ סופן בתחלתן וז"ש הילקוט וכה"א זכור עדתך קנית קדם. כי ניקוד השם הנכבד הוא שבא חולם קמץ כניקוד **לעולם** כי הבריאה היתה בכח התגבלות ובכח התפשטות בראות וניקוד קמץ הוא מורה כח התפשטות ולכן השבא

קודם בנקודת השם כי מסתמא היה קודם הכח התגבלות שאם היה מתפשט א"ס בכוחו וקדושתו א"א לשום נברא להמצא אלא שהי' כח התגבלות בניקוד שבא שהוא מורה על גבורה וצמצום ע"י שהביט אל נקודות אולם שהוא מורה על בחי' ת"ת ישראל שרוצה ה' בעמו לפאר ונתן גבול לעצמו כביכול ואח"כ בא לבחי' קמץ ההתפשטות בבריאה דרך קוין ולפעמים הניקוד שבא וקמץ ואח"כ ניקוד חולם כמו במלת **צבאות** ומורה ג"כ על הנ"ל שהתגבלות והתפשטות היה שיתגלה בחי' תפארת שהוא הניקוד חולם ולכן עיקר ניקוד שם הויה הוא שבא קמץ והוא עולה מספר ששה ושלשים כי שתי נקודות השב"א הם עשרים וקו הקמץ עם נקודה שלמטה בו הוא ששה עשר והוא בסוד מעונה אלהי קדם שעיקר השם הוא **אלה** כמ"ש יזבחו לשדים לא אלוה. והוא המספר של הנקודות הנ"ל ושם הויה שכל אות מנוקד בשבא קמץ הרי ד"פ ל"ו עולה מספר קד"ם וכמ"ש מזה בס' ליקוטים מרב האי בשם אחד באורך ע"ש ולכן הביא הילקוט הפ' הזה לכאן זכור עדתך קנית קד"ם המורה על שם הנכבד ניקוד שבא קמץ המורה על המחדש כרצונו בהתגבלות והתפשטות כנ"ל ושם הויה המורה על ז"א בחי' אלהי ישראל אשר לזה כיון בבריאת עולמו ומחשבתן של בנ"י קדמה לכל כ"ז הוצרכו להודות ע"פי אשר שם ה' חכה לתוך פיו כמ"ש רז"ל מחיבתן של ישראל וראו כל בשר כי הוא אחד ומי כעמו בנ"**ל** גוי אחד בארץ לשם ולתהלה:

כי מראש צורים אראנו איתא בילקוט אני רואה אותם שקדמו לברייתו של עולם כו'. וכה"א זכור עדתך קנית קדם מחשבתן של עושי רצונו קדמה לכל מש"ל שהיה לו בן כו' אמר תנו קלמרין לבני כו' וכה"א בראשית כו' אין ראשית אלא כו' שנא' קוד' כו' ראשי' תבואתה ע"כ: הנה מימות עולם כל ההריסות שהרשעי' הכופרים בה' רוצים להרוס וכל קטרוגם הוא על התלבשותו ית' בדיוקן אד"ם לפי מעשה בנ"י ולהשפיע לכל העולמו' לפי עבודת האדם וכן כל פעולות ועצות רעות שיעצו בלק ובלעם הכל הי' על ענין זה והגם שאמרו בזוה"ק שאמר בלעם ואנכי אקרה כה. ר"ל אעקר להאי כ"ה הכל הוא עד"ז כי ע"פי מדת המלכו' שממליכין אותו ית' ויתּ' ככה מתפאר בהם כמו שיסדו לנו בתפלת שבת כ'ל'י'ל ת'פ'א'ר'ת בראשו נתת שר"ת וס"ת הם תכל"ת רומז למדת מלכות ואמצע תיבות הם ל"י פא"ר והאמת הוא שכל העולמות מתנהגים ע"י בני בכורי כו' כמ"ש נשקו ב"ר ע"כ גילה ית' ע"י בלעם להודיע לכל בעי עולם שכל התגלותו ית' מעצמות א"ס להתלבש במדות הוא ע"י בני בכורי ובו היה עליית הרצון ואמת שבזה הרצון נלאו כל המחקרים ונבוכו כל הרעיונות. ורז"ל אמרו. האי כתרא עילא' אוכם הוא לגבי עילת העילו'. לכן כתיב ישת חשך סתרו מצד שאין כח בשום נברא להשיג באיזה אופן עלה

ברצונו ית'. והנה ידוע שכל דבר כלול מתלת דרגין שורש יציאתו ועצמות הווייתו והממוצע שבניהם והם הג' רישין שאמרו באידרא קדישא ורישא דאי"ן היא הממוצעת כי ה**א** מורה על שורש יציאתו מא"ס וה**י** על עצמותו וה**נ'** על ההתפשטות וז"ש בזוה"ק פריסא אתפרס על יציאתו ית' כביכול מעצמותו א"ס להעלות ברצונו לברא העולמות נמצא כשנקרא הא"ס רישא דלא אתידע כינו אותו ית' בשם רישא גם בעצמותו א"ס ע"ש כי שם הוא הדיוקן הנקר' ישראל למשל בא' שיש לו מחשבה להוליד בן ומצייר בשכלו לישא אשה ולהוליד נמצא הבן קדם במחשבתו קודם כל עשיית הפעולה ועדיין לא נקרא אז בשם אב כן כביכול זו ההנהגה ע"פ בנ"י אשר בך אתפאר קדם בשרשו וזהו הראש לכל הצורים וזהו מראש צורים אראנו אני רואה אותם שקדמו לראשית ברייתו של עולם. וכה"א זכור עדתך קנית קדם. ולזאז"ל ז"א בעתיקא תליא ואחיד תלי"א רומז לשרשו בו ית' ואחיד היינו התגלו' ההנהגה ע"י ז"א (וכבר היו קצת אנשים שהסתכלו בזה כמ"ש במשל הנ"ל ואמרו בדעתם שזה הפרצוף הוא יותר גדול. ובאמת טעו בזה כמ"ש הרב הקדוש מו"ה לוי יצחק נ"י ע"פ להגיד כי ישר ה' צורי שהעולמות הולכין ביושר כמו שידוע ומבואר בכתבים. אכן מה שכתבנו לעיל הוא ע"פ מש"כ מחשבתן ש"י קדמה לכל וישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם) ולתוס' ביאור אמר במדר' מש"ל וכו' אמר תנו קלמרין כו' הם כלי כתיבה להורות כי תורה הקדומה בשרשה היא הכל בשביל בנ"י ולכן קרא אותם ראש צורים ומגבעות אשורנו הם שתי גבעות גבעה עילאה תאות המשפיע וגבעה תתאה המקבלת:

הן עם לבדד ישכון הן בלשון יווני אחת כי בריאת העולם ה' ע"י שיתוף מדה"ר למדה"ד ומדה"ד הם צירופי אותיות א"ב בדרך תשר"ק ומדה"ר הוא צירוף הישר בדרך א"ב נמצא בריאת העולם הי' ע"י א"ת ב"ש כו' שכל צירופי שתי אותיות אלו עולים במ"ק חמש הגם שצירוף **ה"צ** כו' עולים י"ד חוזר הי' להיות אחד ועול' לחמש וגם י"ד הם דיוקן **ה** וי"א פעמים **ה** עולה ה"ן וה"ן במ"ק עולה עשר וחוזר להיות אחד ע"כ ה"ן הוא אחד נמצא כל תכלית בריאת העולמות הי' כדי שיתפאר בעם קרובו ויתרון האור מתוך החושך ע"י העוברי רצונו מגיע התפארת בעושי רצונו (חסר):

וישת אל המדבר פניו תירג' יונתן ב"ע ושוי למדברא אנפוהי למדכר עליהון עובדא דעגלא דעבדו תמן ע"ש וביאור הענין הוא כי בלעם רצה לעורר הקטרוג ולהזכיר חובתן של ישראל וגנותן כדי שישוב כביכול ממחשבתו שרצה בם לעבודתו ונק' אלהי ישראל ומנהיג עי"ז העולם כלו מדה במדה רק שתהי' ההנהגה עפ"י ככבים ומזלות ולא יהי' לו ית' עסק בהנהג' ולא ישגיח על עולם השפל הזה כיון שבלא"ה עמוסיו מבטן עזבו

אותו נאצו את קדוש ישראל בחטא העגל וכדומה וכמו שהרב' רשעים ושונאי השם רצו לעשות כזאת והקב"ה מצילנו מידם ומעורר זכות לנו ולאבותינו ומסיר לזות שפתים מאתנו וענין ההמתק' על חטא העגל הוא כי כבר אמרתי הקדמ' גלוי' ומוכרח' שאין דבר בעולם מבלתי רצונו ית' אפילו מה שנרא' שהוא נגד רצונו כי מלכותו בכל משל' אפי' בקליפין: והנה למשל באדם הראשון שאכל מעץ הדעת למרות עיני כבודו גם זה לא הית' בלתי רצונו ית' וכמ"ש שאכילת עץ הדעת הי' למען יהי' טו"ר ושכר ועונש ובחירה ורשות לאדם לעשות כרצונו וא"כ צ"ל למה נענש אדם הראשון כיון שהוא ית' רצה בזאת ההנהג' וכל תענוגיו מזה עולם השפל הוא רק ע"י הבחיר' האנושית אלא ודאי שזה ענין חטא עץ הדעת יצא מלפני השליט על דרך זה שציוה לאדה"ר שלא לאכול ממנו ואם הי' שומר פקודתו ית' אז הי' תיכף תיקון העולם מה שיתוקן עד סוף כל הדורות ומחמת כי לא שמר פקודתו ית' נתקלקל הענין וצריך תיקון עפ"י בחיר' לדורות וזה מה שהי' יכול אדה"ר לעבור רצונו ית"ש הגם שלא ניתנ' עדיין בחיר' בעולם וטו"ר הוא מפני מה שאמר לו הקב"ה ומפרי העץ אשר בתוך הגן לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות הרי במלת ביום אכלך ממנו נפתח לו קצת פתח בחיר' שיוכל לאכול ממנו ולעבור על רצון יוצרו ועכ"ז אם הגדיל לעשות לחזק רוחו לבלתי יסור מן המצוה הראשונה אז ניתקן העולם מראשיתו ועד אחריתו אבל כיון שעבר ואכל נשאר הדבר לתקן ע"י בני ישראל לדורות וכן אחרי מעמד הר סיני כתיב אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם כלומר הואיל וזכיתם למעמד הנכבד הזה אכן כאדם תמותון ע"י חטא העגל וכמו שפירש"י כאדם הראשון תמותון אחרי שחבלתם מעשיכם ע"ש. וצריך לבאר הענין ג"כ כנ"ל כי אין דבר נעלם ממנו ית' והוא צפה והביט הכל מראשיתו עד אחריתו רק שהבורא ב"ה ברא בקרבם רוח תעתועים ג"כ שיוכלו לעשות העגל אחרי מעמד הר סיני ולעשו' הדבר הרע הזה נגד רצונו ית' והי' אם ישברו בבחירתם כח יצרם ויכבשו את הרע לבלתי סור מה' ימין ושמאל אז היו בני עליון ואלהים ולא שלט בהם שום רע מאז והלאה כמ"ש חרות על הלוחות חירות ממלאך המות אבל כיון שלא השכילו ונפלו ברשת יצרם הוצרכו לתיקון הענין ולתשובה עד שיתוקן הדבר כראוי: ויש לומר פי' הפסוק כן אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם עפ"י הקדמת דברי הגאון החסיד מהו' לוי יצחק שאמר בפסוק וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם וגומר אשר עשו את העגל. וקשה הנה אבינו אב הרחמן הסולח ומוחל ומעביר אשמתינו בכל שנה ושנה ח"ו שיכתוב בתורתו דבר קשה כזה שיזכור לעולם את חטא עגל אפי' אחרי שעשו ישראל תשובה וגם קשה ממאמר חז"ל במס' ברכות דאמר ר' אושעיא גם אלה תשכחנה זה מעשה העגל ואנכי לא אשכחך

זה מעשה סיני וזה היפך מכוון הפסוק הנ"ל אלא יש לומר כוונת הענין אחד דהנה לפי ראות עינינו אם אחד מגזע טובה וישרה הולך בדרך תמים ועובד את יוצרו אין זה דבר נפלא כי התורה מחזרת על אכסניא שלה משא"כ אם פוחת והולך במעשיו ממעשה אבותיו מום בו ויתגנה בו יותר ממה שיעשה זה הרע אדם אשר הוא בא ממשפחה בזויה ושפלה כי לו יאתה השפלות מעון אבותיו ואם אדם בזוי משפחה כזה יעשה הטוב בעיני ה' ואנשים אז יתהלל יותר מבן משפחה הנכבדת בעזבו דרכי אבותיו ונטה אל הטוב. והנה ישראל קדושים הם הגם שקבלו. את התור' במעמד הר סיני ואמרו נעשה ונשמע לא הי' הדבר נפלא ומהולל כי קדושת אבותיהם אשר הורישו לבניהם אחריהם היא הנותנת שיהיו עובדי ה' אבל כיון שעשו אח"כ את העגל והעיזו את פניהם נגד יוצרם וניכר שהי' בם איזה שורש רע שלא ניתקן עדיין עד שעשו תשובה אח"כ אז גדלה ונפלאה בעיני ה' מעלתם בקבלתם את התורה כיון שהם עם קשי עורף בטבע ויכלו לעשות אחרי ארבעי' יום הדבר הרע הזה א"כ נראה שלא עשו גם הטוב מלפנים מושרש בטבע להם מקדושת אבותיהם רק שהם בעצמם בגודל בחירתם בחרו בטוב ואח"כ נפלו ובחרו ברע ואף עפ"כ עשו תשובה והם קודש ישראל לה' וז"פ גם אלה תשכחנה זה מעשה העגל שישכח לגמרי כיון שעשו תשובה אבל ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני כלומר בעת שאני זוכר מעשה סיני אז אזכור ג"כ בחטא העגל ובגודל קשיות ערפם אשר להם כדי להגדיל זכותם במה שעשו מלפנים במעמד הר סיני כנ"ל וז"פ וביום פקדי כשאזכור בם להיטיב להם ופקדתי את העגל ואת כח הרע אשר בקרבם ואז יגדיל ויאדיר זכותם במה שהם נוטים מהרע הזה שיש בכוחם לנטות אל הטוב ולשמור מצותיו כל הימים. וא"כ זכירת מעשה העגל הוא טובה לזכירתן ופקודתן של ישראל ודפח"ח. ונחזור לענינינו שז"פ הפסוק אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם במה שאכן כאדם תמותון ויש לכם בחירה לחבל מעשיכם ולמרות עיני כבודי ואעפ"כ אתם שומרים מצותי ותורתי והרי אתם בזה אלהים ובני עליון. ונחזור ג"כ לתחלת הענין שבלעם נשא אל המדבר פניו להזכיר עון העגל אבל לפי מה שהקדמנו הקב"ה מחל לאותו עון אחרי שובם ונחמם על הרעה רק שאדרבה בזה גדלה מעלתם וזכותם על עם קשי עורף הזה איך מתקדשים ומטהרים עצמם כבני אלהים ומשברים כח הרע שבקרבם: וז"פ ותהי עליו רוח אלהים כלומר כמו שהבורא ית' מזכיר החטא הזה לזכותן של ישראל כמו כן נתעורר כאן ע"י בלעם בהזכירו חטא הנ"ל זכותם וברכתן ויהפוך את הקללה לברכה אמן:

כנחלים נטיו. בילקוט ביקש לומר שלא תהא מלכותן מושכת כו' כנחלים עליונים שאין להם הפסק יכול לא יהא להם זתים וכרמים. כגנות עלי נהר: הכרמים הם התענוגים מה

שמבררים ניצוצות הקדושים ומהפכים מרירו למיתק' כארז"ל יהיו מזונותי מרורי' כזית זה הוא עיקר תענוגו ית'. יכול לא יהא להם מב"מ יזל מים מדליו כמ"ש לעיל כי כמו שממליכין אותו ית' כן כביכול מתפאר בהם וזה נק' ב"מ ע"י המלוכה שממליכין אותו ית' ואמר יזל מים מדליו וזרעו במים רבים שתהיה שולטת בכופרים בה' הנקראים מים רבים כמ"ש רז"ל:

פנחס

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וגו' לכן אמור הנני נותן לו וגו'. פירש"י הטעם שהכתוב מיחסו אחר אהרן ע"ש. ולפי דעתינו יבואר עפ"י מה שנקדים פסוק אחרי מות שני בני אהרן דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש וגו' וקיי"ל אהרן בבל יבא ואין משה בבל יבא וכבר אמרת הטעם לפ' דעתי כי כשהאדם עושה הטוב בעיני ה' מעורר שורש נשמתו עד אבותיו ואבות אבותיו ומאיר לכולם באורו הקדושה וכן כשח"ו האדם פוגם במעשיו באיזה ענין לא די שפוגם א"ע אלא גם בשרשו באבותיו ובאבות אבותיו וכמ"ש זה הענין הרב האור החיים ז"ל ע"ש ולכן נראה סמיכות הענין אחרי מות שני בני אהרן נדב ואביהוא בעשותם אחת מהנה אשר לא תעשינה כמו שאמרו ז"ל ולכן נמצא איזה צד וענין פגם כל שהוא בקדושתו של אהרן אביהם עכ"פ שיהי' שורת הדין נותן שאל יבא בכל עת אל הקודש ולכן אהרן בבל יבא ואין משה בבל יבא כי משה רבינו לא נפגם כלל ועיקר והוא עומד בקדושתו הראשונה מאז ועד עתה ומעת' נחזור לענין ראשון לבאר הפסוק. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם דקשה הלא פנחס הוא כהן מצד אבותיו הגם שרש"י ז"ל תירץ ע"ז שמחמת שלא נמשח לא בא לכלל כהונה ע"ש עכ"ז יש עוד מילין לאלוה לומר עפ"י מ"ש האריז"ל כי ע"י מעשה פנחס שלבש קנאה במדו לכבוד יוצרו זכה להתעבר בנשמת נדב ואביהוא ע"ש והנה הגם שהנשמו' האלו הם גבוהים ורמים כי היו צדיקי הדור. מ"מ לענין הכהונה היו צריכים איזה תיקון כי נפגם כהונתם על ידי מעשיהם שעשו בגלגול הראשון וכמו שכתבנו שהפגם היה מגיע עד אהרן ולכן עתה בבואם אל פנחס הוצרך הקב"ה לקדש אותו לכהן לו מחדש כי כשאדם נפגם מקדושתו הוא צריך לבוא אל צדיק אמיתי שבדורו והוא יכול לעזור לו ולהמשיך עליו יראת אלהים וקדוש' מחדש מן השמי' ולכן אמר הקב"ה למשה שהוא היה הצדיק בלי שום פגם כנ"ל אתה אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו וגו' פי' שבאמירתך תמשיך לו קדושת כהונה מעתה וע"ע. ולכן ניחא שהכתוב מיחסו אחר אהרן שלפי מ"ש האריז"ל שזכה לנשמת נדב ואביהוא שני בני אהרן נמצא פנחס עצמו לעת עתה הוא בנו של אהרן. וז"פ בן אהרן הכהן וגם אפשר

הרמז כי אות **נ** של ב"ן ואות **א** של אהרן נוטריקון נ'דב א'ביהוא נשאר אותיות הר"ן כי נשמתו של הרן נתגלגל באהרן והיה צריך ג"כ תיקון לגלגולו הראשון כמ"ש בספר חסד לאברהם ע"ש ז"פ הענין בנדב אביהוא הרן ע"י הנשמו' האלו שנתעברו בו בלבשו הקנא' השיב את חמתי וגו':

לכן אמור הנני נותן לו וגו'. במדרש גדול השלום שנתן לפנחס שאין העולם מתנהג אלא ע"פ השלו' והתור' כולה שלום שנא' וכל נתיבותיה שלום. ואם בא אדם מן הדרך שואלין לו שלום וכן שחרי' שואלין לו שלום ובאמש כו' וקורין ק"ש וחותמין הפורס סוכת שלום וכן התפלה חותמין בשלום וכו' לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום שעדיין הוא קיים וכה"א בריתי היתה אתו החיים והשלום עכ"ל הנה פנחס ע"ה קנא קנאת ה' צבאות להאביד עוברי רצונו ומחללי ברית קדשו לכן נתברך מדה במדה ברית שלום שהוא סוד היחוד עליון שנעשה על ידו יחוד בקדושה והנה האריז"ל כתב בכתבים כי זמרי היה גלגול שכם בן חמור וכזבי גלגול דינה כי בדין של מעלה טען שכם בגלגול הראשון הואיל ויצאתי מחמור ערל וטמא לכן לא כבשתי את יצרי וגם אין תימה מדינה בת יעקב שהיא החזיקה בצדקתה הואיל והיא מזרע ישראל לכך הראו לו הסדר בהיפוכו ונתגלגל בזמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני ואעפ"כ טימא הברית והיא לא רצתה בזה כדאית' במד"ר שתפסה בבלוריתה בע"כ ע"ש ואפשר לברר רמז לזה מהפסוק. ושם האיש המוכה אשר הכה דלכאורה התיבות כפולות ללא צורך אלא דאותיות שניות שבמלות המ'כה אש'ר הכ'ה הם אותיות שכם שהיה גילגולו ושם האשה המוכה המד"ינית יש בתיבת המדינית צירוף דינה לרמז על גילגולה. ופנחס נקם נקמת ה' והפריד את חיבור הרע הזה וממיל' שנעשה ע"י יחוד בקדושה לכן נתן לו ברית שלום כי אין העולם מתנהג אלא ע"פ השלום כי כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל כנ"י שמתיחדת עם דודה באהבה ושלום וכן כל התורה כל נתיבותיה למען עשות היחוד והשלום בין ישראל לאביהם שבשמים וכן אדם כשבא מן הדרך הענין הוא כמבואר בזוה"ק כ"ז שהאדם הולך בדרך והוא פלג גופא הוה ליה זיווגא בשכינתא וכד אתי לביתא לאיתתיה יתיב בין תרין שכינתא. וז"פ ששואלין לו שלום וגורם ג"כ יחוד עליון. וכן בשחרית וערבית בק"ש ותפלה העיקר הוא עשות שלום ויחוד בין כנ"י ודודה וזה כל עבודתינו עד ביאת הגואל אמן:

ונתת מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל דהנה יש מיני צדיקים גבוהים ורמים הדבקים בה' תמיד ואינם יכולים ליפרד רגע ולהזדקק לבריות לעסוק ולפקוח בצרכיהם ויש מיני צדיקים הגם שדבוקים בה' ועובדים אותו אפ"ה לפעמים יורדים ממדרגתם ומדברים עם ב"א הפחותים מהם כדי להעלות אותם ולקשר' ג"כ בהשם ועבודתו ואפילו

בנ"א סוחרים אשר אין עבודת' תדיר לה' ע"י חיבורם עם הצדיקי' מתנטלי' ומתנשאים קודש לה' והנה משה רבינו ע"ה הוא היה אור הבהיר מסטרא דנצח שפירושו נצחית שהיה דבוק בה' תמיד ולא יכול להפרד אפי' רגע להתחבר עם ישראל כאשר יבאו אל ארץ כנען שמלת כנען מורה על לשון סוחרים כמו וחגור נתנה לכנעני והוא ענין בני אדם הנוסעים מענין לענין פעם עובדים ה' ופע' עוסקי' בצרכי עצמם ואז לא היה יכול משה רבינו ע"ה להתחבר עמהם. משא"כ יהושע שהיה קטן ממנו במדרגה היה יכול ליכנס לארץ כנען ולנטלם ולנשאם עמו וזה בא מבחינת הוד כי מודים מכלל דפליגי ויש שם איזה אחיזה אפילו למי שהוא במדרגה קטנ' וזהו ונתת מהודך עליו ואז ישמעו כל עדת בנ"י:

עולת שבת בשבתו וגו'. דאיתא בזו"הק לית מלכ' בלא מטרוניתא והוא הענין כי אין מלך בלא עם וכביכול אין נק' בשם מלך ואינו מתענג כ"א בעת עבודת ישראל עמו והם עולים אליו נמצא מה שישראל שובתים למטה ועולים בשבת במוסף הם עולים בשבתו כביכול שהוא שורש השבת והתענוג על עולת התמיד פי' שע"פ היחודים שאנו עושים כל ימות השבוע ועושי' הכנה לקדושה על זה עולה בשבת ומצטרף היחוד דחול להעלות בשבת היחוד יותר ויותר ואגב אשמיעך מה שנראה לפע"ד בנוסח התפלה מ"ש רז"ל אשרינו שאנו משכימים ומעריבים ערב ובוקר ואומרים פעמים בכל יום שמע ישראל וכו' דלכאורה מלת ערב ובוקר מיותרים והיה די באמרנו משכימים ומעריבים אלא ע"פי מ"ש האר"י ז"ל כי היחוד נעש' בבוקר ונכלל מדת לילה ביום ובלילה בשעת היחוד נכלל מדת יום בלילה כנודע לי"ח וז"פ שאנו משכימים ערב ובוקר דהיינו שאנו מיחדים בהשכמה מדת ערב במדת בוקר וכן מעריבים להיפך מדת בוקר במדת ערב והבן:

עולת חודש בחדשו ופי' רש"י שם וכן בפסוק עולת שבת בשבתו מגיד שאם עבר יומו בטל קרבנו ואין מקריבין מוסף של שבת זה בשבת אחר ע"ש ולכאורה קשה דלמה לי קרא סברא הוא דהלא מצינו בגמ' דהוצרך לילף מקרא דיש תשלומין כל שבעה לפסח ולשבועות וסוכות ש"מ דבלאו האי קרא היתה הסברא נותנת דאין תשלומין לקרבנות וממ"נ למה לי קרא שאם עבר יום בטל קרבנו גבי שבת ור"ח וי"ל לפע"ד דהנה פסח או רגל אחר בכל יום מתפשט קדושה דבר יום ביומו ואין ענין יום ראשון של פסח ליום א' דספירה וכן להלאה וכן ימי סוכות או שבועות ולכן הסברא נותנת אי לאו קרא ה"א דאין להם תשלומין להכי איצטריך קרא לפרושי אבל לענין שבת ור"ח ה"א כיון דקדושת שבת זה הוא כסדר ועליות העולמות כמו שבת זה וכן ר"ח ה"א שאפי' עבר יומו לא בטל קרבנו להכי איצטרך קרא זאת עולת לאשמעינן שבטל קרבנו והוא כמ"ש האר"י

ז"ל כי אין הני"ק שנשאים היום הם למחר לכן אין הכוונות של יום זה דומה לחבירו וכן הקרבנות:

מטות

איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה וגו' הכתוב מרמז להולך בדרך ה' ומתחזק לעבוד ה' ועושה לעצמו סייגים וגדרים כדי שיהיה כסא ומרכבה ליוצרו וזה כי ידור נדר לה' שהוא נודר ופורש א"ע מכמה ענינים לה' בכדי שיהיה בעצמו מכון ובית דירה ליוצרו ונמצא שע"י מחשבותיו אלו אתערותא דלתתא הוא מעורר עולם המחשב' שלמעלה כביכול להשרות בו שכינתו ולכן אמרו חז"ל כל הנודר כאלו נודר בחיי המלך שע"י מחשבותיו בנדרים ופרישות הוא מנענע בחיי המלך הם מחשבותיו כביכול או השבע שבועה שענין שבועה נגזר ממלת שבעה ימי בראשית שהוא נשבע לעשות כך וכך כדי לחזק תוקף וקיום שבעת ימי בראשית שבהם נברא העולם כי כל כוונתו לאסור אסר על נפשו שתהיה נפשו אסורה ומקושרת בה' ולכן הנשבע הוא במלך עצמו כי בשבועתו הוא מתקשר במלך עצמו ואז אם כל כונתו בלתי לה' לבדו. לא יחל דברו האיש ההוא לא יעשה דבריו חולין כי כל דבריו אשר ידבר אפילו שיחתו חולין יהיה לו קיום והעמדה וכאשר יגזור כן יקום ככל היוצא מפיו יעשה דהיינו כפי שיאמר בפיו למשל לאחד בנים ולאחד חיים או מזוני יעשה המלך ב"ה בסוד ותגזור אומר ויקם וגו':

עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו וגו' רמזו בזה כי בוודאי שרי האלפים ושרי המאות היו צדיקים גדולים במדרגה מאשר היו תחת ממשלתם ומדרך הצדיק ראש הדור לנטל ולנשא את ראש והמוחין של הנלוים אליו שיוכלו לעבוד ה' ג"כ ולכן בוודאי שרי האלפים ושרי המאות הם השפיעו בקדושתם על כל אנשי הצבא שיחזיקו א"ע בקדושה וללחום מלחמות ה': וז"פ עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו. כי ת"ל אנחנו עשינו מה שמוטל עלינו ונשאנו להם ראש ומוחין עד אשר לא נפקד ממנו איש. פי' שלא נפל אחד ממדרגתו ח"ו אפי' באיזה הסתכלות רע או מעשה זימה ח"ו. או יאמר עבדיך נשאו כו'. דאיתא במד' שמלכי מדין עשו עם בלעם כישופים וכשראו את הציץ נפלו על חלליהם ולכן ע"י נשיאות ראש הקדושה והגבהת'. המה כרעו ונפלו. וממנו לא נפקד איש:

מסעי

אלה מסעי בני ישראל וגו'. אל"ה במספרו ל"ו רומז על ו"ק כ"א כלול מכולם עולה ל"ו ועם היכל קודש מכוון באמצע ומצטרף לכל הקצוות. נמצא החשבון ששה פעמים שבע' עול' מ"ב והם מ"ב מסעי בני ישראל בקדוש' שם מ"ב שבו עליית העולמות. וכן הם

יצאו ממצרים עד בואם אל ארץ נושבת. והנה אנו רואים כמה מבנ"א אשר היתה נפשם שוקקה לעבוד ה' ולא עלתה להם. וסוד הענין הוא מחמת שלא נטהרו מקודם מחלאת טומאתם ומחטאת נעוריהם ועי"ז לא יכלו לגשת אל הקודש לכן צריך כל אדם החפץ ברצון יוצרו לכבס ולנקות א"ע ולחזור בתשובה על כל מה שעשה מעודו מעשים לא טובים. וכאשר האריכו בזה ס"י ואח"כ יזכה לעשות רצונו לעבוד ה' כראוי. וזה הרמז בא בפסוק אלה מסעי בנ"י. כלומר כן דרך הנסיעה אשר יצאו מארץ מצרים ראשית דבר לצאת מחלאת טומאתו אשר כל הגילולים ועבירות נק' בשם מצרים שהיתה מלאה גילולים וצריך מקודם לצאת מזה. ואח"כ לצבאותם שפי' בזוהר מלת צבאות כמצבי עביד. דהיינו שאח"כ יוכל לעבוד ה' כרצונו. והשלים הענין ביד משה ואהרן. דהיינו להתקרב אל צדיקי הדור וראשי העם והם ינהיגו אותו בידם כלומר שישפיעו עליו אהבה ויראי' לה' וזה הבחי' נק' ידין כי אהבה דרוע' ימינא וגבורה דרועא שמאלא והנה אדו"מו הגאון מה"דב זלה"ה אמר כי כל המסעות שנסעו ישראל העיקר היה לתקן כל המקומות ולהגביה הני"ק מהם. ולכן נכתבו בתורה שמות המסעות והמקומות אשר תקנום בתקנה. וזה ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ ה'. שמשה כתב כל מה שהוציא ני"ק במסעיהם שנסעו. ושנסעו ע"פי ה' ולא נסעו במ"א זולת שהוצרכו לתקן וזהו ואלה מסעיהם למוצאיהם ודפח"ח. והנה פרשה הזאת נק' תמיד בין המצרים שהם נחשבים כ"א יום. כמו שפירש"י וכ"א יום וכ"א לילות הם מ"ב כנגד מ"ב מסעות שצריך לעבור בין המצרים בכמה מסעות לתקן הכל ולעבוד את ה' הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה'. עכ"ז יש לחזק א"ע ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפלה בשמחה בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות. ולהבין זה ע"פי משל ומליצה מדרך מלך ב"וד שיש לו כל מיני טוב ומיני שמחה וגם מנגנים בתוף ומחול וכנור ועוגב ובודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררי' והמנעימים בקולי קולו' כי בלא"ה יש לו שמחת לב. אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו. אז יקראו הפורטים על נבל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצהיל פנים. וכן הנמשל ודוגמא כביכול אל קדושתו ית' שבוודאי משרתיו ברקיע מנעימים לו ומקלסים שמו. רק בזמן שב"המק חרב יש עצב בבתי בראי אז צריכים מי אשר נגע ה' בלבו להתחזק ולכנו' אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו ותמלוך לעולם ועד והכל כאין נגדך ועלו מושיעים בהר ציון ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה. וכבר הקדים לנו אדומ"ור ז"ל הנ"ל רמז בפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים. דהיינו כל מי שרודף להמליך את

הבורא יוכל להשיג יותר דוקא בימים אלו בין המצרים למשל כי כשהשר יושב בביתו אז אימתו מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבא פנימה. משא"כ אם השר עובר בשוקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שועת כל הקוראים בשמו. וכן הנמשל לדעת כי בזמן הזה כי כצפור נודדת מקנה וגומר. לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם עכ"ל. ועיקר הענין להתחזק ולאמץ את לבבו בעתים הללו לבלתי יפול ברשת ההתרשלות מעבוד ה' חלילה ואפי' בת"ב שהוא חושך למראה עין. הגם שיש לבכות במר נפש על כל אשר מצאתנו ביום ההוא. מ"מ יש לשמח לב המלך בשמחה העתידה שבו יולד מנחם ויגאלנו במהרה וישמח ה' במעשיו והיתה לו המלוכה כימי קדם. והנה הצדיק איש אלהים מוה' יעקב יצחק אמר פי' הגמרא ביקש רבי לעקור ת"ב שחל בשבת ואמר הואיל ואידחי ידחי ע"ש. פי' שרצה לעקור צרת ת"ב כלל ועיקר ולגלות הקץ ע"י שחל בשבת יום הקדוש והואיל ואידחי ידחי לגמרי. ולכן לא הודו לו חכמים כי אין לדחוק את הקץ עכ"ל. ונוסף עוד על דבריו כי ביקש רבי לעקור ת"ב דהיינו לעשותו עיקר ולהראות גודל מלכות השי"ת דהיינו הגם שצר לנו עד מאוד אנו מתחזקים ומתאמצים ושמחים בשבת במלכותו ועל רחמיו המרובים אנו בטוחים שישוב נדחינו במהרה. וזה הענין הוא עיקר ויותר תענוג לפניו מאשר שאנו שמחים וטובי לב בימים הנגלים ונראים לטובה. ולכן מהתעוררות עיקר ותענוג זה היה בכוחו לדחות את ת"ב ולעקרו ולגלות את הקץ ואמר הואיל ואידחי ידחי. ולא הודו לו חכמים. פי' שהחכמים הודו לו בבחי' ל"א שהוא בחי' אי"ן בבתי גואי אבל עדיין לא היה בכחם לשלשל השמחה לבתי בראי ולגלות הקץ עד שיושיענו ה' ויגדיל כח הצדיקים לגלות בחי' אי"ן והשמחה הגנוזה ואז ישמח ה' עמנו אמן:

במדרש ד"א אלה מסעי. למה זכו ליכתב בתורה כל המסעות על שקבלו את בנ"י. עתיד הקב"ה ליתן שכרן. כתי' ישמח מדבר וצי' ותגל ערבה ותפרח כחבצת כו' ומה מדבר על שקבל בנ"י כך. המקבל ת"ח לתוך ביתו עאכ"וכ. את מוצא עתיד המדבר להיות ישוב והישוב עתיד להיות מדבר כו'. שנא' ואשים את הריו שממה כו'. שנא' אשים מדבר לאגם מים. את מוצא עכשיו אין אילנות ועתיד להיות שם שנא' אתן במדבר ארז וגו'. ועכשיו אין דרך במדבר כו' ועתיד להיות שם שנא' אף אשים במדבר דרך וגו'. ואומר והי' שם מסלול דרך ודרך הקודש יקרא לה: עוד במד' שוחר טוב במזמור השמים מספרים ר"ב בשם רש"א מי שאין לו ראש בפני הבריות יש לו ראש בפני הקב"ה שנא' וראש עפרות תבל. הים אין לו ידים כו' הארץ אין לה אזנים כו' ואין לה ידים כו' ע"ש: יבואר ע"ד דאיתא בזוה"ק פר' תצוה בשם הסבא דהילוך בנ"י במדבר מ' שנה הי' כדי להכניע הסט"א הוא

שר המדבר תחת הקדושה ולהוציא יקר הקדושה מזלות הקליפה. וכן כשעושי רצונו עובדים אותו ית' ומייחדים שמו בעת הזאת שהוא כמו מדבר נגד ערך קדושת הארץ. ומעלים ניצוצות קדושות בעסק תורתם ומעשיהם הטובים בזה מתרבה גבול הקדושה ומלכותו ית'. וזה פי' ישמח מדבר וצי' ותגל ערבה. הערבה היא בלא טעם וריח רומז על הקדושה השוכנת אתנו בצרותינו. תפרח כחבצלת. כמ"ש בזו"הק אני חבצלת השרון היינו מלכותו ית' באצילות קדשו שהיא חבויה בצלו שמשוררת ומזמרת לפניו כביכול כשר המשתעשע בממשלתו. כן תפרח לעתיד. הערבה היא הקדושה המתפשטת בזה העולם העשי' וכנ"ל. וזה באמת השכר הגדול למדבר שקבל לב"י. וכמו שיש חילוק בגבולות ארץ כן יש חילוק בזמנים. יש עתים וזמנים מסוגלים ובהירים לעבודת הש"י בדעת רחבה ומוחין דגדלות ויש עתים לקטנות כמו בין המצרים וימי טבת ושבט ובקושי להטות אשוריו לעבודתו ית' כ"א בהתגברות והתחזקות גדול. אכן מצד גודל הקדושה הנתגלה בעתים הקדושים הנ"ל אלו השיורין הם מסייעים לעבודה גם בימי הקטנות. וידוע שהגדלות נקרא בשם חכמים. נמצא השיורין הם תלמידי חכמים. וזהו המקבל ת"ח בתוך ביתו. ר"ל שגם בימי הקטנות מתחזקים ומתאמצים א"ע בכל תוקף ועוז לעבודתו ית' עאכ"וכ שנתרומם גבול הקדושה ונכנע הסט"א. וזהו עתיד הישוב להיות מדבר שנא' ואשים את הריו שממה (הריו הוא לשון הריון הגם שהם הרים עמל ויועצים מחשבות רעות על בנ"י הש"י משומם ומהרם עצתם) והמדבר ישוב שנאמר אתן במדבר ארז שיטה והדס היינו מצד עבודתו ית' והתחזקות עי"ז יבוררו המדות חג"ת מדת האבות המכונים בארז שיטה והדס וז"ש עכשיו אין אילנות במדבר ועתיד להיות. כי אדרבה ע"י התאמצות בל"י בימי הקטנות לעבודתו ית' עי"ז מוסיפין כח למעלה כביכול ביתר עוז וישגא אילנא רבא ותקיף דמזונא דכולא ביה נמצא מזה המדבר יבא כל טוב לעמו בנ"י והן הן דברי ר"ב בשם ר"ש מי שאין לו ראש בפני הבריות יש לו לפני המקום כו' כמ"ש הגם שנראה עתים ומקומות שאין להם איברים להתגדל בעבודתו ית' לפניו ית' יש להם ראש וכן שארי ענינים שביאר שם ודבר זה ידוע ומפורסם כי אדרבה הימים הללו מוכנים לעבדו ית' בתוקף ועוז וזה עיקר שעשועו ית' מהם שצריך אומץ גדול והם הכנה לימי אלול ימי רצון הקדושים וזהו עכשיו אין דרך ועתיד להיות רומז להכנת ימי אלול כמ"ש הנותן בים דרך. גם דר"ך גימ' ס"ג קס"א כי בכל עת שאין ניכר התגלותו כ"כ הוא בחי' אהי"ה ר"ל דזמין אנא לאתגליא כן בימי מצרים שאלהותו ית' הוא בבחי' לבושים ושמות כנודע והקדושה המתבררת מתוך הסיגים בימים אלו הם הכנה לימי אלול הבאים וזה אשים במדבר דרך שזהו המדבר הוא התגלות הדרך בימים הבע"ל וידוע שדרך נקרא דרך

מפולש ומסלה היא כבושה כמ"ש שיש ימים קדושים המוכנים לעבדו ית' ברוחב לב באמת ויושר והוא כמו דרך ומסלה שנוח לילך בהם מרוב דריכת בנ"א בהם. משא"כ בין המצרים צריך תוקף ואימוץ הלב לעבודתו יתברך בכל מיני התאמצות כידוע שיש כמה אלפים בחינות ומדרגות לעבוד השם יתברך וצריך התחזקות גם במדרגות קטנות וארז"ל במנשה מלך יהודה שתשובתו הי' ע"י יסורין אמר אי עני לי מוטב ואם לאו ח"ו כל אפין שווין וכי יש מדרגה פחותה מזו עכ"ז עי"ז בא לידי תשובה ומדרגות קטנות הנקראים בשם מסלול היינו מסלה קטנה וזהו והי' שם מסלול דרך ודרך הקודש יקרא לה:

בהפטור' שמעו: כי פנו אלי עורף ולא פנים וגו' כי מספר עריך היו אלהיך וגו' הלא מעתה קראת לי אבי וגו' והנה הלשון כפול עורף ולא פנים כי מהידוע מי שפונה עורף הוא עומד בפניו אל צד אחר אלא י"ל דרומז בזה הגם שעומדים לפני ואומרי' תהלות ותפלות כמו ברוך אתה שהוא אמירה לנוכח אבל לבם בל עמם ואז הענין מכונה כי פנו אלי עורף ג"כ דהיינו בזמן שהם אפי' עומדים לפני ולא מכוונים לפנים וגם כשלפעמים מתפללים ועושים מצוה כראוי הם סוברים שבכחם וחכמתם עושים זאת וזה ולא פנים והטעם כי מספר עריך הוא התעוררת שלך. היו אלהיך יהודה אפי' כשאתה מתעורר לפעמים נעשה אתה אלוה אצלך ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה את כל אלה אבל עיקר העבודה להבין כי כל אשר אנחנו עושין רצון יוצרנו הוא ג"כ שלו ומידו נתנו לנו וגם התעוררת הרצון שבקרבנו לעבוד ה' הוא מרצונו הפשוט וז"פ הלא מעתה קראת לי אבי פי' הטוב יהי' כשתקרא לי אבי כי אב פי' רצון מלשון אם תאבו ושמעתם ואז תקרא ותכנה הרצון על שמי כי אני משפיע לך אז ייטב לך כל הימים:

מגלת איכה

במד' איכה רבתי. השליך משמים ארץ תפארת ישראל אמר ריב"נ משל כו' כך אמר הקב"ה לישראל כלום אתם מקניטין אותי אלא בשביל איקונין של יעקב שחקוקה על כסאי הא לכוו טרון באפיכון. הוי השליך משמים ארץ וגומר עכ"ל והדבר נפלא ומכוסה מהבין איך אפשר שיצא מאתו כביכול רצון כזה ח"ו להשליך דמות יעקב החקוק' בכסא אשר הוא קיום והעמד' לכל העולמות שנבראו בשבילו וכמו שדרשו שאמר הקב"ה למלאכים ישראל אשר בך כו' ולולא יעקב אע"ה היה הכל כלא היה וא"כ הול"ל בקיצור שיחריב כל העולמות ח"ו כנודע לכל באי שער תורתינו הקדושה. ונ"ל לבאר עפ"י שנבין מקודם מ"ש בכתבים כי מצרים מכונה בשם נגד עולם הבינה אשר הוא גבוה מעל גבוה ועל ירושלים עיר הקודש כינוה בשם מלכות אשר לכאורה נראה להיפך אכן הענין הוא כשהקב"ה מתגלה במלכותו לבאי עולם אפי' בעולם הגשמי ובמדרגה היותר תחתונה

כשהם מכירין מלכותו הגם שזה נק' רק בחי' מלכות מדה העשירית עכ"ז היא בעילוי ומדרגה ביתר שאת ועיקר כל הבריאה כי בשבי' זה להקרא מלך נברא העולם ונוסדו השמים והארץ וכל אשר בם. משא"כ אם אין גילוי אלהותו בעולם ח"ו כמו בשעת גלות מצרים ואז נסתלק המלכות לעילא לעילא כי היה מלך באיתכסיא ובהצנע הגם שבחר מלכות אז בבינה דהיינו בעולם המחשבה אהי"ה דאנא עתיד לאיתגליא מ"מ אין המלכות בשלימות כי עיקר המלכות להיות עבדיו מקבלים עולו ועושים רצונו כמו שהיתה בזמן שבה"מק הי' קיים וראו כל בשר יחדיו כי הוא לבדו מלך ומושל באפסי ארץ סלה ואנחנו עמו ועמוסיו מבטן וזה כבוד מלכותו באמת ולכן ניחא הגם שמצרים מכונה נגד עולם הבינה כתוב שם אנכי ארד עמך מצרימה כי העלי' והסתלקות נק' ירידה נגד כבוד מלכותו שצ"ל באיתגליא אבל אח"כ כתיב ואנכי אעלך גם עלה שזה הירידה מכבודו ית' להתגלות בעולם השפל נק' בשם עלי' כי זה עיקר כוונתו. וכן מצינו ביעקב אבינו ע"ה שהראוהו בחלום והנה סולם מוצב ארצה וגו' והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. ומקשה בגמ' ברישא עולים והדר יורדים ע"ש ולפי דרכנו ניחא כדאיתא במד' שהראוהו ד' גליות ורמזו לו הגם שמלאכי אלהים עולים ומסתלקים דהיינו שבחי' אלהות יעלה למעלה עכ"ז נק' ויורדים שהוא בחי' ירידה מחמת כי טמיר ונעלם ואין גילוי כלל. והבטיחו הקב"ה הארץ אשר אתה שוכב עלי' פי' המלוכה המכונה בשם הארץ אשר היא שכיבת לעפרא ואתה רוצה להקימה וכל מגמותיך עלי' לך אתננה ולזרעך. והי' זרעך וגומ' כלומר שלעתיד יהי' הקב"ה למלך על כל הארץ אמן ועפי"ז יבואר דברי המדרש איכה כי לא רצה הקב"ה ח"ו להשליך דמות יעקב מכסאו כפשוטו כמ"ש לעיל רק כיון שבאו לבחי' גלות א"כ ת"ת ישראל ודמות יעקב יעלה למעלה בעיבור ולא יתגלה כלל וזה נקרא בשם השליך משמים כי זה הוא בחי' ירידה והשלכה מלמעלה עד ירחם את עמו ב"ב אמן:

ויצא מבת ציון כל הדרה. מן בת כתיב אמר רב אחא יש לנו מנה אחת יפה זה הקב"ה עכ"ל מן בת כתיב כלומר המלכות נק' בת ויצא ממנה ציו"ן גימ' יוסף שהוא צי"ע ויציאת הצדיק מן העיר עושה רושם ופנה זיוה ופנה הודה והדרה וז"פ ויצא מן בת ציון ולכן יצא כל הדרה ואז השכינה נשארת למטה עמנו וזה יש לנו מנה אחת יפה ועיין בזו"ח:

איתא שם בליל ת"ב נכנס אעא"ה לבית ק"ק אחז הקב"ה בידו והי' מטייל בו ארוכות וקצרות ואמר לו מה לידידי בביתי אמר לו רבש"ע בני היכן הם עכ"ל. פי' הקב"ה הכניס לאא"עה שהוא איש חסד להמתיק הדינים מעל ישראל וזה שהי' מטייל בו ארוכות הם החסדים וקצרות הם הגבורות ואמר לו מה לידידי בביתי כי כבר שפכתי עליהם חמתי

לכן השיב אאע"ה בני היכן הם כלומר כיון שהם על כל פנים בני מהראוי שזכותי יגן עליהם ולא הי' לך לשפוך חמתך עליהם:

בעזר שחקים שפר נשלם ספר במדבר

ספר דברים

דברים

אלה הדברים. במדרש אמר הקב"ה ראה לשונה של תורה מה חביבה שמרפאה את הלשון מנין שכן כתיב מרפא לשון עץ חיים כו' תדע לך לע"ל הקב"ה מעלה מג"ע אילנות משובחים כו' שהם מרפאים את הלשון כו' וחד אמר כל שהוא אלם וניעס הימנו לשונו מתרפא' כו' ר"ל לאמר מה לנו ללמוד ממקום אחר נלמוד ממקומו הרי משה עד שלא זכה לתורה כתיב בו לא איש דברים אנכי כיון שזכה לתורה נתרפאת לשונו והתחיל לדבר דברים מנין ממה שקרינו בענין אלה הדברים אשר דבר משה: ע"ש במדרש והנכם היום כככבי השמים לרוב למה בירך אותם ככוכבי' מה הכוכבים הללו מעלות ע"ג מעלות כך הן בנ"י מה הכוכבים אין להם חקר ולא מנין כך בנ"י כו' אמר לפניו רשב"ע למה לא משלת בניך בחמה ולבנה שהם גדולים מן הכוכבים א"ל הקב"ה חייך חמה ולבנה יש להם בושה לע"ל כו' אבל הכוכבים אין להם בושה לעולם שנאמר ולא יבושו עמי לעולם: הנה אנשי כנה"ג תקנו לנו קדושת שמו ית' בלשון נקדישך או נקדש שהוא ית' מופלא ומופרש א"ס ב"ה וב"ש וא"א לצייר אותו ית' בשום אות כידוע וכביכול כדי להגלות בעול' כדי שיוכלו לעבוד אותו ית' וליהנות מאורו כביכול עשה כעין פריסא וע"י הפריסא יוכלו ליהנות מאורו ית' כדמיון השמש שא"א להסתכל בו כ"א ע"י לבוש ומגן מעשה רשת שע"י הנקבים קטנים יכולים ליהנות מאורו ובדמיון זה אם היה השמש אורו רב יותר היה צריך ללבוש יותר עב כן עשה ית' פריסות ולבושים שע"י הלבושין יכולין ליהנות מאורו כי מלך אין רואין אותו כשהוא ערו' כמש"ל כי זהו אפיסת ההשגה ולז"א בזו"הק רישא דמלכא בחסד וגבורה אתתקן כי המדות הם לבושים שע"י יהא למחשבה תפיסה בו ית' לאיזה השגה וז"ש אליהו ז"ל תפארת לבושא ובכדי שלא תדמה לאמר שזה הלבוש אינו עצמותו ית' לזה ארז"ל כהדין קמצא דלבושי' מיניה ובי' ע"כ בשגם דרך צינורות השפע מהספירות הקדושות שמזו נשפע חכמה ומזו עושר וכדומה הכל הוא מא"ס ב"ה המשפיע ע"י המדות כי לשון מדה הוא פי' לבוש לשון מאן דלביש מדא וע"י התלבשותו ית' במדות כן משפיע חיי בני ומזוני לפי הכלים וזהו לשון נקדישך כביכול שמעצמותו ית' הא"ס פרס פריסא לבא לאותיות ושמות כדי שיוכלו לעבדו ית': (ורבים

טעו בזה ונפלו לשאול תחתית רח"ל כשהשיגו בזו הפריסא והיו אומרים עזב את הארץ והיו מניחים ההשגחה למדרגות תחתונות תיפח רוחם לא כן אנחנו ב"י מאמינים בני מאמינים) שזו הפריסא היה כדי שיוכלו לעבדו ולהנות מאורו ית' והקדושה היא הזמנה שבנ"י מזמינים אותו ית' ומתלבש במדותיו וכתיב בפירוש האידרא זוטא מהאר"י ז"ל דף ק"ך. וא"ת הואיל ורגלי העתיק מתפשטין למטה למה אינו נק' בשם אצילות ותירץ שאינו נק' אצילות כ"א עד התפשטות הארוך והנה עדיין הקושיא במקומה עומדת (ע"ש בשינוי לשון קצת) ולפמ"ש יובנו דבריו היטב כי ההתלבשות מורה על גילוי אלהותו ית' שא"א להתגלות כ"א ע"י לבושים. ולפי"ז מתרץ שפיר כיון שאין התלבשות למטה ע"כ אין האור זך כמו באצילות ולכך אין צריך שם להתפשטות הארוך ואמת שזהו הנק' בשם עקבות כמ"ש עקבי"ת דמשיחא הוא אותיות בעתי"ק הם מדריגות תחתונות הצריכים להתברר כמ"ש עד דימטי רגלין ברגלין:

אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון וגו' הנה הלשון הוה אינו מובן. אשר יושב בחשבון וכן עוג אשר יושב בעשתרות באדרעי ונראה לומר דהכתוב אומר בונה ירושלים ה' וקשה ג"כ לשון הוה דממ"נ אם יאמר ה' שיבנה ירושלים עצת ה' היא תקום ומה שלא נבנית עדיין הוא מפני שלא פקדה לטובה ואיך שייך לשון הוה ונראה לומר דהנה ירושלים בצירופו נודע מס"ק יר"ו של"ם כי יר"ו עולה יראה ושם בירושלים היתה היראה בשלימות כלנו יחד עושים באימה וביראה רצון קוננו אכן מפני שנתרחקנו מעל אדמתנו אין אנו יכולים לעלו' ולראות תמיד פני ה' רק שבעו"הר היצ"הר מסתיר מפנינו אור ה' ויראתו לכן צריך כל אדם להתעורר בקרבו ולעמוד נגד יצרו ולהתחזק בעבותות אהבה ויראה עד שיקושר בירושלים עיר הקודש ולכן הטעם שאנחנו מתפללין למזרח ומכוונים לירושלים כנודע מאמר חז"ל וכאשר נזכה כלנו להתעורר באהב' וחוטי חסד לעבותות היראה כראוי בשלימות אז נזכה לבנין עיר קדשנו ותפארתנו וז"ש דוד. המלך ע"ה ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו פי' לפי התחברות בני ישראל והתעוררתם באוי"ר נבנה ירושלים ששם עלו שבטים פי' כי מוסרות אהבה ויראה הנקשרים בלב ונעשה ירושלי"ם בלב הם נקשרים עד ירושלים עיר הקודש ואלו המוסרות נק' לשון שבט ושרביט וע"ז עמדו כל העכומ"ז לכלותינו ולנתק את המוסרות כמ"ש (תהילים ב':ב'-ג') נוסדו יחד על ה' ועל משיחו נ"נתקה א"ת מ"וסרותימו ר"ת אמ"ן שמורה על היחוד העולה צ"א גימ' אמן שנעשה ע"י המוסרו' והם בקשו לנתק המוסרו' ולהפריד היחוד ח"ו וכן היו סיחון ועוג לפני ארץ הקדושה למגן ומחסה על הכנעני ושבע עממין כדי שלא נוכל לכבוש ארץ הקדושה וזה היה גבורת משה רבינו ע"ה שלחם עמהם

והכניעם: והנה המלאכים הממונים בשבח לסיחון מלך האמורי כל"ח ולעוג מלך הבשן כל"ח פקדי"אל צרופי"אל שהם ממונים על היחוד כי צרופי"אל הוא באות **צ**' המורה על הצדיק ופקדי"אל ע"ש פקידה לנוק' כמ"ש בזו"הק וכמוהם זלע"ז בקליפה היו סיחון בנוקבא ועוג בדכורא כי הוא הי' מלך הב"שן כי שמו מרמז כמ"ש החסיד המפורס' מ' משה ב"שן נו"ן ש"ערי ב"ינה דקליפה ומשם הי' שורשו וזאת המלחמה צ"ל תמיד להכניע בא"ויר בשלימות כדי להגיע לירושלים עיר הקודש בב"א:

כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך את המדבר הגדול הזה וגו' הנה הפרשה הזאת קריאתה תמיד בט' ימים שאחר ר"ח אב עד ט' בו ומרמז הפרשה בכמה ענינים להזכיר את אשר עברנו ממקום למקום וה' אלהינו היה עמנו להורות הגם שכשאנו עוברים בין המצרים ומר"ח אב עד ט' כי לא יטוש ה' את עמו ונחלתו וכמו שהוליכנו במדבר בארץ לא עבר איש וה' הולך לפניהם וגו' כן בימים הללו אשר נק' ג"כ מדבר וגיא צלמות וכמ"ש פי' הפסוק גם כי אלך בגיא צלמו' לא אירע רע כי אתה עמדי ונמצא כתוב בכתבי הקדוש מהר"ש מאוסטראפאלי כי שם של את"ה הוא המגין ע"ש פי' הענין כי אתה הוא שם החסד כמו אתה כהן לעולם וכמ"ש רבותי נ"ע כי עיקר החסד מה שאנו זוכים לקרא לבוראנו הגדול והנורא בלשון אתה וכתבנו מזה במ"א וז"פ שבטך ומשענתך המה ינחמוני פי' גם שבט שלך הוא כמו המשענת והוא לצרכי שלפעמי' כשהחסדים יורדים מלמעלה (למעלה) ואז אפשר שיינקו מהם החיצונים ואויבי ה' לכן צריך להוריד אותם בלבוש גבורה וצמצום ולהראו' כי משלם חסדיו לאיש כמעשהו ומדה במדה ואז יתפרדו כל פועלי און וכבר כתבנו מזה במ"א מעלת הצדקה שצוונו בוראנו ית' כי הוא מגן ומחסה לשפע הקודש שלא תתפשט רק לישראל עמו ע"ש וזה שסיים תערוך לפני שלחן נגד צוררי כי זה עיקר הכוונה שלך במדת הגבורה. דשנת בשמן ראשי כוסי רויה פי' שזה היה כוונתך ראשונה ומחשבתך הקדוש' וצופה ומביט מראשית אחרית וחפצת להיטיב לנו. כוסי רויה כי רוי"ה עולה אר"ך הם החסדים הגדולים דאריך וזה שאמר משה רבינו כאן ידע לכתך את המדבר הגדול הזה כי צפה והביט הכל במחשבה הראשונה בבריאת עולם וענין השיתוף מדת הדין ברחמים נק' הוי"ה אלהי"ם שגימ' יב"ק כי אלהים הוא תקיף ובעל היכולת וצריך למדת הגבורה כמ"ש לעיל להראות לכל כי הוא אלהיך ורוצה בטובתך ואז נפתח אות **ם** שבסוף שם אלהים ונתארך לאות **ך** שבסוף אלהיך ולכן אמר שם בפסוק זה ארבעים שנה כלומר שזה הבחינ' שצ"ל אלהיך זה הוא בחי' ארבעים שינוים שמורה עליהם אות **ם** שעולה ארבעים שנראה לבחי' גבורה ואמר ה' אלהיך עמך לא חסרת דבר פי' שהוא עמך אפי' במדבר הנ"ל ולא להחסיר ממך דבר

פי' אפילו שתרצה בימים הללו להשפיע בני חיי ומזוני וד"ת לעמו ישראל הוא יהיה עמך ויסכים לעצתך:

הנה אמרו חז"ל בת"ב חייב להניח תפילין במנח' והטעם שבאים מוחין חדשים לנחם את עמו ישראל וכמ"ש האריז"ל לכוון במנחה שם הוי"ה ניקוד סגול והוא המשל כדרך האב שמייסר את בנו בשבט כדי להדריכו ואעפ"כ אח"כ הוא מקרבו ומדבר על לבו ומנחם אותו לומר לו אהבתיך ומשכתיך חסד וגם כשאני מוכיח אותך בשבט הוא לטובתך וכן הענין אחר הימים הנוראים אלו ובפרט בת"ב אשר הדינים מתוחים רח"ל כמ"ש האר"י ז"ל לכוון כל היום הוי' בניקוד שב"א שמורה על הגבורה. לכן לעת ערב הוא מנחם את עמו ישראל ומראה להם התקרבות ביד ימינו והחסד ושם הוי' בניקוד סגול ובאים מוחין חדשים ובודאי יש כח להמשיך אז שנו"ת חיים בתפילין כמו תמיד בבוקר בבוקר כנודע ואז ההתחלה לבנות המלכות מחדש וכמ"ש בצירוף הימים שמעשירי באב עד יום ראשון של סוכת עפ"י מה ששמעתי מהרב הגאון מוה' שמואל שמעלקא אב"ד דק"ק נ"ש כי מר"ח ניסן עד בעשור לחודש בו הם עשרה ימים כנגד אות **י** של אדנ"י ואח"כ ארבעה ימי ביקור קרבן פסח הם נגד אות **ד** ואח"כ מיום הראשון של פסח עד ערב שבועות הם חמשים יום כנגד אות **נ** ואח"כ יום ראשון דשבועות נגד אות **א** דאדנ"י (והוא צירוף יד"נא אותיות אדנ"י) ואז נבנה המלכות עד שנתגלה אות **א** במלת אנכי ה' אלהיך עכ"ל. וכמוהו אמרתי גם אני בימים הללו שמעשירי באב עד כ"ט באלול הם חמשים יום כנגד אות **נ** ואח"כ עשי"ת נגד אות **י** ואח"כ ארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות הם כנגד אות **ד** ואח"כ יום ראשון דסוכות הוא נגד אות **א** שהוא יום ראשון כמ"ש בפסוק ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' (והצירוף הוא ני"דא כנ"ל) וזה הוא בנין המלכות מחדש אחר החורבן וגם כי בת"ב אסור ללמוד תורה ועליו נאמר הפרו תורתך לכן תיכף אחריו קורין פ' ואתחנן עם עשרת הדברות להתחיל התורה ולקבל עול מלכות שמים מחדש:

ואתחנן

אתה החלות כו'. בילקוט את גדלך זו מדת טובך שנא' ועתה יגדל נא כו' ואת ידך זו ימינך פשוטה לכל באי עולם כו'. החזקה שאתה כובש ברחמים. את מדה"ד כו': שלא כמדת הקב"ה מדת בו"ד כו' שאין אחד יכול למחות על ידך. וכה"א והוא באחד ומי ישיבנו: שמעתי בשם אדו"מו הרב הקדוש מוהד"ב זצ"ל מה שאמרו בזו"הק. אתה תמן גחין רישא. ר"ל שזה הוא מחסדו ית' כי מלת את"ה מורה על חסד כמו אתה כהן לעולם. שיהא באפשרי וכח האנושי לעמוד לפניו ית' ולדבר אתו לנוכח כמדבר אל רעהו כמו בנוסח כל הברכות ברוך אתה. והוא מרוב ענותנותו והארתו המשתלשל אל האדם

להאיר אל עבר פניו. וזהו אתה החלות כו'. ובאמת הוא חסד נפלא מה שא"א לשום בריה להשיג ענין זה ונבוכו בו כל הרעיונות. כי איך יצוייר שא"ס ב"ה שהוא נעלם מובדל מכל ואין לו ציור ודמיון בשום אות וענין כלל שיצמצם כ"כ ויגביל עצמו להתלבש במדות ולהתפאר בתהלות בנ"י. וגלל כן תיקן לעצמו לבושי המדות בכדי להשיג קצת מאורו כי מלך אין רואין אותו ערום כנ"ל. ולזה ארז"ל ג"כ אין רואין אותו אלא בביתו זו אשה יראת ה'. כביכול מרצונו להתענג בתענוגות בנ"א בא לידי הגבלה וצימצום וזהו אהבה דוחקת הבשר. ולז"א כסא דדוד מלכא רכ"א לוגין. כי דהמע"ה היה תמיד נרדף מבנ"א ומסוכן ממש למות בידיהם ועי"ז שם נפשו בכפו והולך ומתחזק תמיד בעבודת השם במחשבתו הזכה באהבה רבה ושמחת לבב בשירות ותשבחות עם מס"נ ממש בחשבו מה אם יהרגוני ג"כ אני צריך לחזור לאבי שבשמים לעמוד לפניו עי"ז המשיך האר"ך לכוסו ר"ל לבחינתו. ובלא"ה מצד עצמותו ית' אין לו שום תמונה ודמיון. כמ"ש ואל מי תדמיון אל דהיינו הא"ס ב"ה אשר הוא אל וכח הכל א"א לדמותו ולציירו בשום ציור. כ"א מצד שרצונו ית' היה להראות רב טובו לבאי עולם כמ"ש וכי למגן אתקרינא רחום וחנון ארך אפים וכו'. וכביכול כשרצונו ית' היה לחדש עולמות לפעול בהם רב טיבו. וכ"ז שלא נתגלה היו הי"ג מדות כביכול בבחי' דל מה שאין הפה יכול לאומרו. הגם שאמת ואמונה שלא היה שום חסרון בעצמותו ית' עד שלא בראם ולא יתרון בהבראם. עכ"ז מצד רצונו ית' שעלה ברצונו לבראות עולם כדי להיטיב לברואיו לבחי' זו. צדקו דברינו הנ"ל וז"ש במד' זה מדת טובך שנא' ועתה יגדל נא כח אדני. ואמר ואת ידך זו ימינך פשוטה לכל באי עולם שנא' ימינך ה' נאדרי בכח כמ"ש שעיקר בריאת העולם היה בשביל בנ"י כמ"ש אלה תולדת השמים והארץ בהבראם. הם כנ"י ה זעירא דהבראם ועיקר השעשוע היה בשביל שיעבדו אותו ית' בעוה"ז שהוא כח הנגדיי. וזהו ג"כ בכלל ה זעירא כמ"ש בזו"הק. ובנ"י עושים רצונו ית' בעוה"ז. וזהו פי' אעשה לו עזר כנגדו. וזה כי אתם המעט מכל העמים. ה מעוטה דבה"בראם. ואומר כי ימי"נך וזרו"עך וא"ור פניך כו' הם תלת גווני דאבהן. אור פניך הממוצעת. החזקה. שאתה כובש מדה"ד כמ"ש באידרא קדישא גדול כח של משה רבינו ע"ה שהמשיך הי"ג מכילין דרחמי למקום ז"א משא"כ מיכה אמרם במקומם הרמתה. ואמרו באידרא קדישא ארש"בי עד כען טמירין הוו בלבאי למיעל בהו לעלמא דאתי. והקושיא גדולה הלא כל דברי רשב"י וחביריו בעניני יחודי או"ב. ומה זה שאמר דבר חדש דבעינא השתא לגלאה:

[חסר תשלום המאמר]:

אעברה נא ואראה וגו'. פרש"י אין נא אלא לשון בקשה וכו'. ויש לפרש עוד מלת נא שפירושו תמיד לשון עכשיו ומיד כנודע מכתבי האריז"ל כי לעתיד בביאת משיחנו יעבור לפנינו נשמת מרע"ה לארץ ישראל כי אז יהיה התיקון האמיתי ולכן אפשר לומר שמשה רבינו ע"ה צפה והביט זה בקדושתו והתחנן אל ה' כלומר כיון שסוף סוף אעבור אל ארץ הטובה אעברה נא מעתה ואראה אותה. והשיב לו הקב"ה יהושע הוא עובר והוא ינחיל וגו'. ונשב בגיא מול בית פעור. אפשר לומר כי זה הפסוק ונשב אינו מדברי משה וסיפור מסעי ישראל רק שזה שייך ג"כ לתשובתו של הקב"ה ודברי ניחומים על לב מרע"ה כלומר שלא תצטער על אשר אתה נשאר פה. ונשב בגיא. ונשב הוא לשון כמו רבים מדברים בעדם כלומר שהקב"ה אמר לו אני ואתה נשב בגיא ונשאר ביחוד עליון כי הקב"ה מתיחד עם נשמת משה בתענוג עליון הנפלא ומרומז במלת ונש"ב נוטריקון נו"ן ש'ערי ב'ינה בגי"א הם אותיות אבג"י משם אב"ג ית"ץ כי בזה הכח שהקב"ה נק' א"ב לי"ג מדות ת"ץ עתיד לנקום מאויביו כמ"ש בספר ליקוטים מרב האי גאון ע"ש. ומ"ש בפירושי שם. וזה דכתיב מול בית פעור כי מול פירושו לשון כריתה פירוש שע"י קבורת משר"עה בחוץ לארץ נגד בית פעור הוא יכרית ויכניע כח הרשעה כעשן תכלה במהרה בימינו:

ותחת כי אהב את אבותיך ויבחר בזרעו אחריו ויוציאך בפניו וגו'. לשון הפסוק בתחלתו לשון רבים אבותיך. ואח"כ בזרעו אחריו. כי האבות הגם שהם שלשה חשובין כאחד ונכללין בדיוקנא דיעקב שהוא כלול מגוונים חסד וגבורה וז"ש אהב את אבותיך הם שלש האבות ויבחר בזרעו אחריו רומז על יעקב אבינו ע"ה שנכללין בו. וביאור הענין שהקב"ה זוכר זכות האבות לבנים הגם שהבנים אינם דוגמת האבות במעשיהם ממש מ"מ ע"י איזה מעשה זכות שעושים בדוגמא למשל איזה מצוה מבחי' אהבה וגמיל' חסד כמו אברהם וכן כולם מיד נתעורר הדבר הזה בשורשו ובאורו הגדול שהאירו במעשיהם הגדולים בקדושתם. למשל כמו הנר הנכב' ויעל עשנו אל אש אשר תוקד בנר אחר מלמעל' הנה נודע שע"י פתילת העשן נאחז אור האש למטה וכן הדבר הזה כי מעשיהם הקדושים הם כמו שביבי אש ושרפי מעלה. והגם שמעשה הבנים אינם רק כמו נר הנכבה ע"י מעשה המצוה באהבה וביראה וכיוצא הגם שעושים בקטנות מתלהב מאש של מעלה זכות אבות וזה שהבטיח מרע"ה ויבחר בזרעו אחריו אפילו כשיהי' זרעו אחריו בענין אחורים ולא כהאבות ממש רק בבחי' אחורים זוכר זכות אבות ויוציאך בפניו הוא מעלם לבחי' פנים וזכותם הקדושה ויאר להם. במלת ויוציאך צירוף אותיות י"ו שמורה על יודין ווין מיחוד דדיקנא ואח"כ נתגלה באותיות צ"א המורה

על יחוד הוי' בא"דני ועי"ז ויוציאך בכחו הגדול הרומז לחכמה כי הוא כח הגדול. וזה שאנחנו מקוננים בת"ב על בן ובת של ר' ישמעאל כהן גדול כי הם היו דוגמת אותיות **ו ד** היוצאים מר' ישמעאל אביהם שהי' בבחי' אבא חכמה אות י' שכולל **ו ד** בתוכו במילוי ואז כשנתפרדו ונשבו היינו מקוננין עליהם אבל להיפך ההבטחה שיתיחדו **ו ד** שהם בחי' הוי"ה ואדנ"י ואז נמתק הכל ובא השפע לעולם בכל טובה לבנ"י אמן:

היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי. פי' כי המלאך נק' חי על שם שכולו חיים וכמו שאמר אדומ"ור זלה"ה אל תבא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי פי' כי אפי' המלאך שנקר' כל חי שכולו חיים ואין לו העדר ומיתה אם תבא עמו במשפט לא יצדק לפניך. וא"כ אל תבא במשפט את עבדך דרי גיא עפר ורמה עכ"ל והנה במעמד הר סיני נתגלה אהבת הקב"ה שבשביל עושי רצונו ומקיימי תורתו נברא העולם וא"כ אפילו הדיבור וההנהגה עם המלאכים הוא ע"י עושי רצונו דלמטה וז"ש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וגם חי רומז על המלאך פי' גם הדבור שמדבר בו הוא ע"י שמדבר תחלה עם האדם והם יסכימו עמנו לטובה בכל אשר נעורר רחמים עלינו ועל כל ישראל אמן:

לא תנסו את ה' אלהיכם כאשר נסיתם במסה י"ל רמז הפסוק דהנה כשישראל עושים רצונו של הקב"ה ואז נגלה כבוד ה' וראו כל בשר את מלכותו כי הוא מלך על כל הארץ ושומע לתפלתם ומסיר מהם עול הצרות ולהיפך ח"ו כשאינם עושים רצונו הגם שהקב"ה הוא מלך בעצם כמו שהיה קודם שנברא העולם כי הכל שלו וכל אלה עשתה ידו אעפ"כ החסרון בגילוי אלהות ומלכות שאינו בגלוי ונקרא לשון נס והרמה שהוא מרומם והמלכות גנוז אתו בלי ראות לעיני יושבי הארץ וזה שהזהיר הכתוב לא תנסו כלומר שלא תגרמו במעשיכם שיהיה בחי' נס והרמה לאלהותו ח"ו דהיינו שלא יתגלה למטה כאשר נסיתם במסה ששאלו שם היש ה' בקרבנו אם אין אבל עיקר העבודה ורעוא דילי' דגלי' לי':

וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות וגו'. דהנה כתיב מי הקדימני ואשלם שהבורא ב"ה מוכיח את בני אדם מי הקדימו לעבדו קודם שיקבל שכרו הרי שהוא עושה ציצית לבגדו הקדימו הבורא לתת לו את הבגד מל את בנו הרי הקדימו לתת לו בן וכן כל המצות נמצא כל השפעות שהבורא ב"ה משפיע לנו הכל בנדבה וחסד כי המצו' נעשו ג"כ על ידו כנ"ל אמנם כשהאדם עובד מאהבה ומיחל ומצפה לבן זכר רק כדי שיזכה למולו לשם ה' וכן מצפה שיהי' לו בגד להטיל בו ציצית אז הוא מקדי' בעבודתו להבורא ית"ש וזש"ה וצדקה תהיה לנו פי' שהשפעה הבאה בדרך צדקה וחסד תהיה לנו לפעמים תוכל לבא

בדרך שילום מדה במדה וזה נרמז במלת לנו פי' כפי עבודתינו וגם לנ"ו גימ' אלהי"ם שהוא כח המגביל ומשפיע לפי סדר העבודה והיינו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלהינו וגו'. אם אדם שומר וממתין מתי תבא המצוה לידו אז נקרא שעושה לפני ה' כמו טרם כנ"ל:

לט"ו באב

בגמרא מס' חגיגה לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיו"הכ שבהן היו בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך וכו' כי חודש אב בצירופו היוצא מפסוק ה"סכת ו"שמע י"שראל ה"יום שם החצי האחרון משם הו"יה השולט בחצי ראשון של החודש הוא בחי' דין וביום חמשה עשר נמתק הדין ע"י הצירוף החצי שם י"ה והוא נוטריקון י'ום ה' כיפורים לרמז כי ט"ו באב וי"ה הם חד דרגא כי בהם עליי' לבינה וכמ"ש האר"י ז"ל הפי' בפע"ח על יוצאות וחולות בכרמים ע"ש והיו אומרות בחור שא נא עיניך פי' הקב"ה שהיום נראה עלינו ברחמיו שבחר בנו ובא ונתגל' עלינו בבחינת אלהי ישראל שלכן נקרא בחור כמ"ש בים נדמה להם כבחור עתה שא נא עיניך פי' הגיע העת שתשא ותנטל את אלו החדשים שהם נק' עיינין כי תמוז ואב הם בחי' עיינין דמטרוניתא כנודע ועיקר בקשתינו ותוחלתינו שיתקן העיינין ואז תהיה כלה שעיניה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה וכמ"ש הפי' בכל לשון בקשת העיינין כמו והאר עינינו בתורתך שיאירו על ידי התורה וכן ועינינו תראינה מלכותך כי הקב"ה הוא מלך בעצם היה הוה ויהיה אפי' בחדשים הללו שהחריבו הבית כי הכל היה בכחו והכל ברצונו והיה צופה ומביט מראשית הבריאה על חורבן הבית וד' גליות וביאת המשיח וכמ"ש חז"ל בפסוק ורוח אלהים מרחפת וגו' ע"ש רק שבחדשי' האלו נסתמו בחי' עיינין למטה בלי ראות בגלוי מלכותו לכן אנו מבקשים ועינינו תראינה מלכותך כי כשיבנה בהמ"ק יהיו הצומות לששון ולשמחה וכן אנו מבקשים שא נא עיניך וראה מ"ה אתה בורר לך כי כל המבוקש מהחדשים האלו רק לברר הני"ק מתוך הפסולת ובירור הניצוצין הוא ע"י שם מ"ה כנודע וגם רומז כי מחמשה עשר באב עד ר"ה הם מ"ה יום ואז בר"ה יום מלכותו אשר נחדש המלוכה והי' למלך אמן והנה בחדשים אלו צריך כל אדם לשמור א"ע שלא יפול ממדרגתו כי הם ימים הנמוכים בשנה וכמ"ש כמה פעמים מזה והנה שמעתי מכבוד הגאון קדוש ה' החסיד מהו' ש"ש ז"ל אב"ד דק"ק נ"ש פי' ורמז הפסוק ברית כרתי לעיני מה אתבונן על בתולה כי מדרך העולם להתבונן ולשוב אל ה' בחודש אלול המוכן לתשובה אבל מי שמשכיל ועיניו פקוחות הוא עובד הש"י כל השנה ושומר א"ע אפי' בחודש תמוז ואב שלא ליפול ממדרגתו וכורת ברית עם

ה' ואז ממילא אין לו להתבונן יותר בחודש אלול כי הוא מוכן ומזומן לעבודת ה' מקדם אפי' בחדשים הנמוכים וק"ו בחודש אלול שבו הקדושה ביתר שאת וזה רמז הכתוב ברית כרתי לעיני פי' שאני כורת ברית לעיני הם החדשים שנקראו עיינין כמ"ש לעיל לכן מה אתבונן על בתולה שהוא אלול במזל בתולה כי אני מוכן לעבודת ה' מלפנים:

אמר ר"י אמר שמואל יום שהותרו השבטים לבא זב"ז רומז לנשמת ישראל שהם שבטים וענפים מהבורא ית"ש ורומז בזה כי עד הנה הן יומי תמוז ואב עלייהו כתיב ויהי כמשלש חדשים וגו' והענין כאשר אמרנו לך בחיבור הזה כמה פעמים באורך שאז הקליפה והסט"א מתגברו' בעולם ונשמות ישראל אסורות ומיוחדות כל חד באפי נפשה ואין להם פנאי להתוועד זה עם זה לבעבור שיש לכל א' מלחמה בפ"ע הוא מלחמת היצר וכח הס"א המתגברת על האדם בעולם בעבור שאלו הימים יוצאים ממתכונתם וגבולם שהם גדולים ביותר וכמו כן ימי טבת ושבט הם קצרים ביותר. אבל בט"ו באב אז תשש נח החמה והס"א. והבורא ית"ש שופע הארתו על ישראל ושקטה הארץ קצת ממלחמות היצר ואז הותרו שבטים הותר"ו לשון התרת קשר ור"ל שאז הותרו הנשמות ישראל להתוועד ולהתקשר לבא זה בזה והיינו שבו היו בנות ירושלים הם נשמות ישראל היראי' ושלמים יוצאות בכלי לבן רומז אף לאותן שאין יודעין שום ענין ומדה מעבודת הבורא ית"ש ומדותיו שזה רומז ללבן בלא גוון כלל. משא"כ העבודה הוא ע"י מדות ומצות הוא כמו גוונין. ואף עליהם הי' האור והבהירות שופע מהבורא ית"ש להשיג מעבודת הבורא ית"ש כפי כוחם וזהו כלי לבן שאולים ר"ל ע"י התחברות הנשמות יחד בנשמות הצדיקים שבדורם אשר האור והבהירות שואף וזורח עליהם ועל ידם גם עליהם יזרח אור וזהו רשעים מלאים חרטות:

אמר רבה ב"ב חנה א"ר יוחנן יום שכלו בו מתי מדבר כו' גם זה רומז על הנ"ל על מלחמות היצר ומתי מדבר היינו הדיבורים שהם מתים מבלי חיות הבורא ית"ש שנא' ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות הם הקליפות והס"א המעוררים תמיד מלחמה עם האדם בעתים הללו וידבר ה' אלי דיבור של חיבה כמו שפירש"י משא"כ מקוד' לכן:

עולא אמר יום שביטל הושע בן אלה פרוסדאו' ואמר לאיזה שירצו יעלו ג"כ רומז על ענין אחד והיינו שכעת נתבטלו השומרים דרך ה' להיות לאיזה שירצו יעלו ר"ל שיהיה עוד איזה בחירה ורצון טוב ופסקה המלחמה כנ"ל שיוכלו הנשמות לקשר ולבא זה בזה בכלים שאולים זה מזה וכל הכלים צריכים טבי"לה י"ל טב"ל י"ה ור"ל שכל הנשמות כולם ע"י (חסר ב' תיבות) ונטבלו בה' מגודל הארה הזורח עליהם ע"י התחברותם:

אמר ר' אלעזר אפי' מקופלות ומונחים בקופסא רומז על אלו הבורים והרקים שמונחים מקופלין בתאותם וגשמותם אשר לב אבן להם גם עליהם יבא ההארה והבהירות כאשר כתבנו בחיבור זה על ענין הבת קול היוצאת בכל יום:

מכאן ואילך מאן דמוסיף יוסיף ומאן דלא מוסיף יסוף אמר ר' יוסף תקברי' אמיה פירש"י שימות בלא עתו ר"ל שיצטרך עוד לבא בגילגול להולד ולבא לעולם שנית ולמלאות חסרונו אשר חסר בהיותו בעולם ולזה ימות אף בלא עתו כי ענין מית' האדם הוא אחרי כל השלימות בכל עניניו אשר לו נברא בזה העולם ותיקן כל הנוגע אליו אשר לזה נברא אז אין צורך לו בעולם. והולך וחוזר לעולמו ולזה אומרים למת לך בשלום. ר"ל אחר שקנה כל השלימות אשר נברא אליו ולא חסר מאומה וא"כ הוא בשלום. כן הרשע אינו מת רק אחרי שהבורא ית"ש יודע בו שלא ישוב עוד מרעתו בשום אופן. וא"כ הוא בתכלית שלימות הרשעות וג"כ הוא שלם ברשעו ונפטר מן העולם. משא"כ כשה"ית צופה בו שישוב באיזה אופן אזי מאריך ימיו עד עת שובו אליו. וכשנפטר בשלום בשלימות המעש"ט אזי נשמתו חוזרת למקורה העליון ואינה צריכה לגלגול לחזור בעולם. וזה תקברי' אמיה ר"ל שקבורתו הוא בבטן האם:

ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים. כרם רומז לשמחה ותענוג. וזה כרם ה' צבאות בית ישראל. ור"ל שתענוג ושעשוע הבורא ית"ש הוא עם עם סגולתו. וזהו בנות ישראל הם אותן הנשמות כולם חולות באלו הכרמים. ר"ל מתענגים בתענוג הבורא ית': תנא מי שאין לו אשה נפנה לשם. רומז לאשה יראת ה' היא הנשמה ור"ל מי שאין לו נשמה הוא חיות הבורא ית"ש והארתו נפנה לשם:

מיוחסות שבהן היו אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך. רומז על הבורא ית"ש אשר כביכול מצמצם שכינתו וגדלו ית"ש להתענג בתענוגות בני אדם וכביכול מגודל התענוג והשמחה והשעשוע נעשה כבחור. כמו שאמרנו במאמר ברוך שבחר בהם ובמשנתם. ע"ש. שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך הם נשמות עם סגולתו כמד"א כי בך בחר ה' להיות לו לעם סגולה. היינו ע"י הסגולה והתענוג שיש לו מישראל כביכול עושה עצמו כבחור:

ת"ר יפיפיות שבהן היו אומרות תן עיניך בנוי שאין האשה אלא ליופי. יפיפיות הן בעלי תורה ומצות ומעש"ט אומרות תן עיניך בנוי: ת"ר מיוחסות שבהן היו אומרות תן עיניך במשפחה ר"ל אף שאינם בעלי תורה ומצות אומרים שיאיר ויזרח עליהם האור והבהירות כאומרם אליו תן עיניך במשפחה ר"ל שאנו בעלי משפחה בני אברהם יצחק ויעקב אף שאין בנו מצות ומע"ט תזכור ותשפיע לנו אור בהירותך מחמת זכות אברה'

יצחק ויעקב. ואין אשה. ר"ל הנשמה אלא לבנים שנ' שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל. רומז על יוסף ובועז ופלטי בן ליש. ושקר החן רומז ליוסף כי חן הוא דבר שאינו בעצמות האדם. כמו כן יוסף הגם שכבש את יצרו ונעשה מרכבה לצדיק יסוד עולם. מ"מ לא היה המעשה גדול כ"כ מחמת שלא הי' עמה ביחד. משא"כ בועז נמשל ליופי שהוא דבר בעצם תואר האדם כמו כן בועז שהית' עמו במטה בקירוב בשר. ועכ"ז הוא הבל כנגד פלטי מחמת שלא הי' לימים מרובים משא"כ פלטי בן ליש ששהה שנים מרובות:

ואיתא שם בגמרא מכוערות שבהם היו אומרות קחו מקחכם לש"ש. ולכאורה יקשה למה להם ליקח מכוערות לש"ש מוטב ליקח יפיפיות ואעפ"כ להתגבר על יצרו ולעשות כ"א לש"ש. כי אז תגדל העבודה. אך הענין רומז על אותן היראים ושלימים אשר בכל עת ורגע מביטים ומסתכלים בגנותם ופחיתותן ומדמים עצמן לגרועים שבעולם ונחשבין בעיניהם כפושעי ישראל גמורים ח"ו מחמת אשר רב וגדול בעיניהם אף מעט מזעיר הרע שעשו אף בימי נערותם וקטנותם וכדמצינו בדוד המע"ה שכל האומר שחטא אינו אלא טועה ועם כל זה אמר וחטאתי נגדי תמיד. והם אומרים רבש"ע גם עלינו יזרח אורך ואמתך ותקבלנו בתשובה שלימה לפניך לש"ש. ר"ל שבאם תקבלנו בתשובה אזי כל העולם ישובו אליך בראותם שאתה מקבל שבים. וכמו שאמר דוד המע"ה למען תצדק בדבריך תזכה בשפטך. ואומר אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו. וגם עי"ז שהצדיק משפיל א"ע עד למאוד עד שפל הדיוטא התחתונה ואח"כ חוזר בתשובה לבוראו מעלה בזה את כל העולם כולו עמו ומתעלים ע"י ושבים לו ית"ש. כמו שאמר הרב הקדוש מהור"ר אהרן זצ"ל. ארוממך ה' כי דליתנו. ר"ל ע"י הדלות והשפלות שדלית והשפלת אותי עי"ז ארוממך היינו כי כשאחזור אליך בתשובה אעלה עמי כל העולם. למשל מי שרוצה להגביה איזה בנין אזי צריך להגביה הקורה היותר התחתונה משא"כ כשיתחיל באמצע או בגובה אזי יהרס כל הבנין ולא יועיל כלום:

עוד שם ובלבד שתעטרנו בזהובים. זהב רומז ליראה כנודע. וזהו המכוערות אומרות תקבלנו בתשובה שלימה לש"ש ובלבד שתשפיע לנו היראה הטהורה בכדי שנשוב אליך בתשובה שלימה ונעבדך ביראה. וזהו כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח וכו' היינו ע"ד שאמרנו שצריך שיהי' רוח הבריות נוחה מהצדיק בהתחברותם אליו שיתעלו על ידו ויגיע אליהם הארה והשגה הקדושה מאת השם יתברך שמו על ידו:

עקב

והיה עקב תשמעון. הכתוב מרמז היסוד לכל עבודת השי"ת להיות במדרגת עקב ונכנע ושפל כמ"ש חז"ל שייף ועייל שייף ונפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. וזש"ה והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה. פי' אע"פ שתשמעו ותשמרו כל התורה תהיו בבחינת עקב. ואז ושמר ה' אלהיך ואהבך וברכך והרבך וסוף הכבוד לבא. והנה והיה עקב תשמעון נקוד בטעם מונח מונח רביע ומורה ג"כ ע"ז שלא יסתפק האדם בענווה ושפלות מועטת כי כל אשר ירבה יותר להקטין א"ע באמת ויהיה מונח מונח. והטעם הוא למטה תחת התיבה להורות על ההכנעה אז יזכה לבחי' רביע שהוא על האותיות. ורביע פי' שתהיה השכינה רובצת עליו כאמא דרביעא על בנין. וכמ"ש בתיקונים פי' טעם רביע ע"ש. וכן כאן והיה עקב כשתהיו בבחינת עקב אז תשמעון את המשפטים האלה ותזכו להיות מכון לשבתו יתברך:

ארץ אשר אבניה ברזל. ועיין תרגום יונתן שפי' די חכימהא גזרין גזרין ברורין הי כפרזלא וגו' דהנה בנחמת ישעיהו ע"ה אמר כי כולם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה וע"ש בפי' האלשיך ע"ה. ויש לנו לומר שרומז בשבחי ת"ח כמו ב"ש וב"ה שחלקו זע"ז. וכן ר"א עם ר"י עד ששמתו את ר"א כדאיתא בגמ' והמחלוקת הי' לש"ש ואלו ואלו דברי אלהים חיים וכן בכל דור ודור שלפעמים נחלקו החכמים בדבר עד שאפי' ח"ו בא לידי מחלוקות ומדנים קשים מ"מ בודאי הכל הוא לש"ש. דהיינו שזה אומר שכן ראוי ונאות לעבוד למלך הכבוד. וזה אומר לא כי רק זה סדר העבודה הנכונה. והגם שיש מחלוקת למטה מ"מ המלכו' שמים מתפארת בדבריהם לפני מלך הכבוד בהאי ברא אתינא לקמך ובהאי ברא. כלומר הבט נא מחלוקתם ומריבם הכל עבור כבודי איך להמליך את הבורא (וזה הוא שנק' כנסת ישראל שכונסת ומחברת כל ישראל כאחד להתפאר בהם. וז"פ לבשי בגדי תפארתך עמי. אפילו המחלוקת שנק' בגדי מלשון בוגדים שנראים כמו חולקים מ"מ הוא תפארתך עמי) והוא למשל מבשרי אחזה אלוה. בתכשיטי כלה וקשורי'. והנשים המקשרות קישורי' חולקים זו עם זו או לקשר קשר זה מלפניה. או לקשר הקשר מאחרי' ועם כולם הכלה מתפארת ויודעת כי בעבורה ועבור כבודה כל המחלוקת. וכן כל דברי תורה ופסקי' הכל כמו קשורי כלה ותכשיטי'. וזש"ה כי כלם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה כי למעלה הכלה מתפארת בלבושי' וקשורי' ואלו ואלו דא"ח. והמחלוקת הוא רק למטה לפי שאין להשיג עומק התורה ודעת הקב"ה וכמ"ש היינו דאמרי אינשי מכי רמי שערי מכדא רמי תיגרא בביתא. שערי ע"ש השיעורין ושערי החכמה. מכדא. הם כ"ד קישוטין כשאין יכולין להשיגם על בוריים אז רמי תיגרא

בביתא. כי לע"ע נק' מסתכלין באיספקלריא שאין מאירה. ואפילו הנביאים מתנבאין בכה. ולכן יש איזה הכחשה לפי שורש הנשמה ודמיונה ושיעורה. אבל לעתיד שיסתכלו כולם באיספקלריא המאירה ויתנבאו בזה כמש"ה ואמר הנה אלהינו זה. ואז כתיב קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו. בלי מחלוקת והכחשה כלל כי עין בעין יראו כו'. פי' ההסתכלות יהי' בבהירות ובזהירא עילאה: ונחזור לפסוק ארץ אשר אבני ברזל. וכפי' התרגום יונתן. ומרומז בלשון הפסוק כי אבני' רומז על אותיות כמו שקראום בספר יצירה ובר"זל נוטריקין בלה"ה רח"ל זל"פה לא"ה כמ"ש האר"י ז"ל ואמהות הי' ג"כ נחלקים מי שיזדווג עם יעקב אבינו ע"ה ובוודאי לא היו נחלקים ח"ו לתאוה גופנית רק כל רצונם הי' לדבק בגוף הקדוש ולהוציא ממעיהם שנים עשר שבטי ישורין וכן החכמים הבאים מהם גזרין גזירא כפרזלא וחולקים זע"ז לשם שמים ואלו ואלו דברי אלהים חיים:

הוא תהלתך והוא אלהיך וגומר משה רבינו ע"ה הזהיר והזכיר את ישראל כלומר הגם שיעבדו את הש"י ידעו כי לא בכוחם. ובחכמתם הם עובדי' כ"א הכל הוא מאת הש"י וזהו הוא תהלתך תהלה הוא מלשון אורה ובהירות כמו יהלו אורם ולכן תדע כי הוא הבהירות שלך והוא אלהיך פי' כל אלהותו שאתה ממשיך בקרבך הוא ממנו וכל אלה עשתה ידו אשר עשה אתך את הגדולות פי' כי זה היה המחשבה הראשונה שבשביל עושי רצונו נברא העולם והרי הוא בעבודתו שותף להקב"ה במ"ב כי ע"ז המחשבה יסד ארץ ושמים וסיים אשר ראו עיניך פי' שאתה ראית זאת בעיניך כלומר כי כל נשמת ישראל קודם בואה לעוה"ז ראתה כל אלה רק אחר צאתו לאויר עולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו את הכל אבל מי חכם ויבן ויזכור הענין אשר ראו עיניו אז ידע כי כל עבודתו וכל מעשיו הטובים היו גנוזים בחוק הבריאה בדעת היוצר ב"ה והוא עושה הכל. ומעתה אין להתגאות ברוחו בתורתו ובמ"ט:

ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' וגו'. בילקוט וכי אותה בלב' הוא דורש והלא כל הארצות הוא דורש שנא' להמטיר על ארץ לא איש כו' מת"ל ארץ אשר ה' וגו' כביכול אין דורש אלא אותה ובשכר דרישה שדורשה דורש כו'. כיוצא בדבר הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל וכי ישראל לבד הוא שומר והלא כתיב אשר בידו נפש כל חי וכו' אלא בשכר עושי רצונו שומר את כולם וכו' ע"ש הנה ארץ נק' מלכות שמים כי כמו הארץ נוטעין עלי' כל פרי למאכל וזורעים בה כל הזרעים כן ענין המלוכה שממליכין את הבורא ב"ה בכל מיני מדות יש במדת אהבה ויש במדת יראה ודומיהם והיא הארץ אשר ה' דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה כל עיונית של הבורא ב"ה על הממליכין אותו וזהו מראשית השנה ועד אחרית שנה כי יש אשר ממליך הבורא ב"ה במעשה מצות

ויש אפי' במחשבה ודביקות ויש אשר מחמת הקדושה בא אל בחי' אין ואפס ממש כמו באמירת איה בקדושת כתר ואז מקבלים נשמה יתירה כדאיתא בכתבים. ואלו המכונים בשם מראשית השנה שהם עולים לראשית חכמה ובחינת מוחין ועיין באידרא זוטא סודות ראמות מה שדרש רשב"י במלת מראשית ע"ש ואנו נאמר לפי דרכנו דהנה א"א לכנוס ולעלות במדרגות הגבוהות אם לא מי שהוא רש ושפל בעצמו ונבזה בעיניו וכמ"ש רז"ל בפסוק זה כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה מראשית כתיב בלא א' ע"ש במס' ר"ה וה"ה בנ"ד משמעות רשות ודלות שמי שהוא רש ודל בעצמו הוא נכנס בעליות גדולות ומקשה הילקוט וכי אותה בלבד הוא דורש פי' וכי בחי' המלוכה לבדה דורש והלא אפי' בחינ' ראמות ונשגבות מציץ ומשגיח שנאמר להמטיר על ארץ לא איש מדבר לא אדם. דהיינו במקום גבוה אשר עדיין אין שייכות אדם לשם כי הוא אין והמוחין ונרמז במלת אי"ש **א** הוא הפלא והוא הכתר **י** רומז לחכמה כי היו"ד ע"ש המחשבה נאמר כנודע **ש** נוטריקון שוב"ה שהוא הבינה והוא עולם התשובה ולפעמים הצירוף במלת שם יכ"ש ואז אות **כ**' באמצע מורה על הכתר והוא הרצון הוא המחבר החכמה והבינה וגם שם דורש אותם ועינו ה' בם אלא בשכר זו דורש את כולם כי. שכ"ר מספרו עשרה פעמים ב"ן הרומז על המלוכה והיא אבן פנתו שעלי' ברא כל העולמות ובשכר זו דורש את כולם כיוצא בדבר אומר שומר ישראל והלא שומר את כולם כדכתיב אשר בידו נפש כל חי כי המלאכים נקר' כל חי שחיים בכללותם ואין בהם העדר ועייפות והקב"ה שומר גם אתהם אלא ג"כ בשכר זו שומר את כלם כי בשביל עושי רצונו נברא העולם:

ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה. בילקוט וכי אותה בלבד הוא דורש והלא כו' שנא' להמטיר על ארץ לא איש כו' מת"ל ארץ כו' כביכול אין דורש אלא אותה ובשכר דרישה שדורשה דורש כל הארצות עמה כנ"ל ע"ש עוד בילקוט ישעיה מ"ט הן על כפים חקותיך אר"א שני דברים שאלו בנ"י כו' ויבא כגשם לנו כו' א"ל הנביאים לא שאלתם כראוי הגשם הזה יוצאי דרכים מצערים בו כו' אלא כו' אהיה כטל כו'. ועוד שאלו שימני כחותם על לבך א"ל הנביאים לא שאלתם כראוי הלב פעמים מגולה פעמים מכוסה אלא כו' והיית עטרת תפארת ביד ה' כו' רבי סימון בשם ר"י אמר הקב"ה לא אתם לא נביאכם שאלתם כראוי אלא כו' הן על כפים חקותיך כו' ע"ש הנה בוודאי עיקר דרישתו ית' על מלכותו ית' לדרוש ולראות מי קבל ומי נהג כבוד במלכותו ית' והגם ששכינתו עתה בצר עם בנ"י עכ"ז דורשה תמיד כמ"ש בתיקונים דשאיל לה מאן אוקיר לך מי הכניס אותך בביתך ר"ל מי טיהר לבו להיותו משכן והיכל למלכותו ית' ובודאי בנ"י הם הנוהגים כבוד ונושאים עול מלכותו עליהם. ובפרט הצדיקים שכל מגמתיהם

תמיד לקשט המלוכה לפניו ית' כמ"ש בזוה"ק ע"פ השבעתי אתכם בנות ירושלים הם נשמות הצדיקים אשר עיקר עבודתם להביא הצטרכות כנ"י לפניו ית' והקב"ה דורש אותה ומשפיע לכנ"י כל טוב. ובשכר הדרישה דורש כל הארצות כמ"ש ומלכותו בכל משלה וכל העולמות נשפעים ממנה. וכן יתפרש מש"א עוד בילקוט ועיקר השגחתו ית' על הארץ הקדושה הזו היא המל' הנק' ארץ הדום רגלי ואמר הכתוב תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ודרז"ל מרשית כתיב כל שנה שרשה בתחלתה כו'. ר"ל עיקר עבודת בנ"י שיהיו רשים ודלים לפניו. וזהו רשה בתחלתה ר"ל תחלת ועיקר עבדות כמ"ש וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חי"ל הוא לשון ח"לי כתם ר"ל כל הקישוטין שתזכה לקשט השכינה הכל הוא ע"י כחו ית' והקישוטין הם כ"ד כידוע וכשהם נכנסין ללבו של חתן אזי הם מ"ח קישוטין גי' חי"ל וצריך שתדע שכל זה הכח הוא מאתו ית' ולזה עיקר הדרישה שדורש הקב"ה את כנ"י שהם עיקר כל העולמות. וז"ש הפ' הן על כפים חקותיך הם הידין והמקומות שע"י יצאו כל העולמות לפועל לא הי' כ"א ע"י בנ"י ולפי"ז מהראוי שכל העולמות ושרי מעלה ינשאו וינטלו את בנ"י כי הם עיקר חיותם. והידין הם המדות הק' כידוע ואמרו שישראל שאלו שלא כהוגן ויבא כגשם לנו היינו שלא פירשו שאלתם. אבל ח"ו ששאלו שלא כהוגן כי פי' יב"א כגשם לנו היינו הי"ג מכילין גימ' יב"א יאירו בת"ת ישראל ובחי' זאת נק' גשם כי ההנהגה ע"פ ו"ק אכן לא פירשו שאלתם ואמר להם הנביא הי' לכם לפרש אהיה כטל. ר"ל הרחמים עליונים הנק' בחי' טל יאירו בקרב ישראל. ונק' טל כי הג' רישין כ"א כלול מי"ג מדות עולה ט"ל ועוד כי ישראל נק' גוף הקדושה בבחי' אותיות והוא ית' משפיע בהם הטעמים ונקודות. ומספר כט"ל עולה ט"ן ר"ת ט'עמים נ'קודות. עוד שאלו שימני כחותם על לבך היינו כמ"ש שיהיה דיוקננו חקוק בך כי האמת בשעה שבנ"י עובדי' עבודת הקודש ודבקים בו ית' מה טוב ומה נעים אכן כשצריכים לילך אחר צרכיהם בשווקים וברחובות ביקשו אז נהיה כחותם על לבך וע"י שתהיה דיוקננו חקוקה בך יושפע עלינו הזכירה לבל נפרד ממך בשום ענין וגם זה שלא כהוגן פי' שלא פירשו שאלתם כמש"ל כי ידוע כי הוא ית' בלי סוף ותכלית וא"א לציירו בשום מדה אכן בשביל הנקראים ראשית עלה ברצונו לחדש עולמות ולהנהיגם ולהשפיע להם כל מיני טובות וברכות ע"י עבודת עמו בנ"י והכשרת מדותיהם וזה נק' ת"ת ישראל ורחמיו הגדולים והפשוטים הם הפנימיות בהנהגה זו וזה נק' בחי' לב וזהו כחותם על לבך והכ' מורה על הרצון וכחותם על זרועך כי ידוע כי הכוונה בהנחת תפילין של יד ע"י הרשימו שנשאר מיום שלפניו בזה אנו

ממשיכין הקדושה בהנחת תש"י וכשישראל מקשטין עצמן בזה החותם קשה כשאול קנאה כביכול בא ית' לאהבה וקנאה גדולה וזה אח"כ מניח תפילין של ראש:

והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו'. רבים הקשו מפני מה לא נכתב בפ' זו ובכל מאודך כמ"ש בפרש' ואהבת בכל מאודך ששם הרמז על הממון שנק' מאוד שיש לך אדם וכו'. וי"ל דהנה בפ' ואהבת שם מיירי ענין הצווי לעבוד ה' באהבה עד שכל חפצים לא ישוו בה ואפי' מי שממונו חביב עליו ימסור לה' אבל בפ' והי' אם שמוע דשם מיירי לענין שאם האדם לא זכה עדיין לאהבת הבורא ב"ה כ"א שרוצה לעשות מצות ומע"ט כדי שיזכה לאהבת בוראו וזה אם שמוע תשמעו אל מצות ה' לאהבה את פי' להגיע ע"י לבחי' אהבה. וא"כ הפרשה הזאת מיירי במי שמכין עצמו במחשבה לאהוב השי"ת ולעבדו ולכן ניחא שלא הי' צריך הכתוב להזהירו על הממון כי בוודאי כל איש מישראל ברצונו ומחשבתו מוסר א"ע להשי"ת בכל מילי ובפרט שלא יעלה השגעון הזה על לבו לאהוב את ממונו יותר מגופו אבל בפ' ואהבת שם מיירי במי שבא לבחי' נסיון במעשה אז צריך הכתוב להזהירו על כל דבר בפרטות ויש רמז בפ' שני' דמיירי לענין המחשבה בר"ת א"ם ש"מוע ת"שמעו אש"ת הרומז על עולם המחשבה כמ"ש האר"יז"ל:

ראה

ראה אנכי נותן לפניכם היום. הפסוק מדבר בתחלה בלשונו כמדבר אל היחיד ראה. ומסיים לרבים אשר אנכי נותן לפניכם. והנה ע"פי מאמר ת"ז תיקון כ"א ובמ"ש שם יובן קצת שכתב שם רביע סלקא לעילא תביר נחתא לתתא פי' דהנה טעם רביע נקוד על האות וגם קולו כמושך והולך למעלה וזה סלקא לעילא ולשון רביע פירושו בסוד אימא דרביעא על בנין אבל טעם התביר הוא למטה תחת האות ותביר הוא לשון שבר המורה על שברון וגרעון וטעמו בקולו יורד למטה כידוע הניגון וזה שאמר נחת' לתתא. וז"ש משה רבינו והוכיח את ישראל וכרת ברית עמהם בכל אופנים שיעבדו השי"ת הי כשיהיו במדרגה הגביה ויהיו כולם כאיש אחד ואמר ראה בטעם רביע הנקוד מלעיל וטעמו סלקא לעילא. והן שיהיו למטה ונפרדים איש מעל רעהו וזה אנכי נקוד בתביר. נותן לפניכם לשון רבים ב"כ וב"כ שמרו דבר ה':

ראה אנכי נותן לפניכם. במד' א"ר חגי ולא עוד שנתתי לפניכם שני דרכים אלא שנכנסתי לכם לפנים משורת הדין ואמרתי ובחרת בחיים וכו'. פי' ענין הטובה כי הבורא ב"ה ברא שני דרכים היצ"הט והיצ"הר אשר המלחמה כבדה מאוד וכמעט אין בכח האדם לכבוש היצ"הר רק ע"פי סיוע וכח השי"ת שמסייע לאדם לבחור בטוב והסיוע ה' ע"פי מאמר

הקב"ה שאמר ובחרת בחיים שמכיון שאמר ובחרת בחיים עשה רושם שיהיה כח ועזר לאדם לבחור בחיים והטוב:

כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך. במד' תנחומא זש"ה מתן אדם ירחיב לו בשביל מתנה שאדם נותן משלו מרחיב לו הקב"ה וכו'. ד"א מתן אדם ירחיב לו אלו ישראל כשאמר להם הקב"ה להביא נדבה מה כתוב שם והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר שני בקרים מה זכו הרחיב את גבולם שנא' כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך בזכות מה הוא מרחיבו כאשר דבר לך בזכות עשרת הדברות שקבלתם. ד"א כאשר דבר בזכות אבותיך. ואמרת אוכלה בשר אמר רבי אליעזר ברבי יהושע מכאן אתה למד שלא יהא אדם לוקח ליטרא בשר עד שיהא נמלך בביתו. ראה מה בין ישראל לאחרים ישראל אם אין שוחטין אין אוכלים. אבל אחרים נוחרין ואוכלין אמר להם הקב"ה לישראל חייכם לעתיד אתם אוכלין מאותם שאין נשחטים מבהמות ולויתן שכתוב בם אחד באחד יגשו ורוח לא יבא ביניהם וכו' ע"ש. פי' דעיקר העבודה שאדם מחיוב לעבוד לבוראו הוא שתהיה שלא ע"מ לקבל פרס. כי אם האדם מעלה בדעתו לקבל איזה ענין ע"י עבודתו בשכר הן מעניני עוה"ז הן מעניני עוה"ב נמצא אינו עובד את רבו אלא עובד א"ע. רק יסוד ושורש העבודה מבלי תקוה שום דבר רק מגודל אהבה וחיבה למקום ללמוד תורתו ולעשות מצותיו וזה נק' עבודת מתנה שהאדם נותן להקב"ה משלו. ואמר המד' אם אדם עובד בדרך זה אז הקב"ה מרחיב לו דהיינו שפועל מדה במדה לקבל שפע מעולמות הגבוהים ומתנת חנם וחסד הם הנק' רחובות הנהר ומקבל טובות יותר מהראוי לו שע"י אתערותא דלתתא ועבודתו דרך מתנה התעורר למעלה לפתוח יד המשפיע בחסד חנם. ומ"ש ד"א מתן אדם ירחיב לו אלו וכו' שנאמר והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר שני בקרים וכו' הוא ענין דומה לדבריו הראשונים שיש לך אדם שמתפלל ומצפה לבוראו שיתן לו מתנת חנם וחסד הגם שהוא אינו כדאי אמנם הצדי' הגדולים אינם רוצים בזה לאכול נהמא דכסופא ולהטרי' לבוראם רק שהם משתוקקים שהקב"ה יתנהג עמהם מדה במדה אם יעבדוהו ישלם להם וכן להיפך ולא כל אדם זוכה לומר בלבו שהקב"ה יתנהג עמו מדה במדה פן לא יזכה. אמנם הצדיקים הגדולים שנאמר בהם והם בזרוע באי עדיך ורשאים לבטוח במעשיהם הנוראי' וז"ש שישראל הביאו נדבה שני בקרים דהיינו שחוברה יחדיו שני הנהגות ע"י הן מתנת חנם וחסד מבחי' אריך הנק' בוקר והן מדה במדה הנק' זעיר הנק' ג"כ בוקר דהיינו שנתרצו בזה ובזה לכן זכו שהרחיב ה' את גבולם דהיינו שאדם כזה בעבודתו ראוי שיפתח לו הקב"ה מתנת חנם הנק' רחובות הנהר אע"פ שאינו רוצה בזה. ומ"ש ר' אליעזר ברבי יהושע ע"פ ואמרת אוכלה בשר ע"ש. מלמדנו דבר נאה ומתקבל

שלא יהיה אדם אפילו צדיק גדול אומר כן לבוראו איני חפץ במתנת חנם אם לא שידע כי כל בני ביתו והנלוים אליו ראוים להנהגת מדה במדה שאל"כ הגם שלו לבדו הענין ייטב אמנם מי יודע איך שיהיה לבני ביתו. וזה שלמד ר"א בר"י מהפסוק ואמרת אוכלה בשר דהוא קרא יתירא דלפשוטו של מקרא למה לי שיאמר בפיו אוכלה בשר רק כי תאוה נפשו לאכול בשר אלא ודאי שהאדם צריך להיות נמלך בבני ביתו. ועדיין צ"ל מאי נ"מ לעבודת בוראנו אלא ודאי כדאמרן כי בשר הם הדינים והנהגת מדה במדה ורמז ראב"י בדבריו הקדושים שלא יהא אדם לוקח ליטרא בשר עד שיהיה נמלך בבני ביתו]כי בשר מורה על הדין והגבול כמ"ש חז"ל בישרא סומקא[וזה שמסיים ברמז החילוק שבין ישראל לאחרים כי אחרים נוחרין ואוכלין דהיינו שחוטפין ההשפעה הנוזלת ממתנת חנם שלא ע"י מעשיהם כי עזבו את ה'. אבל ישראל אינם רוצים לקבל מתנות ואוכלין רק מהנשחטין כי שחיטה הוא ל' המשכ' כמו חץ שחוט לשונ' וגו' דהיינו שממשיכין ההשפע' דרך העבוד' והתור' והמצות והנהגת מדה במדה וכל זה הוא עכשיו אבל לעתיד שיתעלו העולמות וכתיב יהיה ה' אחד שהנהגת מדה במדה יעלו למקום מתנת חנם ואז יזכו ע"י מעשיהם הטהורים מדה במדה למתנת חנם וחסד ויהיו אוכלין מאותם שאינם נשחטין כי אז יהיו אחד באחד יגשו וגו' והבן:

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך וגומר. דהנה כתיב וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת וגומר. דהנה מי שעובד את הבורא ב"ה בבחי' עבד ועושה רצונו אינו עושה כ"א מה שנצטוה ומספיק את עצמו ואינו מתאוה שיצטוה עוד מפי אדונו כי אינו עובד מאהבה רק מיראה. אבל מי שזוכה לעבוד הש"י מאהבה אז הוא נכסף ומשתוקק מתי תבא המצוה לידי ואקיימנה ונקרא' הבחי' הזאת כי נשמור לעשות מלשון ואביו שמר את הדבר דהיינו ששומר וממתין מתי אזכה לעבוד הש"י באיזה עובדא. והנה לאו כל אדם זוכה להיות במדרגה זאת. והבחי' זאת היא מתנת הש"י למי שמזכהו וז"ש וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות דהיינו שהבחי' הזאת תהי' צדקה לנו מאת הש"י כי נזכה שנשמור לעשות שנהיה אוהבים ונכספים לעשות המצות. והנה מי שעובד הש"י בבחי' עבד אינו זוכה לדבק א"ע באור א"ס ב"ה כ"א ע"י השתלשלות העולמות. ומוראו ע"י שרואה מעשי ידיו הנוראים אבל מי שעובד ע"י אהבה כנ"ל הוא זוכה לדבק א"ע בהבורא ית"ש בעצמו בלי שום מסך מבדיל. וזה שמור ושמעת כנ"ל שתהיה שומר וממתין לעבודתו בבחי' אהבה ואז תזכה לעשות את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. אנני דייקא פי' א"ס ב"ה. ועוד נ"מ שמי שעובד בבחי' אהבה

הנ"ל יש בכחו להופיע מצדקתו לאחרים. וז"ש למען ייטב לך ולבניך אחריך. כי מצינו שהתלמידים נק' בנים וייטב מלשון בהטיבו את הנרות שיאיר מתורתו לבניו אחריו:
בנים אתם לה' אלהיכם. בילקוט. ראה שחיבב הקב"ה את ישראל יותר ממלאכי השרת כיצד העליונים נקראו מלאכים ונק' ישראל מלאכים שנאמר ברכו ה' מלאכיו: קרא לעליונים קדישין כו' ולישראל קדושים וכו'. נקראו עליונים עומדים שנא' שרפי' עומדים ממעל לו. וישראל נק' עומדים שנא' אתם נצבים היום. ומי חביב יותר מי שהקב"ה משבח עמידתו שנא' כן יעמוד זרעכם ושמכם. וכתיב זאת קומתך דמתה לתמר. נק' העליונים אלהים כול' וישראל נק' אלהים שנא' אני אמרתי אלהים אתם. נק' העליונים בנים כו' וישראל נק' בנים בני בכורי ישראל וכו' ע"ש. הנה הקב"ה ברא עולמות עליונים הנק' מלאכים המוני מעלה הם א"וא כחדא שריין וכחדא נפקין פי' הענין כי במחשבתו הקדומה לכל הקדומות המכונה לפי השגתינו באות **י'** שהוא כמו גולם והסכים במחשבתו לברא העולם להתענג ע"פ עבודתינו בבתי' ישראל אשר בך אתפאר ויהי' למלך על כל הארץ. וההתפארות ומדותיו עם מלכותו נק' ב"ן וב"ת ז"ונ והסנק' אותיות ו"ד כנודע. וכשנתמלא המחשבה מהויות בן ובת אז נעשה הצירוף **יוד**. וגם כל אב שרוצה וחפץ להוליד בן ובת צריך שיהיה לו אשה לעומתו נקר' אם המקבלת ממנו ומציירת הולד דהיינו מרצונו בבן ובת שהם **וד** מזאת המחשב' ממילא נעשה בחי' אם הנק' **ה** הנעשה מאותיות **ו"ד** הנ"ל כנודע. ולכן הם נק' כחדא שריין כי אמא נכללת באבא באותיות **ו"ד** שהם מילוי אות **יוד** ואח"כ כשמתיחדין א"וא בפועל נק' ישראל סבא ותבו"נה המציירת ציורין ומוציאה לפועל צירוף תבו"נה ב"ן וב"ת. ומעתה מבואר פי' המד'. העליוני' נק' מלאכים וגם ישראל נק' מלאכים כי העליונים הם או"א וישראל הם בחי' ז"ונ כנודע וכנ"ל. ונק' ג"כ מלאכים ככתוב ברכו ה' מלאכיו כמו מעשה דר' ישמעאל כ"הג שראה אכתריאל יה ה' צבאות אלהי ישראל כדאיתא במס' ברכות ואמר לו ישמעאל בני ברכני ואמר יה"ר וכו'. הכוונה היתה להורידו השפע מהמוני מעלה לבחי' אלהי ישראל וזה פי' הכתוב ברכו ה' מלאכיו להבריך ולהמשיך לה' הנק' ז"א ממלאכיו והבן. העליוני' נק' עומדי' שנא' שרפי' עומדי' ממעל ל"ו כי ל"ו מרמז על בחי' אלהי ישראל ששה מדות פי' ששה כלולי' אחד מכל ששה עולה ל"ו ונק' אל"ה.והשרפים שהם א"וא ככתוב בזו"הק א"וא ספסל תחותיך ושרפי' הוא שרפרף והדום רגליו הם עומדים ממעל לבחינת ל"ו הנ"ל. ונק' עומדים כי עלמא עילאה בדכורא איסתיים ועלמין דדכורא בעמידה כנודע: כי באשה קראו מושב לתשות כחה אבל באיש נק' עומד כמ"ש בת"ז

ובזו"הק וכן ישראל למטה נק' עומדים דהיינו כשממשיכים מהעומדים העליונים הנ"ל לבחינ' ישראל ישראל אשר בך אתפאר. והטעם נפרש על זה שכתבנו בשם הזוהר א"וא ספסל תחותיך כי למטה בעולם השפל המחשבה שבאדם הוא המושלת עליו ומנהיגו לכל צד משא"כ הקב"ה הוא נושא הרצון ומנהיג המחשבה והוא בעצם גבוה מעל גבוה מבחי' מחשב' ורעיון. ולית מחשבה תפיסא בי' כלל רק שהוא מתלבש ברצונו הטוב בבחי' מחשבה כדי שנשיגהו קצת. ואמר הגאון החסיד קדוש ה' מהו' לוי יצחק שלזה רמ"ז חז"ל במאמרם שלא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה כי בשר ודם משאוי למעלה ממנו והקב"ה למעלה ממשאו ופי' כנ"ל כי המשאוי הוא שם וכינוי להמחשבה והמדות עכ"ל. וכן מה שאמרו ארון נושא את נושאיו והבן: ומסיים הילקוט ומי חביב יותר מי שהקב"ה משבח עמידתו. ואל תטעה לומר ח"ו כי התחתוני' גבוהים במעלה מהעליונים כי בפח הזה נפלו כמה טועים אשר חלפו דת והפרו ברית אלהי ישראל ע"י טעותם אשר א"א לספר כ"א מפה לאזון. אמנם הענין הוא כי בוודאי העליונים למעלה רק שהתחתוני' הם חביבי' יותר כי מעבודת המלאכים אין תענוג שהם עובדים תמידית. אבל מישראל למטה הנלחמים עם יצרם וכובשים אותו וסרו מרע ועושים הטוב והישר ועליהם הוא אומר אכלו רעים הם רעים דלעילא דלא מתפרשין. שתו ושכרו דודים דלתתא הגורמים התענוג והבן. וז"ש בילקוט זאת קומתך דמתה לתמר שהקב"ה משבח את ישראל שהם שוים בקומה כתמר דסליק דכר ונוקבא כחדא דהיינו כשהבן הוא חכם ומתנהג כראוי ישמח אב כי כן רצה וחפץ במחשבתו כי אב הוא מלשון רצון כמ"ש לא אבה יבמי. וכן אם ישראל מכשירים מעשיהם למטה אז קומתם דמת' לתמר הם עולמות המחשבה או"א דסלקין דכר ונוקבא כחדא והתענוג מתגדל שהן הם צדיקים וישרי' כאשר עלו במחשבה. וכן הענין שנק' ישראל אלהים כי עליונים נק' אלהים במקור הבינה כי שם הוי' בניקוד אלהים וכן ישראל כשעולים במחשבה ועושים מעשיה' כאשר נצטייר בציור הקודם. וכן העליונים נק' בנים פי' הגם שנק' אבא ואימא נק' בנים כנגד הגבוה מהם שהם חו"ג דעתיק. ונק' נגד חו"ב דעתיק בחי' בנים וכמו כן ת"ת ישראל והמלוכה נק' למט' בני'. וכללות המד'הנ"ל למדנו שאנחנו צריכים לחזק תמיד בחי' אלהי ישראל מבחי' או"א ולהמשיך השפע קודש ואחד באחד יגשו והיו לאחדים:

ועפי"ז יבואר מ"ש האר"י ז"ל בכוונת חודש אלול המוכן לתשובה בפ' הנותן בי"ם דרך כי דר"ך מאיר בב"ן שהוא מדת מלכות וע"י דרך זה נפתחין י"ג מקורות של י"ג תיקוני דיקנא ע"ש. ולכאורה תמוה דמאי הכרחית לזה שמאיר שמות אלו במלכות שיפתחו י"ג מקורות עליונים ולפמ"ש ניחא דהנה כל משפיע שבעולם א"א שישפיע כל אשר לו

לחבירו דאל"כ ישאר ריק מבלי חיות אע"כ צריך המשפיע לקבל מבחי' שלמעלה ממנו שפעו ואח"כ משפיע לבחי' שלמטה ממנו וכן בנ"ד כיון שדרך זה משפיע למלכות ומאיר בו ממילא שהוא מקבל שפעו ממקום היותר גבוה והם הי"ג מכילין והבן: ושם במד' הנ"ל איתא בפ' מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל. מה המור אינו מודיע ריחו הטוב אלא באש אף אברהם כשירד לכבשן האש. מה לבונה זו נתנה ע"ג המזבח אף יצחק קרב ע"ג המזבח. מכל אבקת רוכל מה אבקת רוכל אינו חסר ממנו דבר אף ישראל עמדו מהם כהנים לוים מלכים נביאים וכו'. והנה המד' הגם שסמך עצמו על הפסוק הנ"ל בנים אתם כוונתו על סוף פסוק בך בחר ה' להיו' לו לעם סגולה כי סגולה היא סגולָ שע"י ישראל נעשה הקב"ה בחי' בחור כארזים ומשתעשע בהם כמו האב שנוטל התינוק בין שתי ידיו כן צורת סגו"ל שתי נקודות הם בחינ' שני ידין והשלישית הוא כאשר ישא האומן את היונק. ובטעמים ונגינות נק' סגולתאָ והוא תענוג יותר כשאב מתענג עם בנו ומגביהו ומנטלו ומנשאו על ראשו ומתענג בו. וזה שכתוב ישראל לסגולתו ומרמז תלת נקודין לבחי' שלשת אבות חסד נכלל בגבורה וגבורה בחסד. לכן אברהם שהוא החסד נצרף באש הוא הגבורה ויצחק סוד הגבורה מראהו כלבונה נכלל בחסד מראה לבן עד יעקב שהוא שלימו דאבהן אשר ממנו יצאו כהנים לוים ישראל עם סגולה הגורמים התענוג והשפעות טובות אמן:

עשר תעשר את כל תבואת זרעך. הנה אדמו"ר הצדיק מ"א זצ"ל פי' דרך רמז מ"ש חז"ל באחד באלול ר"ה למעשר בהמה. ר"א ור"ש אומרים בא' בתשרי. דאיתא בזו"הק דמעשר רומז ליראה כי **י** יראה כנודע. והנה דעת הת"ק מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים רק בר"ח אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת הש"י הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם וז"ש בא' באלול ר"ה למעשר בהמה שאז מי שיש לו דעת בהמה מתעורר ליראה הנרמז במעשר כי מי שהוא בבחינת אדם ירא השי"ת כל השנה כולה ורבי אליעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי פי' שמי שמתעורר עכ"פ בר"ח אלול הוא גם כן בבחינ' אדם אבל מי שממתין עד באחד בתשרי והוא ר"ה יומא דדינא דכולי עלמא ואז רק משיג היראה. הוא מעשה בהמה כי עכ"פ צריך לדרוש שלשים יום קוד' ודפח"ח. וכן נפרש הפ' בענין זה דמהראוי עכ"פ בחודש אלול שיתעורר כל אדם בתשובה בכל יום ולהתחרט על עונותיו אשר עברו על ראשו ולהתמרמר עליהם ובפרט על טפות קרי שיצאו לבטלה כי פגם בסוד צדיק יסוד עולם והשחית את הארץ. וז"ש עשר תעשר דהיינו בבחי' היראה הנרמז להתחרט ולהתעורר את כל תבואת זרעך מה שפגם בזרעו כנ"ל. היוצא ממנו שנה שנה. מה שפגם מנעוריו ואמר הכתוב וכי ירבה ממך הדרך דהיינו שלפעמים אדם

מתעורר בתשובה אבל נפשו מרה לו מאוד כי ידמה בעיניו שהוא מרוחק מאוד מהש"י וכבד עליו הדבר שישוב לבוראו ית' ע"י סיגופים ושאר ענינים. ונק' בפ' כי ירבה ממך הדרך הוא דרך תשובה הנפתח בחודש אלול בסוד הנותן בים דרך כנודע מדברי האר"י ז"ל וכמ"ש במ"א מזה. על כן העצה היעוצה עכ"פ לקבל ע"ע התשובה ולהיות נכסף ומשתוקק מתי יזכ' לשוב כראוי. וז"ש ונתת בכסף לשון תאוה כמו נכסוף נכספתה שיהי' לך עכ"פ חשק לתשובה. וצרת הכסף בידך עד אשר תזכה להבהירות. והלכת אל המקום אשר יבחר ה':

בהפטרה

כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי וגו'. כי קבלנו מאדמו"ר זצ"ל כי כ"לי נוטריקון כה"ן ל"וי י"שראל כי אומה ישראל אינה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי דהינו שבראה בשלימות בבחי' כהנים ולוים וישראלים הרומזים על שלשה מדות אהבה ויראה והתפארו' וכלול בהם התולדות הניצוח והודי' והתדבקות ובזה הם ממליכים את ה'. לכן אפשר לומר פי' הפסוק הרומז ומבשר לנו כי לעתיד נהיה קדושים וטהורים ולא יעלה על לבנו מחשבת און ופסול ומדה רעה מז' מחשבות שברא זלע"ז. וז"ש כל כל"י יוצר עליך לא יצלח דהיינו כלי הרומז על שלשה מדות העליונות וכולל שלשה התחתונות לא יצלח עליך לפתותך מעבודת ה' וממילא וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי היינו מדת מלכות שהוא בת שבע הכלולה משבעים לשונות וזה וכל לשון דהיינו מדת מלכות שנבראת בחיצוניות עולמות תרשיעי. וכל זה יהיה לעתיד. וכל מה שיהיה לעתיד כבר זכו הצדיקים קצת בעוה"ז כמ"ש בס' תנא דבי אליהו ע"ש. דהיינו שהצדיקים ע"י עבודתם את השי"ת מזדככים ומתקדשים עד שאפי' עכשיו לא ישלוט בהם היצה"ר עם מדותיו. וזה שמסיים הפסוק זאת נחלת עבדי ה'. כי אין מצליח במלחמות היצה"ר זולת מי שנקרא עבד ה' דהיינו שעובד ה' שלא ע"מ לקבל פרס ושום ענין בעבודתו כי מי שעובד ע"מ לקבל איזה שכר הן מעניני עוה"ז הן עוה"ב נק' האדם עובד את עצמו. אבל מי שעובד ה' מחמת שהוא ה' האלהים בוראו ויוצרו ועושו ומחמת אהבתו ויראתו הוא הנק' עבד ה' עליו לא יצלח היצה"ר במדותיו המכונים בשם כלי. ואמר הכתוב הטעם לעבדי ה' וענינם איך עובדים שלא ע"מ לקבל פרס ע"י וצדקתם מאתי נאום ה' כלומר שהם מתגברים על יצרם והגם שהם עובדים ה' בתורה ובמע"ט וצדקות הם אומרים בלבם לא אנחנו עושים דבר כי אם כח אלהי בקרבנו וידו עשתה כל אלה וזהו וצדקתם שעושים המה אומרים מאתי נאום ה':

שם הטו אזניכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם וגו' ע"ש בילקוט שכתוב שם כי חוש השמע הוא עיקר בנין האדם ע"ש. והנה גם רז"ל הגדילו מעלתו באמרם על העדרו. חרשו נותן לו דמי כולו ע"ש ש"מ כי זה כל האדם. וביאור הענין כי ע"י האזנת קול הנשמע מתהוה ומצטייר הדבר הנשמע במוחין. ולכן נק' א"זן כענין שנק' יד הכלי בשם אזן כי כל הכלי ניטל ומטולטל ע"י היד כן האדם ע"י חוש השמע. ומצינו ע"י דרך דורשי רשומות רמז וראי' לדבר כי אז"ן מספרו **יו"ד ה"י וא"ו ה"ה** כנודע הרי יש בו כללות ד' מילואים של ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. כי ע"ב ס"ג נכללים ביו"ד ה"י ומ"ה וב"ן נכללים בוא"ו ה"ה במילוי **אוה** הרי שהאז"ן כולל ד' מחנות המרכבה וקומה שלימה לכן אמרו חרשו נותן לו דמי כולו כי נעדר ממנו שורש כל הקומה ונחזור לענייננו כי ע"י השמע מצטייר הדבר הנשמע ומתעורר הרצון לעשות איזה דבר הנשמע ולכן הנביא בהוכיחם דבר ה' אמר הטו אזנכם ולכו אלי ותחי נפשיכם כי הרצון מכונה בשם נפש כמבואר במפרשי מקרא. ועוד כי נפש הוא מלשון המתנה ושביתה כמ"ש שבת וינפש וההמתנה מורה על הרצון שנכלל בכתר שדרשוהו מענין כתר לי זעיר כי ע"י המתנה והשתלשלות מכח בלי גבול בא לגבול. ועוד נוכל לומר טעם הגם שהכתר הוא בחי' גבוה מאוד והנפש ענינה בחי' נמוכה עכ"ז ידוע כי כל רצון וכתר של כל העולם הוא בחינ' מלכות שלמעלה ממנו. ונחזור לדבר בענין הנ"ל שאם אנחנו נוטים אזן לדבר ה' ומתעורר בנו הרצון לעובדו הוא רק בחי' מלכות נגד המעלות הראמות בשמים ממעל. ולכן כינה הנביא לרצון המתעורר בשם ותחי נפשכם. ומסיים שם ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים פי' כיון שכינה הרצון המתעורר בשם נפש שהיא מדת מלכות הבטיח להם שיכרות עמהם ברית צי"ע ויקשר אותם ליחדם ואח"כ יותר יעלו מעלה מעלה לחסדי דוד הנאמנים המרמזין על בחי' שוקים דאינון נו"ה תרי פלגי גופא וקראם הנאמנים עפ"י מה שנקדים בשם הגאון החסיד קדוש ה' מהור"ר לוי יצחק במאמר הזוה"ק איהו אמת ואיהי אמונה דיליה כי אמת הוא הדבר שאין לנטות בו ימין ושמאל. כי זהב הוא זהב וכסף הוא כסף. אבל אמונה נק' הדבר שאפשר להכחישו ולומר לא הוא ואעפ"כ הוא מודה בדבר הוא מחמת אמונה שבקרבו. והנה איהו בנצח ואיהי בהוד כנודע לכן בנצח שאין שם אחיזה להכחיש נק' אמת אבל בהוד שהוא משכן המלכות ומתאחזים החיצונים. והנה מי שמסיר המסך המבדיל נק' המאמין כי אמר לנו אדומו"ר הגאון מהד"ב זצ"ל כי לכן נק' הוד מלשון מודים מכלל דפליגי כי במקום שאין פלוגתא לא שייך לשון הודאה רק במקום דפליגי אז מכונה בלשון הודאה כלומר אע"ג דפליגי יש מי שמודה בדבר וכן במלכות הבורא ב"ה דאיהי בהוד הגם שיש כופרים בארץ ומכחישים ואומרים לא הוא

מ"מ איהי אמונה דיליה פי' כנסת ישראל מאמנת בדודה ואומרת אתה מלכי לעולם ואין זולתך עכ"ל ולכן נק' חסדי דוד הנאמנים לשון אמונה ונקראו לשון רבים הגם שעיקר אמונה היא בהוד כנ"ל מ"מ מסתמא איהו אמת משפיע בה הכח ועושה הרושם שתהיה מאמנת בו ואז כלול הנצח בהוד. ולכן נק' חסדי דוד הנאמנים בלשון רבים. וזה היתה הבטחת הנביא אם יטו אזנם לדבר ה' ויתעורר בהם הרצון הנק' מלכות כנ"ל אז יזכו לחזות בנועם ה' לעלות למעלה למעלה והבן:

שופטים

שופטים ושוטרים תתן לך וגו'. הנה הפרשה הזאת נק' תמיד בחודש אלול אשר הוכן העת לכל איש שישוב לבוראו ונסלח לו מחטאתו אשר חטא כל השנה ע"י חרטת והרהורי התשובה ובכי ומספד על עונותיו שעברו ראשו וכל כך צריך להתמרמר עד שיתגלה מצפוני לבו לפני יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם והיא יעיד עליו כמ"ש הרמב"ם ז"ל בה' תשובה וכבר כתבנו שזה כוונת נוסח התפלה והחזירנו בתשובה שלימה לפניך דייקא כנ"ל. לכן הזהירה התורה שופטים ושוטרים. כי הם נק' עיני העדה וכן יש לאדם להעמיד על עצמו שופטים הם העינים שלו לנוכח יביטו על דרכו ולפלס מעגל נתיב. וכן האזנים ונקבי החוטם והפה כי ז' חללי דגולגלתא הם נק' שערים לנפש כנודע. וזה בכל שעריך. ולשפוט א"ע על כל מעלליו. ואמר הכתוב לא תטה משפט דהיינו שלא לעות הדין ולאמור על מעשה רשע כי הוא עושה צדק מפני כי התשובה והמשפט שעושה למטה הם הכנה למעלה להוציא המשפט לאורה בראש השנה כאשר יבואו בני האלהים להתיצב על ה' וז"ש ושפטו את העם משפט צדק וכן צדק צדק תרדוף היינו ע"י צדק דלתתא תרדוף צדק דלעילא ויצא לצדק דיננו ואמר הכתוב ולא תקח שחד דהיינו שדרך היצה"ר לפתות בני אדם ולהפילם ברשת החטא ועון ואח"כ הוא מתנחם ועושה מצוה או לומד תורה ואומר בלבו שנתכפר לו העבירה עד שימלאנו לבו לשוב לעשות הרע ולכן הזהירה התורה מדרך הזה כי הוא כעין שוחד המעור עיני חכמים כי לא כן הדבר שכר מצוה לחוד ועונש העבירה לחוד ואין העבירה מתכפרת רק עם התשובה האמיתי' אשר על ידה לא ישוב עוד לכסלה: והנה יש עוד מכשול על הדרך הגם שאדם מתחרט כראוי ומתחיל לשוב לה' והוא מתפלל איזה תפלה כראוי או שלומד קצת תורה ועושה מצוה לשמה. בפתע פתאום היצה"ר בוער בו כתנור בגסות רוח ובא לידי גאות חלילה ומחמת זה מתקלקל כל דרך טוב ואמרו חז"ל כל המתגאה כאלו עובד ע"ז וכן הזהירה התורה כאן לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' אלהיך ולא תקים לך מצבה. לך דייקא דהיינו אתה בעצמך ובמחשבתך של גאות נדמית כאשרה וכמצבה אשר שנא

ה' אלהיך. והנה דרך העבודה הנכונה להסתכל תמיד על גדלות הבורא ב"ה אשר ברא השמים ושמי השמים וכל צבאם ומכולם עיקר רצונו בעבודת האדם השפל אחרי אשר יטהר ויזבח את יצרו הרע ויעסוק בתורה ובעבודה זו תפלה מעומק הלב וערבה לה' מנחתו. ובכל זאת צריך לזכור שפלותו וחטאתו מימי קדם ולהכנע ולהיו' לו רוח נשבר' וע"פ שני אלה הדרכים תכון העבודה לה'. אמנם מי שמתפלל ועובד לה' רק במחשבת גדלות הבורא ואינו מקטין א"ע אשר עי"כ הוא מתגאה ברוחו לאמר ב"ה אני מתפלל ועוסק בתורה ובמצות. או להיפך מי שמסתכל על עצמו שהוא אין ואפס רק שהוא בבחי' מרה שחורה שמתמרמר כל כך עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע לתפלתו וא"כ למה יתפלל בחנם. הנה תועבת ה' גם שניהם. ועל זה איתא בסוף ס' תיקוני זוהר הק' רמז מאמר חז"ל סומא באחת מעיניו פטור מן הראיי' כי האדם צריך לפקוח עינים א' להסתכל על גבהות הבורא ב"ה ורצונו בעבוד' שוכני בתי חומר. והשני לזכו' קטנות עצמו עד אשר יעמוד בחיל וערדה ולקיים לפניו נעבוד ביראה ופחד. וזה שהזהירה התורה לא תזבח לה' אלקיך שור ושה אשר יהיה בו מום. כי שור לשון הבטה שמורה על הסתכלות על גבהות הבורא ית'. ושה מורה על קטנות האדם שצריך להיות מוכנע ושפל כמו השה. ואם הוא בבחי' אחת לבדו אז נק' אשר יהי' בו מום כל דבר רע כנ"ל. רק יהיו יחדיו תמים על ראשו. והגם שיודע האדם את ערכו הנמוכה אל יחדל מלעמוד לפני ה' ולעשות רצונו. כמ"ש הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך. הוא היצה"ר שאינו מרחם על הבריות והוא האויב האמיתי וראית סוס ורכב הוא דכר ונוק' שבקליפה שנתגברו ע"י מעשיך עכ"ז לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך כי ימינו פשוטה לקבל שבים ועוזר דלים וכמאמר הכתוב שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה אל תיראו וגו' ופיר"שי אפי' אין בכם זכות רק שאתם אומרים שמע ישראל אתם נצולים וכן יהי' בלב אדם לומר לעצמו כל זמן שנשמת ישראל בקרבי מובטח אני שיקבל תשובתי והגם שעשיתי הרע בעיני ה' עד מאוד חסדו ואמתו אל יעזבוני. ואח"כ מרמז הכ' דרך התשובה כאשר הבע"ת חושב את דרכיו ואשר פגם. וז"ש כי ימצא בך איש אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלהיך לעבור בריתו. כי עיקר התיקון מה שפגם באות ברית קודש. הן ברית הלשון מה שפגם בלשונו לדבר דברים בטלים ולה"ר וליצנות ודומיהם. והאר"י ז"ל כתב כי טומאת דברים בטלים הם כדמות נשמה אל גוף הקליפה הנעשה מקרי לבטלה ובפרט מה שפגם בברית המעור הן בשוגג הן במזיד רח"ל. והחטא הזה הוא אבי אבות הטומאה וכל הנטמא בו כאלו עובד כוכ"ז כמ"ש בזוה"ק שהמהרהר ביום יבא לידי טומאה בלילה ע"י התלבשות הקליפה בציור אשר הצטייר במחשבתו וא"כ כל הבא אליה נדמה כאלו משתחוה לכוכ"ז וז"ש וילך

פי' שסר מאחרי ה' ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם וגו'. והתיקון על זה והוצאת את האיש ההוא וסקלתו באבנים דהיינו שצריך להרוג הקליפות באבנים הם אותיות הוידוי והבכי והצעקה כמ"ש אבן מקיר תזעק דהיינו מקירות לנו תזעק אל ה' ושב ורפא לו:

כי תצא

כי תצא למלחמה על אויביך. הוא הרמז שאמרנו כי עיקר המלחמה נאמר על ר"ה דהוא יומא דדינא וצריך להעריך קרב ומלחמה עם היצ"הר ומארי דדינין: ועיקר המלחמה הוא ע"י התשובה שהאדם משים על לבו לשוב לה' או מיראתו או מאהבתו. ויש לך אדם שהוא שב מגודל הרחמנות והגעגועים המגיעים לו על נשמתו שבקרבו כי היא חלק אלוה ממעל והיתה למעלה חצובה תחת כס"הכ ושעשועי' יום יום וירד' אל עומק הבור הזה לגוף וחומר לעשו' נח"ר ליוצרה כאשר יזכך החומר ויסכים לרצון הנשמה לעשות רצון קונם וחפץ צורם. ועתה ח"ו כאשר הרע האדם על פני האדמה וילך בשרירות לבו אוי וי אשר הרים יד נגד הנשמה הקדושה והכניעה תחת ממשלת החומר המוסרח ונתעב ונאלח על כן מהראוי עכ"פ עודנו האדם חי בכחו ישים אל לבו לשוב להטיב אחריתו וזה הדרך רמזה לנו התורה בכתוב וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה. ופירש"י מדכתיב אשת בסמוך היינו אשת של איש. פי' איש זה הקב"ה. והנשמה נקראת מטרוניתא והיא יפ"ת מקדושתה והיא בשביה. וחשקת בה דהיינו שיכמרו רחמיך עלי' אז ולקחתה לך לאשה שאפשר ע"י תשובה מעומקא דלבא לשוב לקחתה לאשה. אמנם עפ"י התנאים. וגלחה את ראשה. דהיינו ראשית התשובה לעשות לעצמו סייגים לפרוש ממותרות כ"א תאות הגוף ינהיג על צד ההכרח. והמותרות מכונים בשם שערות שצריך לגלחן מאחר שאינן מן הצורך. ועשתה את צפרניה. דהיינו לנוול א"ע ולבזות א"ע מעשיו הרעים. ובכתה אביה ואת אמה ירח ימים. דהיינו כל חודש אלול צריך לבכו' על עונותיו אשר על ידם נפרד מאביו זה הקב"ה ואמו היא כנ"י ואח"כ תבא אלי' וגו' כי אחר התמרמרו' והבכי והפרישות יודע לך מעלת הנשמה. אמנם מדרך העולם לשוב בתשובה עד אחר יו"הכ שהוא יום הדין הגדול אבל אחרי כן בעו"הר כל האדם שב לדרכו הרעה כבראשונה לכן הזהיר הכתוב והי' אם לא חפצת בה. פי' אם תוסף עוד לחטוא ח"ו. ושלחתה לנפשה. אז הנשמה תפרד ממך ולא תבא אליך עוד תחת אשר עניתה. רק יראה האדם כל אשר יקבל עליו לשמור ולעשות יהיה לו חק ברית עולם לעשות רצון השי"ת אמן:

שלח תשלח את האם. איתא במד' רבנן אמרו אם אתה מקיים מצות שלוח הקן אתה זוכה לשלח עבד עברי שנאמר תשלחנו חפשי מעמך. וצריך הבנה השכר הזה מה טיבו.

ונראה שנרמז בכאן רמז גדול כי סוד שילוח הקן כבר נרמז בו סודות גדולות ונוראות כנראה בזו"הק ובתיקונים. אמנם אפס קצהו מאחת מהנה נבאר. כי הנהגה הראויה והישרה לבני ישראל הוא שיעבדו את ה' בתורה ובמצות וסור מכל רע והיו קדושים למען יעלו ריח ניחוח בעבודתם ותערב לה' כקרבן וכעולה ויתעורר למעלה הרצון ונדבה להשפיע אליהם כל טוב בדין ומשפט מדה במדה כי כשעושים רצונו של מקום נק' בנים למקום ומדרך האב להשפיע לבנו כל טובה ואין מקטרג ומונע ההשפעה כי מי יפעור פיו לדבר שלא כדין ולהסית לאב שלא ישפיע לבנו יחידו אמנם אם ח"ו אין ישראל עושים רצונו של מקום מתעורר למעלה מונעים ההשפעות בלשון מדברת גדולות שטנה וקטרוג. וידוע כי גדולים רחמי הש"י על בניו עמו ישראל וחופף עליהם ומלמד זכות עליהם ומתגלה מדת הרחמנות הנק' בשם אם. למשל כשהבן אינו הולך בדרך הישר ואביו רוצה להלקותו מדרך העולם אמו תנחמנו ותאמר לבעלה הניחה לו כי מה נעשה לבננו אשר יצא ממעינו והוא עצמינו ובשרינו והגם שאיננו כראוי עכ"ז נרחם עליו. וכן למעלה מתעוררת מדת הרחמנות משכינת עוזנו להתפלל עבורינו ולבקש רחמים וזה נק' בזוה"ק אמא רביעא על בנין דהיינו שהיא רביעא ומסוככת עליהם למען לא ישלוט עליהם זר וסט"א. והנה זה נרמז במצות שלוח הקן. דהיינו על כ"א מישראל שיעבוד בוראו ית' כראוי. ואז יקח חלק ונחלה ההשפעה בדין ומשפט ולא יצטרך למתנת חנם מדת הרחמנות הנק' בשם אם. וזה שכתוב שלח תשלח את האם דהיינו שתשלח את המדרגה הזאת ולא תצטרך לה רק ואת הבנים תקח לך שתהיה במדרגת בנים למקום: והנה ידוע כי מדרגת הרחמנות ולימוד זכות על ישראל נק' בשם מט"ט הכותב זכיותיהן של ישראל והוא הנק' בחי' עבד כי כשאין עושים רצונו כראוי חלילה אז זיווגא ע"י מט"ט כנודע וישראל נקראים עבדים. אבל כשעושים רצונו נק' בנים וזיווגא ע"י צדיק חי עלמין כנודע מס' תיקוני זוה"ק וס"ק. וזה שאמר המדרש אם אתה מקיים מצות שילוח הקן אתה זוכה לשלח עבד עברי בחי' מט"ט הנ"ל כי לא תצטרך לזה רק תקבל ההשפעות בדין ומשפט כנתינת האב אל בנו כנ"ל:

כי תבוא

והיה אם שמע תשמעו. במדרש אמר רבי יודן כל מי ששומע בקול של תורה בעולם הזה זוכה לשמוע באותו קול שכתוב בו קול ששון קול שמחה קול חתן קול כלה וגו'. א"ל משה לישראל הואיל וכל מי ששומע לד"ת הוא מתרומם בשתי עולמות. הוו זהירים לשמוע דברי תורה מנין ממה שכתוב בענין והיה אם שמע תשמעו בקול ה' אלהיך זש"ה אשרי אדם שומע לי וגו' אמר הקב"ה אשריו לאד' בשע' ששמועותיו לי. מה לשקוד על

דלתותי. אמר הקב"ה אם הלכת להתפלל בתוך ב"הכנ אל תעמוד בפתח החיצון אלא הוה מתכוין לכנוס דלת לפנים מן הדלת. על דלתי אין כתיב כאן אלא על דלתותי ב' דלתות עכ"ל. הנה ר' יודן רמז לנו על כל מי ששומע בקול תורה בעוה"ז. כי יש צדיקים בעולם לומדים תורה ויודעים סודותיה ורמזיה אשר כל ענין וענין מרמז על איזה יחוד גדול וקדוש. ולזה לאו כל אדם זוכה ואפ"ה צריך לעסוק בתורה כפשוטו. ומי שלבו נוקפו. כלומר איך יעשה היחוד על ידי שאני עוסק בפשטי התורה הנהוגין לעו"הז כגון ראובן חייב לשמעון. לכן אמר ר' יודן הנ"ל אל יפול לבך כי גם כל ששומע תורה בעוה"ז דהיינו כפשוטו הנהוג בעוה"ז זוכ' אח"כ לשמוע באותו קול קול חתן קול כלה כי סופו לשמוע באחרית הימים איך שנעשה יחוד חתן וכלה דלעילא ע"י עסקו בפשטי התורה וזה שכתב המד' שהוא מתרומם בשני עולמות סוד ו"ה המתייחדים ע"י עסק התורה ומתרומם גבוה מעל גבוה ורמז אח"כ במד' בלשון אשרי לאדם ששמועותיו לי דהנה בכל ענין ותנועה צ"ל האדם מרכבה לקדושה למשל כשמסתכל לשם מצוה יתכוין שיפקחו עיני דמלכא וכשפותח פיו בד"ת גורם לעילא להתיר פה בגזירות טובות. וכשנוטה אוזן לשמוע תורה גורם שיפתחו אודנין דמלכא לקבל צלותא דישראל וז"ש אשריו לאדם ששמועותיו לי. דהיינו שכוונתו בקדושתו חוש השמיעה להתעורר למעלה שמיעת האוזן אודנין דמלכא להקשיב תפלתך. ואמר שם אם הלכת להתפלל וכו' הוה מתכוון לכנוס דלת לפנים מן הדלת רומז ענין גדול וז"ש הראב"ד בפי' ספר יצירה כי המל' אדנ"י ומדת התדבקות נקרא אל שד"י ובשני שמות אלו יש אותיות **ד ד** וצריך ליחד ולדבק אותם והנשאר מאותיות שמות אדנ"י שד"י הם אותיות י"ש אנ"י שעי"ז מנושא המל' ע"ש. ולזה כוון שתכנוס דלת לפנים מן הדלת ליחדם והבן:

ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה. בילקוט חד אמר שתהא נכסייך סמוך לעיר. וח"א שתהא בה"כס סמוך לשלחנך. י"ל ע"פ הרמז ששניהם לדבר אחד נתכוונו. דהנה האדם שרוצה לעבוד ה' צריך שיהיו כל עשיותיו לש"ש אפי' אכילה ושתיה. וזהו שתהא נכסייך סמוך לעיר אפי' אכילה ושתיה שלך. סמוך לעי"ר פי' להתעורר' להקב"ה שתתעורר הכל להקב"ה ויהיו כל מעשיך לש"ש וזהו ג"כ שיה' בה"כס סמוך לשלחנך. ר"ל הכסא המלוכה שאפי' באכילה ושתיה שלך תעשה הכל שיהא כסא מלוכה להקב"ה שתמליך להקב"ה בכל מעשיך:

בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך ובתוכחה נאמר להיפך. ועיין מ"ש ברמב"ן על סך שבעה דרכים. ונראה לומר דהכתוב מרמז לנו דבר גדול לפי מה שהקדמנו לעיל שיש שביל השופע במתנת חנם וחסד אשר הבורא ב"ה יסד בה את עולמו לצורך

העולם אפילו ח"ו אין אדם שיעבדהו אשר בזה השביל מתפרנסים העכום"ז העוזבים אותו ואת עבודתו וגם נברא שביל העבודה והנהגת מדה במדה אשר בה יקרא אלהי ישראל לשלם לאיש כמעשהו ותמיד בר"ה עיקר המשפט שהמקטרגים והשרים רוצים השפע התמידית ומתנת חנם וחסד ולא שתהי' נובעת עפ"י צינור עבודת עושי רצונו כדי שיהיו כולם מקבלים ההשפעה בשוה אבל אנחנו עמו עושים רצונו ותוקעים בשופר ומקבלים מלכותו ועבודתו כדי שע"י התעוררת התחתון יתעורר למעלה שיקרא שמו אלהי ישראל ותהיה שפע הברכה נוזלת עפ"י עבודתינו מדה במדה לשלם שכר לעושי מצוה לאוהביו וליראיו ולעובדיו בשבע מדות הקדושים ולהעניש לעוברי עבירה. וז"פ בדרך אחד יצאו אליך דהיינו שירצו בזה שיהיה דרך אחד בשוה אבל עפ"י שבעה דרכים ינוסו לפניך דהיינו ההנהגה הנק' שבעה ע"ש שבע' ספירות וראו כל עמי הארץ ויראו ממך וזה הענין ניח' כשישראל עושי' רצונו אז טוב להם הנהג' שבעה הנ"ל ורע לשונאי ה' אבל נהפוך הוא כשח"ו אינם עושים רצונו אין בהם כח לעמו' ולינק ההשפע' אם לא מדרך אחד שהוא מתנת חנם אבל בשבעה דרכים תנוס כיון שאתה כמוהו אינך עושה רצונו של מקום וזה כללת התוכחה עד שישובו ישראל לעשות רצון קונ' ויגבירו כח לרשת ההשפעה הקדושה על פי הנהגת מדה במדה הנק' שבעה ואז לא יתערב זר בשמחתנו כמ"ש למעלה ע"ש והבן:

ושמרתם את כל דברי הברית הזאת וגו'. ושמרתם הוא מלשון ואביו שמר את הדבר שתהיו מצפים וממתינים כל דברי הברי' לאמר מתי אזכה להתיחד ולכרות ברית עם יוצרי והיחוד נק' את כל דברי הברית הזאת אכן יש כמה אנשים שנכספים בלבם להיות יראים ושלמים מבלי לעשות שום פעולה לזאת אבל הם רודפי רוח לא ישיגו מאומה לכן אמר הכתוב ועשיתם אותם דהיינו אע"פ שתהי' שומר ומצפה תהיה גם כן עושה ועוסק בתורה ובמצות. למען תשכילו את כל אשר תעשון: תשכילו היינו שתזכו להמשיך מוח חכמה לצורך היחוד והטפה הנוזלת ממוחין כנודע לי"ח:

נצבים

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם. הענין הוא כי איש הישראלי העובד את ה' באמת אזי הוא הולך ממדרגה למדרגה כמש"ה ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה עד שבא למדרגה גבוה. ושם לו מעמד ומצב מאין להלוך עוד כי הוא לפני ה' ממש. משל למלך בשר ודם. אשר כל איש הרוצה לבוא לחצר בית המלך הפנימה צריך לילך מחדר לחצר ומחצר לפלטי' עד שבא לפני המלך ושם הוא בחי' עומד כי תחלת ההליכה היה ג"כ לעמוד בחצר המלך וזה היא תפלת העמידה. ויתבאר היטב ע"פ המדרש שדרש

על פסוק זה אתם נצבים הה"ד איומה כנדגלות דימה הקב"ה את ישראל כמלאכים. במלאכי' כתיב שרפים עומדים. בישראל כתיב אתם נצבים. המלאכים אומרים קדוש קדוש קדוש: וישראל אומרי' אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. והענין הוא כשאנו אומרים קרבנות אז אנו מעלין כל חלקי עולם העשי' ומיחדים אותם ומתחילין לילך ליצירה ואז אנו מתחברים עם עשרה כתות המלאכים הקדושים ומתחילין לזמר בשירות ותשבחות ונקראים פסוקי דזמרה והולכי' ממדריגה למדריגה עד שאנו נכנסים בהיכלות הבריא' ושם אנו הולכין מהיכל להיכל ומיחדין היכלין בהיכלין נפשין בנפשין רוחין ברוחין נשמתין בנשמתין עד שאנו באים להיכל קדשי הקדשים. ומשם אנו באים למלכות דאצילותא קדישא. ומשם אין לנו להלוך עוד. כי שם אנו נקראים עומדים וזה נקרא תפלת עמידה כמ"שה ויעמד פנחס ויפלל ודרשינן בגמ' אין עמידה אלא תפלה. ואף החכמה עליונה מתפשטת בכל עשר ספירן דאצילותא קדיש' ומשוטט' בכל דרגין מדרג' לדרגה להשפיע להם אעפ"כ אנו נקראים שם בבחי' עמידה מחמת שכל הדרגין וכל המדות הם דבוקים שם בעצמותו ית"ש ומתיחדים שם ביחוד נפלא ונקראים בחי' אחד וכשאנו באים לבחי' זו אז אנו מתחילין לומר ברוך אתה ה'. ברוך הוא מקור והוא החכמה עליונה. אלהי אברהם כי אעע"ה היה הולך בכל העולמו' ונבחר לו להיות מרכבה לחכמה עליונה ע"י גמילות חסדים ונעשה מרכבה להתפשט בעולם ונקרא אלהי אברהם קו ימין. ויצחק ג"כ הסתכל בכל העולמות ונבחר לו להיות מרכבה לעולם הבינה שימשיך ע"י הברכה בכל העולם ע"י שהיה מודיע לכל באי עולם דאית דין ואית דיין וזרק פחד לכל באי עולם לפחוד מה' והוא קו השמאל וזו שאומרים אלהי יצחק. ועל יעקב נאמר [*צ"ל ואלהי יעקב.] אלהי יעקב להורות שאות **ו** מתיחסת אל יעקב יען אשר כל דרכיו היו באמת כמו שמעיד עליו הכתוב תתן אמת ליעקב. וגם רז"ל העידו עליו במה שדרשו על פסוק אנכי עשו בכורך ונעשה מרכבה לאמת העליון קו האמצעי. וגם שלש ברכות הראשונו' הם ג"כ כנגד אברה' יצחק ויעקב. ברכה אחד כנגד אברהם כמאמר חז"ל אל תקרי בהבראם אלא באברהם בו נברא העולם והכל היה כלילין בו והבן. ואח"כ אנו אומרים אתה גבור כנגד יצחק. אתה קדוש ברכה שלישית כנגד יעקב. וזה פי' דברי המדרש מה המלאכים נקראים עומדים אף ישראל נקראים נצבים בתפלת העמידה ומה המלאכים וכו'. כי ידוע שהמלאכים אומרים קדוש קדוש קדוש כנגד חב"ד אף ישראל אומרי' שלש ברכות שהם כנגד שלש אבות שהם ג"כ מרכבה לחב"ד כו'. וזה פי' אתם נצבים היום שאתם במדרגות נצבים ולכך אתם כולכם לפני ה' כי מי שהוא במדרגת נצב הוא לפני ה' ממש כו' וזה פי' הפסוק בימים ההם אין מלך באדום נצב מלך כי הצדיק

אשר בא במדרגת נצב הוא המל' באדום כי לא לאדום מתחדשת המלוכה והבן. וזה ג"כ פירוש מה שאמר יתרו למשה וצוך אלהים ויכלת עמוד ופירש"י ואם יעכב על ידך לא תוכל לעמוד וקשה מה חידש רש"י בזה. אבל יובן במה שאמרנו כי לבא למדרגת עומד צריך לזה מחשבה טובה ובהירה לבל יטרוד אותו. וזה שאמר יתרו וצוך אלהים היינו שלא יהיה לך כ"כ טרדות. אזי ויכלת עמוד דהיינו לבא לבחי' עמידה כו'. וזה שפירש"י ואם יעכב על ידך שאפילו משה שהי' רבן של כל הנביאים ואם לא הי' הקב"ה מסכים לזה לא הי' במדרגת עמידה והבן מאוד:

אתם נצבים. בילקוט אמר להם משה מבקשים אתם לעמוד בעולם עסקו בתורה מה כתיב למעלה ושמרתם את דברי הברית ואחריו אתם נצבים עכ"ל. דהנה הפרשה הזאת אנו קוראים תמיד לפני ר"ה כי רומזת לכל ישראל. אתם נצבים מזומנים ועומדים לפני ה' אלהיכם למגדול ועד קטן כי צריך להכין א"ע כל אדם מישראל לפני יום הדין הגדול והנורא וכמו שנהגו לעמוד באשמורת לומר סליחות שבוע שלפני ר"ה דהיינו אם חל ר"ה יום ה' די לעמוד ביום א' שלפניו ואם חל ביום ג' אז מקדימין לעמוד ביום א' משבוע העבר והנה המג"א הכריח א"ע למצוא טעם וכתב דצריך להיות ד' ימים לפני ר"ה כדי שיהיו עשרת ימי צום ע"כ. ויש לומר ג"כ טעם כי בכ"ה באלול נברא העולם כי בתשרי נברא אדם הראשון ויצא בדימוס ואמר לו הקב"ה הרי סימן לבניך וכו' כדאיתא במדרשים. והגם שאנו אומרים בר"ה היום הרת עולם וכתב האר"י ז"ל כי הרת הוא מלשון הריון וא"כ אפשר דמשמע כי בריאת עולם היתה במחשבה נעלמת כמו העיבור בהריון אמו מ"מ האמת כפשוטו כי בתשרי נברא העולם וכדברי המדרשים הנ"ל רק שבחי' המלכות היתה בבחי' הריון ומחשבה נעלמת ולא היתה ניכרת אדנותו ומלכותו עד שיצאו ישראל ממצרים בניסן והוא ר"ה למלכים דהיינו רגל שבו ע"י נתגלה כי ה' לבדו מלך על כל הארץ אבל הענין האמת כי העולם נברא בתשרי והתחלתו בכ"ה באלול ולכן תקנו חז"ל לעמוד באשמורת לומר סליחות כדי לקדש ימי הבריאה עד יום הששי שהוא יום המקודש בריאת אדם ר"ה כי כל דבר מתעורר בזמנו. וכבר הקדמנו לעיל כי המלאכים שאמרו מה אנוש כי תזכרנו הן המה מלאכי הקטרוג שמתעוררים בנל שנה בר"ה מאחר שישראל לא הטיבו דרכיה' ומעלליהם אל ה' א"כ לא תתנהג מדה במדה וח"ו לא תקרא אלהי ישראל. והנה בני ישראל למטה מתענין ומתריעין למטה בקול שופר ומקבלים עליהם עול מלכות שמים בתשובה ובמע"ט עד אשר מתעוררים חסדי הש"י להוציא כאור צדקם ומראה זכותם לפני מלאכי מרום ומצדיקם במשפט דהיינו עד שכולם מודי' כי הוא אלהינו ואנחנו ישראל עמו וכן נכון להיות לעולם ומסכימים על כל הטובות

גאולות וישועות והכל בא לנו מחמת אמונתינו כי על רחמיו המרובי' אנו בטוחים ובחסדו הגדול ומתכבסים ומסתפרים לכבוד יום הדין וגילו ברעדה ובהתעוררת תשובה בשמחה וכבר ידוע דברי אדונינו מו"ר הגאון מהד"ב זצ"ל כי הכתיבה לחיים בספר פירושו החקוק' במחשבתו של אדם כי הרשע בזוכרו את עונותיו ונפחד ונרעד ואין לבו ברשותו לשוב אל ה' הרי זה נכתב לאלתר למיתה סי' לדבר המחשבות המבלבלות אותו ומפיגין את לבו באימת מות משא"כ הצדיקים הגם שהם זוחלים ורועדים מאימת השי"ת הם בוטחים בישועתו וחסדו ומתחזקים לשוב אל ה' והם נכתבים לאלתר לחיים וחקוק במחשבתם הכתיבה לטובה והגם שבאי' לו איזה הרהורים המזכירים לו עונותיו אשר הם רומזים אל הקטרוג למעלה מ"מ הם מסיחים דעת' אל גודל התשובה ועזיבת החטא מהיום והלאה ובקבלת עול מלכות שמים ולבטוח בחסדו הגדול ומכוונים שם ע"ב המורה על חסד הבורא ית"ש עכ"ל והנה אנחנו ממשיכין החסד הגדול שנקרא אריך אל בחי' אלהי ישראל המתנהג עמנו מדה במדה לכן היו במקדש החצוצרות מקצרות והשופר מאריך כי החצוצרות רומזים לשון חצי צורות כמ"ש במ"א דהיינו או לובן או אודם כי הצורה השלימה נק' הכלול מלובן ואודם כמ"ש דודי צח ואדום ואין רצונינו בר"ה בחצי צורות כמ"ש לעיל רק במראה אדם הכולל הכל ובחי' אלהי ישראל ולהמשיך בקרבו בחי' אריך ע"י השופר וזה ושופר מאריך וגם זה רומז הילקוט אמר משה מבקשים אתם לעמוד כו' עסקו בתורה כי התורה שרשה כ"ב אותיות הרומז למספר שם ט"ד ה"ד כי ט"ד רומז על י"ג מכילין דרחמי כי ט"ד בגימ' יג' וגם ט"ד פירושו לשון הצנע כמ"ש התוי"ט במס' מדות פ"א משנה ג' ע"ש וה"ד מספרו ט' הרומז אל ז"א ט' מדות וה"ד הוא לשון גילוי ורוממת מלשון הידד וצריך לחברם ע"י עסק התור' כ"ב אותיות ובחיבורם נעשה שם טד ה"ד הנ"ל שהוא השם שלפני השם הוי"ה באותיות א"ב ולכן סמך הילקוט המאמר הזה לפסוק אתם נצבים לפני ה' כלומר כשתרצו להיות נצבים לפני ה' דהיינו לפני שם הוי"ה והוא שם טדה"ד עסקו בתור' המיוסדת ע"פ כ"ב אותיות ולכן אנו אומרי' בסליחו' י"ג מדות להמשיך י"ג מכילין דרחמי ויכון בחסד כסאו וישב עליו באמ"ת רומז דיוקן אד"ם כי הוא המעשר ממנו כמ"ש בתיקונים וגם כי אמ"ת כולל כ"ב אותיות א' בראש ות' היא סוף אותיות ומ' הוא הממוצע. ועיקר הענין לשוב בתשובה ולהמשיך בקרבו י"ג מכילין דרחמי כמ"ש חז"ל והלכ' בדרכיו מה הוא רחום אף אתה רחי' וכו' ונרמז במ"ש המג"א בשם הלבוש צריך להתעטף בשעה שאומרי' י"ג מדות וכו' דהיינו שצריך להתעטף בהם ממש ולהדמות א"ע להשי"ת להיות רחום וחנון וכיוצא בהם ולחלק צדקה לעניים שיתעורר צדקה וחסד למעלה על כל ישראל והתשובה צריך

להיות בשמחה ובבטחון על חסד הבוב"ה כי לא יטוש ה' את עמו ולכן אפשר לומר הטעם לזה שאין נופלין ע"פ בער"ה להראות שאין צריך ליפול על פניו רק לעמוד באהבה ובשמחה לפני המקום והנה מ"ש בש"ע להתפלל בימים הנוראים בקול רם אין כוונתם ח"ו כמו שנוהגין העולם לצעוק בתפלה שמ"ע ולהרים קולם אשר על זה אמר נתנה עלי בקולה רק העיקר שיהי' צעק לבם אל ה' בקול רם ולהגביה לבו אל ה'. ואמרו ולהטעות לא חיישינן כלו' שבוודאי לא יטעה א"ע בדבר כיון שמצוים בידם מחזורים. כלומר שמחזירים הכל אל ה' ומתפללים העיקר שישוב להיות מלך על כל הארץ ויופיע רחמיו בעולם כדי שיוודע שמו בקרב הארץ וע"ז ישפיע שפע קודש בני חיי ומזוני וכל טוב לנו ולכל החוסים בו אמן:

לעברך בברית ה' אלהיך ובאלתו וגו' דהנה כל אדם מעושי רצונו הוא מרכבה לשכינת עוזו ית' ואם האדם ח"ו פוגם באיזה אבר למטה גורם קלקול והשחתה למעלה כעין זה. למשל חותם ברית קודש אשר שם בבשרנו. מי שאינו נזהר לשמרו כראוי ומקלקל ומשחית זרעו לבטלה או בעריות ח"ו גורם בעוה"ר למעלה על השפעה הקדושה הנוזלת מלמעלה לעושי רצונו שתרד לחיצונים ח"ו. והוא כעין לבטלה כמעשהו. אבל מי ששומר הברית בקדושה שלא להשפיע רק לצורך הזיווג לשם ה' להוליד בנים לעבודתו ית' גורם ג"כ למעלה שהצדיק יסוד עולם לא ישפיע רק לכנ"י. וז"ש לעברך בברית הי' אלהיך ובאלתו כי ע"י שמירתך המצות והחוקים והמשפטים אתה גורם שההשפעה המכונ' בשם ברית מתיחד לבדו באלתו הוא המל' כנ"י שהוא כלולה משבעה דרגין ולכן נק' אלה לשון שבועה על שם שבעה וזה שסיים אשר אנכי כורת עמך היום. עמך דייקא כי ע"י שמירת התור' גורם כריתת ברית שיהיה ה' אלהיך וישפיע שפע הקדושה אמן:

והשבות אל לבבך וגו'. עד ומשם יקחך. הענין הוא כמו שיש שבע היכלות דקדושה כמו כן ז' היכלות דטומאה וכולהם ז' מדורין בגיהנם והנה האדם המשקיע א"ע בקליפה ח"ו הוא ממש בגיהנם והרוצה לשוב אל ה' מחשבתו הראשונה שיפול בלבו לשוב מחמת שהבורא ב"ה מרוב אהבתו לישראל כביכול יורד אליו לתוך ז' היכלות דטומאה להחזירו בתשובה וזה שאמר דוד המע"ה והצלת נפשי משאול היינו שאתה הצלת נפשי מיד שאול וז"ש הכתוב והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך היינו מה שאתה רוצה לשוב אל ה' בכל הגוים היינו הקליפ' כי זה וזה חד הוא מחמת ה' אלהיך שמה כביכול שיורד להציל אותך שמה היינו מן שאול ואבדון. ולכשתעשה תשובה באמת כמו שמפרש במקרא אז אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך היינו

הניצוצות שהורדת אתה בקליפה. ומשם יקחך היינו הניצוצות שנפלו בתחילת הבריאה כדי שיהיה בחירה ורצון ועי"ז יהיה שכר ועונש והבן:

וילך

בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא ופירש"י לצאת ולבא בדברי תורה שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה והדבר אינו מובן שרבן של כל הנביאים בהגיעו לכלל מאה ועשרים שנה והלולא רבה שיצאה נשמתו בנשיקה התעלה על הדע' כי נגר' ערכו בחכמ' מקודם אדרב' לפי גודל התחזקו' קדושתו תרב חכמתו וגם מלת ולבא מיותר שמכיון שלא יוכל לצאת בודאי שאינו יכול לבוא כי הביאה היא אחרי היציאה ואפשר לומר הענין בהיפך כי לגודל השגתו ביום זה והתדבקותו באלהים חיים לא יכול עוד להפרד ולמסור חכמה ותורה לישראל אשר הם למטה במדריגה ממנו כי כל ימי חייו אשר לא הגדיל ללכת כזה היה יכול להשתלשל ולמסור להם חכמה ותורה אבל לא ביום הזה אשר הגדיל לעשות לדבק באלהים חיים בנשיקה וז"ש רש"י שנסתמו ממנו מסורות דייקא וענין לצאת ולבא הוא כענין שכתוב בזוה"ק זכאה מאן דעייל ונפיק פי' בחקירות אלוהות ומאן דלא ידע בנפשי' דעייל ונפיק טב לי' דלא עייל וכן משרע"ה מכיון שרא' איז' גרעון בעצמו ונסתמו ממנו שבילי המסורות לא עמד על עצמו לכנוס בחקירות הרמות וז"פ לא אוכל עוד לצאת ולבא דוק והבן:

לראש השנה

בחדש השביעי באחד לחדש במד' רבה אי' ר"ל בשם רחב"ח אמר משל לבן מלכים כו' כך אמר הקב"ה לישראל בני אם אתם מבקשין לזכו' לפני בדין ביום הזה תזכירו לפני זכות אבות כו' באחד זה אברהם זכרון תרועה זה יצחק מקרא קודש זה יעקב עוד בילקוט ישעי' זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו איני יודע במי כו' כשה"א נגילה ונשמחה בך כו' וכה"א שוש אשיש בה' כו' משל ליתומה כו' אמרה אית לי מאבא ומסבאי כו' בגדי ישע זה יצחק מעיל צדקה זה יעקב כחתן יכהן פאר כו' את מוצא במעמד הר סיני היו ישראל ככלה שמצמצמת אחת ופותחת אחת. ע"כ ע"ש מהידוע שבכל חגים וזמנים נתגלה הוא ית' בבחי' שונות כמ"ש לבושין דאיהו לביש יומא דא לא לביש יומא דא כגון בפסח נתגלו החסדים ובר"ה בחי' גבורות כפי התלבשות וצימצום אור הא"ס ב"ה ית"ש. לז"א אם בו ביום היינו בבחי' הגילוי הארת היום או בו בקוב"ה ר"ל באור פנימיות הא"ס ב"ה ממה שאמר נשמחה בך אנו יודעים שבו בקוב"ה כי עיקר העבודה הוא לעצמות הא"ס ב"ה ממש כאשר בארנו בכ"מ וכה"א שוש אשיש בה' ר"ל שעיקר השמחה לנו במה שמכניסין ומביאין השמחה בה' כביכול ומזה נתעורר ונשפע' השמחה לנפש אדם

בעמדו לפניו ובה נדע ששמחנו אותו ית' וזהו תגל נפשי באלהי כי בודאי הוא שמחה גדול' לשפל נברא כמוני לזכות להעלו' ריח ניחוח לפניו ית' להתענג בתענוגות בני אדם כידוע שזה עיקר שעשועו יתברך בראשית חידוש העולם בשביל עושי רצונו בראשי"ת לחושבן זעיר עולה אהב"ה הוא מדת החסד לאברהם ע"י אהבה דוחקת הבשר צימצם ית' אורו הא"ס והוא בחי' יצחק ק"ץ ח"י והתלבש אורו ית' בבחינת לבושים כידוע כדי להנהיג העולם במדת האמת דהיינו להשפיע לעולם כל מיני טובות בבחי' מדה במדה וזהו דברי הילקוט ולזה כשמגיע ר"ה נתגלה ית' בבחי' הדין לשפוט העולם אם מוכשרין להשפיע להם רב חסדו ולחדש העולם בכל מיני טובות ע"פ שכר פעולתם וקטגוריא אשתכח לומר שאין העולם כדאי לפי כשרון מעשיהם. בכדי שיוצרך העולם בהכרח להתנהג במדת החסד בי"ג מכילין דרחמי ואם היות כן יגיע השפע לכל ברואי עולם בשוה אם טוב ואם רע מבלי הכשרת מעשים ועבודת השם להכנס השפע ולזה אמרו בזוה"ק שעיקר המשפט בר"ה להתיצב על ה' כנודע בכ"מ ובחי' זו נקרא לפקוד על צבא מרום (כידוע שמדת ת"ת ומל' נק' כן)לזה עיקר המשפט רמזו בזוה"ק למאן דלא נטיל מיכלא דאסוותא ר"ל כי מי שאכל המצה בפסח כראוי ומנה אח"כ שבע שבתות תמימות שבאלו השבתו' נתקנו המדות בפרטן אין עליו שום משפט ולזה ביום חמשים לעומר נתגלה יתב' לעמו ישראל במעמד הנבחר וחזר על כל אומה ולשון ולא רצו לקבל התורה כ"א עם קרובו ישראל הקדימו נעשה לנשמע וקבלו עול מלכותו ית' באהבה ויראה וזהו דברי הילקוט כחתן יכהן פאר כו' שמזכירין לפניו ית' התפארותו בעת חתונתו בעם קרובו וסגולתו וקישוטו לפניו באהבה ויראה וזהו פותחת אחת התפשטות האהבה ומצמצמת אחת היא היראה. וכשמקשטין עצמן בגוונין שפירין בתלת גוונין דקשת אזי עולה זכרונם כביכול במחשבתו ומתפאר בהם ומשפיע להם כל מיני טובות והצלחות ובשופר בתש"ת מתעוררות מקורות הקולות הרשימו מאבהן קדישין והוא בעצמו דברי המדרש תהיו מזכירין זכות אבות ואתם זוכין לפני בדין באח"ד זה אברהם הם י"ג מכילין דרחמי כמש"ל כי תיכף בעת כניסת [היום] מתגלים הי"ג מדות כמש"ל שזה הוא תחלת המשפט וכשישראל מעוררים בתפלות ותיקונים ושופר שהוא ג"כ נקרא מדת ת"ת כמ"ש בזוה"ק יתרו וזהו כי הבן נקרא בבחי' האב כמ"ש הבן מתייחד עם אמו ומקשטין א"ע כמש"ל אזי נמשכין הי"ג מכילין בז"א וזהו שאמרם בקב"ה כמ"ש נגילה ונשמחה ב"ך וזהו מקרא קודש זה יעקב הוא בחי' ז"א כי בבחי' אהבה ויראה יש לפעמים איזה אחיזה חלילה כידוע משא"כ בקו האמצעי נקרא כולו קודש (וסוד זה רמז בעל שערי אורה בפירושו על ההגדה ממזרח שמש עד מבואו ואמר שם וזהו סוד גדול) וזהו עיקר השמחה

באמת אשר בשכר פעולתם הם זוכים לכל טוב ורמזו עוד דבר זה במדרש פ' אמור אורח חיים למעלה למשכיל כו' אומות העולם שהן מכלין שדותיה' כו' אבל ישראל שאין מכלין כד"א לא תכלה פאת שדך כי כפי שכתבנו למעלה כשמקשטין המלוכה לפניו יתב' ונבנית במלכות זכרונות ושופרות בלמ"ד פסוקים זהו אורח חיים למעלה הוא בחי' **ל'** מגדל הפורח באויר וכשנתגדלת המלכות ומעלת ריח ניחוח לפניו יתב' אזי נתגלה המשכיל בחי' צדיק י"ע להשפיע לכנ"י כל מיני טובות לז"א עכומ"ז אין מניחין פאה היינו שרצונם שישפיע ית' בלי כלים ושערות לפי עבודת האדם כו' משא"כ ישראל אין מכלין הפאה היינו שעושים כלים להשפעתו הוא משפיע להם כל הטובות ושמחות וזהו פי' נגילה ונשמחה בך כמבואר בכתבים שהמלכו' בעת הדורמיטא מאירה מהאורות עליונים וכשישראל עושים תקונים כמש"ל אז היא עיקר שמחתה בדודה כמ"ש בזו"ח שיה"ש ומשפיע להם כל מיני טובות וברכות אכי"ר:

שופטים ושוטרים במד' רבה אמר הקב"ה לישראל בני חייכם בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה מנין שנאמר ויגבה ה' צבאות במשפט וע"י שאתם מגביהין אותי בדין אף אני עושה צדקה ומשרה קדושתי ביניכם שנא' והאל הקדוש נקדש בצדקה וכו' ע"ש מלמדנו הדרך לר"ה יום הדין הגדול והנורא אשר יבואו בני האלהי' להתיצב על ה' ומעלים הקטרוג ח"ו על אומה הישראלית על השנה שעברה שעשו כך וכך ובודאי ישראל קדושים הם ויש בהם צדיקים גדולים כל ימות השנה ועכ"פ כולם בכללות מתנחמים ושבים בחדש אלול ובראש השנה ומרבים תורה ומעש"ט ועי"כ יעמוד מליץ טוב לצדקנו ואנן נצחין דינא ולזה אנו נוטלין הלולב ואתרוג בחג הסוכות להראות לכולם דאנן נצחין דינא כמבואר בזוה"ק ולפעמים הגם שח"ו ישראל אינם ראוים במעשיה' רק בזכות אבותם הקדושים ולימוד זכות שהקב"ה מלמד על בניו הם ג"כ נוצחין הדין: אמנם שאין כבוד ה' כ"כ מתגבה כמו שאם זוכין ישראל במעשיהם ומנצחין באמת והכל מודים שהם בניו ועבדיו והקב"ה ראוי להקרא אלהי ישראל כי הם עושים רצונו וכמו שנבאר לקמן כי זה עיקר המשפט להוציא לאורה שאנחנו ישראל עמו והוא מלכנו ומתענג בעבודתינו דלא כאותן שאמרו בשעת הבריאה מה אנוש כי תזכרנו עד שהוציא הקב"ה אצבעו ביניהם ושרפן כדאיתא בגמ' וזה נקרא הניצוח ומתגבה כבוד הקב"ה והכל מודים כי צפה והביט ברצונו הטוב כראוי שיתענג בעבודתינו וז"ש המדרש בזכות שאתם משמרין את הדין כלומר שתשמרו התורה והמצות ואז אתם מנצחין המשפט בדין והכל מודים שאתם צדיקים אז אני מתגבה שאז רואים כולם מחשבת הקב"ה הנכונה הברורה מראשית הבריאה שצפה והביט על ישראל עם קדושו וכי הוא אמר

ויהי ואמר שם וע"י שאתם מגביהין אותי בדין אני עושה צדקה וכו' כי ח"ו אם גם ישראל אינם ראוים במעשיהם וצריך הקב"ה לעשות עמהם צדקה במתנות חנם אזי יוכל להיות שיתאחזו החיצונים בההשפעה ובודאי אין נח"ר מזה להקב"ה רק אם ישראל מוציאים המשפט לאורה בדין ומשפט כנ"ל אז הקב"ה יוכל לעשות עמהם צדקה וחסד ואין שטן ואין פגע רע לקטכג או לקבל ההשפעה כי לעושי רצונו לבדו באה נחלתן בדין ומשפט וזפ"י הפ' ויגבה ה' צבאות במשפט פי' כשנגבה כבודו ע"פי משפט ודין אז יוכל לעשות צדקה עם עמו והאל הקדוש נקדש בצדקה ובודאי הקב"ה שהוא הטוב והמטיב רוצה לזכות את ישראל תמיד ואפי' אם מאזני המשפט שוין מכריעם לכף זכות וכמ"ש האלשי"ך הקדוש שמטה הלשון של מאזנים לכף זכות כדרך החנונים העושים כן ע"ש ואנחנו נבאר הענין הכרעת הלשון כי ידוע מ"ש הרמב"ם בה' תשובה כי משקל זכות והעבירות אין שוקלין אלא בדעת של אל דעות שהוא יודע כוונת ומחשבת המצות בלב העושה וכן בעבירות ע"ש ולכן נוכל לומר מכיון שהקב"ה חפץ להצדיק את בניו ולהראו' צדקתם לפני המלאכים והמשרתים שהדין אתם מכריע בלשון כנ"ל כי הלשון הוא סוד הדעת המכריע והיינו אפי' שאין הכרע במאזנים בגלוי לזכות אומר הקב"ה לפני המלאכים אתם אינכם יודעים המחשבות אבל אני היודע מחשבה ומגדיל מעשה מצוה ומקטין כח העבירות עד שמכריעם לזכות וז"פ נכון בדברי האלשי"ך ונחזור לענייננו שעיקר הרצון לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות כדי שייטיבו את דרכיהם ויוציאו המשפט לאורה ע"פ דין כי כל עיקר המשפט והדין בר"ה מפני שמקטרגים שישראל אינם עובדים את הש"י לפיכך הם רוצים הנהגה אחרת לא ההנהגה להשפיע' ע"י התורה והמצות וכמ"ש ח"זל דקראן ליה אלהא דאלהיא וכמ"ש בהרבה מקומות טעות הכופרים בה' כי אין טועים ואומרים על עילת העילות לא הוא כי לא טח מראות עיניהם לכפור את הכל רק דקראן לי' אלהא דאלהיא כלומר אמת שברא את הכל וכל השרים וכל האומות רק שנתן הממשלה להשרים וכוכבים ומזלות כי אין כבודו להשגיח בעצמו בשפלים כמו דרי מטה ומעתה לפי טעותם ככל הגוים בית יהודה וזרע ישראל וכבר בארנו טעותם בחקירתינו ע"פ התורה וגם ע"פ אותות ומופתים שעשה לנו הקב"ה במצרים בפרעה וכל עבדיו ובכמה מלחמות אשר הקב"ה נלחם לנו עד שהוצרכו להודות כי הקב"ה רצה בנו ומתנהג ע"פ עבודתינו בתורה ובמצות וכמ"ש במ"א ע"ש ועכ"ז בכל ר"ה נתעורר החשבון והמשפט על השנה שעברה והמקטריגי' רוצים לחזק א"ע באיזה עילה שמוצאים בישראל שימאס הקב"ה בהם ויטוש את נחלתו ואז תהי' ההשפעה בלי סדר עבודה רק בדרך מתנת חנם וחסד וייטב להם. לכן נק' ראש השנה

כלומר אלהיהם של אלו ישן הוא כלומר שלא נואלו לומר על סיבת כל הסיבות כי הוא בגדר שינה רק אלהיהם של אלו כלומר ההנהגה הזאת שהוא אלהי ישראל הוא בבחי' שינה שהוא אחד מששים וכו' וירידה ממדרגתו והסתלקות המוחין והוא רק אלהא דאלהיא ועפי"ז תבין כוונת האריז"ל השייך לר"ה ואנחנו מעוררים אותו ע"י השופר ע"ש שפרו מעשיכם שאנחנו מראים צדקותינו ועבודתינו והתשובה הנפלאה שאנחנו שבים ממעשינו ומעצבון ידינו ועי"ז הקב"ה מתנהג ג"כ מדה במדה והוא שב כביכול אל בחינתו להיות אלהינו להתנהג בשפעו הקדוש' מדה במדה ע"י עבודתינו וזה נק' כמראה אדם עליו מלמעלה והבן והנה המדרש הנ"ל סמך הענין הנ"ל לפסוק שופטים ושוטרים תתן לך דהל"ל תן לך לשון ציוי ומה זה דכתיב תתן שהוא לשון עתיד המשמש' לפעמים בציוי כנודע אלא ע"כ הקב"ה מזהיר אותנו לשמור תורה ומצות כדי שאנחנו נוציא המשפט לאורה בדין וכל השופטים וכל השוטרים יודו לנו כי אתנו האמת והצדק וזה ההבטחה בלשון תת"ן כי ת"ן הוא מספר עשרה פעמים אד"ם שאנחנו גורמים במעשינו הטובים שיהיה כמראה אד"ם עליו מלמעלה כנ"ל וכל דבר כלול מעשר כנודע. ואות ת' של תת"ן רומז על הצדקה ומתנת חנם מת' עלמין דכסופין הנמשכין להנהגת האד"ם הנ"ל וזה כוונת השופר והבן וזה הוא הענין שאמרו במדרש שיר השירים בפסוק דודי צח ואדום דגול מרבבה צח לי בר"ה ואדום לי כל ימות השנה כו' דלכאורה איפכא מבעי ליה דבר"ה שהוא יום המשפט הוא במראה אדום המורה על הדין והגבורה ובאמת יש גירסות שונות שרצו להפך הענין אבל ע"פ מה שכתבנו מבואר הענין דזה שיר ושבח שמשבחת כנ"י את דודה צח לי בר"ה כי הצח הוא הלובן העליון המורה על עצמותו שהוא צח מצוחצח ואין בו שום גוון עדיין כן הוא דודי בר"ה שע"ז אנו דנין אם יהיה שש ומתפאר בגוונים שלו הם המדות גדולה גבורה ת"ת וכו' שנחשבים כגוונים לבן ואדום וירוק. כן המדות לעומת עילת כל העילות אשר לא ישנה ולא ישתנה ולא שייך בו ענין מדה וקצבה רק מאהבתו בישראל עמו נחית מדרגוי לאיתלבשא בספירן. וכמ"ש הזו"הק ישראל אית להון חולקא בספירן ובודאי רמז למה שכתב בשל"ה הקדוש כי ר"ת של "כתר "חכמה "בינה "גדולה "גבורה ת"ת "נצח "הוד "יסוד "מלכות עולה גימט' ישרא"ל שרומז כי בשבילם בא לבחינת ספירות אבל בר"ה כשהדין והקטרוג על זה אז עולה כביכול לבחינת עצמותו הלובן העליון שאין בו שום גוון כמו שהיה קודם הבריאה שלזה אנו אומרים זה היום תחלת מעשיך עד שאנו ממשיכין ע"י התפלות והריצוים ותקיעות שופר ויתרצה הקב"ה בנו שיתנהג עמנו בבחי' אד"ם כנ"ל ובחי' אודם המורה על גוונין והמדות וז"ש צח לי בר"ה ואני ממשכת אותו שיהי' לי ואדום כל ימות השנה וממילא

שמתערבין הגוונין ונעשה צח ואדום והוא התפארת ע"ש ישראל אשר בך אתפאר כי אין מראה הלבן יפה כשהוא לבדה. ואף גם מראה אודם כי שניהם מורים מום בגוף כנודע מהגמ'. רק כלול מלבן ואודם הוא הגוון הנאה והנחמד הנק' תפארת והבן: ואמר שם עוד במדרש צח לי בשבת ואדום לי כל ימות השבת וכוונתו כפשוטו דהנה בשבת מאיר עולם עליון הנק' קודש והוא אור צח ומצוחצח ומשפיע לעולם המדות והקוין כמ"ש מההוא יומא כל שיתא יומי מתברכין וזהו ואדום לי כל ימי השבת שאח"כ מתנהג בחול דרך הקוין מבחי' אדם כנ"ל בגוונין ואמר עוד שם במדרש צח לי בעו"הז ואדום לי לעוה"ב והפרשן רוצה להחליף שם הגירסא אבל האמת יורה דרכו כפשוטו כי בעוה"ז ובפרט בחורבן אין בני ישראל ראוים כ"כ להנהגת מדה במדה בשלימות ואם עונות ישמר מי יעמוד לכן צריך הקב"ה להכריעם לזכות ע"פ מתנת חנם וחסד והוא בחי' צח כנ"ל אבל לעוה"ב ומלאה הארץ דעה את ה' והי' עמך כולם צדיקי' ויוכלו לקבל השפע ע"י הנהגת מדה במדה ועולם הקוין. לכן אז יאיר עולם הקוין ביתר שאת כמו עולם הצחצחות כמ"ש האר"י ז"ל שלעתיד משמש **יה"יה** שיעלו הקוין הנק' **ו"ה** למעלה לשם **י"ה** ומשמש שם **יהי"ד**: וז"ש ואדום לי לעוה"ב פי' שכנסת ישראל משבחת ואומרת שלעוה"ב אוכל לסבול בחי' האדום ומדה במדה ואז נהי' מאותן דכתיב בהו והם בזרוע באי עדיך וזה שסיים המד' שם מלך בשר ודם מעטיפתו ניכר כי כשהקב"ה מתנהג מדה במדה בבחי' אדם אז נק' כביכול מלך בשר ודם שמתנהג ע"פ מעש' בשר ודם כנסת ישראל ומתעטף פעמים בחסד פ' בגבור' פ' בת"ת וזהו מעטיפתו ניכר וזהו שנרמז קצת במדר' תנחומ' אמר ר"ח עתיד הקב"ה להראות כבודו לכל באי עולם ולהוריד כסאו באמצע הרקיע. וחוזר ומניחו במקום שהחמה זורחת בתקופת תמוז. וחוזר ומניחו במקום שהחמה זורחת בתקופת טבת. אמר ליה רבי חנינא הזקן אפשר להראות כבודו מי שכתוב בו כי לא יראני האדם וחי ואתה אומר שמרא' כבודו לכל באי עולם. א"ל הרי כתיב כי שמש ומגן ה' אלהים וגומר. מה המגן הזה מגין על בעליו בשעת המלחמה אף הקב"ה מגין על בניו באותה שעה וכו' עכ"ל: הנה ר' חנינא אומר שעתיד הקב"ה. ועתיד הוא לשון המוכן ומזומן כלומר שהקב"ה מוכן בכל עת להראות כבודו. כיצד להוריד כסאו באמצע הרקיע שהוא מורה בלבוש הקוין כנ"ל ומניחו במקום שהחמה זורחת בתקופת תמוז. וכן בתקופת טבת. כי עתים הללו הם ימי דין וישראל למטה מטיבים מעשיהם ושבים לבוראם בתענית ותשובה כאשר כתבנו לעיל בימי המצרים. וכן בטבת בימי שוב"בים ועל ידם מראה כבודו באמצע הרקיע. ואמר לו ר' חנינא הזקן שהיתה נשמתו מעלמא דעתיקא שמרמז בשמו הזקן וכי אפשר להראות כבודו הנעלם ומוצנע והלא כתיב כי

לא יראני האדם וחי שאין כל נברא יכול לעמוד על אמתת מציאותו וכבודו יתברך. וע"ז השיב לו בפי' דבריו שמתלבש הקב"ה בעולם הקוין ובגוונין הנ"ל כמו דכתיב כי שמש ומגן כי מגן הוא מלשון נרתק כי הנהגת מדה במדה וקוין הוא לבוש לאורו המופלא וצנוע בגווי'. וזה אין מן התימה כי כך עלה ברצונו הפשוט שאין לעמוד בסודו אבל האמונה היא הנותנת שהכל חד. ולזה מרמז במלת מג"ן שהוא באותיות א"ת ב"ש יר"ט. כמ"ש במדרש פ' בלק וירט הוא מלשון רצון כלומר שהמגן הזה עלה ברצונו הפשוט להיותו נק' חי העולמים והבן:

כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר וגו'. ופי' האר"י ז"ל שאז היה היחוד פ"בא ע"ש בכוונת תפלת מוסף ר"ה. וזה הענין נפלא מלהבין כי לפי השגת כל שכל לא היה דור כדור המדבר אשר עיניהם ראו נפלאות ה' ואומץ גדולתו ביציאת מצרים וקריעת י"ס והורדת המן ושליו ובפרט קבלת אש דת מימינו של הקב"ה והקפת ענני כבוד סביב למחנותם וכמ"ש אשר עין בעין נראה אתה ה' וענך עומד עליהם וגו' וא"כ אין לך יחוד כנסת ישראל עם דודה פנים בפנים כזה כנודע כי הפנים מורה בכל מקום על גילוי אלהות ומה זה שכתב האר"י על פסוק לכתך אחרי שהי' היחוד פב"א. לכן נראה ליישב קצת דברי חכמים כדרבונות עפ"י סברא ישרה נהפוך מהנ"ל כי בזמן דור המדבר אשר ראו ימין ה' רוממה עושה חיל וגדולותיו וגבורותיו בודאי אין תימא אשר עבדוהו באמת ובלב שלם מאחר שהיה יורד עליהם אש מן השמים יראת ה' ואהבתו ע"י ראותם נפלאותיו בעליל. לכן הגם שהיתה עבודתם בשלימות וביתר שאת לא היתה חשובה כל כך כי החוש נותן למי שרואה גדולת השם ומלכותו כמותם שיקבל עליו עול העבודה מפני אדון האדונים לכן נקרא היחוד פ"בא וכתיב לכתך אחרי. ומ"ש זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך היינו כמ"ש במד' שהלכו ששים רבוא למדבר עם נשים וטף על אמונתם ולא שאלו מי יתן לחם ומים וכל הצטרכו' לריבוי עם כזה ועוברות ומניקות וטפם. ואעפ"כ אח"כ במדבר אחרי ראותם הנפלאות נקרא יחוד פ"בא. אבל אח"כ בדורות אחרונים וכל מה שכבוד ה' הסתר דבר יותר ואין נראה אומץ ידו ונפלאותיו ואעפ"כ מתחזקת כנסת ישראל ומתדבקת ביוצרה ומקבלת עול מלכותו ולא תפנה אל רהבים ושטי כזב בפרט בחורבן ומצור ומצוק יוכל להיות כי עבודתם נקרא בשם יחוד פב"פ. ועפ"ז נבין כוונת ר"ה הנקרא בס"ק בסוד שמאלו תחת לראשי. כי גם בר"ה כשיושבים למעלה כסאות למשפט והפחד נוגע בלב כל איש ישראל אין תימה שכל אחד מישראל משעבד את לבו לאביו שבשמים ביראתו ואהבתו כי באו מן השמים ולכן נקרא היחוד בשם אחוריים עד אחר יו"הכ והוש"ר שנמחלו עונותיהם והקב"ה

מחדש על עמו שנה טובה ומתוקה וישבו לבטח אם ירצה השם כימי שלמה המלך ככתוב איש תחת גפנו ותחת תאנתו ואעפ"כ יש להם לב אחד לאביהם שבשמים אז נקרא היחוד פב"פ כנ"ל. וזה נתגלה ביום שמ"ע וש"ת שעמו ישראל שמחים וטובי לב ועובדים הבורא מתשוקת נפשם ולא משום פחד בעולם רק יראת רוממתו ואהבת גדולתו ית"ש: **וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך**. הנה בני ישראל נקראים בני ברית כמ"ש הרמב"ן בפ' יתרו בפ' ושמרת' את בריתי כי ברית נק' מדה המשפעת כי מבשרי אחזה אלוה וכמו כן בגבהי מרומים כביכול בבו"בה דלית ביה דמיון ומדה ומחשבה רק בשביל ישראל עלה ברצונו הפשוט לברא עולם ולהנהיג ע"פ מדות הקדושות כנודע ונקרא המדה המשפעת כל טובה ורחמים וחיים ושלום לכל ישראל בשם ברית וזהו כוונת הרמב"ן ע"ש והבן. ולכן בקשתינו שנכתב לחיים טובים שההשפעה תהי' כראוי ע"פ מדה הנקרא אל חי ולא להיפך חלילה כשאינה כראוי נקרא בשם חמה בלא נרתקה כנודע רק שתהי' לחיים טובים כל בני בריתך אמן:

באין מליץ יושר מול מגיד פשע. הרב הגדול מו' ישראל פאליצקר זצ"ל אמר הפי' דהנה מ"ע של תשובה לפי ענין החטא וכן ענין התיקון למשל מי שחטא בשוגג תיקונו להרבות במעשה מצות כמ"ש חז"ל אם עשה חבילות עבירות יעשה חבילות מצות והגם שלא יהיו כ"כ בכוונה כראוי הם תיקון נגד החטא הנזכר שנעשה ג"כ בלי כוונה. ומי שחטא במזיד ובכוונה אז תיקונו לשוב מדרך הרשע ואח"כ להרבות במצות ע"פ כוונה הראוי כעין החטא שעשה מקודם. אכן אם חלילה שלח ידו על כל דבר פשע כרשעים אלו המורדים להכעיס את יוצרם חלילה כמשקל הזה אין כן במעשה המצות לכן אין תיקון במצות נגד מעשה פשע כי לא שייך לעשות כדוגמת החטא וז"ש הפייטן באין מליץ יושר מול מגיד פשע דהיינו כשמקטרג בפשע אז אין מליץ יושר נגדו כנ"ל עכ"ל. ולי נראה לומר שאבינו אב הרחמן לבלתי ידח ממנו נדח הכין ותיקן תשובה לכל החוטאים והמורדים ואתה נותן יד לפשעים. והתיקון של עון ופשע שעשה שלא לתיאבון ולהנאת עצמו רק למרות ליוצרו ולהכעיסו תיקונו זה לעומת זה לעשות המצות בכוונה גדולה שלא ע"מ לקבל פרס ולא לקבל שכר לא בעוה"ז ולא בעוה"ב רק יתכוון לעשו' נח"ר ליוצרו ואז הוא התיקון נגד מעשה הפשע שעשה ברשעתו בכוונתו כמתכונתו. וזה נקרא בחי' אי"ן שאינו רוצה עבור עבודתו לא שכר גופו ולא שכר נשמתו וז"ש הפייטן באי"ן היינו כנ"ל מלין יושר מו"ל הוא לשון כריתה שכור' את המקטרג ואח"כ מגי"ד לשון מגדי' דהיינו שממתיקו למקטרג הפשע הנ"ל וממילא שיתהפך אותיות פש"ע לשפ"ע דהיינו שיבא ע"י שפע ברכה רצון ונדבה והבן כי עמוק הוא:

תהלים א' לא כן הרשעים כו'. ע"כ לא יקומו רשעים במשפט. דהנה מן הידוע מדרש בתיבת בראשית בשביל עושי רצונו הנק' ראשית ובשביל התורה שנק' ראשית. ברא אלהים את השמים ואת הארץ. דהיינו הא"ס אשר לית מחשבה תפיסה בי' ולא שום דמיון ותמונה כשעלה ברצונו הפשוט לברא העולם עיקר הרצון הי' כדי שישמרו עושי רצונו את התורה ויקבל נח"ר מעבודתם ויקרא אלהי ישראל ויתנהג כאתערותא דלתתא כן אתערותא דלעילא ויחדש הנהגת המערכות לטובה ע"פי התחדשם למטה לשמור ולעשות דברי תורה ועל ידם יוכל להשתנות סדר המערכה הגם שהיה איזה גזירה רח"ל ונהפוך לטובה ולשמחה. למשל מבשרי אחזה אלוה כאב שמשתנה משכלו הגדול ומתנהג ומתעלל במדת בנו הקטן לפי דעתו הקטנה מחמת אהבתו לבנו וכן נמי כביכול ברצונו הפשוט אשר אין לעמוד בסודו כ"א צדיק באמונתו יחיה שלזה ברא עולמו ונק' אלהי ישראל וזהו כל אמונתינו כמ"ש באורך במ"א והתורה שהיא רצונו של מקום יתברך חצבה עמודיה שבעה והם שבעה חלקי' בראשי' שמות ויקרא במדבר עד ויהי בנסוע ומשם ואילך עד סוף הספר ואח"כ ס' דברים. וכ"א כלול מעשר כנודע עולה שבעים: וז"ס כל העולם וסוד שבעים אומות המתפשטים ממנה. והנה הרשעים הכופרים. כל עיקר מגמתם לכפור בבחי' אלהי ישראל דהיינו שתתבטל ח"ו הנהגת מדה במדה. ושפעת אדון כל תתפשט על הנבראים בסדר המערכה כמו שסידר מאז המזלות וכוכבים. ולא בבחי' התחדשות לפי סדר העבודה. כי אין ייחס לעילת על כל בעבודת ישראל. ועיקר הקטרוג בר"ה על דרך זה שרוצים להזכיר גנותן של ישראל כדי שתתבטל חלילה זאת הנהגה אלהי ישראל כיון שאינם עושים רצונו אבל אנחנו בכשרון מעשינו בתשובה ובשופר ובתפלות הקב"ה ברוב רחמיו מתעורר להתחדש בר"ה מלכותו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלהי ישראל מלך וז"ש במדרש אמר רבי יודן אני אמרתי יהי כן במע"ב פי' כ"ן עולה שבעים אשר הם בשורשם שבעה עמודי אור כנ"ל ובשביל זה בראתי העולם ואתם אומרים לא כן כי הרשעים כופרים בזה על כן לא יקומו רשעים במשפט כי מדת משפט הוא לאלהי יעקב כנודע:

תהלים ב' ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו נראה דזה המזמור אמר נגד ר"ה יומא דדינא שכתוב בו ויבואו בני האלהים להתיצב וגו' ואז הקטרוג גובר ומבקשים חלילה להפריד היחוד שבין כנסת ישראל ובין דודה וזה נרמז שנוסדו יחד על ה' ועל משיחו ורמזו בר"ת "ננתקה "את "מוסרותימו ר"ת אמן שגימ' צ"א והוא היחוד הוי"ה באדנ"י ורצונם לנתק את המוסרה הזאת חלילה אמנם יושב בשמים שחק דהיינו שהקב"ה מתלבש בבחי' גבורה הנרמז ביצחק לנגדם ומתגבר עליהם ואומר ואני נסכתי מלכי וגו'

אספרה אל חוק. רומז כי ר"ה הוא חוק לישראל דהיינו שנחקק ונתגלה שהוא אלהי ישראל ומתנהג מדה במדה כעין שעושין ישראל למטה ולא כרצונם שהם רוצים חלילה להפריד ולהוריק השפעה בלא ישראל כמ"ש באורך במ"א אמנם ע"י השופר והתפלות מתחדש המלוכה ומתחדשין המוחין בז"א דהיינו שהקב"ה יהי' נקרא אלהי ישראל וזה נרמז במלת ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך וכן תרועם הוא ענין תרועה בשבט ברז"ל ר"ת "בלהה "רחל "זלפה "לאה הם ארבע אמהות בכחם נתגבר על החיצונים ולכן ועתה מלכים המה עולמות התחתונים השכילו הוסרו עבדו את ה' ביראה שתקבלו את מלכותו עליכם והיה ה' למלך על כל הארץ אמן.

דרוש לראש השנה שחל להיות בשבת

בחודש השביעי באחד לחודש. במד' ר"י ור"ל הוו יתבין מתקשין ואמרין תנינן י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינ' אם ד"ת הוא ידחה בגבולין אם אינו ד"ת אפי' במקדש לא ידחה עד דאינון יתבין ומתקשין עבר כהנא אמרין אתא מארי' דשמעתא ניזיל ונשאל ליה אזלין ושאלין לי' אמר לון כתוב אחד אומר זכרון תרועה וכתוב א' אומר יום תרועה יהיה לכם הא כיצד בזמן שבא בשבת זכרון תרועה מזכירין אבל לא תוקעין אמר רשב"י ידחה במקדש שהן יודעין זמנו של חודש ואל ידחה בגבולין שאין יודעין בזמנו של חודש דארשב"י יום תרועה יהיה לכם ועשיתם אשה מקום שהקרבנות קרבין עכ"ל והענין מופלא ומוקשה מתחלה ועד סוף דרב כהנא לא תירץ כלום על קושיתם ממ"נ הנ"ל וגם רשב"י סתם דבריו באין מבין דמה תלוי ענין ידיעת הקביעות לענין ר"ה שחל בשבת כי ע"פי ההלכה טעמא אחרינא אית בגווי' דאין תוקעין שמא יעבירנו אבל זה הטעם לא נמצא בש"ס דילן וגם צ"ל הסמיכות דאמר רשב"י יום תרועה יהיה לכם וכו' ומאי ענין זה לזה והמפרשים שמו יד לפה ואין פותר מהם דבר להבין המאמר הנפלא הזה ונ"ל לבאר לפי ערכי ע"פ הקדמת האירז"ל שהאיר עינינו דהנה עיקר התיקון בר"ה לעשות הנסירה ע"י השופר כידוע והוא כדי לתקן חטא אד"הר שלא המתין במעשה היחוד עד שבת קודש ונזדווג ביום ו' ועי"ז נתאחזו החיצונים והי' מה שהי' ואנחנו צריכין לתקן כ"ז עד ביאת משיחנו במהרה כנודע מס"ק. וזה דכתיב שער הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח רומז לסוד הנעלם כי צי"ע כל ששת ימי המעשה הוא צורת **ו** שיש לו פנים רק לצד אחד מלפניו ולא נתקן אחוריו ולא נכנס בו נביעו עילאה שהיא החכמה הקדומה והוא השער פונה קדים סגור ששת ימי המעשה ואין לו עלי' בחכמה ולא נתקן גם בבחי' אחורים רק בבחי' אחת מלפניו שיש אות **י'** מחכמה על קו אות **ו'** משא"כ בשבת דכתיב וביום

השבת יפתח ונמשך החכמה בקרבו ואז ניתקן גם בחי' אחורים לכן שם של יום השבת הוא יום ז' להורות כי החכמה הוא הי' תסובבנו על ראשו לפניו ולאחריו וכתבתי מזה באורך בהגהות לס' תיקוני זוה"ק ע"ש. ונחזור לעניננו כי עיקר התיקון ע"י השופר לתקן בחי' אחורים ולהיות הכל פנים בפנים ולהמשיך מוח חכמה לציי"ע הגם שכתב האריז"ל הכוונה בשופר להמשיך מוח בינה עכ"ז כוונתו כדברינו רק שא"א להמשיך החכמה זולת לבוש הבינה כנודע וזה וחכם בבינה וזה סוד תקיעה קול פשוט בהרחבת הקול שהוא סוד רחובות הנהר יחוד א"וא כנודע באידרא רבא ע"ש ונעשה בצורת נקודת פתח כזה שנעשה היחוד משני נקודות הנקרא צירי כמו שהם שני יודין דע"ב ס"ג וע"י המשך והתחברות נעשה קו ונק' פתח ועמ"ש האר"י בכוונת שפתי תפת"ח הצירוף ת פת"ח בתקיע' התי"ו מרמז כמבואר שם ונמשך היחוד למטה דרך קו לז"א על נוק' כנודע ולפי"ז מבואר טעם חז"ל שעקרו מ"ע דאורייתא שלא לתקוע שופר בר"ה שחל בשבת וכמ"ש שב ואל תעשה עדיף והגם שהטעם ניחא כפשוטו י"ל עוד טעם לדבריהם ע"פ מה שהבינו רז"ל ע"פ דרך אמת שמכיון שחל ר"ה בשבת ממילא נתגלה החכמה בשבת כי קודש הוא כנודע ומתפשט הנביעו בצי"ע כנ"ל בציור אות ז' וממילא שאין אנו צריכין לת"ש ע"י מעשה ידינו כי הקדושה ממילא חיילא נמצא כל עיקר קושיתם של ר"י ור"ל במד' עיקר הוא מפני מה דחי במקדש ולא יהיה תוקעין אפי' במקדש אדהכי עבר כהנא כו' ורמז להם כי בשבת אין לתקוע מדכתיב זכרון תרועה הא כיצד כשבא בשבת דהוא יום ז עליו נרמז ז"כרון תרועה מחמת דנתגלה הנביעו בציור ז כנ"ל ועיקר התי' והביאור גילה רשב"י הקדוש במאמרו שם במד' ע"פי שנקדים דברי האריז"ל שכתב כי ביום ראשון דר"ה תמיד התיקון בפנימיות העולמות וביום שני בחיצוניות העולמות ע"ש והבן אשר לפי"ז בארנו הדרך הנכון לכל אדם להתפלל ביום ראשון דר"ה עיקר על תיקון הנשמה ועל עסקי עבודת הש"י שזה פנימית העולמו' וביום השני להתפלל על צרכיו בני חיי ומזוני ולהשפיע לכל ישראל ונחזור לעניננו דממקומו הוא מוכרע דכשהי' בהמ"ק קיים ולא עשינו רק יום אחד ר"ה מסתמא שהי' בידינו לתקן הפנימיות והחיצוניות ביום ראשון ובבת אחת ולפ"ז דבב"המק הוי תוקעין גם כשחל בשבת הגם שהנביעו נוזלת בצי"ע ואינו צריך לתיקון מ"מ צריך לתיקון חיצוניות העולמות אשר גם בשבת עצמו אינה ניתקנים כ"א כשיבא משיחנו ויעבור רוח הטומאה מן הארץ ויתוקן הכל אי"ה לזה אנו צריכין לתקוע בשופר ולתקן חיצוניות העולמות כי הי' לאל ידינו לתקן ביום ראשון כנ"ל וזה היה שורש הענין כיון שידעו בבי' המק' זמנו של חודש א"כ לא עשו רק יום

אחד יו"ט וממילא שהי' שם לאל ידינו לתקן אפילו החיצוניות לזה אנו צריכין לתקוע בשופר משא"כ בגבולין דאיכא אתרא דלא ידעי זמנו של חודש והי' צריכין לעשות שני ימים ממילא שלא הי' בכוחם לתקן ביום ראשון הפנימיות והחיצוניות א"כ כשחל בשבת שהפנימיות ממילא ניתקן והחצוניות ביום שני אז אין צריכין לתקוע ולפי"ז ניחא גם לדידן דבקיאין בקבועא דירחא אלא שאנו צריכין עכ"פ לעשות שני ימים ואין בכחינו לתקן הכל בבת אחת לכן אין תקיעה כשחל בשבת וזה דאמר רשב"י במדרש ידחה במקדש וכו' ואל ידחה בגבולין שאין יודעין זמנו של חודש ואמר רשב"י יום תרועה ועשיתם אשה מקום שהקרבנות קרבין עכ"ל. דהיינו סייעתא לדבריו כיון שהיו שם הקרבנות קרבין בודאי היו יכולין לתקן אפילו חצוניות עולמות כמו שתקנו ע"י הקרבת קרבן כנודע מס"ק ולכן תקעו בשופר אפי' כשחל יום ראשון בשבת כי גם בשעת הקרבת הקרבן בכל יום תקעו בשופר והיו יכולים לתקן ע"י הנסירה והבן וקרוב לזה הענין נבאר מחלוקת ר"א ור"י בגמרא ובילקוט בישעיה בפסוק והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ר"א אומר בתשרי נגאלו ובתשרי עתידין לגאל דאתיא שופר שופר מדכתיב תקעו בחודש שופר ור"י אומר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל דכתיב ליל שמורים הוא לה' לילה המשומר ובא משי"ב ליל' המשומר לעתיד ואפשר לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. דהנה שני עתים וקצים לגאולה אחד ע"י מעשינו ואחד מועד ועת לכל חפץ שקבע בוראנו ית' כמ"ש רז"ל זכו אחישנה לא זכו בעתו. נמצא ר"א איירי כשנזכה ע"י מעשינו הקדושים ויתיחדו העולמות כמו שאנו ממשיכין הנביעו בר"ה כנ"ל ולכן בתשרי עתידין ליגאל היינו ע"י תשרי. ור"י מיירי אפי' ח"ו לא יזכו במעשיהם מ"מ דבר בעתו מה טוב שהוא ליל שמורים משי"ב ונעשה הכנה בגאולת מצרים לגאולה העתידה ובניסן עתידין לגאל שנזכה ב"ב אמן:

איתא בירושלמי מאן דנים בר"ה מזלי' נים וכתב האריז"ל דהיינו עד אחר התקיעות ותפלת מוסף שאז נתעורר המלאך ע"ש והובא במג"א בה' ר"ה ע"ש: ויש לנו לתת טעם מפני מה השינה מותרת בליל ר"ה ומאי שנא ביום דאסור עד אחר המוסף כיון שיום קדוש הוא מבואו דהיינו מצאת הכוכבים בלילה שלפניו ונראה כי בלילה מותר כי לילה הוא סוד המלכות כנודע ואין בה סוד בחי' שינה בר"ה אדרבה היא מאירה ביתר שאת שהקב"ה מגלה עוז מלכותו ויושב על כסא המשפט לדון בשמים ממעל ועל הארץ מתחת ומכיון שאין בה בחי' שינה מותר לישן אבל ביום שהוא בחי' הנהגה מדה במדה שהארכנו בו לעיל ונק' ז"א כנודע והוא הבחי' אשר אלהי ישראל יקרא. ועל זה אנו דנין בר"ה וכל הקיטגוריא שמה ושערורי' בצבא מרום ורוצים להסתיר קדושת היוצר

ב"ה שלא יתנהג עפ"י עבודתינו ולא יקרא אלהינו מלכנו כמש"ל לכן אנחנו מתעוררים למטה בשופר ובתפלות ובפרט בתשובה לקבל עבודתו מהיום והלאה לאהבה וליראה את שמו וכן בשאר המדות עד שיוסר התלונה והקטרוג מעלינו וישוב למלוך עלינו ע"י מדותיו הנעימים ולכן קודם התעוררת בשופר ובמוסף נק' הענין שאמר המן אלהיהם של אלו ישן הוא כלומר הבחינה הזאת שהוא אלהי ישראל היא בבחי' שינה אשר על זה ערוך כל דברי הריבות והמשפטים במרום לכן אסור לישן בר"ה עד התעוררת המלאך כמ"ש האר"י ז"ל. שמתעורר ומתגלה בחי' אלהי ישראל וז"ש הכתוב תקעו בחודש שופר דהיינו ע"י שתחדשו ותשפרו מעשיכם אז תוציאו לחוץ בהתגלות בחי' אלהינו לפי עבודתינו כמו הקול היוצא מו השופר. בכסא ליום חגינו כי בחי' חגינו כלומר חג שלנו הוא בכסא כי ח"ג רומז חסד גבורה שהוא בחי' המדות הוא באיתכסיא: וזה פי' כי חק לישראל הוא למטה הוא בבחי' חוק ומצוה אבל עיקר המשפט הוא לאלהי יעקב כלומר כביכול עליו ממש כי יבואו בני אלהים להתיצב על ה' כלומר עזוב ונטוש את שארית ישראל ולא תקרא אלהיהם ומרבים הקיטגוריא עד שהקב"ה לובש קנאה וצדקה עבור בניו ומצדיקם ביום דין ומראה לכל שהם צדיקים וישרים וראוים להיות שמו נקרא עליהם ולכן המשפט מכונה לאלהי יעקב והבן. והנה כתיב עלה אלהים בתרועה פי' כי הדינים כשרוצים להתעורר ולקטרג על ישראל הם מוכרחים לרדת ממדרגתם בקדושה לבא אל בחי' שפלות לעורר רשעה ושנאה לעושי רצונו אבל כאשר נמתקים ומסכימים עם החסדים ונהפך לב מלכים ושרים עלינו לטובה לגזור גזירות טובות אז מתעלים הדינים ונגבהים למעלה אל הקדושה וזה עלה אלהים שהוא בחי' דין בתרועה דהיינו ע"י השופר ושפרו מעשיכם:

האזינו

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי וקשה מה זה שאצל השמים הזכיר דיבור שהוא קשה ואצל הארץ אמירה שהיא רכה אבל הענין כך הוא כי הבוב"ה האציל עולמות עד אין חקר וכל העולם הוא כעין משל למעלה הימנו וכה נשתלשלו העולמות עד שנברא העולם הזה שהוא גשמי והוא משל למה שלמעלה הימנו בכל העולמות וגם אדם שהוא עולם קטן בכל איבריו הוא ג"כ משל לעולמות עליונים כל עולם ועולם מה שלמטה הימנו המה משל לו והוא משל למה שלמעלה הימנו וזהו האזינו השמים ואדברה שמים הם כינוי לעולמו' עליוני' ואדברה היינו שאדבר מהם קשות והם עולמות התחתונים שנשתלשלו מן העולמו' העליונים. ותשמע הארץ אמרי פי היינו מתתא לעילא נאמר מן העולמות התחתונים רכות שהם כעין משל ודוגמא לעולמות העליונים והבן:

א"י האזינו השמים ואדברה. כי הצדיק אשר רוצה להחזיר את בני דורו למוטב ומדבר אליהם דברי מוסר תמיד אך דבריו אין נכנסין בלבם כי לבם לב אבן מחמת רוב עבירות שעשו ונתחברו ח"ו בקליפה רח"ל. עצה היעוצה ע"י שידבר מוסר אל שורש נשמתם אשר אין לקליפה אחיזה שם. וזה האזינו השמים ואדברה. דהיינו אל שורש הנשמות המכונה בשם שמים וממילא תשמע הארץ אמרי פי היינו אדם הגשמי והבן. וזה כוונת סבי דבי אתונא שהמה היו אפיקורסים ולא האמינו בזה ואמרו האי גברא דבעי איתתא ולא יהבי לי' מה חזא דאזיל להיכא דמדלי מיני' דהיינו שמדב' אל שורש נשמתו וכנ"ל והוא שקל סכתא דצא לתתא לא על דצא לעילא על והראה להם בזה שלתתא לא היה מקום למיעל יען כי גברו הקליפות אבל לעילא שיש מקום לכנוס ועל והבן מאוד:

ראו עתה כי אני אני הוא מחצתי ואני ארפא וגו'. דהנה אני הוא בחי' מלכות שהשר מתפאר ואומר אני מושל לבדי והנה פרעה אמר ג"כ אני פרעה אבל לא כן הדבר כאשר לבבו ידמה כי איננו בחי' אני באמת רק הקב"ה שהוא מושל לבדו בקרב כל הארץ והוא עושה פעולות הפכית מתמידות מוחץ ורופא ממית ומחי' וזש"ה ראו עתה כי א"ני הוא שם המלכות אני הוא ואין אלהים עמדי כי אני ממית ומחי' מוחץ ורופא בבת אחת ואין מידי מציל לכן אני הוא לבדי ואין אחר עמי:

לשבת תשובה

בהפטרה שובה ישראל עד ה' אלהיך. פירוש שצריך לשוב עד שיהיה ה' הוא הבורא אלהיך אלהות שלך פי' שתהא כסא ומרכבה לקדושתו ותוכל לדבק בו ולדבר לפניו תפלות ותחנונים כאשר ידבר איש אל רעהו למשל כאשר תאמר ברוך אתה ה' יהיה בעיניך כאלו אתה עומד לפניו ממש בלי שום מסך ומחשבה זרה מבדלת ח"ו וז"פ אמרו אליו כל תשא עון כשתזכה לאמר אליו היינו לפניו כנ"ל אז סימן כי נשא עונך וטוב לך כי כל מניעת התפלה ממחשבות זרות הם באים מעונותיכם אשר הם מבדילים וגו' לכן בסור העון ממך תהיה קרוב לה' לומר לפניו דברי תפלות שירות ותשבחות ומסיים הכתוב כי כשלת בעונך רומז על הצרות וזמן החורבן שאז כולנו כשכורים ומשוגעים מכובד החורבן והצרות ורדיפות מיום אל יום עד שנחשב לפני הבורא ב"ה כל העונות בית ישראל כאלו עשו שוגגים כמ"ש הזוה"ק ע"ש וזה כי כשלת בעונך כשלון לשון שוגג ואמר הנביא לרמז להם לאהבת התשובה אפי' דקי"ל כי התשובה מיראה מהפכת הזדונות לשגגות מ"מ כיון שע"י הצרות בלא"ה נמשכו הזדנות כשגגות ממילא כששב ומתחרט עליהם לפני הבורא ב"ה הוא ברוב חסדיו מהפכם לזכיות וריח ניחוח לה' ויזכה להיות כסא ומרכבה לה' וז"ש במד' עד ה' אלהיך ועד בכלל פי' כנ"ל שזוכה להיות כסא

לכבודו ית"ש וכמ"ש גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד פירושו כנ"ל ור' יוחנן אמר ולא עד בכלל פי' הגם ששב אינו כמו הצדיק ואינו זוכה להיות כסא לכבודו ית' ומקשה שם ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר ר"י גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה שנא' ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאום ה' פי' דהנה רמ"ח מ"ע הם בקום ועשה והם בעולם המעשה ומצות ל"ת עיקרם להיות שב ואל תעשה להיותם עיקר בעולם המחשבה לשמור עצמו לבלתי עשות כל רע לכן מצות ל"ת הם גבוהים ורמים מבחי' מ"ע כידוע דרש הפסוק זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור כי שמ"י עם י"ה עולה שס"ה וזכר"י עם ו"ה עולה רמ"ח נמצא שמצות ל"ת נחשבין בחשבון שם י"ה שהוא עולם המחשבה ומ"ע הם בחשבון שם ו"ה שרומז על עולם המעשה כי מצות ל"ת הם גבוהים ורמים עד שמגיע הפגם מהם להתחייב מלקות כריתות ומיתות ב"ד. ואפ"ה אמר ר"י כי התשובה דוחה ל"ת שבתורה ש"מ שהתשובה מעלתה גבוהה ורמה על כולנה. והוא מחמת ששרשה ג"כ בעולם הכסא. וא"כ קשה ע"ז דאמר לעיל ולא עד בכלל וכנ"ל. ומשני שם הא ביחיד והא בצבור ע"ש. ואמר הכתוב קחו עמכם דברים. פי' ע"פי מה שאמר הריב"ש ז"ל בפסוק לעולם ה' דברך נצב בשמים. כי האותיות שאמר הקב"ה במעשה בראשית ויהי הוא צוה ויעמוד. המה האותי' שמחי' ומהווים הדבר ההוא לעולם כמו יהי רקיע או תדשא הארץ דשא וכן כולם. וזה לעולם ה' דברך נצב בשמים. וכן בכל הברואים עכ"ל. והנה דרך בני ישראל המתקדשים לנהוג כמ"ש בש"ע א"ח סי' רל"א דהיינו אפי' באכילה ושתיה ושאר דברים גופנים הכל לכוון לעבודת היוצר ב"ה ע"ש. ויש גבוה מעל גבוה אשר יכולים להגביה הני"ק ע"י דברים גופנים והם האותי' שברא בהם הקב"ה העולם והברואים כנודע דרך זה למשכילים. ועובד הש"י תיכף בשעת אכילה ושתיה. והנה נוסד הענין עכ"פ לתקן בימי התשובה ובעשי"ת להתענות. או לאכול ולשתות בקדושה ובטהרה לתקן מעשה כל השנה כולה. וזה קחו עמכם דברים. המה האותיו' אשר יצאו מפי העליון לברא הנבראים ומהוה אותם קחו עמכם והרימו אותם ושובו אל ה': ואז כל תשא עון ונשלמה פרים שפתינו. דהיינו שע"י השפתים נשלמה הפרים המה פ"ר דינים להמתיקם והם ישלימו לזכות כנודע:

עוד בהפטרה אהי' כטל לישראל. אי' בילקוט אמר ר' אבהו שני דברים שאלו ישראל שלא כראוי. אמר הקב"ה שאלתם שלא כראוי. ויבא כגשם לנו וכו' שהרי עוברי דרכים מצטערין בו וכן עובדי הגתות ודומיהם אלא אמר כו' אהי' כטל לישראל וכו' ע"ש. יש לבאר שאלת ישראל דהיינו שהם בקשו שהקב"ה יתנהג עמהם מדה במדה לפי העבודה. וזה נק' בחי' גשם לשון גשמות ואז יהי' טוב לעושי רצונו וממילא העונש לעוברי רצונו

אבל הקב"ה שהוא אב הרחמן המרחם על בריותיו ומבין טובות ישראל לאמיתו אמר להם שאלתם שלא כראוי שהרי עוברי דרכים מצטערין בהם דהיינו שע"פי הנהגה זאת יהיה טוב לצדיקים הגדולים הראוים במעשיהם אבל לא לכל נפש וכמה בנ"א עוברי דרך ה' ונק' עוברי דרכים וח"ו יהי' העונש מצוי. אבל אהי' כטל לישראל כי הטל הוא מאוצרהגנוז מתנת חנם ומקורו הוא מטלא דבדולחא והוא דבר השוה והטוב לכל נפש ואעפ"כ ישלם הטוב לישראל ויפרע מעוברי רצונו כי כבר אמרנו וכתבתי מזה בהגהות לס' תיקוני זוה"ק כי הקב"ה חונן מתנת חנם וחסד לעמו ישראל מהטל העליון ואעפ"כ מתנהג עמהם לעיני כל מדה במדה כדי שלא יהי' קטרוג על ההשפעה אשר הוא משפיע להם לבדם לכן חנן הקב"ה וזיכה אותם במצות צדקה ובכח הצדקה כמו שהם נותנים צדקה למטה כן ראוים במעשיהם לקבל צדקה וחסד:

שובו אלי ואשובה אליכם. הזהיר הנביא לשבים אל ה' שלא יהיה עיקר מגמתם לתקן נפשם לבד או שורש נשמתם כי גם זה קצת עובד א"ע אבל עיקר העבודה לשוב אל ה' מלבבו הנשבר על גלות השכינה וכנ"י בפרט ע"י מעשיו אשר עשה מאז אשר לא טובים הנה. ולכן צריך להתחרט ולשובעליהם וזה נק' שובו אלי לעשות תיקון אלי ומכון לשבתי. אכן שלא יאמר האדם אם אלך דרך גבוה כזה לעשות עבור השכינה פן ח"ו לא אשיג המעלה הזאת התשובה הנכונה מוטב לי שאשוב כדי לתקן נר"ן שלי. לכן הבטיח הנביא שאם ישוב האדם אפילו באופן זה ומדרגה גבוה אל ידאג דאגתו כי בוודאי הקב"ה יסייע לו ויתקן נר"ן שלו וזהו שובו אלי ואשובה אליכם:

ליום הכפורים

שבעת ימים קודם יו"הכ מפרישין כה"ג מביתו ללשכת פרהדרין ומתקינין לו כהן אחר תחתיו. ר"י אומר אף אשה אחרת מתקינין לו. רומז הענין כי הכה"ג הוא המביא גדולה לעולם לכן מפרישין אותו ללשכת פר"הדרין: פי' שמהדר פ"ר גבורות לשרשם וממתיקם. ואיתא בגמ' הנוסחא לשכת פלהדרין. וניחא ג"כ לפירושינו דהיו מתקנין פ"ר דינים ומעלם אל פלא העליון וזה הוא הצירוף פ"ל הדרין וכיון שנתקן הגבורה ממילא שנכנעים החיצונים. וזה שרמזו ומתקינין לו כהן אחר תחתיו פי' שיש כהן אחר זלע"ז הנק' כהן און שהוא תחתיו ודכורא דקליפה הי' מתקנים. כי עיקר התיקון הוא ע"י הכנעתם אל הקדושה. ור' יהודה אומר אף אשה אחרת וכו'. פי' שהיה מתקנין כ"כ אפי' בחי' נוקבא דקליפה להכניע אותה. ולכן חלקו עליו חכמים כדאיתא בזו"הק שא"א לתקן בחי' נוק' לגמרי עד שיבא משיחנו במהרה כי הגבורות דנוק' קשים מדדכורא:

כל שבעת הימים הוא זורק את הדם וכו' ומקריב את הראש ואת הרגל וכו'. וכתב התו"יט דנקט האברים הראשונים בהעלאה ע"ש. ונוכל לומר דרמזו לבחי' העליי' ביו"הכ שצריך להעלות המלכות הנק' רגל בסוד והארץ הדום רגלי אל הבינה שהוא בסוד ראשית כי רא"ש אותיות אש"ר הרומזים אל הבינה. וזה ומקריב יחד את הראש ואת הרגל:

ערב יו"הכ שחרית מעמידין אותו בשער מזרח ומעבירין לפניו פרים אלים וכבשים וכו'. ואיתא בגמ' אבל שעירים לא כיון דעל חטא דישראל קא אתי חלשא דעתי'. אבל פר דעל חטא דידי' ודאחיו הכהנים אתי אי איכא דחטא מידע ידע לו ומהדר לו בתשובה ע"ש. ואם הדבר נפלא להבין על כל שבט הכהונה שהיו רבים מאוד איך פשיטא להו דמידע ידע לי'. נוכל לומר כיון דהוא היה ראש השבט אז ע"י קדושתו יוכל להרגיש אם היה בם איזה פגם וחטא בוודאי נפגם קצה קדושתו עי"ז. כמ"ש לעיל בפ' פנחס בפסוק ואל יבא בכל עת אל הקודש ע"ש:

אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה אם הגיע הרואה אומר ברקאי. אפשר לומר כי הרואה פי' מי שעיניו פקוחות וחכמת אדם בקרבו יוכל להבחין בין יום ובין לילה גם בשבתו בחדר סגור ואופל בהרגשתו השינוי בחי' יום שהוא בוקר זמן החסד וגדלות המוחין. ובין בחי' לילה. וזה הרואה אומר ברקאי. מתתי' בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן. פי' הברטנורה וכדי להזכיר זכות אבות מזכיר חברון. פי' הענין כי צריך להעלות המלכות תחלה בסוד האבות וזה והוא אומר ה"ן גימ' כ"לה הרומז על המלכות:

חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כה"ג ומקדש בו ביום. רומז שצריך להעלות לבחי' א"וא שהוא שם י"ה כנגד זה הי' הטבילות והקידושין: ואיתא במדרש וכל אדם לא יהיה באוהל מועד. אמר ר' אבהו וכה"ג לא אדם היה אלא כההוא דאמר רבי פנחס בשעה שהי' רו"הק שרוי עליו הי' פניו בוערות כלפידים. הה"ד כי שפתי כהן וגומר. ולכאורה המד' הזה סותר דבריו עם הא דאי' במדרש וכל אדם לא יהיה אפי' אותם דכתיב בהו ופניהם פני אדם משמע שם שאפי' למלאכים אין רשות לכנוס אז בבואו אל הקודש ומאי תירץ ר' פנחס הנ"ל שהי' פניו בוערות כלפידי' ונראה לומר דהנה ביוה"כ לא הי' היחוד באותיות ו"ה שהם מורים על בחי' אדם ואלהי ישראל יקרא. רק שהיה הכה"ג מיחדם בק"ק והיה כוללם באותיות י"ה דאינון א"וא. וקבלנו מאדומ"ור הגאון החסיד מהד"ב זלה"ה שלזה היה מרומז הכף והמחתה הכף הוא צורת אות **ו'** והמחתה היא צורת **ה** והיה מכניסם לבית קודש הקדשים. המרמז לבחי' **י"ה** שהקודש מתיחד בקדשים והיה

מתקנם ע"י הקטורת עד שהוציאם לחוץ. ולגלות אלהות בקרב הארץ והבן: ולפי"ז ניחא שהכ"הג בהכניסו את הכף והמחתה לפני ולפנים הניחם שם עד אחר גמר עבודת היום. הביאו לו בגדי לבן ולבש נכנס להוציא הכף והמחתה ע"ש. וקשה בשלמא המחתה היתה צריכה להיות שם עד גמר עלות עשן הקטורת. אבל הכף הי' לו להוציאו תיכף בראשונה אחרי אשר נתן את הקטורת על האש לפני ה'. וכבר הרגיש בזה החכם אברבנאל בספרו ע"ש. ולפי דרכינו ניחא שלא הי' רשאי להפריד הכף מהמחתה שהם אותיות **ו"ה** עד אשר תיקן עבודתו כראוי. ואח"כ הוציאם יחד. ונחזור לענייננו כיון שבכניסתו הראשונה לא נתקנו בחי' **ו"ה** שהם בחי' אדם כנודע. הה"ד וכל אדם לא יהיה באוהל מועד. כיון שלא ניתקן בחי' הנ"ל וגם מלאכים אין להם רשות לבא כי הם מעולם היצירה ובחי' ז"א משא"כ הכהן נתקדש בשמונה בגדים והם מתיקון ורב חסד המורה בחי' או"א והם נק' שרפים כמ"ש בזוה"ק א"וא ספסל תחותך ושרפי' הוא ג"כ שרפרף וספסל ולכן אמר במד' שהיו פניו בוערות כלפידים והי' בבחי' שרפים לכן נכנס באוהל מועד בק"ק. ופרשו סדין של בו"ץ בינו לבין העם. להורות על מעלתו שהוא מבחינות החסדים הגדולים כי בו"ץ גימ' הויה חס"ד:

כה"ג משמש בשמונה בגדים וכהן הדיוט בארבעה כתונת ומכנסים מצנפת אבנט מוסיף עליו כה"ג חשן ואפוד ומעיל וציץ וכו' הנה כהן הדיוט לא יכול להמתיק כ"כ הדינים עד שלא הי' יכול ללבוש רק בגדים לבנים מבחי' החסדים אבל הכה"ג היה יכול ללבוש אפי' בגדי זהב להמתיקם וכמ"ש בשם האלקי ר"ש מאוסטראפאלי על המד' בעונותיכם שולחה אמ"כם אשתאר אמ"חץ שרומז שאחרי החורבן נסתלק אמכ"ם שהוא נוטריקון הארבעה בגדי לבן שהם נגד אותיות ההוי' וישתאר אמח"ץ נוטריקון ד' בגדי זהב שכנגד אותיות אדנ"י עכ"ל ומה שנכנס הכה"ג לפני ולפנים רק בבגדי לבן כי שם נכנס ליחוד ובשעת היחוד הכלה פושטת תכשיטי' וכמו שנוהגין אפילו בשעת החופה להתיר קשרי בגדי הכלה כראוי להכין היחוד ומבשרי אחזה אלוה והבן: רק נכנס בשאר עבודות בשמונה בגדים לקשט הכלה ויכנסו הקישוטין לעורר אהבה בלב דודה כדי שיתיחד עמה אח"כ והי' לאחדים. והכה"ג היה מבחי' חכמה שהוא כ"ח מ"ה ועניו ומדרך הענווה להכניע ראשו ומכסים ארבעה תיקוני דיקנא שהם ורב חסד: ואמת נוצר ונקה את הדינים שנכללין בתיקוני לאלפים נושא עון פשע וחטאה כנודע מהאריז"ל בסוד תיקוני דיקנא למעיין שם וכן הי' הענין בארבע בגדי לבן שכיסה על ארבע בגדי זהב הנעלמים בקרבו בשעת היחוד כי הי' פושטם מקודם רק שנשאר הרושם מהם בלב דודה כנ"ל ובזה נמתקו הדינים והבן:

בגמרא מס' יומא ת"ר מעשה בכה"ג אחד שיצא מבהמ"ק הוה קא אזלי כ"ע אבתרי' כד חזי' לשמעי' ואבטליון דהוו קא אתי שבקוה לדידי' ואזלו לבתר שמעי' ואבטליון לסוף אתו שמעי' ואבטליון לאפטורי מיני' דכה"ג אמר להן ייתון בני עממיא לשלם אמרי לי' ייתון בני עממיא לשלם דעבדו עובדא דאהרן ולא ליתי בני אהרן לשלם דלא עבדי עובדא דאהרן. ופירש"י דעבדי עובדא דאהרן רודפי שלום ע"ש והדבר תמוה מאי שנא דנקטו בלשונם המדה טובה ההיא יותר מכל מעשים טובים שהיו בהם נגד הכהן שהי' בימיהם שהי' בו איזה צד קנאה ושנאה. ונראה לבאר עפ"י דברי מורנו הגאן מהד"ב זל"הה על ר' ישמעאל בן אלישע שנכנס להקטיר קטורת וראה אכתריאל י"ה ה' צבאות ואמר לו ישמעאל בני ברכני כו' שר' ישמעאל הגם שהי' גדול החכמי' לא בזכותו לבד זכה להמראה נפלאה כ"א ע"י הקנה התנא שהי' בימיו והוא הרימו ונשאו בקדושתו כדרך הצדיקים להרים הש"ץ בקדושתם וע"י זכה לכל אלה ע"כ ובודאי מורנו הצדיק אמר אלו הדברים עפ"י רוח קדשו שהופיע עליו אכן עפ"י דבריו ועפ"י שכלנו נראה לומר כי מסתמא הכהן שהי' בימי שמעי' ואבטליון בבית שני ולא היה כ"כ כהוגן מסתמא לא זכה לעלות לק"ק בי"הכ כ"א ע"י שמעי' ואבטליון שהיו אז ראשי הדור והם הרימוהו ונשאוהו לזאת המדרגה ולכן השיבו לכה"ג שלא יתגאה עליהם כי הם עבדו עובדא דאהרן פירוש שעיקר העבודה הי' על ידיהם והבן:

לסוכות

בפרשת אמור. כל האזרח בישראל ישבו בסוכות איתא בגמ' דסוכה דף כ"ח ע"א נשים פטורים מן הסוכה מנה"מ דת"ר אזרח זה אזרח האזרח להוציא את הנשים פירש"י אי הוה כתיב אזרח הוה משמע כל תולדות ישראל אנשים ונשים והאזרח בה"א אתי למעוטי נשים ע"ש ונבאר עפ"י דרכינו דאם כתיב אזרח ה"א לרבויי נשים כי התיבה מרמזת עליהם צירוף א"ז ר"ח כי א"ז מספרו **ח'** הרומז לח' אותיות הו"יה ואד"ני שהם מרמזים על עלמין דדכורא ונק' בשילוב כנסת ישראל עם דודה ור"ח גי"מ יצח"ק שהוא סוד הגבורה והצמצום רומז ג"כ על עלמא דנוק' וגם אזרח עולה ריו"ו מספרו גבור"ה כנ"ל ונכללת בא"ז וה"פ דקרא אזרח פי' דכר ונוק' ישבו בסוכות וא"כ גם הנשים חייבות להכי כתב קרא האזר"ח בה"א שמספרו רכ"א כמספר אר"ך להורות שסוכת אר"ך מגין עלינו מעלמא אריכא וממילא שהנשים פטורות כיון שאין להם שם עליי' כנודע מדברי האריז"ל בסעודה שלישית הואיל ואין לנשים דיקנא פטורים מסעודתא דדיקנא ואם יקשה לך מ"ש גבי יוה"כ דכתיב תענו את נפשותיכם האזר"ח בה"א ואפ"ה נשים חייבות להתענות והוקשו אשה לאיש כדאיתא בגמ' אע"ג דעליי' ביו"הכ ג"כ לבחי' אר"ך וכנרמז

במלת האזר"ח במספרו. יש לומר עפ"י דברי האריז"ל בכוונות בתפלת נעילה כי ביוה"כ יש עליי' גם לנוק' בדיקנא ע"ש וממילא שיש להם להתענות דוק והבן:

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכפות תמרים איתא בגמ' דסוכה דף מ"ג לולב ששה ושבעה פי' כשחל בשבת ניטל רק ששה דלא דחי שבת. ופריך אמאי טלטול בעלמא הוא ולידחי שבת אמר רבה גזירה שמא יעבירנו ד"א ברה"ר וכו' יום ראשון דמדאורייתא דחי שבת ופריך אי הכי האידנא נמי ומשני אנן לא ידעינן בקביעא דירחא ופריך אינהו דידעו בקביעא דירחא לידחו וכו' ומשני כיון דאנן לא ידעינן ולא דחו לדידהו נמי לא דחי ופרש"י הטעם משום לא תתגודדו והגם דתי' זה בגמרא קאי על ערבה ע"ש בתוס' בד"ה אינהו דידעו בקביעא דירחא מסקי שם דבמסקנא קאי האי תירוצא גם אלולב וכנ"ל והנה תיהא קא חזינא מה שאמרו בגמרא בלשון דחי שבת וכן הברטנורא העתיק לשון דחיית שבת אצל נטילת לולב שאין בו שום מלאכה רק טלטול בעלמא ואסור רק מספק שמא יעבירנו ומה שייכות לשון דחיית שבת בנענוע זה כיון דבשעת הנענוע לא עביד מידי. ונראה לבאר עפ"י שורשו וסודו הידוע לי"ח דהנה בלולב ומיניו אנו עושין היחוד ע"פ הנענוע כי הלולב רומז על צדיק חי עלמין שבעי"ה הוא נפרד מבחי' מלכותו וזה שאנו מראין בהולכה שהוא נשא ומרומם מבחי' מלכותו ואנו מיחדין אותו בהובאה דרך זיווג ויחוד כנז' בזוה"ק פ' תצוה ובכוונות לפי"ז שעכ"פ בשעת הולכה שרומז שאין היחוד אז אלא בשעת הובאה י"ל דזה ניחא כשחל י"ט להיות בחול ואז היחוד נעשה רק ע"י מעשינו כידוע בכוונות י"ט אבל ביום שבת כי קודש הוא ומקודש ועומד הוא והיחוד נעשה ממילא א"כ אין להוליך הלולב להראות ח"ו פירוד וקיצוץ עכ"פ בשעת הולכה אשר לא כדת ולכן ניחא הלשון דלא דחי שבת כי יש דחיי' ברוחניות הקדושה ע"י הולכה כנ"ל ודברי חכמים כדרבונות וחכמות צפונות וכ"ז הענין הוא רק בגבולין הוה דחיית שבת כענין מלאכת סותר שהוא מל"ט מלאכות דע"י הולכה סותר היחוד ובנין ושילוב העולמות המיוחדים ממילא אבל במקדש ובבית תפארתנו שהי' לאל ידינו לעשות יחודים נשגבים גבוהים מעל גבוה רשאים ליטול הלולב גם בשבת הגם דבשעת ההולכה הוא כמפריד היחוד וסותר מ"מ כיון דבשעת הובאה היינו יכולים לעשות יחודים נפלאים ורמים יותר הרי חשוב ההולכה שעשינו דהוה סותר כנ"ל כסותר ע"מ לבנות שלא במקומו כי הבנין והיחוד אחר הסתירה הוא במקום אחר גבוה מעל גבוה וקיי"ל בפ' במה מדליקין דסותר ע"מ לבנות שלא במקומו לא הוה סותר לכן במקדש היו נוטלין הלולב ומוליכין וסותרים כדי לבנות ע"י הובאה יחוד אחר שלא במקומו הראשון רק יותר גבוה ונשא אבל בגבולין שכל התיקון ע"י ההובאה לא יהי' רק

לעשות היחוד במקומו הראשון כמו שאנו עושין בי"ט וכשחל בשבת שהיחוד ממילא כי הוא יום מכובד אסור לסתור על ידי ההולכה כי הוה כסותר ע"מ לבנות במקומו כי הוא היחוד שכבר היה שלא עפ"י מעשינו ולהכי לא דחי שבת ועתה נבאר איך נרמזו הסודות בדברי התלמוד הקדושים דלזה אמר רבה הטעם שמא יעבירנו ארבע אמות בר"הר רומז דכיון דבשעת הולכה עכ"פ יש איזה פירוד בין חי העולמים ובין מלכותו ח"ו יש לחוש שלא יתאחזו החיצונים וטורי דפרודא וז"פי שמא יעבירנו ד"א להמלכות הנאחזות בד' אמותיו תנה"י ויעבירה בר"ה הם רשות דרבים דשו בה וטורי דפרודא ואפשר עוד לומר כי זה רומז אמרם במקדש דבקיאי בקביעא דירחא כי המל' נק' ירח כנודע מזוה"ק ושם היו בקיאין בקביעת' פי' שהם היו יכולים בקדושתם לקבוע אותה במסמרות הקדוש' ולשמר' מכל פגע אפי' בשעת הפירוד בשעת ההולכ' כי שם היו בני עלי' וחכמים נפלאים ומשרתים קדושים להבורא ית' עד אין ערך. אבל אנן דלא ידעינן בקביעות' בעו"ה גבר עלינו מה שהיה ואנו מקווים שיחזור ויתיחד במהר' ועינינו כלות לזה יומם וליל'. ואז אם חל בשבת איננו רשאים להפריד מיחוד כי אין המל' אתנו בחזקת שימור וע"ז פריך הגמ' אינהו דידעי בקביע דירחא האידנא נמי לידחו כנ"ל ומשני כיון דאנן לא ידעינן אינהו נמי לא דחי פי' כיון דרובן של ישראל הם בחוצ' לארץ מפוזר ומפורד ובכל צרתם לו צר כתיב שהמלכות עמנו בכל מקום שאנחנו גולים לכן אפי' שיש כח ביד בני ישראל שבארץ ישראל לקבוע המל' בקדושת א"י והם בקיאין בקביע' דירח' מ"מ אזלינן בתר רובא אלו הן הגולים ולא דחי שבת עד שהשי"ת יקבץ נדחינו ולהתחבר השושנ' העליונ' עם דודה באהב' ואחו' וריעות לעד ולנצח נצחים אמן:

ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' תמיד. דהנ' חתן בשבעת ימי המשת' אם יש שם פנים חדשות חייב בכל סעוד' לברך שבע ברכות. וגם בשבת וי"ט לדעת הפוסקים דוקא בשני הסעודות אבל לא בסעוד' ג' דשבת והרמ"א פסק דאפי' בסעודה שלישית מברכין עפ"י שנהגו כן ע"ש והסברא נותנת כדבריו דממ"נ אם השבת הוה כפנים חדשות בסעודת שחרית אע"ג דהיה ג"כ קדושת שבת פנים חדשות בליל שבת מכל מקום אמרינן כל סעוד' קדושת' אחריתי היא וכמבואר בדברי האריז"ל ובס"ק כי בליל' העלי' למל' ובשחרית לצי"ע לכן מהראוי לברך גם בסעוד' ג' שיש בו עלי' לכ"ע כנודע ולולא דמסתפינא הייתי אומר על חג הסוכות כשאירע לחתן בתוך שבעת ימי המשתה מברך כל יום ויום שבע ברכות משום דכל יומא קדוש' באנפיה נפשי' הוא כי אושפיזא דיומא דא איננו אושפיזא דיומא אחרא כנודע והבן ונחזור לענין דכן אנחנו נוהגים להתפלל תפל' עם שבע ברכות שמ"ע לפני כל סעוד' בסוד שבע ברכות כנודע וז"ס לחם הפנים

שערכו בשבת לפי שאז פנים חדשות כנ"ל וסוד פנים רומז אף ע"ג דלית אתר פנוי מיני' כל פני' שהוא פונ' אינו אלא לישראל וכן לעומתו כל הפנים שלנו וכל מחשבותינו יהי' בלתי לה' לבדו לעובדו וזה שפי' רש"י שהי' ללחם פנים מכל צד כי צד הוא מלשון מחשב' מלשון ואשר לא צדה רומז כי כל צד ומחשב' לא יהיו אלא לה' וכן רומז הכתוב ביום השבת ביום השבת כי בודאי מי שהוא טרוד ביצרו כל ימות החול א"א לו להכין עצמו במחשבותיו להיות קדושים לה' אפי' בשבת כנז' בס' הקדוש ממורנו ורבינו ס' נ"א בפ' זאת בפסוק ששת ימים תעש' מלאכ' ע"ש רק שצריך כל אדם להכין עצמו בימי החול ולהתבודד עם קונו ולטהר ולקדש כדי שיהי' בשבת קודש השלהבת עול' מאלי' וזה נקרא בזוה"ק שבתון דחול וזה רמז הכתוב ביום השבת ביום השבת כפלים לרמז כי חול מכין לשבת כנ"ל:

לשמיני עצרת

במס' תענית. גדול יום הגשמים כיום שנתנ' בו תורה שנאמר יערוף כמטר לקחי ואין לקח אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם רבא אמר יותר מיום שניתנה בו תורה שנאמר יערוף כמטר לקחי מי נתלה בימי הוי אומר קטן נתל' בגדול עכ"ל נרמז בכאן על יום חג שמיני העצרת וכינו אותו בשם יום הגשמים על שם שמברכים בו מוריד הגשם ונעש' בחי' גשמים יורדין ואיתא במדרש תנחומא פ' פנחס שהיה מהראוי להיות שמ"ע אחר החג חמישים יום כשם שיש מפסח ועד עצרת אלא אמר הקב"ה חורף הוא ואינן יכולין להניח בתיהם לבא לכאן אלא עד שהן אצלו יעשו עצרת מנין ממה שקראו בענין ביום השמיני עצרת וכו' עכ"ל ומז' נבין בדעתינו שיש לתקן התיקונים מיום ראשון דסוכות עד שמ"ע כמו שאנו מתקנים מפסח ועד עצרת בימי ספיר' לתקן עץ החיים ומסתמא דרך אחד לימים אלו ואלו למביני מדע ומהראוי הי' ג"כ לתקן זה בשבע' שבועות אלא שחס הקב"ה עליהם כנ"ל במד' ולזה רמזו חז"ל גדול יום הגשמים היינו שמיני עצרת כיום שניתנ' בו תורה שהוא חג השבועות. אבל רבא פליג עלי' ואמר דמעלתו יותר גדול שבו מטפטף מ"ת טיפין כנודע:

וזאת הברכה

וזאת הברכ' אשר ברך משה איש האלהים הענין הוא כי יעקב אע"ה בירך את בניו לפני מותו ועש' אותם מרכב' לשם אדנ"י כש"ה וזא"ת היא מלכות ושם אדנ"י יש בו שנים עשר אותיות כזה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד כנגד י"ב בני יעקב. וכ"א הוא מרכב' לאות אחת אבל מש"ר ע"ה עשה אותם מרכב' לשם הוי' ב"ה וי"ב שבטי י"ה כנגד י"ב גבולי אלכסון כידוע וזה וזאת הברכ' אשר ברך משה איש האלהים שבתחל' היו במדרגת אלהי"ם בחי'

נוקבא והוא ברך אותם ועש' אותם להיות מרכב' לשם הוי' ב"ה מדרגת איש דכורא. והבן מאוד:

בעזר ברא כל בעשר אמרים. נשלם ספר הדברים. ויתעל' שמו ית' לדור דורים. שנשלמו כל החמש' ספרים.

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

ליקוטים

מלכים

(מלכים ב סי' ד')

ואשה אחת מנשי בני הנביאים וגו'. נוכל לבאר הרמז על החורבן המר אשר אנחנו בקרבו. כי כנ"י נקרא' אשה אחת. והיא מנשי בני הנביאים פי' כשהיה בהמ"ק קיים היו לנו נביאים וחוזים להודיע לנו גדולת מלכנו ית' ואת הדרך אשר נעלה בה. לא כן עתה כי אין אתנו נביא וחוזה אנחנו לא נדע מה נעשה כצאן בלי רועה. וזה נק' נשי לשון שכחה כמ"ש נשיתי טובה. וכן כי נשני אלהים וגו' והאש' הנ"ל צעק' אל אלישע אותיות א"ל יש"ע דהיינו שהיא מתמרמרת וצועקת לצור ישענו הנק' א"ל יש"ע. לאמר עבדך אישי מת דהיינו הבהירות שהי' לי מקדם. והנושה בא לקחת וגו' דהיינו לא זו שאינני עובד ה' כראוי אף זו כי לא נתנני נופש בצרות שונות. ונק' נושה שנפרע מעונותי. ואמר לה א"ל יש"ע הגידי לי מה יש לכי בבית. כלו' דודה עונה לעמו בנ"י באיזה זכות אושיעך מה יש לכי. ותאמר אין לשפחתך כו' כ"א אסוך שמן. ופירשו בו כדי משיחת אצבע קטנה. דהיינו שהיא משיבה שלא נשאר לה בלתי דבר קטן הוא האמונה כי האמונה הוא שמקיימת אותנו ותושיענו במהרה. ויאמר לכי שאלי כלים מן החוץ. דהיינו שהיוצר כל נותן עצה הגונה לנו לשאול כלים הם אהבות ויראות מן החוץ כלו' מן החיצוניות כי מי שרוח נכון בקרבו יוכל ללמוד ולקחת מדברים חיצונים דהיינו אם אני אוהב את אשר לי שאני משמח עמהם רגע ומי יודע אם למחר עאכ"ו שתהי' אהבת נפשי דבוקה ליוצרי שהוא עמי לעולם. וכן יראה. אם אני ירא מב"ו עאכ"ו מהאל הנורא קיים נצחי. וכן שאר המדות. ובאת וסגרת הדלת היינו שזה היסוד האמיתי לכל העבודה להתבודד ולחשוב בשפלותו ולדעת כי הוא בבחי' דלות עד מאוד. ועל ידי הכנעת רוחו ושבירות לבו יוכל לעלות אל ה' וזש"ה ויצקת על כל הכלים דהיינו שההכנעה ונמיכת רוחו צ"ל ניצוק על כל עבודת ה' בכלים הנ"ל אהבה ויראה. וסיים הכתוב והזהיר והמלא תסיעי. דהיינו שבחי' מלא חלילה שהאדם מדמה ברוחו שהוא מלא תורה ומע"ט ומעלות ומדות

תסיע ותשליך מעליך. והוסיף הכ' ואמר ואת ובניך תחיי בנותר. דהיינו שכל חיותך לא יהי' רק בנותר. כי אתה כנותר כמ"ש למי שמשים עצמו כשירים. וכמ"ש למעלה וסגרת הדלת לשון דלות וכמ"ש הראב"ד כי בשם שד"י ואדנ"י כשאתה מסלק מהם אותיות דל"ת נשארים אותיות י"ש אנ"י ביאור דבריו כשאדם בבחי' דלי דלות אז הוא מנושא ומנוטל אל אביו שבשמים. וזה י"ש אנ"י בסוד היחוד השמות הנ"ל שהם ביו"ד והבן.

ישעיה

(ישעי' סי' נ"א)

ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וגו'. הנה הקב"ה נותן דבריו הקדושים בפה הצדיק שיוכל לפעול רחמים וחסדים לעולם וכל הצטרכותם והגם שהצדיק מדבר בפיו ובלשונו מ"מ כח הדיבור והדיבור בעצמו הם כח השי"ת בעצמו ואינם נפרדים חלילה מאתו כלל. וכמ"ש במשה רבינו רבן של כל הנביאים שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו. וכל צדיק לפי מדרגתו ודביקותו. לכן מחמת כי בקרבו כח ה' לכן יש בכח פיו לברא שמים חדשים וליסוד ארץ ופירש"י ולשכללא כנישתא. אמנם ה' הגביר חסדו על יראיו כי חפץ להתפאר בם נגד המלאכים ולהראות כח של יראיו שיאמרו שעושה בכחו. והוא למשל כמו האב שמלמד את בנו תורה ורוצה להתפאר בו שיאמרו כל רואיו שהוא משכיל מעצמו. לכן גם הקב"ה עושה כזה עם בנ"י שמכס' עליהם כאלו עושים מעצמם לנטוע שמים וליסוד ארץ. וז"ש ואשים דברי בפיך כנ"ל. וגם ובצל ידי כסיתיך לכסות עליך שלא יראוך כי אני הנותן לך כח לעשות חיל. ועוד מגביר חסדו לאמר לציון עמי אתה. כי הצדיק נק' ציו"ן וסימנא בעלמא שהבורא מנהיג העולם על ידו. וגם ציון גימ' יוס"ף שהוא צ"יע לאמור לו עמי אתה. ואיתא בת"ז אל תקרי עמי אתה אלא עַמִי בשותפא כי מעלהו ומיחדו עם הצבאות שפירושו כמצבי' עביד בחיל שמיא ודיירי ארעא. וזה מרמז עַמִי בשותפא כי שם המורה הצבאות הוא שם השתפ"א כנודע שפירושו כי הצדיק הוא שותף להקב"ה במעשה בראשית ולכן יכול ליסוד ארץ ולנטוע שמים ולהמשיך השפעות טובות עלינו ועכ"י אמן:

(ישעי' סימן ס"ו)

למען תינקו ושבעתם משד תנחומי' למען תמצו והתענגתם מזיז כבודה. ופירש"י משד לשון שדים מזיז כבודה מכבוד הזז וממשמש לבא לה וכו' ע"ש. ויש עוד למצוא איזה רמז בדברי הנביא לעבודת בוראנו ית"ש דהנה עיקר העבודה להעלות המלכות להבורא ית' דהיינו להמליך אותו בכל אשר תמצא ידינו ולא ח"ו ע"מ לקבל פרס או איזה תענוג רק שעיקר השבועה שנשבע מזה שהקב"ה מתענג על ידינו במלכותו. וכמ"ש כבר בנוסח

התפלה ולא הנחלתו מלכנו לעובדי כומ"ז דהוא שפת יתר שהם בכלל הנזכרים לעיל אלא הענין לרבות כי לא נתנה שמירת שבת ותענוגים כ"א לעובדי ית"ש שלא ע"מ קבלת שום ענין ואפי' לאותן שימליכו הבורא ב"ה כדי שיהי' בני עוה"ב או שישיגו השגת הנבואה ושאר ענינים. דכיון שהם מחשבים איזה דבר תכלית בעבודתם נמצא הם עושי' פסל ותמונ' במלכות שמים דלית תמונה באתרי'. וזה שאמרו ולא הנחלתו מלכנו לעובדי כו' שעובד לאיזה תכלית ונק' פסל או פסול שהוא כרות וחתוך מהקדושה כיון שיש בו מחשבה גשמית א"כ יש תכלית להעבודה וקץ וסוף. אבל למעלה הוא מבלי התחלה ומבלי גבול וסוף רק מותר להתענג ולשמוח בעבודה מחמת שהמלך שמח ומתענג ורוצה להשפיע כל טוב כמ"ש יותר ממה כו' רוצה להניק. וא"כ ע"י העבודה גורם השפעה הקדושה שנוזלת ממלכות שמים לעושי רצונו הגם שאין עבודתו ח"ו לתכלית זה מ"מ מתענג במה שהמלך שש ושמח בהשפעתו. וזה למען תינקו ושבעתם. עיקר השביעה. משד תנחומיה. משדים שלה שרוצת להניק לבניה וזה ענין תנחומיה כמ"ש ועיש על בני' תנחם. ויש עוד מדרגה היותר גבוה כשאנו מעלין המלכות לכ"ע כמו שבת במוסף שאנו שואלים איה מקום כבודו ע"ש בכוונות. ואז א"א לינק אפי' ממנה כי היא למעלה למעלה. אכן התענוג הוא מזיז כבודה פי' יהי' איך שיהיה. ולא לינק ממנה אמנם שתתגדל המלכות כרצון הבורא. וזפ"י למען תמוצו. והוא ענין תמצות ודבר מועט פי' שהיניקה מועטת לפעמים והתענגתם מזיז כבודה. פי' שיש עכ"פ להתענג ממה שכבודה זז למעלה למעלה:

שם

כי כאשר שמים החדשים והארץ החדשה עומדים לפני נאום ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם. בילקוט ר"י בשם ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי שמים חדשים וארץ חדשה אין כתיב כאן. אלא החדשים החדשה אפילו שמים וארץ העתידים להבראות כבר הם ברואים משמת ימי בראשית וכו'. ק"ו ומה שמים וארץ שלא נבראו אלא לכבודן של עושי רצונו חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמים ק"ו צדיקים שבשבילם נברא העולם וכו' ע"ש. הנה הילקוט מדייק מדכתיב החדשים החדשה בה"א הידיעה ש"מ שהם ידועים וכבר נבראו בעולם וביאור הענין של שמים החדשים וארץ החדשה כי כשישראל עושים רצונו ועמך כולם צדיקים עוסקים בתורה לשמה ובמצות לשם בוראם הם בוראים עולמות חדשים וכמו שאמרו רבותי נ"ע בפ' בדבר ה' שמים נעשו ע"י שהצדיק מדבר דבר ה' נעשו שמים וארץ ועולמות. וכמ"ש האריז"ל בפי' ואילין מיליא יהון לרקיעא ע"ש. וזה הי' השעשוע ותענוג בוראנו ית' כשברא העולם צפה והביט

שעתידים להיות קדושים בארץ ויעבדו אותו בתורה ומצות עד שיבראו עולמות חדשים. וא"כ הגם שהם חדשים הם רק חדשים בערכינו אבל לא לפני הצופה ומביט מקדם אשר נעשה וז"ש אפילו שמים וארץ העתידין להבראות כבר הם ברואים משי"ב. דהיינו במחשבה ובמקור עין הבורא ית'. וזה הענין נמצא בספר הק' נ"א של מורנו נבג"מ. שכתב שזה הענין הוא לצורך המתקת הדינין וביטול צרות רעות דהיינו הגם שנגזר על אחד בעוה"ז אבל כשהצדיק מחדש חדשים ובורא עולמות חדשים ושם לא היתה הגזרה כלל וחלף והלך לו. וז"ש הילקוט ק"ו לצדיקים עצמן שבשבילם נברא העולם דהיינו שהם גורמים ופועלים הבריאה של שמים החדשים וארץ החדשה ק"ו שהם עצמם חיים וקיימים לעולמי עולמים. ופועלים כרצונם גזירות טובות ישועות ונחמות עלינו ועל כ"י אמן. ובזה הענין תבין ענין ברכת התורה שהחמירו בה חז"ל עד שאמרו על מה אבדה ארץ. דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוה עד שפירשה הקב"ה בעצמו על עזבם את תורתי ולא הלכו בה אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה וכו' ע"ש וכבר הציע הב"ח בא"ח סימן מ"ז דבריו המתוקים ע"פ קדושתו הנפלאה ונראית מתוך דבריו ע"ש ותמצא מרגוע לנפשך. וגם אנחנו נוסף על דבריו הקדושים קצת דהנה מי שלומד תורה ע"מ שיהיה למדן ח"ו או אפילו שידע הדינים על בוריין ולעבוד ה' כרצונו מ"מ אין לו תענוג גדול מעסק התורה כמו העוסק לשמה להיות היכל לשכינה תיכף בשעת עסק התורה ומרכבה קדושה. והנה ע"פ משל ממילי דעלמא כשהעבד עושה רצון אדוניו לפי שנצטוה מאתו ומקבל עולו מ"מ אינו מתענג בזה כי לולא נצטוה היה יותר טוב לו שילך חפשי ובן חורין רק שהוא מוכרח לעשות מה שציוהו אדוניו. אבל הבן שעושה רצון אביו באהבה ובתשוקה אז יש לו תענוג מכל דבר אשר הוא עושה ואדרבה הוא משתוקק תמיד מתי אזכה לשמש את אבי. וכן הענין בעבודת יוצרנו ית"ש כשאדם לומד תורה דרך עבודה כדי שידע איך לעבוד לו ית"ש אין לו שום תענוג מעסק התורה ולא יתלהב לבו לברך ברכת התורה ולהודות לו ית"ש על נתינת התורה כי מה איכפת ליה אם לא נתנה היה פטור ממנה משא"כ מי שלומד תורה לשמה כמ"ש הב"ח שם להיות כסא והיכל לשכינה ע"פ נשמתו העוסקת בדבר ה' והוא נעשה מרכבה לשם ה' ושורה עליו כל הקדושה וכל המלאכים מקשיבים לקולו וכמו שהאריכו בזה בס' הזוה"ק ובס"ק. א"כ יש תענוג גדול והשתוקקת והתלהבות להודות לו ית"ש על נתינת התורה ולברך אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה ואומר הערב נא ה' אלהינו שיהיו דברי תורה מתוקים בפינו כנ"ל. ונהיה אנחנו וצאצאינו עוסקים לשמה. ואמרו וצאצאינו ולא זרעינו או יוצאי חלצינו לרמז בו שיהי' היחוד על ידינו בשם הוי"ה ובשם אדנ"י העולים צ"א

וזה הוא צאצאינו היוצא ונולד ע"י מעשינו ועסק התורה לשמה ונבראים בזה עולמות חדשים שיחדש הקב"ה עלינו גזירות טובות ישועות ונחמות:

תהלים

(הועתק מגליון התהלים של ההמ"ח זצ"ל)

ז'

יגמר נא רע רשעים. פ"א בשבת קודש רחצתי ונפל במחשבה. מימיו נאמנים. ולא הייתי יודע כוונה זו עד שהאיר השם עיני שכתב האר"י ז"ל שאלו המים הם מכל אחורי שמות והם נ"א יודי"ן וכשנשא הידים עד נגד המוח שהוא הדינים נמתקים בשרשם ונדחו הקליפות וזה צירוף נ"א מני"ם כי מני"ם הוא יו"ד שכולל כל מניני' וזה יגמר נ"א רע רשעים ויוחזר לרחמים:

י"א

ימטר כו'. פי' שדהע"ה ביקש מאת ה' שיעניש לרשעים ע"י הנהגת מדה במדה וכפי שהם עושים ה' ישלם להם. וזה נרמז במלת מט"ר כי מטר רומז על בחי' הנהגה הנ"ל כי רמ"ח רומז על רמ"ח איברי אדם כי הנהגת מדה במדה נקרא על שם כמראה אדם עליו מלמעל' אכן לפי שזאת ההנהגה לא טובה ושוה לכל נפש כי יש ג"כ מבני ישראל אשר אין כ"כ מעשיהם כהוגן ואם יתנהג הבורא ב"ה עמהם לפרוע להם כמדתם לא יוכל להטיב להם כראוי ואם ירצה לפתוח להם שערי מתנת חנם צדקה וחסד של מעלה אז ג"כ הרשעים רוצים לינק ממתנת חנם כיון שהוא חסד חנם לכן עבור זאת הקדים הקב"ה לישראל מצות צדקה לחונן דלבחנם ומחמת זה ממילא נפתח למעלה שער מתנת חנם וחסד והוא מדה במדה כמו שאדם פותח ידו בחסד חנם כן הקב"ה משלם לו שכר וחסד גם שאינו מקיים כל המצות כראוי וזה פי' הפ' כי צדיק ה' צדקות אהב שחפץ להצדיקנו במדת צדקה כדי שלא יוכלו הרשעים לינק מדת חסד של מעלה רק שיהיו נפרעים מנת כוסם כלומר כמעשיהם אבל לבנ"י ישר יחזו פנימו פי' פנים של מעלה דהוא חסד חנם ממכילין קדמאין עם פנים שלמטה המתנהג מדה במדה ונק' ז"א כנודע:

י"ב

כרום זולת לבני אדם. פי' לפי הגמ' שהקב"ה מתאוה לתפלתן שלצדיקים לתקן עליונים והצדיק יש לו לידע שכל מה שיבא לו ומתפלל עליו בודאי דוגמא זו צריך בעולמות עליונים והקב"ה מזמן זה להצדיק כדי שיתפלל עליו. וזה עיקר כוונת התפלה כמ"ש אמ"ו מוהד"ב זצ"ל ובוודאי בכל התפלות נעשה התיקון בעולמות עליונים ולפעמים

יתוקן גם בעוה"ז מה שהצדיק צריך. ולפעמים אין נעשה לתתא וכשאדם רואה שאין תפלתו עושה פירות מזלזל. ובאמת עמדו ברומו של עולם ושם עשו פירות:

י"ז

הפלה חסדיך כו'. כתב רש"י הרי זה מקרא מסורס ע"ש ויש עוד לומר בעזהי"ת ע"פ מש"ל קפיטל י"א ע"ש. ולפי שהתפלל דהמע"ה הפלה חסדיך דהיינו שהקב"ה ישפיע מחסדים שלמעלה הנפלאים ולכן התפלל שהוא מושיע החוסים מהרשעים המתקוממים בימינך. פי' שלא יהי' אחיזה למתקוממים בימינך שלא יקטרגו כלומר כיון שאתה משפיע בחנם גם אנחנו כמוהם ועי"ז הימין הם מתקוממים. אכן אתה תושיעני בידך לעשות מגן וצנה בפני החסד שלא ינקו החיצונים וכמו מדת הצדקה שכתבתי לעיל וכיוצא בזה:

ל'

ארוממך ה' כי דליתני. שמעתי בשם החסיד מוהר"א מקארלין. כי כאשר ירצה להרים הבנין צריך להרים מהיסוד דלמטה דאי יתחיל מלמעלה הרי יהרס הבנין וישאר התחתון למטה. ולז"א דוד אני יכול להרים כל הבנין של הבית מפני שאני דליתני דלית מסכנא כהאי דל ואני למטה מאוד. ולכן כשאני מרים. מרים כל הבנין ולכן צריך אדם לעשות עצמו כדל לפלטרא דמלכא וכל הצלותי' מתעטפין בצלותא דהאי מסכנא. (ע"כ):

ל"ד

לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשהו וילך. והאר"י ז"ל רמז בכאן ע"י ששינה ריחו וטעמו לפני אבינו מלכנו הנק' אב"י מל"ך. ויגרשהו לסט"א וילך ע"ש. וזולת זה צריך ג"כ להבין מהות המעשה הזאת שדוד מלך ישראל ראש החכמים ומשבעה הרועים לא היה בכוחו ובקדושתו ובחכמתו להמלט מבית אכיש מלך גת אם לא שעשה עצמו לאיש משוגע וחסר דעה ורירו נוטף ככתוב שם והדבר תמוה. אכן נראה ביאור הענין כי דרך הצדיק בבוא אליו איזה יראה רעה או אהבה רעה בעולם הפירוד מפני הבריות מיד נרתע לאחוריו ומעלה אותם לעולם עליון ומתדבק ביראת הבורא או באהבתו הגדולים. וכשהצדיק מתדבק באמת בה' כדרכו ממילא סרים מעליו היראות ואהבות השפלים כי הם רק לבושים להזכירו אהב' ויראה פנימית מפני הבורא ית'. ולכן כאשר נדבק בפנימות כולם כבגד יבלו כלבוש יחלופו. גם נודע כשהצדיק מתדבק בבוראו ולבו מתלהב באהבתו ויראתו אז הוא למראה עיני הרשעים שרואין אותו מפזז ומכרכר כאלו הוא משוגע וחסר דעה כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם תענוג עבדות לא ידעו ולא יבינו וכל הפוסל במומו פוסל כמ"ש שהע"ה סר מרע משתולל. וכל הענין הזה היה בדוד

משיחנו כשבא לבית אכיש וראה כבוד מלכותו ועבדיו העומדים לפניו ונפל עליו איזה פחד ככתוב שם במקרא ע"ש ותיכף התדבק ביראת אלהים חיים ובאהבתו והתלהב בהם עד שהי' מפזז ומכרכר בהתפשטות הגשמות ורירו נוטף. ואז נדמה להרשעים שהוא משוגע וחסר דעה כמ"ש שם חסר משוגעים אנוכי הבאתם את זה להשתגע ותיכף שלח אותו חפשי כנ"ל כיון שהתדבק בבוראו ית' מיד גרש לסט"א וליראה החיצונית ובטלה ומבוטלת. ובזה יובן דברי האר"י ז"ל כפשטן. בשנותו את טעמו וריחו לפני אבינו שבשמים ויגרשהו לסט"א וילך וזה שכתב רש"י ז"ל הגם ששמו אכיש כל מלכי פלשתים שמם אבימלך. ולפי דרכנו לכן רמז הכתוב בשם אבימלך להורות כי שינה טעמו לפני אבינו מלכנו והבן:

(ג"ז מגליון התהלים)

ל"ז

דום לה' והתחולל לו. יש בכאן קבלה יחוד א' לעשותו עם דמדומי חמה וא"א לגלותו אלא מפה לאוזן והוא מרומז בגמ' במה ששלח א' לחבירו בנ"א העומדים עלי שלח לו דום לה' השכם והערב עליהם לבהמ"ד והוא יפילם חללים חללים לפניך והמבין ידום:

מ"ב

אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבור בסך אדדם עד ביה אלהים וגו'. דהנה אדומ"ר מוהד"ב זלה"ה אמר בפי' הפסוק צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים. כי כל ימי הספירה אנו מיחלים ליום ל"ג בעומר שבו הרחמים גוברים ע"פ שם אכדט"ם שנתגלה בו והוא האותיות בא"ב לפני אותיות אלהים ונק' פני אלהים שבכל מדת דין צ"ל בו פנים של רחמים ופנימית שבו וזה אמר בפסוק זה א"ל ח"י גימ' מ"ט הם ימי העומר (כמ"ש האריז"ל כי שם כד"ט עולה ל"ג) וצמאה נפשי מתי אבא ואראה פני אלהים הפנים שלו שהוא שם הנ"ל שיוצא מר"ת "כי "טובים "דודיך "מיין שנתגלה הטוב הגנוז עכ"ל. ולפ"ד גם הקפיטל מורה על ימי הספירה שהוא קפיטל מ"ב שבו ניתקן שם מ"ב של אנא בכח וכו' והנה איתא בזוה"ק בר"מ פ' בהעלותך בד"ה פקודא שלשים וז"ל כיון דכנסת ישראל מתעטרא בעטרהא בניסן לא איתעדיאת כתרא ועטרהא מינה תלתין יומין וכל אינון תלתין יומין וכו' מאן דבעי למחמי למטרוניתא יכול למחמי כרוזא כריז כל מאן דלא יכול למחמי למטרוניתא ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעי אימתי כרוזא כריז בארבעה עשר לירחא תנינא דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחן מכאן ולהלאה תרעי ינעלון עכ"ל. וצריך הענין ביאור מפני מה שני שבועות קודם חג הקדום הבא ינעלון תרעי ואדרבא כל אשר יקרב הזמן לקדושת החג מהראוי שיפתחו השערים למיחמי

למטרוניתא אלא די"ל שכיון דאמרו רז"ל שואלין ודורשין לפחות ב' שבועות קודם י"ט מענינו של יום מסתמא הכלה העליונה מתקשטת בקישוטי' בימים הללו ולכן ניחא נעילת שערים בזמן ההוא כי אין רשות לאדם ליכנס ולא דרך ארץ הוא וכמ"ש בזוה"ק (בפ' פקודי בד"ה ויביאו את המשכן אל משה) על פסוק ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד וגו' וכבוד ה' מלא את המשכן וגו' ע"ש. ואפשר עוד לומר הגם דננעלין התרעין כי מבשרי אחזה אלוה שאין מדרך ארץ להסתכל בשעת הקישוטין מ"מ כשהצדיק מקטין א"ע והוא בעיני עצמו אפס ואין בהחלט מחשבתו וקטן בעיני עצמו יש לו רשות ליכנס גם בימים הללו כי מבשרי אחזה כי לפני הקטן אין בושה לעשות שום דבר ואדרבא דרך האם להניק לולד ולקשט א"ע וכן הענין כשמקטין האדם א"ע אז כל השערים פתוחין. וזה הענין נרמז בפסוק אל"ה אזכרה כשאני בא ליום ששה ושלשים בעומר שהוא גימ' אל"ה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אז ננעלו השערים ואיך אעבור בס"ך ב' סך ב' רומז לב' שבועות אלו שאז ימי קטנות כנודע ואז אני צריך להשפיל עצמי ולהקטין ואז אני בסוד אדד"ם צירוף א"ם ד"ד בסוד היניקה ואז הצירוף אמג"ל שהאם מגלה א"ע לפני בנה בתכשיטי' ועיין בכתבי האר"י והבן (ע"כ):

פ"ב

אני אמרתי אלהים אתם כו' אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפולו. קומה אלהים שפטה הארץ כו'. הנה איתא במד' מבו"ד אין קורין אחר בשמו אבל הקב"ה קורא את ישראל בשמו שנא' אני אמרתי אלהים אתם. ואע"פ שכתוב אח"כ אכן כאדם תמותון כו' משמע שבאמת לא נקראו בשמו. אבל באמת י"ל בפירושו של הפסוק אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם. מפני מה. ומפרש הפסוק אכן כאדם תמותון שיש לכם יצה"ר שמפיל אתכם לידי חמדות ותאות גשמיות וזה נק' מיתה שנופל ממדרגתו כמ"ש כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך. ופירש"י שירדו מנכסיהם. ואתם לוחמים כנגד היצה"ר ומנצחים אותו. לזה אמרתי אלהים אתם. וזהו קומה אלהים כשמקימין הישראל הנק' אלהים ועובדין את ה' בכל לבם. אז שפטה הארץ. צדיק גוזר והקב"ה מקיים ומשפיע להם בני חיי ומזוני אמן נצח סלה:

קמ"ה

קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת רמז במלת באמ"ת צירוף א"ב א"ם אמ"ת ב"ת כי כל אלה הם באותיות בתיבת באמת דהיינו שצריך לקרא להבורא ב"ה דרך ארבע עולמות אבא ואימא באצילות ז"א הוא הנק' אמת כי אמ"ת עולה במ"ק מ"ה כנודע ובת

היא המלכות ואז קרוב ה' לקוראיו ועיין בזוהר הקדוש אחר האידרא זוטא שכתב שם על זה הפסוק דהוא שלימו דכולא:

נחמיה

(נחמי' ט')

וכרות עמו הברית לתת את ארץ הכנעני והחתי והאמורי והפריזי והיבוסי והגרגשי לתת לזרעו. לכאורה מלת לתת שפת יתר הוא והל' כפול דכבר כתיב לתת ברישא דקרא. וי"ל ע"פ פי' רש"י בפ' כי תשא למה לא נכתב שם הגרגשי בין האומות הכתובים שם. ותירץ דהגרגשי פנה מעצמו וילך לו ע"ש. ונודע הדבר דגם הגרגשי צריך לתיקון רק דמסתמא תיקונו יהיה לעתיד לכן אפשר לומר דה"פ דקרא וכרות עמו הברית לתת את ארץ הכנעני עד היבוסי אבל הגרגשי לתת לזרעו דהיינו לעתיד לבא כנ"ל:

ויש עוד לומר כדאיתא בגמ' א"י מוחזקת היא ע"ש. ויש לומר דהבטיח הקב"ה לאאע"ה שבזכותו כדאי לתת ארץ הכנעני וגו' לזרעו. ואף גם הבטיחו שיהי' זרעו והיוצאים מחלציו ראוים במעשיהם ג"כ לרשת את הארץ וזהו וכרות עמו הברית לתת את ארץ וגו' עמו דייקא בזכותו ומעשיו וגם לתת לזרעו שיהיו הם הראוים לכך מצד מעשיהם:

חגיגה

(חגיגה דף ט"ו ע"א)

זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם. וצריך להבין מהות התשלומין מדוע יזכה הצדיק בחלק חבירו. ומדוע ילקה הרשע בחלק חבירו הלא כתיב כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולא יותר. אמנם נקדים מאמר מורנו החסיד הקדוש ז"ל שאמר כשהצדיק מוכיח לרשע ורוצה להחזירו בתשובה א"א שלא יטמא הרשע במחשבתו להצדיק באיזה הרהור קטן באפס מה. וזה היא מחמת התקשרותם באותה שעה שרוצה הצדיק להחזיר הרשע ולקשר בעצמו. והענין נמשל לאדם המטאטא את הרחוב המלולכך מזבל הגם שישמור את בגדיו מאוד לא יחדל מלכלוך וכתם קטן באפס מה והוא מסוג הנמנע. וכן הדבר הזה בדקות ורחניות וכמ"ש לעיל פי' הכתוב טוב מעט לצדיק מה שהטוב הוא בבחי' מעט להצדיק הוא מהמון וכו' שהם גורמים להתיש כח הקדושה ע"י רשעתם ומחשבותם עכ"ל. והנה בוודאי אם הצדיק מתכוון (.) להוכיח את הרשע. בוודאי שאינו נענש על ההרהור שבא לו שנכתם מעונות הרשע כי כלפי שמיא גליא שאינו רוצה בזה כ"א הרשע מחטיאו בהתקשרותו ועתה נדבר מדרך הכסילים והרשעים הגם ששומע איזה תוכחת מוסר מהצדיק ולבו ימס בקרבו מדברי הצדיק ובודאי מתחרט עכ"פ באפס מה על עונותיו כי דברים היוצאים

מן הלב נכנסין ללב ואח"כ חוזר לאיסורו וחטאיו ואולתו לא תסור ממנו. ויש רשעים התוהים על הראשונות ושונא את החכם על תוכחתו כי נשבר לבו בקרבו רגע מחמת דברים שקשים כגידין ששמע ממנו. וא"כ בודאי הרשע הזה אינו מקבל שכר על הרהור תשובה שהרהר בעת שמעו תוכחת מוסר מהצדיק כי לא רצה בזה ובפרט כשתוהא על הראשונות ואז המשפט כנוגה יצא ששכר הרהור עבירה הנ"ל שעבר על הצדיק בשעת תוכחתו לרשע על ראש רשע יחול. ובהיפך שכר הרהור תשובה שעשה הרשע בע"כ נוטל הצדיק. נמצא פי' הגמ' שזה שלא זכה נוטל חלקו וחלק חבירו. שהוא הצדיק שנעש' חבירו והתקשר עמו בתוכחה כנ"ל ועבר עליו איזה הרהור עבירה והוא משל הרשע נמצא ששייך לרשע. אבל זכה שהוא הצדיק נוטל חלקו וחלק חבירו שהרהר בתשובה כי זה חלק הצדיק וקדושתו וכלפי שמיא גליא:

תענית

אמרו חז"ל. לעולם יראה אדם עצמו כאלו קדוש שרוי בקרבו וכו' ע"ש רמזו בזה כי כתיב כמראה האדם עליו מלמעלה והוא הנהגה שהבורא ית' מגביל כבודו להתנהג כפי מעשינו ולקבל תענוג מעבודתינו ונק' אד"ם על שמינו וגבוה מעל גבוה הוא עלמא אריכא כנודע ואסור להפריד ולחלק ח"ו בין שניהם כידוע זה מהזוה"ק. וזה רמזו חז"ל לעולם יראה אד"ם עצמו כאלי קדו"ש שרוי בקרבו הוא קדוש דלעילא שבו ת"י נימין כמספר קדו"ש. וזה שכתוב צנצנת אחת מלא העומר מן. כי העומר פי' מדה והוא הנהגת מדה במדה וצריך להמשיך בתוכו ת"י נימין של קדו"ש הנ"ל וזה מלא עמר שהוא מילואו של אותיות עמ"ר שהם עי"ן מ"ם רי"ש שהמילוי בלבד עולה ת"י והוא ממלא אותו. וכן טל ילין בקציר שהנהגת האדם נק' קציר וזעיר וצריך להמשיך בו הטל שהוא הטלא דבדולחא. וכן יש לכוון בברכת שים שלום בנסח ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך כי באור פניך. רומז ג"כ לענין הזה להמשיך אור פנים דלעילא באור פנים דלתתא בסוד הבאת שלום בין איש לרעהו. ובסוד ישר יחזו פנימו כנז' בזוה"ק כי באו"ר פני"ך ב' תיבות אלו עולים ע"ה ש"ע להמשיך אור הפנים דלעילא לאור פנים דלתתא. לכן הנוסח לומר שני פעמים באור פניך כי באור פניך. והנה באו"ר פני"ך עם שמונה האותיות והכולל עולה שע"ח נהורין שעולה מלבו"ש אותיות בשלו"ם וכשמאיר פנים בפנים אז עולה המספר ב"פ ש"ע תש"ם בסוד והאדמה לא תש"ם ע"י המשך האורות הללו. ועם שמונה האותיות שמצטרף בשע"ח נהורין עולה בגי' תשמ"ח ורמזו הפייט באמרו תשמח לוי ביום שמחתך. שמאיר להנהגה הנק' אדם ומחובר לשלמעלה ונק' לוי ע"ש חבור ודבוק והיא משמחו ע"י הארה הנמשכת. וזה סגולה להמשיך שמחה לאדם. וכשמצטרף ב"פ

שע"ח עולה שנו"ת והוא רמוז בכתוב וירבו לך שנות חיים. והבן הענין כי עמוק הוא. (עוד שם):

ר' חנינא ב"ד הוה קאזיל באורחא אתא מיטרא. אמר כ"ע בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא. כי אתא לביתי' אמר כ"ע בצער וחנינא בנחת אתא מיטרא. והוא תמוה בשלמא מאי שאמר שנית בביתו ניחא כדרך הצדיקים שדרכם להתפלל עבור כללות ישראל ולמסור נפשם ומאודם ולהצטער בעצמם כשהם רואים נפשם בטובה וכללות ישראל בצער. אבל מה שאמר רחב"ד בהיותו על הדרך וירדו גשמי ברכה. לכאורה אין זה משנת חסידים לעכב ההשפעה עבור צער עצמו בפרט רחב"ד שהיה די לו בקב חרובין ולא הסתכל מימיו על עצמו. ונראה לבאר ע"פ דברי הריב"ש ז"ל שאמר פי' הגמ' יצאה ב"ק ואמרה כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש. דהצדיק הוא כמו שביל וצנור הממשיך נוזלים כן הוא ע"י מעשיו הקדושים ממשיך השפעות טובות לעולם וכמו שהצנור אינו נהנה במה שעובר עליו. כן הצדיק אין רצונו וחפצו כ"א להשפיע לכל באי עולם. וזהו הב"ק כל העולם ניזון בשבי"ל. פי' בצנור שעושה חנינא בני והוא כמו השביל וצנור. שאין חפץ בטובת עצמו ומסתפק במיעוט ודי לו בקב חרובין וכו'. ודפח"ח: ולפי"ז ניחא גם מה שיש לדקדק שאמרו אמר חנינא בצער וכן חנינא בנחת ולא נאמר בלשון תפלה שהתפלל. אכן פי' הענין כאשר הלך בדרך וירדו הגשמים ונצטער ע"י ההשפעה אז הרגיש בעצמו שהגשמים לא היו גשמי נדבה וברכה שהרי ידע ע"פ ב"ק שהוא השביל והצנור של ההשפעה. ולזה תמה ואמר מה זאת ואיך אפשר שיהיו גשמי ברכה וכ"ע בנחת הלא חנינא בצער ואין בכחי להמשיך שפע לשמחם ולעשות להם נחת. וע"י אמירתו ותמיהתו באמת פסק מיטרא. אבל כשבא לביתו ומצא א"ע בנחת תמה להיפך כלומר איך כ"ע בצער ואני בנחת וכשהצנור בנחת מדוע לא תרד ההשפעה כדרכה לשמח את הבריות. ולכן אתא מיטרא גשמי ברכה לשמחם:

כתובות

בתולה נשאת ליום הרביעי. שפעמיים בשבת ב"ד יושבין בעיירות בב' וה' כו'. אמר ר' שמואל בר יצחק לא שנו אלא מתקנת עזרא ואילך אבל קודם תקנת עזרא אשה נשאת בכל יום. ופריך מאי דהוה הוה. ומשני ה"ק אי איכא בתי דינין דקביעי האידנא כקודם תקנת עזרא אשה נשאת בכל יום. נ"ל לבאר כוונת פנימית הענין. דהנה ביום הרביעי נבראו המאורות ברקיע השמים השמש והירח ודוגמתם. וידוע מאמר הזוה"ק מארת חסר כתיב ע"ש. דהיינו שהלבנה חסירה ואין לה אור מעצמה רק מה שמקבלת מהשמש.

והם דוגמת איש ואשה כי מה שקנתה אשה קנה בעלה. ואפשר שכיוונו רז"ל במ"ש בתולה נשאת ליום הרביעי. כדי לעשות היחוד והזיווג ביום הרביעי כדי לבשר ללבנה כי יבא יומה ותהיה אור הלבנה כאור החמה ביחוד עליון. ולכן אמר רשב"י הנ"ל לא שנו שאנו עושין היחוד ביום רביעי אלא מתקנת עזרא ואילך. רומז שזו ההנהגה היא בעולמות שבעת ימי המעשה אחר התיקון שהמלכות בסוד זכה נעשה לו עז"ר וזה רמוז בתקנת עזר"א שבתי דינין יושבין בב' וה' כי ההנהגה בשבעת ימי המעשה ב' ה' הם כנגד ספי' גבורה והוד. ולכן ב"ד יושבין בהם. ואז אשה נשאת ברביעי כנ"ל. אבל קודם תקנת עזרא שהוא בעולמות הגבוהים דשריין כחדא בסוד אכלו רעים דלעילא. אשה נשאת בכל יום בזיווג תדירא. כי היחוד שם תמיד בלי הפסק וביטול. ופריך מאי דהוה הוה כיון שאין נפקותא לדידן ואנחנו מתנהגים העיקר לעשות תיקונים בין ו"ח. ומשני ה"ק איכא בתי דינין דקביעי כקודם תקנת עזרא. אשה נשאת בכל יום. פי' שרומז לעתיד שיהיה ה' אחד ושמו אחד ויעלו העולמות ויהיה זיווג תדירא אפי' בין **וה** כמו בשם **יה** ואז יהיה השם ה' **יהיה** כמ"ש האריז"ל ואז אשה נשאת בכל יום והבן:

זבחים

בני אחתי' דר"ט הוו יתבי קמיה דר"ט פתח ואמר ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני (פירש"י מילתא בעלמא הוא דקאמר להם כדי לפתוח פיהם) אמרו לי' קטורה כתיב קרי עליהם בני קטורה ע"ש. והענין מוקשה. ונראה לומר ע"פ מה שקבלנו מאדמו"ר נבג"מ כי לפעמים הצדיק מקושר במחשבתו בעולמות עליונים ואי אפשר לו לפתוח פיו בדבר הלכה לתלמידיו ולרדת ממדרגתו אליהם לכן צריכים הם לעשות הכנה ופתח הצנור בשאלותם או באיזה ענין כמו שמצינו בזוה"ק פ' אחרי שישבו החברייא עם רשב"י ור' אלעזר בנו ושבחו אותם בפניהם וכן בכמה מקומות אשר לכאורה אינו מובן ענין הקילוס והשבח בפניהם כי בוודאי לא רצו בזה אלו הקדושים. אע"כ שרשב"י עם בנו היו מקושרים בעבותות אהבה למעלה למעלה. וא"א להם להשתלשל רק ע"י חיבת החברים נעשה הכנה והמשכה למדרגה נמוכה ממדרגתם עד שפתחו פיהם בד"ת ודפח"ח. וכן יש לומר בנ"ד דאפשר שר"ט הרגי' בעצמו מחמת דביקותו והתקשרותו א"א לו לרדת ממדרגתו ולומר להם דברי תורה לכן פתח להם ויקח אשה ושמה יוחני. והגם שנדפס באות **ח**' אינו ניכר המבטא ובודאי כיון למלת יוכני באות **כ**' או אפשר שנפל טעות בדפוס וצ"ל יוכני שהוא לשון הכנה שרמז להם שצריכין להכין לו באיזה ענין שיפתח להם שפת אמת. וכמו שפירש"י כדי לפתוח פיהם והם לא הרגישו בדבר ואמרו לו

קטורה כתיב. אז קרי עליהם בני קטורה. כלומר אמרתי זאת מחמת קטורא לשון קשר שאני מקושר למעלה למעלה:

ביאור תפילה

הנה אנו אומרים בקדושה דעמידה ובדברי קדשך כתיב לאמר ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון וגו'. ולכאורה אינו מובן היכן מצינו בדברי קדשך הם זמירות דוד המלך ע"ה כתוב לאמר שיאמרו זה אצל סדר קדושה. כי הוא רק כתוב שם בסוף הללי נפשי את ה' וגו'. אלא י"ל ע"פ מה דאיתא בספר מעין החכמה הנדפס עם ס' פירקי היכלות. שבשעת אמירת הקדושה למעלה והחיות והאופנים מתנשאים ואומרים קדוש וברוך. אף הקב"ה ישתבח שמו מסכים עמהם ואומר ימלוך ה' לעולם וכו' ע"ש. ולהבין הענין קצת דרך משל נאמר כדרך החתן וכלה כשמתיחדים בחדר מדרך הכלה לברך לחתן ולומר לו תזכה לאורך ימים ולהתיחד באהבה מעתה ועד עולם. ולפעמים שהכלה איננה משכלת כ"כ מדרך החתן ללמד אותה הברכה. כלומר ברכני בברכה שאזכה לשבת עמך לעולמים. ומבשרי אחזה כביכול שלכן מסכים ואומר ימלוך ה' דהיינו שמלמד הקב"ה להמקדישים שמו בקודש שיברכוהו כמאמר ישמעאל בני ברכני וכן יברכו אותו שימלוך לעולם לדור ודור. והנה מי הוא זה המפענח נעלמים ומגלה הצפון דברי הקב"ה שאומר ליונתו תמתו אלו דברי חיבה בשעת היחוד אין זה אלא דוד המלך ע"ה דהוה בדחנא דמלכא כמ"ש בזוה"ק ומדרך הבדחן שמתחבא לשמוע דברי החתן והכלה בשעת היחוד. ומבשרי אחזה למעלה. ולכן אמרו. ובדברי קדשך כתוב לאמר ימלוך ה'. שע"י דוד המלך בודאי נתגלה הענין שיאמרו ימלוך ה'. דהוא בדחנא דמלכא וגילה דברי היחוד שלימד החתן לאהובתו שתאמר לפניו. והבן:

אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה. לכאורה כיון שאדם הוא לשון מדרגה גבוה. ואנוש פחות ממנו. צריכים להבין מה זה שאנו אומרים דעת שהוא פחות ממדרגת בינה ואעפ"כ הדעת לאדם והבינה לאנוש. והנה האר"י ז"ל כתב כדרכו הקדושה בסידור ובכוונת יע"ש. ולהבין דבריו קצת נאמר כי האדם הוא בודאי במדרגה היותר גדולה כשירצה להשפיע לאחר אי אפשר שישפיע לו כל דעתו כי א"א להמקבל לקבל כי מסתמא אחרי שהוא מקבל הוא פחות ממנו. וא"כ הגם שהאדם מחכים ומתבונן שכליות ראמות ונשגבות צ"ל לו איזה בחי' הנק' דעת לשלשל דרך הדעת חכמתו להמקבל ואז אצל המקבל נק' בינה ובחי' גדולה הגם שזה בחי' קטנה אצל המשפיע. וז"ש אתה חונן לאדם דעת ועי"ז הוא מלמד לאנוש בינה ועיין בסידור האר"י ז"ל והבן הענין:

אגלה לך איזה רמז בברכת רפאנו בשמ"ע. "רפאנו "ה' "ונרפא ר"ת רי"ו מספרו ג"פ חס"ד. "הושיענו "ונושעה "כי "תהלתנו "אתה ר"ת גימ' תב"ל. גימ' ששה פעמים חס"ד. ובחתימת הברכה "רופא "חולי "עמו "ישראל ר"ת גימ' רפ"ח ד"פ חס"ד. ס"ה י"ג פעמים חס"ד שהם הי"ג מכילין דרחמי שמשם אנו ממשיכין הרפואה. כי "אל "מלך "רופא "נאמן ר"ת אמ"רן נוטריקון "אוריאל "רפאל "מיכאל "נוריאל בסוד מרכבת אר"גמן. והמלאך גבריאל נרמז בר"ת "והעלה "רפואה "שלימה ר"ת שור שהוא סוד הגבורה שבמרכבה ומלת שו"ר נמתק במספרו אב"ג ית"ץ שהוא חסד. או ר"ת "ושמע "צעקתינו "יודע "תעלומות והנה הרופאים הסכימו על חודש אייר לסגולה לרפואה. והגם שהם מונין לחדשים בודאי נשתלשל הענין מחכמת ישראל שרומז כי אייר בגימ' א"רך שמשם בא הרפואה ע"ש ארוכה ומרפא. וגם מ"ש בגמרא בריש כל אסוון אנא חמר וכמה רופאים הסכימו לסגולת היין לרפואה: וסודו כי "הגפן ידוע מספרו מכתבי האריז"ל הוי' באהי' הוי' באדנ"י שהוא מורה על יחודא עילאה ותתאה. והנה משרע"ה המשיך הרפואה משם באמרו א"ל נ"א ר"פא נ"א ל"ה התיבות מספרם "רפאל "הגפן שהוא המלאך הממונה על הרפואה ושמות הנ"ל שמספרם "הגפן מסוגלים לרפואה. לכן אמרו בריש כל אסוון אנא חמר:

הלכות תפילה

(בש"ע א"ח סי' נ"ה סעיף י"ג)

צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד וש"ץ עמהם כו' דהנה איתא בזוה"ק בפסוק ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו. ע"ש. פי' הענין כי העיטוף לכל התפלות הוא תפלת העני ותרעומין דמסכנא דהוא תביר לבא. וכתיב זבחי אלהים רוח נשברה. לכן עיקר הענין לתפלה לעמוד בלב נשבר ונדכה על חורבן היכלו ועל פיזור בניו. ולא נשאר שום עבודה לה' רק עבודה שבלב זו תפלה. ולהעלות וליחד השכינה עם דודה. וזה דכתיב תפלה לעני כי יעטוף. אם התפלה בשביל כי עני הוא כביכול ובחי' דל משכינת עוזו. כי יעטוף. אז התפלה הזאת היא עטיפה ושמל' לכל התפלות. משא"כ הנכנס בבהכ"נ לבקש צרכיו בני חיי ומזוני. הגם שזה ג"כ מאמין באמתת יכלתו וגדולת אדונינו ורב כח להשפיע לו כל טובה. מ"מ עיקר כוונת התפלה הוא שלא לשם יוצרו. רק כמי שנושה בו וצווחין ואמרין הב לנא חיי הב לנא מזונא והוא כאשר יבא האדם הנושה ברעהו לקחת העבוט. וכתיב לא תשכב בעבוטו. כלומר מי שהולך לעבוט עבוטו אינו בכלל היחוד המכונה בלשון שכיבה וזווג כנ"י עם דודה. ועליו נאמר בחוץ תעמוד כלומר א"א לאדם כזה להשיג פנימיות המלכות רק לעמוד בחוץ. והאיש הוא כביכול יוצא אליך העבוט

החוצה כלומר ההשפעה באמת ישפיע לך אבל לחוץ ולא בפנים. והנה אם עשרה בני אדם מתאספים יחד לבהכ"נ להתפלל והם מבקשים צרכי עצמם הגם שהם בבית אחד נק' מפוזרים כי כל אחד פונה במחשבתו כרצונו זה לכרמו וזה לזיתו ולהתפלל על חייו. וזה להתפלל על בניו ושאר ענינים. אבל עיקר ענין התפלה אינו כן רק שיהיו כל העשרה במקום אחד. לכוון לשם יחודו של עולם שיהי' הוא אחד ושמו אחד ותגלה ותראה מלכותו עלינו בזמן קרוב. וש"ץ עמהם. ואז יתקיים בהם הרמז שרמז שלמה המע"ה על הש"ץ ואתה תשמע הש"מים וגו' כי שמי"ם בגימ' ש"ץ כי ע"י הסרסור עוברים התפלות אל מלכו של עולם. כי עיקר התפלה הוא להשלים מלכותו. וכעין שאמרתי ברמז על מאמר חז"ל בפסוק וארבעה כנפים לאחת להם שראה יחזקאל. משא"כ ישעיהו ראה ששה כנפים בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף. ואמרו רז"ל כי יחזקאל ראה אותם אחר החורבן ואז נגרע ונחסר מהם שני כנפים שהם לכיסוי רגליהם ע"ש במדרש. והנה בזוה"ק נאמר רמז על ששה תיבות "ברוך "שם "כבוד "מלכותו "לעולם "ועד שהם הגדפין ע"ש. רצונו לומר כי הר"ת של זה הפסוק הם אותיות בשלומ"ך שהם כמו כנפים להשם הנכבד. כמו **בָּה שֶׁה לַּה וַה מֶּה כַּה** והם נטפלין לשם מלפניו דהיינו שבהם פורחים להגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים ולהעיד על שלימותו כי הוא שלם במלכותו וזה בשלומ"ך. והיינו בזמן שבהמ"ק הי' קיים היתה המלכות בשלימות. לכן הי' להם שש כנפים כמנין אותיות בשלומך. משא"כ כשנחרב מכון הר ציון וגלה יקרנו ונעלמה כבוד מלכותו ולא נראה בעליל לכן ראם יחזקאל בארבע כנפים שנחסר להם שתי האמצעים בשתים יכסה רגליו שהם נגד תיבות "כבוד "מלכותו בפסוק ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. כי כבוד מלכותו נסתרה ונעלמה מעיני כל חי לעת עתה. ונשאר להם ארבעה כנפים נגד תיבות "ברוך "שם "לעולם "ועד ר"ת בש"לו. כי בזמן החורבן אשר אין ממשלתו נראית וניכרת על העולם כולו. רק בשמים הכין כסאו ובלב השרידים אשר ה' קורא בם. ועיקר גבורת המלכות הוא להראות כבוד מלכותו ולמשול בכל. והיינו בזמן שבהמ"ק הי' קיים שאז באו כל האומות והשתחוו להיכל ה' שאפי' מלכת שבא בימי שלמה נכנעה לפני מלכות שמים. אבל עתה מעידים כי הוא מושל בשלו כלו' במה שהוא שלו והמל' שמים אינה בשלימות עד שירחם ה' ונגלה כבוד ה' ואז אליך גוים יבואו מאפסי ארץ ויתנו לך כתר מלוכה ויהיה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

תקנו להזכיר מדת לילה ביום כדי להוציא מלב האפיקורסים שאומרים מי שברא אור לא ברא חושך. ביאור הענין דוגמא לדבר מצינו זמנים ומועדים הנ' בעליל בהם גילוי

אלהות כמו יומי ניסן אייר סיון והם נק' בחי' יום והבוקר אור. ויש זמן כמו תמוז ואב עד אחר תשעה בו או עד חמשה עשר. וכן טבת ושבט עד חמשה עשר בו הם בחי' חושך ולילה שאלהות באיתכסיא כי לא ניכר גדולת האדון. מפני שבימים האלו החריבו בית תפארתינו. וכמה דברים אירעו בהם לאבותינו וכנודע מזוה"ק סוד ימים האלו. והנה זאת דעת האפיקורסים ושוטים שמדמים בלבם כי יש חילוק ופירוד באלהותו ית"ש ח"ו בין הזמנים הללו. וזה הענין מי שברא אור לא ברא חושך. אבל מי חכם ויבן את זאת כי הכל מורה על אחדותו הפשוט ואין דבר נעלם ממנו והבורא ב"ה צפה והביט מראשית הבריאה עד אחריתו וסידר הכל ברצון הפשוט מה שאין לעמוד על מחקר יסוד ושורש הענין כי גבהו מחשבותיו ממחשבותינו. ולא היה שמחה כיום שנבראו בו שמים וארץ כדאיתא במד'. ואע"פ שרומז במקרא מלא על ארבע גליות בפסיק והארץ היתה תוה"ו ובוה"ו וחש"ך על פני תהו"ם. וגם ורוח אלהים מרחפת היא סוד רוחו של משיח כנודע מס"ק. והכל ברצונו הפשוט וכמ"ש בביאור הענין קצת בחיבורים אחרים ע"ש. לכן יש ליזהר שלא להתרשל ח"ו מעבוד ה' ע"פ טפשות היצה"ר לאמר הנה העתים הללו אין דעתי צלולה בהם לעבוד ה' כי הם ימי קטנות המוחין. אדרבה יתחזק א"ע בכל יכלתו לשבר המסך המבדיל ולקרב אל משכן ה'. כמ"ש כבר ע"פ מה שראינו הנהגה אחת ממלך תקיף וחכם שלא הי' נלחם כל ימיו עם אויביו בארצו ולא נתנם לעבור בגבולו כי אמר פן ישחיתו את גבולי אבל אזר כגבור בגבורה ויצא ונלחם במדינת שונאיו. וכן יש לקחת מזה מוסר השכל בעבודת הש"י כי אין נפלא להיות עובד כיון שהוא במוחין דגדלות ולעורר מלחמה כי אז העת מוכן להקדיש יוצרנו בשמחה ובששון. משא"כ בימי הרעה הנמוכים בשנה ושורה בהם הקטנות אז יצא כל אדם כברק חצו להכות באגרוף רשע וללחום מלחמות ה' ולהסיר כל המסכים וכל מיני השחרות עד אשר יצא כנוגה צדקו והבא לטהר מסייעין לו. וכן אמר דהמע"ה תהילים ס"ג בהיותו במדבר יהודה בעת צרה בברחו מפני שאול. אלהים אלי אתה אשחרך אפילו שעבר עליו מה שעבר והיה עת שחרות וחושך נגד עיניו אעפ"כ שיחר פני ה' ולא עזבו. ואמר צמאה לך נפשי וגו'. כן בקודש חזיתיך פי' שהיה מתפשט מכל צרותיו וכל פגעיו בצימאון נפשו אל ה' עד אשר הרגיש בעצמו כי התלהב וחשקו לה' קדחה בקרבו כמו היותו בימי מועד וימים הקדושים. ולכן אמר כן בקודש חזיתיך פי' כי שמח בעצמו שלא הרגיש בצערו מחמת הדביקות ונעשה בר לבב כמו בקודש דהיינו בימים הקדושים והשראת מוחין דגדלות וכ"ז בא לו מחמת דביקותו בה' תמיד וכלות הנפש אליו. וכמו שאמר ואני קרבת אלהים לי טוב וגו'. ועפי"ז יובן ג"כ מה שאמר בתהלים קל"ט פליאה דעת ממני נשגבה וגו' אנה

אלך מרוחך ואנה וגו'. דלכאורה קשה על הענין שחשב כי אי אפשר להסתר מפני בורא עולם ומלואו. בשלמא אם ח"ו רצה להסתיר א"ע ניחא דקאמר דא"א לגמור העצה. אבל מצינו להיפך שכל חשקו ותאותו היתה לדבק בה' ולעמוד לפניו לנצח א"כ מה צורך החשבון הזה הלא אם גם ח"ו היה איזה מקום בעולם להסתיר א"ע מפני ה' בוודאי הי' דהמע"ה רודף ומבקש ה' ומגלה א"ע בכל אופן לפני כבוד ה'. אכן י"ל כך דהנה דרך בנ"א הרחוקים מגבול ה' ומסיעים א"ע לדבר אחר ממילא רחוק מכליותיהם האמונה שיש אפשרי בבשר ודם לעמוד לפני ממ"ה הקב"ה כי הוא לא נסה עדיין בזה. ולהיפך מי הקרב אל משכן ה' ותמיד מפלס מעגלותיו מעגלי צדק ומטהר לבו לפני ה'. נפלא בעיניו והוא תוהה ומשתאה על העוזבים את ה' איכה השמן לב העם ואזניו הכבד ועיניו השע לסור מאחרי ה' ולא להביט כי מלא כה"כ ולית אתר פנוי מיני'. וכן דהמע"ה בקדושתו ודביקותו אמר כן פליאה דעת דהיינו מה שנבדל השכל והדעת מעם ה' ממני נשגבה לא אוכל לה פי' לא אוכל להבין כיצד הדעת פליאה מופלא ומובדל ממך כי אין מקום פנוי ממך שמים וארץ אור וחושך גם בבטן אמי כנזכר שם לכן אחכמה והיא רחוקה איך יש אפשרות בעולם לסור מהדביקות כי שורת הדין נותן להיות דבק בך לעולמי עד כמ"ש החכם איה אמצאך ואיה לא אמצאך:

(שם ס"ק ב')

כתב המג"א בשם ספר הקנה. קדושה דיוצר יאמר דוקא מיושב. ונר' לומר הטעם עפ"י דרכינו כי הקדושה דיוצר היא רק סיפור הדברים כנז' שם סעיף ג' דהיינו שאנו מספרים סדר המלאכים ומשרתים המקדישים שמו ואנחנו מקבלים מקדושת סיפור דברים אלו להקדיש ג"כ ליוצרנו לכן אנחנו בסוד מקבל ונק' כמו נוקבא לגבי דכורא וכל מילי דעלמא דנוק' בישיבה כנודע. אבל הקדושה שאנו אומרים נקדישך כנועם שיח סוד שרפי קודש. או בנוסח כשם שמקדישים בשמי מרום שאז אנחנו עולים ע"י ק"ש וש"ע ונכללים בכלל המלאכים ואנו מקדישים ליוצרנו כמותם ואז אנחנו דבקים בה' בלי שום אמצעי. ואז גם אנחנו נק' בחי' דכורא ולכן אנחנו אומרים הקדושה בעמידה כי מילי דעלמא דדכורא בעמידה כנודע:

אגרת הקודש

(מכתב שכתב המחבר הר"המ זצ"ל להרה"מ זצ"ל מפרשסוח"א)

(ונראה שזה כתב המחבר הק' זצ"ל בימי חורפו כשהיה בן כ"ח שנה):

אברהם בארץ הנגב. יושב בשבת התחכמונים. כל פינות אליו פונים. ומפנים פני פני. גמר אומר לדור ודור ודורשיו. יזכה לבנין לעולם ישב. ובגוים לא יתחשב. ה"ה כבוד מחותני ואו"נ האלוף התורני והרבני המופלא והמופלג. רב תנא ופליג מלא מים התלמוד. כעל שמוריו שומר ושוקד. התורני והרבני המפורסי' בשבחי שבחים כ"ש מפארים מוה' אברהם נ"י ותופיע:

גי"ה הגיעני במכתב לאחר ושמחתי כמוצא שלל רב. והנה מצאתי שם טעמו ונימוקו עמו בענין הקושיא שהקשה לר"ש דסבר דנשים חייבות בציצית וא"כ ליכא למילף מכלאים בציצית כ"א עשה השוה בכל. א"כ למה לי תיראו. דא"נ דנשים פטורות מכיכוד א"כ למה לי ההיקש דכיבוד למקדש: עיינתי בקושיא זו. ולא הבנתי. דבאמת אם לא יהא כתיב תיראו אנו נהיו למדים דמדאיצטריך ההיקש. דבאמת אף עשה דשאינו שוה בכל נמי דחי לא תעשה: עוד ענין אחר דאי לא כתיב תיראו נאמר דנקיש שמירה לזכירה ויפטרו נשים משמירת שבת וא"כ יהיו שווים כולם לטובה באין שוות בכל. וזה יהיה כי היכי דלקיים מקרא דאיש כתיב אבל אשה במורא לא מיחייבא: עוד השיב לי תלמיד אחד. דאי לאו תיראו ה"א דההיקש הוא דמאי שבת נשים איתניהו בשמירה אף מורא כן. לכן כתיב תיראו. ואז ההיקש הוא ע"כ לענין שלא יהי' כיבוד דוחה שבת: כ"ז העליתי בלימוד התלמידים: ואגב אורחא אודיענו מה שנתחדש אצלי דבר באות' רש"י דכתב מקודם תירוץ דתיראו והדר כתב מה דבכיבוד כתב להיפך. והיה נראה לי לומר. דר"ל בל"ז (ה"א) דאביו ואמו שקולין כמו משה ואהרן. אבל עתה דאמר אלא איש דסיפק בידו לעשות ואשה רשות אחרים עלי' וא"כ אתה ואמך חייבים וא"כ למה כתב כאן אמו קודם וק"ל:

ואודות החילוק. אף שעתה הוא לאחר זמן מ"מ דבר שהוא בעתו הוא מה שהוא טוב. אך בבקשה שלא יאבד אותו כי מחמת טרדות עבודת הקודש המוטל עלי לא כתבתי אותו עוד הפעם בכן יראה שלא אשכח ממני דבר ממשנתי:

ואגב אורחא אודיענו עוד במה שאני עוסק בה כעת במס' שבועות בעיון נמרץ ואבאר לו בהלכה דמראות נגעים ד' שיטות. במה שהעליתי לפום ריהטא דשמעתין. שיטת רש"י הוא דלר"ע ספחת כל שהוא במשמע וחד דרגא לא מיקרי כ"ש. ולפ"ז מוכרח דקרום הוא תולדה וסיד נשאר ממילא ג"כ אצל שאת אלא דלאו תולדה דידי' מיקרי דהא לא כתיב רק חד ספחת. וא"כ קושית המקשה דמקשה א"ה קאי לר"ע אף לפי האמת דהמקשן הי' סבר דבחד מחתא מחתינהו ומדלא מצרף רק מעלה א' וא"כ קרום בהדי מאן ניצטרף (חסר מה) דגם סיד נשאר לשאת כמ"ש רש"י ז"ל מקודם מ"מ לאו תולדה דשאת היא וע"ז

מתרץ דכיון דטפלה היא כ"ש ממילא מצטרף ולא אמר ר"ע רק בשלש הראשונות ולפי"ז הטפלה בוודאי כ"ש: ויש לנו לתרץ עוד דבר במה שנתקשו בה כל הראשונים. דלר"מ צריכין לומר דמיירי בצמר שהוא שחור מסיד וא"כ יש חמשה מראות. ומקום הניחו לי לאמר דכיון דקרום הוא אב א"כ הטפילה שהוא כ"ש א"א להיות סיד שהרי קרובה לו בחד דרגא: וכן בהיפך צמר לבהרת הוא בחד דרגא. לכן צריכין אנו לומר בהיפוך דסיד הוא לבהרת כ"ש וצמר לקרום כ"ש. ובאמת הפשט הוא כן בדברי רש"י במ"ש דאע"ג דצמר לבן עזה לבנוניתה מסיד ע"כ שאת שהוא אב כו' פי' דאם האב הוא צמר א"כ יש לומר סיד לבהרת כ"ש וקרום לשאת כ"ש אבל אי נימא שסיד הוא אב יצטרך לרבות עוד תולדות יתירות וכל מה דאפשר למעט במראות ממעטינן כמ"ש. כן נראה לי בשטת רש"י ז"ל:

והנה התוס' מיאנו בזה הסברא לומר דטפילא משמע כל שהוא. ולכן הוצרכו לכנוס בכמה דוחקים. וגם הוצרכו לומר שיש שני מיני צמר. ואין להקשות לשיטתם דמאי מקשה הגמ' דאימא דמתני' כר"ע וגם החכמים מיירי בזה הצמר שהוא נמוך מסיד וא"כ שפיר הוא זו למעלה מזו כל אב מתולדה דידי'. ואף אם נתרץ דמשמע להמקשן דודאי אין האב נמוך מהתולדה מ"מ איכא לתרץ קושית התוס' בא"ה די"ל דהכא מקשה לסברא דידך דסברת דצמר היינו צמר נקי א"כ טהרת נמי קרום דלדידי' י"ל קרום וצמר שאינו נקי. אבל הנראה דלק"מ דהרי ר"נ תנא אלא של צמר דיה' ונמצא דצמר הוא לבן יותר מסיד וק"ל:

והעיקר לפרש כאן דברי הרמב"ם והראב"ד ז"ל כי הנה הרמב"ם כתב לשון בהד' מראות בזה למעלה מזה וכתב הראב"ד ז"ל אמר אברהם שנה משנתו כר"ע דלרבנן סיד וצמר שווין אלא שכוונתו דסיד קרוב ללבנוניתו דשלג וצמר מראה אחר הוא. ולהבין דברי הראב"ד אלו הבנתי מדבריו שהוא מפרש פלוגתא דר"ע ורבנן דלר"ע כל ב' מראות הם מסוג אחד זה למעלה מזה ואמר של צמר דיה' כסדר אבל לרבנן יש ב' מינים לבן. בהרת ותולדתו הוא סוג אחד. ושאת ותולדתו הוא סוג א'. ואחר היגיעה מצאתי און לי בדברי התורת חיים וזהו המשל דכל מלך הולך עם איפרכוס דידי' ולא עם מלך אחר. ולכן לרבנן מצטרפי כל אב דווקא עם תולדה דידי' אבל לא עם אב אחר כיון שאינו סוג אחד משא"כ לר"ע דכל המינים הם סוג א' ויותר ראוי להצטרף אב עם תולדה אחרת ובמעלה א' כיון שהם כולם מסוג א' מלהצטרף אב עם תולדה דידי' ב' מעלות ונמצא דלר"ע בודאי צמר הוא יותר לבן מסיד דאל"כ היאך נבין מה הוא צמר ומה הוא סיד. אבל לרבנן י"ל דסיד וצמר הם במדרגה אחת רק שאינם מסוג א' וסיד הוא מסוג השלג וצמר הוא מין

אחר. ומעתה לדידיה עולה שיטת הגמ' היטב דמתני' דלא כר"ע דאי כר"ע שהם מסוג אחד א"כ ע"כ דצמר לבן מסיד וא"כ הוי יותר מעלות סיד ובהרת. אבל לתנא דמתניתין י"ל דסיד וצמר הם שווין במעלה רק שאינם מסוג אחד ושפיר הוא רק מעלה אחת. וכאן טעה הנטע שעשועים טעות גדול שכ' דלהראב"ד ז"ל לא מקשה הגמ' מידי. וטעה לפענ"ד: ולפי דברי הראב"ד דברי הגמ' עולים יפה במאי שאמר ואילו מסיד ולמעלה לא אמר דלרבנן כיון שאינם מסוג אחד אף דנדע סוג הקרום אכתי לא להוי יודעין סוג הסיד אלא דלר"ע כולם מין אחד הם וסגי' במאי שאמר מקרום ולמעלה ולא נצטרך לדוחק רש"י ותוס':

ועתה אבאר שיטת הרמב"ם ז"ל ואתרץ עוד מאי דפסק הרמב"ם שכל הד' מראות מצטרפות כי כן הוא בתוספתא. ובגמ' דילן אינו מסכים עמו דהרי אמר איכא שאת דעדיפא לאו תולדה דידיה. וחפשתי ומצאתי בפי' המשניות דנגעים וכתב וז"ל לר"ע תולדה דבהרת לבן יותר משאת. ולרבנן הוה שאת לבן יותר מתולדה דבהרת. עוד מצאתי במשנה פ"ו דנגעים דמשמע מתוך דבריו דסבר כדברי הראב"ד ז"ל דלרבנן יש ב' מיני סוג אלא דמחולק עם הראב"ד בתרתי חדא לר"ע וחדא לרבנן דהראב"ד סבר דלר"ע שאת לבן יותר מתולדה דבהרת. ולהרמב"ם שאת היא סיד לר"ע ותולדה הבהרת הוא צמר לבן. וזה שאמר לא סיד דיהה הימנו אלא צמר דיהה דאיהו תולדתו ונחית חד מעלה. וגם דהראב"ד סבר דלרבנן סיד וצמר שוים אבל הרמב"ם סבר דצמר לבן יותר בערכו מסיד בערכו. ולפי דרך זה יתבאר דעת הרמב"ם ז"ל דלפי האמת י"ל דמצטרפים כל הד' מינים מריבויא דוהיה אבל להאי ה"א דהוי אמרינן דמתניתין דתני דסיד הוא תולדתו ולא צמר דהוא לבן יותר והוי אמרינן דאתי' כר"ע דסבר דכולם הם סוג א' הוי קשה דלמה לא נימא דצמר תולדתו כמו שסבר באמת הרמב"ם לר"ע אלא דהוי אמרינן משום דיש לנו לימוד דוהיה שהאבות דווקא מצטרפים וא"כ ע"כ דצמר הוא אב שני דאי הוא סיד א"כ יש ב' מעלות מזה לזה וא"כ כיון שמוכח עתה דסבר דב' מעלות לא מצטרפין וא"כ שפיר מקשה טיהרת. אבל לפי האמת שפיר י"ל כמו דאיתא בתוספתא דכל הד' מראות מצטרפין ודו"ק היטב הדק:

עוד שם במשל דר"ע בד' כוסות במאי דמחולקים הב' לשונות. והנה חפשתי ומצאתי דהרמב"ם כתב דרך אחר והוא דהני פתוכין שווין בערך א'. והנה בבהרת שהוא לבן ביותר צריך ליפול בתוכו י"ו טיפין ובקרום ב' טיפין והוא נוטה לשחרות כמו בבהרת בי"ו. ודעת הראב"ד הוא כפשוטו. והנה הני ב' לישני בגמ' הם מחולקים בב' דעות אלו. והנה לשיטת הראב"ד ז"ל די בי"ד כמ"ש התוס'. אבל לדעת הרמב"ם בבהרת י"ו שהוא

מכופל דלא שייך סברת התוס' דהרי בבהרת הוא נמי לבן יותר. והנה הרמב"ם שפסק בכ"מ כלישנא בתרא והצריך י"ו לכן כתב דבבהרת הוא י"ו וסרו מהר מעליו תלונת הראב"ד ז"ל ודו"ק היטב:

והואיל וסיימתי הלכה זו בל"ג בעומר. ואומרים שם העולם בענין גלימא דעמרי' ושחקי' אומרים שהוא רמז לל"ג בעומר והוא נרמז בג"ל ימ"א דעמרי' ושחקי' היינו שראוי לשחוק בו. אודיעו דבר א' ממשנתי שהבנתי מכתבי קודש האר"י זלה"ה. שיש לי בענין ך"ד אלפים תלמידי ר"ע. הנה שורשם כולם מצירופי אלהי"ם כי יש באלהי"ם ק"ך צירופים בכל אות כ"ד צירופים. והנה באות **א** יש כ"ד צירופים באלפ"ין והם שורש נשמתם והם כ"ד אלפים. ולפי שבימי הספירה שאז נכנסין כל המוחין דקטנות והם דאלהי"ם ואז פגעה בהם מדה"ד דאלהי"ם דקטנות. ומתו. אך כשנתגלה יום ל"ג בעומר אז נתגלה הרחמים כי ידוע כי חילוף אלהי"ם באותיות הקודמים א' כ' ד' טט ס'. והנה **א מ** אין בהם חילוף רק באותיות כ' ד' ט' והנה כד"ט גימ' ל"ג. וידוע כי כל חילוף מורה היפוך הדבר שהוא. וחילוף שם הוי"ה הוא דין. וחילוף דאלהי"ם הוא רחמי'. ולכן כשנתגלה ל"ג שהוא כ' ד' ט' נהפך לרחמים. וסיימו מלמות. וז"ס כי בים נראה כבחור שאז הוא בחי' מוחין דקטנות עד שנכנסו בו מעט מעט מוחין דגדלות עד יום מתן תורה שנראה כזקן בעל הרחמים. וד"ל ברמז זה:

ואגב אודיע לך מדרש בחוקותי. שהבנתי בו מעט מזעיר. על פסוק חשבתי דרכי. חשבתי ברכות הם **מא**' ועד **ת**' והקללות הם **מו**'. עד **ה**' ולא עוד אלא שהם מהופכים כי מתחיל **בו**' וסיים **בה**'. והנה כאן קשה שהרי ידוע כי כל ישר מורה לרחמים וההיפך הוא לדין וא"כ מאי אמר אלא שהן מהופכין שאדרבה הוא דין. ונראה לי במה שאומרים העולם גבי הודו וכוש ותפסח ועזה כי רב ושמואל אינם מחולקין כי כשהמה זה אצל זה הם בעיגול ההיפך יותר מרוחקים. ובודאי דבר זה לא נעלם מאתו. והנה זה ידוע כי גם האותיות הם עגולות כי נעוץ סופם בתחלתם ותחלתם בסופם וא"כ יש לנו לומר נמי כי **מו**' עד **ה**' נכללים כל האותיות כי הולכים **מו**' עד **ת**' ומ**א** עד **ה**' וסיים **בה**' ויש בזה הכלל כל הכ"ב אתוון. ולזה אמר שהם מהופכין כי ידוע כי ענין הקללות הם הדינין וראוי להיות למפרע וא"כ אם הי' רוצה לכלול **מה**' ועד **ו**' כל הכ"ב אתוון הי' ראוי להתחיל **בה**' והי' הולך **מה**' עד **א** והדר מתשר"ק עד **ו**' ועתה שכתב בהיפך **מו** עד **ה** אז הולכים האותיות כסדר **וזחט** אלא ודאי שאין נכללים כאן רק הב' אותיות **ו"ה** ושפיר הם מהופכין. וה' יהפכם עלינו לטובה כענין הנאמר אצלי בזוהר למפרע שרי ובמישור סיים שהוא רמז לצדיק דהתחלתם הוא למפרע בתוקף הדין ובמישור סיים כענין ביקש

יעקב לישב בשלוה ובטוחים אנו כי כימי עניתנו תשמחנו אמן כן יה"ר. ושם בעבודת בהמ"ק נשמח כולנו. כ"ד הק' והצעיר באלפי **ישראל בהר"ר שבתי ז"ל** הכ"מ. וה' יראנו נפלאות מתורתו הקדושה אמן. ופורסי' בשלומו כל בני ביתי נזכה לחיים ואתה שלום. וביתך שלום. וכל אשר לך שלום. ולפרוס בשלום כל תלמידיו ה' יפתח לבם כפתחו של אולם. וימלא כל משאלותם:

(האגרת הקודש הלז מצאנו. ולחיבת הקודש הדפסנוהו)

ב"ה כעלות השחר יום ה' ט"ז אלול תקס"ד לפ"ק פ"ק קאזניץ:

חיים וברכה למשמרת שלום לכבוד אהובי ידידי או"נ ה"ה הרב המאור הגדול בתורה ובחסידות איש האלקים קדוש הוא כ"ש מוהר"ר יעקב יצחק סג"ל:

גי"ה הגיעני ע"י השטאפעט בלילה בזמן שינה. וכאשר התעוררתי בחצות הלילה וראיתי אגרת אחד מונח לפני. אשר מעודי בחבלי שינה על עיני לא יכולתי לקרותו עד אשר למדתי תורתי בס' תיקוני זוה"ק. והוא עד מחצות שעה ב'. ואז נזכרתי לקרות האגרת של מכ"ת והבינותי ע"י מאמר הזוהר שנמתקו כל הדינים. ומפני אהבתי אותו אדבר אתו דברי דודים ואעתיק לו מאמר הזוהר בתיקון תמני סרי דף ל"א ע"ב שורה ך"ה. וז"ל. מאי קול רעש גדול. דאית רעש ואית רעש. אית רעש דאתמר בי' לא ברעש ה' דלא ייתי תמן קוב"ה. ואית רעש דייתי תמן. אלא רעש בהפוכא ערש כמה דאתמר ה' יסעדנו על ערש דוי. ודא הוא כל משכבו הפכת בחליו דאתהפך רעש לערש ומאי נינהו ערש אלא איהו עשר בהיפוך אתוון ודא שכינתא דאיהו כללא דעשר ספירן דעלה איתמר אין קדושה בפחות מעשרה דאיהו שריא לרישא דחולה ובג"כ ה' יסעדני ובמאי על ערש דוי על שכינתא ודאי. ואם שכינתא לאו תמן. רוח סערה תמן דאסעיר גופי' דבר נש דכתי' בי' והאני' חשבה להשבר דאיהי גופ' דספינה. כד לית שכינתא דסמיכת לה. רוח סערה מהפך לה ותבר לה ובזמנא דשכינתא סמיכת לה מיד קלא נפיק בן אדם עמוד על רגליך וקאים ממרעא דיליה ונפיק מדינא. שלים בגופיה שלים בממוני'. ע"כ. ואנכי כדרכי הגהתי בפירוש הנ"ל. וז"ל. מ"ש לא ברעש ה' כי השי"ת מביא הנסיון ע"י גבורות מנצפ"ך שהוא חומר שערי"ם מצרופי אותיות רע"ש. והנה כשבא הענין על רשעים אינם מקבלין באהבה ורועשים בקול ומטיחין דברים כלפי מעלה על היסורים. ואין בהם ה' כדכתיב לא ברעש ה'. רק היצה"ר סביב רשעים יתהלכון. אבל בצדיקים מצינו שהלל אמר מובטח אני שאין זה מתוך ביתי כי היו מלומדים לומר שאם כך עלה במחשבת הבורא ית' להטיב ביסורין של אהבה לדקדק עם הצדיקים ולמרק כל חטא קל כמ"ש הרמב"ן בשער הגמול להיות נקי כתינוק בן יומו. ובזה שהצדיק מייחד הכל לאהבה

ככתוב מי חכם וישמר אלה אלא להתבונן חסדי השי"ת נתהפך לעשר בעשר אותיות של היחוד ונעשים עשר אותיות שם ע"ב לחסד ובפרט כשמצרף עצמו לשכינה אשר היא חולת אהבה בגלות והיא הדלה בסוד משכיל אל דל ומצרף עצמו עמה ועם יסורי משיח אז נמתק הכל ועומד על רגליו. וכן בכל מאורע שבעולם צריך האדם לתקנו בשרשו או בכללות עולמות או בשורש נשמתו של זה שבא המאורע עליו. [(הגהות אלו מידו הקדושה) בודאי שם צריך בענין זה ובא אל הצדיק דוגמת עליון להמתיק שם בהשורש כמו שקבלתי ממו"ר מוהד"ב. שם עיקר הכוונה וממילא נמתק למטה.] ואז נמתקו כל הדינין ממילא. ואפשר שזה רמזו במאמרם שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא. כי שבת שמא דקוב"ה וכאשר מקשרים עצמם בשמא דקוב"ה אז רפואה קרובה לבא: כ"ז צויתי להעתיק והגהותי לספר הנ"ל. מפני חיבתו ואהבתו לדבר בו. ויה"ר שלא ישמע שוד ושבר באהלי צדיקים ויהי' מלכם בראשם ישמרם לעד ולנצח נצחים ויכתבון בס' חיים טובים אמן. כ"ד הדו"שת באהבה.

נאום ישראל בהמנוח הר"ר ז"ל מ"מ דק"ק קאזניץ:

בעזר גומל חסדים טובים. נשלמו הליקוטים והמכתבים. וכן יעזרנו אלהי הרוחות. להשלים גם הפי' על פרקי אבות וחידושי הלכות:

פרקי אבות

פרק ראשון

משנה א

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנא' ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשי ידי להתפאר:

כבר אמרנו שמלת לעולם הבא רומז על הדבר המביא את האדם לעוה"ב והשכר הצפון לצדיקים לע"ל והיינו התורה והמצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ולז"א שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. ר"ל שלכל א' מישראל יש לו מדור ושער כל אחד לפי מדרגתו וכל חד לפום שיעורא דיליה בתורה ועבודה. וזה ישראל אותיות י"ש רל"א רומז על רל"א שערים של תורה כידוע לי"ח. וי"ש גימ' עמ"ר ורומז שזה השכר והעוה"ב הוא מדה במדה כי עמר הוא לשון מדה והיינו לכ"א לפי עבודתו ולפי מעשה התורה והמצות כן גודל שכרו כדאיתא כל צדיק נכוה בחופתו של חבירו. ועיקר השכר הוא ההארה והקדושה בעצמה מה שהבורא יתברך מאיר לנשמות ישראל גודל קדושתו בתורה ועבודה וכמ"כ לעוה"ב וזה השכר והקדושה הוא כפי עבודת האדם כפי הכנתו

שמכין עצמו לקבל האור והקדושה כנ"ל. וזהו קול ה' בכח בכחו של כל אחד. וזה אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שיעשה המצות והתורה והתפלה ע"ז האופן עם גודל הכנתו וקדושתו בכדי שיושפע ויומשך אליו בעבודתו קדושת א"ס ב"ה שהוא החי עולמים. וזה שתיקן האר"י ז"ל לומר זמר האדרת והאמונה לחי עולמים בשבת. וביותר בשבתות הספירה אז יתרבה הקדושה יותר. ובמלת ישתב"ח נרמז ח"י שב"ת וגם מספרו עולה י"ש קדו"ש. ולזה צריך לסגל מעשיו מקודם לשוב על חטאיו בתשובה שלימה ולתקן המעוות וביותר עון קרי רח"ל. שמספרו עולה י"ש שהם דברים הפוכים כי י"ש הם אותיות קדושות. וקר"י הוא מאותיות שקר. וביותר זה התיקון הוא בימי הספירה כי עמ"ר ג"כ גימ' י"ש כנ"ל. ובתקנו מעשיו ובפרט בעון קרי הנ"ל להפכם לטוב לי"ש אז יוכל לשרות עליו הקדושה. ורמז נפלא לזה כי מילוי עמ"ר עי"ן מ"ם רי"ש עולה קדו"ש וזה מלא העמ"ר. וזה והתקדשתם והייתם קדושים כדאית' אדם מקדש עצמו מלמטה מעט מקדשין אותו מלמעלה הרבה. ולז"א כל ישראל יש להם חלק בזה. שנאמר ועמך כולם צדיקים. כי ידוע כי צדיק נק' שומר הברית וזה והיה הנשאר בציון. ציו"ן הוא לשון מציין. שישראל מצויינים באות ברית קודש ברשימו דמלכא. וזה ניתן לכל ישראל בהמול להם כל זכר. רק מי שפוגם ח"ו בעון קרי רח"ל הוא מושך בערלתו ולזה צריך לתקן אותו ואז יש לו חלק לעוה"ב בקדושה של מעלה כנ"ל. נצר מטעי כי הבורא יתברך הוא האילן הקדוש אילנא רבא ותקיף. ונשמת עושי רצונו הם הענפים המסתעפים ממנו יתברך וידוע כי הענפים נק' בשם שער כמו שער כותש הנזכר במשנה וזה רמז ושער רישיה כעמר נקי:

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע:

כבר אמרנו על שהיה בבחינת ומדרגת סיני כדכתיב והאיש משה עניו מאוד. כי זה אחד ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. וזהו עמוד ויסוד להעבודה ותורה ותפלה כי כפי גודל הענוה כן יוכל לקבל הקדושה מהבורא ית' כי הוא מדה במדה כמש"ל. אם האדם הוא שפל בעצמו ועניו אז גורם שגם השי"ת משפיל ומצמצם עצמו כביכול אל זה האדם. אבל אם הוא מתגאה בדעתו ר"ל שחושב שעובד את השי"ת בכחו אז גם השי"ת ג"כ אינו מצמצם עצמו. ולפי גדלו בוודאי א"א לקבל ממנו. וזה מה דאיתא כשעלה משה לרקיע מצא את ר' עקיבה דורש כתרי אותיות. אמר לפניו רבש"ע תן התורה על ידו. ולכאורה תמוה וכי לא מצא צדיקים כר"ע. אלא כי עקיבה אותיות עק"ב י"ה רומז ג"כ על מדת ענוה. ולזה אמר שתנתן התורה על ידו. והשיב לו השי"ת שכולם אומרים הלכה למשה מסיני. והיינו כי משה בכחו וגודל ענותנותו היה ממשיך התורה ומדת הענוה.

עד שדורות הבאים אחריו יוכלו לעלות לזו המדרגה. וזה אור זרו"ע לצדי"ק ולישר"י ל"ב שמח"ה ס"ת עקיבה ורומז שהאור היא התורה שהיה ר"ע דורש היא כמו זריעה אליו שזרע משה. ומסרה ליהושע. כי יהישע היה ג"כ בזו המדרגה כדכתיב ויהושע ב"נ נער לא ימוש וגו'. נע"ר רומז למדת ענוה וקטנות. וכן גבי שמואל כתיב והנער נער ר"ל אף כשהגדיל היה תמיד במדרגת נער וקטנות. ומעיל קטן תעשה לו אמו. ר"ל שאמו הצדיקת עשתה לו זה הלבוש שיהא תמיד מלובש במדת קטנות וענוה. ולזה צונו השי"ת ללבוש טלית גדול וטלית קטן:

משנה ג

אנטיגנוס איש סוכו כו' הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס כ' ויהי מורא שמים עליכם:

פרס הוא לשון פרוסה ופירוד כי כשמצפ' לתשלום גמול אזי השכר הוא דבר נפרד מהעבודה. אמנם העבודה צריך להיות על אופן שידבק עצמו בו ית' ממש בדביקות גמור. וזהו שכר מצוה מצוה. הוא הדביקות בו ית'. משא"כ בעבירה הוא עובר והולך ואינו דבוק בו ית'. וזה בעצמו הוא השכר הגדול מה שיכול האדם השפל להדבק בא"ס ב"ה. ואמר ויהי מורא שמים עליכם. ר"ל אחר כל העבודה והדביקות שתדבק בו יתברך תחזיק לעצמך היראה הגדולה כמו המלאכים מה שמשיגים יותר מקדושתו ומתקרבים אליו כביכול אז ניתוסף להם היראה הגדולה בהשיגם גודל גדולת המלך ורוממותו יתברך שהוא א"ס ב"ה:

א"י **אל תהיו כו' אלא היו כו' ויהי מורא שמים עליכם**. כי בוודאי השכר קבוע לאדם ואין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אך דהאדם בעבודתו צריך לעבוד כאלו לא יהיה לו שום שכר מעולם כ"א לכוונת לעשות נח"ר ליוצרו ית'. ולזה מקושר ויהי מורא שמים עליכם. כי באם היה האדם משים תקותו לקבלת פרס היה יכול לפעמים ליישב בדעתו לומר שדי לו בשכר מועט ואסתפק במועט ולא אעבוד את בוראי. משא"כ כשעובד רק לעשות רצון קונו. אז יהא מורא שמים עליו בכל עת כי יחשוב בדעתו כי אולי לא עבדתי עוד כראוי ותמיד יהיה מוסיף והולך:

א"י **ויהי מורא שמים עליכם**. כמ"ש הן שמים לא זכו בעיניו וכתיב כונן שמים בתבונה. היינו שהבורא ית' גם השמים אינם כ"כ זכים וצלולים בעיניו וכונן אותם תמיד ומתקן אותם. עאכו"כ איך צריך האדם להסתכל א"ע תמיד אם עובד את בוראו כראוי.

א"י **ויהי מורא שמים עליכם**. כי יש שני מיני יראה. יראת העונש. ויראת ה'. למשל תינוק שהיה רץ בשווקים וישב לו קוץ ברגלו וחלה את רגלו. והבין אביו שרפואתו וטובתו

הוא שיחתוך מעט בשר עם הקוץ וצוה לרופא לחתכו. ואעפ"כ יש לאביו צער גדול מזה ומוכרח שיעלים עיניו ממנו בעת חותכו כי הוא רוצה להשתיק התינוק ולנחמו ואח"כ כשהאב רואה עוד שהתינוק רץ מוכיחו ומזכירו הקוץ הראשון והתינוק ירא מזה. ואם התינוק פיקח יסור מזה בעבור הצער שבא לאביו ממנו שלא יבוא לו עוד. כן הדבר הזה כשצר לנו ח"ו כביכול בכל צרתם לו צר. ובוודאי כביכול יש לו צער מזה. אך שכל זה הוא לטובתינו. לז"א ויהי מורא שמים עליכם. שנסגל מעשינו ועבודתינו למען לא נגרום עוד צער לו ית' כביכול:

משנה ד

יוסי בן יועזר אי"צ אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם:

ירצה שצריך האדם להכין עצמו שיכנסו בו דברי חכמים. והוי מתאבק בעפר רגליהם רגליה' הם הדיבורים שלהם שיוצאים מן השכל וע"י הדיבורים יוכל להשיג קצת מה שבשכלם. ואמר בעפר רגליהם. עד"ש שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד. והוי שותה בצמא את דבריהם. כי כמו שהצמא אינו מבחין בין מים עכורים לצלולים מגודל צמאו כן ישתוקק האדם לשמוע דברי חכמים ואף השיחת חולין שלהם שהם נדמים אצלו כעפר. ובפרט מי שהוא חכם אינו מדבר שום דבר בטל. כי כמו שמצינו בתורתינו הק' כמה מעשיות שכפי הנרא' ח"ו כמעט אין צורך בהם וחלילה לנו מחשוב זה. כי בודאי הכל מלא סתרין וגנזין דאורייתא. כאשר מצינו שברא הש"י אבנים טובות והם מלובשים באבנים גרועים ופתי לא יבחין ולא ישגיח עליו אך מי שמבין באבנים יבחין שבתוך אבן זה יש בו אבן טוב עד מאוד וכפי גודל חשיבות אבן הטוב שבו כן גודל הלבוש אבן הגרוע שעליו. כן הדבר הזה. וכן החכם כשמדבר בעניני עוה"ז ושיחת חולין אינם כ"א לבושים להסודות שבשכלו. ולז"א והוי מתאבק בעפר רגליהם. אף שנדמה עליך כעפר. כי לבסוף והוי שותה בצמא את דבריהם. כי כשתבחין בהם תראה נפלאות בכל דבור ודבור ותשתה בצמא את דבריהם:

א"י **והוי מתאבק בעפר רגליהם**. רומז למה שאמרו שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד כנ"ל והיינו עפר רגליהם רומז על התאוות והמדות החיצוניות והחומריו' שצריך האדם לעבוד בהם את הבורא ית"ש ולהעלות הכל אל הקדושה כי כל פועל ה' למענהו עשה. ומזה העפר צומחין הצדיקים וגדלים ביתר שאת ועוז. למשל השדה שמזבלין אותה כל מה שמזבלין אותה ביותר אז הפירות נצמחין יותר וטוב. כמ"כ הצדיקים כל מה שהחומר והתאוות הגופניות מתגברים עליהם. והן מתגברין עליהם ומעלין אותם לקדושה. יפה

כחן יותר ויותר ומתעלין עי"ז. וזהו והוי מתאבק בעפר רגליהם. ר"ל שילמוד האדם ממעשה הצדיקים בעניני העולם ושיחת חולין שלהם היאך להתגבר על כח החומר ולהעלות הכל אל הקדושה:

משנה ה

יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרווחה ויהיו עניים בני ביתך כו':

כבר אמרנו בהתעוררו' דלתתא במעשה הצדקה וג"ח והרוחה לכ"א גורם אתערותא דלעילא שהבורא ית' משפיע טובו על בריותיו. וגורם שמחה לפניו כביכול כי מדרך הטוב להיטיב ויש להמשפיע תענוג ושמחה ממה שיכול להשפיע לאחרים כמ"ש האיש אשר עשיתי עמו היום. ודרז"ל יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם הבעה"ב. וגורם ג"כ לעצמו הרוחה והשפעה שתבא אליו מאתו ית'. ולהמשיל הדבר לכלי מנוקב ששופכין בו ויוצא דרך ניקבו מצד אחר יוכל לכנוס בו בלי שיעור. כן הנותן צדקה. וגם הבאר כששואבין אותה בכל עת אז מימי' מתברכין ונובעים תמיד והמים טובים עד מאוד אבל כשאין שואבין אותה אז נסתם המעיין ומימיו מסריחין וזש"ה אותי עזב מקור מים חיים לחצוב להם בארות נשברים. כי מי שאינו נותן צדקה אין ברכה מצויה אצלו ואף זה שבידו מסריח ומארה בתוכו היינו שמכלה מעותיו בקטטו' ומריבו' ובלבולים וחלאים רעים רח"ל. וזהו פי' כל המשנה יהי ביתך פתוח לרווחה. ונדקדק דהל"ל ברוחה מהו לרווחה. אלא דרומז שיהא האדם פותח ביתו לעניים ואביונים להנות אותם מנכסיו. שיהא לו לרווחה. דהיינו שבזה יתעורר למעלה להשפיע כל טוב על בנ"י ע"י הבי"ת של בראשית שממנה יצאו כל העולמות וכל השפעות טובות: ועד"ז פי' החסיד המקובל מוה' יעקב יצחק שי' אהא דאיתא בגמרא אדם נותן מלא עומסו בעוה"ז והקב"ה נותן לו מלא עומסו לעוה"ב. והתם ג"כ היל"ל בעולם הבא כדרך שאמר בעוה"ז. אך דכן הוא הפי' כשהוא נותן מלא עומסו בעוה"ז. הקב"ה נותן לו פי' משפיע לו כל טוב. לעולם הבא: פי' כדי שיזכה בהן לעוה"ב שיסגל עוד במצות ומ"ט בזו ההשפע' שישפיע לו: ואמר עוד ויהיו עניים ב"ב ע"ד דאיתא בגמ' בהאי דאמר לדביתהו אקדימי רפתא לעניי כי היכי דלקדמו לבנייכי אמרה ליה מילט קא לייטת לי א"ל גלגל החוזר בעולם הוא. ועינינו רואות שכן הוא. ואמר התנא ויהיו עניים ב"ב. ר"ל שידמה לך שאותן העניים הם ב"ב כי גלגל החוזר בעולם הוא ומי יודע מה יולד יום: ושמעתי בשם הגאון מוה' יונתן ז"ל דקא מדקדק בלישנא כפילא דאמרה מילט קא לייטת. והנה דאיתא בגמרא דמאן דגמיר אבבי לא מהדר רק שנותנין לו דרך כבוד וכיון דשמעה מיניה כי היכי דלקדמו לבנייכי שיהיו מחזרין על הפתחים אמרה תרי קללות קללתני שיהיו עמי

הארץ ועוד שיהיו עניים: ואמר עוד ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו ק"ו באשת חבירו. הנה סמיכות הדברים כיון דאמר תחלה שיקבל העניים בסבר פנים יפות א"כ ה"א אף כשתזדמן לו אשה יעשה ג"כ כנ"ל ויכנס עמה בדברים עז"א שלא תעשה כן ולא תרבה שיחה עם שום אשה ואפילו אם אשתו וק"ו בעת נדתה וכדאי' בגמ' מגיד לאדם מה שיחו אפי' שיחה קלה שבין איש לאשתו: ואמר עוד מכאן אמרו חכמים כל המרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו כו' וסופו יורש גיהנם. רעה הוא יצה"ר כדכתיב כי יצר לב האדם רע מנעוריו. אך דיש בהן דכר ונוק'. פעולת הזכר להבעיר האדם לכל העבירות שבעולם לכעס ולכל שאר המדות רעות שבאדם רח"ל. ופעולת הנוק' היא אשר מטמאת את האדם בלילה בטומאת קרי רח"ל. ורע הוא הזכר. ורעה הוא הנוק'. ועז"א אמר קהלת אשה רעה מר ממות ור"ל מחמת שמרבה שיחה עם הנשים ואף עם אשתו ומכ"ש כשהיא נדה ומהרהר בהרהורים רעים ומגרה עליו היצה"ר ומכח זה גורם רעה לעצמו רח"ל שמטמאה אותו בלילה רח"ל: ובוטל מד"ת: כי אותן המ"ז מבטלין אותו מד"ת ותפלה באשר הם תמיד עומדין לנגדו ומבלבלין אותו תמיד ממחשבתו: ואמר עוד וסופו יורש גיהנם. הל"ל יורד לגיהנם. אלא דהכוונה בזה. דסופו הוא הברית קודש אשר הוא סוף כל איבריו של אדם כי הרגלים אף שהן מתפשטות למטה מ"מ הם מתחילין למעלה מהברית כידוע: ואמר שהגיהנם יורש את הסו"ף הוא הברית באשר שאין יכול להמלט ממנו שלא יטמאו לבעבור אשר כ"כ מוטבע בה. וע"ז קאמר יורש שיורש ממנו. ואם דבריו כפשטן איזה ירושה שייך לכאן ממי יורש הגיהנם אלא כנ"ל:

א"י כל המשנה בד"א. יהי ביתך פתוח לרוחה. רמז בזה דהבי"ת היא התיבה והמלה שמדבר בד"ת או תפלה. וכמאמר הספר יצירה דכל אות הוא אבן וכשהן מתחברין במלה הוא בית שלם וע"ז נק' תיבה שהוא אותיות בית והן הם מזמוטי חתן וכלה אשר בכל תיבה ובכל פסוק ובכל מזמור נעשה יחודים עד אין חקר. ובזה כביכול נתרבה השמחה ותענוג לעילא מאותן היחודים והזיווגים ועז"א יהי ביתך פתוח לרוחה. ר"ל המלה שאתה אומר הן בד"ת או בתפלה יהיו לרוחה למען רבות שמחה ותענוג בעולם עולמות עליונים: ואמר עוד ויהיו עניים בני ביתך ר"ל שאתה תהא עני בדבר זה ולא משלך הוא. ותחשוב שהש"י נותן לך כח ודיבור הזה שאתה מוציא מפיך ואין לך בו כלום. ותחשוב שאין אני כדאי לדבר לפניו ית' אך מה אעשה כי כן צוה עלי להגיד שבחו ונתן בי כח לדבר וכי הוא הנותן בי כח לעשות חיל והכל הוא מרצונו הטוב ית'. וז"ש רז"ל איך לא אשא פנים לבנ"י והם מדקדקין עד כזית ועד כביצה. רומז לזה שאמרנו כמו שהביצה סתום מכל צד ואין לה פה כן האדם כשעושה עצמו כאלם ואין לו פה להשיב ומחזיר כל חושיו

וכוחותיו אליו ית' והכל מידו: ואמר עוד ואל תרבה שיחה עם האשה. ג"כ רומז על זה שהיא אשה יראת ה' היא תתהלל. ואל תרבה שיחה עמה ר"ל אף כשדברת דיבורים נאים והרבית תענוג אעפ"כ לא יגבה לבבך בזה וכנ"ל: ואמר עוד. באשתו אמרו ק"ו באשת חבירו. ר"ל כי הנה הכלל הוא שצריך אדם להכין עצמו לעבודת הבורא ית' כל חד לפום שיעורא דיליה והיינו להכין א"ע בכל בוקר ולעשות הכנה במעשה המצות או בלימוד תורה כדי שיוכל אח"כ לילך ולהתפלל איזה תפלה לפני קונו ית'. ועד"ז בימות השבוע היינו ביום ד'ה' ו' להכין עצמו לשבת כי מי שטרח בע"ש יאכל בשבת והוא מ"ש הריב"ש זצ"ל בפי' הכתוב בחריש ובקציר תשבות כי חר"ש הו' נוטריקון חמשי רביעי ששי. ר"ל כמו שהחרישה היא הכנה לזריעה ולקצירה כך אלו השלשה ימים שייכים לשבת הבא ולהכין עצמו בכל מיני הכנות שיוכל מה לעבוד את בוראו ביום השבת דהיא הזריעה ואח"כ בג' ימים שאחר שבת היינו אב"ג יהיה הקצירה שיקבל כל השפעות שירדו לו בתפלת שבת וכך הם כל ימי השבוע שלשה ימים לפני השבת ושלשה לאחריו ושבת באמצע. והנה מי שלא הכין עצמו או שאינו יכול. אזי יתחבר א"ע בשאר חבירים אשר הכינו את עצמם ומתוך כך יוכל לעלות עמהם כמו מי שלא הכין לעצמו לאכול בשבת ובא חבירו אשר הכין לו והזמינו לאכול אצלו ומתוך כך יש לו לאכול. אף זה כן שבעצמו אין לו כלום רק שהם יזמינוהו. ועז"א אל תרבה שיחה עם האשה דהיא אשה יראת ה' האשה הידוע לך שהוא שלך ובהכנתך אעפ"כ לא ירום לבבך בה. וק"ו באשת חבירו. ר"ל שבעצמותו אין לו כלום רק שהיה מתעלה ע"י חביריו בהכנתם באמרו שממנו עלה למעלה כמו שהצדיק הזה פעמים הוא מעלה אחרים ופעמים הוא מתעלה ע"י אחרים בצירוף כל הציבור אבל זה אל ירבה שיחה באשת חברו אשר עיקר עלייתו היה ע"י חבירו ומבלעדו לא יכול דבר מאומה. וכן מצינו במש"ר ע"ה דאי' שכ"א קנא לאשתו והוא תמוה אך דעל דרך זה הוא כיון דדור המדבר וודאי היו אנשים חכמים וידועים והיו חושבין שעל ידם נתעלה משה והם הנותנין לו כח לעשות חיל. ולכן קנאו לאשתו דהיא אשה יראת ה'. אבל לא היו יודעים דבהיפך הוא דמשה היה מעלן וכדאיתא אשה אחת היתה במצרים וילדה ששים רבוא בכרס אחד זה משה. ולכן בל תתגאה בה כי בוודאי אין לך בה כלום רק תחזיר העטרה ליושנה ר"ל שממנו ית"ש הכל הוא ואפס זולתו. וזהו פי' השתחוו לה' בהדרת קודש ר"ל שתהדרו הקדושה הזאת למקומה לעצמותו ית"ש. ואפשר לומר שזהו הפי' עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. ר"ל כל מה שצריך לך לשבת תעשה ותכין בחול. ואל תצטרך לבריות ליזון בהכנתם. ובזה מתורץ קושי' התוס' שהקשו דהש"ס סתרי אהדדי דחדא קתני עשה שבתך חול וקתני אידך לוו עלי ואני

פורע. ובזה מיושב שפיר דה"ק עשה שבתך חול ותכין עצמך בכל צרכך. ורק אם א"א לך להכין בעצמך אזי לוו עלי פי' לשון לווי' והתחברות שתלוו ותדבקו באחרים אשר הכינו עצמן. ואני פורע שאגלה אלהותי והארתי עליך ותוכל להימשך אחרי. וההתגלות יהי' בשם אנ"י כמו אנ"י וה"ו. ואמר עוד מכאן אמרו חכמים כו' שגורם רעה לעצמו ר"ל בזה גורם רעה לו מחמת שנתואה בזה וחושב שמכוחו אומר כן ובטוב שכלו. בוטל מד"ת ויורש גיהנם:

משנה ו

יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר וכו':

הוא למען יורנו דרכי ה' את המעשה אשר יעשה ולמען געור בו בעשותו איזה ענין אשר לא כדת: ואמר עשה לך רב ר"ל שכל א' יעשה את חבירו עליו כרב שאם יראה בו דבר מגונה יגעור בו ושיהי' דבריו נשמעין לו משא"כ בחבר לבד שלפעמים יתבייש ממנו לגעור בו כ"כ. ואמר עוד והוי דן את כל האדם לכף זכות. כי לפעמים לא ישמע לחבירו בחשבו עליו שגם הוא עשה שלא כהוגן לכך ידון אותו נכף זכות ואז ישמע אליו בכל:

א"י **עשה לך רב**. רב הוא לשון גדולה שתמיד יראה להוסיף בעבודה ולקדש איבריו לקדושת הבורא ב"ה להיות מרכבה להבורא ית'. למשל יקדש עיניו שיהיה מרכבה לעולם הנקרא עיני ה' וכן כל איבריו. וזה וקנה לך חבר ושעי"ז שיעשה א"ע וכל איבריו מרכבה לשכינה יקנה לו חבר הוא ההתחברות בהבורא ית' והבורא ממשיך עצמו אליו כביכול וישרה על אבריו ועל כל גופו. ועי"ז יהא דן את כל האדם לכף זכות. ירצה כי כאשר הוא מדובק בהבורא ית' יוכל להביא כל השפעות וזכיות וטובות שבעולם בדבורו עבור שמלובש לה כח הבורא ית'. ולכן צדיק גוזר והקב"ה מקיים: או יאמר והוי דן את כל האדם לכ"ז. פי' כל אדם מחויב לומר בשבילי נברא העולם וצריך לחשוב שכל העולם מחצה חייב ומחצה זכאי עד שהוא יכריע את כל העולם לכף זכות:

א"י **עשה לך רב**. ר"ל כי לפעמים יפול במחשבת האדם איזה דבר הוראה איך ומה יעבוד את הש"י או איזה אהבה או יראה. והוא מה ששיגר לו הש"י במחשבתו שיעבדהו בזה הדבר. ולפעמים האדם יסוג אחור ממחשבתו ולא יביט לזאת. לז"א עשה לך רב. ר"ל שתחשוב בדעתך כי זה הדבר אשר יורך הש"י לעשותו ולעבדו בו ולא תסוג אחור מחשבתך. וכמו שמצינו שהקב"ה נק' רב. כמו שאנו מברכין בברכת התורה המלמד תורה לעמו ישראל. ובוודאי שכן הוא כי הוא ית"ש הוא מלמד לנו בכל עת ושעה תורה ודרכי מוסר היאך לעבוד אותו כי זולתו אי אפשר שום מחשבה. ובפ עם אחד היה זה לעין כל כשנתן לנו את התורה על הר סיני. ועכ"ז משם ואילך אותו הארה יוצאת

ללמדנו חוקי תורתו. וכמו שתפול המחשבה זו במחשבת האדם אזי יעבוד את השי"ת בזו המחשבה עצמה. ואמר עוד וקנה לך חבר. ור"ל כי יש אדם שיעבוד את הבורא ב"ה בזו המחשבה. אך תיכף בכלות העבודה יסורו הדברים מנגד עיניו וישכח' מלבו. לז"א וקנה לך חבר. ר"ל שיחבר מחשבתו ולבו באלה הדברים ולא ישכח אותם תמיד. וכמ"ש השמר לך פן תשכח כו'. והרמב"ם ז"ל חשב אותם בלא תעשה. אך שיחשוב תמיד בכל עת שהקב"ה הוא מלמדו להועיל ומקרבו לעבודתו ית"ש. ויחשוב כמו שהוא עומד על הר סיני ושומע הדיבור מפי הגבורה ואנו מזכירין זאת בכ"י ובנו בחרת וכו' וקרבתנו מלכנו וזכירה זו הוא מ"ע. ודבר זה היה אומר ר"י בן פרחי"ה וכשמו כן הוא שהיה תמיד פורח במחשבתו לעילא ומדבק מחשבתו בהשי"ת תמיד וזהו פר"ח י"ה. וזהו מה דאיתא בגמרא על האי שהיה יודע תלת מאה בעי' על מגדל הפורח באויר. ר"ל שהיה יודע תלת מאה בחי' היאך לעבוד את בוראו ולפרוח במחשבתו לעילא ולדבק בעצמותו ית"ש במחשבתו הזכה. ולבסוף מסיק דלא היה לו חלק בעוה"ב מפני שהי' חסר לו איזה ענין וע"ז נענש. וכמו בר"ן איש של קרח שהיו מבקשים כהונה גדולה ובוודאי היו מובטחים בעצמם שיש להם על מה שיסמוכו אלא שטעו באיזה ענין. ואמר והוי דן את כל האדם לכף זכות. הנה מלת את הוא מיותר. והכוונה בזה שכשיראה איזה ענינים מהעוה"ז או איזה עבירה ח"ו אזי תשכיל ותבין כי לא על חנם בא לך זאת תחת עיניך אם לא ליקח ממנו איזה מוסר. והיינו שיזכיר א"ע אולי עשה ג"כ בפעם אחר כזה או באיזה ענין אחר הקרוב לזה כגון הא דכל הכועס כאילו עובד ע"ז ח"ו רח"ל כי הכל הוא בידי שמים. וישוב אז על חטאיו. וכן הוא הכל והוי דן את כל האדם לכף זכות. כמו עם כל האדם. כדי שתבוא לכף זכות שתשוב. והפשוט הוא כי לא ידעת את יצרו הרע. ואומר עוד ואל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו. אילו הי' לך ח"ו היצה"ר של זה היית גרוע ממנו:

משנה ז

נתאי הארבלי אומר הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתיאש מן הפורענות:

היינו שאל יקח האדם לנפשו מדת הענו' והשפלות עד שיהיה באמת שפל ונבזה ולא יעבוד את הש"י בחושבו שהוא כלה ונאבד לז"א הרחק משכן רע. ואל תתחבר לרשע. שאף אסור לאדם להחזיק עצמו ברשע:

א"י ע"ד דאי' בגמ' ששאלו על אחד מה מעשיו אמרו ראו בשכיניו כי וודאי אינו מחבר א"ע רק בדדמי ליה וזהו הרחק משכן רע:

א"י **הרחק משכן רע**. פי' שלא תהיה שכן רע למקום ב"ה והיינו על מי שיש לו בהכ"נ בעירו ואין מתפלל בה כדאיתא בגמ' ע"פ הוי על כל שכני הרעים:

א"י **הרחק משכן רע**. שלא ישכון עליך הרע דזהו היצה"ר ואל תתחבר לרשע. אף שהוא נקל מן הרע. ואל תתייאש מן הפורענות. אם תחשוב לומר האף שזה רשע מ"מ ישכון בטח. עז"א אל תתייאש מן הפורענות הבא עליו כי לא נתמלא סאתו עדיין:

משנה ח

יהודה בן טבאי אומר אל תעש עצמך כעורכי הדיינין כו' יהיו בעיניך כזכאים כשקבלו עליהם את הדין:

פירוש דזה המוכיח את העולם אל יאמר לפניהם הדברים ודברי דינין דהיינו כך כתיב בתורה שזו אסור לעשות וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול אל תעשה כן רק כשיהיו הבעלי דינין עומדין לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכשנפטרים מלפניך יהיו כזכאין כשקבלו עליהם את הדין. ר"ל הצדיק זה המוכיח את עם בנ"י צריך להמשיך עליהם שפע והארה שיחזרו בתשובה וצריך ליפוק וליעול בלב עם בנ"י ושיאמר להם הדברי מוסר בהארה גדולה עד שבדבריו יחזיר אותם למוטב ויתן להם לב בשר:

משנה ט

שמעון בן שטח אומר הוי מרבה לחקור את העדים:

העדים בה הידוע רומז להעדים הידועים המפורסמים אותם שכבר קבלום משה וישעי' והן השמים והארץ שכוללים כל העולמות והמלאכים והכוכבים והמזלות והם עדות לעולם שעל ידם בא ההשפעה לעולם. וכ"ז נתן הקב"ה ביד הצדיקים להיות עושים בהם כרצונם כמד"א והיה אם שמוע תשמעו וכו' ונתתי מטר ארצכם בעתו. הגם שחוזי הכוכבים אומרים דהכל תלוי בזמן ולכל יש עת ויודעים זמן המטר והגשם וכיוצא לפי סידור הנהגות העולם. עכ"ז הקב"ה צפה והביט עד סוף כל הדורות וסידר כל אלו המערכות כפי הכנתו עד"ז שיהיה נמסרים ביד הצדיקים והכל משתנה ע"י פעולת הצדיקים והיינו ע"י התורה כאשר הם מחזיקים בתורה. וע"ז אמר הוי מרבה לחקור את אלו העדים. כמו שנפרש בפ' וא"ו במאמר חיקור דין. ואמר שהצדיקים יחקרו וידרשו אלו העדים כל ההתחדשות שעתיד להתחדש ע"י העדים וימתיקו כל הדינים ויהפכו הכל לטובה. והיינו שכ' הרמב"ן ז"ל שהם הנסים נסתרים ר"ל בשגם שנראה שהוא מסדרי העולם והקביעות מ"מ הוא נמסר ביד עושי רצונו. וע"י פעולתם יוכלו להפכו לטובה:

משנה יב

הלל אומר כו'. אוהב שלום ומקרבן לתורה:

אוהב שלום היינו שעושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים שמוכיח אותם תמיד ומקרבן לעבודתו ית"ש:

משנה יג

הוא היה אומר נגד שמא כו' ודלא מוסיף יסיף. ודאשתמש בתגא חלף:

הנה לכאורה כפל המאמר דנגד שמא ודאשתמש בתגא חדא נינהו. וי"ל דרומז בזה על האדם כשלומד תורה או מתפלל או איזה מצוה שעושה. שלא יעשה הדבר בשבילו להגעת איזה שכר או מיראת איזה עונש רק כל דבריו יהיו לש"ש הכל לכבודו ית"ש וע"ז הזהיר אותנו הכתוב באמרו כי תשה ברעך משאת מאומה ירצה שמתפלל לכוונת איזה שכר וזהו כמו שמלוה על המשכון לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ר"ל זה האיש לא יבא אל בית המלך פנימה רק בחוץ תעמוד כו'. ואם איש עני הוא איש רומז על הבוב"ה שבזמן החורבן נראה כעני כביכול לא תשכב בעבוטו כי מצינו שהמקדש נתמשכן עמנו ואמר שצריכין בנ"י שלא ישכנו ולא ישקטו ולא ינוחו על זאת להחזיר העטרה ליושנה שתגלה ותראה עלינו מלכותו בקרוב ולז"א השב תשיב לו את העבוט ולזאת יברכך ולך תהיה צדקה. ודאשתמש בתגא פי' ששימש בכתרי אותיות. א"י כי תגא הוא אחוריים מכתר כמו שמצינו שהתרגום הוא אחוריים מלה"ק ובזה נתיישב מה דאיתא בגמ' שצריכין אנו לומר בפסוקי מלכיות דכתיבי בתורה וחשוב התם חד ותרועת מלך בו ולבסוף חשיב פסוק ה' ימלוך לעולם ועד ותמוה אמאי לא חשיב הך ברישא כדכתיב וגם אנן לא אמרינן הכי וגם מה שהקשה הרמב"ן ז"ל דהתרגום שע"פ ה' ימלוך לעולם ועד אין מכוון עם הפסוק שכתוב ימלוך לשון עתיד ומתרגם מלכותו קאים והוא הוה אך באמת הוא כי בוודאי ומלכותו בכל משלה אך דהוא דרך אחוריים שאין נראה כלל גודל מלכותו ולזה בשירת הים שצפו ברוח קדשם מה שעתיד להיות שאין זה גאולה שלימה ואמרו ימלוך דרומז על העתיד והוא לימות המשיח ואז מלכותו תהא נראה לעין כל. אבל המתרגם פי' להאמת בודאי מלכותו קאים ובכל משלה כי בודאי אפס זולתו הגם שאין נראה. והנה הש"ס הוצרכו ד' פסוקי מלכיות ורצו לסדר הפסוקים המשמשים בלשון הוה כגון ותרועת מלך בו ולא רצו לסדר זה הפסוק ה' ימלוך כו' דהוא עתיד רק אח"כ שלא מצאו יותר סמכו גם זה. אבל הסדר הוא כמו שכתוב בתורה הקודם קודם. וז"א ודאשתמש בתג"א. ר"ל שצריך האדם להתפלל על זה שיתראה מלכותו ותנשא לעיני כל חי ולא בדרך אחוריים. כי תג"א הוא אחור ים כנ"ל. ואמר הכתוב כי ישבו אחים יחדיו. רומז על כנסת ישראל. דהם אחים ורעים למקום ומת אחד מהם. ר"ל שנסתלק מהם האחדות כמו שמצינו שבית שני נחרב על שנאת חנם. ובן אין לו. ר"ל שסר צלם מעליהם שאינם ניכרים שהם בני אל חי. לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה. רצה לומר שתראה שהבורא ירחם עליהם. ולקחה לו לאשה. והיה

הבכור אשר תלד. ר"ל הצדיק דהוא נקרא בן בכור שנא' בני בכורי ישראל. יקום ע"ש אחיו. רצה לומר שהצדיק הזה יקום ויעמוד בפרץ עליהם להיות להם שם שיקראו אחים ורעים למקום. ולא ימחה שמו מישראל. ואם לא יחפוץ האיש. הוא הבורא ית"ש דנק' איש כנ"ל. לקחת את יבמתו. ועלתה יבמתו השערה ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגליו. נעל רומז על המלוכה כמד"א מה יפו פעמיך בנעלים. אך היא בהסתר שאינה נראית כנ"ל שהוא דרך אחוריים ואינו רוצה לגלות עצמו דרך פנים. וחלצה נעלו. ר"ל שתחלוץ זאת המדה ותראה להראות מלכותו לעין כל ושיכירו וידעו כל יושבי תבל כי לו תכרע כל ברך ולו המלוכה. וירקה בפניו. דהנה האברבנאל פי' שתרוק בהמנעל עצמו והוא עד"ז שתרוק ותקונן על מלכותו ית"ש שהוא בהסתר דרך אחוריים ואין ניכרת גודל גבורתו. ולומר לפניו קצתי בחיי ומאוס לי כרוק ואם תתן לי כל חללי דעלמא לא תנוח לי עד אשר תכונן ירושלים ותכון מלכותך לעד. או וירקה בפניו. רומז על כנ"י שתתפלל למקום ב"ה על זאת ולומר לפניו שכל תענוגי עוה"ז וכל העולם איננו שוה בעיני לכלום. וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו. ר"ל שתאמר לפניו כמו שאנו כל חפצינו בך והכל כלא חשוב לעינינו כך העכומ"ז עושים לך ומשחקים עליך כביכול אין אתה חשוב בעיניהם ומה גם אם היו ביכולתם לעלות ולבקוע הרקיע ולהלחם בך אין מן הנמנע להם. וז"א ככה יעשה לאיש הוא הבורא ב"ה. ואומר כמו שאנחנו עושין כן יעשה לך. וכל זאת למה אשר לא יבנה את בית אחיו לכונן את בית חיינו ולהשיב שכינתו בתוכינו במהרה בימינו. ונק' שמו בישראל בית חלוץ הנעל שתסיר זאת המדה ותופיע עלינו בהדר גאון עוזך ותנשא עלינו לעיני כל חי וידע כל פעול כי אתה פעלתו. וביותר צריך האדם להתעורר ע"ז בעשרת ימי תשובה לאקמא שכינתא מעפרא כי ב"ית רומז בעשרת ימי תשובה יאמר אם אין אני לי מי לי. כי הנה מצינו שהלל הי' אומר כמה דברים בשם ה' וכמו שהשי"ת בעצמו אומר כן וירצה שתעשה כ"כ התפעלות עד שהש"י יודה לדבריך ויאמר כן בודאי אם אין אני לי אנ"י רומז על המלוכה כמד"א אני אמות ואחיה מחצתי ואני ארפא ואומר אני הוא בעל היכולת כי בידו הכל ואמר אם אין אני לי מי לי כנ"ל ודאי:

משנה יד

הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי:

יבואר ע"ד הפשוט כי בודאי הצדיק צריך להושיע לישראל ולהעלותם ולקרבם לעבודת הש"י ולעשות כל התאמצות. אך האדם בעצמו צריך ג"כ לישא בעול ולכוף עצמו כאגמון ולשמוע מוסר ותוכחת הצדיק ולא להכביד לבבו כאבן כי אז לא יועיל לו. כמאמר

הכתוב לא תראה את שור אחיך. שהוא מדרגת שור שעושה מעשה בהמה. או שיו נדחים והתעלמת מהם. רק השב תשיבם לאחיך לעבודת הש"י. ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו דעת הוא התחברות. פי' שאין אתה יכול לחברו אל הקדושה. ואספתו אל תוך ביתך שתכנסהו במחשבתך ולהתפלל עבורו. עד דרוש אחיך אותו. ר"ל עד שירחמו עליו מן השמים. והשבותו לו. וכן תעשה כו'. הקם תקים עמו. וכמו שפירש"י ז"ל שלא יאמר הואיל ועליך מצוה כו'. לא כן הדבר רק שזה האדם בעצמו צריך שיהיה ג"כ סעד לדבר הזה ולהתחזק בעבודתו ית"ש ואז יצליח. ולז"א התנא אם אין אני לי מי לי ר"ל כשאני בעצמי איני מחזיק אותי בדבר הזה לא יועיל לי שום אדם בעולם:

א"י **אם אין אני לי מי לי**. פי' אם אין האנ"י דהיינו הבורא ית'. לי. כלומר שגם זה שאני עובדו גם זה הוא מכחו ית' המשפיע לי ונותן בי כח ושכל לעבוד אותו. מי לי. ואם לא עכשיו אימתי. לא כמו השוטים שמניחים לעבודת הבורא עד אחר ימי זקנותם ואחר עשיית צרכיהם. ויש אשר יעזבו ימיהם בהבל וריק מהבלי הזמן וסומכין עצמן על ימי הזקנה. כי בוודאי אם הי' האדם יודע יום קצו בוודאי הי' מקיים זאת שוב יום אחד כו' בכל רצונו וחשקו. נמצא וכי מחמת שהוא בטוח בחסד הבורא שיאריך עוד ימיו. גלל כן יהא מחסר בעבודתו ית' אין זה כ"א כפוי טובה ח"ו. וזהו משכיל לדוד. כשהיה דוד המלך ע"ה עובד את הבורא היה מסתכל בהמשכיל המשכילו כ"ז הוא הבורא ית' לומר שאין זה מצדו ומשכלו:

משנה טו

שמאי אומר עשה תורתך קבע: אמור מעט ועשה הרבה:

ירצה כי בוודאי צריך האדם לקבוע עתים לתורה ולעשותם עיקר עסקיו וזהו קבע:

א"י **עשה תורתך קבע**. שצריך האדם לראות שיגיע לו איזה פעולה ותכלית לעבודת הבורא ית' מהלימוד שלמד ויקבע הדברים בלבו ולא יהיה כמשפה ולחוץ כי מה יועיל לו רוב הדברים והלימוד באם לא יגיע לו ממנו שום תועלת. וזהו אמור מעט ועשה הרבה. שהאמירה והדיבור יהיו מעט ועיקר כוונתך יהי' על העשי' שתרבה. כי זה אינו כלום שילמוד האדם את התורה רק צריך להיות שהתורה תלמדהו דרכי ה' והדרך אשר ילך בה כמו שאנו מברכין המלמד תורה לעמו ישראל שהתורה מלמדת אותנו:

א"י **עשה תורתך קבע**. רומז על האדם כשלומד או מתפלל שיקבע הד"ת ההם למעלה ויקשרם למעלה בשרשם תחת כסא כבודו ית"ש. אמור מעט כו' ר"ל אף שאמירתך בזה העולם הוא דבר מועט אבל בעולם העליון הוא הרבה כי כמה אלפים עולמות מתתקנים אחר הדיבור שלומד כהוגן ועל דבר הנזכר:

א"י **עשה תורתך קבע**. כשתלמוד או תתפלל תראה שדיבורך יהי' קבוע למעלה. אמור מעט ועשה הרבה שתאמר מעט בתפלה ואעפ"כ תעשה ותפעול הרבה למעלה:

והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. ר"ל כל מה שיגיע אליך ממנו ית"ש הן איזה מקריות תקבלם באהבה ובחבה ובסבר פנים יפות:

א"י **והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות**. ר"ל הפירוש כי כל נשמה היא קשורה בשורשה כמד"א נצר מטעי כו' כנ"ל. ולזה יש בתורה ששה ושלשים כריתות כי לכל נשמה יש ל"ו מיתרים שבהם קשורה ומקושרת בשורש העליון וכשאדם עובר על כרת אחד רח"ל אזי נכרת משורש אחד למעלה וכמו כן בכל כרת ח"ו עד ח"ו כשעובר על כל הכריתות אז נכרת לגמרי רח"ל ועבר ובטל מן העולם ואין לו תקומה כלל לא בזה ולא בזה. ועכ"ו יש מקום הנק' כ"י שבו כלולים כל נשמות עושי רצונו ונק' כל האדם. וז"ש התנא כשאתה עושה כן שתעשה תורתך קבע תזכה לקבל ולמשוך החיות הקדוש מזה העולם הנק' כל אדם מכללות נשמות עושי רצונו:

א"י **עשה תורתך קבע**. ע"ד דאיתא בספר יצירה קבען בפה. ירצה על ך"ב אתוון שבהם ברא הבורא ית"ש כל העולמות וקבען בפה האדם. ונמצא שכן הוא ודאי כשאדם מדבר איזה דיבורים הן בתורה או בתפלה ודאי מנענע כל העולמות בזה למשל כשלשלת וראשה קשורה באיזה מקום אחד ואם אוחז בראשה השני אז אין ספק שמנענע כל השלשלת עד מקום שקשורה אף אם היא רחוקה כמה פרסאות כן הדבר הזה. וכ"ז צריך האדם לחשוב ולקבוע בלבו כי הוא בדיבורו מנענע כל העולמות. אמור מעט ועשה הרבה. ר"ל אף שהאמירה והדיבור שהוא מדבר הוא מעט ר"ל דבר קטן בעלמא אעפי"כ עושה הרבה כנ"ל:

א"י אמור מעט. שאמירתך יהי' במעט בהכנעה. ואז עשה הרבה ר"ל שתפעול ותעשה הרבה בדיבורך המעט:

משנה טז

ר"ג אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק:

עשה לך רב ר"ל כשלומד או מתפלל תעשה לך רב. הוא הבורא ית' שתצייר במחשבתך שהבורא ית' הוא לנגדך ומלמדך להועיל. והסתלק מן הספק. ר"ל שלא יהא לך זאת לספק אצלך רק תחשוב שבודאי הבורא ית' מצוי אצלך כי הוא לעילא מכל עלמין ותחות כל עלמין ובגו כל עלמין ולית אתר פנוי מיני כלל. כי זה הוא עיקר עבודת הבורא ית' לצייר תמיד באמת ובתמים מציאות הבורא ית' בלי שום ספק כלל וכמו שהוא עומד בפני חבירו כי ודאי כן הוא. וזה הודאי שמו כן תהלתו. ר"ל שעיקר העבודה והתפלה

תלוי בודאי שמו שיצייר תמיד בודאי שהשי"ת לנגד עיניו ורואה במעשיו וכפי גודל האמנה בזאת כן תהלתו. וכמו שמצינו בדהמע"ה שאמר "ויברך "דוד "את "יה ר"ת ודאי. שבתחלה היה מצייר לפניו שבודאי מציאות הבורא ית' הוא בלי שום ספק. וכמו שמשרע"ה עלה בשם זה לרקיע שהיה מצייר תמיד לפניו זאת ועלה במעלות עד רום רקיע. ועכ"פ אם אין ביכולתינו לעשות כזאת. עכ"פ נצייר נגנדו מ"ש דהע"ה שויתי ה' כו' ששם הוי"ה יהא תמיד מצוייר לנגדנו אמיתות הויתו שהוא הוה ומהוה כל הויות ואנו אומרים הראנו ה' חסדך. ר"ל כן. שהראנו ה' זהו החסדיך שתשפיע לנו בהירותך לחשוב תמיד באמיתות הויותך. וישעך תתן לנו. כי הנה ודאי הבורא ית' חושק בנו תמיד ומשתוקק עלינו תמיד. אך אנו מתפללין "וישעך תתן לנו. לשון פונה כמו ואל קין וגו' לא שעה שתתן בלבבנו שגם אנו נשתוקק אליך להסתר בצל כנפיך:

ואל תרבה לעשר אמרות עשר הוא יראה כי עש.' הוא. והיא יראה ואמר שלא תהא יראתך כדבר מאומד אך תחשוב בדעתך ובשכלך על כל הטובות שעשה עמך כל ימיך על האדמה וגודל תוקפו ומלכות ית' ואז בוודאי תירא מלפניו כי האיך לא נירא מפני מלך גדול ונורא שאין כמוהו:

א"י **עשה לך רב והסתלק מן הספק**. ר"ל שישמור אדם עצמו אף מן ספק נידנוד עבירה: א"י והסתלק מן הספק ספק הוא לשון חיבור וכן הוא לשון המשנה סופקין בגפנים. וירמז כי צריך האדם לדבק ולחבר עצמו כ"כ בהבורא ית' בתורה ובתפלה עד שיהא מופשט מהגשמיו' כל עיקר ומסולק מזה העולם וכמ"ש בש"ע א"ח סי' א' שויתי ה' לנגדי זה כלל גדול בתורה וזהו הסתלק. שתהא מסולק מן העולם מן הספק. פי' מן הסיפוק והחיבור והדביקות בו ית"ש:

א"י **עשה לך רב כו'**. שבאמת צריך האדם לחזק את לבו בעבודת הש"י כל מה דאפשר ולעלות במעלו' ולא יביט אל מראהו לבעבור שלא יתרשל בעבודתו ית'. וז"א עשה לך רב הוא לשון גדולה כמו רב לכם בני לוי שצריך האדם להגדיל את עצמו בענין זה להיות תמיד מוסיף והולך בעבודת השי"ת ולא להתגדל ח"ו בעבודתו כי בוודאי צריך לעבוד את בוראו בענוה ושפלות כי הכל מאתו ית' אשר נתן לו הכח למעשה זו רק לצד מה שזכרנו שצריך שלא ישפיל א"ע לגמרי למעט בעבודתו ית' כי לכל אדם יש לו חלק ושורש בתורת ה' והתיקון הנאה לו לתקן:

ואל תרבה לעשר אומדות. עישור הוא יראה כנ"ל שצריך האדם לירא מהבורא יתברך שלא מאומד ושמיעה רק צריך לבחון ולהתבונן תחלה גודל רוממותו ית' ושהוא מכה"כ ואז תהיה יראתו על פניו וכדאיתא בזוה"ק על ענין פתיחת עינים בש"ע שצריך האדם כ"כ

להתבונן ברעיוניו שהבורא ית' מכה"כ ולעילא מכל עלמין והוא כנקודה זעירא כו' עד שלא יוכל לפתוח עיניו מאימת הבורא עליו (חסר) ולכן צריך ליחד עצמו קודם התפלה ולבחון בעצמו באם יוכל לעמוד לפני הבורא ית' ממש פב"פ לדבר עמו ואז יתפלל:

משנה יז

שמעון בנו אומר כל ימי כו' ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה:

הוא מפרש דברי ר"ג אביו שאמר והסתלק מן הספק וכו'. ואמר לא מצאתי לגוף טוב משתיקה. ר"ל שידבק האדם א"ע כ"כ בהבורא ית' בדביקו' גדול עד שיתבטל במציאותו וישאר הגוף שתוק כאלם כמש"ה האמנם אלם צדק תדברון ר"ל כשהייתי במעלות אלם שנשארתי מבלתי כח וחוש לדבר אז יכולתו לדבר צדק בפני הבורא ית' ואמר נפשי יצאה בדברו ע"יהדביקות והתשוקה להבורא ית' וזה נרמז בש"ס שתוק כך עלה במחשב' כשהאדם עולה במחשבה למעלה ומדבק עצמו בהשי"ת נשאר הגוף מושתק כאלם הזה וכנ"ל:

ולא המדרש עיקר אלא המעשה. כנ"ל שצריך האדם לקבוע דבריו למעלה בשרשם שאל"כ אז ח"ו וכל המרבה דברים מביא חטא מאותן הדיבורים שמשליך מפיו בלי כוונה בלי דחילו ורחימו לא פרחת לעילא והן משוטטות ע"פ הארץ תחת השמים והן נעשים ח"ו בקליפות והוא המסך המבדיל בינו לבין קונו:

א"י **כל המרבה דברים מביא חטא.** עד"ש אל תתן את פיך לחטיא את בשרך רומז על בשר הקודש והוא הברית המעור. כי ע"י הדברים בטלים גורם רעה רח"ל וגם מילה הוא לשון דיבור וכשמקלקל דיבוריו מקלקל גם הברית רח"ל. כי אם האדם יכתוב הדיבורים שידבר על ניר ואחר כך יסתכל בהם יראה שיבוש מעצמו ובפרט כי גדול מאוד חטא דברים בטלים כי לא ישוב אל לבו לשוב עליהם כי דברים בעלמא הם ועל זה אמר דוד המלך ע"ה עון עקבי יסובני. רומז על העבירות קטנים שאדם דש בעקביו ולא נותן אל לבו לשוב עליהם הם יותר קשים ומרים משאר עבירות שלבסוף הם מסבבים אותו ואינן מניחים אותו לעבוד את בוראו:

בעזר ראש וראשון. נשלם פרק ראשון:

פרק שני

משנה א

רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם. כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת וכו'

פירוש שעושה תפארת לעושיה הוא הברא ית"ש בתורה ותפל' ועי"ז משפיע תפאר' לעול' התחתון לכנ"י וזהו ותפארת לו מן האדם. פי' שהעולם מתפארים עם האיש הצדיק הזה במה שמביא להם השפעות הנ"ל. ולכאורה אינו מדוקדק דמתחלה התחיל לדבר

בלשון נסתר שיבור לו האדם ולבסוף אמר לנוכח והוי זהיר. אך דהענין הוא כך כי ידוע שלזה נק' רבי רבינו הקדום לגודל צדקתו שהיה מופרש ומובדל מזה העולם התחתון כלל. כי קדוש הוא לשון פרישה עד שקודם מיתתו הגביה ידיו ואמר שמימיו לא היה נהנה מעוה"ז אפי' באצבע קטנה כך היה תמיד מקושר בעולמות העליונים ולא היה יכול לדבר עם העולם לנוכח מגודל התדבקותו בהשי"ת רק היה מדבר בעדו והעם שומעין ממילא. כמו שמצינו בגמרא על אחד שהיה דורש בשוק העליון פי' בעולם העליון וטליתו היה מונח בשוק התחתון פירוש טליתו הוא הגוף הי' מונח בעולם התחתון. ומצאו נחש כרוך עליו פירוש מחמת התדבקות גופו אל הממון באמרו לפניהם תוכחת מוסר נמשך אליו ג"כ מאותן הרהורים רעים של ההמון וזה נחש שאותן המחשבות והרהורים הן מס"א ומזוהמת הנחש שבזה העולם השפל. ולזה התחיל רבינו הק' מתחלה להיות מדבר בעדו בנסתר. וכשאמר ותפארת לו מן האדם היינו כנ"ל שמשפיע ומטיב לבריות אז נחית מעט מדרגוי והעולם נתעל' מקדושתו עד שבאו לנוכח ואז דיבר עמהם לנוכח:

משנה ב

ר"ג בנו של ר"י הנשיא אומר יפה ת"ת עם ד"א שיגיעת שניהם משכח' עון כו' שזכות אבותם מסייעתם:

י"ל פי' כמ"ש הרב מ"א בספרו נ"א על פסוק ויעש כן אהרן כו' ופירש"י מגיד שבחו שלא שינה ע"ש: ותוכן דבריו שהצדיק המושלם במדרגתו צריך לקשר עצמו בקשר אחד ביחוד גמור בהבורא ית' ובכנ"י להשפיע להם כל טוב אדוניו שבידו. וזה יפה ת"ת. הוא עבודת הש"י ודביקותו בו ית' עם ד"א רומז על כנ"י כמד"א ואתם תהיו לי ארץ חפץ. ר"ל כשהוא מדבק עצמו גם בכנ"י להשפיע להם כל טוב. וגם להעלותם למעל' לעבודת השי"ת וז"ש וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה וגו'. דהעולם מקשין שאין זה מקומו של פסוק זה אך לפי הרמז שאמרנו הוא מכוון. והיינו שהצדיק צריך להדבק בכללות ישראל ואף בפושעי ישראל לבלתי ידח ממנו נדח וזה רומז עד ירכה עד פרחה ר"ל מראש ועד סוף עד שפל הדיוטא התחתונה וכדאי' במדרשים מקש"ה רומז על ארבעה דברים שנתקשה משה רבינו ע"ה בהם. **מ** מנרה **קש** ש' קל או ש' רצים **ה** ה' חודש ואנו נאמר שהק' רומז לשרצים כי הקו"ף הוא רמז כקוף בפני אדם ורומז לד' בחי' ישראל יש שהם צדיקים גמורים שהם כמנורה יאירו תמיד למעלה ויש שהם במשקל בינוני. ויש שהם מחדשין עצמן בכל פעם לעלות מטומאתן ויש שהם רשעים גמורים רח"ל בבחי' שרצים ואעפ"כ כולה מקשה אחת הוא ויחוד גמור ולכולם יהיה תיקון אי"ה. ומשה נתקשה בזה האיך יהא התיקון הזה לזה כתיב כן עשה את המנורה.

ונחלקו בו חכמי ישראל שאומרים הקב"ה עשאו בעצמו ר"ל כי בודאי דבר זה אין שום ברי' יוכל להשיג ולתקן זאת כ"א השי"ת בעצמו יתקן כל אלה ובעצמו רומז למד"א עצם מעצמי ובשר מבשרי רומז על כנ"י שהם עצם מעצמו כביכול וחלק אלוה ממעל והאיך יפול דבר ארצה ח"ו. ובודאי יתוקן הכל אי"ה כל אשר בשם עושי רצונו יכונה אך אותן שאינן מנשמת כללות עושי רצונו כלל לא יתוקנו לעד. למשל למלכה שכל היוצא מגופה והצפרנים מגופה (חסר כאן ב' ג' תיבות) אבל יש חילוק אותן צפרנים שגדלין בטומאתה כשנטהרה מטומאתה צריכא לחתוך אותן ולהשליכם לטמיון: וזה שיגיעת שניהם משכחת עון שאם לא ירצה הצדיק לדבק עצמו בכללות ישראל היינו מפני (חסר כנ"ל) רשעי ישראל נמצא גורם ח"ו קיטרוג למעלה וגם עליו יקטרגו על איזה עון משא"כ כשמדבק בכללות אז משכח העון וזה כל תורה שאין עמה מלאכה מלאכ"ה ר"ת מל"א כ"ל האר"ץ היינו כשמדבק עצמו ומקשר העולם הכל יחד אז ממשיך הקדושה והאלהות לכל באי עולם וממלא כל הארץ כבודו ית"ש משא"כ כשאינו חפץ בזת גורם עון כנ"ל רק צ"ל בענוה יתירה ולחשוב שהוא הגרוע מכולן ואז יוכל להעלות ואמר שזכות אבותם מסייעתם כמבואר בספר תניא באריכות כי כל איש ישראל יש לו שורש הקדושה מה שהשרישו אבות העולם הם אברהם יצחק ויעקב בזרע ישראל והיא האהבה המוסתרת בלב כל ישראל למסור נפשו על קדושת שמו אף הריקנים שבהם וזה שאנו אומ' אלהי אברהם וכו' הוא האלהות והקדושה שהשרישו לנו אבותינו עד סוף כל הדורות אפס שמגודל החומרית היצה"ר מחשיך האור הקדושה ההיא. נמצא בוודאי יוכל הכל לתקן ולחזור לשורשו הקדוש:

משנה ג

הוו זהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן כו' ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו:

רשות רמז על ר"ת היוצ' מפסו' ש' ק' ו' צ' י' ת' שעול' רשות. וגם אותיות ושר"ת הוא רשו"ת רומז עלהמלוכ' ושר"ת רומז על העבודה שעיקר העבודה צריכה להיות להמליך את הבורא ית' על כל העולם וישתחוו לפניו כל הבוראים כו' ואף בתפלה שמתפלל על איזה דבר דהיינו רפואה או פרנסה וכדומה עיקר כוונתו יהיה לתקן ולפעול זאת למעלה בשורשו כי בודאי כן הוא כאשר יחסר לאדם איזה דבר שצריך להתפלל עליו הוא לבעבור חטאיו אשר פגם למעלה בשורש הצינור העליון במלכות שמים עד שמגיע החסרון והפגם ממילא גם אליו ולכך צריך להתפלל ע"ז בעיקר כוונתו לתקן זאת למעלא בפגמו לתשלום המלוכ' וגם שימליך את הבורא בכל דבר אשר ישפיע לו ואשר ימלא את

חסרונו שאין מקרבין לו לאדם אלא כשמתפלל לצורך עצמן ר"ל לצורך עולמות העליונים כנ"ל ואז ואין עומדין לו לאדם בשמת דחקו ר"ל ואין רומז על האי"ן סוף ב"ה עומד לו בשעת דחקו למלאות משאלותיו ג"כ כאשר עיקר כוונתו לש"ש משא"כ כשעיקר כוונתו לצורך עצמו אז לא במהרה נענה ואין עומדין לו בשעת דחקו ממש:

משנה ד

הוא היה אומר עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו בטל רצונך. מפני רצונו. כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך:

שיעשה רצונך היינו הטוב שישפיע לך לא יהי' לך כאב המוכרח ליתן לבנו אף שאינו עושה רצונו רק ברצונו הטוב יתן לך ובשמח' רבה שמדרך הטוב להטיב גם רומז שיעשה רצונך. שיעשה לך רצון שתרצה תמיד לעשות מה שהיא רצונו ית"ש דהיינו התורה והעבודה. בטל רצונך כו' היינו כשיבא לך איזה דבר ועון לעשות מה שהוא נגד רצונו ית"ש תבטל רצונך מפני רצונו או בטל רצונך ר"ל כי השי"ת נתן הבחירה ורצון לאדם לעשות כאשר ירצה אם טוב ואם להיפך והוא למען הרבות שכרו כנודע וא"כ כשיבא לאדם איזה דבר מה שהוא נגד רצונו ית' ויצרו תקפו עליו ברצונו שיעש' אותו יבטל רצונו ויאמר לפניו ית"ש רבש"ע הריני מבטל רצוני לגמרי אי אפשי בו ולא בשכרו רק (חסר ב' או ג' תיבות) רצונך ואז השי"ת יבטל באמת רצון אחרים שהם כחות המסיתים (חסר כנ"ל) וגם יבטל רצון אחרים הם מחשבות עכומ"ז ורצונם בגזירתם על ישראל כמו פרעה והמן שהוא כנגד רצונו ית"ש. הגם שהכל הוא ממנו ית"ש ומרצונו הטוב להוכיח את ישראל. מ"מ הם לא עשו כ"ז כדי לקיים רצון השי"ת אדרבה הם סוברים שהם עושים כ"ז ברצונם ועיקר כוונתם הוא על קוב"ה ושכינתי' ועל התור' ועל העבוד' ולכן בעבור זה השי"ת יבטל רצונם וגזירתם שגוזרים על עושי רצונו ויפר עצתם ויקלקל מחשבתם וירם קרן עושי רצונו:

משנה ז

הוא היה אומר. מרבה תורה מרבה חיים. מרבה ישיבה מרבה חכמה. מרבה עצה מרבה תבונה. מרבה צדקה מרבה שלום. קנה שם טוב כו':

מרבה תורה מרבה חיים פי' ריבוי התורה הוא על ידי שדורש בטעמי התו' ופירושי' ורמזי' שזו הוא שבח התור' והריבוי כמ"ש במ"א שזו היא אשת חיל עטר' בעל' שהתורה שבכתב מתעטרת בתורה שבע"פ ועי"ז מרבה חיים דהיינו שהבורא ית"ש מוסיף חיותו בזו התורה שמוסיף כי התורה בעצמותה כמו שהיא אצלנו הוא גשמית (חסר ב"ת) בא אור החיות שהבורא ית"ש מלביש בתוכה ומזה החיות בא לכל העולם כי העולם נברא עם התורה נמצא כל דבר שבעולם תלוי בתורה וממנה שופע החיות:

מרבה ישיבה מרבה חכמה. ההיפוך מהמרבה בסחורה הנ"נ רק שמיישב דעתו ומחשבתו תמיד בעבודת הבורא ית' אז מרבה חכמה:

א"י **מרבה ישיבה מרבה חכמה**. רומז על הצדיק האומר ד"ת בפני ההמון שכל מה שמטים דעתם ומחשבתם אל הצדיק לשמוע ד"ת מפיו כמו כן בא השפעת התורה אל הצדיק והדבר אשר יאמר אליהם דדיה ירווך בכל עת מה הדד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוציא טעם כן הד"ת כל מה שנכפפים אליו ומחברים מחשבתם אל מחשבת הצדיק אזי כמו כן בא ההשפעה יתירה במחשבת הצדיק וכמ"ש פי' הכ' חכמות בחוץ תרונה חכמות רומז על שני חכמות שמתחברים חכמת ההמון עם חכמת הצדיק אזי בחוץ תרונה:

חסר תשלום המאמר):

מרבה עצה מרבה תבונה. עצה רמוז על הצדיק כדאיתא בזוה"ק על פסוק לא תשחית את עצה וכוון בזה שאל יאמר האדם מה תועלת בידי לשמוע דברי הצדיק ומוסריו כלום הוא יודע די מחסורי אשר יחסר לי למלאות חסרוני ולהשיבני דבר לעניני לא כן הוא רק שע"י המוסרים והתוכחות שהצדיק דובר עי"ז יגיע אליו הרהורי תשובה ויהרהרו ברוע מעלליהם וישיבו עליהם. נמצא ע"י ההתחברות הצדיק במחשבותיהם יוכל להודיע חסרונם אף בכללם ועד"ז אומר הד"ת בפניהם דרך כלל והוא כפטיש יפוצץ סלע שמתחלק לכמה ניצוצין וכ"א וא' יוכל למצוא מרוגע לנפשו ולמלאות חסרונו ומבוקשתו אשר יחסר לו בעניניו וזה מרבה עצה מרבה תבונה תבונה הוא מבין דבר מתוך דבר ר"ל בשגם שאינם שואלין לו בפיהם מ"מ הוא מבין חסרונם מתוך מחשבותם:

מרבה צדקה מרבה שלום. הפשוט הוא כאשר נותנין צדקה לעניים עושין שלום בינו לבין השי"ת שלא יתרעם עליו ית"ש כמד"א או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי:

א"י שע"י הצדקה שהאדם עושה מעורר הצדקה למעלה שהבורא ית"ש יוכל להתחבר אל הכנ"י ולהשפיע להם טובו ג"כ בדרך צדקה ולא יכול לבוא שום ערעור וקטרוג בההשפעה לבעבור שהיא בדרך צדקה וחסד לא בדרך שכר ולזה צריך האדם לעורר הצדקה למטה וכמו שביארתי הכתוב ובצדקה תכונני נמצא בזה גורם היחוד בין קוב"ה ושכינתיה וזה שלו"ם אותיות ש"ם ל"ו ש"ם רומז על השם אדנ"י ול"ו רומז על הצדיק כנודע ועושה היחוד ביניהם וזהו קנה שם טוב קנה לעצמו כי הבורר ית"ש לית ליה שם ידוע רק כשברא עולמו קרא לעצמו (חסר) והשם אדנ"י משותף עם הכנ"י שהם נושאים אדנותו עליהם הגם שהוא ית"ש מושל בכל אפילו בקליפין מ"מ הם בעצמותם כופרים בו ית"ש ואין נושאים עליהם אדנותו רק הכנ"י וזהו קנה שם טוב כשהאדם קונה השם

טוב דהיינו שנושא אדנותו על עצמו. קונה לעצמו כביכול לעצמות היותו ית"ש והוא הממליך את הבורא ית"ש בעולם וזה גוף ובריתת חשבינן חד כי טוב איקרי ברית כנודע: **קנה לו ד"ת קנה לו חיי העוה"ב**. ר"ל העוה"ב הוא ההשפעה השופע תמיד מאתו ית"ש עלינו וחיי העוה"ב רומז לחיות זו ההשפעה כמו התינוק כשהיא חכם ומתענג בו האב והאב נותן לו איזה דבר ע"י התענוג שעלה בלבו מתענוג בנו החכם נמצא עיקר החיות מזה המתנ' הוא התענוג שהיה לו לאביו. כמו כן הבורא ית"ש ע"י התענוג והשעשוע שמתענג כביכול בנשמת ישראל משפיע להם כל טובו נמצא חיות ההשפעה הוא תענוגו ית"ש. וכשקנה ד"ת קנה לאותו החיות של העוה"ב (חסר ב"ת) הבורא ית"ש שופע גם עליו:

משנה ח

ריב"ז הוא היה אומ' אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך:

נדקדק בזה המאמר אמאי לא יחזיק טובה ומאי נתינת טעם בדבר כי לכך נוצרת אדרבה טובה גמורה היא שהטיבו השי"ת להשלים פעלו אשר לדבר זה נפעל ונברא כי מי יתן לקיים כל המוטל עלינו לקיים אשר גלל כן נוצרנו אלא דה"פ דרומז שאל יחזיק הטובה הוא התורה שלמד לעצמו רק ילמוד לאחרים ג"כ וז"א כי לכך נוצרת ר"ל כי זה העולם הוא דוגמת עולמות העליונים שהם מקבלים זה מזה ומשפיעים זה לזה כמד"א ומקבלין דמ"ד כך בעוה"ז צריך כ"א לקבל מחבירו וזה שלמד ישפיע וילמוד לאחרים וזה רומז הכתוב אדם ל'ע'מ'ל' יולד ר"ת ל' למוד על מנת ללמד:

חמשה תלמידים היה לו לריב"ז כו' ר"א בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבד טיפה הוא ע"ד דאיתא כי בכל יום ויום יורדין מ"ח טיפין לג"ע ושם מקבלין הנביאים ולזה היו מ"ח נביאים והשיורין יורדין לכל העולמות התחתונים ונזה יורד בכל יום וזהו המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית המחד"ש מורה על אלו מ"ח טיפין הנ"ל והן הנה השפעות קדושות איך לעבוד את הבורא ית"ש והן הן הכרוזים המוזכרים בש"ס שיוצאין בכל יום שובו בנים שובבים ויש אשר ישמעו הכרוז ממש ואף מי שאינו שומע באשר הוא מגושם בבשר האדם עכ"פ בא לו התעוררות בלבו כי אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי ר"ל נשמתו אשר היא קשורה לעילא שומעת זה הכרוז וימשיך התעוררות בלבו ומזה בא לו איזה הרהור תשובה או איזה ענין טוב איך לעבוד את הבורא כי כרו"ז הוא אותיות זכו"ר ר"ל שאלו הכרוזים הם שיזכור את בוראו תמיד. אך יש כמה בני אדם אשר יכבידו אזנם משמוע ולא יביטו אל פעול' ה' ולא יחישו לזאת אף כשבא להם איזה הרהור תשובה ואתערותא דלבא הם דוחין אותה המחשבה והעצה וילכו במועצתיהם

וזהו הדרך הוא רע עד למאוד אבל ר' אליעזר לא היה כן רק תיכף בבוא לו המחשב' הטהורה הזאת חתמה על לוח לבו לעבוד בה את הבורא ית' ולא הי' מאבד הטיפה הנ"ל:

רבי יהושע ב"ח אשרי יולדתו. ירצה ע"ד דאיתא בזוהר אשה כי תזריע וילדה זכר. איש אמו ואביו תיראו במה שהקדים האם לאב הנה בהיות כי צריך האדם לקדש עצמו בשעת הזיווג בכל מיני קדושות וגם האש' שלא יהי' כוונתם רק להוליד בנים לעבודתו ית"ש בלי שום מחשבת פסול ח"ו שיכוון רק להנאתו ועושה הטפל עיקר וזה יהי' כמו ילדי זנונים ח"ו רח"ל וכמו שאמר דוד מלכא קדישא ע"ה הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי. משל ע"ז למי שאוהב את המלך בודאי עושה כל התאמצות להעמיד למלך עבדים ומשמשים כך זה האדם לא יהי' כוונתו רק כדי להעמיד לממ"ה הקב"ה עבדים ומשמשים לעבודתו ית"ש. ולזה מקדים בפסוק האש' לאיש כי אצל האש' היא חידוש טפי לכיון מחשבתה בלתי לד' לבדו בלי תערובת ומחשבת חוץ ח"ו להנאתה ולז"א אשרי יולדתו. ר"ל שהי' קדוש מרחם שגם אמו קדשה וכוונה לזאת בשעת הזיווג שיהי' לה בן לעבודתו ית' והית' הורתו בקדושה:

רבי יוסי הכהן חסיד. ע"ד שכתוב איזה חסיד המתחסד עם קונו:

רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא. ר"ל כי יש ב"א אשר יראים לחטוא מפני העונש המגיע להם. אבל הוא לא היה ירא משום דבר בעולם רק מן החטא בעצמו שיהי' מונעו מעבודת בוראו באמרו איך אוכל לחטוא נגד בוראי אשר מכה"כ ולית אתר פנוי מיני'. ומה גם שלא ישמע אלי בדברי אליו עוד. וכמו שנמצא בפירש"י בחומש על פסוק ולא תטמא את הארץ אשר אני שוכן בתוכה כי אני ה' שוכן בתוך ב"י. ופירש"י ז"ל שלא תשכינו אותי בטומאה. ובודאי כן הוא כשישים האדם על לבו למי מטמא בחטאיו אשר יחטא כביכול הוא מטמא להשי"ת כאשר הוא שוכן בתוכו אף בטומאתו בודאי ממילא לא יחטא:

רבי אלעזר בן ערך כמעין המתגבר. שהי' תמיד מתגבר לעבודתו ית"ש ועולה תמיד ממדרגה למדרגה עד למעלה. משא"כ המלאכים שהן עומדין תמיד על מעמדן וקיומם. כמד"א ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. הגם שמצינו שגם העולמות העליונים לפעמים מתעלים. כ"ז הוא ג"כ ע"י הצדיק התחתון שעובד את השי"ת למטה. ומידי עברו במעלות דרך שמה בעולמות העליונים מעלה ג"כ את העולמות בדרך הילוכו וד"ל. כי כל העולמות ע"י זה עולם השפל הם קיימים. וכמ"ש בס' רזיאל. על שמנה שם השיעור קומה כביכול אצל הבורא ית"ש. וכתב כתרא דרישא הוא ששים רבוא פרסאות כנגד ששים רבוא נשמות ישראל אשר הם קיימים לעולם ולא יעדר אחד מהם. והכתר הוא שנשמות ישראל מכתירים לו ית"ש. ובזה הוא ששים רבוא פרסאות כי מיני' ובי' הוא:

משנה ט

אמר להם צאו וראו איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם:

פירוש צאו ממדרגתכם להביט בהצטרכות העולם. ע"ד שפי' מורי הרב מ"א זצ"ל בספרו ע"פ לא יחל דברו. אבל אחרים מחלין לו. ר"ל זה הצדיק הוא בלא יחל שאינו יוצא לחולין. כי הוא דבוק תמיד במחשבתו בהבורא ית'. רק אחרים מחלין לו. ר"ל עושים אותו חולין מחמת שצריך לירד ממדרגתו להצטרכותם והנה יש חילוק בין דרך לאורח כי האורח הוא מסילה קצרה ולפעמים אשר לא ילכו בה. אבל הדרך הוא רחב ורגילות לילך בו תמיד ורבים בוקעים בו. ובוודאי היו לו כמה תלמידים כמו שמצינו שהי' דורש בצלו של היכל. ואף על זה יש ג"כ רמז שהי' דורש ומתפלל שלא יחרב בהמ"ק. כי צל הוא בלשון אשכנ"ז שט"ן והתפלל שלא יארע שום שטן ומקטרג ח"ו שיחרב ההיכל. אבל אלו החמש' היו גדולים ואנשי מעשה ותמיד היו דבוקים למעלה ואמר להם צאו ממדרגתכם לראות בהצטרכות העולם:

רבי אליעזר אומר עין טובה. הנה ע"ד הפשוט הוא. שתהא עינו טובה בשל חבירו ולא יהי' צר עין. כי זה יהא ח"ו מצד הכפיר' כי אם יחשיב האדם שהכל מאתו ית' לא יקנא לשום דבר בשל חבירו כי ה' נתן לו ודאי נכון הוא הדבר. רק אם לא יחשוב זאת ויחשוב שמהנכון הוא שיהא הכל שלו וכופר במה שהש"י נתן לו. ולזה אמר עין טובה:

א"י **עין טובה**. ע"ד שאמרנו לעיל בסיפור שבחו שהוא הי' בור סיד שאינו מאבד טיפה. לז"א ג"כ עין טובה ר"ל העיוניות הוא המוח והמחשבה והשכל יהא טובה שלא יסיר עיוניתו מהשי"ת ולא יאבד שום טיפה הוא המחשב' שתפול לו וגם זה לא יוכל להיות רק בקידום תקנתו העין הגשמי שלא יקלקל בראותו דברים רעים ח"ו.

רבי יהושע אומר חבר טוב. מן הפשוט הוא שיהא לו חברים טובים שילמד ממעשיהם. וכמו ששאלו לחכם אחד מה מעשיך. אמר להם צאו וראו בחבירי:

א"י **חבר טוב**. הוא הבורא ית' שצריך האדם לדבק עצמו בהבורא ית"ש:

ר' יוסי אומר שכן טוב. כמד"א טוב שכן קרוב מאח רחוק. וכמ"כ הבורא ית"ש אף שמכה"כ אינו רחוק כלל אעפ"כ נראה כרחוק ולאו כל אדם יוכל לדבק בו ית'. אך יהיב לן עצה לדבק בצדיקים שהם השכנים להבורא ית' ולקרבה אליהם ואז יוכל לעלות עמהם וזה האדם הרוצה לקרב עצמו אל הצדיק צריך להפקיר עצמו עם כל אשר לו לזה הצדיק. ואז יוכל לקרב אליו ולדבק בו. כמו שמצינו בשאול ונערו כשהיו מבקשים החמורים והלכו אצל שמואל הנביא. ויאמר הנה נמצא בידי שתי כסף. ולמה לו השתי כסף אלא הענין הוא כך כי אם יבוא בפתע פתאום אל הצדיק באיזה ענין אזי לא ישמע

אליו. רק שצריך מקודם לקרב אליו במה דאפשר ובאותן שתי כסף היה מקרב עצמו אל שמואל הנביא:

רבי שמעון אומר הרואה את הנולד. הוא ע"ד שאמרנו לעיל בסיפור שבחו שהי' ירא חטא. ואמרו ג"כ הרואה את הנולד כי בודאי החטא בשעתו הוא מתוק מאד ואחריתו מר לז"א הרואה את הנולד אשר יולד מחטא זה כמה מקטריגים ומשחיתים רח"ל. ובחשבו זאת בודאי לא יחטא:

רבי אליעזר ב"ע אומר לב טוב. כי הוא היה כמעין המתגבר שהי' תמיד מתגבר לעבודתו ית"ש ולבו בוער בו תמיד לעבודתו ית"ש לז"א לב טוב שלב הוא לשון להב שצריך שתהא הלהב עולה תמיד לבעור בלבו לעבודתו ית"ש:

אמר להם צאו וראו איזו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם. רא"א עין רעה. הוא ההיפוך ממה שכתבנו לעיל בשני הפירושים:

ר"י אומר חבר רע. ג"כ ההיפוך מטוב. ר' יוסי אומר שכן רע ג"כ ההיפוך מטוב ובכלל זה הוא ג"כ מי שאינו בא לבהכ"נ להתפלל כמד"א הוי על כל שכיני הרעים כדאיתא בגמ' והוא שירחיק מלהיות שכן רע למקום ב"ה. ר"ש אומר הלוה ואינו משלם אחד הלוה מן האדם כלוה מן המקום. ע"ד שכתב האור החיים ע"פ וכיחש בעמיתו בפקדון כו' וימעול מעל בה'. כי הנה המלוה הוא בעדים ומי שלוה בע"פ בלא עדים בודאי משוי ליה להשי"ת לעד. והנה זה שמכחיש מועל בשתים בחבירו שאינו משלם לו ובהשי"ת איך שהוא משקר בו והוא עד והנה הוא כלוה מן המקום שנא' לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן נותן ונם הוא עד"ש התנא החנות פתוחה כו' הרוצה ללות כו'. והנה כי השי"ת נותן חיותו וכחו לבני אדם וזן כל העולם ומן הראוי לשלם לו במה דאפשר אבל זה הרשע אינו משלם. ואעפ"כ צדיקו של עולם חונן ונותן כי הוא יכול לקבל חובו באיזה זמן שירצה:

משנה י

הם אמרו שלשה דברים רא"א יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך ואל תהי נוח לכעוס כו':

כי אם יהי' נוח לכעוס אז לא יכבדוהו. א"י יהי כבוד חבירך כו' כמו שאמרנו לעיל חבר טיב הוא השי"ת. ואמר שיהא כבודו חביב עליך כשל עצמך וכדאי' בגמרא שנכנסו תלמידים לר"א לבקרו אמר להם יהי מורא שמים עליכם כמורא בו"ד אמרו לי' ותו לא א"ל ולואי: ואל תהי נוח לכעוס. הענין הוא כי הצדיקים בהיותם מודבקים בהשי"ת בראותם שעיר אלהים מושפלת ושועלים מרקדין בהיכלו ואומרים איה אלהיכם. אז תבער כמו אש בלבם ומגודל הצער שיש להם לפעמים יתחילו להתרעם ולומר למה נגרע

מכל העכום"ז שהמה שלוים ושקטים וזה תרעומת דמסכנא. ולז"א אל תהי נוח לכעוס. ר"ל שלא תהא נוח לדבר זה לעשות כן בכל זמן. רק בהיותך מודבק בו ית"ש. וכמו דאי' בזוה"ק ע"פ וילן שם כי בא השמש ופי' שם לשון תלונה כי בא השמש: החורבן הדומה ללילה ושוב יום אחד לפני מיתתך. פי' הרב הקדוש מוה' לוי יצחק בדרך הלצה כי הכעס הוא דומה למיתה כי הנשמה יוצאת ממנו ואמר ושוב יום אחד כו'. קודם שאתה כועס תתודה ותשוב כי בזה אתה מת. ובודאי כשיתודה מקודם שוב לא יכעוס:

והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים: **והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה**. הנה כמו האש יש בו אור שהוא השלהבת אשר הוא נראה לעינים ויש בו גחלים אשר אינן בוערות. ולפעמים ידמה ג"כ שהן עוממות מחמת האפר שעליהן ובאמת יש בהן עוד אש ומכוה כך הצדיקים יש בהן אור הנראה לעינים. שהם בוערין תמיד בתפלתן. ואף כשפוסקין מתפלתם נשארו כמו גחלת אש. ולפעמים ידמה לעולם שכבה אורו באשר שהוא עוסק עם העולם ומדבר דיבורים כדיבורי העולם. ובאמת בפנימיותו יש בו אש כמו הגחלת אשר היא מכוסה באפר. ונמצא האדם הכסיל ילמד ממעשה הצדיק לעסוק ג"כ בדברים בטלים ולדבר דברים בטלים בחושבו להיות ג"כ כמוהו. ובאמת אינו כן כי הצדיק אף שמדבר איזה דיבורים הוא מחמת שאהבת ה' בוערת בו וצריך להוציא הדיבור בפיו. וזה השוטה יעשה ג"כ כמוהו וזה הבל ומעשה הטוב אשר הצדיק עושה שלומד ומתפלל זה לא ילמוד לז"א והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים. כנגד אורן ר"ל הוא האור הנראה לעינים לכל מה שהצדיק לומד ומתפלל ולבו בוער תמיד לעבודת השי"ת זאת תלמוד ממנו. והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה. ר"ל זאת המעשה שהצדיק עושה לפעמים בצרכי עולם לא תלמוד ממנו. כי הוא כמו גחלת אשר אין האור נראה בו מבחוץ רק מבפנים ויוכל להיות שיתלהב האור מבפנים ויצא לחוץ: ואמר וכל דבריהם כגחלי אש. הוא עד"ש שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד. ר"ל אפי' בשיחת חולין שלהן הם מיחדים בזה יחודים גדולים ועמוקים. ומתקנים בהם עולמות עליונים. וא"כ איך אתה יכול ללמוד מהם זה הדבר לעשות כמעשיהם רק למד מהם האור שלהם. הוא התור' והתפלה כמו שהם מתפללים ואז ייטב לך:

משנה יג

רבי שמעון אומר הוי זהיר בק"ש ובתפל':

נראה לפרש ע"ד שאמר ברשב"א כשעומד אדם בתפלה צריך ליזהר בג' דברים א' שלא יחשוב שראוי אני לעשות בקשתי רק לצפות לחסד עליון שיעשה עמו חסד חנם כמ"ש מש"ר ע"ה ואתחנן אל ה' אין חינון אלא לשון מתנת חנם. והב' צריך לדעת שהבורא

ב"ה וב"ש יכול בוודאי לעזור לו ולא להסתפק ח"ו. והג' שלא לשום בטחונו רק בו לבד ומבלעדו אין עוד עזר. וע"ז תקנו שלש ברכות הראשונות שבתפלה בברכה הראשונה גומל חסדים טובים להורות שאין לאדם במעשיו הטובים. ובברכה השניה מחיה מתים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים. להאמין שהוא כל יכול. ובברכה שלישית אתה קדוש כו'. וקדושים בכל יום יהללוך סלה. קדושים נק' העולמות העליונים הם יהללוך סלה. כי הכל מודים שמבלעדו אין מלך גואל ומושיע. ובסגנון זה מפרש התנא הוי זהיר בק"ש ובתפלה. כי בק"ש מבואר שתי בחינות מאלו השלשה ונתתי מטר ארצכם בעתו. שיש בידו כח לעשות הכל השמרו לכם וגו' ועצר את השמים וגו' וכשאין אני נותן מטר לא תוכלו להוושע ע"י אחר והבחינה הג' לא נרמז בק"ש ועז"א התנא וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קב"ע. שהוא מלשון קביעת וחובב. אלא רחמים ותחנונים לפני המקום. וזהו הבחינה הג' שנאמר כי חנון ורחום הוא חנון הוא מלשון מתנת חנם. וניחם על הרעה כי כשהאדם עושה תשובה ומחרט על מעשיו הרעים ומקבל עליו שלא לעשות עוד רע רק טוב הוא גורם שהקב"ה ג"כ מתנחם על הרעה אף שנגזר כבר הוא מבטל אותו ועושה חסד עמו. ואל תהי רשע בפני עצמך. לומר היאך אני יכול לעורר מדת החסד ואני מלא פשעים ועוונות הלא נאמר עם חסיד תתחסד. אל תחזיק עצמך כך. כי כמו שהאדם היה מזומן לחטוא. ועובר על פשע. כך מעורר למעלה מדת החסד לבטל כל הגזרות שהיה מזומן לבוא שהבורא ב"ה נוהג עמו מדה במדה כמ"ש למי נושא עון למי שעובר על פשע:

משנה יד

רבי אליעזר אומר הוי שקוד ללמוד תורה:

תחלה נבאר הפסוקים ויהי דבר ה' אלי לאמר. מה אתה רואה ירמיהו ואומר מקל שקד וגו'. לכאורה יש לדקדק מה שאל לו והלא הראה לו מקל שקד בודאי רואה אותו. אלא כך א"ל מה אתה רואה שאין אתה רוצה לילך בנבואתך. ויאמר אליו מקל שקד אני רואה. רומז לכ"א יום מי"ז בתמוז עד תשעה באב. כמו שהשקדים גדלים בכ"א יום והם ימים שפלים מאוד והתאות והחמדות מתגברין לאדם ובאים לו הרהורים רעים. ויאמר ה' אלי היטבת לראות כי שוקד אני על דברי לעשותו. הדיבור הוא המל'. כי עיקר המלוכה לפנות לדבריו לכל אשר יצוה משום זה יכונה המל' בשם דיבור ואמר לו כי שוקד אני על דבר"י פי' המלוכה שלי כי אצא להיות להם לעזר ולסעד לנשא המלוכה ולעשותו. כי בימים האלו צריך כל אדם לעשות הכנה על המועדים הבאים לטובה ולבנות המלכות שמים מחדש ולכך יש נ ימים מת"ב עד ר"ה. ומר"ה עד יוה"כ י ימים. ומיה"כ עד סוכות

ד ימים. ויום א של סוכות כתיב בו ולקחתם לכם ביום הראשון. הרי **ניד"א** רמז לשם **אדנ"י** ועל ימים אלו נאמר כל רודפיה השיגוה בין המצרים. פי' כל רודפי י"ה השיגוה כי הבורא ית' יוצא לעזר ולסעד לנו כמ"ש אהי"ה אשר אהי"ה גימ' כ"א אלו כ"א יום שבין המצרים אהיה עמם בעזרתם. לכך קל להתקרב עצמו אל הבורא יתברך בימים אלו משאר ימים כדוגמא ומשל כשהשר יושב בפלטין שלו אז אינו בקל לבוא אצלו מחמת השומרים הסובבים אותו וגם צריך להביא לו תשורה גדולה לראות פניו אבל כשהשר יוצא לדרך קל לבוא אצלו וגם תשורה מועטת נחשבה בעיניו בד' גלוסקאות או בחלה יפה. ומקבל אותו בסבר פנים יפות מחמת שהוא בדרך והחילוק הוא בין הרואה אותו בביתו לרואה אותו בדרך כי הרואה אותו בביתו יכול לראות אותו כשהוא מופשט מבגדיו. והרואה אותו בדרך רואה אותו כשהוא מעוטף בבגדיו אבל מ"מ לראות אותו בדרך יותר קל אך אותה ראיה אינה מצוחצח' כמו שהוא רואה אותו בביתו ובימים האלו יוצא הבורא ב"ה מחמת חזקת הימים וחריפותם ובת"ב לעת ערב הציתו בו וכלה חמתו על עצים ואבנים. ואז נמתקו הדינים ולכך אומרים במנחה נחם. ואח"כ מתחיליך הנו"ן ימים עד ראש השנה שבהם נפתחין הנו"ן שערי בינה שהם הנו"ן שערי תשובה. וע"ז אמר התנא הוי שקוד ללמוד. הו"י בגימ' כ"א רומז לימים הנ"ל שהם כ"א שגדלים בו שקדים וצריך אתה לשקוד על דברי תורה: ודע מה שתשוב. מה שתאמר לא נאמר אלא מה שתשוב. כלומר אינך רשאי להתחיל עמו כדי להחזירו למוטב אלא אם ירצה להדיחך דע מה שתשיבנו וצריך אדם לדעת ממחשבתו ושכלו ולא במקובל לכך אמר דע מדעת עצמך. וכך הוא הדוגמא ביצה"ר שלא תתחרה בו רק תשמור עצמך כל מה שתוכל. כמו שהבעל מלחמה צריך עיקר לשמור עצמו ממכת חבירו ואגב יוכל להיות שמכה את חבירו העומד נגדו כך העיקר צריך לשמור עצמו מהיצה"ר ואגב תוכל להכניע אותו:

משנה טו

רבי טרפון אומר היום קצר והמלאכ' מרוב' והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק:

פי' ע"י שהיום קצר והמלאכה מרובה מחמת זה השכר הרבה. כי יש ימים קצרים כגון אלו הימים שבין המצרים הם נק' ימים קצרים במעלה. והמלאכה מרובה. מלאכ"ה אותיות א'ל מ'לא כ'ל ה'ארץ. כמ"ש למעלה כשהשר בדרך אזי יכול לבוא אצלו בתשורה מועטת. והפועלים עצלים. פי' בזה העולם שהוא מלא תאות וחמדות ועצלות וביגיעה רבה בא לאדם פעולת שמים. שזה העולם נקרא עולם העשי' כמ"ש בזוה"ח. היושבת בגנים גנים הוא מלשון גנות פי' שהיא יושבת בזה העולם שהוא מלא זבל ודברים גשמיי'.

חבירים. הם המלאכים המקשיבים לקולך שמקשיבים לקול של בנ"י ואח"כ נגשים לומר שירה לפני ממ"ה הקב"ה. מחמת שהוא מלא זבל לפיכך הקב"ה מתאוה לתפלתן של בנ"י. כמשל יותר מה שמזבלין השדה. יותר מוציאה פירות ולכך עשי"ה בגימ' שכינ"ה שהוא שוכן גם בזה העולם. ומחמת זה השכר הרבה. ובעל הבית דוחק. כי בודאי מי שהוא מכונה בשם עושי רצונו בודאי לסוף יעשה תשובה בע"כ ע"י פורעניות שיבא ח"ו עליו. וזהו ובעל הבית דוחק מוטב שתעשה תשובה בעוד לא נגעה בך יד ה':

משנה טז

הוא היה אומר לא עליך כו' אם למדת תור' הרב' נותנין לך שכר הרב'. ונאמן הוא בעל מלאכתך כו' ודע שמתן שכרן כו':

פי' כי מה שדרשו אחד המרבה וא' הממעיט כו' אין זה אלא כשהממעיט אינו יכול להרבות. אבל אם יוכל להרבות אינו יוצא ידי חובתו במועט כמ"ש מעשה שהביא עשיר יונה לעולה. נותנין לך שכר הרבה. שהשכר הניתן לך הוא לך במתנה כי מי יש שכר יותר ממה שזוכה לעמוד לפניו יתברך וללמוד תורתו הקדושה. הלא בעינינו אנו רואים כמה שרים גדולים מבזבזין ממון הרבה להיות להם איזה שירות לשרת את פני המל' כגון להלביש אותו או שאר דברים אלא השכר הנותן לך נותן לך במתנה חוץ התענוג הזה שזכית להתענג בו. ונאמן הוא בעל מלאכתך כו' פי' הבורא ב"ה שהוא הבעל מלאכה שאתה עושה כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. שישלם לך שכר פעולתך כאילו פעולתך ממש כמ"ש לך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. כאילו הוא מעשהו ממש. ודע שמתן שכרן כו'. פירוש אף שבעולם הזה לא ישולם לצדיק שום שכר דע שכולו שמור לעולם הבא כי כשהבורא יודע שלא יזיק להצדיק שבשביל כך לא ירום לבו בוודאי הוא נותן לו פירות בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב. ולזה הצדיק רואה הבורא שהטוב יזיק לו בעולם הזה גונז השכר לעוה"ב:

בעזר צור ישענו. נשלם פרק שני

פרק שלישי

משנה א

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלש' דברים ואין אתה בא לידי עבירה. דע מאין באת כו':

יש לדקדק למה חזר ואמר מאין באת מטפה סרוחה. היה יכול לומר דע מאין באת מטפה סרוחה וכן כולם. ועוד יש לדקדק על מלת דע שלכאורה הוא מיותר שכבר התחיל ואמר הסתכל. ותירצו המפרשים שאין הסתכלות שייך אלא בדבר גשמי כגון מאין באת

ולאן אתה הולך שזה האדם יכול לראות בעיניו. אבל על לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון אין שייך לשון הסתכלות. לכך אמר דע. כך פירשו המפרשים מלת דע. ונראה עוד ליישב. שמלת דע קאי על מאין באת דסמיך ליה. בהקדים הפסוק מי יודע רוח בני אדם העול' היא למעל' ורוח הבהמה היורד' היא למטה וגו'. כי באדם יש בו רוח היא הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל. ויש בו רוח הבהמה הוא הגוף היורדת למטה כי המיתה הוא בגוף. אבל הנשמה הקדושה בודאי אינה הולכת למקום רמה ותולעה רק היא עולה למעלה אל מקורה לחיים נצחיות. והתנא אמר דבריו בתרי אפי. נגד הנשמה אמר דע מאי"ן באת כי נגד הנשמה אין שייך לשון הסתכל וצריך אתה לדעת בעין שכלך שהנשמה באה מתחת כסא הכבוד ממקום שנקרא אי"ן. ולאן אתה הולך שהנשמה מורכבת בנוף. וצריך לדעת למה הרכיב הקב"ה הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל אל הגוף הגשמי ונתנ' בעולם השפל הזה שהוא מלא תאוות וחמדות. כדי שהנשמה תתגבר על התאוות וחמדות כדי שיעבוד את ה' ובזה יהי' יותר תענוג. כמ"ש בזוה"ק שהעולם הזה נק' טיט היון שבו צדיקים צומחין ולשם השליך ניצ"ק וצריך אדם ללקט אותם ולהעלותם. כמשל לאחד שפיזר אבנים טובות אל האשפה וטנופת וצוה לבנו ללקט אותם ולנקותם מן הטנופת בודאי יותר שבנו לוקט ומנקה אותם בודאי יותר מקבל שכר מהם. ויוכל אדם להבין שבעולם הזה מחמת שפלותו יוכל אדם להשיג מעלות גדולות ובודאי כך יש ימים בשנה שהם שפלים דהיינו בין המצרים יוכל אדם יותר להעלות יותר ניצוצות ויותר אבנים טובות ומרגליות יוכל ללקט בהם ולהעלותם. ומה שיוכל אדם לתקן בט"ב שהוא בשפלות אינו יכול לתקן בשמחת תורה וכן להיפך כי חרוצים ימיו של אדם ובכל יום ויום צריך אדם לעשות תיקונים שנחרץ עליו דבר יום ביומו ומה שיוכל לתקן ביום זה לא יוכל לתקן למחר כי למחר צריך לעשות תיקונים אחרים וללקוט אבנים טובות ומרגליות וזהו שנא' ולקטו דבר יום ביומו דייקא. וכמאמר הוזה"ק לבושין דלביש בצפרא לא לבש ברמשא לבושין דלבש ביומא דא לא לבש ביומא דא. וכל זה צריך לתקן בתורה ובתפלה ובתשובה לא כקצת המוני עם שאומרים שלא יוכלו להתפלל בין המצרים ובודאי המה כסילים ולבם בל עמם. רק צריך להתחזק עצמו בתורה בתפלה ובתשובה בימים שבין המצרים שהם ימי תשובה. שמי"ז בתמוז התחילו מ' יום אמצעים שביקש משה רבינו ע"ה רחמים על ישראל כמ"ש במדרש שבמ' האמצעים לא הניח מקום אחד במרום שלא התגולל בו לבקש עליהם רחמים. עד שנאמר לו בר"ח אלול פסל לך. ובפרקי דר"א כתיב שבאותן מ' יום חזר עליהן להחזירם בתשובה ולכאורה נראה שהם מדרשים חלוקים. אבל באמת נראה דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי שזה

היה מעלת משה רבינו ע"ה יתירה משאר נביאים ששאר נביאים כשהיו מקבלי' נביאות היו צריכים להתבודד וגופם היה בטל. אבל משה רבינו ע"ה היה איש אלהים ואמרו במדרש מחציו ולמטה איש ומחציו ולמעלה אלהים. פי' שהי' יכול לדבק עצמו למעלה בהבורא ית"ש ולמטה היה איש ומדבר עם בני אדם ובאותם מ' יום עשה שני הדברי' כאחד שביקש רחמים במרום. ולמטה הוכיחן להחזירן בתשובה והעלה תשובן לפני כסא כבודו ית"ש:

משנה ב

[פירוש על משנה ב' מובא לעיל בפרשת בחוקתי]:

משנה ג

רבי שמעון אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו ד"ת כו'. אבל כו' אמרו עליו ד"ת כאלו אכלו משלחנו של מקום שנא' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה':

איתא בש"ס מה ענין שלחן אצל מזבח לומר לך בעת שאין מזבח שלחנו של אדם מכפר. והיינו כשיש עליו ד"ת. כי בודאי בכל דבר גשמי יש בו ניצוץ קדוש רוחני. וזה נמשך מהדיבור שצוה הבורא ית' בשעת הבריא'. מזה הדיבור הי' נמשך בו ניצוץ קדוש. וכן כתב המג"א סי' ו' ס"ק ד' שהגוף ניזון מגשמיות המאכל והנשמ' ניזונת מרוחניות המאכל. נמצא כשהאדם עוסק בד"ת על שלחנו מתעורר בזה הדיבור הק' של מעשה בראשית שהוא החיות אשר ניתן בזה המאכל ומעלה אותו. והוא דוגמת הקרבן. וזה וידבר אלי זה. רומז על הבורא ית'. שנק' זה אלי ואנוהו ופי כשהבורא ית' שורה על שולחנו אז הוא לפני ה':

א"י **זה השלחן אשר לפני ה'**. ר"ל אימתי הוא צירוף שלחן כשהוא לפני ה' כנ"ל. אבל כשאינו לפני ה'. אזי נעשה מאותיות שלח"ן צירוף לנח"ש רח"ל שזה השלחן הוא של הנחש והוא הס"א כדכתיב כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום. כי כשאוכל בקדושה ובטהר' אדרבה מזה יכול להגיע לאיזה התעוררות האר' ושמחה וחשקות לעבוד את הבורא ית' משא"כ כשאוכל שלא בקדושה אז מגיע לו מזה המחשבות ותאות רעות שבעולם רח"ל כי אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. וזה ראשית עריסותיכם תרימו חלה. חל"ה אותיות ח"ל ה'. היינו שתראה שיהא שם הוי"ה שורה על המאכל. מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה קאי על האדם. כמו שבש"ס כינו לאדם בשם עיסה. כמ"ש שאור שבעיסה מעכב. וז"א ראשית עריסותיכם חלה תרימו לרמז בא שתיכף בימי בחרותו יראה להמשיך הקדושה עליו. וגם יש לפרש דקאי על תחלת יצירת האדם שצריך שיהיה בקדושה יתירה. כי עיקר גידולו של אדם אחר כוונת השימוש וכמ"ש דהמע"ה הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי. ולז"א עוד

באם אמר יאמר האדם הן כליתי כל ימי עד עתה בהבלי עולם ומעתה אין לי עוד תקנה. לז"א אם תרצה מראשית עריסותיכם. שאדרבה אם תחזור למוטב. מראשית עריסותיכם תתנו לה' ותעלה כל המחשבות רעות שהיה לך עד עתה וביותר שאף הצדיק צריך לזה שע"י שמזכיר מעשיו הכעורים או איזה נדנוד מחשבה שהי' לו עד עתה ורוצה להעלותם. ועי"ז מעלה גם כל מעשי בנ"א הרעים אל הקדושה. וזה תתנו לה' תרומה לדורותיכם היינו שעי"ז יעלה עמו כל בני דורו: ושיערו חכמים שיעור חלה מ"ג ביצים וחומש ביצה. כי חלה גימ' מ"ג. וגם רומז כי מ"ג אותיות ג"ם וחומש היא ה רומז לשם הוי"ה ב"ה והיינו בכל מעשים שעושה יחשוב שהבורא ית"ש הוא המהוה אותה הוא עיקר המעש'. והוא כטפל לה' בלבד. וזו מלת ג"ם רומז לדבר הטפל כמו שפי' האלשיך בפסוק מתי אעשה גם אנכי לביתי ע"ש: בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה והי' באכלכם מלחם הארץ. רומז כמ"ש הרב הקדוש מוהר"ר זושא ז"ל: ברצוני שלא לאכול. ומה אעשה שבוראי ית' כמעט כופה אותי במה שברא לי הפה. כי בודאי הבורא ית' לא ברא עולמו כ"א לעבדו בלבד א"כ מה היה צורך לברוא את הפה לצורך אכילה וכיוצא מדברים אלו. אך דבזה יש ג"כ עבודת השי"ת כנ"ל. שבכל ענין מעניני העולם יש בו עצם רוחני הצריך להעלותם. וזה מאמר הכתוב אשר אני מביא אתכם שמה והי' באכלכם מלחם הארץ. היינו אני מביא אתכם לזאת שאתם מוכרחים לאכול כדי שתרימו חלה לה'. וענין שלשה. היינו דכתיב ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת. ואלו שלשה מרכבה לזאת. וע"י התורה מושכים את הבורא ית' בשכלם באלו השלשה מדות. וכן בשבת כתיב ושמרו בנ"י את השבת כו' לדורות"ם. ודרשינן בש"ס לשון דירה היינו שיכין דירה נאה לכבוד שבת נר דלוק. ורמז לזה מראש מקדם נסוכה. היינו כי אותיות השניים מאותיות רא"ש הם שבת שמא דקב"ה. ואותיות שניים מאותיות קד"ם הם רה"ן למפרע הנר. וצריך ג"כ להכין דירתו הוא מחשבתו ומוחו ולבו לכבוד השבת הוא שמא דקוב"ה שישרה שכינתו בקרבו כי ר"ת ב"ני י"שראל א"ת ה"שבת אותיות ביא"ה. לזה שימוש ת"ח משבת לשבת וביאה אותיות ב"א י"ה שבשבת בא השי"ת לשרות על האדם ולזה צריך להכין עצמו בכל מיני קדושות ומלת לדורותם כבר פירשנו על עניני הכנת שבת בעבודת הבורא שזה שהכין עצמו יצרף עמו אף אותם שלא הכינו לעצמם וזה לדורותם. היינו שיעלה עמו בני דורו כנ"ל. וכן גבי ציצית כתיב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם. פירש"י ציצית לשון הסתכלות וציצית כולל כל התרי"ג מצות (חסר) כי ציצית הם שבעה חוטין לבן חוט אחד תכלת וזה דוגמת העין שיש בו שבעה קרומים זעג"ז כמו שהעלו החכמים. וביאור הענין שהשבעה קרומים הם כנגד (חסר ב' תיבות) כי בצלם

אלהים ברא את האדם. לא בצלם ממש כי אינו גוף אלא ברא את האדם שיהא מורה בתנועותיו על דרכי הבורא ית'. ועולמות עליונים שבעה. עיני ה' המשוטטות בכל הארץ והם שבעה גוונין דלבן. היינו שהבורא ית' משגיח להטיב לברואיו ולהשפיע להם כל טוב וזה שבעה חוטין לבן שבציצית מורים ע"ז. כי אינם כ"א עדות על הבורא ית' והם כנגד שבע מדות חג"ת נהי"מ כל חד כלול מעשר עולה שבעים והוא **ע** ובמילוי הוא עי"ן והשחור שבעין מורה על השגחת הבורא ית' בעיניו לנקום מעוברי רצונו. ולזה רומז חוט של תכלת. נמצא שהציצית מורים על השגחת הבורא ית' שיסתכל בו האדם תמיד ולא יעבור כמו שמפורש בענין. וגם תכלת הוא מצבע דג הוא חלזון ודג רומז לעינא פקיחא. וגם **ע** רומז לעי"ן סנהדרין שהבורא ית' משגיח ושופט העולם על כל דבר קטן וגדול ואין נסתר מנגד עיניו. כמד"א אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו: וזהו ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם: וזהו שייסד הפייטן שמור לבן כמו דרבן. מקום תכלת הנצבע. לך נפתר סוד נסתר. חוט ציצית היות מרובע. והוא תמוה. אך דר"ל כנ"ל. שמור לבן שזה רומז על שבעה עיני ה' הנ"ל. וזהו כמו דרבן שאלו שבעה חוטי לבן הם רומזים להנהגת הבורא בעולמו. מקום תכלת הנצבע. הוא לשון תכלית שיסתכל האדם על תכליתו מה יהי' בסופו שיעמוד במשפט אפי' על שיחה קלה. לך נפתר כו' חוט ציצית היות מרובע פי' כי כל שמות הבורא ית' אין בהם שם של ארבע אותיות מופרדי' כ"א שם אדנ"י והם ארבע גדפין שהבורא ית' סוכך על ישראל להצילם מכל רעה וזה לך נפתר כו'. ר"ל שזה השם אדנ"י הוא שם משותף שאין מלך בלא עם וע"י בנ"י הנושאים מלכותו נק' אדון. וזה לך נפתר סוד נסתר חוט ציצית היות מרובע. רומז לשם אדנ"י. הוא לך עם ישראל ולא לעם אחר. ולזה ציצית כולל כל התור והמצות כמו שזה השם כולל כל השמות. כי **הא**' היא מכל השמות שיש בהם **א** והי' היא מהשמות שיש בהם **י**. והד**נ** הם מעצם השם. ולזה תכלת בציצית לשון כוללות שכולל הכל. וראיתם אותו וגו' ולא תתורו וגו' אחרי עיניכם אשר אתם זונים וגו'. היינו שתראו בעיני הבורא יתברך כביכול על השגחתו ואמיתת מציאותו. ולא בעיניכם כי אשר אתם זונים אחריהם כאשר תראו בעיניכם תחטאו. ועשיתם את כל מצות ה'. בעבור שכולל כל המצות. והייתם קדושים לאלהיכם היינו שצריך האדם לקדש עצמו בכל מיני קדושות היינו מחשבתו ולבו ומוחו שבכל עת שירצה הבורא לשרות עליו שיהא הוא מוכן. כמ"ש בכל עת יהיו בגדיך לבנים. ולבל יאמר האדם איך אפשר זאת שאנשים כערכינו מוטבעים בעומק העוה"ז ותאותיו נוכל לקדש עצמינו לקדושת הבורא ית' שישרה עלינו לז"א אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מעומק הקליפ' להיות לכם לאלהים. ואיתא בש"ס אני שהבחנתי

בין טיפה שהוא של בכור לטיפה שאינה של בכור. כך אני מבחין בתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הן. בכור הן ישראל כמ"ש ובכורך ישראל גאלת. כי ישראל בכללות נקראו בכורים כמ"ש בני בכורי ישראל בעבור שהם בתחלת המחשבה. כי בריאת העולם היה בשביל עושי רצונו נמצא שהם נק' בכורים וטפה של בכור רומז על הבורא ית' שהוא ראש לכל העולמות ומהוה את הכל וטיפה שאינה של בכור רומז על הס"א וזה קלא אילן רומז ג"כ ע"ז. כי קל"א גימ' סמא"ל המסמא את עיני האדם שלא להשגיח על השגחת הבורא ית' ומציאותו. וזה ס"ם א"ל: או יאמר מבחין בין טפה של בכור לשאינה של בכור. כי האדם צריך להתבונן ולהשגיח על השגחת הבורא ואמיתות מציאותו עבור שהוא ממלא כל עלמין ומחיה אותם ומשגיח על מעשיהם אם טוב ואם רע. ויהא מעביר על דבריו מגודל רוממותו איך שהוא מלך נורא ורואה במעשי איך אעשה הרע בעיניו. ומזו הירא' יכול האדם להגיע לאהבה גדולה והתעוררת גדול לעבודת הבורא ית' מחמת שיתלהב לבבו מרוממות הבורא ית"ש משא"כ כשירא מחמת העונשין של גיהנם וכיוצא. אמת שטוב הוא ג"כ אך שלא יגיע לו מזה שום התעוררות לעבודתו וזה אני מבחין בין טפה של בכור ר"ל בין היראה מרוממות. הבורא בעצמו ובין טפה שאנו של בכור. ר"ל הירא' מן העונשין הבאין מצד הס"א והקליפ' וזו אני מבחין בין תכלת לקנא אילן כי תכלת ג"כ מורה על השגחת הבורא ית"ש בעולמו בעוברי רצונו כנ"ל והוא משוטט בכל וכשישגיח האדם ע"ז אז ירא ויתרומם לבבו בהתעוררות והיינו שצריך האדם לתלות תכלת בציצית כנ"ל ולזה בזמן הבית כשהיו ישראל בגדולה ושלוה היו צריכין לתכלת להזכיר היראה. ועכשיו אין צריכין לתכלת כי בלא זה לבבות ישראל נכנעים מגודל הצרות העוברים עלינו ואדרבה צריך לחוט לבן להזכיר שאעפ"כ חסד הבורא עלינו ולא יעזבנו לנצח אבל קלא אילן רומז על היראה מהעונשין והס"א כנ"ל וכן כתיב וירא ישראל את היד הגדול' וגו'. ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו. היינו שראו ידו הגדול' ותוקפו וגבורתו איך שהוא מושל בכל העולמות ושידד כל המערכות ושיבר כל מרכבות פרעה הוא מרכבות הקליפות והס"א ויראו מגודל רוממותו ומזה נתרומם לבבם ועלה בלבם לומר שירה משא"כ בשאם היה בלבם איזה יראה חיצונה לא עלה בלבם לומר שירה:

א"י **ר"ש אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו כ' אבל שלש' שאכלו כו' כאלו אכלו כו' שנאמר זה השלחן אשר לפני ה'**: ופירשו המפרשים כאלו הקריב קרבנות כמו כהנים משלחן גבוה קא זכו. ודקדקו האיך מבואר בפסוק שהוא כמו הקרבת קרבנות. ונראה לפרש כמו שכתב המג"א דהגוף נהנ' מגשמיות המאכל. והנשמה מרוחניות

המאכל והרוחניות המאכל הם ניצ"ק שבכל דבר יש ני"ק שנכנסו לשם כשאמר הקב"ה תדשא ושאר מאמרות וגם ע"י טללים וגשמים קדושים שהם כחות מהבורא כי למעלה אין גשם ואין טל אלא שנשתלשל כוחות מהבורא. ולמטה נתגשם דוגמת המן שאכלו ישראל במדבר וע"י שאדם אוכל ונכנס בתוכו אותן ניצוצות ובכח זה מברך בהמ"ז ואומר ד"ת היא מעלה אותן ניצוצות והוא כמו הקרבנות שהיה המלאך אוריא"ל מעלה הקרבנות לריח ניחוח לפני ה' ומפני כן היה בבית ראשון האור רבוצ' כאר"י על המזבח ע"ש המלאך ואוכל הקרבנות ועש"ז נק' קרבנות שמקרב אותם לפני הקב"ה וכן האדם שהוא אוכל לש"ש הוא מקרב הנשמות שבמאכל לפניו יתברך אבל משחטאו הית' רבוצה ככלב רמז לס"א. והיו הניצוצות נכנסות לעולם התוהו וזהו שפירשו המפרשים כאילו הקריב קרבנות כמו כהנים משלחן גבוה קא זכו נזדכך גופם ע"י שהיו אוכלים לשם שמים כנ"ל. ומביא התנא הפסוק וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' פי' שהוא עושה יחוד ז"ה עם שלחן. ז"ה רמז להקב"ה שנאמר זה אלי ואנוהו ושלחן רומז למלכות כמו שלחן מלכים. על ידי שאדם אוכל ונכנס לתוכו ני"ק ובכח המאכל ההוא עובד ה' וממליך אותי הוא עושה יחוד גמור וקדוש וזה אשר לפני ה' שמכתיר את הבורא ב"ה כמו שהכהנים היו עושים יחודים במחשבותם הטהורים ועוד ק"ו הוא אם כשהיו מניחים על המזבח שהי' של אבנים ונחושת היו מעלין אותן לריח ניחוח כ"ש כשהמאכל נכנס בגוף האדם שהוא מדבר שהוא יכול להעלותם. אבל כשהאדם אוכל למלא כריסו אזי אין הקב"ה שורה על המאכל ובמקום שהקב"ה מסלק שכינתו משם שם שורין הקליפות. כמ"ש על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה רעותיהם הקליפות ונכנסין הניצוצות לעולם התוהו והוא נותן כח ליצה"ר ושלחן נתהפך לאותיות לנח"ש הוא רמז להקליפה: וזה שאמר התנא ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים הוא תקרובת עכומ"ז כמו שנבאר הפ' ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים ועבודת הפעור היה שהיו פוערין האחוריים לנגדו ומטילין רעי וצריך להבין ולהורות איך היו מעש הם מקולקלים וכי בלא דעת היו עושין דבר מגונה כזה לע"ז שהי' יראתם אלא ע"ד שפירשו במדרש ע"פ אמרו שונאיכם מנדיכם למען שמי יכבד ה' שעשו אמר למען שמי שאני נק' בנו הגדול ואלהים נק' גדול יכבד ה' שהקב"ה על השמים כבודו ואין משגיח על התחתונים וזהו מנדיכם. פי' שהם אומרים מה לכם לעבוד את ה' שהוא רם על רמים ואין לו סוף וערך יקוה לאיש לקבל ממנו שבח ותהל' אלא נתן העולם הזה ביד כוכבים ומזלות להנהיג אותו וצריך האדם להתפלל להן ולעבוד אותן אבל לא כן הוא וימינם ימין שקר כ"א ראוי לעבור אותו כי גם שרפים ואופנים כאין נגדו נגד רוממות ית"ש. ואדרבה כי

תורתינו הקדושה העידה בראשית כו' שנק' ראשית תבואתו. פי' שהם ראשית לביאת המחשב' שהם באו בתחלה במחשבה להבראות וגם כתוב זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו. והכחות אחרים הם דוגמת אחוריים והם היו פוערים לפעור לתת כח לאחוריים וכן האדם האוכל למלא כריסו הוא נותן כח ליצה"ר לאחורים כנ"ל והוי כאילו אכלו מזבחי מתים שהם תקרובת עכומ"ז: וכן נראה לפרש מה שאומרים בהגדה של פסח. רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם. ואף אתה הקהה את שיניו. פי' שאומר מה העבודה הזאת לכם שאתם אומרים באכילת פסח מצה ומרור אנו עושין עבודה לה'. ואף אתה הקהה את שיניו שכיון שאינו מודה בדבר ואוכל למלא כריסו למה יאבד לחם שלא לצורך:

א"י **ואמרו עליו ד"ת**: על המאכל דהנה כשהאדם אוכל ממאכל מביא אותו לידי חדוה ובחדוה זו הוא אומר דברי תורה ועובד ה' וזהו ואמרו עליו ד"ת אזי הוא מביא את הקב"ה לידי עוז וחדוה כמשל לב"מ שהלך לדרך רחוק ונשתהא לבא אל המלך ואח"כ כשבא אל אביו עוז וחדוה לפניו כך הני"ק רבו הימים שמבריאת העולם הוא מונח באדמה ועתה נתעלה ובא לפני הממ"ה אזי עוז וחדוה לפניו ומאותו הארה יורד על האדם למטה. וזהו כאילו אכלו משלחנו של מקום שלח"ן רמז ע"ש הגדולה ועד"ז נראה לפרש מ"ש חז"ל אברהם אבינו קיים כל התורה כולה עד שלא נתנה אפילו עירובי תבשילין. ואפילו התורה שמחדש הקב"ה בכל יום היה יודע: עירובי תבשילין הניצוצות שנתערבו בתבשילין במעשה בראשית. היה מעלה אותן וזהו ג"כ פי' של הכנסת אורחים שהיה מקיים שהניצוציות נק' אורחין טרם בואם למקורם והיה מכניס את האורחין לפני הבורא ב"ה וב"ש וע"י שהיה מביא את הקב"ה לידי עוז וחדוה היה מחדש חידושי תורה ונמשך עליו האור ההוא ועי"ז ידע מה שמחדש בכל יום ובודאי היה מקיים הכנסת אורחים כפשוטו אלא שלכל מצוה יש לבושין והעיקר הכנסת אורחין הוא לעלות הני"ק ולהכניס אורחין ממש הוא דוגמת לבוש לאותה מצוה וצריך אדם לקיים שניהם ובזה יתורץ קושית התוי"ט שהקשה על הברטנורה שכתב שמעתי שיוצאין בברכת המזון אטו ברשיעי עסקינן. והלא אבות מילי דחסידות הן. ובזה מתורץ כי התנא אמר ואמרו עליו ד"ת כמו שפירשתי למעלה ומילי דחסידות הן:

משנה ה

רבי נחוניא בן הקנה אומר. כל המקבל עליו עול תורה כו':

עול תורה הוא שע"י התור' יודע במה לעבוד את בוראו. כי שמה תור' בגין דאורי כי היא המורה דרכי ה' ועבודתו וזה המקבל עליו ר"ל כמו"א וכולם מקבלים עליהם עול

מלכות שמים זמ"ז ר"ל שאף שנושאים עליהם עול מלכות יודעים הם שאף זאת הם מקבלים ממנו ית' מעולם לעולם ואין עושין שום דבר זולת כח הבורא ית' נמצא באם שכן הוא בעולמות העליונים שהם קדושים וטהורים מכ"ש אנו בנ"א קרוצי מחומר עאכו"כ שצריכין אנו לידע זאת כי כל עבודתנו הוא רק מכח הבורא יוצר הכל ית"ש שאנו מקבלים ממנו. או יאמר עול מלכות לשון עלם ונער כמו עול ימים ופי' שרומז על המלאכים אשר חדשים לבקרים מתחדשים שבכל יום נבראים מלאכים חדשים והם מקבלים עליהם עול מלכותו: ועול תורה היינו כדאי' שבכל יום יהיו בעיניך ד"ת כחדשים. כי בכל יום משתנה התורה וטעמי' ובכל יום משתנה מתיקת התורה והתפלה והענין הוא כי בראשית בשביל התורה שנק' ראשית ובשביל עושי רצונו שנק' ראשית והם בכורו של עולם כמ"ש קודש ישראל לה' ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו רעה תבא עליהם וכ"ז עבור שמקיימין התורה שנק' ראשית ובהיות כן אז מעבירין ממנו ע"מ ודרך ארץ כי כשהם עיקר העולם וראשו הם מושכים עליהם עולו אבל הפורק ממנו עול תורה א"כ לא נברא בעבורו העולם א"כ במה (חסר) ע"ה ונותנין עליו כו':

משנה ז

רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו:

רומז במלת שלך על ענין הבחירה אשר נמסר' לאדם כמאמר והרשות נתונה ביד האדם לעשות כרצונו אם טוב ואם רע מ"מ גם אותה הבחירה היא ביד הבורא ית' אך שדבר זה אינו מושג לשום בריה בעולם וכמבואר במאמרי קדמונינו ז"ל וכאשר בארנו לך זה כמה פעמים בזה החיבור וא"כ בודאי לא יתכן שיתגאה האדם על עבודתו והטבת רצונו כי הוא מאת השי"ת וכן בדוד הוא אומר כי ממך הכל ומידך נתנו לך יד הוא לשון כח ורשות ור"ל אף זה הרצון ויד פתוחה שיש לי ליתן צדקה אף זה אתה נותן לי וא"כ מידך נתנו לך:

רבי יעקב אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה מעה"כ כאילו מתחייב בנפשו:

הוא ע"ד שנזכר בס' נ"א ובשאר ספרי הקדוש וכמ"ש בחבור זה במשנה שני חכמים ע"ש. והיינו כשהאדם לומד תורה צריך להיות תורתו משנה תורה דהיינו בזה העולם שלמד וגם צריך להיות בוקע חלוני רקיע בתורתו לעלות וללמוד כמ"כ בעולמות העליונים: וזהו ושונ"ה ומפסיק ממשנת"ו. ר"ל שמפסיק זאת המשנה שאינו מחובר בתורתו בעולמות העליונים וזהו ע"י שאומר מה נאה איל"ן זה עד"ה כי האדם עץ השדה שהאדם נקר' אילן ומשבח עצמו ואומר יפה למדתי ומחזיק טובה לעצמו מה

נאה ניר זה כמו נירו לכם ניר שהוא הכנה לזריעה כך הוא אומר ע"ע מה נאה הכנה זו שעשיתי ומתגאה קצת בלבו בתורתו ובא לו בלבו איזה התפארות ופני' מהחידושי תורה שלמד ועי"ז מפסיק זאת ה"ז מתחייב בנפשו לבעבור שהוא פוסק החיות והנפש מהתור' שלמד כי זו התורה שלומד בזה העולם הוא גשמיות ורחניותה היא התחברותה בעולמות עליונים:

א"י **המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו וכו'**. ע"ד שנאמר הנותן בים דרך ובמים עזה נתיבה. ר"ל שהוא נותן בי"ם הוא כנ"י דרך הוא דרך תשובה כמ"ש ודרך תשובה הורית ודרך זה הוא נפתח בר"ח אלול לכל העולם שהוא שלשים יום קודם יום המשפט ולכך הוא נק' דרך שכל העולם עוברים בו שחוטאין ועושין תשובה. כי אותן שאינם חוטאין כלל מנעוריהן ומשמרין עצמן מחטאת נעורים והם נקיים מאד הם מעט מזעיר ועליהם נאמר ובמים עזה נתיבה פי' שהוא פותח נתיבה למים עזים הם הצדיקים גמורים. ומחמת שהם מועטים נק' דרך שלהם נתיבה שהיא שביל קטן שאין רבים עוברים בו ורוב העולם הולכין בדרך התשובה ותשוב"ה היא אותיות תשו"ב ה'. שבחטאם הם פוגמין **בה** אחרונה שבשם הוי"ה ועושין פירוד בין **ו ה** וזה שנאמר ונרגן מפריד אלוף ובתשובה שעושים הם משיבין **הה** להוי"ה ביחוד גמור:

א"י ובמים עזים נתיבה כי יש בנ"א פושעים שמתבוננים וחושבין איך לעשות הרע והם נק' חורשי און ועונם גדול מאד. שאותם בנ"א שהיצה"ר בא עליהם פתאום ומתגבר עליהם ואין להם פנאי להתיישב וחוטאין אע"פ שהם מזידין נחשב להם כשוגג. אבל הפושעים הללו היה להם פנאי לחזור מרעתם ועליהם אמרו חז"ל הרהורי עבירה קשה מעבירה. דלכאורה אינו מובן דהלא הקב"ה אינו מצרף מחשבה רעה למעשה. אם לא בעכומ"ז. ונראה לפרש הרהורי עבירה קשה מעבירה. אם עובר אח"כ. כי זהו קשה עד מאוד כנ"ל אבל אם פורש ואינו חוטא בודאי אין הקב"ה חושב המחשבה למעשה ואם עוברים וחוטאים עונם קשה מאוד והם פוגמין בי"**ה** וע"ז אמר הכתוב אם עונות תשמר יה אדני מי יעמוד פי' שהפגם הוא בי"**ה** מי יעמוד. ואין סיפק להם בתשובה לבד מחמת גדול עונם והקב"ה חותר חתירה מתחת כה"כ ומקבל אותם בתשובה. כמו שמצינו במנשה שקרא לכל עכומ"ז שבעולם ואח"כ כשראה שאין בהם ממש התחיל לקרות אל אלהים אמת ועשה תשובה וקטרגו המלאכים עליו ואמרו רבש"ע לאחר שקרא זה אל אלהים אחרים ואין מושיע קרא אליך ואיך תקבלו וחתר הקב"ה מתחת כס"כ וקבלו. ר"ל שעשה מתחת הכבוד שלפי קו הדין אין ראוי לקבלו מאחר שקרא לאלהים אחרים אלא שהקב"ה עשה למטה מן הכבוד. וזהו ובמים עזים נתיבה. הם הפושעים הללו הוא

נותן להם נתיבה. שהוא שביל קטן ומקבלן בתשובה כאשר נתבאר לעיל ונתיב"ה הוא אותיות נת"ב י"ה שיוכלו לתקן מה שפגמו בי"ה. וזהו שאמר התנא המהלך בדרך. פי' בדרך הידוע הוא ר"ח אלול כמ"ש ודרך תשובה הורית. ושונה ומפסיק כי תשובה הוא שמקבל עליו שלא יחטא עוד ועוד יש מדרגה למעלה שעושה מעשים טובים ועוסק בתורה. כמו שמבואר במקום אחר. אלו"ל אותיות א"ני ל"דודי ו"דודי ל"י וכתיב בתרי' הרועה בשושנים א"ת שושנים אלא ששונים. ר"ל אני לדודי כשאני פונה אליו והולך בדרך תשוב' שנפתח באלול. ודודי לי הוא פונה אצלי הרוע' בשושני' כביכול הקב"ה רועה בהם כמ"ש שמפרנסין לאביהם שבשמים ולכך נקט ושונה כלשון הכתוב והוא. רמז לכל המעשים טובים ומפסיק ממשנתו פי' שהיצה"ר גוזר עליו ח"ו להחטיאו ואומר לו מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה. פי' מה נאה היית ועתה פניך שחרחורות מתעניתים ועיניך כהות מחמת שאתה מנדד שינה מעיניך ועי"ז חוזר לסורו מעה"כ כאילו מתחייב בנפשו מחמת שהתחיל לעשות תשובה והניח עצמו ביד היצה"ר רח"ל:

משנה ח

רבי דוסתאי בר ינאי משום ר' מאיר אומר כל השוכח דבר אח' ממשנתו מעה"ב כאלו כ' שנאמר רק השמר לך ושמור כו':

זה מוסב על ענין ראשון על תחלת המאמר של ר' יעקב שצריך האדם להיות תורתו משנה תורה. ור"ל במלת דבר אחד ממשנתו שמסיר החיות והארת הבורא ית' שהוא אחד מאלו הדברים שדובר שנ' רק השמר לך ושמור נפשך מאוד. כי כשלומד התורה על האופן הנ"ל שיהיה מלשון משנה וממשיך החיות והארת הבורא ית"ש באלו הדיבורים. אזי נמשך ג"כ לנשמתו ונפשו החיות ממש. משא"כ בהיפך ולז"א ושמור את נפשך מאד: **א"י** דהנה דקדקו המפרשים שהתחיל בדבר אחד. וסיים בקרא פן תשכח את הדברים. ונראה לפרש דהנה כל התורה כולה היא רק לדבק בהקב"ה. ולכן סיים משרע"ה אחר כל התוכחות ובו תדבקון וכמו שהשיב הלל הזקן להנכרי שבא לגייר על מנת ללמוד כל התורה על רגל אחד. ולמדו מה דעלך סני לחברך לא תעביד ושמעתי ממורי ורבי ז"ל פי' סני לחברך להתחברותך אל הקדוש ברוך הוא זה לא תעביד. זה הוא כל התורה כולה ואידך פירושא הוא המצות עשה הכל להתחבר להקב"ה והמצות לא תעשה הם הדברים המקלקלים את ההתחברות שלא תוכל להתחבר על ידיהם וזה מצוה מלשון צוותא ועבי"רה אותיות עב"ר **י"ה** נמצא כל התורה כולה היא דבר אחד כמ"ש אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי אחת דבר אלהים הוא בשביל דבר אחד להתחבר להקב"ה שתים זו שמעתי הם מצות עשה ול"ת נמצא כל המצות עשה נכללות במצות אנכי כמ"ש

שהם כדי לדבק בהם אל הקב"ה והל"ת נכללות בלא יהיה לך שהם דברים המפסידי' ומפרידים מהקב"ה ואמרו חז"ל אם שמעו כל התורה מפיו הקב"ה לא היה אדם שוכח ועכשיו יש בה שכחה ונראה לפרש למה שייך בה שכחה דהנה המצות עשה הם רמ"ח ואנכי שמעו מפי הגבורה ונשאר עדיין רמ"ז שהוא רֶמֶז ולכך שייך בה שכחה שלא שמעו מפי משה רק רמז וכך בהמצות ל"ת שהם שס"ה ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו נשאר רק שס"ד כמנין השט"ן ולכך שייך בה שכחה נמצא עכ"פ אין לאדם לשכוח אנכי ולא יהיה לך לז"א כל השוכח דבר אחד ממשנתו כנ"ל. ונמצא התורה נעשית דברים הרבה כל מצוה הוא דבר אחד. ולזה סיים פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. פי' אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו וזהו אשר ראו עיניך:

משנה ט

רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת כו':

וה"א כל שמעשיו מרובין מחכמתו כו': **וה"א כל שרוח הבריות כו'**:

כמ"ש ראשית חכמה יראת ה' ולא נאמר תחילת חכמה יראת ה' והיינו כי החכמה היא התורה ועיקרה של התורה היא הירא' דהיינו התורה היא ענפים ליראה. כמו התורה והמצות שע"י יגעו ליירא את הבורא ומה יעשו עם יראתו. אבל כשהתורה היא בלא יראה דהיינו שאינו לומד התורה עבור ידיעת היראה. אינה כלום כי אורייתא ומצוה בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא. וגם התורה בעצמה מורה על יראה כי תור"ה גימ' יראת וגם תורה אותיו' תְּוֶרֶה וגם היראה קדמה לתורה. והאלהים עשה שייראו מלפניו דעיקר הבריאה הי' בשביל הירא' כדי שייראו מלפניו ויקבלו מלכותו ויראתו ואח"כ נברא התורה שע"י ידעו איך יתנהגו עם היראה והא דלא חשיב בש"ס היראה מן הברואים הקדומים היינו מפני שלא יצוייר בריאה ביראה לגודל רוחניותה ודקותה עד מאד משא"כ עצם התורה והחכמה יש בה איזה ממשות חכמה ושייך לומר לגבה בריאה.

וכל שחכמתו מרוב' ממעשיו אין חכמתו מתקיימת: היינו כמו שיש כמה פתאים ושוטים בעולם שמרפים ידיהם מן המצות כמו מן הצדקה ומהחזקת ידי לומדי תורה וכיוצא בחושבם שאינם צריכין לשום קיום המצות בעבור שהם בעצמם לומדים ועוסקים תמיד בתורה ותלמוד תורה כנגד כולם ועל אדם כזה כתב בתיקוני זוה"ק בההקדמה ואוף הכא רוגזא יתיר על נבל כי ישבע לחם דאתמר בי' לכו לחמי בלחמי דאיהו קמצן נבל בממונו ונבל שמי' דלא עביד טיבו למארי תורה ואורייתא בלא פיקודי' לאו אורייתא הפי' כך הוא כמ"ש דלכך איהו נבל ולא עביד טיבו למארי תורה משום דישבע לחם במלחמה של תורה. באשר שהוא סובר שהוא פטור מכל המצות כי ת"ת כנגד כולם ולזה

אין מתקיימת כי אורייתא בלא פיקודין לאו אורייתא: וכמ"כ יש כמה פתאים בעולם שאין משגיחים על בניהם ביראת ה' ועבודתו בימי הבחרות ומניחים לבניהם לעשות כל הרעות שבעולם ועיקר מגמתם הוא רק בענין למודם שיהי' למדנים ואומרים שלעת זקנותם ועמדם על דעתם יחזיקו אז ביראת ה' ועבודתו והם עניי הדעת חסרי לב כי מה תועלת יבא להם בלימודם כי אף אם יזקינו ישנו באוולתם ובעורונם רח"ל. א"י כל שיראת חטאו כו' חט"א הוא לשון חסרון כי בכל עבירה שעושה הוא נחסר מהבור' ית' כי עבי"רה הוא עב"ר י"ה כנ"ל ומי שהוא ירא מהחטא הוא שלא יהיה נחסר מהבורא ית' ומחמת זה הוא לומד לדעת ולהבין מה יעשה ומה לא יעשה וזהו כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת שהתלמוד מביא לידי מעשה ולידי מדות ישרות וזוכה ללמוד לעשות ולקיים אבל כל שחכמתו קודמת שאינו לומד ע"מ לקיים אין חכמתו מתקיימת שהתורה מפרידו מתאות וחמדות והוא קץ בה ומניחה שאומר מה לי בלימוד הזה הואיל ואיני פועל בה אבל כשכוונתו לקיים הוא פועל בה שרצה לידע שהוא אסור והוא פורש ממנו:

הה"א כל שמעשיו מרובין מחכמתו כו'. פי' מחמת החכמה הוא עושה מעשים טובים מרובין חכמתו מתקיימת שהקב"ה משפיע עליו אור תורתו אבל כל שחכמתו מרובה אין חכמתו מתקיימ' שאין הקב"ה משפיע עליו אור תורתו כי מה לזה ללמוד חכמה הואיל ואינו מקיי' המצו':

הה"א כל שרוח הבריו' נוחה הימנו כו' ואיתא בגמ' ע"ז התנא ר' חנינא הנ"ל שיצאה ב"ק כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש. נמצא שהוא הי' הצינור שמשפיע לכל העולם כל טוב וזהו שרוח הבריות הם העולמות נוחה הימנו כמשל האב עם הבן יותר שהוא מיטיב להבן. יותר נח"ר ותענוג יש לו. כך הקב"ה יותר שהוא משפיע להם כ"ט. יותר נח"ר יש לו וכמאמרם ז"ל יותר שהבעה"ב כו' וזהו רוח המקום נוחה הימנו: וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו: שאין העולמות מקבלין שפע על ידו אין רוח המקום נוחה הימנו. כי זה כל הנח"ר ותענוג של הקב"ה ית"ש שמשפיע לנו כל טוב אמן:

משנה י

רבי דוסא בן הרכינס או' שינה של שחרית ויין של צהרים. ושיחת הילדים. וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם:

שחרית הוא מלשון ומשחרי ימצאונני והיינו שצריך האדם לשחר תמיד את הבורא ית' ומלכותו ית' כי כמו שהאדם חפץ שישמע הבורא ית' לתפלתו ושיפן אליו כן צריך האדם

לראות שישמע תמיד למצותיו ית' וללכת אחריו בכל עת (חסר) ואם האדם ישן באותה שעה והוצרך לשחר אחר הבורא ית' ואינו מבקשו. ויין של צהרים. צהרים הוא לשון צוהר. ורומז לאור הבהירות הזורח על האדם. והוא ענין הב"ק היוצאת בכל יום כנזכר במ"א. ומזה בא החרטה והתשובה והאנחה בלבות בני האדם וזה ואספת דגנך ותירושך ויצהרך. רומז למדריגות העבודה ויצהרך רומז לאור הבהירות הזורח על האדם. אך יש מי שמסיר זאת מלבו. וזה יין של צהרים. ר"ל אף בבוא אליו איזה אור מסירו מלבו. ועיין לעיל במאמר בור סיד שאינו מאבד טיפה באורך ע"ש. וזה משחרב בהמ"ק נתנה נבואה לשוטים. והיינו כי עיקר המקדש הוא בלב האדם שצריך האדם להכין בקרבו מקום לקדושת הבורא ית"ש. וזה מקדש ומשכן. דאיתא בגמ' מעלות המקדש שהוא קדושת הגוף קדושת עולם. ומעלת המשכן שנמשח בשמן המשח'. ושני המדרגות הן באדם. והיינו כי מקודם צריך האדם לעשות עצמו מקדש כמ"ש והייתם קדושים לאלהיכם והיא ההפרש' מהבלי הזמן. והכנה אל הקדושה. ועי"כ תשרה בו השכינ' ויהי' למשכן שירד עליו השמן המשח' והוא האור והבהירות והשכל הקדוש בעבודתו ית"ש כמ"ש ושמן על ראשך אל יחסר. אבל מי שמחריב זה המקדש ואין מקום להשראת השכינ' כ"א בשוטים. ר"ל אותן שהם שוטים בעוה"ז ואין פונים להבלי העולם וחכמותיו. לזה ניתן הנבוא'. ר"ל אור החכמ' והשכל והבהירות מעבודתו ית"ש. והיינו מ' לא כ'ל ה'ארץ כבודו ר"ת מכה. והיינו כדאיתא בגמ' שעל כל עשב מכין עליו מן השמים. עד שיצא מזל או כוכב ואומר לו גדל והוא האור וכח הבורא ית"ש המקיים הכל. ומכ"ש על נשמות עושי רצונו שמאיר עליהם תמיד אור ובהירות מהבורא ית' שהוא מלא כל הארץ כבודו לגדלו במעש"ט והיא ענין הב"ק וזה נק' הכאה. וגם ירקות השדה. ג"כ רומז על נשמות כמ"ש כלחוך השור את ירק השד'. שיש מלאך א' הנק' שור ועומד על שער גיהנם לבלוע את הנשמות דאזלין ערטילאין בלא מעש"ט: ושיחת הילדים: (חסר ב' תיבות) ואינו מעורר עצמו לעבודת השי"ת בימי בחרותו עבור עצת יצרו המסיתו ללכת אחרי שרירות לבו וימלא תאותו מתענוגי הזמן ולעת זקנותו ישוב לעבודתו. ואח"כ בעת זקנותו בא אליו בעצה אחרת להדיחו מעבודתו באמרו כי עוד אין בו כחו מרוב זקנה ואין לו כח לעבוד עוד: וגם שיחת הילדים שצריך לדאוג עבור בניו למלאות צרכיהם. וזהו ושיחת הילדים. שמשיח תמיד במיני צרכי בניו. ומתוך כך יעברו כל ימיו ולא ישוב אפי' שעה א'. וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ שמתוך כך באין לידי רכילות וניבול פה ומטמא פיו ולשונו ומה צריך האדם לשמור עצמו עד מאוד בזה שהם נעשים מסך הטומא' וקליפה על פיו עד שכל תפלתו יוצאה דרך הקליפ'. ומכ"ש לפני הימים הנוראים שצריך האדם לשמור עצמו עד

מאוד. וגם צריך האדם להתעורר עצמו בימי בחרותו לעבודתו ית'. כי כל זמן שהאילן רך ודק נוטין אותו לכל צד משא"כ כשמתקשה. וכמו האגוז כל זמן שהוא רך אז בקל יכולין לנתק הקליפ' הדקה שעל הפרי מבפנים משא"כ כשמזקין צריכין לגררו בחוזק. כמ"כ האדם בימי בחרותו אף שחטא קצת עכ"ז במעט יכול להתגבר על יצרו ולסור מהרע וללכת בהטוב. ואף הרע שעשה יוכל להעלו ולתקנו אח"כ אחד אחד. משא"כ כשמזקין ומושרש בהבלי עולם ומכש"כ בחטאיו ויצרו מתגבר עליו בכל יום אז צריך אח"כ לסיגופים גדולים להכרית את הרע מעליו:

משנה יא

ר"א המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות כו'. והמפר בריתו שאעע"ה כו'. אין לו חלק לעולם הבא:

מחלל את הקדשים רומז לירא' ה' ואנשי מעשה שהם קדשי שמים. כי ת"ח נק' שבת שהוא קודש לה'. והמבזה את המועדות. רומז להפרחים והרובים. שהם מקראי קודש. שהם נקראים ומקרבים עצמם אל הצדיקים: והמפר בריתו של א"א. כי מבואר מכל מפרשי המצות שהמיל' הוא מחמת שהאבר הזה הוא היותר להוט אחרי תאותו מכל שאר איברי הגוף. ולזה צריך להעביר ערלתו כדי לחסר ולהתיש כחו ותאותו וא"כ זה שמתגבר עליו תמיד תאותו. ורוצה שיגיע לכל התאות יתירות שבעולם מתחרט על המולו עבור שאינו יכול להשיג גודל התאו' וא"כ הוא מפר בריתי של א"א: והמגל' פנים בתורה שלא כהלכ'. כאותן השוטים המלעיגים מן יראי ה' ואנשי מעשה וממציאים להם ראיות להבליהם מן התורה:

משנה יג

רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערו':

כי ע"י השחוק מסיר ממנו האלהות. וזהו וקלות ראש. וגם אסור למלאות פיו שחוק בעוה"ז. כדאי' בכתבי האר"י ז"ל שחו"ק גימ' בבי"ת והטעם (חסר) יהי' מותר השחוק כמד"א אז ימלא שחוק פינו. ומה גם שמרגילין את האדם לערוה לצחק עם הנערים והבתולות ואינו חושש. והוא אצלו דרך שחוק. מעשרות סיג לעושר. עישור רומז ליראה. והיינו כשהעשיר יהא ירא אלהים באמת אז עושרו שמור בידו: נדרים סיג לפרישות. ודאי כן הוא אבל לאנשים בינונים טוב אשר לא תדור. כי ע"י הנדר אז מתגבר עליו היצר ורודף אחריו להכשילו ח"ו:

בעזר כבודו ומרים ראשי. נשלם פרק שלישי:

פרק רביעי

משנה א

בן זומא אומר אייהו חכם הלומד מכל אדם שנא' מכל מלמדי השכלתי:

י"ל ע"ד דאמר הכתוב אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל עשיר בעשרו וגו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי. היינו שצריך האדם בכל מדותיו ודרכיו לעבוד את בוראו בהם וצריך האדם לדבק עצמו בבוראו דהיינו להדבק במדותיו כדאי' (חסר ב' תיבות) לתחילת הבריאה זה בודאי אין שום בריה יכולה להשיג זאת ולעמוד על עומק (חסר ב' תיבות) ובמפעליו וזה ברור לעין השכל כי מה האדם עם חבירו אף ביודעו ומכירו בו"ד כמוהו אינו יכול לעמוד על עומק שכלו ומחשבתו עאכו"כ הבורא יתברך אשר מעולם עין לא שזפתו ולא הכיר שום בריה אותו מכש"כ שא"א לעמוד על עוצם מחשבתו. וז"ש בתורה כי לא (חסר ב' או ג' תיבות) כאשר נעיין בתורה מתחלת בראשית ברא וגו' וכתב רש"י בשם המדרשים בראשית בשביל כו' וכן תרגם יונתן בראשית בחוכמתא היינו כי ראשית כל דבר היא החכמ' (חסר כאן ואפשר שצ"ל והחכמ' שהוא מאמתת) (אמת) הבורא ית' היא התור' וזה הי' ע"י ע"ר כאשר צפה בישראל עמו שעתידין לעבדו ולקבל התורה ברא את עולמו. וז"ש בשביל לשון דרך ר"ל כאשר צפה והביט בשבילן של עושי רצונו היינו מדריגות עבודתם ברא עולמו. בקצת משל לזורע חטים ואח"כ גדלים הקשים והמוץ והסובין והמורסן ועיקר כוונתו אל החטים. כמ"כ הבורא יתברך הביט בכל הדורות מראש ועד סוף ועיקר הכוונה הי' על החטה כי מספר חט"ה כ"ב אותיות התורה. ר"ל אלו בני אדם הצדיקים המקיימים את התורה תמיד. והשאר הם כמו הקשים. אך עכ"פ בידם התשובה אם ירצו לסגל מעשיהם ולשוב אליו ית' אע"פ שהבורא ית' הציץ והבחין בברואיו איך יהיו עכ"ז נתן הבחירה והרצון ביד האדם ודבר זה איננו מושג לשום ברי' וכמו שהניח הרמב"ם ז"ל נמצא מצינו שהבורא ב"ה למד מעושי רצונו וברא את העולם ע"פ הדרגתם. כמ"כ צריך האדם ללמוד מכל אדם.

שנאמר מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי. ר"ל כי התורה היא העדות על הבורא ית' כי הוא בורא הכל ובידו הכל ע"ד פשוט כמו שהתורה היא מורה לנו מעשה בראשית ומפלת דורות המבול והפלגה וסדום ואנוש ויצ"מ אשר הכל מורה על אחדותו ית"ש כן אין שום דבר בעולם שאיננו עדות המורה על אחדות הבורא ית"ש. וע"ד הסתר ידוע כי כל אות שבתורה הוא עדות על הבורא ית' ומלא רזין וגנזין דאורייתא כהובא בזוה"ק וזהו כי עדותיך שיחה לי איתא בכתבי האר"י ז"ל שיח"ה ש"ח י"ה ר"ל שהבורא יתברך שוכן בכל אות ואות בהסתר. וגם כי בתורה יש רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת כנגד

רמ"ח איברים ושס"ה גידים. וחכמי הרופאים אומרים שבאדם יש עוד גידים קטנים חוץ מאלו לאין מספר נמצא ששאר אותיות התורה בודאי רומזים לשאר גידי ואיברי האדם. וזהו הלומד מכל אדם. ר"ל כי בעסק התורה צריך להרגיש בכל אות ואות הכל ע"י תכונת האדם הרומז אליו ומי שזוכה משיג בכל אות ואות מהתורה דברים נכבדים מאד מהארת הבורא ית':

א"י **מכל מלמדי השכלתי**. ר"ל שאפי' כששומע ד"ת מאדם שיודע בו שאינו הגון לומר דברים כאלו ילמד ממני והיינו כי לפעמים יצא תורה עפי אדם אף שאינו הגון לה. והיינו כי כל בנ"י הם נצר מטעי הוא האילן הקדוש וכמו שיש באילן ענפים גדולים וקטנים וכשמתחילין הגדולים להציץ ולפרוח אזי מזה הכח בעצמו פורחים גם הקטנים כמ"כ בישראל לפעמים יש איזה נשמה קדושה וגבוהה הפותחת שער וכח זו התורה אזי יכולין גם קטני הדעת גם כן לחדש איזה דבר בזה הכח והשפע כמו שמצינו בגמרא זו ההלכה שאמר זה שחרית אמרה זה ערבית אמר דילמא בר מזליה הוא:

א"י **בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם**. והוא כי בן זומא היה מד' שנכנסו לפרד"ס שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה ב"ה וכל אחד היה כלול מכולם ולכ"א ד' דברים נגד ד' אותיות השם ושהם עיקרי ושרשי המדות שיתנהו האדם בהם להבורא ית"ש. ואמר מכל אדם ר"ל כי כמו באדם יש ד' בחינות נפש רוח נשמה חיה נגד ד' אותיות השם. וגם יחידה נגד הקוץ של י' כמו כן התורה הקדושה יש בה ד' בחינות אלו ונדרשת בפרד"ס. וגם יש רזי דרזין. הגם שלעין האדם אין נכתב רק הפשטות מ"מ מי שהוא חכם בעין שכלו יבין וישכיל מכל האותיות והתיבות הפשוטים כל ה' בחינות. וזה הלומד מכל האדם. שלומד מהפשטות התורה כל ה' בחינות אלו שהם דיוקן ובחי' אדם כנ"ל (ועיין לקמן בדיבור איזהו מכובד):

איזהו גבור הכובש את יצרו. ר"ל שצריך כ"א להשגיח על יצרו דהיינו במה שרגיל להכשילו. ולכובשו. לא כמו שהכסילים עושים שמשגיחים תמיד על רוע מדות חבירו ונחשב בעיניו כצדיק ומי יודע אפשר הוא גרוע במדותיו מחבירו לכ"א יצרו דייקא.

שנאמר טוב ארך אפים מגבור. ר"ל שכשהוא גבור ובידו להנקם מחבירו ואעפ"כ מאריך אפו.

ומושל ברוחו מלוכד עיר. ר"ל כי אע"פ שהוא גבור ויכול לנקום אעפ"כ יכולין לתלות מחמת (חסר ב' ג'. תיבות) עדיין הוא ארך אפים. לז"א מלוכד עיר כשהוא לוכד עיר ובא לידי נצחון ומושל ברוחו ודבר זה יש ללמוד מהבורא ית"ש במדותיו שהוא ארך אפים ומאריך אף לאלפי דורות כאשר מצינו שמשה רבינו ע"ה כשהרג המצרי ויפן כה וכה

וירא כי אין איש. שאין עתיד לצאת ממנו זרע כשר ואע"פ כן נענש עליו כידוע שאמר לו הקב"ה שלש ערים תבדיל לך שהיה צריך לצאת (חסר ב' ג' תיבות) עם חבירו כמה צריך להיות ארך אפים ומושל ברוחו:

א"י **איזהו גבור הכובש את יצרו**. ר"ל יצרו המיוחד לו שלכל אדם יש יצר מיוחד המומר לדבר אחד. ולזה צריך כ"א לעשות לעצמו גדרים וסייגים בדברים שרואה שיצרו תוקף עליו להכשילו בו כי כ"א גלל כן נברא. וזהו שמצינו בגמרא שכ"א מהאמוראים הי' זהיר טפי בדבר אחד.

שנאמר טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר. רומז למ"ש קהלת עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול ובנה עליה מצודים וחרמים ומצא בה איש מסכן וחכם ומלט את העיר בחכמתו. עיר רומז על ירושלים שהיא קטנה בחורבנה ואנו מצפים שיגדל אורה ויבנה ב"ב ובכל יום ויום היא עולה למעלה כדאי' בגמרא בא' שראה למלאכי השרת שהיו פוסלין אבנים לבנין ירושלים. וזה שאנו מברכין בכל יום בונה ירושלים בלשון הוה ולזה צריכין ישראל לעשות סיוע לזה ולשים כל מגמתם בתורה ועבודה ותפלה ומעשה המצות והיינו כאשר האדם עושה המצות לקיים גזיר' המלך ומשעבד עצמו בכל חושיו וכחותיו לעבודתו ית"ש כמו בציצית ותפילין שמקבל עליו עול מלכות שמים וצריך לשעבד כל איבריו וחושיו ותנועותיו לעבודתו ית"ש ועושה עצמו מרכבה לשכינה כי הארבעה ציצית הם ד' רגלי הכסא והתפילין הם דוגמת אדם היושב על הכסא ומכוון בזה להכניע כח היצה"ר והס"א והתאוות הגשמיות שכולם יהיו משועבדים לו ית' ומכוין למכבש עבד תחות רבי' ושפחה תחת גבירתה נמצא מבואר כל דאמליך קוב"ה על איברין דילי' כאילו אמליך לי' על כל העולם כולו. וככה יעשה תדיר עד שהבורא ית"ש יכניע באמת כח הקליפה והס"א והי' ה' למלך על כל הארץ ויבנה ירושלים ב"ב אמן. וזהו עיר קטנה. רומז גם על האדם שהוא עיר קטנה שצריך האדם להלחם עליו תדיר עם יצרו ולהתחזק בעבודתו שיגרום בנין העיר הנ"ל. ועיקר עיר קטנה רומז על עיקר עבודת השי"ת עבודה שבלב הוא זה שאנו מחויבין להמליך את הבורא ית"ש בכל מעשינו ולזכור תמיד יחודו ואחדותו ית"ש ומלכותו באשר הוא בכל משלה וכל התורה והמצות מיוסדים ע"ז והם כמו סניפים אל המלכות כמ"ש במ"א. ואנשים בה מעט. ר"ל מי הם האנשים שיכולין לבא אליו אותן שהם במדרגות מעט כנאמר בסוף ילד מסכן. אבל אנשים כאילו הם מעט בעולם אחד בעיר ושנים במשפחה. ובא אלי' מלך גדול. רומז על הבורא ית"ש. ובנה עלי' מצודי' וחרמים. הם התורה והמצות שיתנהג בהם האדם בגדרים וסיגים נגד היצר. אבל היצה"ר שהוא ג"כ מלך גדול כי זה לעומת זה.

ובנה עלי' מצודי' וחרמים בתאוות ומחשבות טמאות הטורדות לאדם מעבודת השי"ת עד שאם לא הי' הש"י עוזרו הי' ח"ו נופל בידו. אבל הילד משכן וחכם רומז על הצדיק שמחזיק עצמו במעט וילד שדומה בעיניו כאלו הוא עדיין ילד ולא התחיל עדיין כלל בעבודת השם יתברך. וזהו איזהו חכם הרואה את הנולד היא מלט את העיר בחכמתו. וזה איזהו גבור הכובש את יצרו שכובש כל התאוות נוכראין והס"א תחת הקדושה ועי"ז שהוא מושל ברוחו הוא מלוכ' עיר יוכל לפעול בעבודתו לבנין ירושלים אמן:

א"י **איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור כו'**. ר"ל כי בוודאי כשהאדם עוסק בתורה או בתפלה בודאי אז אין חידוש לכבוש את יצרו. אך צריך להתפלל על זאת שאף כשיתגבר יצרו עליו להסיתו לאיזה דבר שיהא הוא כובשו. וזה טוב ארך אפים מגבור מגבורה שמגביר יצרו עליו כמו שכתב הרב בע"המ ס' נ"א על מלת אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים:

איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל כו'. ר"ל כמו שהבורא ית"ש ברא עולמו ואין לו שום נחת רוח בעולמו כ"א מעושי רצונו לבד ואעפ"כ הוא שמח בחלקו. כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו אשר הם עובדים אותו. כמו כן יהא האדם שמח בחלקו שנתן לו הבורא ית"ש והבדיל אותו מכל העמים להיות עובדו ואף אם (חסר ב"ת) א' שמע ישראל ולייחד את בוראו ית"ש די:

א"י **יגיע כפיך כי תאכל**. יגיע כפיך. ר"ל שכל עסקיו בעולם אינן כ"א בהכרח מה שיהיה לו מה לאכול רק להחיות את נפשו וחפצי שמים עיקר אצלו:

איזהו מכובד את הבריות. כי הנה הבורא נק' מלך הכבוד שחלק מכבודו לבני אדם כדאיתא על מלכי ישראל אומר שחלק מכבודו ליראיו. ועל מלכי עכומ"ז שכתן מכבודו כו'. כמו כן צריך האדם לכבד את הבריות ולחלוק כבוד לבריות שנאמר כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו. ר"ל כי בוודאי הבורא ית"ש חלק מכבודו לבני אדם כדאמרינן אפי' ריש גרגותא מן שמי' מוקמי לי'. אך מחויב האדם להחזיר הכבוד והעטרה ליושנה אל האלהים אשר נתנה. וכן בכל הדברים אשר נתן לו הבורא ית"ש הן בעושר צריך ליתן צדקה ממנו. כמ"ש דהמ"עה לך ה' הצדקה ומידך נתנו לך. וכן החכמה והתורה צריך להגיד לשאר הבריות. וכן הכבוד הגם שכיבד אותו צריך להשיב אל לבו שזה הכבוד הוא מהבורא ית"ש. ועד"ז נמצאים כמה בני אדם שמניחין לכבד את עצמן באשר שהם מחזירין תמיד הכבוד למעלה ואין נחשבין בעיניהם לכלום. אבל מי שחושב הכבוד לעצמו והעושר והגדולה או משאר דברים וחושב בהן איזה פניית ומסיר מעט השגחת הבורא ית"ש מעליו נק' ח"ו ובוזי יקלו. ואלו הד' מדות הם מיוסדים על אמיתות שמו

הגדול ית"ש דהיינו י' הוא ע"ש המחשבה היא החכמה. **ה'** ראשונה הוא מורה על בריאת העולם כמד"א בהבראם **בה'** בראם והו' היא העמדה לעולם המשפיע היא דוגמת העושר. **וה'** אחרונה היא המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. והיינו כדאיתא מוריש לזה ומעשיר לזה ומזה נמשך הכבוד.

א"י **איזו מכובד המכבד את הבריות**. כמו שאמרנו למעלה ותפארת לו מן האדם. היינו כאשר עובד השם יתברך ומביא השפעות לעולם ומכבד את הבריות ברב שפע אז הוא מכובד בעיני הבריות:

משנה ב

בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת כו':

כבר אמרנו שהמצות הקלות הם עיקר החיות לעולם. ולזה הזהיר עליהם ביותר. ר"ל שזה דבר פשוט למשכיל כי כשעושה מצוה ומקרב א"ע לבוראו. ממילא נגרר לו מצוה אחרת. אבל כשעובר עבירה. ועובר מבוראו והולך לו. נמצא נעשה לו מסך מבדיל בינו לבין קונו. ובקל יוכל לבא לידי עבירה אחרת אף גדולה הימנה לז"א ובורח מן העבירה קלה דוגמת המצוה. היינו שבקל יוכל לעבור עליהם דהיינו הרכילות והליצנות והניבול פה וסיקור עין וכדומה עבירות אשר המה כרגע יעבורון. ולזה צריך שימור ביותר. ואמר עוד ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה. ר"ל ששכר הבא לו מן המצוה הוא הפרקליט כדאמר העושה מצוה אח' קונה לו פרקליט אחד מסייע לו לידי מצוה אחרת. ושכר עבירה הוא הקטיגור הקונה לעצמו בעשיית העבירה אשר המה בעצמם הסרסורים לאדם ומביאים לו עבירות עוד לעבור עליהם ואין נוחים (חסר). א"י ובורח מן העבירה. כמו שמצינו ביוסף הצדיק וינס ויצא החוצה ולא רצה לפלפל עמה בדברים שמא לא יוכל לנצחה. ששכר מצוה מצוה ומצוה גוררת מצוה. כי עיקר השכר העתיד לבא הוא מה שהצדיקים נהנין מזיו השכינה ומראין עליו באצבע וזה אין שוי' לכל נפש. וכדאי' שכ"א נכוה בחופתו של חבירו. והמשל בזה כמו שאי אפשר להסתכל בשמש מרוב בהירותו אם לא שישים איזה מסך מבדיל ע"פ ואם היה אורה יותר גדול לא די במסך א' ומכש"כ הבורא ית"ש שאין סוף וחקר לגדולתו ולבהירותו ואין שום רעיון ושכל יוכל לתפוס עוצם בה רוחו ואורו יתברך כי אם על ידי מעשה המצות שנתן לנו השם יתברך שנעשה מסך לנפש האדם שע"י יכול לראות באור אין סוף א"כ כל מה שמייתר במצות המסכים רבים ויכול לראות על ידי אור יותר גדול נגד עובי המסך וזהו שכר מצוה מצוה: א"י **הוי רץ למצוה קלה כו'** י"ל פירושו כמ"ש חז"ל לעתיד לבא הקב"ה עושה לצדיקים כנפים כנשרים ויעפו תחת כסה"כ. שמא תאמר שיהי' להם יגיעה. ת"ל ירוצו ולא

יגעו. והקלות יהיה להם ממעשה המצות כי מחמת המצות מתדבקים בהק"בה. ומה שעושה המצוה בבהירות וקלות. וזהו והוי רץ למצוה קל"ה. ששכר מצוה מצוה. ר"ל כי מצוה הוא מלשון צוותא חדא. ור"ל ששכר מצוה היא המצוה עצמה מה שמתדבק ע"י מעשה המצוה להבורא ית"ש. כמו שהיה מדרגתו של בן עזאי שהיה מן ארבעה שנכנסו לפרד"ס. ב"ע הציץ ומת. לא שהי' ח"ו פוגם בראיתו. רק מאהבת הקב"ה שהיה משתוקק תמיד לדבק בהקב"ה. והיה לו כן שנדבק בהקב"ה עד שנשאר שם. ולז"א הוא עצמו ששכר מצוה מצוה מה שנתדבק בהקב"ה מחמת בהירות המצוה. וזה עיקר השכר לעוה"ב בג"ע אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא נהנין מזיו השכינה. כמ"ש צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן. ר"ל עטרותיהן של עצמן ממעשה המצות שהיו עושין בעוה"ז ויש לרמוז בפ' שאמר שהמע"ה. כי עזה כמות אהבה. רמז לבן עזאי. שהציץ ומת מחמת אהבה והתדבקות בבורא ב"ה וב"ש:

משנה ג

הוא היה אומר אל תהי בז לכל אדם כו':

ירצה שבן עזאי תמיד היה הולך וגדול עד כי גדל מאד. שהציץ במעשה מרכבה ומת כנ"ל. ולא ח"ו שנענש. אלא שנדבק מרוב תשוקה כנ"ל. וכדי שלא יעלה על לבו שום התפארות. לזה אמר תמיד אל תהי בז לכל אדם. וחשב בדעתו כי יש כמה בני אדם שבכחם ליכנס לפרד"ס. ואם כן אין לי להתפאר עצמי ח"ו. שאין לך אדם שאין לו שע"ה. ע"ד ואל קין ואל מנחתו לא שעה. שניתן ביד כל אדם הבחירה והרצון לשוב לבוראו. כדאיתא במדרש אפילו עבד ואפילו שפחה כו' רוח הקודש שורה עליו. וע"כ אין לבזות שום אדם בעולם:

א"י אל תהי בז לכל אדם. אף לעמי הארץ ופחותי הערך ורשעי ישראל רח"ל. כי אין לך אדם שאין לו שעה כמו לתפלתם שעה. ר"ל שגם להרשע יש לו שעה מיוחדת שיפנה בה אל הבורא ית'. או יתפלל איזה תפלה לפני השי"ת או אף דיבור אחד בשלימות לכבודו ית'. כי לא תוהו בראה באם לא הי' שום תקוה לזה הרשע שיעבוד את הש"י אף רגע אחד כל ימי חייו בודאי הי' חלף והלך לו. וגם לא היה נברא. אך הבורא ית' הוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות ויודע תעלומות לב ועומד ומצפה כביכול על הדיבור של תורה או תפלה או שום דיבור של קדושה שיעלה לפניו מזה הרשע וינחת רוחו לפניו כביכול. והרב הקדוש מהור"ר פנחס מקארעץ זצ"ל המשיל זאת לשר שישלו פלטרין בית מושב שרים. וגם יש לו דירת עראי כמו שבונה לעצמו בכפרים או בייערות שהולך שם לפעמים לטייל בעלמא ולצייד ולפעמים יעבור זמן ארוך שלא יבא השר לתוך הפלטרין הזה כ"א

אפשר פ"א בשנה שיעבור דרך שם. נמצא שודאי אין מעלת הפלטרין הקבוע גדולה במעלתה ומהותה נגד מעלת הדירת עראי ומהותה כי לא ראי זה כראי זה כי מה שפועל זה הגרוע לא יוכל לפעול זה החשוב כ"א כאשר יוליכנו עמו וזה א"א. כמ"כ הצדיק בודאי מעלתו ועבודתו גדולה עד אין חקר. מ"מ איננו יכול לפעול זאת מה שהרשע. דהיינו כי לפעמים כשהבורא ית' משגיח בעולמות התוהו והקליפה שכולם מכעיסין לפניו וכשרואה בזו השעה שהרשע מתפלל או איזה דיבור של קדושה לכבודו ית"ש אזי כביכול מקבל נח"ר ממנו. משא"כ הצדיק גמור אינו יכול לבוא שמה כי ירא שלא ידבק בידו מאומה מן החרם ומחשבות רעות והרהורין בישין רח"ל. וא"כ איך יתגאה על הרשע:

ואין לך דבר שאין לו מקום. עד"ש דהמע"ה עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב: דבר הוא השכינה כדאיתא במדרש בדבר ה' שמים נעשו היא המלוכה א"כ דבר מורה על המלוכה אף שעתה בחורבן אין לה מקום בודאי עתיד להיות לה מקום וצריך כל אדם לשום אל לבו ולקדש איבריו ולבו ומוחו ולברר כל גופו למען יהיה מקום פנוי לשכינה למלך מ"ה הקב"ה וישי' תמיד מחשבתו לזאת שיהא מחנהו קדוש שיוכל המלך לשכון בו. ותמיד יהיה מוכן ומזומן לזאת. ועי"ז נזכה שהבורא ית' יגאלינו בקרוב ויחזיר עבודת ביהמ"ק למקומו במהרה בימינו אמן:

א"י **אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר**. ר"ל כשהצדיק רוצה לקרב העולם להבורא ב"ה וב"ש. אל יאמר איך אוכל לקרב את הרשעים גמורים. לזה אמר התנא אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר. שאין לך אדם שאין לו שעה. ר"ל שאין לך אדם שאין לו לב לפנות להקב"ה. כמ"ש ואל קין ואל מנחתו לא שעה כי במעט רגע יכול לפנות עצמו אל הבורא ב"ה ולקבל עליו שלא לעשות עוד שום עבירה הוא תיכף צדיק גמור. רק דבאמת לא יעשה עוד שום עבירה כמו שקבל עליו. וכמו ששנינו האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאני צדיק אפילו הוא רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו:

משנה ד

רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח בפני כל אדם שתקות אנוש רמה העולם מדקדקין המאמר דאם תקות כל האנשים הוא רמה א"כ מי ישפיל בפני מי. ובאיזה ימצא עילוי מחבירו. וגם שינוי לשונו המתחיל בלשון אדם וסיים באנוש. אבל הענין האמיתי הוא שבודאי יש מי שהוא במדרגת אדם שהוא המעולה שבשמות האנושי. ואין רמה שולטת בו. כמו שמצינו בר"א בר"ש. אבל מי שהוא במדרגת אנוש

תקותו רמה. בודאי צריך להיות שפל רוח בפני כל מי שהוא במדרגת אדם. וזה אין ידוע לבו"ד כי לפעמים ימצא בני אדם שאינן בני תורה כלל כרוב ההמון הפשוטים ויהיו בבחי' אדם מחמת שלבם שלם עמם לה' לבדו. ולזה צריך להיות שפל רוח בפני כל אדם: או יאמר מאד מאד הוי שפל רוח בפני כו'. כבר דיקדקו קמאי וכי אדם מקוה לזה. וכמבואר בתוי"ט. ונראה לתרץ ע"ד שאמרנו כל זמן שהגוף קיים בקבר אין הנשמה יכולה לעלות למקומה הרמה. וכשהגוף כלה אז יכולה לעלות למקומה. ולזה אמר שתקות אנוש רמה. שבשעה שאדם בקבר מצפה להיות גופו כלה ויאכלו רמה בשרו. כדי שיוכל לעלות למקום מנוחתו כבוד בג"ע: א"י שתקות אנוש רמה. ר"ל שתקות היצה"ר המתאוה להחטיא את האדם ושישכח את השי"ת וזה אנוש מלשון נשני אלהים את כל עמלי. הוא ע"י רמה הנ"ל שמרים את האדם בנאוה וע"י הגאוה יכול להכשילו לכל עבירות. ולזה הזהיר התנא מאד מאד הוי שפל רוח. והטעם שתקות אנוש רמה:

רבי יוחנן ב"ב אומר; כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי כו':

מלת בסתר תמוה כי אם היה בסתר מה חילול השם איכא. אך דנודע כי הוה הבורא ית"ש מלא כה"כ ולית אתר פנוי מיני' כלל והוא הנותן כח גם בהולכי' לחטוא. א"כ כאשר יחשוב האדם זאת בודאי לא יחטא. אך כשחוטא הוא מבקש להסתיר עצמו. מהשגחת הבורא ית"ש באמרו מי רואני ומי יודעני ודוחק רגלי השכינה כביכול. וכאילו אומר צר לי המקום. ואומר לו ית' לך מכאן ותן לי מקום לחטוא וחושב שכן הוא אבל באמת הבור' ית"ש לית אתר פנוי מיני' כלל וכלל בשום אופן. רק שהוא חושב בדעתו שמסתיר עצמו מהשגחתו. נמצא בזה שמסתיר עצמו. מחלל שם שמים שעושה פגם והפסק במציאות הבורא: וזה המחל"ל ש"ש. שעושה זה המקום חלל מאת אף כי בודאי א"א להסתר ממנו. שעושה נקב וחלל בשם ה'. ממלא כל עלמין ובגו כל עלמין. וז"ש דהמע"ה פליאה דעת ממני נשגבה. דעת הוא לשון התחברות כנודע. ואמר פליאה דעת ממני נשגבה. ר"ל מה שאצלי דבר תמוה היאך אפש' להפליא ולפרוש מהתחברות בבורא ית"ש. לא כמו שהעולם סוברים בהיפך שההתחברות הוא דבר תימה. ואמר אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך. ר"ל שאול רומז לחטא שמוריד בו לשאול. ואמר אף שבעשיית עבירה אתה שמה ואין הפסק להשגחתך בשום אופן. ועד"ז התנצל לפניו ואמר והרע בעיניך עשיתי. והגם שלא הי' בו שום חטא רק איזה נדנוד בעלמא. כי איתא בגמ' כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה. אעפ"כ התנצל עצמו ואמר בעיניך עשיתי שלא הייתי מסתיר עצמי מהשגחתך: נפרעין ממנו בגלוי. ר"ל שהבורא ית"ש מגלה ומפרסם חטאו לרבים שב"ק יוצאת בכ"י דין פלניא דמריד במארי'. ואף שאין שומע אותו. אעפ"כ

מזלייהו חזו ובא הכח הזה בלבות ומחשבות בני אדם וחושבין עליו שהוא פושע ישראל ודבר זה יוכל להגיע אף לבהמות וחיות וכולם יודעין ברעתו עד שנתוודע חטאו ממש בבירור גמור. והיינו דאיתא בחובת הלבבות בשער האהבה שמזה יתלהב האדם לאהבת בוראו במה שהבורא ית"ש מכסה פשעיו ואינו מגלה אותן כי אם יגלה אותן בודאי לא יוכל לעמוד בפני שום בריה. וכדאי' בזוה"ק אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. וזה שיסדו לזכור בכ"י הזכירות דהיינו מעמד הר סיני ומתן תורה ומחיית עמלק ומעשה העגל דהיינו כשאומר וליחדך באהבה בתיבות באהבה יזכור יום הקצפה שלא הי' באהבה. ולכאורה הוא תמוה אך ר"ל כנ"ל שבזה יתוסף אהבה על אהבתו במה שאינו מגלה חטאו (חסר תיבה) ירצה במלת באהבה כי בודאי כשהיה הבורא רוצה כשהאדם הולך לחטוא ואומר לך מכאן ותן לי מקום הי' נוטל גם החיות ממנו כי בודאי כשיטול השי"ת חיותו מהעולם אף רגע אחד אז כולה כלא חשיב'. וזהו נטית ימינך תבלעמו ארץ. שאילו הי' הבורא נוטה חסדו מן העולם אז הי' הולכין לארץ. ואעפ"כ חסד אל כל היום ותמיד לא סר חסדו ואמתו מהאדם וחיותו ואף בעשיית החטא. וא"כ וודאי שיתלהב לב האדם באהבה עזה ותשוקה להבורא. וזה רבי יוחנן בן ברוקא. ברוק"א הוא לשון ברקים שהיה רוצה להביא ברק וליבוב האהבה בלבם. ע"ד שאמרנו. ומה גם שהוא כמו שנוטל מקל מיד המלך ומכהו בו כמו כן הוא ית"ש נותן לו כח והוא חוטא בו ואלו היה רוצה הש"י הי' נוטל הכח ממנו בזו השעה והי' כלא הי'. וזהו שהוכיח נחמי' את ישראל וסיפר חסדי המקום עלינו ואמר אף ביום עשותם העגל מנך לא מנעת מפיהם שלקחו המן ונתנו לפני העגל ואעפ"כ מנך לא מנעת מפיהם. וזהו ג"כ שיסדו לזכור מעשה העגל במלת באהבה שהוא לזכור אהבת הבורא עלינו כנ"ל. שאינו מונע חסדו וטובו וכחו אף בעת הקנטתו אותו: וזהו כל הנשמה תהלל יה על כל נשימה ונשימה תהלל יה כי בכל נשימה נותן השי"ת חיות חדש.

א"י **נפרעין ממנו בגלוי**. שהוא עצמו מודיע חטאו בדבריו ובתנועותיו בדברים אחרים ואינו מבחין כלל מ"מ הצדיק יבחין וישמע דברים פנימיים מהחיצונים. וכמו שהי' מעשים רבים בפני צדיקים ואנשי מעשה. ובענין זה יש לפרש הפי' במאחז"ל וכל צבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו. ודרז"ל אלו מיימינים ואלו משמאילים. ותמוה וכי כולם מיימינים ומשמאילים בבת אחת דכתיב וכל צבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו. אך דהענין כך הוא דגם הצבא מעלה אינם יודעים שיחם ולפעמים אך שהם מלמדים חוב והבורא ית"ש מסתכל בפנימיות דיבורם ורואה בהם זכות נמצא לפעמים כולם יתבררו לענין אחד. וזהו כולם אהובים כולם ברורים ודו"ק:

אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם. כי יש שיחולל ש"ש על ידו והוא שוגג בדבר. וכמו כן מי שבא לו הרהור עבירה רח"ל הגם שאינו עושה בזדון מ"מ בידו לשוב בתשובה תיכף על זה ההרהור ולבטלו. ועל שלא שב תיכף בא מזה לטומאת קרי רח"ל עד שבגודל המשך הקליפה נלכד ח"ו בעבירה בגלוי. וזהו נפרעין ממנו בגלוי שנתגלה רעתו לרבים כנ"ל. ואצ"ל מי שמהרהר במזיד. שהרהורי עבירה קשה מעבירה משני טעמים האחד שהוא בנקל (חסר ב' ג' תיבות) והשני שכמו שממחשבות של מצוה עושה לבוש רוחני כשצריכה לעלות למדריגה יתירה לג"ע עליון. כמו כן בהיפך ח"ו כשמחשבתו בעבירה פגמו גדול ברוחניות' היותר קשה מהעבירה בעצמו שאינו רק בגשמיות: א"י ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי. אקדים לפרש הפסוק ונוקב שם ה' מות יומת. ר"ל שמי שעושה עבירה הוא עושה חלל ונקב בשם ה' כאלו אין הקב"ה במקום שהוא עושה העבירה שבודאי אילו היה בלבו שהקב"ה מלא כה"כ ורואה את מעשיו לא הי' עושה. ולכך ר"ת של "מלא "כל "הארץ מכ"ה גימטרי' אדנ"י שהוא אדנות של הקב"ה שהוא מלא כה"כ. ובשעת עבירה אומר שאין הקב"ה רואה אותו ועושה חלל ונקב באדנות הש"י. וזהו ונוקב. ר"ל שעושה נקב וחלל מות יומת שני מיתות אחת על שעובר עבירה ואחת על שכפר בהקב"ה ופוגם בעיני ה' המשוטטות בכל הארץ. ובפרט כשעובר עבירת השבת ופוגם בקדושת שבת הבא ובהקדוש ב"ה. וזהו ומחללי"ה מות יומת כנ"ל. שעושה חלל ולא היה עליו אימת שבת כמ"ש חכמינו ז"ל אפילו עם הארץ אימת שבת עליו. וכמאמר הפסוק את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו. פי' מקדושת השבת שיורדת תהא היראה עליכם. וזהו המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי כמ"ש למעלה שעושה חלל למעלה ואומר שאין הקב"ה רואה את מעשיו וזהו בסתר: אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם. כי יש שני מיני אנשים יש שעושה עבירה. וסובר במחשבתו שאין הקב"ה רואה אותו. ויש ששכח שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו ואילו היה מי שיזכירנו שהקב"ה רואה מעשיו היה פורש מן העבירה אלא שבשעת העבירה נסתלקה ממנו הנשמה הקדושה ולא נשאר בו כ"א החומר ונעשה כמו בהמ' וזה אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם ר"ל ששניהם הם שוים. אלא שזה שוגג בחילול השם מחמת ששכח שהשי"ת רואה אותו. וזה מזיד בחילול השם. ובזה מתורץ קושיות התוספות יו"ט שהקשה למה יהא השוגג והמזיד שוין:

משנה ה

רבי ישמעאל אומר הלומד ע"מ ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד. והלומד ע"מ לעשות מספיקין וכו':

הלומד על מנת ללמד כנודע שהצדיק יכול לבטל כל גזירות קשות באומרו לפניו ית"ש רבש"ע מה לך להתווכח עם בניך ושישובו אליך מתוך הדחק והכרח מתוך גזירות וצרות. אדרבה החזירם אליך בדרך אהבה וחיבה וישיבו אליך מתוך שמחה. כאב המרצה את בנו. וזהו הלומד ע"מ ללמד להקב"ה: והלומד על מנת לעשות. היינו כמו שאמרנו כמה פעמים בתוך חיבור זה שמהתורה ותפלה נעשים היכלות ושמים חדשים. ונעשה שמחה לפניו כיום שנבראו בו שמים וארץ. ומתוך גודל השמח' ממילא נתבטלו כל הגזירות. כמבואר באורך. וזהו הלומד ע"מ לעשות. אבל שניהם ענין אחד והא בהא תלי' כי באתערותא והכנה דלתתא אתערותא דלעילא. היינו כשעושה הכנה למטה ואומר ד"ת והם שומעים לו ומקבלי' ממנו. אז גם השי"ת שומע לו. וכמ"כ באם עושה מעשה בהם כנ"ל יוכל ג"כ למעלה לעשות עולמות אחרים חדשים ולבטל הגז"ר מעלינו. וזה וכל בניך למודי ה' שמלמדים להשי"ת היאך ומה יתנהג עם בניו עם סגולתו ולבטל הוז"ר ולחדש גזירות טובות ישועות ונחמות וזה א"ת בניך אלא בוניך. כי ע"י שהם בונים עולמות חדשים כנ"ל בזה מבטלין ממילא כל הגז"ר שבעולם כנ"ל. וא"כ מן הראוי שיטו לבבם אל הצדיק הזה ויקבלי תוכחתו ויהיו (חסר ב' תיבות) למצוה זו הנ"ל. ובודאי יש כמה צדיקים שאף שאינם פועלים באזני ההמון שאינם פונים אליו. מ"מ פועלין אצל הבורא ית' (חסר ב"ת) אך לזה צריך טורח ויגיעה יותר ובהכנה זו הנ"ל אינו צריך לטרוח כ"כ. וא"כ מן הראוי שיתעוררו הלבבות בתשובה. וביותר מי"ז בתמוז שמתחילין ימי התשובה כנודע. שאז עלה משה ושמים ואמר אולי אכפרה בעד חטאתכם. וא"כ כל הנוגע יראת ה' בלבו יראה כל חד לפי כחו ולפי עניניו. כי יש אשר יתקן בתעניות ומקוואות ויש בצדקה ויש אשר בתורה ותפלה. ובזכות זה יבא לציון גואל בב"א:

א"י הלומד ע"מ ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד. ר"ל מי שרוצה ללמוד להעולם דרכי מוסר מספיקין בידו מל' מספקין בגפנים שבמשנה. דהיינו שנותנין לו כח שיקשור א"ע להבורא ב"ה. וללמד ג"כ להעולם שיוכלו ג"כ להתקשר להבורא ב"ה וב"ש. וזה הלומד ע"מ לעשות. שלומד על מנת שיעשה להעולם מוחין ושכליות חדשות שיוכלו לעבוד את הבורא ב"ה וב"ש. וכמאמרם ז"ל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו. מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. כאשר ביארנו למעלה מלשון מספקין בגפנים וזהו פירוש הספקת ת"ח. ר"ל בזה שנותן צדקה לת"ח מקשר את עצמו לת"ח. וזהו הפירוש וכי ימוך אחיך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך. ולכאורה קשה פתח באחיך וסיים בגר ותושב. אלא הפי' כך דהנה הקב"ה דרכו להיטיב לברואיו לרעים ולטובים כמ"ש נותן לחם לכל בשר. אלא מחמת עונות ח"ו גורמים שלא יכול להשפיע

כל טובו לברואיו והרי הוא נק' כביכול מך. וזה הפי' וכי ימוך אחיך זה הקב"ה כנ"ל ולא יכול להשפיע לאחד מבנ"י. והחזקת בו שיחזיק במדתו ויתן לו הצטרכותו. וכמו שדרשו במדרש עז"ה דכתיב מלוה ה' חונן דל. מלוה הוא מלשון הפעם ילוה אישי. ר"ל מי שחונן דל הוא מדבק את עצמו להקב"ה ואין דל אלא מן התורה ומן המצות ר"ל ג"כ מי שחונן לכל אדם ומלמדם תורה ומצות נדבק בהקב"ה וזהו מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור שיה' נשמר מעבירו'. וכמאמר הכתוב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. ר"ל שבכל המצות שאדם עושה הוא נשמר מעבירה. ומספיקין בידו לעשות שיעשה לכל אחד מוחין ושכליות חדשות:

רבי צדוק אומר אל תפרוש מן הצבור:

קאי אלמעלה כשאומר ד"ת ברבים שלא יאמר בפניהם הדברים כפשטן ויפרוש עצמו מהם רק יכלול עצמו בנשמתו עמהם:

ואל תעש עצמך כעורכי הדיינין. ר"ל כמו שלומדין לא' הטענות מה שיטעון נגד בעל דינו כמ"כ לא ילמוד האדם להמון תשובות ותירוצים שיאמרו לפני הבורא ית' לדין להתנצל לפניו כי הוא ית' יודע מחשבות והאמת. רק יוכיחם ע"ד שאמרנו:

ואל תעשה עטרה להתגדל בה ולא קרדום לחתוך בה. ע"ד דאיתא במדרש בדור הפלגה שאמרו נעשה לנו קרדומות ונעלה לרקיע ונבקע הרקיע. והוא תמוה כי מי פתי יאמין זאת. אך ר"ל שהיה בידם שמות הקדושים וצירופים והיו רוצים שע"י הצירופים יבקעו הרקיע ותרד השפעה עליהם תדיר ולא יצטרכו להעבודה ולטובת הש"י כי תרד עליהם ההשפעה בע"כ מכח אלו השמות והצירופים. והראיה אחר שנבלל לשונם ושכחו לשון הקודש נתבטל עצת' וז"א ולא קרדום לחתוך בה. הגם שיש לנו ג"כ שמות וצירופים קדושים וכוונת התפלה. אין זה רק מעניני התפלה לרצות עצמינו לפני בוראנו ית'. ולא לגרום בזה שום (חסר ב' תיבות) בודאי הבורא ית' משפיע ממילא כל טובו. אך התפלות יהיו כדי לעשות נח"ר לפניו ית':

א"י אל תעשה עטרה להתגדל בה. ר"ל אעפ"י שהתנא אמר לעיל שצריך ללמוד לאחרים אעפ"כ לא תהא כוונתו להתגדל בהם. ולהיות נק' רב אלא תהא עיקר כוונתך לש"ש. א"י אל תעשה עטרה להתגדל בה. כי בוודאי אמת הוא מי שדורש ברבים הוא עושה עטרה להקב"ה ומזהיר אותך שאל תעשה אותה עטרה להתגדל בו. ויש לפרש להתגדל מל' גדילים תעשה לך. כי מחמת התורה שאומר הוא נקשר ונתגדל להקב"ה. אך צריך שלא תהא כוונתו לכך רק למען רבות נחת להבורא ב"ה וב"ש ולא לשום תועלת עצמו. וסוף הכבוד לבא:

וכך היה הלל או' ודאשתמש בתגא חלף הא למדת כל הנהנה מד"ת כו':
שעיקר העבודה צריכה להיות למען השי"ת בעצמו ולא לכוונת שום דבר אחר: ומה גם כי שגם זה הכח שעובד את השי"ת ומכתירו הוא מכח השי"ת וכמ"ש כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. וזה כתר יתנו לך ה' אלהינו. שמה שאנו מכתירין אותך נותנין לך בהחזר'. ר"ל שמידך ומכחך (חסר):
א"י ודאשתמש בתגא חלף. תגא הוא לשון תרגום ואחוריים כי רומז לכתרי האותיות היינו התגין שיש על האותיות. והאותיות שיש בהם תגין הם שבעה שטנע"ז ג"ץ ובכל אות יש ג' תגין עולה ך"א תגין רומז על ך"א יום שבין המצרים דעלייהו אתמר ויהי כמשלש חדשים ויגד כו' זנתה תמר כלתך. ר"ל שאז בימים האלו נתרבו התאות בעולם. וזה כלת"ך היינו האהבות והחמדות זרות ומ"ז. והקדושה מתעלמת והקליפה מתגברת רח"ל. ויחשבה לזונה כי כסתה פני'. ר"ל כי אז בימים האלו הקדושה נתכסת ונגנזת בתוך התמורות ולכן צריך האדם בעתים הללו לאמץ מתניו וכחו בקדושת הבורא יתברך שמו ביתר שאת ויתר עז להוציא האור מן החושך ולהחליף זאת התמורה ולגלות הקדושה מתוך התמורות ואדרבה בעתים הללו הקדושה רבה מאוד וכמש"ל כמשל האבן טוב שלפי גודל האבן טוב כמו כן יש עליו לבוש אבן פשוט. ואבן רומז על הקליפה ויצה"ר שהוא לב אבן. נמצא כאשר הקליפ' מתגבר' מאד רח"ל ומסתיר הקדוש'. והמתגבר על הקליפה ומחליף ומוציא הקדושה לפועל אזי מוציא אור גנוז וקדושה יתירה לאין חקר. רק לזה צריך התאמצות ביותר. וכמו שפי' מורי הרב מוהד"ב זצ"ל. כל רודפיה השיגוה בין המצרים שמי שרודף אחר הקדושה משיג אותה בין המצרים יותר ויותר וזהו ודאשתמש בתגא חלף ובמה הוא מחליף אותה בחכמה כמד"א וחילופיהן בגולם גל"ם גימ' חכמ"ה והיינו שמיישב בדעתו ומחשבתו לחשוב מחשבות טהורות וקדושות ופונה עצמו מדברים ומחשבות בטלים ושומר עצמו מהם לבל יבאו אליו ומגביר עליו כח הקדושה בכח התפלה והתורה:
א"י **ודאשתמש בתגא חלף**. מי שעוסק תמיד ומשמש בכתר הבורא ב"ה להכתירו ולהמליכו תמיד בכל יכלתו. חלף. ר"ל שנשמתו נכללת בהכתר עצמה ונתחלף מזה העולם ונתעלה למעלה:
הא למדת כל הנהנה מדברי תורה נוטל חייו מן העולם. ר"ל מי שנהנה ונפשו חפיצה וחשוקה לעבודת הבורא ולהכתירו ועומד ומצפה מתי יגיע לידי איזה מצוה שאקיימנ' ומשבח ומהלל לבוראו שזיכהו לאכול שיברך וימליכהו עליו. או אף בעשיית צרכיו שיזכה אח"כ לברך הברכה הראויה ולהמליך הבורא עליו ועושה כ"ז בחדוה ובשמחה

יתירה עבור שזיכהו הש"י לכך. נוטל חייו מן העולם עול"ם הוא לשון העלמה והסתרה כי אף מזה העת שנתעלם בו קדושת הבורא א"ס ואינו נראה כ"כ מ"מ זה נוטל חייו אף מזה כח הקדושה שנתעלם נוטל חיות וגם רומז כי יש מי שנפשו קצה באלו הכ"א יום ואינו חפץ בנסיונם. אבל מי שנהנה מהם ומתחזק עצמו וכמו אברהם אבינו ע"ה שנתנסה בעשר נסיונות עד"ז והיה נהנה מהם ועשה אותם באהבה עזה וחשוקה גדולה ולא היה מהרהר אחר מדותיו יתב' כי אדרבה מזה יגיע למעלה ומדריגה יותר גדולה וכמו כן בכל הדברים רעים הבאים לעולם וטוב היה לו שלא יהיו כלל שלא יצטרך להתאמץ ולהתגבר נגדם אבל מי שנהנה מהם ואדרבה חושק תמיד מתי יגיע אליו המלחמה להראות גבורתו ולהוסיף כחו וחילו כמו הגבור שהוא בטוח ברוב גבורתו עומד ומצפה תמיד לאיזה מלחמה ויום קרב לעשות נקמה בשונאיו ולהראות תוקף גדלו וגבורתו נמצא אם יבא לו איזה ענין רע ח"ו לא יהרהר כלל אחר מדותיו ית"ש ואדרבה יהנה מהם באהבה שיוכל להגביר כנגדם כי אדרבה מזה יגיע למעלה ומדרגה יותר גדולה שיכניע שונאיו תחתיו וידבר אותם תחת רגליו והוא מתעלה ביתר שאת ועוז וניתוסף כחו בעבודתו הבורא ית"ש במחשבותיו הטהורות ע"י שמכניע הס"א ומוצא מהם ההארה וכח הקדושה וזה נוטל חייו מן זה ההעלם הקדושה שנתעלם שמה בעתים הללו:

משנה ו

ר"י אומר כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות וכל המחלל כו':

ירצה בזה כי כבוד התורה היא שיחשוב האדם כי לא דבר ריק הוא שבכל תיבה ואות ותגין דאורייתא יש רזין וגנזין דאוריי' וכל התורה המצויה בכתב אתנו אינה רק גופין וכמו שיש לאדם גוף נפש רוח נשמה ונשמה לנשמה עד א"ס ב"ה עד שלא ישיגהו שום נברא בעולם כן יש לתורה כי האותיות הם גופין וכמאמר התנא קינין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות והתגין ונקודות וטעמים הם נפש רוח נשמה עוד יש לה נשמה לנשמה עד א"ס והן סודות נוראות גנוזים וטמונים ששום בריה בעולם אינה יכולה להשיגם ונמצא כשהאדם לומד התורה בזה הענין בכוונתו אל הפנימיות הנ"ל עד א"ס ומאמין בזה באמונה שלימה כי כל דיבור תורה שלמד הוא מלא רזין וגנזין דאורייתא ומקשר התורה זו שלומד בתורה שלמעלה באורות עליונים בנר"ן הנ"ל וזהו כבודה של תורה. הוא ג"כ מכובד על הבריות ר"ל שגופו ג"כ יהיה מקושר בנשמתו למעלה עד א"ס ב"ה ויאיר בגופו הארת נשמתו. והמחלל את התורה שעושה התורה חלול מכל דבר בענין סיפורי מעשיות שיש בתורה שהם מלאים רזין וגנזין והוא עושה התורה חלולה מכל וכל בחושבו שאין בה דבר פנימי כ"א כמגלת ספר כתוב אליו אזי התורה היא אצלו כגוף בלי

נשמה ואינו ממשיך החיות הפנימי שהם הסודות הנשמות הנ"ל לתוכה אזי גופו ג"כ מחולל על הבריות ר"ל נעשה חלל שאינו מקושר בנשמתו ונעשה חלל מהם כפי גודל הפגם כן גודל עונשו אם פגם בנשמה לנשמה של תורה תתמעט ממנו הנשמה לנשמה וכן עד הנפש עד שישאר בלתי לבדו בנפש הבהמיות לבד ועושה מעשה בהמה בלתי חיות פנימי כלל. וע"ז אנו מתפללין ואל תשיבנו ריקם מלפניך כמ"ש אני מלאה הלכתי וריקם השיבני רומז על הנשמה היוצאת מן הגוף שבעת היות הנשמה בגוף הוא מלא כל טוב ישמה לנשמה וכן רוח כנ"ל ועכשיו בצאתה נתרוקן גופו מן המדרגות העליונות (חסר) מליא"ה אותיות מלא י"ה שאור הבורא מתפשט בתוכה ועכשיו בפוגמו נחסר הקדושה ונשאר רק אותיות אל"ם בנפש בהמיות כי האדם הוא [חסר תיבה] ומלואו ע"י הנשמה והנפש והרוח הרוחניות שבו ועכשיו בהעדר כל זאת נשאר רק נפש וכח בהמיות ונשאר כאלם שאינו משוטט בדיבורו בעולמות העליונים וגם מאמר זה אמר ר' יוסי אשר הוא מורה לדבר זה כי שמו יוס"י גימ' מליא"ה אלהי"ם:

משנה ז

ר' ישמעאל בנו אומר. החושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא וכו':

חושך עצמו כענין שנאמ' במש"ר ע"ה שהקריב את משפטן לפני ה' בראותו שהן חושדין אותו ומהרהרין אחריו. א"י דקאי על התנהגות האדם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. שאל יתנהג עם בני האדם במדת הדין ובדין תורה כי לפעמים יכשל ח"ו באיזה ענין איבה וגזל וכו' שידמה בעיניו שזו המעשה היא ישרה בעיניו והדין הוא כן ובאמת לא כן הוא. רק יתנהג לפנים משורת הדין בכל ענינים ויהיה וותרן כל מה דאפשר הן במעשה הצדקה והן בעסקי העולם אל יקמץ כלל כי מכח זה ימשיך עליו מדת וותרנות שגם מן השמים יוותרו עליו כדאיתא בגמ' ע"פ ישא ה' פניו אליך. אמר הקב"ה איך לא אשא להם פנים אני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת והן מחמירים על עצמן עד כזית ועד כביצה:

א"י החושך עצמו מן הדין כו' עד"ה ואתחנן אל ה'. ופירש"י אף שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אינם מבקשים רק מתנת חנם ובזה חושך ממנו איבה רומז על עולמות התוהו וכמ"ש ואיבה אשית בינך ובין האשה וזה הנחש הקדמוני נק' איבה כי בהיותו תובע מן הקב"ה מן הדין אז מתעוררים עליו קטרוגים הם עולמות התוהו הנ"ל ומפשפשים במעשו באם הוא ראוי לזו הטובה אשר הוא שואל מה' ומכח זה לא יגיע אליו הטובה ההוא וגזל כי ע"י התפלה שאדם מתפלל ע"כ מעורר בזה שתרד השפעה למטה ומכח המסטינים שמתעוררים עליו כנ"ל ע"כ לא תגיע אליו והם גוזלין ממני אותה השפע היורדת ע"י התפלה זו אבל כשמבקש מתנת חנם בלי שום שכר כלל אזי לא

יתעורר עליו שום קטרוג כלל ויחשוך ממנו איבה וגזל הנ"ל ואת"ל הלא כתיב והם בזרוע באי עדיך וכדאיתא בגמ' שהצדיקים נוטלין בזרוע מן הדין הן האמת כן הוא בודאי שזו ההשפעה שהבורא ית' משפיע אח"כ הוא בודאי מן הדין מכח מעשי האדם המוכרחים עליו וכדאיתא בגמ' למי נושא עון למי שעובר על פשע ובודאי הוא מדה כנגד מדה וכמו שאמרנו לעיל בחושך עצמו מן הדין שאין מתנהג עצמו בדין תורה רק במדת וותרנות גורם ג"כ שלמעלה ישפיעו לו כן בריוח אך מה שאמרנו הוא רק בערך האדם בעצמו שאל יתפלל לפני בוראו ית' שיתן לו השפעתו מן הדין כדי שלא יתגרו המסטינים עליו רק הכל בדרך חנינה וחמלה וחסד אבל באמת אמיתות השפעת הבורא עליו הוא בזרוע מן הדין מדה כנגד מדה ודו"ק:

א"י החושך עצמו מן הדין בד"ז ובסיגנון אחר קצת דהנה כתיב הם בזרוע באי עדיך כי יש צדיקים שניזונים בחסדו של מקום ויש שניזונין בזרוע שבאים מכח מעשיהם נמצא אותן שניזונין בכח מעשיהם יוכל לבא איזה קטרוג על עבודתם שלא היה כראוי וגוזלין ההשפעה וגם יוכל לבא לידי שבועת שוא כדאית' בזוה"ק שהיצה"ר עושה דין עם הצדיק ומעורר עליו מה שעשה וכשהצדיק ההוא בתוקפו מכחיש. והפסק הוא שבועת ה' תהיה בין שניהם אבל אלו שניזונין בחסדו של מקום היינו מכח שכל עבודתם הוא ג"כ ע"ד צדקה עם הבורא ית"ש שעושים צדקה עם ברואיו ואינם מצפים לשום קבלת פרס בעבור שהם מושפלים בעצמם ואינם נחשבים בעיניהם לכלום לכן גם עליהם תבא השפעתו בצדקה ובחסד שלא בדין ואין שום מקטרג עליהם וזה ונתן לך רחמים ורחמך היינו שע"י הרחמים שהשי"ת נותן לאדם שירחם על ברואיו ועושה חסד עמהם עי"ז הוא מרחם על האדם ועושה חסד עמו וכשנותן לו ההשפעה אין כח לשום מקטרג לגזלה ועל אותן אמר אדומ"ו מ"א זצ"ל שאין דנין עמו כלל בעוה"ב לבעבור שכל עבודתו כ"א בדרך צדקה ועל חנם מה נדקדק עמו ופורק ממנו שבועות שוא הנ"ל וכדאי' במד"ר כד דמך ר' אבהו אחוי לי' י"ג נהרי אפרסמונא דכי' אמר אלו למי אמרו לאבהו אמר אני אמרתי לריק יגעתי לתוהו והבל כחי כליתי אכן משפטי את ה' ופעולתי עם אלהי פי' י"ג נהרי אפרסמונא רומזים לי"ג מדות הרחמים והחסדים הגדולים והטהורים והי' מראין לו שזו נחלתו אמר לזה זכיתי בעבור שאני אמרתי כל ימי לריק יגעתי שעבודתי היתה לריק ותוהו ולא היתה חשובה בעיני שאקוה תשלום גמול עלי' ולא הי' עבודתי רק מצד החסד והחנינה לזה זכיתי לאלו החסדים העליונים כי לכאורה קשה וכי לא הי' ר' אבהו מאמין שיש שכר בעולם שהוא א' מי"ג עיקרים ומזה ראי' שאין דנין לצדיק כמו זה כי בודאי כשהי' מראין לו כל זה השכר סמוך למיתתו ואומרים לו שהוא שלו בודאי לא

יתכן שידנוהו אחרי כן כי אם יבא לדין יכול להיות שלא יהא שלו אלא שבאלו אין דין כלל ואין מדקדקין עמהם כנ"ל:

א"י החושך עצמו מן הדין ממש ולכאורה קשה הא איתא בש"ס הדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית לז"א ה"דין ב"הא הידיעה ר"ל לא מכל דין אלא לפי ראות עיני הדיין וכמו במשה כשבאו בנות צלפחד במעמד הזקנים והעדה אל משה לאמר תנה לנו נחלה היה משה מבין שבאו לריב עמו אם יאמר להם שאין הדין עמהם יאמרו עליו שהטה דינם. ולזה ויקרב משה את משפטן לפני ה' וסילק עצמו מדינם וא"ת סוף סוף יוציאו לעז עליו אם יאמר להם שאין הדין עמהם שלבסוף כשהי' אומר להם כן בנות צלפחד דוברות ודאי הי' מאמינין לו מחמת טובתן. אבל אם לא כן היו מלעיזים עליו כי מי שומע אמרי אל בדברו עמו אל יקשה בעיניך כלל כי בודאי כשהי' הדבר יוצא מעם השי"ת הי' הכל מכירין כקטן כגדול שזה הוא דיבור השי"ת שהי' הדיבור יוצא מאליו והוא נתבטל בו אך שהדיבור היה מלובש בו וכן כל הנביאים הקדושים נתלהבו מאש הגדולה בהתייחד הדיבור אליהם ונתבטלו במציאות משא"כ נביאי השקר וזה הוא המסוה שהי' על פניו בבואו לדבר אל העם דברי ה' שם המסוה הוא המלביש של הדיבורים על פניו:

והגס לבו בהוראה שוטה רשע וגס רוח. י"ל הפירוש כמו שנפרש הפסוק זה שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושבעה שערים בנפש וצריך האדם לשפוט את עצמו כגון העינים שלא לראות רק במקום שרשאין לראות והאזנים רק לשמוע ד"ת ומצות ובפה רק לדבר בד"ת ובתפלה והאדם נק' עיר כמ"ש בקהלת עיר קטנה ואנשים בה מעט וצריך לשפוט ולהורות את עצמו את הדרך אשר ילכו בה ובפרט בימי הספירה ויותר בשבוע הששית שהוא צריך לתקן מדת היסוד שהוא בפסוק לך ה' הגדולה כו' כי כל בשמים ובארץ ותרגומו דאחיד בשמיא ובארעא כי מדת היסוד מרמז שהקב"ה הוא יסוד ועיקר דכל עלמין וזהו דאחיד בשמיא ובארעא וזהו הגס לבו בהוראה שמגיס דעתו ואומר שאינו צריך לשפוט את עצמו וסובר שאין מזיק את עצמו בראיה בעלמא ובאמת לא כן הוא: א"י ע"ד הפשוט כי כאשר מגיס דעתו קצת אז תיכף רוח שטות נכנס בלבו:

משנה ח

הוא היה אומר אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד כו':

היינו כמ"ש דוד המלך ע"ה מלפניך משפטי יצא. כי הוא יתב' שמו יודע מחשבות ב"א ובוחן לבות וכליות ומבחין בעשיית המעשה כי לפעמים יעשו שני ב"א מצוה אחת ומתן שכרן אין שוה כי האחד יעשה בהתאמצות ובהתלהבות יותר וכן להיפך בעשיית

העבירה ח"ו וזה לא נודע לשום בר חיים הגשמי רק להבורא ית"ש שהוא חי כל החיות:
א"י **אל תהי דן יחידי**. ירצה בזה לומר שלא תהא דן את היחידי היינו את יחודו של עולם שלא תהרהר אחר מדותיו כלל כדכתיב ואהבת את ה' אלהיך כו'. ובכל מאודך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך תקבל עליך באהבה כי בוודאי הכל הוא מרחמנות הבורא ית"ש ומהחנינה והחסד רק ימתין ויצפה לתשועת ה' עד ישקיף ה' וירא בעוניי כמ"ש ישב בדד וידום כי נטל עליו ואיתא במדרש איכה אמרה כנ"י לפני הקב"ה נגעה בי ידו של פרעה ולא ישבתי בדד ידו של סנחרב כו' נגעה בי ידך בדד ישבתי. והוא פליאה נשגבה אך דהענין מובן ע"ד המתרגם על פסוק ישב בדד דהמתרגם יתיב בלחודוהי ויסבול יסורין בגין יחודא דשמיא כו' ע"ש. ומשמע שנראה לו לישנא דבדד רומז על יחוד הבורא ית"ש וזה פי' המדרש נגעה בי ידו של פרעה ולא ישבתי בדד כו' נגעה בי ידך בדד ישבתי ר"ל ישבתי תחת ידך ומסתופפת בצלך ודו"ק:

משנה ט

רבי יונתן אומר כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר וכל המבטל את וכו':

ר"ל אף שאינו יודע התורה בסודותיה ובטעמיה הכמוסים ואעפ"כ מאמין בהם ועוסק לכוונה זו זוכה לקיימה מעושר שיתנו לו מן השמים שישיג כל הסודות הכמוסים שבתורה אבל מי שמבטלה מעושר מחמת שחושב שמילא כריסו מכל וכל ואינו צריך עוד ללמוד סופו לבטלה מעוני ר"ל ששוכח מה שלמד ואף אם רוצה ללמוד אינו יכול והוא מוכרח לבטלה:

א"י **סופו לבטלה מעוני**. למשל לתינוק היושב לפני רבו ומסיר לבו משמוע לדברי רבו מאיזה שחוק שמשחק עצמו באיזה דבר וקם רבו ונוטל מידו והוסיף לבכות ביותר על שנטל ממנו זו הדבר ולא היה לומד ודו"ק. והנה איתא בתיקוני זוהר הגירסא סופו לקיימה מעוני וליישב הנוסחאות א"ל דודאי סופו לבטלה מעוני. אך מי שיחוננהו השי"ת ויחשוב בדעתו שלא בא לו זאת רק בשביל ביטול תורה ויחזור למוטב ויקיימה מעוני:

משנה י

ר"מ אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה והוי שפל רוח בפני כל האדם:

ירצה דהנה ריבוי העסק ימשיך האדם לקנא' ושנא' וחמד' בחושבו שלי נאה ריבוי עושרו של חבירו אבל בזה שממעט בעסק לא יקנא לשום דבר ויהיה שפל רוח עוד ירצה בזה דעיקר התורה היא האור המתנוצץ בה וכדאיתא אורה זו תורה וכדאיתא המאור שבה כו' והמאור ההוא הוא האור המאיר בהאות ההוא וחיותו. ולז"א הוי ממעט בעסק ר"ל

כי יש ב"א שלומדים תורה חבילות חבילות ואין כוונתם פונה לשום תועלת מהלימוד אך עסוק בתורה ר"ל שתעסוק בפנימיות התורה ר"ל בהאור המאיר כל אות הוא חיות ואור מהבורא ית"ש כי קוב"ה ואורייתא חד ומאיר לך האור ההוא וגם י"ל שלזה כיון המאמר הקודם המחלל את התורה שעושה התורה חלול מהבורא ית"ש שאינו לומד בזה הענין וכנ"ל:

ואם עמלת בתורה יש לך שכר הרבה ליתן לך. ירצה כי בוודאי הלימוד כזה הוא עמל ביותר אבל י"ש שכר כו' ע"ד שאמרו חז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות ור"ל הי"ש ההוא הוא שכר הרבה ליתן לך:

משנה יא

ראב"י אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עברה אחת קונה לו קטיגור אחד תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורעניות:

לכאורה מלת א' הוא מיותר ונ"ל שלפי גודל שלימות המצוה והתלהבותה כמו כן גודל השכר ואם עשה המצוה צלולה בלי שום פניה ח"ו ושום תערובת דבר זר ורע עם המצוה אז כן השכר וכמו כן המלאך הנברא מזו המצוה כנודע שמכל מצוה נברא מלאך מליץ אחד וכן להיפך מהעבירה נברא מקטרג אחד וזה המלאך הוא ג"כ בשלימות גמור כולו טוב בלי שום תערובות דבר רע בקרבו כי בודאי יש מלאכים שהם מתערובות טוב ורע (חסר איזה תיבות) משא"כ כשהמצוה אינה בשלימות גמור אז גם המלאך אינו טוב גמור רק בתערובות טוב ורע. וכמו כן בעשיית העבירה אם הוא עושה העבירה בחמדת לבו במזיד רח"ל כמו שהרשעים עושין וכאוות נפשם הרע אז גם המקטרג הנברא מזה היא רע גמור אבל כשעושה העבירה שלא ברצונו רק שיצרו תוקפו עליו ונלכד במצודת היצר ואי אפשר לו להבדל ממנו ואז העבירה אינה בשלימות כי אינו ברצונו ואף גם בשעת עשיית העבירה רצונו הי' שלא לעבור אך שאי אפשר לו להנצל ממנה והמלך זקן וכסיל לכדו בערמימות נמצא גם המלאך המקטרג איננו רע גמור רק שיש לו איזה צד טוב מזה ההרהור תשובה שהיה לו אף בשעת עשיית העבירה ומזה יכול להגיע לתשובה האמיתית והרע יהפך לטוב גמור וזהו רשעים מלאים חרטות רומז לזה כי רשע אינו רע גמורעדיין ורומז לזה שעושה העבירה בע"כ של יצרו ומתחרט תמיד עליו אף בעת עשייתה וזה כוונת התנא ר"א ב"י שמשנתו קב ונקי בלי שום תערובות רע כלל:

העושה מצוה אחת. ר"ל שהיא אחת מיוחדת בשלימות בלתי לה' לבדו קונה לו ג"כ פרקליט אחד ר"ל שהוא בדבר אחד טוב לבד וכן העובר עבירה אחת וכנ"ל משא"כ כשהעבירה אינה בשלימות גמור אז תשובה ומע"ט כתריס בפני הפורעניות ר"ל זו

התשובה שיש לו עם עשיית העבירה והמעשים טובים הם אצלו כתריס שעל ידו יכול להגיע להתשובה הנכונה והשלימה:

רבי יוחנן הסנדלר אומר כל כנסיה שהוא לשם שמים סופה להתקיים:

הפשוט הוא כשמתאספים המון עם לשמוע ד"ת ומוסר ויראת ה' אך על הענין הזה היה די לנו לכתוב כל כנסיה שהוא לשמה. ומלת לשם שמים רומז על מדה אחרת היינו כי שמים רומז לשמות הבורא ית"ש כמ"ש ואתה תשמע השמים והשמות הן מה שכינה הבורא ית"ש לעצמו אחר בריאת עולמו להיות נק' באילו השמות שהם רומזים על יחודו ואחדותו בעולמו כמו א"ל רומז שהוא כחו של עולם ואדנ"י רומז שהוא אדון עולם והוי"ה רומז שהוא ית' מהוה כל הויות וכן כולם אבל אמיתת הויתו אינו מושג לשום נברא אפס לעצמותו ואין לו שום דמיון כלל כמאמר אליהו ז"ל אנת לית לך שום ידוע ולא אתר ידוע אלא לאשתמודעא תוקפך וכו' רק שהבורא יתב' מרוב חסדו הגדיל לנו והפליא עצה שבהיות באיזה שם שאנו קורין אותו אזי בזה השם הוא מצמצם שכינתו ית' ונענים על ידו כמו כשאנו קורין אותו בשם א"ל מתנהג עמנו במדת הרחמים והחסד כמ"ש חסד אל כל היום וכן בשם אלהים מתנהג במדת הדין לנקום נקם מעוברי רצונו ית' וכן כולם ולכן בזכרו שם אדנ"י צריך לחשוב במחשבתו לכוין גם לשם הויה כמוזכר בש"ע ועכ"ז צריך לכוון לאמיתות הוי' המקיימת כל העולם שא"א להשיגה ולהמשיך אור הא"ס ב"ה לתוך השמות והן השמים ולזה עדיין יש שם שמים היינו קודם שנברא העולם שלא הי' נק' באלו השמות רק בשם אהי' אשר אהיי באיזה (חסר תיבה) שארצה אהי' אחר שאברא את עולמי ובאיזה מדה שארצה אתנהג וז"ש הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך. וז"ש התנא כל כנסי' שהיא לש"ש ר"ל שהצדיק אומר בפני ההמון והם שימעים ונותנים לב לשמוע ע"ז האופן שיקבלו ממנו ויכנסו דבריו לאזניהם נמצא הצדיק הוא בבחי' שם והשומעים הם בבחי' שמים וכשמתחברים יחד (חסר ג' תיבות) שם שמים נעשו מרכבה לעולמות העליונים וגורמים יחוד וחיבור בעולמות העליונים שגם השמים העליונים מתחברים להבורא יתברך ושופע הארתו עליהם כי כמו שעושין היחוד למטה נמשך מזה היחוד למעלה וכל שהוא מתעלה הוא יותר גדול כמשל הנקודה שמושכין ממנה קצוות אילך ואילך כל מה שהולכין למעלה הם יותר גדולין ורחבי' ולפי רוב ההמון כן גודל היחוד כמו שאמר הרב מוה' לוי יצחק נ"י בענין צרופי האותיות שכל מה שהאותיות מתרבים. מתרבים צירופים:

משנה יב

ר"א בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חבירך כמורא רבך:

תלמידים רומז לזה ההמון הבאין אליו לשמוע ד"ת מפיו ודרכי ה' ומוסריו. ואמר שיהא זהיר בכבוד התלמידים שלא יבזם בדבריו כמו שהיה דרך המוכיחים הקדמונים אשר לפנינו וגם רומז שאל יוכיחם בדברים מרים קשים כגידים רק יוכיחם בדברי ריצוי ודברי נעימות ועריבות ויראה בדיבורו ובכחו להמשיך להם לבושים נכבדים מאור העליון לנשמותיהם שיוכל כל אחד לקבל כפי כח נשמתו וזהו ר' יוחנן קרי למאני מכבדותא מאני רומז על הנשמות וגם כי מתלמידי יותר מכולם כי מה שההמון מתאוים יותר לשמוע בקול המוכיח כמו כן בא אליו ההשפעה מאור העליון הדבר אשר יאמר אליהם שיוכל כ"א לקבל ממדריגת נשמתו והענין הצריך לו והם כולם שכליות נחלקות והם כלולים כולם במחשבת ושכל הצדיק ולזה הוא יותר מכולם וכמ"ש בזוה"ק על פסוק חכמות בחוץ תרונה שמתחלה מתחיל בלשון רבים חכמות ולבסוף מסיים בלשון יחיד תרונה והיינו שבשכלי הם מיוחדים וכלולים יחד רק כשהם יוצאים אל העולם נחלקים לכמה חכמות לכל חד וחד כפי מדרגתו. וגם י"ל חכמות רומז לשני החכמות והשכליות של החכם הדורש והשכליות של המון השומעים וכשמקבלים זה מזה ע"י התחברות מחשבתם ושכלם אז נעשה יחוד ביניהם והם כאחד ולזה תרונה לשון יחיד וברחובות תתן קולה ר"ל כשאומר לפניהם הדברים בהתרחבות שירחיב לבה לעבודת הבורא ית"ש וכמו כן גורם היחוד בעולם העליון שהשי"ת ישפיע לעולמו השפעות ושכליות קדושות לעבודתו ית"ש:

וכבוד חבירך כמורא רבך. רומז כשבאין לשמוע לזה החכם אנשים כערכו שהם חביריו ממש כמדרגתו ואינן צריכיו כלל לשמוע לדבריו ואעפ"כ באין לשמוע אליו ונכפפין אליו ומקבלין אותו עליהם כרבי שיקבלו ממנו ועי"ז הבורא ית' משפיע לזה האומר דברי תורה הדבר אשר יאמר אליהם כפי הדרגתם שיקבלו ממנו ועי"ז גורמים הם ג"כ להכניע כל העולם תחות קוב"ה ושכינתיה. כי גם יש עולמות נקראים חבירים כמ"ש חבירים מקשיבים לקולך. ולאתכפי' לס"א תחות קוב"ה ושכינתיה נמצא אע"פ שהוא אומר אליהם הד"ת עכ"ז הם אצלו במדריגת רבו שעל ידם בא לו ההשגה זו כדי שיאמר לפניהם ועבורם היתה זאת נמצא כל זה השכל והמדע שלמד הרי כאלו למד מהם לז"א וכבוד חבירך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים ר"ל שצריך האדם לחשוב בשמעו ד"ת מפי החכם כאלו שמעה בסיני מפי הגבורה ויחשוב אשר בהחכם הדורש אור א"ס ב"ה נתלבש בו לומר דבריו אלו בשליחות הבורא ית"ש כענין (חסר):

משנה יד

רבי נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבא אחריך שחביריך יקיימוה בידך. ואל בינתך אל תשען:

רבי נהוראי הוא ר"מ כדאיתא בגמרא מפני שמאיר עיני חכמים בהלכה. ופי' דבריו כך הם הוי גול"ה לשון כת"ר כמו גולה על ראשה והוא עד"מ כמו שהכתר הוא עגול סובב על כל דבר שיהיה בתוכו (חסר) כן האומר דברי תורה בפני ההמון ותוכחת מוסר ויורד במחשבתו לעומקי לבם (חסר) הבורא ית"ש במחשבות טובות וצלולות ומקשר עצמו במחשבתו ויפשיט (חסר) בארתי לך כמ"פ שעל אופן זה צריך לומר הד"ת ומוסר בפני ההמון ודומה לכתר שסובב ומתעגל ומתאהל על מחשבות ונפשות ההמון במחשבותיו ולז"א הוי גולה למקום תורה והוא כמו עצה טובה שמוטב שיאמר הצדיק התורה והדברי מוסר לפני בעלי תורה ויראי ה' וחושבי שמו במחשבות טובות וישרות ועליהם טוב (חסר) מחשבתו להעלותם ואדרבה יכון עוד לבוא אף למעלה יתירה כמ"ש הולך את חכמים יחכם משא"כ כשמקשר עצמו בנפשות החוטאים אזי לא ימלט שלא ידבק בידו מאומה מן החרם ואיזה שמץ פסול ממחשבותם הרעים כאשר בארתי לך במאמר הש"ס אהא דאמר כרכת בבעלי ראתן ועסקת בתורה ובודאי הוא מסירת הנפש גדול אף מי שיוכל לפעול זאת אבל אין זה שוה לכל נפש. ולז"א ואל תאמר שהיא תבוא אחריך. אל תאמר שתוכל לבוא במחשבתך אחריך ר"ל באותן מחשבות ונפשות האנשים שהם רק אחוריים מן הקדושה ואי אתה ניזוק שתוכל לעמוד במחשבתך בחוזק. לז"א ואל בינתך אל תשען:

בעזר יוצרי ובוראי. נשלם פרק רביעי

פרק חמישי

משנה א

בעשרה מאמרות נברא העולם. והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא כדי כו' וליתן שכר טוב לצדיקים כו':

לכאורה הענין תמוה היתכן שיברא עולם כדי להפרע. וגם כיון שהיה יכול להבראות במאמר א' א"כ מה שנברא בעשרה מאמרות אין זה עילוי. אך האמת יורה דרכו ורמז התנא בזה הקושיא הגדולה האיך יתואר זאת שהבורא יתב' יברא עולמו ובריות בו יוצרו מדעתו הפשוט ומרצונו הטוב ואח"כ המצא ימצא בעולם רשעים וכופרים בו ית'. ולמה ברא כל אלה הס"א והתאות נוכראין וז"א והלא במאמר אחד יכול להבראות. ור"ל כי כח הפועל בנפעל וכפי כח הפועל שהוא אחדות פשוט יחויב בזה שגם הנבראים

ממנו יסתכלו וישתוקקו תמיד לשורשם ויבינו לאחריתם אשר משם נחצבו ולעבוד אל האחדות הפשוט ולא לעבוד אל זולתו אך התירוץ הוא דא"כ לא היה שכר ועונש כי זה העולם הי' יהי' דוגמת עולם המלאכים שאין בהם שכר ועונש כלל מחמת שאין להם יצה"ר ומסתכלים תמיד באחדותו ורוממותו ולא יחשו כל ימיהם מעבודתו כי מחוייבים המה בזה גלל כן עשה וברא השי"ת זה העולם התחתון והיצה"ר והס"א וכחות הטומאה כדי להבחין ביתרון האור מן החושך דהיינו הרשעים אשר במחשך מעשיהם והצדיקים הם הצנע לכת עם השי"ת וזה היה מחסד השי"ת על עושי רצונו כדי להרבות שכרן ושנה החכם תיבות להפרע לשון גילוי כמו מל ולא פרע שממעשה הרשעים מתגלה ליתן שכר טוב לצדיקים וזה והלא במאמר אחד במלת בראשית יכול להבראות וכדפריך להני ויאמר דבראשית תשעה הויין ומתרץ בראשית נמי מאמר הוא שכן בראשית לשון ארשת שפתינו ומתמי' וכי בשביל זה צריך לברוא בעשר והלא בשגם במאמר אחד יהיו הרשעים ראוין לעונש. והצדיקים ראוים לשכר במקומן אמנם בא להודיע דאחד מורה לתכלית האחדות הפשוט באהבה ויראה. שכן בראשי"ת במ"ק אח"ד גם אהב"ה ותמן אותיות יראת אשר עליהם מיוסדים כל המצות כנודע שהוא עיקר העבודה ואלו נברא העולם בזה המאמר לחוד בבראשית היו הכל פונים לאחדותו ולא היה שום יצה"ר והיו הכל משתוקקין ומתלהטין תמיד לעבודתו ית"ש בלי בחירה כמו והחיות רצוא באהב"ה ושוב מירא"ה וא"כ הי' צמצום בשכר והשי"ת רצה לזכות את ישראל לפיכך ברא בעשרה מאמרות בששה ימים כל היצור לרמז בזה שהרשות נתונה לכל העולם לעשות כרצונו וחפצו להרע או להיטיב בלי שום הכרח וע"ז רומזין הרקיעין שנא' יהי רקיע ויהי מבדיל. ויעש את הרקיע. רומז ע"ז שעשה רקיע והבדל בפניהם ועשה מסך ופרש ענן לכסות על הקודש כלומר שיהא יוכל אדם לדמות כאלו השי"ת סר השגחתו מזה העולם ועולם כמנהגו נוהג עד שבכח החטא כמעט דוחק רגלי השכינה כדאיתא ולא עוד אלא שאומר תן לי מקום. ועשה מסך בפניהם שלא יסתכלו לאחדותו ית"ש שיהא אפשר לבריות לומר שאין הקב"ה משגיח בעולם ח"ו. הגם שבאמת עיני ה' משוטטות בכל הארץ. מ"מ (נעלם) מן הבריות וזה רקיע. ומובא בזוה"ק הפוך רקי"ע ותמצ' עיק"ר שזה הוא עיקר ותכלי' הבריא' סוף מעשה במחשב' תחלה. ועיקר השכר ועונש בא באמצעות הרקיע שהוא מסך מבדיל בין מים עליונים שהן מחשבות קדושות לתחתונים שהן מים הזדונים והבחירה לאיש אם לעלות במימי החסד דלעיל או מלרע מהחוט של חסד ואנן משבחין ואומרים האל הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע. מזר"ח בלא המ"ם נעשה חזר והשי"ת הוא הפותח. שבכל יום כרוזין נפקין. והעובד

ה' הוא המחזיר והבוקע. כדרך שאומרים על המתפלל בכוונה בוקע חלוני רקיע. וענין החזרה שאנו מחויבין להחזיר להשי"ת כל החושים והכחות הראות והשמע כו' ע"ד כי ממך הכל ומידך נתנו לך: כתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. נהר הוא לשון זריחה ובהירות. ועדן לשון חיבור כמו שפירש"י בפ' מעדנות כימה. ור"ל ונהר רומז על הנהירו עילאה והזריחה הראשונה שזרחה לפניו ית"ש וההבטה הראשונה שעלה ברצונו הפשוט לברוא עולמו המחשבה היה מאחדותו הפשוט ואח"כ ומשם יפרד. רומז על הרקיע שעשה פירוד ופרוסה בינו ית"ש לבין הבריות שלא יוכרחו להסתכל עליו כל שעה וכנ"ל. וכ"ז שעי"ז והי' לד' ראשים שעי"ז יוכל כל אחד לבא למדריגה שיהיה ראש לארבעה הן ד' אותיות השם הוי"ה ב"ה שהוא ית"ש מהוה כל העולם. וזה הוא הצדיק השלם המסגל מעשיו אשר נתעלה במחשבתו ית"ש. ובשבילו נברא העולם ונתהווה כל הויות נמצא הוא ראש להן כנזכר בזוה"ק פירושו. ואיתא בזוה"ק מאי שמי' דהאי נהר יובל שמו. רומז על היובל הנזכר בכתוב בשנת היובל: א"י לשון הבל והן ז' הבלים הקדושים שאמר קהלת שעליהם העולם עומד בהבל פיו. ואית הבל ורעות רוח שמהם מקיים החיצונים וכל הדברים הטמאים שבעולם. ונגד שנת היובל שאמר בו תשובו איש אל אחוזתו. ורומז על האדם שימי שנותיו שבעים שנה. ומעשרים שנה שהגיע לכלל עונשין עד שבעים הם נו"ן שנה מספר היובל ואז מוכן לשוב אל אחיזתו אחוזת עולם העליון. והנה זה היה תכלית הבריאה כי זה כל האדם מחויב תמיד להשתוקק אל זה להעלו' נפשו למקורה ומתי אבוא וארא את פני אלהים חיים ובשביל זה היה המחשבה הקדומה שעלה ברצונו הפשוט לברוא העולם ואדם עלי' שמי' נק' כי הי' כן המחשבה והכוונה שיקשר האדם נפשו למעלה בשורש השורש העליון בגודל תשוקה לשוב למקורה כאשר יהיה לבסוף וזה הוא עיקר העבודה. ולזה נתן לנו השי"ת מצות הספירה לתקן ולברר זאת שהם שבעה שבועות מספר היובל. והנה האבות ובניהם הם לוי קהת עמרם משה הם היו מרכבות לאלו הבחי' ופעלו כל זאת ועשאו תיקון העולם שעליהם נשתת העולם. ומשה שהיה בשביעי תיקן עד שנגלה ממ"ה הקב"ה לעמו ישראל בהר סיני פנים בפנים:

משנה ב

עשרה דורות מנח ועד אברהם וכו'. וקבל שכר כולם:

השכר הוא העבודה כענין שכר מצוה מצוה. מה שהשי"ת נותן לאדם מחשבות טהורו' וקדושות וזה הוא הג"ע בעצמו וכן ח"ו ההיפך המ"ז והסט"א כחות הטומאה שניתן לאדם זה לעומת זה הוא הגיהנם. והנה כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כמש"נ שכל נשמ'

היא מעורב טוב ורע. ולכל נשמ' יש חלק בתורה ועבודה ואורות העליונים המוכנים לה אם תיטיב דרכיה. ואם ח"ו לא תיטיב. אזי אלו האורות אין להם מקום לחול ובאים אל הצדיק העובד את ה' ונתגלים אליו ומוסיף בזה כח ועוז בעבודת השי"ת. וכמו כן חלק הרע של הצדיק המדחה אותו בשתי ידים. הרשע הרודף תמיד אחר חמדת עוה"ז והס"א והכחות הטומאה מקבלם בסבר פנים יפות. וז"ש רז"ל זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם. דאלת"ה תיקשי מה חלק יש להרשע בג"ע אלא יען שהכל ממקום אחד באו ולכל נוצר יש לו חלק הטוב והרע. והצדיק במעשיו מוסר את חלקו הרע. והרשע להיפך וכדבר האמור למעלה. ולזה בא אאע"ה ונטל שכר כולם ודו"ק:

משנה ג

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה כו':

עשרה נסיונו' והעשר' מאמרות רמז להי' ורומז שצריך להסתכל תמיד בשפלותו. ולזה ג"כ בי"מ רומז לאות **י** נקודה זעירא שבאותיות רומז ג"כ על האדם שצריך להסתכל תמיד בשפלותו ויהיה בגדר ההכנעה ממש. עד שכמעט לא ירגיש באיכותו וממשו וידמה כאילו הוא בריה זעירא בעולם וישים בנפשו ידיעה נאמנה איך שהוא אין ואפס והש"י ברא אותו בכל כחותיו תנועותיו ומחיה אותו ולולא עזרתו ית"ש שכנה דומה נפשו. ויחשוב שאינו כ"א נקודה זעירא דמות **י** ומצדו איננו כדאי לעבוד את השי"ת אם לא מחסדו ית"ש. וגם רומז כמו שהי' היא נקודה אחת בפני עצמה ויכולין לעשות כל האותיות ממנה ולהפכה לאיזה אות שירצה. כמ"כ יחשוב שכולו ביד ה' וכל מה שהוא עושה עמו הוא עושה. ולאיזה בחינ' מבחי' הא"ב יהפוך א"ע יוכל לעבוד אותו. אם יעשנו **א** יהגה בתורת ה' יומם ולילה ויהיה דוגמת **הא** שהתורה נשפעת לו ממרו' בי' עליונה (חסר) והוא הו המקבל אותה ומשפיע ומלמד לאחרים בי' התחתונה. ואם יעשהו **ב** במילואה ר"ת "בכל "יום "תמיד יתמיד בעבודתו תמיד ואם יעשהו **ג** יהא גומל דלים. ואם יעשהו **ד** יהא במדרג' ענוה ודלי רוח. ואם יעשהו **ה** (חסר) הא לחמא כו' רומז שיהא עובד את השי"ת באמיתת מציאותו ואחדותו הגמור הממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה ויוכל לעלות למעלה דרך כל העולמות וליחד אותם יחד ביחוד גמור בקשר אחד עד הא"ס ב"ה דוגמת אות הוא"ו שעולה בשוה מתתא לעילא והיינו שאם יעשהו וא"ו כמו ווי העמודים היא הדביקות הגמור שיהא תמיד דבוק וקשור בקשר חזק ואמיץ בא"ס ב"ה ואם יעשהו זי"ן יהא ממארי נצחין קרבין נגד אויביו לזמר עריצים ולהכרית כל החוחים והקוצים הסובבים את השושנה העליונה למקום שיהא שם הרוח

ללכת שם ילך כי הכל הוא ממנו וכנ"ל הפותח בכ"י דלתות שערי מזרח בריש פרקין ע"ש. וזה כדי ליתן שכר טוב לצדיקים. הנה נחלקו הפוסקים במלת הטבה ופירושו. והרמב"ם ז"ל הסכים בשכלו הזך שהוא לשון הדלקה וכדעתו הובא בזוה"ק. אכן שאר מפרשים פירשו ג"כ לשון כיבוי ובודאי סובל שני הפירושים. וזה שכר טו"ב רומז ג"כ הדלקה והטבה רומז לאור ישר וחוזר שזכרנו בפי' שערי מזרח כנ"ל. שעיקר השכר הוא העבודה בעצמה מה שהש"י זורח על הצדיקים אור בהירתו ונהנין מזיו השכינה. וזה אמרו צדיק כי טו"ב. וזה מה שאנו אומרים מי כמוך באלים ה'. ר"ת מכב"י לשון כיבוי רצה לומר כנ"ל שעם גודל העבודה צריך האדם להיות קטן בערכו כאלו כבה נרו כנר בפני האבוקה והכל הוא מכחו יתברך שמו ובחסדו הגדול. ולכן מרומז בפסוק זה של מי כמוך שם של "מיכאל שהוא שר של חסד. וגם רומז מכב"י שאור א"ס ב"ה והקדושה של מעלה המאירה לאדם מוכרח להיות בבחי' כיבוי ושיחזור לאחוריו כאור האבוקה שזכרנו למעלה שאורה לאחרי' ומיקטף קטיפ' והחיות רצוא ושוב כ"א יהי' מתמיד האור ישר ממש בלי הפסק הי' האדם בטל במציאות ממש וזה חסד הבורא עלינו שיהא האדם מתקיים. וזה והתהלכתי בתוככם. ולא אמר ואלך רומז להליכות הרבה כמו הולך וחוזר. וכמו שפירש"י ז"ל אטייל עמכם בג"ע ודרך הטיול לילך אילך ואילך:

משנה ה

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקודש. ולא הסריח בשר הקודש מעולם כו':

ביאור הענין כי בשר הקודש הוא כמד"א וצאצאיו חתם באות ברית קודש. והנה בודאי במקדש באו שמה אנשים ונשים וכו' וזה הנס שלא בא שום הרהור נדנוד עבירה לא לאנשים ולא להנשים בהרהור כלל:

ולא הסריח בשר הקודש: קאי על האנשים כנ"ל וביותר צריך ליזהר מזה בימים האלו הם ימי תמוז וחצי אב טבת וחצי שבט. דעלייהו כתיב ויהי כמשלש חדשים ויוגד ליהודה. הוא העובד את ה' לאמר זנתה תמר כלתך. "תמר הוא לשון תמורה. כלת"ך הוא לשוו תאוה כמו כלתה נפשי לתאוה. ור"ל שבאלו השלשה חדשים מתגברים כחות הטומאה והקליפות בעולם ומתגברים החמדות ותאות זרות בעולם. וזה זנתה תמר כלתך. ר"ל התאות והחמדות הקדושות נתחלפו בתאות נכריות. ויאמר הוציאה ותשרף. ר"ל שאלו התאות זרות צריך לשרוף אותם בכח הקדושה ולהבות אש שלהבת י"ה וגם באלו החדשים צריך (ליזהר) כי ניסן הוא הראש ואייר וסיון הם האזנים ותמוז ואב הם העינין. ואלול הוא (החוטם) ועליו כתוב ותהלתי אחטם לך:

ולא נראה זבוב בבית המטבחים. כמד"א זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח. הם המחשבות זרות ורעות המתרגשות לבא בעולם. וקאי על הכהן שהיה אוכל הקדשים שלא נראה זבוב על שלחנו והיה אוכל בקדושה ובטהרה כי כן צריך להיות אכילת האדם דוגמת הקרבן שלמעלה בלא שום פסול מחשבה כלל וכלל. כי עתה בעת צרותינו השלחן הוא במקום מזבח והמאכל הוא דוגמת הקרבן. ולכן צריך האדם לקדש עצמו בקדושה יתירה ובמחשבות קדושות וטהורות שיהיה הלחם אשר הוא אוכל דוגמת הקרבן בלי שום מחשבת פסול ד"א כלל ותשבע נפשו מאכילת קודש. ואז גם הזיווג יהא בקדושה ולהוציא זרע בירך ה' עבדים להשי"ת. ואם לא יקדש עצמו בעת האכילה רק יאכל כמאכל בהמה רק למלאות תאותו גם הזיווג הוא כן מעשה בהמה כ"א למלאות תאותו. ואגב הבנים אשר יוליד יהיו מלאים מתאות נוכראים. כדאיתא בש"ס ותזנה פלגשו עליו פליגי בה אמוראי חד אמר זבוב מצא בקערה. וחד אמר נימא מצא. ולא פליגי. זבוב בקערה ונימא באותו מקום. ר"ל כי בודאי זה האיש היה קדוש וטהור וצלול במחשבתו הזכה ומעולם לא בא לו מחשבה זרה הן באכילה והן בשאר עניני העולם. ועכשיו שבא לו איזה הרהור רע בעת אכילתו והבין שלא מצד עצמו הוא רק מצד פלגשו. ועי"כ מצא נימא. ר"ל אף בעת הזיווג בא לו קצת נדנוד הרהור חוץ. וזה באלישע לא נראה זבוב על שלחנו. ואיתא במדרש מעשה בחסיד אחד רחוק מירושלים שהביא מנחה לביהמ"ק וראה הכהן קמץ מלא קמצו ונתן על המזבח ושאר אכל התרעם עליו אמר כלום נפלתי כ"כ עליו שהכהן יאכל. וקשה וכי החסיד לא היה יודע דין המנחה המפורשת בפסוק אלא דהענין הוא כי בודאי עם הקרבן שמקריבין בזה נתעלה כח המקריב ובא לו הארה גדולה. וזה החסיד ראה שהקריב הקומץ נתבשם מחשבתו ובא לו הארה גדולה ומזה שאכל הכהן לא הרגיש עוד וסבר שגם באכילת הכהן צריך לעורר מחשבתו בלבו כמו בהקרבה אך דהמניעה הוא מחמת מחשבת הכהן שאינה אוכלה בקדושה. לזה נתרעם עד שנחמוהו חביריו וא"ל שאינו צריך כי אם להקרבת הקומץ והשאר יאכל הכהן בעצמו ואין צריך להמשיך לו ממנו שום קדושה. אבל ודאי הכהן אוכל בקדושה כדכתיב בקודש הקדשים תאכלנו:

ולא אירע קרי לכ"ג ביוה"כ. פירשו המפרשים כי ביום כפור הוא יום הקדושה ויש קנאה לעולמות התוהו. ומזה היה יכול לסבב שיארע איזה מקרה לכה"ג נעשה נס ולא היה. א"י שלא היה עובד עבודת יוה"כ בדרך מקרה רק במחשבה זכה וכשירה לעבודת השם יתברך ויתעלה:

ולא כבו הגשמים אש של עצי המערכה. עץ הוא לשון עצה היעוצה שהאדם מחשב ומתבונן תמיד איך לעבוד את בוראו ית"ש וזהו וערך עליו עצים בבקר. שהכהן היה צריך בכל יום לסדר אותן העצות והמחשבות קדושות שיעבוד בהם את בוראו כל היום. ולא כבו הגש"מים. ר"ל אותן דברים הגשמיים. כי באו למקדש כמה אנשים לבקש על הצטרכותם כ"א מה שצריך ואותם הדברים הגשמיים לא היו מונעים את הכהנים מעבודתם ולא היו פוסקים מחשבת' רק עמדו על מעמדם ובמחשבתם הזכה בלהבות אש של עצי המערכה שסדרו בעצמן. ולזה הי' צריך שני גזרי עצים. עצה א' שיעבוד בו את הבורא כל היום. ועצה הב' להצטרכות העולם למלאות משאלותם לתת להם עצה הוגנת. הן בעבודת הבורא ית"ש והן שאר דברים הצריכים להם:

ולא נצחה הרוח את עמוד העשן. הענין הוא כי בהמ"ק של מטה מכוון כנגד בהמ"ק של מעלה וכשהקיטור עשן עולה לבהמ"ק של מעלה נתקבל ברעוא קדם קוב"ה. ומזה בא השפע לכל העולמות. אבל כשהרוח היה מפזר את העשן לא עלה למעלה. וזהו הנס. וכתיב ואהיה להם למקדש מעט. אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. ובודאי שכל בהכ"נ ובהמ"ד מכוון כנגד בהכ"נ ובהמ"ד של מעלה והתפלות עולין למעלה לבהכ"נ ולבהמ"ד של מעלה. לכן צריך להזהר שלא לדבר בבהכ"נ שום דיבור קל חוץ מן התפלה כי כשמדבר דברים בטלים דומה כמי שמדבר עם המלך והופך פניו ממנו ואומר אדוני המלך אי אפשי לדבר עמך רק אדבר חפצי. ובזה הוי דוחק רגלי השכינה ח"ו ואף שאר העם המתפללין בכוונה תפלתן גם כן יוכל להיות שלא תקובל ח"ו תפלתם בעון האחרים ומכ"ש בשעת חזרת הש"ץ ובשעת קריאת התורה שצריך לשמוע דברי הש"ץ כי הוא דוגמת משה שעמד בהר סיני והשמיע הדיבור מפי הגבורה לישראל:

ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם. כי העומר נקרב בתחלת הספירה. ושתי הלחם בסוף הספירה. והם הבדיקות שצריך לבדוק עצמו ולפשפש במעשיו ולתקן בימי הספירה. ואם תקנו הספירה כראוי אז יצאו שלימים ולא נפסל העומר והשתי לחם. ואם ח"ו הי' איזה פגם בספירה שלא תקנו כראוי לה אז נפסל העומר ושתי הלחם ר"ל נפסל נפסק כמו פסל לך. ולזה היו מניפין השלחן לעולי רגלים בכדי שבהנפה זו יתפשט השפעה על עולי רגלים. ולזה היה חם ביום הלקחו להורות בזה שתמיד השגחת הבורא ית"ש על כנ"י להשפיע להם כל טוב והיינו חמימות האהבה על כנ"י ולא יצטנן לעולם. ועל ענין זה היו הכרובים מעורים זה בזה כנודע:

עומדין צפופים ומשתחוים רוחים. עיקר השתחויה הוא כריעת המחשבה והלב מפני שיחשוב בגדלות הבורא ית"ש. וכמ"ש החכם ר' יחיאל ז"ל וכל קומה לפניך תשתחוה

כי לפני מלך ב"ו צריך להשתחות עם הגוף שיהא נראה כפוף. אבל הבורא ית"ש שהוא בוחן לבות יכולי' להשתחוות לפניו אף בקומה זקופה. רק להשפיל ולהכניע לבבו. וע"ז רומז התנא עומדין צפופים ואעפ"כ משתחוים רוחים. ר"ל שנרווח ונתרחב לבם ונתעלה בעבודת הבורא ובא להם הארה גדולה: (חסר)

ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים. שמכח הקדושה של בהמ"ק נמשך מזה שגם בירושלים לא הזיק נחש ועקרב. ולזה תלה העשרה נסים בביהמ"ק. ואיתא בגמר' אפילו נחש כרוך על עקבו אינו פוסק אבל עקרב פוסק. היינו כי נחש הוא קליפה המחממת לאדם באשין נוכראין בחמדות ותאוות זרות והיא המביאה מחשבות זרות לאדם ולזה לא יפסיק רק יתגבר עליו וישבור וישרוף אותם אבל עקר"ב הוא עק"ר בי"ת ר"ל שזו הקליפה פעולתה לעקור את האדם מבית מנוחתו היינו שלא יוכל לעמוד לפני בוראו. לא יתפלל עד אחר שע' כלום עד שיתישב דעתו עליו ויתגבר על כח הקליפה ויוכל לעמוד לפני הבורא יתברך שמו אז יחזור לתפלתו:

ולא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים. ע"ד שפירש מו"ר הקדוש מהד"ב זצ"ל מאמר מאי דעלך סני לחברך לא תעביד. זה הוא כל התורה כולה. ולכאורה שפיר יצדק זה על המצות שבין אדם לחבירו. אבל בין אדם למקום איך יצדק זה. אך האמת הוא כפרושו מה דעלך סני לחב"רך לא תעביד. ר"ל להתחברותך להקב"ה. זה לא תעבוד רק תעשה הכל שע"י מעשה זה תוכל להתחבר להקב"ה ובאמת זו היא כל התורה כולה כנ"ל בפ"ג. וזהו ולא אמר אדם לחבי"רו צר לי. ר"ל על התחברותו להקב"ה שהצר הוא היצ"הר מיצר לו המקום ללון בירושלי"ם ביר' ושלם רק כל אחד שהיה רוצה היה יכול בקל לעבוד ולהתחבר לה' ביראה ושלימות:

משנה ו

עשרה דברים נבראו בע"ש בין השמשות ואלו הן כו':

בין השמשות רומז לשני שימושין שפעם משמש כך ופעם כך וכל אלו נבראו. וכמו שאבאר. והיינו שאמר קהלת ראה זה כי חדש הוא כבר היה לעולמים ואין שום חדש תחת השמש ומה שנראה כחדש כבר הי' אך שהי' לעולמי"ם. ר"ל בהתעלמות אך עתה יצא בפועל והכל נברא במחשבה. וזה רומז ג"כ על עשרה דברים שהם י' שהוא המחשבה שכולם נבראו במחשבה. וז"א כב"ר ר"ת כת"ר בי"נה ר"אשית שזה הוא המחשבה.

ואלו הן. פי הארץ. היינו שנברא ג"כ בששת ימי בראשית שיצא בעתו כי עת לכל חפץ וכולם נבראו על אופן זה שיהיה סתים וגנוז עד שיבא עתו (חסר):

פי הבאר כמ"ש הואיל משה באר את התורה הזאת שהיא התורה שבע"פ שהיא כמו באר ממש מקור נובע מים שאין להם סוף. וזה אשת חיל עטרת בעלה. היא התורה שבע"פ שהיא עטרה לתורה שבכתב כי בתורה שבכתב יש בה עכ"פ מדה וקצבה כפי הנראה. אבל תורה שבע"פ היא פירוש התורה שבכתב לאין קץ וחקר וע"י נתגלה פירוש התורה שבכתב. נמצא שהתורה שבכתב מתעטרת בתורה שבע"פ:

פי האתון. היינו לבל יתגאה האדם במעשיו ובתנועותיו. באשר שהם מכח הבורא ית"ש. ולזה בלעם שנתגאה בפיו וכחו היה בפה רמז לו הש"י שהוא הנותן לו כח והיינו שהאתון פתח פיו ונצחו:

הקשת גם זה נברא בה"ש לא כמו שאומרים הפילוסופים שזה בא לעתים ידועים וכמו הליקוי חמה ולבנה. אמת כן הוא אבל כל זה הביט וצפה הבורא ית"ש והמציא כל אלו שיצאו לזמנם לסימני העולם לעתים ידועים וחק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם. וכמו כן בענין שאמרנו לעיל שבאלו הג' חדשים כח הקליפה מתגבר בעולם ויוכל העולם לחטוא. עכ"ז אין זה בהכרח ואעפ"כ נתן השי"ת הבחירה לאדם לכ"א לפי הדרגתו שיתגבר על כח הזה. כי אף בזמן הבית היה ג"כ איזה עתים שונים כמו ליקוי החמה וכיוצא ואעפ"כ לא נפסד העולם כ"א באפס מה מעט מזעיר:

והמטה. זה מטה משה איש האלהים. ולשון מטה שהיה מטה אותו לכל צד ולכל דבר שרצה. מטה לים ונעשה יבשה. ובו היה מביא מכות במצרים. וזה לשון חכמים מרפא. לשון חכמים מעשיר. וזה בין השמשות שהבריאה כך היתה שיהי' ים וכשיצטרך להיות יבשה יהי' יבשה. וכמ"כ באיזו' גזרות המתחדשות בעולם יכולין הצדיקים לבטלן כמ"ש ונתתי אדום תחתיך כדרז"ל כי כן היתה הבריאה על תנאי שבאם יצטרך איזה דבר ליהפך יהפך וזה ג"כ ענין הכתב והמכתב. כמ"ש כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה. והיינו שע"י האותיות שהאדם מתפלל או עוסק בתורה. אזי הבורא יתברך שמו מתלבש באלו האותיות והדיבורים ולגדולתו אין חקר נמצא שמכל אות נעשה עולם גדול ועל ידם יבוטל כל הגזירות כי הגזירה היה בעולם אחר. ועכשיו נעשה עולם אחר חדש וראיה לזה דאיתא לא היה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ. נמצא כמו כן בכל עת התחדשות העולמות הוא עת שמחה וחדוה לפניו:

וי"א אף קברו של משה. כתיב ולא ידע איש את קבורתו. היינו שלא נודע (חסר) האדם יורה על קניות השלימות. כי קודם חטא אדה"ר היה יכול לעלות לעולמות עליונים ולא היה דבר מפריד אותו. אך אחר החטא לא היה יכול לעלות והוצרך למיתה כדי

שתבא הנשמה למדרגתה הראשונה למקורה שנחצבת משם. אבל מרע"ה היה מזוכך כ"כ שעלה לשמים בכל עת שרצה ולא היה נצרך למות:

ואילו של אברהם אבינו. איתא בספרים שהס"ם היה אוחז בידו האיל תמיד לקטרג על ישראל עד עת שחיטת הפסח נלקח ממנו. וזה תמוה דאדרבה הרי אנו מזכירין את האיל לפני בוראנו לזכות ומה קיטרוג בזה. אך דהענין הוא שאברהם אבינו בעקידת יצחק כיוון למתק ולשבר כל תוקף הדינים מעל ישראל לדורות ולזה קטרג הס"ם ואמר לא די להפקיע את עצמו כלומר להציל את ישראל ומה אתה רוצה יותר. עד שהגיע עת שחיטת הפסח שרומז ג"כ לענין זה כי בודאי אין פתיחת הקבר בלא דם כי בודאי היה ראוי לפגוע בישראל ביציאתם ממצרים כנודע. אך מחמת ששחטו הפסחים ומסרו נפשם על קדושת השי"ת נתבטל מהם הגזירה וחלף הלך לו על בכורי מצרים. וז"א ובכורך ישראל גאלת. גאולה ממש והורה בזה השי"ת שכן היא ההנהגה האמיתת מבריאת העולם ואז נלקח מידו האיל ונשתתק:

וי"א אף המזיקין. ואיתא שמזיקין נבראו בלא גופין מחמת שצריך לברוא האדם וחשכה הלילה ותמוה כי הבורא ית"ש במאמר אחד יוכל לבראות. אך דהענין הוא כי אם היה להמזיקין גופין עצמים לא היה העולם הם בני אדם יכולים להתקיים כנגדם. שהגוף רומז על דבר הממשי וענין מיוחד וממשות בפ"ע. ולזה נבראו בלא גופין. ר"ל שלא יהא בהם שום ממשות וכח בפני עצמם בכדי שיהא העולם יכולין לעמוד כנגדם. כ"א ע"י חטאת האדם נותנין להם גופים. ר"ל שמזה נותנין להם כח וממשות כשהאדם שב בתשובה אז מוציא מהם כל החיל והכח שנתן בהם:

וי"א אף צבת בצבת עשויה. מאמר זה תמוה היה לו לומר ואף צבת עשויה. אך דהענין רומז. צב"ת הוא לשון צבאות כמ"ש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. וצבאות יש לו שני פירושים. אחד הוא לשון רצון וחפץ. וכדאיתא בזוה"ק צבאות איקרי כמצבייי' עביד. ומורה שאין שום כח בעול' מבלעדו. ולזה מכה"כ ר"ת "כתר "כל "הכתרים שהשי"ת הוא רצון כל הרצונות והיינו הגם שנראה שהאדם עושה דבר מרצונו כ"ז הוא כח הבורא (חסר ב' ג' תיבות) וגם הבחירה ורצון הוא ביד הבורא ית"ש בעצם רוחני מה שאיננו מושג לשום בריה. או צבאות. הוא לשון צבאי צבאות ונקרא ה' צבאות כי אות הוא בצבא דיליה. והיינו שהוא נותן כח בכל העולמות. וז"א ואף צבת בצבת עשויה. ר"ל שכל הרצונות והבחינות שבעולם בצבת עשויה ברצון הבורא (חסר) וכל אלו נבראו בה"ש. וזש"ה אשר ברא אלהים לעשות. ר"ל אף אלו שהם לעשות איזה פעולה וענין גם אלו ברא אלהים בששת ימי בראשית שיפעלו ויעשו תועלתם ומה שיש איזה שינוי

הוא לערכינו. אבל לגבי הבורא ית"ש אין שום שינוי לפי שאין לו זמן וקצבה והכל הוא אצלו באחדות פשוט מה שזה א"א להשיג שום בריה בעולם שעי"ז נפלה מבוכה בין הפילסופים שהיה רוצים להשיג אמיתת ודרכי הבורא ית"ש בשכלם האנושי. אבל זה א"א כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי:

משנה ז

שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם כו':

המאמר קצת תמוה במה דפתח בענין בגול' הלא כתיב פתח דברך יאיר. ר"ל שלעולם צריך להתחיל בטוב. ועוד אחר שמפרש המעלות אינו מפרש בענין הגולם כלל. אך דהענין הוא כי יש (חסר) והגולם הראשון הוא עוד במעלה יתירה מן החכם. כי החכם הוא שיש בו כל אלו המעלות רק שיודע בעצמותו שהוא חכם עם כל אלו המעלות. והוא נחשב בעיניו לרוב חכמתו. והוא כמתהלל ברוב חכמתו וגם חכם בגימ' חיי"ם. ר"ל שהוא יודע שהוא חי עם כל המעשים אשר יעשה. משא"כ זה הגולם אינו כן גל"ם גימ' חכמה ע"ד והחכמה תחיה את בעליה. ר"ל שבכל מעשיו אשר יעשה ועם כל המדו' יודע שאינו עושה מעצמו ומכחו מאומה כ"א בקבלת הכח והחכמה מן הבורא ית"ש ונחשב בעיניו לגולם שאין בו דעת ושכל כלל. וזהו פי' הפסוק לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך. ובכורות בקרך וצאנך כי אם במקום אשר יבחר ה'. מעש"ר רומז ליראה. "ותירושך רומז למדת השמחה. "ויצהרך הוא לשון צהר תעשה לתיבה. וזה רומז על האדם העובד את ה' ביראה או בשמחה או אף מי שהגיע למדרגה גדולה היינו שכוונין פתיחין ליה לקבל שמיא. והיינו שיכול לדבק א"ע בהבורא ית"ש עד שיוכל לראות את שם הוי"ה ב"ה. כל אלו המדות לא תוכל לאכול בשעריך. ר"ל שיחשוב האדם לעצמו עם המדות שהוא העובד ומכחו הוא ומחכמתו. רק במקום אשר יבחר ה'. שצריך לחשוב שהוא מחסד השי"ת שבחר בו לעבודתו ונתן לו שכל (חסר):

ואינו נבהל להשיב. ביאור ע"ד דאיתא באברהם שאמר אחר העקידה אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע ואח"כ צויתני לעקדו ואח"כ אמרת אל תשלח כו' ע"ש. אך לא הייתי נבהל להשיב ולהרהר אחרי מדותיך ע"ש. כמי כן י"ל כאן נבהל להשיב. אחר כל המאורעות שאירע לו מאת השי"ת לא יהרהר ולא יהא נבהל להשיב כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד:

ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. ראשון הוא לשון ראש רומז על מדות טובות וישרות בעבוד' השי"ת. ואחרון רומז למדות הרעות שהם אחוריים להקדושה. כמו באדם יש איברים גבוהים כמו הראש והאזני' והדיבור ושאר איברים חשובים. וג"כ יש

איברי אחוריים כמו בית הרעי וכיוצא בהם. והוא לבעבור יסתכל האדם תמיד שפלותו וערך פחותתו שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים. וכן יש למעלה הראשון הוא הסטרא דקדושה וכל המדות טובות. והיפוכם הם האחוריים עולמות התוהו והקליפות והס"א. ובכולן מלכותו משלה ומנהיגן בעולם והכל הוא מכחו ומחכמתו ומרצונו ית"ש כמש"כ ראו עתה כי אני אני הוא ומבלעדי אין אלהים. אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון. וכמו כן כל הצרות והשיעבודים העוברים עלינו תמיד הכל הוא (חסר) הבורא ית"ש נתלבש בו. כמו שנא' בכל עת צרה וצוקה אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה. וכל אלו האחוריים הוא שהעמיד הבורא ית"ש לנסות בהן את ישראל הילכו בדרך הישרה ולזכות אותם ולהגדיל שכרן. כי בודאי יש מקום לטעות ח"ו בזה העולם הנראה לעינינו שגברו בעולם הקליפות והס"א. ואין מלכות שמים נתגלה ונראית כלל. ועכ"ז הישראל מבררים כל זאת אל הקדושה ואינן משגיחין כלל אל האחוריים והס"א. כ"א לאור א"ס המתלבש בו ואינן עוזבין את הדרך הישרה בשום אופן עבור ידיעתם שהבורא ית' הוא המנהיג את כולם. וזה ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. היינו שידע ויתבונן היטב בין הראשון ובין האחרון. דהיינו בין המדות טובות והאור א"ס המתלבש באחוריים שיאמר עליו כי הוא זה ראשון וידבק אליו. ועל אחרון אחרון. ועל המדות המגונות והרעות ידע באמת שהם רעים מסטרא דרע ולא יטעה אהריהם כלל. וזה פי' הפסוק כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום וגו' אחרי ה' אלהיכם תלכו כו' והנביא ההוא יומת. הנה המפרשים דקדקו מה ענין זה הפסוק אחרי ה' אלהיכם תלכו לכאן היה לו לכתוב מקודם. אך דהענין פשוט דגם בזמן הבית היה צריך להיות אחוריים ונסיונות בעולם וזה הוא הנסיון כמש"כ כי אם לבעבור נסות כו'. ואמר אחרי ה' אלהיכם תלכו. ר"ל אף במדרגת האחוריים תתבוננו באור א"ס ב"ה המלובש בו ותלכו אחריו ובו תדבקון:

משנה ח

מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין כו' גמרו שלא לעשר:

עישור רומז לירא וזה עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה. והיינו שבכל שנה ושנה מקודם לימים נוראים בא על האדם פחד ה' ויראתו עד"ש באחד באלול ר"ה למעשר בהמה. והיינו כי בודאי זה כל האדם צריך להיות כל ימיו בתשובה ולירא תמיד מהבורא ית"ש מחטוא אליו. אך מי שהיא כל השנה כבהמה ואינו משים על לבו לשוב בתשובה כל השנה עכ"פ ראוי לו להתעורר באחד באלול שיהי' בימים ההם תמיד יראת ה' על פניו לירא מהמלך המשפט הגדול והנורא ומאימת יום הדין שבו עלה משה

למרום לקבל לוחות האחרונות ותקעו שופר במחנה כמו שאנו עושים פה היום להתעורר הלבבות בקול השופר המזהיר לאדם ע"ז כמ"ש היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו לכן ראוי לכל אדם לפשפש במעשיו שעשה מעודו עד היום הזה הגם שבודאי מחלו לו כל עוונותיו ביוה"כ העבר מ"מ כיון שחזר לסורו ולאותן עבירות שהתוודה עליהם אזי נתעוררו עליו מחדש כי הרי הוא ככלב שב על קיאו לכן ישוב עליהם שנית ויתוודה עליהם ויהיה מודה ועוזב ירוחם והיינו שיעזוב את החטא ממש שישיב עד שיהא מוסכם בלבו באמת ובתמים שלא ישוב עוד לכסלה ויתמרמר כ"כ ויקרע סגור לבבו עד שיודה השי"ת לתשובתו שבודאי לא יעבור עוד. וזה והחזירנו בתשובה שלימה לפניך היינו לפניך ממש שאתה תודה תשובתינו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה כי כאשר יבחון האדם בדעתו שאם יעשה כך לחבירו שהוא בו"ד שהיום יפייס אותו ולמחר יחזור לסורו בודאי יעשן אף האיש ההוא מכש"כ לפני ממ"ה הקב"ה שכעסו כעס עולם ומיתתו מיתת עולם. ובשגם שכל מעשי בני אדם נכתבים בספר לפניו ואין שכחה לפני כסא כבודו ואם אמור יאמר האדם נסתרה דרכי מה' מי רואני ומי יודעני הלא אלהים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות לב והוא יודע כל הנסתרות כדכתיב אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. כי הוא ית' ממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה כלל והנכון באופן שחטא האדם כמו כן ישוב. והיינו שג"כ יחבא עצמו במסתרים אשר לא יראנו אדם שם ויתבודד עצמו עם קונו ית' ויחשוב עם נפשו ויתוודה על חטאיו וישוב עליהם. ולאו דוקא למעלה נכתבים אלא אף הם נרשמים על כל איברי האדם בדמותו ובצלמו. ויש ג"כ צדיקים המכירים כל חטאי החוטא בפניו כמעשה האר"י ז"ל שאמר לאדם א' כל העבירות שעשה והודה לו על כולם רק על א' לא הודה והעביר האר"י ז"ל ידו על פניו והציב לפניו העבירה עצמה שעבר עלי'. וכמו כן יש בכל דור ודור וכמו מעשה שהיה אצל הרב המגיד מהו' יחיאל מיכל זצ"ל שאמר לו ג"כ עבירה שעבר עליה בנשג"ז בכל האותות והסימנים שהי' בה. ומכ"ש בב"ד של מעלה שהקליפות והמקטריגים עצמם הנולדים מחטאיו מעידים ליום הדין אוי לאותה חרפה אוי לאותה בושה. א"כ מוטב שישים אדם המסוה של בושה על פניו ויירא ויבוש מלפני מלך רם ונשא ולא יעבור על דבריו וישוב בתשובה שלימה לפניו באופן הנזכר שיתאמת הדבר בלבו שלא ישוב עוד לסורו ח"ו וזה הוא עיקר התשובה כמ"ש הלהכות באגרוף רשע ועי"ז יוחזר לו הזדונות כזכיות וז"א מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין ר"ל שיש אדם שהוא ירא במקצת וג"כ יש שגמרו שלא לעשר כמו הרשעים והפושעים שבכל דור שאינם מביטים אל פועל ה' ומציאותו בעולם. וגמרו שלא ליראו מפניו ומה גם שאינם מניחים לילך שום ד"ת ומוסר

באזניהם שלא יגיע להם איזה יראה וזה אין דבר תימה אם מה בזמן הבית שהיו אז כמה חסידים ואנשי מעשה ונביאים והיו בהם אנשי בליעל שלא היו מניחים את הנביאים לדבר אליהם חזון ומכ"ש בדורות הללו וקרא דעשר תעשר הואיל ואתא לידן נימא ביה עוד מלתא עשר תעשר כפל לשון רומז עוד ליראה יותר גבוה היא היראה מרוממות הבורא ית' ועליה כתיב למען תלמד ליראה את ה' ולזו היראה אין סוף ותכלית כמו שאין סוף ותכלית לרוממותו ית' והוא כאשר נבחין ברוממותו ית' וצבא השמים אשר לגדודיו אין מספר וכולם הם מקלסין לפניו ית' וכולם כאין נגדו ועכ"ז הניח כל פמליא שלמעלה להתוועד ולהשתעשע עם ישראל. א"כ כמה גדול בושתו ופגמו של העובר עבירה ועכ"ז נתן לנו השי"ת מרוב חסדו עלינו אלו הימים ימי אלול שהם ימי תשובה שנשוב אליו בתשובה ועי"ז יוציא לאור משפטינו ליום הדין:

משנה י

ארבע מדות באדם שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית. וי"א זו מדת סדום:

נראה דמא"ח ומא"ח ולא פליגי. דגם לדעה הראשונה היא מדת סדום כשאינו מהנה לעניים מנכסיו באמרו שלי שלי מה לי להפריז ממוני על חנם ודאי היא מדת סדום אמנם דיעה קמייתא מיירי בהנהגות העולם בעניני מו"מ לכ"א דזה היא מדה בינונית והי"א מדברים עבור העניים ובודאי הוא מדת סדום והיינו כי צריך האדם לידע נאמנה שכל מה שיש לי מעושר והחכמה ושארי המעלות הכל הוא מכחו ית"ש וכי הוא הנותן כח לעשות חיל וכמ"ש דהמע"ה ומידך נתנו לך וכמבואר במ"א באורך משא"כ אנשי סדום היו בלתי מאמינים והיו כופרין מציאות הבורא בעולמו. ולזה לא היו מניחים שום עני ליהנות מהם ומלת סדו"ם רומז על הרשעות שבהם כמש"ה ואנשי העיר אנשי סדום פירש"י כלומר אנשי רשע נמצא סד"ם ורש"ע הם דבר אחד כמו רש"ע שאותיות ר"ע מקיפין וסובבין להש שבתוכם באשר שעדיין אינו רע גמור שנרמז בו עוד ש שהיא מרמזה (חסר) (ועיין לקמן סוף משנה י"ג ותבין) הקדושים. אבל רע הוא גרוע ממנו והוא רע לבד כמש"ה אוי לרשע רע ר"ל כשנעשה רע. והוא כי גמול ידיו יעשה לו להתהפך לרע גמור. וכן סדם אותיות ס"ם שהוא רומז להיצה"ר המסמא עיני אדם שלא להשגיח על מציאות הבורא ית' בעולם והאותיות ס"ם סובבים לאות ד שבתוכם כי הד' רומז כנ"ל ר"ל שהאדם דל ועני ואין בו שום דבר מבלי כח הבורא ית' וזהו ס"ם ד שמסמא אותו מן הדלי"ת אשר יחשוב כחו ועוצם ידו עשה לי את כל החיל הזה (חסר):

שלי שלך ושלך שלך חסיד. שלי שלי ושלך שלי רשע כו':

היינו שלי הוא מה שיעשה האדם לצורך גופו כמו האכילה והשתיה והשינה. והוא

אומר שלי ר"ל אף הדברים שעושה לצורך גופו הוא ג"כ לש"ש ותמיד בכל מעשיו עושה הכל לכבוד הבורא יתברך ומכ"ש בתורה ותפלה וזה שלך ג"כ שלך הוא חסיד. משא"כ האומר שלי שלי כשעוסק בצרכי גופו כמו האכילה והשתיה שוכח בה' וממלא כריסו לבד וגם שלך שלי שחומס הכל מאתו ית' כביכול ואינו עושה שום דבר לש"ש. הוא רשע:

משנה יא

ארבע מדות בדעות נוח לכעוס ונוח לרצות יצא הפסדו בשכרו:

לבעבור שהוא נוח לרצות תיכף. מאריך אף. קשה לכעוס וקשה לרצות יצא שכרו בהפסדו. בעבור שקשה לרצות אם יכעוס לא יתרצה עולמות אבל דע דהענין אינו מדבר בעדם כי מה מועיל הכועס בהתרצותו אח"כ הלא נשמתו היוצאת ממנו בכעסו לא תוחזר אליו בהתרצותו אח"כ כי לזה צריך תשובה שלימה וגדולה וסיגול מעשיו בכדי שיהי' כבריה חדשה ואז תוחזר אליו הנשמה המופרדת מאתו אבל לא במה שמתרצה אח"כ וזה לא יועיל לו כלום. אך דהענין מדבר בין איש לחבירו כי יש בנ"א מכעיסים לחביריהם בדבריהם כידוע לז"א נוח לכעוס ר"ל שרגיל בזה להקניט את חבירו בדברים אבל נוח ג"כ לרצות ר"ל שתיכף ומיד מרצה את חבירו בדברי פיוס ושלום לזה יצא הפסדו בשכרו. אבל קשה לכעוס וקשה לרצות. ר"ל אם הקניט את חבירו אינו נכנס עמו בדרך שלום ואינו מפייסו יצא שכרו שקשה לכעוס בהפסדו במה שאינו מרצה את חבירו בהקניטו פעם אחת:

משנה יב

ארבע מדות בתלמידים מהיר לשמוע ומהיר לאבד יצא שכרו בהפסדו כו':

כי אינו מגיע לו שום תועלת מזה ששמע אבל קשה לשמוע וקשה לאבד. יצא הפסדו בשכרו כי מה ששמע פעם אחת אזי לא ישכחנו עולמות ולא יעזבנו מידו וישמור תמיד. מהיר לשמוע וקשה לאבד זה חלק טוב. קשה לשמוע ומהיר לאבד זה חלק רע ר"ל רע רומז על הס"א דאיהו רע. כי טוב רומז על הבורא ית' וסטרא דקדושה כמ"ש טוב ה' לכל. טעמו וראו כי טוב ה'. ומי שהוא דבוק בטוב אזי יכנסו ד"ת באזניו ויהא שוקד על דלתות ביהמ"ד לשמוע קול ד"ת ודרכי מוסר אבל מי שהוא דבוק ח"ו רק בס"א דאיהו רע אזי א"א שיכנסו ד"ת בלבו מאחר שהוא דבוק ברע כל עיקר ואף אם ישמע איזה ד"ת אזי בדרך אחד יכנסו באזניו ובשבעה דרכים ינוסו מפניו כי אינו חושק בהם כלל וזהו חלק רע. ר"ל שהוא כולו מס"א דאיהו רע. וחלק רע קאי על האדם בעצמו שהוא מסטרא דרע רח"ל:

משנה יג

ד' מדות בנותני צדקה הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים כו':

ר"ל שאינו ממציא לאחרים מצוה זו הנתינת צדקה. כי האדם צריך לראות שגם אחרים יקיימו מצות הבורא ית"ש וכדאי' בש"ס גדול המעשה יותר מן העושה. וע"כ שכשרוצה שיתן ולא יתנו אחרים אזי אינו עושה הצדקה רק להתפאר על בני אדם:

יתנו אחרים והוא לא יתן עינו רעה בשלו יתן ויתנו אחרים חסיד. לא יתן ולא יתנו אחרים רשע. ומקשין העולם אמאי קרי להו נותני צדקה. והר"ב בפירושו מיישב זה גם העולם מתרצין ע"ד דאיתא בש"ס ממשכנין על הצדקה. אבל האמת יורה דרכו. דהכל סובב על ענין ראשון ודבור ראשון והכי קאמר הרוצה שיתנו אחרים והוא לא יתן או גם שלא יתנו אחרים ודעתו הוא מרוצ' שבחפצו היה שלא יהיה אף עני אחד בעולם עד שלא יצטרך ליתן לו צדקה מכיסו וממעשי ידיו ומיגיע כפו. אך רצונו שלא יתנו אחרים ג"כ שלא יהא בוש בדבר זה ואם היה באפשרי שלא יתן שום אדם בעולם גם הוא נמנה עמהם. אך זה אי אפשר שתתמלא רצונו כלום יש אדם בישראל שלא יתן צדקה ומכח זה הוא מוכרח ג"כ ליתן למצא הוא מנותני צדקה ורצונו שלא ליתן גם יש כמה בני אדם אשר ימנעו מנתינת הצדקה והש"י דורש טובתם ומשלח להם איזה סיבות ומאורעות בעולם שעי"ז יתן אל לבו לחלק משלו לעניים ואביונים והרי זה כמכריחו לזה והוא מנותני צדקה אבל לבו חלוק שרצונו היה שלא ליתן ולא עלה על דעתו זאת מעולם וכ"ז היה בתנאי קודם למעשה בהיות שעכ"פ אח"כ כשנותן הצדקה הן מחמת הבושה הן מחמת הסיבות המתרגשות לו עכ"פ לא יתחרט אח"כ על נתינות הצדקה ולא יהא לבו כואב אז יהא נחשב עכ"פ מנותני צדקה למשל כשאירע לו איזה סיבה והוא למען הזכירו לתשלום מעשה הצדקה אשר נקצבת לו מר"ה והוא נותן הצדקה ולא נתרפא מזו הסיבה הבאה לו לא ירנן כלל רק יחשוב שזו הצדקה התחייבתי כבר ליתן רק שלא הייתי זוכר ועכשיו אודה להשי"ת שהזכירני ולא אהי' בע"ח וזו הסיבה יקבל באהבה כי בודאי מאת ה' יצא הדבר אז הוא מנותני הצדקה אבל כשמתחרט על הצדקה שנתן לבעבור שלא נתרפה מרעתו נמצא בועט בהשי"ת כביכול. וזה אינו נחשב כלל בנותני צדקה ולזה קראו התנא רשע ולא רע כי רע הוא הגרוע מכולם. אבל זה עדיין יש בו מאותיות קדושים הוא השי"ן רומז לשלש אבות ישראל אברהם יצחק ויעקב. והוא כי בודאי מי שהוא מזרע ישראל בודאי לא ירפה ממצות ה' כלל רק היצר שבקרבו הוא המחלישו בעבודת השי"ת:

משנה יד

ד' מדות בהולכי לביהמ"ד הולך ועושה כו':

גם בכאן מקשים העולם אמאי קרי לכולהו הולכי לביהמ"ד הלא יש ביניהם שאין הולכין כלל אך דהענין רומז על זה המוכיח את העולם ואומר להם ד"ת ומוסר ה'. שצריך זה האדם להיות הולך בתוך לבבות בני ישראל בלב כל אחד ואחד אף בשפל הדיוטא התחתונה אף בלב הרשעים גמורים רח"ל למען יעורר לבבם לעבודת השי"ת ואז יוכל להעלות אותם ע"י שיעלה הוא בעבודתו ויעלו הם עמו ויאחז בידם להעלותם מעומק הקליפות אך דיש כמה בני אדם אשר המה כ"כ מגושמים אשר לא יועיל להם כל זאת אף שהצדיק יוריד עצמו אליהם לא יומשכו אחריו. ויש ג"כ שהצדיק לא יוריד עצמו אליהם לתוך עומק הקליפה שמפחד שלפעמים יודבק בו ג"כ ממיני החטאים האלה בנפשותם כי בלא זה אי אפשר כי באפס מה אי אפשר שלא יודבק בו. רק עושה עד"ז שאומר להם ד"ת ומוסר ה' עד שיעורר לבבם הערל שיחזרו בתשובה כ"ז הוא טוב והכל יפה בעתו ולז"א הולך ואינו עושה. בהיות שלא מסתייעא מילתא כנ"ל שלא היה יכול להעלותם אעפ"כ שכר הליכה בידו על שהי' אוחז בהם בידו להעלותם משפלותם ואעפ"י שלא פעל אעפ"כ אין המניעה ממנו והוא עשה מה שמוטל עליו: וכן עושה ואינו הולך. אע"פ שאינו הולך בתוך לבותם להעלותם. הוא מחמת שמפחד כנ"ל עכ"פ עושה. ר"ל בתורתו ובמוסרו מחזירם למוטב אעפ"כ שכר מעשה בידו: הולך ועושה חסיד. כי בידאי אין למעלה ממנו. אבל כשאינו הולך ולא עושה רק דורש בדברי' רק להתפאר ועבור איזה טובה שיגיע לו ממנה הרי זה רשע. כמאמר התנא ולא עטרה להתגדל בה על זה הענין נקרא רשע:

משנה טו

ד' מדות ביושבים לפני חכמים ספוג ומשפך משמרת ונפה כו'. משמרת שמוציאה את היין וקולטת את השמרים כו':

והוא קאי על האדם השומע ד"ת מפי הצדיק. ובודאי שגיאות מי יבין ולא ימלט שלא יוציא איזה דבר בטל. וזה השוטה השומע מחזיק עצמו בזה הדבר בטל לבד. ובזה מגנה בעיניו אף דברים הנכבדים. וזה בא לו מחמת שהוא כולו רע ואי אפשר לו שיודבק בו רק הרע והדבר הבטל. וזה משמרת דקאי על זה האדם בעצמו שהוא כולו שמרים ועי"ז נדבקו בו ג"כ השמרים ומעשה היה באחד מעמי הארץ שבא לפני הרב המגיד דק"ק מעזריטש ובקש ממנו שיאמר לו ד"ת פתח ואמר לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני פי' שמרה נפשי לשון שמרים שיפרוש ממני השמרים. וכששמע זה האדם דברי קדשו הי' כזר בעיניו גודל מעלתו והוא לא שם אל לבו הדבר טוב היוצא מזה. כי בודאי הוא דרך

אמת מדרכי המוסר. רק אחז עצמו בדבר הבטל. וזהו כאשר אמרנו עבור שהוא היה כולו שמרים ונדבקו בו השמרים:

משנה טז

כל אהבה כו' ושאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם כו':

הענין רומז על אהבת הבורא ית' כשאדם אוה' את השי"ת מחמת רוב טוב המשפיע לו אין זה אהבה גמור' ונצחית מחמת שאם בוטל הדבר תתבטל האהבה. אבל צריך האדם לאהוב את הבורא ית' בלתי שום סיבה המביאה לו זאת האהבה כמש"ה ואהבת את ה' אלהיך כו' בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך. ואהבה כזו אין שום סיבה המונעת זאת האהבה רק תמיד דבוק בהשי"ת והיא אהבה שאין לה סוף. וזה דקאמר אינה בטלה לעולם ולא קאמר עולם. ירצה כי כשהאדם אוהב את השי"ת בכל לבו עד א"ס שאין מונעת אותו שום דבר מאהב' הבורא. ובכל מדה ומדה מוסיף אהבה על אהבתו בזה מעורר ג"כ שהשי"ת ב"ה יהא אהבתו תמיד על כנ"י שלא תתבטל תמיד. וזה לעולם. רומז על האהבה שנתעורר ע"י האדם על העולם. (חסר):

משנה כ

יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר כו':

הענין הוא כי כשהיצה"ר בא אל האדם לבטלו מעבודת השי"ת ואין לו במה לבטלו אז מזכיר לו מעשיו הרעים שעשה באמרו איך אתה באת להתפלל ולעבוד לפני בוראך ואיך לא תבוש מפניו לדבר דבר זכור נא לימים הראשונים הרבה פעמים עשית כך וכך והסכלת עשו ועתה מדמה את עצמך כצדיק ובזה מבטלו מעבודתו. ובזה רומז לנו התנא שלא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא ירע לבבך כלל בזה רק תעיז פניך ותעמוד בעזות ובתוקף כל לפני בוראך ועניות ואמרת לפניו ית' ודאי שכן הוא לפי מעשי לא הייתי כדאי לעמוד לפניך ואעפ"כ בטוח אני במדת טובך שאל תשיבני אחור ואפיל תחינתי לפניך ואסדר שבחך לפניך כי חפצת בי כי אתה טוב לכל ורוצה ומרוצה לשבים וחפץ בתפלתם ובפרט בימים נוראים כי כמו ששלשה ספרים נפתחים למעלה כמו כן נפתחים ג' ספרים בלב האדם עצמו וכנ"ל. כי כמו שהיצר מזכיר מעשיו למעלה מביא מורך בלבבו ומכניע לבבו ומבלבל מחשבתו ואין לו פה להשיב אך האדם לא ישים זאת אל לבו רק בבוא לו זאת תיכף יהרהר בתשובה לפניו ית' כי הוא בוחן לבות וכליות ויקבל עליו שלא לעשות עוד כדבר הזה ויעמוד על מעמדו ויזרז עצמו מאוד מאוד לבל יפול ממחשבתו ולא ידאג על הראשונות כלל כ"א בשובו מדרכו בתשובה שלימה ובלב שלם לפניו ית' כי הוא יודע מחשבות אדם וסר עונו וחטאתו יכופר ולא יהי' עוד פתחון פה להיה"ר להסטין עליו ולבטלו מעבודתו ועיקר התשובה היא שיחליט בלבו בתשובה חלוטה ומוחלטת

לבל יעשה עוד כדבר הזה ובודאי יכפר לו השי"ת וכמ"ש והשבות אל לבבך. וביותר כי הענין שכתוב ביצחק איך שלקח יעקב הברכות הוא רומז הכל על ימים הנוראים ובפרט דאי' במדרש כשאמר יצחק לעשו הבא לי ציד הלך לצוד ציד וכל עוף שצד וקשר אותו והניחו והלך לצוד אחרים בא המלאך והתיר העוף ופרח לו וכשחזר לא מצא כן עשה כמה פעמים עד ששהה כ"כ שנטל יעקב את הברכות. וכמו כן בר"ה כשפותחין הספרים ואומרים להיצר לצוד ציד ר"ל צא ובקש מעשי בני אדם ובעוד שהוא הולך ומכנס אחד אחד וכשמזכיר על א' מביא מורך בלב האדם וכשמהרהר בתשובה על זאת כנ"ל בלב שלם ביה הוא מתיר העון ומכפרו וביקש ולא מצא ואדרבה נעשה לו כזכיות ובזה נסתתמו טענותיו של היצר ומקבל האדם הברכות:

וקל כנשר. ר"ל כי האדם יכול לעלות למדרגה למעלה יותר מן המלאכים כמו שהנשר פורח למעלה מכל העופות ורומז ג"כ על הצדיקים העולים במדרגתם למעלה עד רום רקיע שלא ידמו בנפשם כיון שעלו שוב לא ירדו רק תמיד יהיו דבוקים למעלה לא כן הוא רק שהצדיק צריך ג"כ לירד ולהשפיל עצמו לצורך העולם שישפיע ויוריד להם כל השפעות קדושות מה שיראה שצריך להם וזהו ירידה לצורך עליה ועליה לצורך ירידה. וזה קל כנשר כמו שהנשר אף שהוא פורח למעלה עד תחת השמים אעפ"כ מוריד עצמו למטה למקום מושבו:

גבור כארי. עז הוא לשון תקיפות ועזות כנ"ל. אך גבור הוא גבורה ממש כדאיתא איזה גבור הכובש את יצרו. ר"ל כי כל האדם צריך לכבוש את יצרו ממש ר"ל בדבר שהוא מכביד עליו בלבבו והוא להוט אחריו יותר:

לעשות רצון אביך שבשמים. ר"ל שתעשה הכל לרצון אביך שבשמים וכל התפלות והריצוים יהיו למען שמו הגדול ולא למענך רק שתשים כל מגמותך על גלות השכינה ועל מלכותו ית' ולאקמא שכינתא מעפרא כי הנה קוב"ה וכנ"י חד הוא וכל מעשי בני אדם בו נכללים וכדאי' בגמ' כשאדם מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי וכו'. כביכול שהוא מצטער בצער האדם וכמ"ש כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים וגו' כמוני ויחי. ג"כ רמוז בדיבור כמונ"י שהבורא ית' כביכול חייו היא כמו חיי האדם כי הבורא ית"ש נמשך ונתלבש אחר מעשי ב"א וכפי עבודתם. וידוע שעיקר חיות האדם הוא חיים נצחי חיי עוה"ב. וזהו עיקר החיים שקיימים לעולם. וזהו שאנו מתפללין בימים נוראים זכרנו לחיים כו' למענך אלהים חיים כו' כנ"ל לפי שכביכול חיותו תלוי בעבודת וחיי בנ"א. זכרנו לחיים והוא החיים הנצחיים כנ"ל. לשבת בבית ה' כל ימי חיינו ולחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. וכמ"ש הרוקח הקדוש ז"ל שאין לומר בר"ה חי וקים כו' והוא

כנ"ל שחיותו ית' תלוי בחיות האדם. וביום הדין הם כספק חיים ואין שייך לומר ג"כ חי וקים. ולכן צריך האדם לשים זאת על לבו ולשים כל מגמתו על זאת ולעשות נחת רוח ליוצרו ולהוסיף חיות לעילא כביכול כי מי פתי יסור מהנה באשר ידוע שחיות הבורא כביכול תלוי בחיותו ולא ישגיח על זאת כלל בודאי הוא שטות גדול: רק צריך תמיד לסגל במצות ובמעשים טובים ובתפלות למען גדולתו ית"ש שיתגדל ויתרומם על כל יושבי תבל ויכירו כח מלכותו אמן. סליק

בעזר אלהי קדושי. נשלם פרק חמישי:

פרק ששי

משנה א

שנו חכמים בלשון המשנה:

ירצה כי האדם צריך ללמוד בלשון המשנה ר"ל שיהא דיבורו נכפל לעילא ותתא. שכמו שמדבר כאן בזה העולם ד"ת או איזה תפלה כמ"כ יהא דיבורו בעולמות העליונים ובודאי הצדיקים בכל דיבוריהם שהם מדברים בזה העולם הם קשורים בדיבורם בעולמות העליונים וזהו מאמרם שיחת חולין של ת"ח צריכים לימוד: א"י שנו חכמים בלשון המשנה. דהנה איתא בזוה"ק דבנ"י נמשלו ליונה כמו היונה דכשהיא מצפצפת היא משמעת שתי קולות כך ישראל כשמוציאין קולן לד"ת או לתפלה הוא ג"כ שתי חולות אחד למעלה וא' למטה כי נשמתן חלק אלוה ממעל ולכך נשמע התורה או התפלה למעלה וזהו ש"ח בלשון המשנ"ה כשהחכמים לומדים תירה אזי היא כלשון המשנה אחד למעלה ואחד למטה ודו"ק:

ר"מ אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו'. לשמה היינו כי תורה היא לשון הוראה כי היא לומדת לאדם דרכי ה' ואת הדרך אשר ילך בה וצריך האדם ללמוד בזו הכוונה למען ישכיל את אשר יעשה או תורה היא ל' יראה כמו תִּוָּרֶה שצריך ללמוד ליראה את ה'. זוכה לדברים הרבה שדבריו הם מרובים וכנ"ל הוא ל' המשנ"ה כי תורה הוא לשון תורים ובני יונה וידוע שהתור' כשהיא מצפצפת משמעת שתי קולות כן זה האדם משמיע שתי קולות בעוה"ז ובעולם העליון:

ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו. לברוא בשבילו. כמ"ש סוף דבר כו' כי זה כל האדם. בשביל זה:

נק' ריע אהוב. להש"י כי בודאי כל העולם לא נברא אלא בשביל כו' כמ"ש חז"ל בראשית בשביל כו'. ונמצא עליהם העולם קיים והבורא ית"ש ברא עולמו בתורה ונמצא עיקר בריאת העולם הי' עם התורה. ואח"כ כשאנחנו לומדין את התורה נמצא בזה מביאין

חיות והשפעות קדושות אל העולם. ועי"ז הוא קיים. נמצא שזה שלומד את התורה נק' ריע. כי כמו שהבורא ית' ברא העולם בתורה כמ"כ הוא מקיים את העולם בתורה. כי מיום לידת האדם. אזי יש לו חלקו בתורה ובכל יום מאיר בו ניצוץ (א') וחלק אותו היום מה שצריך אותו היום לתקן כי לכך נברא. וכל יום הוא ענין משונה מחבירו. וגלל כן ראוי לאדם שישים אל לבו לבל יעזוב ימיו ח"ו והוא שיהא שוקד תמיד בדבר ה' לבל יפול דבר ארצה ולא יבטח על ימים הבאים. כי במה ישיג זה היום שעזב בלתי עבודת השי"ת. נמצא ימיו חסרים ומי ישלם לו. וגם אף באותו היום עצמו לא ידחה שחרית על ערבית וכן להיפך כי כל אחד בפני עצמו הוא ענין לעצמו. ולכן מן הראוי שלא יעזוב אף שעה אחת מעבודת השי"ת לבל יהא חסר שום דבר. ונחזור לענייננו. נק' ריע אהוב. שעי"ז שמביא השפעות אל העולמות ומקיימן הם אוהבין אותו אהבה רבה:

אוהב את המקום. אוהב את הבריות. כי בזה שהוא לומד מביא השפעה לכל העולם ולנבראים ונמצא אוהב את הבריות. וגם מביא הארת השי"ת בלבם להתעורר לבם לעבודת השי"ת ובזה אוהב את המקום:

משמח את המקום. משמח את הבריות. כי ידוע שכל אות הוא עולם לעצמו וכשמחבר שני אותיות יחד ונעשה תיבה הוא יחוד. וזה מזמוטי חתן וכלה. ונמצא כשמדבר ד"ת או תפלה ומחבר האותיות יחד עושה יחוד גדול כפי גודל התיבה כן גודל היחוד. וזו השמחה גדולה בכל העולמות כביכול כעין שמחת נישואין. כי בודאי ברור שכל עניני עוה"ז אינם כ"א לדוגמא ולמשל לצייר מהם הנהגות העולם העליון וכמו היחוד והשמחה בעוה"ז. כמ"כ באלף אלפי אלפים ורבי רבבות הבדלות יש יחוד ושמחה יותר גדולה עד א"ס בעולם העליון יחוד רוחני איננו נושג זולת לה' לבדו. וביותר כשהצדיק אומר דברי תורה ברבים ומעורר לבבות ישראל לעבודת השי"ת ומתקשרים רוחא ברוחא נשמתא בנשמתא עי"ז נעשה יחוד יותר גדול ועצום בעולם העליון. וכמה וכמה אלפים רבבות עולמות מתייחדים. כי כל העולם הוא כגרגיר חרדל בפני עולם העליון. וכל מה שיש בזה העולם יש כנגדו בעולם העליון. נמצא כנגד דבר הקטן שבזה העולם ענינו בעולם העליון יותר גדול ורחב. למשל כשעושין עיגול מדבר קטן ומושכין ממנו קצוות אילך ואילך לפי התפשטותם כן גודלם אף שאמצעותם הוא קטן. ונמצא כשעושים יחוד למטה אף במאה בנ"א היחוד הוא למעלה יותר גדול עד אין שיעור. ונמצא משמח את המקום והבריות כי מזה נעשה שמחה גדולה בעולמות:

ומלבשתו ענוה ויראה. כי ע"י התורה מכיר רוממות הבורא ית' וממילא בא לו לבוש הענוה כי איך לא יכנע לפני מלך גדול ונורא שאין כמוהו כי מי שלא ידע רוממות הבורא

אינו יודע האיך ליכנע לפניו. כמו משרע"ה שהוא היה מכיר ביותר רוממות הבורא יתברך מה שלא השיגו אדם מעולם. גלל כן כתיב והאיש משה ענו מאד כו':

ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן. לכאורה מדות נאמן מצויה אצל כל אדם. אך דהענין רומז על מעלת משרע"ה דכתיב בי' בכל ביתי נאמן הוא. למשל מי שאוהבו השר ביותר ונותן לו חותמו יכול לעשות בגנזי השר כפי שירצה. אבל משרע"ה לא כן עשה אף שהיה חותמו של הקב"ה בידו הוא אמת. וכתיב ביה במשה תורת אמת היתה בפיהו והיה בידו חותם הקב"ה אעפ"כ לא עשה בעולם ובגנזיו רק כפי הכרתו שרצון המלך הוא בו. ולא היה מתנהג בעולם רק ברצון הבורא יתברך: **ונהנין ממנו עצה ותושיה**. ר"ל כי כשהאדם נותן עצה עדיין איננו יודע באם יצליח בה. אבל כשהצדיק מייעץ היא עצה היא תושיה גופא כי הקב"ה מסכים לעצתו אשר יעץ ובודאי יצליח בה. והיא עצה ותושיה לשון ישועה שנ' לי עצה ותושיה.

ונותנת לו כו' וממשלה. ר"ל כי המלכות היא בהסכמת כולם שמקבלים עליהם עול מלכותו. וממשלה הוא בע"כ שהוא מושל ותקיף כמ"ש כי לה' המלוכה ומושל כו'. כי על עכומ"ז אינו כ"א מושל שאינם מקבלים עליהם מלכותו ית'. מה כתיב אחריו. ועלו מושיעים אז והיה ה' למלך על כל הארץ. וגם זה הצדיק ניתנה לו מלכו' כי הוא גוזר והקב"ה מקיים. וממשלה שאף מושל על עכומ"ז:

וחיקור דין כי עתה קשה מאד לברר הלכה ברורה לעומקה: א"י חיקור די"ן. שהוא יכול לחקור הדינים. ולדרשם לטובה ולהפכם לרחמים.

וארך רוח כי בהיותו עומד תמיד לפני הבורא יתברך בודאי א"א שיבוא בלבו שום כעס רח"ל:

ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים. הכוונה לא זה בלבד כשעוסק בתורה או בתפלה בזה עובד ה'. אלא אפי' כשעושה מעשה גשמיות עושה הכל לש"ש שתורה הקדושה מורה לו הדרך היאך לעשות הכל לש"ש כשמה לשון הוראה ומראה. וזה ומרוממתו על כל המעשים. ובזה י"ל פי' תורת ה' תמימה משיבת נפש. ר"ל אימתי תורת ה' תמימה כשהיא משיבת נפש שלומד לשמה ומחמת זה משיב נפשה למקור חצבה:

אמר ר"י ב"ל כו' אוי להם לבריו' מעלבונ' של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נק' נזוף שנאמר נזם זהב וכו':

נזו"ף נוטריקון נזם זהב באף לכאור' הענין תמוה כי ממ"נ אם לומד הרי טוב. ואם אינו לומד אין לו הנזם זהב כלל. אך דהענין הוא כי כל אדם מיום לידתו על האדמה יש לו שורש וחלק בתורת ה' ונחלקת על כל ימי חייו הקצובים לו ובכל יום ויום מאיר לו

ניצוץ ושורש חלק אחד מחלק אותו היום וכל יום ויום משונה ומיוחד בענינו מחבירו. וכן כל שעה משונה בענינה מחברתה. והן הן התכשיטים והקישוטין אשר נתנה אלהים להאשה יפה היא הכנ"י כדי להתקשט בהם בכל עת ורגע ובכל יום ויום בקישוטים שונים כדי להעלות נח"ר לפניו יתברך ויעלת חן. כדאיתא בגדים שלבשה בהם שחרית לא לבשה ערבית (צ"ל שרימז מה דאי' בזוה"ק לבושין דאיהו לביש בצפרא לא לביש ברמשא כו' ע"ש) כדי להגדיל חינה ואהבה יתירה יתרבה תמיד. ודבר זה מושרש בכל אדם. לכן אם האדם אינו עוסק בתורה ועוזבה נמצא שהיא אשה יפה בעבור שדבר זה מושרש בו ומחויב בדבר ועבורו נברא. וסרת טעם. בהיותו מפסיד ועוזב כל זאת ואינו משגיח כלל בדבר. אבל צריך האדם להיות שקוד על זאת ויבחין תמיד לבל יעזוב יום או יומים או אף רגע אחת מכל ימי חייו לתקן בהם התיקון הראוי לו אשר לו נברא ולהתקשט בהם לפניו יתברך:

סליק

בעזר הרוכב בערבות. נשלם הפי' על פרקי אבות:

חידושי הלכות

חלק א

חולין שמעתי' דירך שנתבשל דף צ"ו ע"ב ודף צ"ז:

בתוס' ד"ה אבל נצלה כו' דמשעת מליחה נאסר כו' עכ"ל ויש להקשות דאימא קמ"ל אף דנתבשל' אין הרוטב ושאר חתיכות מצטרפין (והא דלא נאסר תיכף במליחה י"ל) דבשעת מליחה הי' הבשר יותר והי' בו ששים (וקודם הבישול נחתך ממנו) ואפשר דמקשים לתירוץ ב' דתוס' לעיל (ד"ה אם יש בה כו') ודו"ק:

ואם נאמר דתוס' יסברו כדברי הרא"ה (מובא בר"ן) דבמליחה וצלי' לא מהני ס' כיון שאין רוטב שפיר מקשים דהא כבר נאסר (במליחה) ולא מהני ס' ושוב אינו חוזר להיתר (בבישול) אפי' למ"ד אפשר לסוחטו מותר מכ"ש דכחל דלקמן ודו"ק:

אבל אפשר דהרא"ה לא קאמר (דלא מהני ס') רק להאמת דצלי אינו אוסר (כדאמר שמואל) רק בשמן משום פעפוע עיין בהר"ן אבל (בלא הך דשמואל) אי הוי אמרינן דצלי אוסר הוי כמו בישול ושייך ביה ס' ודו"ק:

בתוס' ד"ה מראש אזנו כו' ואין זה טעם כו' עכ"ל ואפשר (הטעם) משום דחנ"נ מבשר בחלב גמרינן ושם נאסר הכל ולא חצי חתיכה והיינו דרך בישול. עיין בהר"ן ס"פ כל הבשר (בסוגי' דטפת חלב) ודו"ק:

בא"ד אלא צ"ל כו' ועיין בהר"ן ס"פ כל הבשר (בסוגיא דטפת חלב) דמקשה ע"ז מהא דאפשר לסוחטו אסור ונראה דתוס' סברו דשם נשאר בו מעט מן האיסור ועיין בשמעתא דאפשר לסוחטו ברש"י. אבל הכא דאינו מתפשט האיסור כלל מותר והר"ן לא סבר הכי ודו"ק:

בד"ה שאני חלב דמפעפע לכך אסור אפי' הראש כו' (היינו) כמ"ש הרא"ה הובא כאן בהר"ן דלא מהני ס' (בצלי) ע"ש ואהא מקשים מהא דנטף מרוטבו דסגי בנטילה דל"ל כמ"ש הר"ן בפ' כל הבשר דמיירי שהיה בו ס' דהרי אפ"ה אסור ותירצו דרוטב אינו מפעפע כ"כ וזה כתירוץ ב' דהר"ן שם והרא"ה דלא סובר זה התירוץ לכן הוכיח שם דחם לתוך צונן אינו אוסר יותר מנטילה. ואהא מקשים תוס' א"כ במתני כו' דליכא למימר דיש ס' נגד השומן דהרי לא מהני ס'. אבל הבה"ג מובא בהגהת הרא"ש דס"ל דנגד השומן דגיד צריך ס' סובר דשמואל לא מיירי משומן (דמיירי שיש ס' נגד השומן לבד) וכן נראה מדברי הר"ן והרמב"ן דהם לא פלפלו אהא (דשמואל כקושי' תוס') רק אהא דרבינא (אמאי שרי ר' אחי דהא השומן מפעפע) דע"כ מיירי משומן (ואין בו ס' מדאסר רבינא) ודו"ק:

בא"ד והרב ר"מ מפרש כו'. הרב ר"מ בוודאי לא סובר כהרא"ה כו' (וס"ל כתירוץ ב' דתוס' ד"ה ההוא כחוש הוה מש"ה ס"ל להרב ר"מ דכל חלב מפעפע) (בא"ד) ורבינא דאסר כו' והא דלא מקשים מר"נ דאמר גיד בס' די"ל דלדברי מתני' אמר (דס"ל למתני' דיש בגידין בנ"ט) עיין בהרא"ש או דמיירי דגוף הגיד נתערב ונתפרר לפירורין דקים שאינו ברי' ובטל בס' ואפשר דמהר"ם סובר דמין במינו במשהו ואז לא שייך במינו שאין בגידין בנ"ט דמשהו מיהא הוי (וגם בלא פירור אסור במינו ובאינו מינו לא שייך פירור דהא ניכר מש"ה לא הזכיר מהר"ם דפירור אסור. או אפשר דבמינו דגם בגיד אוסר במשהו אז צריך ברוטב ס' דווקא לומר סליק מינו כו' ולכך לא קשה מר"נ די"ל דמיירי כה"ג):

בד"ה האי כחוש הוה כו' ובטל בס' עכ"ל היינו דלא כהרא"ה (דס"ל דאינו מועיל ס' בצלי):

בד"ה אמר רבא כו' ובשל תורה הלך אחר המחמיר כו' אינו ברור כ"כ דכיון דכבר יש ס' כבר אינו של תורה. וצ"ע. בא"ד ומשני רב גזר כו' דכיון דכבר הביא הגמ' הא דאסר (רב) כל האיסורי' במינו א"כ חדא (מתרי טעמא) נקט. אבל לפי גירסת רב לטעמיה מקשי (תוס' שפיר) דלא ה"ל להביא כלל הא (דרב ס"ל) במינו במשהו (די"נ הטעם כמו לרבא ובזה מיושב קושי' מהרש"א) וק"ל:

בא"ד והא דלא חשיב חמץ בפסח כו' פירו' דהיה להגמר' להוכיח נמי מכאן וק"ל:

בא"**ד** אבל בשאר איסורי הלכתא כר"י כו' בפסחי' סיימו מדאמר חמץ בפסח בין במינו בין שלא במינו במשהו ולא אמר סתם אסור כמ"ש רב אלא דרב לטעמיה דאסר בכל איסורין במינו במשהו וא"כ אסור סתמא משמע נמי במשהו ואיהו סבר בכל איסורי בס' לכך צריך לפרש הכא במשהו. ולפ"ז היה ניחא קצת הא דאמר רב לטעמי' ודו"ק:

ע"**ב** בגמ' רבינא אסר. כתב הר"ן (דאוסר משום שומן הגיד) והא דאמר לעיל דמפעפע (גם בצלי ואמאי שרי רב אחא) כתב הרמב"ן דווקא בצלי ולא במליחה דהוי כרותח דצלי ולא כצלי דאל"כ היה לו לומר מליח כצלי כמ"ש כבוש כמבושל וכן צ"ל להרא"ש והפוסקים דצלי בנטילה ומליחה בקליפה ודו"ק ולפי"ז קשה אימא מליח כרותח הוא כרותח דבישול ולא כבישול (ממש אבל כבוש הוי כבישול ממש) כיון שאין שם רוטב במליח הוי רק כמו טיפה שנפלה על חתיכה בקדירה שחוץ לרוטב דכל החתיכה אסור כמ"ש הר"ן ופסקו המחבר סי' צ"ב ע"ש בש"ך לתירוץ ב'. ואפשר דמהא הוציא הטור דדווק' דבר לח כמו חלב ולא בדבר גוש דעומד בעצמו (בזה גם בקדירה בלא רוטב אינו אוסר יותר מצלי) ודו"ק. אך מ"מ כיון דלרמב"ן זה השומן דגיד נמי מפעפע שפיר קשה (כנ"ל דהא בקדירה גם בלא רוטב אוסר בזה כמו בצלי) ואפשר דהרמב"ן ס"ל כמו שמסיק שם הר"ן דאפילו מחתיכה לחתיכה פולט (גם חוץ לרוטב וא"כ רותח דבישול (דינו) כבישול (וא"כ לא יהיה חילוק בין מליח לכבוש) וצ"ע דאפ"ה יש לחלק דנ"נ מקודם (ברותח דבישול חוץ לרוטב אבל כבישול ממש הכל מצטרף) ודו"ק:

רש"**י** ד"ה במאי דבלע כו' ואיסור דאורייתא הוא אזלינן לחומרא כו' עכ"ל ג"כ קשה הרי רש"י פוסק לקמן דטעם כעיקר לאו דאורייתא א"כ ה"ל דרבנן וצ"ל דהשורש מדאורייתא וא"כ אין חילוק בין מין במינו לשאינו מינו דלא כהמחבר (סי' צ"ט) וצ"ע:

בתוס' ד"ה וכחל מן המנין כו' לאו שיהיה טעם חלב בכחל יותר כו' עכ"ל וכן פסקינן כאן. ואין להקשות למאי דאמרינן באיסור דבוק חנ"נ גם כאן נאמר כן וי"ל דהכחל הוא שוה לבצלים וירקות בסי' צ"ד סעיף ו' דהרי הכחל בחלבו כשר כמ"ש תוס' אח"כ בדבור שאחר זה דכן פסקינן ואינו נעשה נבילה וק"ל:

ולפי"**ז** מתורץ היטב הא דבשר שנתבשל בלא מליחה צריך ס' נגד הבשר (ואין הבשר מצטרף) דהגם דהבשר הוא דבר היתר מ"מ כיון דע"י הבישול הולך הדם ממקום למקום והוא בעצמו האיסור לכן נ"נ. אבל הכא בלא הבשר שעמו הוא היתר גמור וטעם ההיתר מפני שהו' דרבנן ולא גזרו כשלא פירש כמ"ש רש"י (בדף ק"ט) בד"ה אמר רב כו' חלב שחיטה מדרבנן והאי כיון דמובלע אפי' איסור דרבנן ליכא עכ"ל אבל בדם אסור ממקום למקום. וזה יש לכוון בדברי הת"ח דלא כמו שהשיג עליו הט"ז סי' צ' ס"ק ב' ודו"ק:

בא"ד משמע דפשיטא ליה שיוצא כולו כו' עכ"ל היינו ללשון א' דתוס' שאח"כ אבל למאי דכתבו דאלא מעתה קאי על הא דאמר וכחל מן המנין י"ל דוודאי נשאר בו אלא דאפ"ה כל מה שסופו לצאת יוצא בקדירה א' וזה היה ידוע להם וסברא זו נמצא בהר"ן בריש דבריו ואיני יודע למה המהר"ש לא פי' כן בתוס' דבור שאח"ז וק"ל:

בד"ה אלא מעתה כו' א"כ נפיק כולו כו' והא דאמר בגמ' א"כ מנא ידעינן היינו כמ"ש הט"ז סי' צ"ח ס"ק ו' דבשיעור הזה הרי יהיה הכל מותר והיכן יהיה אסור (והיינו מנא ידעינן אנן לשער וכ"א ישער כפי מה שירא' לו) לכן ע"כ בדידי' משערינן ואם לא היה יוצא כולו א"כ שוב מטריפין שלא כדין ושוב הוי לן לומר טפי ספק דרבנן לקולא דהרי הוא ספק לכל העולם אלא ודאי דהכא י"ל דהוא כן לפי הדין (דפשיטא לחז"ל שיוצא כולו) ודו"ק (ומיושב קושי' מהרש"א) ולפי"ז ניחא כיון דהרשב"א סובר בסי' פ"א דספ' לכל הדור הוי נמי חסרון ידיעה לכן מפרש כאן דבאמת כן מתרץ הגמרא דלא נפיק כולו כמ"ש הט"ז בשמו סי' צ' ס"ק ג' ודו"ק:

חלק ב

דף צ"ח

ד"ה בביצת אפרוח כו' משמע דיש חילוק בין קליפות לשאינן קליפות כו' והש"ך (סי' פ"ו ס"ק י"ד) כתב דהפשט בירושלמי דבאינן קליפות (סגי) בשיעור אחר היינו במ"ו (ביצים דקליפות היתר מצטרפין. וצ"ע דא"כ (למה אמר בירושלמי קליפות באינן קליפות בעי שיעור) הא א"נ כולם (גם של איסור) אינן קליפות נמי (לסגי בשיעור הנ"ל דהא) אין קליפות האיסור מצטרפין (לאיסור) וא"כ שפיר מוכח כתוס' ודו"ק:

ברש"י ד"ה הא איכא שלשים כו' וכולי האי מי מזלזלין כו' הרב הש"ך (סי' פ"ו ס"ק ט"ו) לא ראה דברי רש"י אלו ודו"ק:

חלק ג

א. **ע"ב** גמ' אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרי' לכאורה לקמן בשמעתי' דטפת חלב בדברי אבי כתב רש"י להיפוך דיש ללמוד בב"ח מזרוע בשלה לקולא (להתיר אם אין בה טעם) ולכל איסורי' ליכא למילף לחומרא מזרוע בשלה ע"ש במהרש"א ז"ל ונראה בשיטות רש"י דוודאי לר' יהודה מין במינו בעין לא בטל מ"מ (כאן דליכא רק טעם) כיון דטעם כעיקר לאו דאורייתא א"כ גם במינו ראוי להיות בטל מן התורה עכ"פ ובאמת בשמעתין דטיפת חלב משמע לר"י דלא בטל ומקשה הש"ס דנילף מזרוע בשלה דהיכי דהוי רק טעם בטל ומתורץ קושי' התוס' ד"ה מאי חזית כו' ומתרץ בגמ' לענין דרבנן (אין ללמוד מזרוע בשלה דה"ל חידוש דמבטלין איסור לכתחיל' ולכן לא ילפינן רק לאסמכתא

לחומרא. אבל שם לענין דאוריי' שפיר הוא להיפוך דלקולא מצי יליף דהרי מן התורה מבטלין איסור לכתחיל' כמ"ש הש"ך בשם כל הפוסקים (ואין כאן חידוש מדאוריי') אבל לא לחומרא. ודו"ק:

ב. **ולכן** לקמן בדברי רבא דאמר טעם כעיקר בקדשים דאורייתא והפלפול מדאורייתא קשי' לרש"י מאי חידוש הוא ולכן האריך רש"י וכתב ומייתינן לי' לידי כך בידים היינו דמצוה להביא אותו כך בידים עיין בהר"ן וק"ל:

ג. **ובהא** נימא לשיטות רש"י דלהכי לא מייתי ברש"י שלפנינו ראי' מהא דרבא אמר לקמן דרך בישול אסרה תורה (כמ"ש הרא"ש בשמו דמזה ראי' דטעם כעיקר לאו דאורייתא) משום דלשיטות רש"י גם אי טעם כעיקר דאורייתא נמי קשה בב"ח מנ"ל דבעינן טעם דהרי ליכא למילף מזרוע בשלה דרבא סבר דהוא חידוש (גם מדאוריי' כנ"ל) לכן הוכרח רבא לומר הטעם דדרך בישול אסרה תורה וגם בלא"ה הרי בב"ח באמת הוא חידוש ע"ש בתוס' (וקשה אפי' אי ליכא נ"ט נמי מש"ה הוכרח רבא לזה דדרך בישול אסרה תורה):

ד. **ומה** שהקשו תיס' על רש"י דהי' לו לפרש דבעלמא טעם כעיקר דרבנן היינו במאה או בס' לק"מ דכמו דרש"י פירש בחטאת כיון דסתמא אמרה תורה כל אשר יגע הוא גם במשהו ה"ה בשאר איסורין אי הוי טעמו ולא ממשו דאורייתא הוי נמי במשהו והרי לרבא ליכא למילף מזרוע להיתר דלכן בב"ח צריך טעם אחר כנ"ל אלא וודאי דלאו דאורייתא כלל ודוק:

ה. **ויותר** נראה על קושי' זו דתוס' כמ"ש הר"ן ובפרט לשיטת רש"י דהלכה כר"י דמין במינו במשהו וא"כ כי אסר טעם (אי נימא טעם כעיקר דאורייתא) גם טעמו ולא ממשו (יהי' במינו) במשהו ומתורץ כל קושי' תוס' ודו"ק: והי' נראה עוד לומר דהגם דרבא סובר במינו במשהו מ"מ בפרק התערובות דמתרץ לר"ל דהוא מרי דשמעתין דמין במינו ברובא. והגם שאח"כ אמר רבא בפני עצמו אמרו רבנן ברובא מין במינו באמת הר"ן בעצמו הקשה זה לרש"י וי"ל כמ"ש תוס' לעיל דהיינו דשוין בטעמא ולא בשמן. ואי בעינן נאמר דמין במינו במשהו היינו בעין ולא בטעם דהרי טעמו ולא ממשו הוא מדרבנן וא"כ לר"י דאסר לקמן בשמעתין דטפת חלב (אפי' בטעם במינו) היינו מדרבנן ושם (בפרק התערובות) הוא מדאורייתא. או דר' יהודא אומר בב"ח דווקא דשם הוא טעם כעיקר אי נימא דלעולם דיינינן לי' כבב"ח (היינו כהב"י והב"ח מובא בש"ך סי' צ"ד ס"ק כ"כ דהבא מבב"ח דיינינן לי כבב"ח) ודו"ק היטב:

ו. **אך** בהרא"ש מקשה מהא דפרק התערובות מהא דעיסת חטים ואורז דיוצא (אם יש בו טעם דגן) ואבאר דברי מקודם דרש"י הביא עוד ראי' מהא דטעמו ולא ממשו אין לוקין.

והר"ן הגם דמפרש דמיירי דאין בו כזית בכא"פ מ"מ (מביא רש"י שפיר ראי' דטעם אינו כעיקר מדאורייתא) כיון דאי טעם כעיקר הרי כולו איסור ומאי אצטרופי שייך. ומתורץ בזה קושית הב"י סי' צ"ח עיין עליו (מה שהקשה שם על הר"ן דהך דר' יוחנן טעמו ולא ממשו אינו ענין לפלוגתא דרש"י ותוס') ובהרא"ש כאן האריך לתרץ דברי ה"ר חיים (דגם אם טעם כעיקר אינו לוקה בפחות מכזית בכא"פ דבזה אין ההיתר נהפך לאיסור) אבל דברי הר"ן הם כפשוטן (דהחילוק בין כזית בכא"פ או לא הוא משום טעם אינו כעיקר) אלא וודאי טעם כעיקר לאו דאורייתא וא"כ כיון דאינו חייב רק משום האיסור עצמו ולכן בעינן זית בכא"פ (ואינו חייב שאוכל כל הפרס) וזה הוא דברי ר"י לשיטות רש"י טעמו וממשו לוקין וזה כזית בכא"פ דאז חייב על הממש דמצטרף אבל כי אינו זית בכא"פ הוא טעמו ולא ממשו דהרי הממש אינו מצטרף (ביותר משיעור א"פ) ואסור בחצי שיעור. ועל הטעם אינו חייב רק מדרבנן וא"כ חֵלב שנתמעך בקדירה הגם דהטעם הוא מדרבנן אי יש בו כזית בכא"פ הוא חייב משום הממש. ואי ליכא כזית בכא"פ הגם דמשום טעם הוא רק מדרבנן מ"מ משום הממש הוי כמו חצי שיעור ומהני מה שמרגישין הטעם דלא לבטיל ברוב כמין במינו (דע"י הטעם ה"ל כניכר האיסור ולא בטיל) וחייב על הממש כנ"ל ובהכי ניחא הא דעיסה של חטים ואורז דאי אית בי' טעם דגן יוצא והיינו כזית בכא"פ וברורין דברי רש"י

ז. ובהכי ניחא הא דאמר רבא בפ' התערובות מין במינו ברוב ושאינו מינו בטעמא (אף דטעם כעיקר לאו דאורייתא) דהטעם הוא פעולה שלא יתבטל הבעין (להתחייב על הממש) ועיי' היטב כאן בהר"ן אך מה שסיים הר"ן ואי לא יהיב טעמא בס' הרא"ש ס"ל דלא בעי כלל ס' אפי' (יש בו גם ממשו). בעין ולהר"ן נמי נראה דהוא רק מדרבנן (כמו מין במינו דצריך ס' מדרבנן) ודו"ק וברור:

ח. **ובענין** החילוק שהר"ן והרשב"א סוברים דאי ליכא כזית בכא"פ הוא דאוריי' (כמו חצי שיעור) וכן משמע מדברי הרי"ף ברישׁ אלו עוברין אבל הרמב"ם סובר דאפי' איסור דאוריי' אין בו (דחצי שיעור ע"י תערובות אינו חייב) ולכאורה נראין דברי הרמב"ם דהרי תוס' כתבו באלו עוברין (דף מ"ג ד"ה כמאן כר"א ובמנחות דף כ"ח) דלאביי בשאור בל תקטירו (דדריש כי כל על עירובו) כיון דהוא חצי זית בעי קרא דלא לבטל (כ"כ שם במנחות) וא"כ ביותר מכדי אכילת פרס כבר הוא פחות מכזית (ע"י תערובות) ובטל מדאורייתא אבל כד דייקינן יש להוכיח (דאסור) דהרי ר"י דדריש כל חלב לחצי שיעור דאסור אלא שאין חייב מלקות עד כשיעור. וסברו תוס' באלו עוברין (דף מ"ד ד"ה לענין חמץ בפסח בקושיי') דדוקא הכא דריש רק לאיסור דלמלקות וודאי בעינן שיעור שלם

וא"כ בחמץ דאייתר כל הוא להיתר מצטרף לאיסור היינו לעירוב כמו לר"א גם למלקות. ומתרצים (שם תוס') דר"י לא דרש גם בחמץ ריבוי דכל רק לאיסור ולא למלקות וא"כ באמת בכ"מ ילפינן מחמץ דלא בטל גם חצי שיעור בתערובות. ודו"ק:

ט. **והגם** דר"י אמר כל איסורי' שבתורה כו' חוץ מנזיר כו' היינו ללאו משום דהוי שני כתובי' אבל הא דגלי לאסור בחמץ שפיר ילפינן (לכל איסורי') מיני' כמו מכל חלב. וק"ל:

י. **ובזה** מבואר דברי הרשב"א שהביא המג"א סי' תמ"ב דכל שנעשה כך לא בטל אף שאין בו טעם רק לקהויי כמו ד' מיני מדינה. והיינו לאיסור והגמ' דמוקי בא"פ היינו למלקות וברור דעיקר ראייתו הוא מר"א. דאי הא דעבדינן לקהויי לא הוי כמו לטעם בוודאי גם לר"א לא הי' חייב והי' בטל אלא ע"כ דהאי דעבדיני' לקהויי הוא פעולה דלא להתבטל אלא דלרבנן לא מצטרף (היתר לאיסור והוי רק חצי שיעור) ולר"א היתר מצטרף לאסור בחמץ מריבוי דכל למלקות ודו"ק וברור:

יא. **וראי'** להר"ן דהרי בחצי זית דתרבא לעיל אמר דלא לזלזל בדרבנן ועוד דאמר ר"י חצי שיעור אסור מן התורה ולהרמב"ם כיון דהוא חצי שיעור כבר הוא בטל מן התורה אלא וודאי כהר"ן ויש ליישב לדעת הרמב"ם מ"מ יש מקום לדבריהם ג"כ. ודוק:

יב. **ברש"י** בא"ד דהוי גיעולי עכו"ם ונזיר ב' כתובי'. היינו לרבנן. וכתב עוד או דגיעול עכו"ם חידוש הוא ומשרת להיתר מצטרף לאיסור היינו לר"ע והם פליגי אסוגי' דפסחים. והא דלא ילפינ' מנזיר להיתר מצטרף לאיסור. ומהרש"א כתב שם (דף מ"ה) דה"ל נזיר עם חטאת שני כתובים והרי רבא סובר דחטאת הוא לטעם כעיקר. אלא נצטרך לומר כמ"ש תוס' (דנזיר חמיר) דאסור גם בחרצנים. אבל אי הוי קאי גם בנזיר על טעם כעיקר הוי ילפינ' במה הצד מנזיר וחטאת ונראה דרש"י בפסחים (דף מ"ה מ"ש שם ורבנן דפליגי עלי' דר"א) נמי קאי להלכה להני אמוראי בתראי וסברי דד' מיני מדינה הוי בהו טעם ואהא (הטעם שכתב רש"י) סמכו לומר דהוי מדרבנן אבל הסוגי' דפסחי' סובר דהוי (בד' מיני מדינה) רק לקהויי אבל טעם כעיקר הוי דאוריי' לכ"ע. ומתורץ בזה קושי' מהרש"א ז"ל שם (על רש"י הנ"ל) ודוק:

יג. **בתוס'** ד"ה רבא אמר כו' ומין שלא במינו לא שייך ריבוי כו' פירוש דבמתני' משמע דמותר לטחון ולבשל ויהי' נ"ט זה בזה ואז הגם דנאמר דטעם כעיקר דרבנן מ"מ עושה פעולה שלא יהי' הגוף בטל דהא להאמת יהי' כזית בכא"פ. וק"ל:

יד. **בא"ד** כיון דלא רבו כו' ספק דאוריי' הוא כו' דהמ"ל ולטעמיך וא"כ בלא"ה הקושי' דלעיל לא קשה ועיי' תוס' פסחים (דף מ"ד ד"ה איתבי') שם כתב המהרש"א ז"ל דרבו מקרי חד בתרי דווקא וא"כ קשי' על תוס' דהכא דהרי אי הוי (בהיתר כפל) ומעט יותר

דמקרי לא רבו. האיך יכול לבא לידי דאורייתא אי כזית בכא"פ דרבנן. דהרי בפעם א' הבית הבליעה אינו מחזיק יותר מב' זיתים ולא יהי' כאן זית איסור בב"א. וא"כ מש"הלא מקשה בהערל רק אי כזית בכא"פ דאורייתא ובפסחים נמי משום דלא רבו מקשה דאי רבו הוי בטל במין במינו. וצ"ל לדעת מהרש"א כמ"ש המג" א הלכות פסח דג' אינו מחזיק אבל יותר מב' מחזיק אבל באמת כל הפוסקי' כתבו דבעינ' רק (כפל) ומעט יותר אבל לא בעינ' חד בתרי ובאמת לענין היתר מצטרף לאיסור בעינין איסור יותר ובשוין מקרי נפישי וא"כ אין דברי מהרש"א שם מוכרחים. ודוק:

טו. **ודע** דתוס' בפסח' דמתרצים דהוי שלא במינו צ"ל על קושי' דטעם כעיקר כמ"ש תוס' פרק ג' מינים. ודוק:

חלק ד

דף ק"א

א. **בשקדם** וסלקו כו' אפי' לא נתנ' טעם נמי כו' קושי' זו איתא בהר"ן לכ"ע (גם לתירוץ רבא) אלא דהתוס' סמכו אהכי משום דהיינו יכולים לומר דבאמת זה הוא קושי' ר' ספרא אפי' לא נ"ט נמי דהיינו (דאוסר) בכ"ד. ואהא מקשי' דאכתי מאי תירץ אביי ובאמת גם על רבא קשה וק"ל:

ב. **והנה** בהר"ן יש עוד קושי' דוקא לאביי ל"ל לומר חנ"נ הרי בלא"ה איסור הראשון (הבלועה בחתיכה) אוסר במינו במשהו דלרבא (ניחא) דבטל ברוטב (אבל ע"י דחנ"נ ליכא ברוטב לבטל הכל) משא"כ לאביי. ונראה לדעת התוס' דסברי דלהכי לא ס"ל לאביי סליק מינו כו' משום דיוכל לילך הטעם מהנבילי' גופי' (בלא הרוטב) לכל החתיכות הסמוכין לה. משא"כ (אי לא הוי חנ"נ) הכא כיון דכבר האיסור בלוע ואינו יוצא מחתיכה לחתיכה אלא ע"י רוטב וא"כ בו ודאי הי' מתבטל ע"י הרוטב. וק"ל:

ג. **א"נ** והוא העיקר לפמ"ש תוס' ע"ב ד"ה סליק כו' ובכל מקום שישנו היתר הוא ולפיכך שייך לומר סליק משא"כ התם דמינו עצמו מטמא לא אמרינ' סליק כו' וא"כ י"ל דאביי ס"ל דכיון דחנ"נ הוי כמו טומאה וא"כ צריך רב לומר חנ"נ דלהכי ל"א סליק ודוק (וצ"ל דגם שאר החתיכות כולן נעשים נבילה לכן ה"ל כמו טומאה) ומה שתירצו תוס' דבמשהו לא נ"נ היינו להיות נחשב מינו (כמ"ש בנקודות הכסף סי' צ"ב) אבל מ"מ גם במשהו נ"נ (ומש"ה גם כל החתיכות כולן נ"נ ודמי לטומאה):

ד. **אבל** לפי התירוץ הקודם באות ב' תלי במה שהחתיכ' ראשונה נ"נ ע"י הטעם לא סליק מטעם שהולך הטעם מגוף החתיכ' שלא ע"י רוטב א"כ אפי' כפשטי' דבמשהו לא נ"נ כלל. ומש"ה תירצו תוס' דבמשהו לא נ"נ ושוב הי' אמרינ' סליק גם לאביי כנ"ל

ובהא מיושב דברי הדריש' (מובא בסי' צ"ב) דס"ל דגם (במשהו נחשב בלוע) איסור א' מין במינו (דלא כנקה"כ והקשו עליו מתירוץ תוס' כאן ובהנ"ל ניחא) דהכא לא תירצו תוס' רק היכי דשייך סליק. רק הר"ן דהקש' קושי'הנ"ל (ל"ל דחתיכה עצמו נ"נ) ולא ס"ל תירוץ הנ"ל שפיר הוכרח לומר דגזירת הכתוב דלא אסר מינו אלא כשהוא בעין ולא כשכח אחר מעורב בו (וזה כמ"ש נקה"כ הנ"ל) משא"כ לדעת התוס'. והש"ך בנה"כ כשהעתיק דברי הר"ן הנ"ל לא העתיק קושי' ב' (דהר"ן הנ"ל ל"ל חתיכה עצמה נ"נ) ולא יפה עשה שלא הרגיש דהר"ן כתב סברא זו ליישב קושי' זו הנ"ל שאינו נזכר בתוס' ודוק:

ה. **בא"ד** הוי האיסור כמאן דליתא כו' דלא הוי כאלו הוא בעין כו' אבל לא נתנה טעם א"צ ס' אלא כנגד מה שנשאר כו' עכ"ל מדברים הללו משמע (דגם) כשאין בה ס' (נגד המשהו) אינו אוסר כלל כדברי הט"ז סי' צ"ב (דמשהו אינו יוצא כלל ונ"מ לחמץ בפסח) והגם דזה (כתבו תוס') לדברי הר' אפרים היינו דהר' אפרים סובר דאי הוי אמרינן נ"נ גם במשהו אמרינן הכי ולא שייך לומר כמאן דליתא אבל כיון דאינו נ"נ שוב הוי כמו לר"ת דהוי כמאן דליתא וא"כ גם לדידן נאמר כן. מ"מ י"ל דהר' אפרים הוכרח לומר כן משא"כ לר"ת א"צ לזה. גם להר' אפרים כתב הרא"ש דהפשט הוא דלא הוי מין במינו ובטל בתערובות ההיתר וא"כ מוכח מהרא"ש דלא כט"ז (דהיכא דאוסר גם באינו מינו במשהו כמו בחמץ בפסח אסור ממשהו הבלוע) ודוק היטב:

ו. **בא"ד** שלא הי' שם יי"נ כדי לתת טעם כו' יסבור אפשר לסוחטו מותר כו' אבל למאי דקי"ל אפשר לסוחטו אסור שפיר בעינן ס' עכ"פ בדבר לח (אפי' נאסר במשהו) והש"ך בנה"כ סי צ"ב בחנם השיג על הט"ז בזה ע"ש בסופו והרא"ש שהעתיק זה התירוץ היינו לר"ח וסמיך על מ"ש הכא דזה למ"ד אפשר לסוחטו מותר ובזה נדחין כ"ד הש"ך וק"ל:

ז. **בא"ד** מה שצוותה תורה להגעיל כלי מדין כו' משמע מכאן דלר"ת דנ"נ בכל איסורי' הוי דאורייי' (דאל"כ גם לר"ת ניחא מה שצוותה תורה להגעיל כלי מדין) לא כהש"ך סי' צ"ב דכתב דלכ"ע הוי דרבנן (בשאר איסורי') ואפשר דתוס' מקשין לר"ת כיון דהוא מפורש בתורה להתיר האיך שייך לגזור וק"ל ועיי' לקמן בהלכה דטפת חלב באות כ"ב:

ח. **ומכאן** יש להביא ראי' לדברי הש"ך סי' צ"ד דלר' אפרים דלא אמרינן חנ"נ רק בב"ח אז לא אמרינ' חנ"נ רק בפעם א' אבל אח"כ הוי ככל איסורי' דאל"ה אכתי (גם לר' אפרים קשה) האיך הגעילו מבב"ח והתוס' כתבו בפסחים דהגעילו מסתמא מיין לנזיר מכ"ש מבב"ח ודוק ועיי' בשמעתי' הנ"ל שם:

ט. **בא"ד** ואי שיחזור ומגעילן הא נ"נ כו' משא"כ אי לא נ"נ הגעיל שני פעמים וכן הוא מפורש בהרא"ש כאן ולפי"ז למ"ד דלא אמרינ' חנ"נ בכל איסורי' א"כ אם הוחם מים

אי אפשר לחשוב משעת החימום דהגם דחזרו ונבלעו ע"י החימום (ונ"ט בר נ"ט אסור בכל איסורי') מ"מ המעט האיסור חוזר ונתבטל בתבשיל כמו בהגעל' השני' הטור ז"ל שכתבו היינו שאינו מותר (מחמת נט"ל כל מעל"ע אחר החימום מים ואי דמותר משום דיש ס') אפשר דנפקא מיני' אי איתוסף איסור. וזה דלא כהש"ך שם סי' צ"ד ודוק וברור:

י. **בד"ה** סליק כו' ובכל מקום שישנו היתר הוא כו' דמינו עצמו מטמא כו' עכ"ל הרשב"א ז"ל למד מכאן דאמרינ' נמי סליק שאינו מינו (לדידן דאינו מינו חמיר ובס') ומינו רבה עליו ומבטלו והש"ך סי' צ"ח השיג עליו דהרי נותן הטעם באינו מינו כו' ולדברי תוס' דהכא אי נימא דלוקין על כזית ממנו (דע"י הטעם באינו מינו נהפך ההיתר לאיסור) א"כ הוי כמו טומאה ע"ש בב"י סי' צ"ח (וצדקו דעת הש"ך) אך נראה בדעת הרשב"א דהכא מיירי למשל בתבשיל של (שאר דברים) וגם הי' בו בתבשיל שומן כביצה ונפל בו זית חלב א"כ כשיתן החלב טעם בשאר דברים שהם אינו מינו עם החלב כבר הי' בו טעם מהשומן שהוא כטעם החלב וא"כ אין מרגישין בו טעם החלב לומר בו טעם כעיקר ודוק היטב:

חלק ה

[**סוגיא דנ"ט בר נ"ט דף קי"א ע"ב**]:

א. **תוס'** ד"ה הלכתא דגים כו' קליפה מיהא בעי כו' הש"ך סי' צ"ד כתב דבאמת למ"ד תתאה גבר והתחתון חם צריך נטילה או אפשר שכולו אסור (וכוונות תוס' כשהתחתון צונן) אבל בהרא"ש לא משמע הכי דהרי כתב דמש"ה מותר בעלו משום דא"צ רק קליפה אבל נתבשלו אסור ע"ש (א"כ משמע דבעלו בכ"ג א"צ רק קליפה) וכן הוא חיבור דברי תוס' (שסמכו לזה החילוק בין עלו לנתבשלו) ובסוף הרגיש הש"ך וכתב דמיירי בנגוב לגמרי וג"ז אינו במשמעות הרא"ש דהרי מחלק בין עלו לנתבשלו (משמע אפי' באינו נגוב דומי' דבישול) ואי הש"ך רוצה לחלק באמת החילוק הוא בין שניהם חמין ובין א' חם וכאן כתב שהוא דוחק ובסי' צ"ה (ס"ק ו') בעצמו מחלק בהכי והוא מדברי הב"י שכ"כ להדי' אבנ באמת להמתירין נצלו גם בשניהם חמין מותרים רק בבישול אסור. ודוק:

ב. **בא"ד** ונתבשל לא גרע מצונן כו' וכן הוא בהרא"ש דבישול לא גרע מצונן. אך נראה דאפשר למ"ש הרא"ש אח"כ ליישב מהא דאם טש כל הפת אסור דשם לא הוי רק ב' נ"ט ובבישול הוי ג' נ"ט ובאמת בצלי אוסר לבסוף מה"ט. ולכן הרשב"א דאוסר בצלי אוסר בדבר חריף ונוכל לומר דאפי' מאן דמתיר בצלי היינו משום דאינו אוסר יותר רק כדי קליפה משא"כ דבר חריף ודוחקא דסכינא דאוסר יותר אבל אם בדבר חריף הוא ג' נ"ט

בוודאי לא גרע מבישול דמותר כמו דמשמע מתוס' והרא"ש וא"כ מהתימה על הרמ"א דאוסר בשלשה נ"ט בדבר חריף וזה לא נשמע שיהיה דבר חריף עדיף מבישול אח"כ מצאתי שגם הפר"ח תמה עליו אבל לא ביאר כך וצ"ע:

ג. **בא"ד** משום שהשומן קרוש כו' אין ראי' עכ"ל והר"ן הכריע כן דהטעם משום שמנונית דאי משום חריפות א"כ בקישות למה בעי גרירה ונראה (דאין זה ראי') דוודאי השמנונית שעל הסכין הוא דבר מועט כמ"ש סי' צ"ד ע"ש בט"ז וש"ך וצריך לצירוף הטעם שבו. וק"ל:

ד. **בא"ד** דמבושל עם בשר הוא דאסור אבל נתבשל בקדירה שרי עכ"ל ולפמ"ש הרא"ש בסוף (דנתבשל בקדירה) ה"ל שלשה נ"ט דרוב הבליעה הולכת ע"י המים א"כ מבושל עם בשר נמי הוי נ"ט בר נ"ט. ואפשר רש"י לא מחלק בין ב' נ"ט בין ג' נ"ט מ"מ מדקדקים תוס' שפיר דאכתי יותר ה"ל לומר נתבשל בקדירה של בשר והגם די"ל דכה"ג ה"ל ד' נ"ט דהבשר נתן טעם במים ומים בקדירה וקדירה במים ומים בדגים וה"ל ד' נ"ט ובוודאי שרי משא"כ חלב (בקערה של בשר) מיהו זה לא מצינו לחלק בין ג' נ"ט בין ד' נ"ט. ועוד דהל"ל נתבשל בקערה של בשר דבקערה נותנים עליו בשר רותח והוי דבר גוש דאוסר הוי בדגים ג' נ"ט. ועדיין י"ל (דאין ראי' מזה להך דריב"ן שבתוס') דבשלמא שם (בנתבשל בקדירה של בשר) יסבור רש"י דהבליעה הולכות דווקא ע"י המים דאל"כ ה"ל חם בלא רוטב דאינו בולע ואפשר רש"י סובר זה גם בכלי (שאינו מפליט בלא רוטב) משא"כ בחלב שהוא שמן והולך בלא רוטב כנ"ל באורך בשמעתי' דטפת חלב מש"ה אוסר הריב"ן בצים שנתבשלו בקדירה חולבת ודוק ועיי' לקמן:

ה. **וגם** לפמ"ש בשמעתי' דטפת חלב דהמפרשים רוצים לפרש דברי רש"י שכתב במימרא דרב דף ק' שכתב שהיתה בצדה תמיד דמשמע אפילו תוך הרוטב כיון שמונחת אצלה הולך אצלה (שלא ע"י המים) ולא כסברת הרא"ש. ואפשר דשם מיירי נמי בשמן ודוק:

ו. **בא"ד** שטעם בשר וחלב נפלטים למים נאסרו המים כו' עכ"ל הרמב"ן (מובא בר"ן) הקשה ע"ז דא"כ בדגים נמי נימא דבשר וחלב באו ביחד בדגים. ותירוץ ב' של הר"ן דלא עמד טעם השני בהיתר והוכיח זה מהא דבאיסור ל"א נ"ט בר נ"ט וזה אינו מוכרח דאפשר כיון דטעם הראשון הי' בהיתר שוב אינו יכול לקראו איסור. ותירוץ א' דהר"ן אינו מובן כלל שכתב (דטעם בשר וחלב) מתערבין בלא מים דקשה מ"ט בדגים ל"א כן. והי' עלה בדעתי לומר בזה כמ"ש שם בחידושי ואנשי שם משום דבלח תערובות

הוי (שאינם מחוסרים פליטה וגוף הטעמים מתערבים יחד) ולפי"ז הרא"ש דכתב באופן אחר ולא כתב דתערובות הוי לכן לא פסק כן ודוק:

ז. **ולפי"ז** הי' נראה לי לתרץ הא דפסק הרמ"א סי' צ"ה בעירוי מכלי בשר על כלי חולבת דנאסר (דשם לא שייך לומר שמתערבים הטעמים שלא ע"י המים כמ"ש הש"ך סק"ה שם) אלא משום דהוי תערובות כנ"ל דמה"ט ס"ל בה"מ ל"א בלח נ"נ בשם מהרי"א אך דא"כ הי' לו לאסור בהדיח קערות אפי' א' אינו ב"י לאסור כלי שאינו ב"י וק"ל:

ח. **והיה** נ"ל לומר פשט אחר בדברי תוס' אלו דתוס' כתבו ממ"נ או דאמרינ' דקערות נוגעות במחבת והוי טעם שני באיסור ואם נאמר דרוב הבליעה ע"י מים כמ"ש הרא"ש בשם התרומות א"כ נאמר שוב דבדגים כבר הוא ג' נ"ט בהיתר בבישול דהיינו קדירה מים דגים (ולכך מותר) משא"כ הכא (בהידחו יחד דליכא רק ב' נ"ט בהיתר) מש"ה אסור ולפי"ז הא דסיימו תוס' דאותו שהוא ב"י מותר ושאינו ב"י אסור הוא לתירוץ קמא אבל לסברא זו דהנ"ל הרי הכי נמי יש ג' נ"ט קערה מים יורה ועדיין היתר שהוא אינו ב"י. ולפ"ז שפיר פסק הרמ"א דאם א' אינו ב"י הכל מותר. אבל בעירה מכלי בשר על של חלב אם שניהם ב"י אסור דהטעם ג' הוא באיסור. והגם דאנו פסקינ' בדיעבד גם בצלי מותר היינו משום אינו פולט רק כדי קליפה ואוקמינ' בהא אדיני' משא"כ בבישול דפולט הרבה וגם הוי טעם ג' באיסור שפיר אסור ודוק:

ט. **אלא** דעדיין קשה דא"כ למה פסק הרמ"א דהודחו בזה אחר זה כשר דהא הוי נמי טעם ג' באיסור. והמעיי' בב"י סי' צ"ד הא דמקשה בשם הסמ"ק דיהא נחשב כהגעלה ע"ש דלתירוץ ג' הוי נחשב הכא גיעול וא"כ הוי טעם ג' בהיתר משא"כ עירה דלא הוי עירוי גיעול לכלי שנשתמש בכלי א' דכבלעו כך פלטו והוי טעם ג' באיסו' ודוק:

י. **ובהא** ניחא הא דכתב הש"ך סי' צ"ד ס"ק ח' דלדעת הרב סי' צ"ה אפילו היה בקדירה רק מים והי' ב"י מגוף הבשר הכף אסור. והאורח מישור הבין דנתכוין לדעת הרמ"א בהודחו יחד והקשה ע"ז דהא שם אין ס' אבל ביש ס' הוי נ"ט בר נ"ט דמותר בדיעבד. אבל הש"ך נתכוין על הא דעירה מכלי של בשר על של חלב דשם כיון דלא הוה הגעלה אסור דנידון כמו טעם ב' דאיסור וכן כאן דלא נחשב להכף הגעלה כיון דלא נתחב כולו מש"ה גם כאן אסור ומכ"ש אי אמרי' כדעת הפוסקים דלח בלח נחשב תערובות כנ"ל דלפי"ז האי הלכה היא שפיר ומכ"ש לפמ"ש הרמ"א סי' צ"ד דהמנהג לאסור הכלי שאינו ב"י. מכ"ש כשהיא ב"י ודוק. ואפשר הש"ך לא הביא ראי' מכאן משום די"ל דזה דווקא בלא ס' אבל משם (הא דסי' צ"ה) הוי ראי' שפיר ודוק:

יא. **ומה** שהקשה הש"ך סי' צ"ד ס"ק י"ח מהא דאם הי' הקערה לפגם נוהגין היתר לכתחי' לא דק דשם יש ב' היתרים א' משום נ"ט בר נ"ט אפי' לא הוי לפגם ועוד דהוי לפגם. אבל הכא בלא פגם לא הוי נ"ט בר נ"ט דהיתר ולכן אסור לכתחי' כמו כל לפגם. וק"ל:

יב. **ומ"ש** הש"ך (שם על הא דנוהגין לאסור הכלי שאינו ב"י) היינו משום דבכלי ה"ל טעם ג' (לאיסור לולא לפגם כנ"ל) אבל בדגים ה"ל טעם ג' בהיתר (והא דבהדחה מותר אם א' אינו ב"י) דשם ה"ל לכלי הגעלה משא"כ הכא. וק"ל:

חלק ו

[**שמעתין דטיפת חלב**]

א. **אקדים** כאן הקדמה חדא. דנראה דודאי בב"ח נק' איסור מחמת עצמו והא ראי' דהרי משנה שלימה שנינו דהוי ראוי' להתכבד. וגם דהא כל א' בפ"ע שרי ובחבורן נולד האיסור. אלא דמ"ד אפשר לסוחטו מותר הוא מטעם שכתב הכתבי מהרא"י הוא בש"ך סי' ק"ה ס"ק י"ז דהוי כאלו בא אליהו כו' והוו כמו בכלאים. ומ"ד אפשר לסוחטו אסור סובר דכל זמן שנשאר שם מעט חלב הגם דעתה אינו נותן טעם היא אסור דאינו דומה לכלאים דשם לא נשאר כלל אבל מחתיכה לחתיכה (בלא רוטב) דאינו יוצא כלל חלב מותר זה שיטת תוס' (שמביא הר"ן) והר"ן סובר דכיון שלא נשאר בו שיעור האוסרו שוב הוי ככלאים אלא מוכרחין לומר (דמ"ד אפשר לסוחטו אסור ס"ל) דנעשה עצם איסור א"כ גם אם יתפרש לגמרי ואינו יוצא כלל מהחלב רק טעם בשר (כמו מחתיכה לחתיכה בלא ניעור) נמי אסור והגמ' דלקמן (דאמר מבלע בלע מפליט לא פליט) הוא לפום הה"א דאפשר לסוחטו מותר. ודוק:

ב. **דלא** כמו שהבין המ"ש דלמ"ד אפשר לסוחטו מותר אינו נעשה עצם איסור ונכנס בכמה דוחקים בשמעתי' אבל למ"ש ניחא הכל היטב בס"ד וק"ל:

ג. **והנה** בוודאי במתני' כאן ברש"י. וברש"י בגמרא במימרא דרב משמע כהר"ן דאסור הקדירה בלא ניעור וכיסה והגם שהד"מ (סי' צ"ב) הבין דהטור סובר דאינו אוסר השאר (גם לרש"י אינו מוכרח דאפש' לו' שהטור) מחולק בדבר זה עם רש"י. דהטור ס"ל כשיטת תוס' דאם הוי סופו להתפשט לא הי' נעשה נבילה אלא ע"כ דחלב אינו מתפשט מחתיכה לחתיכה אלא באותו חתיכה. ורש"י ס"ל דגם אם סופו להתפשט נעשה נבילה ומש"ה אוסר נמי בשמעתי' איסור דבוק דהגם דסופו להתפשט נעשה תחלה נבילה (הדבוק) ואוסר השאר אח"כ. אך הני דהתירו בשאר איסורים (במקצתו תוך הרוטב) ואפ"ה אוסרי' איסור דבוק (כמ"ש הרמ"א סי' צ"ב סעי' ד') ע"כ צ"ל (הטעם) שמא יצא פעם א' חוץ לרוטב משא"כ לרש"י וזה הוא פשוט לדברי רש"י. וזה היא הכוונה בתו'

דכתבו דמיירי בכולו חוץ לרוטב דאי הוי מקצתו ברוטב אז מסתמא מתפשט לתוך הרוטב ולא הי' להיות נעשה נבילה וגם בלא ניעור הי' מתפשט. אלא ע"כ דמיירי בכולו חוץ לרוטב. וזה חיבור דברי תו' ודו"ק:

ד. **והפשט** הזה מוכרח ברש"י דכתב בד"ה אם יש בה בנ"ט כלומר שאין בחתיכה לבד ס'. וקשה למה לא נאמר בקפילא כמ"ש בפרק ג"ה אלא (משום) דכאן דמקצת תוך הרוטב בוודאי מתפשט לשאר בלא ניעור ודלמא (הי' מתחלה בה טעם קודם שנתפשט ממנה) ונעשה מתחילה נבילה לכן צריך ס' וק"ל:

ה. **וכן** הבין הט"ז (סי' צ"ב) ס"ק ב' לדברי רש"י והביא ראי' מדברי הרמב"ם מפני שהוא הבין דברי הרמב"ם כמו שהבין הראב"ד דאוסר תיכף וכן הבינם הטור דאוסר הרמב"ם גם בלא ניעור מדמקשה הטור על הרמב"ם דבניעור מתחלה סגי (ול"ל להרמב"ם לומר ניער מתחלה ועד סוף) וקשה הא הוצרך לומר היפוך הרישא. וכן קושי' הל"מ דהרי עיקר הרבותא דלא חיישינן שמא לא ביער יפה בתחילה ונאסר ע"י הניעור דלבסוף כמ"ש רש"י וא"כ הוצרך לומר (ניעור) בסוף וגם מאי מקשה על הרמב"ם יותר מעל הגמ' כמ"ש הט"ז והפר"ח. אלא וודאי דהבין משמעות הרמב"ם דכתב ומשערין כו' היינו גם בלא ניעור כמו שהבין הראב"ד וא"כ האי דקאמר בד"א שלא ניער בתחילה אלא בסוף האי אלא בסוף הוא לאו דווקא אלא משום סיפא נקטה דבסיפא (בניער מתחלה ועד סוף) בסוף דווקא ואהא מקשה הטור דבאמת בתחלה סגי. ובגמ' משום רישא נקטי' ודלא כהרמב"ם ודוק:

ו. **אלא** דבאמת מ"מ אינו ראי' מדברי הרמב"ם שסובר כרש"י כמ"ש הט"ז) דאפילו יפרש כדברי תוס' דמיירי כולו חוץ לרוטב נמי (אתי שפיר) דיוכל לסבור כהר"ן דנעשה מתחילה נבילה ואוסר הכל וק"ל:

ז. **ובאמת** יכולין לומר דהטור דכתב וכשנאסר כו' היינו משום שלא להכריע בין רש"י להר"י ומשום דעת הר"י כתב כן ואפשר דלרש"י מודה כהט"ז (ולא כהד"מ שם) אך א"כ לרש"י נמי תקשה מאי שמקשה על הרמב"ם. וכן נמי קשה אמאי דכתב רש"י לקמן בד"ה שמא לא ניער כו' ואח"כ פלטה כשניער כבסוף כו' משמע דבלא ניער אינו אוסר ואפשר דלרש"י נאמר דלפי האמת מיירי גם כשכולו חוץ לרוטב ואהא צריך ניעור בסוף. אבל להרמב"ם דגם אם הי' כולו חוץ לרוטב אוסר בלא ניעור דהא לא כתב כלל דמיירי מקצתו ברוטב וא"כ ניער בסוף משום סיפא נקט מש"ה שפיר מקשה עליו ודוק:

ח. **והיינו** יכולים להוכיח דאדרבה הרמב"ם ע"כ יסבור כהר"י דאי כרש"י מאי כתב טועמין אותו כו' הרי כבר נתפשט הטעם בכל הקדירה וגם אח"כ כתב ואם יש בו טעם

כו' משמע אטעימה (ממש) קאי וכן הבינם הרמ"א וע"כ שלא נתפשט הטיפה עדיין ואפ"ה אוסר הרמב"ם כל הקדירה וע"כ מוכח כהר"ן דאל"כ הרי פלט מקודם. ודוק:

ט. **אך** אם נאמר כהבנת הרמ"א (בד"מ) דגם לרש"י אינו מתפשט גם להרמב"ם נאמר כן או נאמר דהרמב"ם יסבור כיון דעתה אין בו טעם לא אמרי' דלמא הי' בו טעם ונסחט דזה ה"ל לא נודע דלא נעשה נבילה כמ"ש המ"מ הובא בש"ך ודוק:

י. **והיינו** יכולין לומר על קושי' הט"ז דהגם דמקצתו ברוטב כשנבלע לחתיכה זו שהיא מקצתה ברוטב הוי איסור בלוע ואינו יוצא עתה כ"ז שהוא רותח דהרי מה שהוא בולע עתה אינו פולט רק כשהוא מנער פולט זה שהי' חוץ לרוטב דהוי צלי ועתה מחדש מנערו ברוטב הרי פליט מה שבלע כבר ועי' מ"ש המ"ש בהא דנפל ליורה רותחת. ומ"מ הרמב"ם אוסר כסברת הר"ן דהגם דאינו פולט חלב מ"מ אוסר (טעם הבשר לבד) ודוק אח"כ מצאתי קצת מזה במגדול עוז:

יא. **והקשה** הר"ן האיך נבלע [בכולו] והלא דינו כצלי ותירץ הר"ן משום הבל הקדירה. והש"ך החזיק אחריו. ותירץ דהא דכתב הטור והמחבר בסי' ק"ה דאינו אסור רק כדי נטילה משום דהוי דבר גוש. ולי אינו מחוור דבר זה דהא הטור לא לקח סברא זו רק ממתני' דילן וכיון דבמתני' גופי' נבלע בכל החתיכה (מנ"ל דבדבר גוש אינו נבלע בכולו) וצריכין לדחוק. ולומר דוודאי כיון דאינו מתפשט מחתיכה לחתיכה הוי צלי וממילא בהאי חתיכה נמי איני מתפשט דזה נמי כמחתיכה לחתיכה דמי כמ"ש הרשב"א בת"ה מובא בב"י ס"ס ק"ה דבמקום שנפל נבלע בו כדי נטילה ומקרי איסור בלוע וא"א שוב לאיסור להלוך ממקום למקום בלא רוטב וכן משמע מדברי התרומות הובא במרדכי לעיל בכזית דתרבא שנפל לדיקולא דלהכי פרש"י דהוא קלחת דאי הוי סל גם החתיכה שנפל עליו לא הי' נאסר רק כדי קליפה משום דהוי ממקום למקום כמו בטיפת חלב והיינו כסברת הרשב"א. ובמתני' דטפת חלב כתב דבאותה חתיכה מתפשט. וצ"ל דהיינו דנפל מטפה כ"כ עד שמתפשט ברוחב על כל החתיכה וממילא נכנס בכל החת.כה כמו שמביא המרדכי שם על מתני' דנטף מרוטבו אהא דמקשה מחם בחם דאוסר כולו היינו שנפל על כל ברוחב. אך דבנפל מרוטבו דה"ל צלי [שייך] נפל במקום א'. והכא מחמת הבל הקדירה מתפשט על כל החתיכה וא"כ נבלע בכל החתיכה. וכן צ"ל אהא דכתב המרדכי שם בתחלת דבריו בשם ראבי' דפירוש לרש"י דפעפוע החלב מגיע עד שליש ג'. היינו שנתפשט עליו עד כאן ונכנס לפנים דהרי הראבי' בפרק גיד הנשה ס"ל ג"כ שם במרדכי דבצלי לא שייך כלל ס' מהך מתני' דטפת חלב. אלא וודאי כנ"ל ודוק:

יב. **והרב** בד"מ תירץ דחלב הוא איסור שמן. והקשה הש"ך א"כ מתפשט נמי מחתיכה לחתיכה [בלא רוטב] תו יש להקשות דהד"מ כתב כאן דהטור סובר דשאר הקדירה מותר ואינו מתפשט מחתיכה לחתיכה ואפי' לשיטת רש"י ובסי' ק"ה מפרש הד"מ דברי הטור דבשר בחלב ה"ל איסור מחמת עצמו והולך מחתיכה לחתיכה בלא רוטב והרב הש"ך שם בסי' ק"ה רצה לתרץ דוודאי הולך מחתיכה לחתיכה אבל הוי כחם בחם בלא רוטב דאינו מתפשט רק כדי קליפה או נטילה. ואני איני מבין דבריו כלל דהרי לרש"י הוי החתיכה השניה כולו בתוך הרוטב ולר"י אפי' אי דמקצתו ברוטב הא להר"י מקצתו ברוטב ה"ל נמי כמבושל כמ"ש הטור והמחבר בסי' ק"ה (וא"כ איך שייך נטילה) וכך קשה על הא דכתבתי באות י"א דהטור סובר כסברת הרשב"א דא"כ לא הוי שייך תירוץ הש"ך מ"ש על דברי הטור סי' ק"ה ס"ק י"ט (דמחלק שם לענין פעפוע בכולו ע"י פיטום בין אותה חתיכה ובין מחתיכה לחתיכה) כמ"ש הש"ך עצמו בס"ק כ"ח דמהרשב"א משמע דבעינ' שיהי' האיסור שמן (אפי' באותה חתיכה ל"א דמפטם) אלא דהש"ך ס"ק י"ט תירץ כן על הטור ואם נאמר דהטור ס"ל כסברת הרשב"א (דאין חילוק בין אותה חתיכה ובין מחתיכה לחתיכה) יסתרו דבריו ובאמת מאי דכתב הש"ך שם ס"ק י"ט דדברי הטור אינם נזכרים בכל הפוסקים. ולפי מסקנת הש"ך סי' צ"ב ס"ק ב' דהאי דטפת חלב מיירי דהחתיכה שמינה א"כ דבריו מוזכרים במשנה זו דטפת חלב ומכאן הוציא הטור ההלכה דדווקא באותה חתיכה ולא מחתיכה לחתיכה ולא כהרשב"א דמשווה אותם. ולהרשב"א היינו צריכין לומר כמו סברת ראבי' הנ"ל. אבל הד"מ שתירץ תירוץ אחר דשם בלע חלב כחוש (וזה דוקא מקבל פיטום) ואפשר דרצה לתקן בזה שיהא [הטור] מצי סובר כסברת הרשב"א ואפשר דמה דכתב נמי דבסי' צ"ב החֵלֶב שמן היינו [דה"ל] כמו חֵלֶב כחוש וא"כ הבשר השמן מפטם לי'. אבל עכ"ז לפי דברי הד"מ [קשה] כי מפטם לי' ה"ל להלוך נמי מחתיכה לחתיכה ודוק:

יג. **עוד** הקשו כולם על הרב רמ"א שפוסק בלא ניער וכיסה בעינ' ס' לכל הקדירה נגד הטפה. והש"ך והט"ז כתבו דמיירי שמקצתו ברוטב. וזה אינו מוזכר בו כלל וכן הקשה הפר"ח והרב באורח מישור רצה לתרץ [שהוא משום] דלא בקיאים בין כחוש לשמן. וזה לא רצה הש"ך לתרץ דבסי' ק"ה הכריח דהוא דוקא לאותו חתיכה ולא מחתיכה לחתיכה וק"ל:

יד. **ולתרץ** כ"ז נאמר בהקדם מ"ש תוס' לעיל [דף צ"ח] בההוא דכזית תרבא דנפל לדיקולא אם הפי' סל הא דלא נ"נ היינו ממ"נ דאי אינו מתפשט חלב מחתיכה לחתיכה אינו אוסר רק אותה חתיכה ואם מתפשט מחתכה לחתיכה הרי סופו להתפשט ולא נ"נ

וקשה לסברא דאינו מתפשט א"כ אמאי צריך ס' ובאמת בהתרומה כתב דלהכי פרש"י קלחת. אבל התוס' דכתבו להסברא דהוא סל אינו מובן. אלא בהכרח נאמר דהתוס' סוברים כמו שרצה ר"פ לתרץ על מתני' דנטף מרוטבו דהתנא מסופק בצלי אי מפעפע אי לא ולכן בעינן ס' ונטילה. ואפשר דכן דעת הר"ן שם וא"כ תוס' כאן נמי מתרצים כן דאנו מסופקים אם חלב מתפשט (מחתיכה לחתיכה) וממ"נ בס' סגי. וא"כ כאן במתני' דטפת חלב נמי התוס' והמ"מ כתבו כולם דבגמ' משמע דאינו מתפשט בלא רוטב מחתיכה לחתיכה ונאמר נמי דהתנא מסופק ובפרט לסברת הד"מ דחלב הוי שמן הוי ממש כמו שם בכזית דתרבא. ולכן איננו אוסר כל הקדירה אם יש בכל הקדירה ס' נגד הטפה ממ"נ דאם מתפשט בכל הקדירה הרי החתיכה לא נ"נ דסופו להתפשט ואם אינו מתפשט אינו אוסר בלא ניעור אבל ס' וודאי בעי (נגד הטפה גם ברישא) וכל דברי הד"מ ודברי הרמ"א בפסקיו נכונים. ובזה היה מתורץ קושי' הר"ן על תוס' והרי הר"ן גופי' כתב דהגמ' דאמר מבלע בלע מפלט לא פליט היינו בדרך ספק (דלא ה"ל פליטה האוסרות) רק דהוא סובר דלפי האמת לא קאי הכי. והתוס' וכל הפוסקים סברי דלפי האמת קאי נמי זה דבעי ניעור (היינו דגם לפי האמת לא ה"ל פליטה האוסרת משום דסופו להתפשט) ובפרט למ"ש באות ה' בסופו דע"כ הא דאמר בגמ' ניער בסוף משום הרישא (דמיירי בלא ניער מתחילה) קאמר כן דאינו אוסר הקדירה רק בניער בסוף וא"כ כל דברי הרמ"א נכונים והרב הפר"ח הרגיש קצת בזה. אך כתב דבכל הפוסקים משמע דאינו מתפשט מחתיכה לחתיכה. הנה להרמ"א דס"ל דחלב מקרי שמן בוודאי יוכל להתפשט אלא דאנו מסופקים אם יוכל להתפשט מחתיכה לחתיכה כמ"ש תוס' גבי כזית דתרבא ואם היינו אומרים דגם הרשב"א והתרומה והראב"ן סוברים כן כמ"ש תוס' דאנו מסופקים אם שמן מתפשט מחתיכה לחתיכה הוי כולם בחדא שיטה כמו הטור אבל באותה החתיכה שומן בודאי מפעפע ודוק וברור: וחתני הרב אמר דזה הוי כמו לקמן בנפל על הקדירה דצריך ס' פעמים ס' וק"ל:

טו. **וביותר** אם היינו אומרים כמ"ש סוף אות י"ב דחֵלֶב ה"ל כחֵלֶב כחוש דכל דברי הטור מבוארים במשנה דנאמר דבדבר שמן באותו חתיכה בוואי הולך בכל החתיכה דהרי הטור לא כתב הלכה דבצלי בדבר שמן יהא צריך נטילת מקום משום דבגמ' קאמר שאני חלב דמפעפע. הוי וודאי מפעפע ולכן כי מפטם לאיסור כחוש הולך בכל החתיכה עכ"פ מספק. ולכן במתני' אותה חתיכה אסורה בוודאי אך כיון דהאי מתניתין בחֵלֶב דהוי כחֵלֶב כחוש ולכן תירץ הד"מ דאמת הפסק דמפטם הוא דווקא בחלב כחוש (ובאותה חתיכה) אבל מחתיכה לחתיכה דאנן מספקינן אם איסור שמן הולך ואיך נפסוק עוד

דמפטם להאי והגם דיפלט ליה לא יהלך בודאי ואפשר דהטור נמי ס"ל כן דהרי במתני' ובגמ' משמע דלא איירינן בשאר חתיכות אפי' ליכא ס' דבלא ניעור אין אוסר וא"כ חזיני' דאינו מפטם להלוך אותו. והרב רמ"א סובר דלא איירינן ביה היינו לאסור כולם לענין נ"נ אבל עכ"פ ס' נגד הטפה בעי ודו"ק וכ"ז לפי הבנת האחרונים בדברי הטור:

טז. **והנה** כל האחרונים הוצרכו לשבש כל ספרי הטור בסי' ק"ה דכתב לרש"י אפי' מקצתו (תוך הרוטב) ולהר"י כולו. והם הפכו דברי אלהים חיים. וגם דלדבריהם קשה טובא מ"ש תוס' והרא"ש במתני' דירך שנתבשל בה ג"ה דלרש"י ניחא והרי כיון דלרש"י דינו כצלי והוא דבר גוש וא"כ אינו אוסר רק כצלי ולמה מחלק הגמ' שם בין צלי למבושל ותו דא"כ גם לר"י היה להם לתרץ דכל הירך היה חוץ לרוטב דשמא הוציאו פעם א' ותו הגה"ה ראשונה דשם שכתב להר"י די שינער שיבא נגד החלב ברוטב משמע לרש"י גם מה דאתי לרוטב נמי אינו מפעפע ולמה וע"ז אפשר לדחוק ולומר דהחלב נסרך ונדבק בחתיכה כמ"ש הט"ז ס"ק ו' בישוב דברי הרמב"ם דיסבור סברא זו. ולרש"י הוי איסור דבוק בו וכן סבור הרמב"ם רק דלרש"י יהיה צריך הניעור לשכשך היטב שיבא לרוטב ולא ישאר עליו מאומה ולכן לרש"י אפי' הירך כולו ברוטב הוי האיסור דבוק בו ואוסר אותו והגם דהתוס' סוברים שם דל"א חנ"נ בכל האיסורין היינו להצריך ס' כנגדו אבל הך חתיכה נשאר באיסורו כסברת הרשב"א שאינו יוצא ממנו לעולם משא"כ לשיטת הר"י ודוק:

יז. **ובכ"ז** אינו מובן מ"ש הגה"ה דלר"י סגי בניעור וכיסה נגד החלב. כי הרי הבנת כל האחרונים דלהר"י איזו מקצת ממנו שהוא תוך הרוטב ה"ל כמבושל. אלא האמת כן הוא דלרש"י הגם דסופו לפלוט נ"נ ולכן באיסור דבוק נ"נ ולרש"י דמיון שניהם שוה ואפילו כולו בתוך הרוטב כמ"ש הסמ"ג הובא בב"י דאפי' כל החתיכה תוך הרוטב רק פני' למעלה מגולה דאי אפשר לבא [הטפה] תוך הקדירה אלא ע"י החתיכה נקרא איסור דבוק ונעשה בראשונה נבילה ואח"כ אוסר כולם וכן כשמקצת ברוטב והוי כמבושל דבכ"ג מיירי מתני' ובכ"ג נ"נ ואוסרת והגמ' אמר מבלע בלע כו' היינו כמ"ש הר"ן בדרך את"ל לפי הה"א דאפשר לסוחטו מותר אז אי אינו יוצא החלב החתיכה לבד היא דאסורה ואי פולט החלב גם החתיכה תהיה מותרת או דאמר זה על כולו חוץ לרוטב והחלב בגגה והטעם למטה אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב והיא אסורה מ"מ מחמת שומן כמ"ש בד"מ וכנ"ל באורך והכל בדרך את"ל לפי הה"א. ולהאמת דאפשר לסוחטו אסור בלא ניעור נמי אסור [ומ"ש רש"י לקמן בד"ה שמא לא ניער יפה כו' ואח"כ פלטה כשניער לבסוף] ואפ"ל דר"י דחוש"ש שמא לא ניער יפה הוא דווקא כשניעור לבסוף דאז

בוודאי מפעפע אבל אי לא ניער בסוף דאז ספק אי מפעפע [לא חיישינן עוד שמא לא ניער יפה דה"ל ס"ס] או משום רבי כתב רש"י כן דרבי לא גזר אפי' בניער מתחילה ועד סוף [שמא פלטה בשניער לבסוף] ואפי' בכולו חוץ לרוטב ודוק:

יח. **אבל** הר"י דמפרש דמה שסופו להתפשט לא נ"נ (מש"ה) צריכין לפרש (מתני' להר"י) דהיה כולו חוץ לרוטב דאל"כ זה (המקצת) שברוטב איך אפשר להיעשות נבילה אלא ע"כ מיירי שהיה כולו חוץ לרוטב מש"ה נ"נ (כולו) או כמ"ש הר"ן או כהד"מ כנ"ל ומבואר לעיל באורך. אבל מ"מ זה מוכרח להר"י דאפי' מקצת תוך הרוטב נמי דינו כצלי מה שלמעלה מן הרוטב (וראי') מהא דסוברים ר"ת ור"י דטעם כעיקר דאורייתא ובזרוע בשילה הוי היתר הבא מכלל איסור בטעם כעיקר היינו בטעם ממש וכתבו תוס' בע"ז דהיינו בשהי' הזרוע ומקצת מן האיל תוך הרוטב ע"ש במהרש"א ז"ל וכן צריכין להגיה בתוס' לעיל דף צ"ח כמ"ש שם בע"ז (ומזה מוכח) דמה שחוץ לרוטב אינו מצטרף (משום דהו"ל רק כצלי) וזה לא מוכרח לר"י ז"ל דהוא מפרש טעם כעיק' בקדשים על משהו ולכן שפיר כתב הטור דלרש"י גם במקצתו (תוך הרוטב) ה"ל כמבושל לר"י (דווקא) כולו וכל האחרונים שגו בזה ובזה עולים יפה דברי תוס' במתני' דירך שנתבשל דלרש"י ניחא דדינו כמבושל (במקצתו תוך הרוטב ואעפ"כ אמרינן איסור דבוק לאסור עצמו כהרשב"א וכנ"ל למ"ד אפשר לסוחטו אסור אבל לר"י גם אי נימא דהירך כולו חוץ לרוטב הא ה"ל כצלי ובגמ' מחלק דצלי מותר וניחא נמי דברי הגה"ה הנ"ל דלר"י בעינן שינער מה שכנגד החלב ברוטב אבל שלא כנגד החלב (ומה שכנגד החלב לרוטב) לא מהני דה"ל כצלי. ודברי תוספות הם כהרא"ש והם דברי הטור וברור:

יט. **ואם** אנו רוצים לתרץ דברי תוס' דלעיל דף צ"ח. דהזרוע הוא חוץ לרוטב עם מקצת מן האיל היינו דנאמר כמ"ש בפרק ג"ה בתוס' ד"ה שאני חלב. דתוס' יסברו כשיטת הרא"ה דבצלי לא שייך ס' ומיירי שהיה שמן או דהם דברי ר"ת והובא ס"פ ג"ה במרדכי דבצלי בעינן ס' ואפ"ה בעי קליפה ואי מונח עליו הרבה עד שלא יהיה רוב נגדו אסור וצריך שיטול מקומו והתורה התיר (בקדשים) אבל הטור בשמן לא הזכיר קליפה וא"כ אין לתרץ רק כמ"ש תוס' בע"ז שהזרוע עם מקצת מן האיל תוך הרוטב מה שלמעלה מהרוטב אינו מצטרף ודברי הטור ברורים ודו"ק:

כ. **בגמרא** לימא פליגי אדרבא דאמר סליק את מינו כמי שאינו. הנה להב"י דס"ל דכל דאתי מבב"ח כבב"ח דינינן לי' (תקש') נימא דהכא מינו נמי נוסף על האיסור ונעשה נבילה משא"כ לעיל (בהא דרבא) ה"ל שאר איסורים ולר' אפרים לא נ"נ בשאר איסורים כמ"ש תוס' לעיל דף ק' ד"ה בשקדם וסלקו ע"ש. והיה מוכח מכאן כהש"ך (שחולק על

הב"י הנ"ל סי' צ"ד. דלהב"י קשה כנ"ל וכעי' מה שחילקו תוס' הנ"ל בד"ה סלק. בין איסור לטומאה) ואפשר דהב"י ס"ל דמה שנאסר על ידי מין במינו ואין בו טעם אינו נ"נ דכן משמע מלשון ר' יהודה דמין במינו אינו בטל דנקרא דם פר ושעיר אבל אינו נ"נ. אבל מדברי ר' אפרים לא משמע כן דא"כ לא היה מוכח לעיל שם דאינו נ"נ בכל איסורים ואפשר דר' אפרים לא ס"ל תירוץ תוס' בד"ה סלק שם דנראה דתוס' הוא שתרצו כך (וא"כ אין חילוק בין היכא דנ"נ או לא לענין סליק) ולרבי אפרים לשיטתי' שפיר מדייק. ודוק היטב:

כא. **בד"ה** אמאי מותר חלב נבילה כו' חנ"נ מדרבנן כו' דמדאוריית' כו' עכ"ל נראה (כוונתם) דהא ודאי אי הוי נ"נ דאורייתא א"כ כיון דהתורה תלה האיסור בבשר ש"מ דהתורה אינה רוצה לעשות החלב נבילה דאל"כ מה לי הבשר או החלב. אבל כיון דחתיכה נ"נ הוא רק מדרבנן א"כ בוודאי התורה תלי רק בבשר והחלב אינו נ"נ מדאורייתא מ"מ מדרבנן הוי נבילה ועיין בר"ן ותמצא כדברי דכן הפשט בתוס'. ודו"ק:

כב. **ולפי"ז** אם נאמר דר"ת ורשב"ם סוברי' דחנ"נ הוי בכל איסורי' מדאוריי' כדמשמע ממה שהקשו לעיל דף ק' מגיעול כ"מ א"כ לק"מ כנ"ל ואפי' אם נאמר דהוי מדרבנן רק מה שהתורה התירה בפי' נמי מותר וא"א לגזור כמ"ש הט"ז נמי לק"מ הכא. וגם אם נאמר דהתוס' גם לעיל סוברים דחנ"נ בכל איסורי' הוא רק מדרבנן משום לתא דבב"ח והיינו אם נאמר דבב"ח לעולם חנ"נ יוכל להיות כן אבל אם נאמר דבבשר בחלב רק פעם א' נ"נ כסברת הש"ך לא שייך כלל לגזור (בשאר איסורים) ויהיו הסיגנון בתוס' שם הכי דאם נאמר בכל איסור' חנ"נ מדרבנן א"כ בב"ח ע"כ לעולם נ"נ וא"כ היאך הגיעלו כ"מ הרי יש חשש מבב"ח כמ"ש שם. פשיטא דהכא כיון דלפי הה"א דלא אסרה תורה חלב ע"כ כסברת הש"ך הנ"ל דלא דיינינן (דכל הבא מבב"ח יהי') כבב"ח ואז לא נאמ' כלל חנ"נ בכל איסורי' או דכאן הוא גזירת הכ' ולק"מ קושי' התו' ודוק:

כג. **עוד** הי' נראה לומר דבלא"ה צריכין לומר מאי זה דבשר אמר רחמנא ולא חלב שהוא גזירת הכתוב. אלא נראה דאפ"ל דהתורה אינו רוצה לעשות נבילה דבר לח שאינו רק תערובות וא"כ שפיר משני הגמ' (ומש"ה גם מדרבנן אינו נ"נ) סברת הפוסקי' (שהביאו תוס') הוא לפי האמת דאמרינ' גם בדב' לח חנ"נ וכעין זה הוא בהר"ן ודו"ק:

כד. **ואפשר** דתוס' סברי דזה לא מקרי לח כיון שהי' בחתיכה והי' חשובות איסור ולא הי' תערובות רק טעם וזה דלא כהש"ך סי' צ"ב והא פשיטא דהכא מקרי נודע כיון שנפל שם נודע שבולע ופולט ולהכי נקט נפל ולא שנמצא וק"ל:

כה. **בא"ד** ולכך לוקה כו' וזה אפי' למ"ד אפשר לסוחטו מותר כמ"ש באות א' וק"ל:

כו. **בגמ'** חצי שיעור הוא קשה להפוסקים דכי איכא כזית בכא"פ לוקין על כזית ממנו בצירוף היתר הובא לעיל בהרא"ש ובב"י סי' צ"ח וה"נ משום טעם כעיקר לוקין. ולדברי רש"י בד"ה גדי לק"מ ואפשר דרש"י לשיטתי' דטעם כעיקר לדידי' דרבנן (ולכך אינו לוקה על טעם כעיקר) ומ"מ מוכח מרש"י דלא כב"י דס"ל כל דאתי מבב"ח כבב"ח דייניין לי' דא"כ הכי נמי ה"ל למהוי טעם כעיקר ואפשר דזה תערובות מקרי. (גם למ"ש באות כ"ב נמי ניחא דע"כ הכא לא הוי טעם כעיקר. והם יסברו כר"ת ורשב"ם ודו"ק היטב:

בתוס' ד"ה שנפל כו' וכן פי' הרב ר' שמעי' כו' זה הפי' י"ל נמי לר"ת וזה כוונת המ"מ ולא קשה קושי' הל"מ. ודו"ק:

כז. **בא"ד** ואומר ר"ת כו' והגעלה דמדין לא הגעילו אלא קטנים היינו למ"ד חנ"נ ועיין אות כ"ב ובהר"ן הביא בשם הרמב"ן תירוץ ג' דאין טבע כל הדברים שוים ע"ש ולכן אין להגעיל במשקה ובציר ומינה כתב הא"ח דאין להגעיל בלויג היינו מים ואפר ולהרמב"ן בוודאי בכלי מדין הי' יכול להגעיל (במים לבד אפי' גדולים) דמים מפליטין הכלים ולא נכנסים בו (דאין טבע כל הדברים שוי') אלא דהתוס' לא סברי כהרמב"ן (ולתוס' יש קולא דיכול להגעיל בלויג) ולכן הקשה הש"ך על סברת המחבר דמים ואפר הוי נטל"פ א"כ הי' יכול להגעיל כלי מדין במים ואפר ודו"ק:

כח. **בגמ'** אלמא קסבר אפשר לסוחטו מותר. וצ"ל דלא חיישינ' שמא לא ניער יפה (שמא לא פלט כולו) או דטעמינ'. וכן הוא סברת הטור סי' ק"ו דוודאי נפק כולו ולא חיישינן דנשאר בו. וכן הט"ז השיג ממ"א. ולתרץ דברי הב"י (דסותר עצמו להך דסי' צ"ב) צ"ל דאין טבע הכל שוה דחָלב הוא דבר המפעפע ושמן ויוצא ומתפשט לגמרי משא"כ דבר אחר ולכן בסי' צ"ב בחלב מודה המחבר ב"י דמותר ולא קשה קושי' הרמ"א:

כט. **ונביא** עוד ראי' לדברי רמ"א סי' צ"ב דחָלב הוי שמן דלעיל דף ק' בד"ה שקדים וסלקו כתבו תוס' דאי חֵלב אינו יוצא מחתיכה לחתיכה כמ"ש לעיל כו' והאי לעיל הוא מ"ש תוס' דף צ"ו ד"ה אפי' מראש אזנו דלא אמרי' חנ"נ ואוסר' אלא במקו' שהאיסו' בעצמו מתפשט בכל החתיכות דומי' דטפת חלב היינו דהרי טפת חלב (ברישא כאן) שאוסר את החתיכה (ואינו אוסרת שאר החתיכות) כיון דהחלב אינו יוצא גם הרוטב אינו אוסר ומדמייתי מטפת חָלב על חֵלב ש"מ שהם שוויי' ודו"ק:

ל. **וכן** הוא במרדכי פרק גיד הנשה דבהתרומה הוכיח דחלב אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה מהא דטפת חלב וכן הוא שם במעשה דהקרומים האסורים משום חלב הוכיח מהא דטפת חלב וכתב הר"י דאינו מפעפע מכאן הוכיח הראב"י דחל' אינו מפעפע משמ' דחד טעם הוא וק"ל:

לא. **ולפי**"ז נוכל ליישב דעת הרמב"ם דוודאי הרמב"ם הגם דסובר דבלא ניער נמי אוסר מודה דהיכי דהאיסור אינו יוצא גם הנאסר אינו אוסר (גם בב"בח) והא דאוסר בלא ניער היינו דשמא החלב עצמו יוצא דהא לעיל משמע דחֵלב יוצא דבדקולא שיער בכלהו והי' אוסר הכל אי לא הי' ס' והגם דבגמ' אמר מפלט לא פלט היינו כהר"ן דהגמ' מסופק (אי יוצא חלב אי לא) וא"כ לפי האמת דהוא ספק אוסר בלא ניער (ועיקר קושי' מפלט לא פלט הי' דלא ה"ל מין במינו כמ"ש הר"ן) ואפ"ה ר' יהודא דחייש שמא לא ניער יפה היינו דווקא בניער בסוף אבל אם לא ניער כלל ה"ל ס"ס שמא ניער יפה ואת"ל לא ניער יפה שמא אינו יוצא ואינו אוסר ומש"ה צריך ניער בסוף וזה הוא כוונת רש"י ז"ל שכתב וכשניער בסוף יצא והיינו בכולה חוץ לרוטב דבהא נמי איירי. ומש"ה כשקמ"ל רבי דלא חיישינ' (שמא לא ניער יפה) הוצרך למנקט בניער בסוף (ומש"ה גם הרמב"ם נקט ניער מתחלה ועד סוף ולא קשה קושי' הטור) ודברי הרמב"ם ברורים כדברי הגמ'. ודוק:

לב. **ולפי**"ז נבא לביאור דברי הרמ"א בהא דפס' דבלא ניער צריך ס' בקדירה (נגד הטפה) היינו דסובר דפשטא דתלמודא דאינו אוסר בלא ניער אך דאין אנו יודעים הטעם אי משום דאינו פולט החלב. או אפשר דפולט ואפ"ה לא נ"נ משום דסופו לפלוט. וא"כ בלא ניער אי ליכא ס' (נגד הטפה) הקדירה אסורה שמא פולט החלב. ומ"מ אינה אוסרת הקדירה (אפי' ליכא ס' נגד כל החתיכה) דוודאי לא נ"נ כיון דסיפו לפלוט ומ"מ ביש ס' בקדירה (נגד הטפה) אמרינן דלמא אינו פולט (ומש"ה בעינן בחתיכ' עצמה ס' ובלא"ה אסורה ואם ניער לבסוף אוסרת כל הקדיר' שמא לא הי' סופו להפלי' ממנו בלא ניער ונ"נ. ודו"ק:

לג. **וממילא** רווחא שמעתא דבסעי' ד' במקצת תוך הרוטב אוסר הרמ"א כל הקדיר' בב"בח והוא מדברי או"ה דכתב דפסקו הפוסקים כהר"י וממילא אנו אומרים דהא דבעי בגמ' ניער היינו בכולו חוץ לרוטב דבהכי מיירי להר"י דאז אינו פולט החלב אבל אי מקצתו תוך הרוטב הרי מסברא פולט החלב כנ"ל ברוב הפוסקים וא"כ אוסר (גם בלא ניער) והגם דכתבנו לעיל דכיון דסופו להתפשט לא נ"נ מ"מ הרי תוס' בעצמם לעיל דף ק' ד"ה שקדם וסלקו הניחו זאת בספק שהרי כתבו דלר"א ממיץ לא מוכח זאת והרי הר"ן בשמעתי' הסכים להר"א ממיץ ע"ש וכן הוא דעת הרמב"ם לפי הנ"ל מש"ה בב"ח אוסר. והא דבשאר איסורים אינו אוסר (במקצתו תוך הרוטב) הוא משום ממ"נ אי נאמר דנ"נ (בסופו להתפשט א"כ הרי מוכח מהא דדקולא דאינו נ"נ בשאר איסורי' (כמ"ש תוס' הנ"ל שם) וכן הוכיח במרדכי מהא דאמרי' כבולעו כך פלטו וא"כ אי לא נ"נ בכל שאר

איסורי' נוכל לומר דסופו להתפשט נמי נ"נ בב"בח מש"ה בב"ח אסור' ובשאר איסורי' ממ"נ מותר ודברי רמ"א ברורים ודו"ק:

לד. **בגמרא** אפשר לסוחטו ד"ה אסור והכא במין במינו קמפלגי. לפי דברי הרי"ף והראב"ד (דס"ל דלמ"ד מין במינו בטל אפשר לסוחטו מותר צ"ל) היינו דבעי למימר הכי [בס"ד] אבל לפי המתרץ אדרבה (מוכח דהא בהא תלי' דלמ"ד מין במינו בטל ל"א אפ"ל אסור) מדאמר רבי נראין ש"מ דהא בהא תליא דאל"כ תיקשה על רבי גופיה מנ"ל דבהא פליגי (ודלמא כקושי' המקשן) אבל כל הפוסקים [החולקים על הרי"ף וראב"ד וס"ל דלא תלי' הא בהא צ"ל] דסברי דהי' ידוע לרבי במאי פליגי ר"י וחכמים וא"כ ממילא נשאר סברת המקשה דלאו הא בהא תלי' ודוק:

לה. **תו** הקשה הר"ן מהירושלמי דמיירי בגוונא דאינו מין במינו דאל"כ מאי מהני רבוי' לרבי ואפ"ה בעי רבי רבוי' על הכל ונראה כיון דהר"ש כתב שם במתני' דהערלה. דהוי נטל"פ ואפ"ה אסרו שם והיכי דנטל"פ אוסר אפי' משהו ראוי לאסור וא"כ עכ"פ בעי רבוי עליהם וק"ל:

לו. **תו** הקשה הר"ן מהירושלמי הנ"ל על שיטת ר' אפרים והנה לשיטת הרשב"א והי"א דהחתיכה נשארת באיסורה [אפי' בשאר איסורים דלא נ"נ כמ"ש בטור סי' ק"ו] וודאי דלק"מ דהרי שם בעינן להתיר החתיכה מש"ה בעינן עכ"פ רבוי' אלא לשיטת הטור סי' ק"ו דס"ל [גם החתיכה] מותר קשי' וניחא נמי דשם מודה הטור דעכ"פ טע' קלוש כמו לפגם נשאר בו וה"ל כאיסור החתיכה עצמ' וצריך לבטל' וק"ל:

לז. **ברש"י** (ד"ה ותו לא מידי) דא"כ כלהו מודים דקמייתא אסורה. המהרש"א ז"ל הוכרח לומר (טעמי' דר"י דאוסר גם בלא ניער כלל לגירסא זו) דאימא לא ניער יפה (וקשה אמאי לא מפרש לגירסא זו טעמי' דר"י כמ"ש הר"ן דלמ"ד אפשר לסוחטו אסור בלא ניער אסור הכל צ"ל): דאי הוי סברינ' כהר"ן א"כ לא הכריח רש"י דבלא ולא פלט דאימא פליט כמו שמסופק הר"ן (דמאי דמקשה מפלט לא פליט הוא פליטה האוסרת) אלא ע"כ דהגירסא הי' להיפוך כל הגמ' (כמ"ש מהרש"א ומדאמר אימא לא ניער יפה (ולא סגי לגמ' באפשר לסוחטו אסור) מוכיח רש"י שפיר ודו"ק:

תם ונשלם. בעזר אדון העולם. בנלכולאעי